476

37
29 C
9
1470

Digitized by Google

Digitized by Google

JOANNIS LAURENTII BERTI
FLORENTINI
FRATRIS EREMITAE AUGUSTINIANI

LIBRORUM
DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

TOMUS III.

Qui complectitur diſſertationes de Originali Peccato, de Hæreſibus adverſus Liberum arbitrium, & Gratiam, atque de ipſa Gratia Reparatoris.

ROMAE APUD PANTHEON ANNO D. MDCCXXXIX.
EXCUDEBAT ANTONIUS DE RUBEIS

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS
DISCIPLINIS
LIBER DECIMUSTERTIUS

In quo Originalis peccati ex primo Homine in poſteros demonſtratur transfuſio.

ADAMI culpa, de qua poſtremo libro diſſerui, non ſolum imitatione ac exemplo, verum etiam propagatione peccati univerſum genus humanum infecit; nam præter paterni ſceleris documentum, cui tanta vis ineſt, ut ad illud ſoleant prognati vitam, moreſque componere, ob perturbatum dominium rationis, atque inſeminatam labem concupiſcentiæ, ipſa filiorum generatio originali ſorde polluitur. Imo, quum gignendis liberis operam non dederint Protoparentes ante lapſum, nec fuerint aliqui homines eorum inobedientiæ ſpectatores, imago autem, & recordatio antiquæ felicitatis, quam in tot, ac tantas calamitates commutavit Adæ tranſgreſſio, in nobis triſtitiam potius, & ægritudinem pariat, quam peccandi libidinem; non eſſet veteris delicti ad mentem revocatio tam deploranda, niſi ad nos nequitiæ turpitudinem, ac meritum pœnæ vitiata origo tranſmitteret. Quoniam itaque in iniquitate concepti ſumus, atque in nobis etiam per lavacrum regenerationis ex-

Digitized by Google

piatis remanet ad agonem languor animi, & lacertoſa cupiditas; opus eſt, ut de Originalis peccati transfuſione, & qualitate inſtituamus Theologicam concertationem. Conſueverunt quidem Scholaſtici hoc facere, ubi de peccatis, & de virtutibus diſputatur: ſed nos huic diſceptationi initia tertii Voluminis deputamus, propterea quod pertractaturi ſumus in quarto de iis virtutum, aut vitiorum officiis, quæ uſu tantum libertatis propriæ exercentur; ac præterea præſens de Transfuſione peccati diſceptatio magnam habet cum præcedenti connexionem, necnon ad intelligentiam eorum, quæ poſthac dicturi ſumus de Gratia, & de libero arbitrio, apprime eſt neceſſaria.

CAPUT I.

Peccatum Originale ab Adam in poſteros ejus transfundi, ex ſacris literis demonſtratur.

NEMINEM ob prævaricationem Adæ naſci infectum peccato, & damnationi obnoxium primum commenti ſunt gregales Carpocratis ſecundo Eccleſiæ ſæculo ineunte, ut ſcribit in III. Strom. Clem. Alexandrinus. Deinde in eumdem errorem, in libris ſaltem Periarchon, lapſus eſt Origenes Adamantius, qui Pelagianiſmi ova fovit; quamquam is gratiam baptiſmatis fateretur ad abluenda peccata in ſuperiori vita, priuſquam anima dilaberetur in carnis ergaſtulum, perpetrata. Idem opinatus eſt Pelagius aſſerens Adamum poſteris obfuiſſe non tranſfuſione, ſed exemplo delicti, adeo verſipellis ut ſuffuratus ſit in Synodo Dioſpolitana a quatuordecim Epiſcopis abſolutionem. Legendus S. Pater de Peccato Origin. cap. 13. & 15. & lib. 1. contra Julianum cap. 5. Manifeſtius hanc evomuerunt blaſphemiam Cæleſtius, & Julianus; qui quinam fuerint, & quantum pro hæreſi Pelagiana pertinaciſſimi operis contulerint videbimus libro proximo. Patrocinatus eſt iis Theodorus Mopſueſtenus, ut referunt Marius Mercator in Commonitorio, & Noriſius de Hæreſi Pelagiana lib. I. cap. IX. Armenii, Albenſes, Beguini in eodem luto pedibus conſtiterunt. Eraſmus quoque male apud plurimos audiit, quod Catholicis ſtuduerit eripere apertiſſimum Pauli teſtimonium in Epiſt. ad Rom. cap. V. 12. Ipſe tamen poſt interpretationem ſuam, de qua infra, *Ego*, inquit, *demonſtrans hunc locum ad revincendos Pelagianos non eſſe ſatis efficacem relego diſputantem ad alia loca hoc certiora. Hoc non eſt eripere telum Eccleſiæ, ſed indicare tela certiora pro parum certo: nec eſt aperire ruinam hoſtibus, ſed admonere, ne hic urgeamus hoſtem ubi poſſit elabi*. Belle quidem, & præclare nimium: aſt certiora illa tela non profert. Attamen hominem ceteris vehementer ſuſpectum neque abſolvo, neque condemno. Fal-

Falſam Eraſmi expoſitionem ſecutus eſt Joannes Clericus Animadv. ad Epiſt. Auguſtini 157. olim 89. Mitto Socinianos, qui ad aliorum hæreſum colluvionem etiam Pelagianam aſciſcunt.

Propositio I. Transfuſio Originalis peccati ex veteri Teſtamento primum evincitur.

Eligam ex multis, quæ produci poſſent, tria loca duntaxat. Sit primus ex cap. XVII. Geneſ. v. 14. *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illius de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi non ſola mors temporalis præſcribitur, ſed æterna potiſſimum; quoniam ſicut ea verba Gen. xxv. 17, *Et appoſitus eſt ad populum ſuum*, & 1. Macchabæorum cap. 2. 69. *Appoſitus eſt ad patres ſuos*, vitam ſignificant ſempiternam; ita hæc, *Delebitur anima illius de populo ſuo*, demonſtrant maxime mortem animæ, & damnationem. Atque alia, *Quia pactum meum irritum fecit*, non ſolum pactum & fœdus cum Abrahamo initum deſignant, cujus violatio non eſt tenello puero imputanda, ſed illud de ligni prohibitione, quando per unum hominem peccatum introivit in mundum. Quapropter Auguſtinus de Peccato Originali cap. xxx. num. 35. *Quid enim mali, quæſo*, (inquit) *parvulus propria voluntate commiſit, ut alio negligente, & eum non circumcidente ipſe damnetur damnatione tam ſevera, ut pereat anima illa de populo ſuo? Neque enim temporalis mortis terror incuſſus eſt, cum de juſtis quando moriebantur, tunc potius diceretur, Et appoſitus eſt ad populum ſuum, vel, Appoſitus eſt ad Patres ſuos, quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur quæ illum ſeparet a populo ſuo, ſi populus ejus ipſe eſt populus Dei, &c.* Et in III. contra Julianum cap. XVIII. num. 34. *Iſaac* (inquit) *quantum ad propria peccata quid meruerat, etiamſi ex adulteris naſceretur, innocens natus, quid meruerat ut anima ejus de populo ſuo periret, niſi circumciſio ſubveniret? Noli evagari per multa obſcura, perplexa, ſuperflua; ad hoc unum apertum, ſimplex, neceſſariumque reſponde.* Legatur & de Peccatorum meritis libro 2. cap. XI. num. 24. necnon XVI. de Civit. Dei cap. 27. Ex quibus ita argumentamur: Puer, qui nondum inſtituto baptiſmate non circumcidebatur, erat excluſus a cœtu Sanctorum, atque a ſempiterna beatitudine, propterea quod divinum mandatum irritum fecerat. At puer ille octo dierum non diſſipavit teſtamentum Domini de imperata circumciſione, neque capax erat actualis peccati. Ergo irritum fecerat mandatum de ligni prohibitione, & originalis peccati reus erat.

Quoniam multi hoc argumentum aut nullum, aut infirmiſſimum putant, in eo aliquantiſper commorabor. Sunt qui dicunt verba Geneſis XVII. non pertinere ad pueros, ſed ad ſolos adultos, qui circumciſionem negligerent; & male additum *die octava*, quomodo citat perſæpe Auguſtinus. Ita Grotius. Gerardus Voſſius lib. II. Hiſt. Pelag. p. 1. theſi 2. obſervat in Hebræo eſſe זכר *Zacár*, quod *virum* notat; quare

quare locus accipiendus eſt de adultis, non de infantibus. Adde τὸ *die octava* tam in Hebraico, quam in Vulgatæ textu deſiderari. Male ergo, inquiunt, hæc verba detorquentur ad pueros.

Hæc facili negocio eliduntur. Nam verba illa *die octava* inveniuntur in textu græco, in quo legitur τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ: eamdemque cum Auguſtino lectionem ſequuntur Ambroſius Epiſt. 77, Origenes lib. 2. in Epiſt. ad Romanos circa finem cap. 3, aliique veteres. Nec refert quod in Hebræo, & Vulgatæ noſtræ textu minime reperiantur; cum ſubintelligi conſtet ex verſu 12. præcedenti, *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne maſculinum in generationibus veſtris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunque non fuerit de ſtirpe veſtra*. Itaque proximo cap. 14, etſi non habeantur ea verba *octava die*, illic ſubintelliguntur, maxime quod legimus indefinite, *Maſculus*, &c. Quare Græca lectio falſa non eſt, ſed addit commodam verborum interpretationem. Obſervatum a me in Polyglottis Anglis tom. 1. pag. 65. in vetuſtiſſimo textu Sammaritano haberi: *Præputium autem maſculi, cujus non circumciſa fuerit caro præputii ſui in die octavo, iſtius exterminabitur anima de populis ſuis: fœdus meum fregit*. Hujus etiam lectionis adminiculo verus ſenſus eruitur, refutatur Grotius, & argumento Auguſtini novum robur accedit. Falſiſſimum quoque eſt זחר *Zachar* ſignificare tantummodo marem grandævum; invenimus quippe ipſum vocabulum in Codice Hebræo Exodi XIII. 12. Levit. XII. 2. Eſaiæ LXVI. 7. & Jerem. XX. 15. de puero nuperrime nato: qui cum ad Patris memoriam ſervandam naſcatur, non minus, ac adultus, appellatur זחר. Textum Geneſeos de puero infante etiam Hebræi interpretantur, præſertim Aben-Eſra apud Cartwrightum.

Reſpondent alii, inter quos etiam L'Herminier Tom. 6. pag. 29. ea verba *pactum meum irritum fecit*, non ad legem Adamo datam eſſe referenda, ſed ad pactum circumciſionis, ob cujus neglectum ſignaculum Angelus in diverſorio voluit occidere Moyſen Exodi IV. 24. unde Sephora illico filii præputium circumcidit.

Verum hoc etiam admiſſo Auguſtiniana argumentatio in ſuo robore perſeverat. Vidit enim ſubterfugium iſtud perſpicax S. Patris ingenium: atque ita ex adverſo ratiocinium inſtituit lib. XVI. de Civ. Dei cap. 27. *Si enim dixiſſet quia hoc teſtamentum meum diſſipavit, nonniſi de iſta circumciſione intelligi cogeret. Nunc vero quoniam non expreſſit cujuſmodi teſtamentum parvulus diſſipaverit, liberum eſt intelligere de illo teſtamento dictum, cujus diſſipatio pertinere poſſit ad parvulum. Si autem quiſquam hoc nonniſi de iſta circumciſione dictum eſſe contendit, quod in ea teſtamentum Dei qui non eſt circumciſus diſſipaverit parvulus, quærat locutionis aliquem modum, quo non abſurde poſſit intelligi, ideo diſſipaſſe teſtamentum, quia licet non ab illo, tamen in illo eſt diſſipatum. Verum ſic quoque animadvertendum eſt nulla*

in

in ſe negligentia ſua juſte interire incircumciſi animam parvuli, niſi originalis obligatione peccati.

Tertio inquiunt illa verba, *Delebitur anima illius de populo ſuo*; vel corporalem mortem deſignare, vel temporalem hæreditatem, vel ſortem filiorum Iſrael. Sed neque hæc vim Auguſtinianæ argumentationis eludunt. Primo quoniam *apponi ad populum ſuum* hebraica phraſi demonſtrat hæreditatem Sanctorum. Igitur hac antitheſi *deleri de populo ſuo* ſignificatur hujus hæreditatis privatio. Deinde quia in Hebraico, Chaldæo, & Samaritano textu habetur plurali numero *de populis ſuis*, quibus verbis haud obſcure oſtenditur, ut animadvertit etiam Druſius, puerum incircumciſum a cœtu Sanctorum eſſe excludendum. Inſuper ſive de temporali, ſive de æterna morte, aut alia pœna, quæcunque ea demum ſit, verba illa ſumantur; urget ſemper Auguſtinianum argumentum, *Quid meruerat, ut anima ejus de populo ſuo periret, niſi circumciſio ſubveniret?* Poſtremo S. P. lib. 11. contra Julianum cap. 6. n. 18. etiam auctoritate Joannis Chryſoſtomi, & Beatiſſimi Martyris Cypriani demonſtrat circumciſionem in ſignum præceptam eſſe baptiſmatis, & in remedium Originalis peccati. Quod & affirmat S. Baſilius Orat. XIII. quæ eſt hortatio ad Baptiſmum, & Ambroſius lib. 2. de Abraham cap. XI. Innoc. etiam IIII. in cap. *Majores*: Quamobrem ut non baptizati nunc delentur de libro viventium, ita olim non circumciſi. At de Inſtitutione Circumciſionis alibi. Sufficiat modo demonſtraſſe argumentum Auguſtini non adverſari univerſæ Patrum traditioni in eo, quod ad Circumciſionis mandatum attinet, ut ſcribit Nicolaus L'Herminier.

Alter textus eſt Jobi XIV. 4. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Nonne tu, qui ſolus es?* Hæc verba explicat Olympiodorus pag. 274. Catenæ Græcorum Patrum: *Quorſum plura de homine dicenda ſunt, quandoquidem ipſa hominis generatio ſine illuvie, & peccato non exiſtat? Unde fit ut infantes ad eluendam ſordem, quam ex Adami tranſgreſſione contraxerunt, baptizentur.* Notanda eſt etiam Verſio LXX. quæ habet: τίς γὰρ καθαρὸς ἔσαι ἀπὸ ῥύπε; ἀλλ' ὐδεὶς, ἐὰν ϰ̀ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς: videlicet, *Quis enim mundus erit a ſorde? Nec unus, ſi & una dies vita ejus in terra.* Hanc ſequitur Auguſtinus lib. XX. de C. D. cap. 26. Omnes ergo de immundo ſemine concipiuntur, nec eſt homo immunis a ſorde, etiamſi nunc vivere incœperit. Futilis eſt interpretatio Fratrum Polonorum, qui Jobi textum accipiunt de ſordibus & immunditiis pannorum: has enim in thermis eluunt mulierculæ cinere, aut ſmegmate, neque ſordes iſtæ contrahuntur immundo ſemine dum proles concipitur. Loquitur autem Job, ut liquet, de ſorde, quam omnes contrahunt, & quæ a nemine, niſi a Deo, poteſt ablui.

Tertius locus erit Pſalm. L. v. 7. ubi Regius vates inquit: *Ecce enim*

enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Quæ verba intelligi nequeunt de illicito parentum Davidis complexu; ſiquidem ut Auguſtinus ſcribit in hunc Pſalmum n. 10. *Nunquid David de adulterio natus erat de Jeſſe viro juſto, & conjuge ipſius? Quid eſt quod ſe dicit in iniquitate conceptum, niſi quia trahitur iniquitas ex Adam?* Multo minus cum Socinianis id acceperis de peccatis a Davide propria voluntate, poſtquam regnum obtinuit, patratis: nam Uriæ interfectio, & alieni tori violatio nullam habent connexionem cum Davidis conceptione, niſi quatenus materno ex utero traxit fomitem peccati; quod pariter eſt vitiatæ originis argumentum. Reſpondebant Pelagiani plurali illo numero *in iniquitatibus*, & *in peccatis*, aperte actualia peccata monſtrari, cum Originale unicum aſſeratur. Aſt Auguſtinus cap. 46. Enchirid. num. 13. ita cavillationem iſtam exſufflat: *Neque hic dixit in iniquitate vel peccato, cum & hoc recte dici poſſit: ſed iniquitates & peccata dicere maluit; quia & in illo uno, quod & in omnes homines pertranſiit, atque tam magnum eſt, ut eo mutaretur & converteretur in neceſſitatem mortis humana natura, reperiuntur, ſicut ſupra diſſerui, plura peccata.* Hæc plura peccata ſunt ab Auguſtino explicata præcedenti cap. 45. ſunt autem ſuperbia, ſacrilegium, homicidium, fornicatio, furtum, & avaritia. Vide lib. præcedentis cap. XII. prop. 1. Ad refellendam novorum Pelagianorum audaciam addo in Hebraico textu legi הֵן־בְּעָווֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי׃ *Ecce in iniquitate formatus ſum, & in peccato calefecit me mater mea.* Ubi *iniquitas & peccatum* ſingulari numero effertur, quemadmodum in Verſione Chaldaica, Syriaca, & Arabica.

Objectio refellitur.

Unum eſt, quod ex veteri teſtamento Pelagianorum defenſor Julianus oppoſuit. Ezechielis XVIII. v. 20. habetur: *Anima, quæ peccaverit ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum.* At ſi eſſet peccatum aliquod originale, filius portaret iniquitatem patris, & impietas impii eſſet etiam ſuper poſteros. Nullum eſt ergo peccatum iſtud originale.

Reſp. 1. Nego minorem: Propheta enim promittit gratiam novi teſtamenti, in quo regenerati majorum ſuorum pœnis non afficiuntur, ut olim in lege veteri, quando Deus viſitabat iniquitatem patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem, ſicut legitur Exodi XX. 5. & Jerem. XXXII. 18. unde in Iſrael invaluit proverbium illud: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt*, eodem cap. Ezech. v. 2. Deus itaque promittit hanc parabolam ulterius non futuram in proverbium in Iſrael, quoniam regenerati debita paren-

rentibus pœna minime conſtringuntur, ſed perſonalium malefactorum ſupplicio mulctantur. *Hæc per Ezechielem Prophetam promiſſio eſt novi teſtamenti, quam non intelligis, ubi Deus regeneratos a generatis, ſi jam in majoribus ætatibus ſunt, ſecundum propria facta diſcernit*: ait S. Pater lib. III. Operis Imperf. contra Jul. cap. 38. Et quidem proverbium illud nulla ratione de Originali peccato, ſed de ſolis actualibus apud Iſraelitas vigebat, cum hi tamen Originale peccatum concordiſſime agnoſcerent, & illud appellarent, auctore Aben-Eſra, *Figmentum malum, cordiſque præputium*. Primo enim Adæ peccatum non ſolum viſitat vindex Dei juſtitia uſque in quartam generationem, ſed in generationes mille; nec ſolius Sethi vel Enos, ſed noſtrûm quoque dentes obſtupuerunt ob protoparentis comeſtionem. Deinde liquet ex præcedenti verſu 18. loqui Ezechielem de parentum peccatis perſonalibus, quæ ad quædam genera ſimul cum virtutibus oppoſitis reducit in ſuis Commentariis Hieronymus; ut ſunt idololatria, hæreſis, adulterium, aliaque a Propheta ibidem enumerata.

Secundo reſpondetur diſt. eamdem minorem: Filius portaret iniquitatem Patris, niſi ei fuiſſet remiſſum originale peccatum, aut actualia patraret, concedo: Si peccatum illi remiſſum foret, & juſtitiam operaretur, & cuſtodiret omnia præcepta Domini, nego. Verſu proximo 59. declarat Propheta, quod Filius non portabit iniquitatem Patris, ſi legem impleverit, aut ſi impius eſt, egerit pœnitentiam; & loquitur de Iſraelitis, quibus per circumciſionem peccatum originale deletum erat. Quo ergo jure hoc teſtimonio abuti poſſumus adverſus originalis peccati transfuſionem, dum ſermo inſtituitur de actuali, & ad filios Iſrael a priori illo peccato ſolutos?

Propositio II. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Teſtamenti locupletiſſima auctoritate.

Tria pariter ex novo Teſtamento producam præ ceteris argumenta. Quorum eſto primum. Apoſtolus ad Rom. v. 12. ſcribit: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*. Et in 1. ad Corinth. cap. xv. 21. *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*. Vindicavi a falſis hæreticorum interpretamentis utrumque locum præcedenti libro cap. I. & cap. XIII. Addam modo, perperam a Pelagianis ita explicari, quaſi omnes moriantur animâ, propterea quod imitentur prævaricatorem Adamum. Primo quoniam oſtendi agi utrobique de morte corporis, cum Apoſtolus peccatum a morte diſtinguat, & priori loco v. 14. affirmet ob Adæ delictum mortem regnaſſe etiam in parvulos, qui Adam imitari non poſſunt; in altero autem de reſurrectione corporum verba faciat. Deinde non per hominem, ſed per Angelum primo, poſthac per Evam pec-

catum pervaſit, *ſi de imitatione* tantummodo diſceptetur. Præterea inſtituit Apoſtolus comparationem inter Adam, & Chriſtum: & illum peccati auctorem declarat, iſtum gratiæ; illum mortis, iſtum reſurrectionis. At Chriſtus gratiæ & reſurrectionis cauſſa eſt non per imitationem duntaxat; ſed per veram propriamque participationem virtutis ſuæ in his qui juſtificantur, & in omnibus qui reſurrecturi ſunt. Adam ergo erit vere proprieque cauſſa mortis & peccati in ſingulis qui moriuntur. Legendus omnino Auguſtinus Ep. 157. olim 89. lib. 1. de Peccat. meritis cap. 10. 11. de Nuptiis cap. 27. lib. 11. Operis Imperf. contra Julianum n. 16, &c.

Joannes Phereponus Animadv. ad Epiſt. Auguſtinianam 157. §. 1. & ad Epiſt. 176. §. 2. auſus eſt ſcribere Auguſtinum locum Pauli ad Rom. v. confidentius explicaviſſe, & ſeſe demonſtraſſe Apoſtoli proletarium Interpretem. Proletarium dicit Plautina phraſi, ideſt plebejum, ac pauperrimum. Etenim, inquit, hunc locum Pauli pertinere ad adultos tantum, qui peccatum Adami imitantur oſtenderunt dudum viri doctiſſimi. Sed & hujus cenſoriæ notæ cauſſam profert ex Græco textu, in quo habetur ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, nimirum, *eo quod omnes peccaverunt*. Etenim ἐφ' ᾧ eſt *quia* vel *eo quod*; non *in quo*, ut 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philippenſes 111. 12. Hæc ex Eraſmo, qui Comment. in hunc locum ſcribit ἐπὶ jungi paterno caſui, quoties idem eſt ac *ſuper*, ut ἐπὶ τῆς γῆς, *ſuper terram*, ἐπὶ πάντων, *ſuper omnia*: item cum tempus indicat, aut dictionem, ut ἐπὶ Καίσαρος Ὀκταβίου, *Imperante Cæſare Octavio*. Jungi autem dativo cum poteſtatem ſignificat, ut ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, *auctoritate, vel nomine Regis*: aut cum indicat cauſſam vel eminentiam, ut ἐπὶ θανάτῳ, *ſpe mortis*; denique cum *ſupra*, ut ἐπὶ στύλῳ, *ſuper columnam*. At cum dativo ad ſignificandum *In* nuſquam reperitur. Ex Eraſmo tam Phereponus in Auguſtinum exſcanduit. De loco altero ex 1. ad Corinth. xv. 22. ait nihil ad rem facere. Vult enim Paulus, quod ſicut unus Adamus mortem induxit in mundum, omnibus, qui eum imitantur, morientibus; ita quoque Chriſtus beatam reſurrectionem allaturus ſit omnibus, qui ei parebunt. Nullus hic ſermo de peccato infantium, qui conditione naturæ, quia ex hominibus mortalibus nati ſunt, non quaſi ſupplicio de iis ſumpto moriuntur. Hæc Phereponus.

Novi hæreticorum, præſertim Joannis Clerici, ingenium, omnes, vel ſaltem plurimos, atque inter hos Auguſtinum, circa ſacrarum literarum expoſitionem Interpretes Catholicos vellicantium quod tantam operam non dederint literis hebraicis, græciſque, quantam Novatores impendunt. Jure ergo vindicabo Auguſtinum adverſus Phereponum teſtimonio & auctoritate eorum, qui hoc etiam literarum ſtudio floruerunt, maxime Proteſtantium: nam Catholici uno ore probant S. P. Auguſtini doctrinam, eique pollice utroque ſubſcribunt.

Ergo

Ergo Gerardus Voſſius de Hæreſi Pelag. lib. 2. p. 1. theſi 2. obſervat in teſtimonio Pauli conſiderandam particulam *Per*, quæ cauſſam efficientem ſignificat. Tum voculas Ἐφ' ᾧ, *in quo*, quæ poſteros in Adam peccaſſe docent: vel ſi eas *quia*, ſive *propter quod* transferre mavis, adæquatam mortis cauſſam, quæque in infantibus quoque locum habet, oſtendunt. Ita hunc locum explicare ait memoratus Voſſius præter Auguſtinum, Scriptorem Homiliæ de Adamo & Eva, quæ tribuitur Chryſoſtomo, Theodoretum in Pſalm. 1., Proſperum de Vita contemplativa lib. III. cap. II. Sedulium in cap. IX. ad Rom. Fauſtum quoque de lib. arbitrio lib. 1. cap. II. Carthaginenſe Concilium & Arauxicanum II. utrunque Canone II. Grotius in Epiſtolam ad Rom. Ἐφ' ᾧ, inquit, *in quo*, hic eſt *per quem*: quomodo ἐπὶ cum dativo ſumitur Luc. v. 5. Act. III. 16. 1. Corinth. VIII. II. Heb. IX. 17. Chryſoſtomus hoc loco: *Illo labente, & ii, qui de ligno non comederunt, per eum omnes mortales facti ſunt*. *In quo* vertunt, & effectricem peccati cauſſam his voculis ſignificari demonſtrant Clarius, Zegerus, & Jacobus Cappellus, quorum Comment. habentur volumine Sacrorum Criticorum ſeptimo. Idem præſtat Brianus Waltonus in Polyglottis: in quibus obſervanda eſt verſio Arabica: *Mors pervaſit in omnes homines, cum omnes jam peccaverint*. Tum Aethiopica, de qua præcedenti libro cap. 1. Utraque enim commonſtrat mortem in ſingulos pervaſiſſe, etiam in infantes, ob primum & antiquum Adæ peccatum. Smidius Bibliorum ſuorum pag. 1000. ita exponit verba Pauli: *In quo omnes homines peccaverunt, nempe in uno illo homine Adamo*. Et obſervat ἐπὶ uſurpari pro ἐν Matth. 18. 5. ad Rom. IV. 18. ad Philipp. 1. 3. Affert & Scriptorum Græcorum exempla Pyndari præſertim, & Heſiodi: cujus eſt pervulgatum adagium, Μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον, *Modus in omnibus rebus optimus eſt*. Poſtremo Theodorus Beza (arbitror enim iſtos ſufficere) in notis ad novum Teſtamentum pagina editionis Cantabrig. 405. hæc ad rem noſtram. *In quo homine* ἐφ' ᾧ, *ideſt*, ἐν ᾧ, *videlicet uno illo homine, ut humani generis ſtirpe. Fuit enim omnino afferenda ratio, cur ab uno homine peccatum & mors in omnes homines pervaſerit: nec alia afferri poteſt ratio: quod tamen perſpicuitatis cauſſa exprimere non dubitavi. Novum autem non eſt, ut* ἐπὶ *pro* ἐν *accipiatur, quamvis repugnante Eraſmo, ut Marc. 2. 4. ad Hebræos* IX. 17. *& paſſim apud idoneos etiam auctores. Et cum* ἁμαρτία *Græcis ſit feminini generis, non poteſt ſtare eorum ſententia, qui relativum* quo *volunt referri ad peccatum. Eraſmus* quatenus, *vel per* hoc quod, *ut mordicus teneat errorem, quem ſemel ex Origene arripuit, hæc nimirum ad incitationis peccata pertinere: nempe, ut ſimili quoque ratione (quod recte prorſus damnavit Auguſtinus adverſus Pelagianos) in altera collationis parte ſtatuatur, nos per Chriſtum ſola quoque imitatione, non autem per ipſius ſpiritum* ἀναγεννῶν *incipere bene velle, &* bene

Digitized by Google

bene facere. Sic enim ſtatuendum eſſet, ut ſibi conſtaret antitheſis. En quid ſit a ſcopo aberrare, & errorem pertinacius tueri. Hactenus Theodorus Beza.

Infertur ex dictis primo, quam temere & impudenter Pherepo- nus appellat Auguſtinum *proletarium* interpretem, dum Auguſtinianam expoſitionem probant plenis calculis Concilia, Patres, & Theologi etiam Reformati linguarum peritia doctiſſimi. Secundo colligitur celeberrimos Theologos, quos contra Auguſtinum ſtare autumat, eſſe ſolum Eraſmum, & perpaucos Pelagii, Arminii, & Socini gregarios. Sequitur tertio Eraſmum aperte revinci ſacris, profaniſque teſtimoniis apertiſſimis, in quibus particula ἐπὶ cum dativo uſurpatur pro *In*, & effectricem cauſſam ſignificat. Imo ejuſdem ſignificationis eſt in duobus locis, quæ opponit Phereponus, ideſt in 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philipp. III. 12. nam ea verba ἐφ' ᾧ, *eo quod*, in primo loco cauſſam indicant ob quam in corpore ingemiſcimus: in altero voculæ ipſæ ἐφ' ᾧ, *In quo*, demonſtrant in Chriſto Jeſu electionis noſtræ cauſſam eſſe. Rurſus conſequitur nihil efficere aut Eraſmum, aut Phereponum, etſi gratis concedatur particulam ἐπὶ ad Romanos v. idem eſſe ac, *eo quod*, vel *quatenus*. Indicat enim in hac ſignificatione omnes homines mori, *eo quod* peccaverunt. At complures ex morientibus, ut ſunt infantes, non peccaverunt actualiter: Ergo originaliter. De verbis Apoſtoli in 1. ad Corinth. cap. xv. vide quæ diximus præcedenti libro cap. XIII.

Alterum argumentum ſumitur ex iis locis, in quibus oſtenditur Chriſtum Dominum univerſos Adæ poſteros redemiſſe, & pro omnibus mortuum eſſe: quod affirmat Apoſtolus ipſomet quinto ad Romanos capite verſ. 9. *Chriſtus pro nobis mortuus eſt*: & 2. ad Corinth. v. verſ. 14. *Caritas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. In qua univerſali ſententia etiam parvulos comprehendi nemo non videt. *Nega* (ita Auguſtinus Julianum premit lib. VI. cap. 4. num. 8. & cap. IX. n. 24.) *nega Chriſtum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, hoc eſt de contagio peccatorum. Si autem & pro ipſis mortuus eſt: Ergo & ipſi mortui ſunt*. Et infra: *Si nullum trahunt peccatum parvuli, non ſunt mortui. Si non ſunt mortui, non eſt mortuus pro eis, qui non eſt mortuus niſi pro mortuis. Tu autem jam in primo tuo libro contra nos clamans dixiſti, Chriſtum etiam pro parvulis mortuum. Nullo modo igitur negare permitteris eos trahere originale peccatum. Nam mortui unde, ſi non inde: aut propter quam mortem parvulorum mortuus eſt, qui non eſt mortuus niſi pro mortuis?* Enimvero perſpicuum eſt Apoſtolum *mortuorum* nomine nequaquam intelligere illos, qui de corpore exierunt, ſed qui in delictis mortui ſunt, ut Auguſtinus demonſtrat memorato cap. 4. num. 8. ex contextu ad Col. 2.13. *Et vos cum mortui eſſetis in delictis, convivificavit cum illo*, do-

Digitized by Google

donans vobis omnia delicta: delens quod adverſum nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci: atque citato cap. 9. num. 27. ex Epiſt. ad Hebræos cap. 2. 14. ubi Chriſtus dicitur mortuus, ut per *mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum*. Vide & Operis Imperf. lib. 11. num. 175. & lib. 111. num. 138.

Erit tertium argumentum depromptum ex neceſſitate baptiſmatis: de quo Joan. 111. 3. legitur: *Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei*. Baptizantur itaque parvuli, ut poſſint ad regnum Dei pertinere. At nemo baptizatur niſi in remiſſionem peccatorum. Habent ergo & parvuli peccatum aliquod per Sacramentum regenerationis delendum. Atque majorem propoſitionem admittunt Pelagiani tam aperto Evangelii teſtimonio coacti, diſtinguentes inter regnum cœlorum & vitam æternam, ut mox dicam, doloſa ac pertinaci vafritie. Neminem vero tingi baptiſmate niſi ut moriatur peccato, Auguſtinus hac manifeſtiſſima argumentatione demonſtrat. Scribit Apoſtolus ad Rom. vi. 3. *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*. Dicendo, *Quicunque*, non utique parvulos facit exceptos. Ergo & parvuli baptizantur in Chriſti morte. Baptizari autem in Chriſti morte nihil eſt aliud, quam mori peccato, ut proximo verſu 11. Paulus affirmat. *Si ergo* (adtende Auguſtini illationem lib. vi. contra Julianum cap. 3. num. 7. & cap. 4. num. 10.) *Si ergo peccato non moriuntur parvuli, proculdubio in Chriſti morte non baptizantur. Si in Chriſti morte non baptizantur, non in Chriſto baptizantur. Quicunque enim baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. In Chriſto autem baptizantur, peccato ergo moriuntur. Cui peccato, quæſo te, niſi quod originale traxerunt?*

Male autem a Pelagianis diſtingui Regnum cœlorum a vita æterna S. Pater pluribus argumentis demonſtrat, quorum præcipua hæc ſunt. Principio Marc. xvi. 16. apertiſſima eſt Salvatoris ſententia: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*: At qui condemnatur non eſt particeps æternæ vitæ: Ergo nequit æternam vitam conſequi quiſquis baptizatus non eſt. Inſuper Matth. xxv. 34. Chriſtus dicturus eſt electis: *Poſſidete paratum vobis regnum*: proximo autem verſu 46. legitur, *Ibunt juſti ad vitam æternam*: Regnum itaque & vita æterna idem omnino eſt. Præterea quis vitam æternam, niſi prorſus deſipiat, cogitare poteſt extra ſocietatem Chriſti, qui eſt vita animæ, ac incommutabilis veritas? Pertractat Auguſtinus hæc tria argumenta lib. 111. de Peccatorum meritis cap. 3. num. 6. & 7. Quartum addit lib. 111. de Origine Animæ cap. xi. num. 17. Joannes enim memorato loco expreſſe ait non baptizatos excludi a regno Dei. At regnum Dei non illud accipiendum eſt, in quo Deus poteſtatem exercet, hoc enim modo regnum Dei etiam ad inferos extenditur.

ditur. Eſt itaque regnum Dei prorſus idem, ac vita æterna. Rurſus lib. VI. contra Jul. cap. 19. num 59. oſtendit ideo ſecundam nativitatem eſſe inſtitutam, quia nativitas prima eſt damnata; & conſequenter pueros non renatos in priori damnatione manere. Poſtremo lib. III. ejuſdem Operis cap. 3. num. 8. quænam abſurda ex fictitia illa diſtinctione profluant, hiſce verbis declarat: *Non eos dicitis non debere baptizari, ſed pro magnitudine ſapientiæ veſtræ res mirabiles dicitis. In Sacramento Salvatoris baptizantur, ſed non ſalvantur: redimuntur, ſed non liberantur; lavantur ſed non abluuntur; exorcizantur & exſufflantur, ſed a poteſtate diaboli non eruuntur. Hæc ſunt ſententiarum portenta veſtrarum, hæc inopinata myſteria dogmatum novorum, hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum mirabiliora quam Stoicorum Philoſophorum. Ut enim hæc dicatis, timetis audire, Si ſalvantur, quid in eis ægrotabat? Si liberantur, quid in eis ſervitutis vinculo tenebatur? Si abluuntur, quid in eis latebat immundum? Si eruuntur, quo merito erant ſub diaboli poteſtate, qui propria iniquitate non erant rei, niſi quia trahunt, quod negatis, originale peccatum?* Huc etiam ſpectant argumenta, quibus probat magnum ſupplicium eſſe excludere a regno cœlorum innocentem Dei imaginem, de quibus plura in Supplemento ſuperioris libri cap. 2.

Refutantur Objecta.

Ob. 1. Ex eadem epiſtola Pauli ad Rom., unde prior argumentatio petita eſt, cap. v. verſ. 15. conſtat gratiam Chriſti in plures abundare, quam Adami delictum: *Multo magis gratia Dei* (inquit Apoſtolus) *& donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit*. Gratia, & donum in gratia, præcipuum ſaltem, quod eſt vivificatio per Chriſtum, non pertranſit in omnes. Ergo multo minus in omnes pervaſit Adæ delictum. Præterea eodem verſu legitur: *Unius delicto multi mortui ſunt*: & verſ. 19. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituuntur multi*: Si multi; non ergo omnes. Item eodem capite verſu 18. habetur: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ*; & in 1. ad Corinth. xv. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*. Atqui non omnes in Chriſto vivificantur, non omnes juſtificationem vitæ participant: Igitur neque omnes in Adam moriuntur, neque ob ejus prævaricationem obnoxii ſunt damnationi.

Reſp. ad primum Gratiam Dei multo magis abundare, quam delictum, propterea quod peccatum Adæ nobis temporalem mortem promeruit, & gratia non ſolum corporis reſurrectionem, ſed etiam vitam peren-

perennem ac feliciſſimam confert: nec ſolum originale peccatum diluit, verumetiam actualia, & quæ homo propria voluntate perpetrat: inſuper non ſolum ſufficientis gratiæ adjutorium nobis propter Chriſti merita datur, ſed etiam efficax & eo, quod perdidit primus homo, longe præſtantius, ac tale, quod prædeſtinatos reddit perſeverantes. En ergo gratia ſuperabundans delicto. Hæc eſt reſponſio Auguſtini ſcribentis lib. 11. Op. Imperf. num. 85. *Quid eſt multo magis abundavit? niſi quia omnes, qui per Chriſtum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter ipſum autem Chriſtum ſine fine victuri ſunt?* Et poſt pauca. *Multo magis abundavit*, dixit, *non in magis multos, ideſt, non in plures. Quis enim non videt plures eſſe in genere humano, in quos non abundavit? Ut ex pluribus oſtenderetur quid univerſæ Maſſæ juſto judicio deberetur, niſi ubi vellet ſpiritus ſpiraret, & Deus quos dignaretur vocaret, & quem vellet religioſum faceret*. Legito & librum 11. de nuptiis cap. 27. num. 46. Atque hæc reſponſio liquet ex proximo verſ. 16. in quo Apoſtolus explicans majorem gratiæ efficaciam, *Nam judicium*, inquit, *ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem*. Quare ea verba, *multo magis gratia Dei abundavit in plures*, ad copiam ubertatemque donorum, non ad numerum filiorum Adæ quorum plurimis gratia confertur, ſunt referenda: quod & verſio Arabica exprimit apertiſſime: eſt enim, *Abundavit vehementer per gratiam, quæ unius hominis eſt Jeſu Chriſti, uberrimam in quamplurimos*. Et quidem *εἰ in plures* non demonſtrare comparationem perſonarum etiam oſtenditur collatione Verſionum: habet enim Græca, *εἰς τοὺς πολλοὺς*, *in multos*: atque ita etiam Syriaca, & Aethiopica.

Ad ſecundum reſpondendum eſt, *multos* qui moriuntur ob Adæ delictum eſſe omnes; nam præcedenti verſu 12. jam Apoſtolus ſcripſerat, *In omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*. Sunt ergo illi *multi* iſti *omnes*. Etenim etſi aliquando multorum nomine non omnes intelliguntur; *tamen ubi dicuntur omnes, vereque ſunt omnes, recte dicuntur & multi*, lib. 11. Op. Imperf. num. 145. & lib. VI. num. 8. Non enim filii Adæ, in quos mors pervaſit, omnes ſimul tam exigui ſunt numeri, ut multi dici non poſſint, quomodo quinque digiti unius manus ſunt omnes, nec tamen multi, & quatuor Evangelia omnia ſane, at non multa ſunt: capilli autem omnes promiſcue omnes, multique dicuntur. Quæ exempla profert ipſemet Auguſtinus. Eadem ratione Gen. XVII. 5. dicitur Abraham *Pater multarum gentium*, quæ cap. XXII. 18. appellantur *omnes gentes terræ*. Uſurpatur etiam vocabulum primum pro altero Luc. VII. 47. Matth. XX. 28. aliiſque in locis compluribus. *Multos* ergo ſcripſit Apoſtolus, ne quis crederet Adæ peccatum perpaucis obfuiſſe.

Tertium facile ex dictis diluitur; verſ. enim 18. in particula *ſicut*, & in

& in altera *per* cauſſa damnationis in Adam, & cauſſa vivificationis in Chriſto ſignificatur; ſitque comparatio inter primum hominem, qui fuit *typus* ſecundi Adam, & ipſum humani generis Redemptorem, non inter mortuos & vivos, inter damnatos ac prædeſtinatos, inter quos nulla reperitur æqualitas. Senſus eſt ergo, quem S. Pater tradidit lib. 2. de Nuptiis & Conc. cap. 27. his verbis: *Omnes autem dixit ad condemnationem per Adam, & omnes ad juſtificationem per Chriſtum; cum utique non omnes eos qui moriuntur in Adam transferat Chriſtus ad vitam: ſed omnes dixit atque omnes, quia ſicut ſine Adam nullus ad mortem, ita ſine Chriſto nullus ad vitam. Sicut dicimus de literarum Magiſtro, ſi in civitate ſolus eſt, Omnes iſte hic literas docet, non quia omnes diſcunt, ſed quia nemo niſi ab ipſo.* Vide etiam quæ diximus cap. XIII. præcedentis libri diſputantes de morte, & reſurrectione corporum adverſus Socinum.

Rurſus objiciunt Pelagiani: Carnalis generatio eſt ſimul ab Adamo, & Eva. Si ergo per carnalem generationem contraheretur peccatum, & per iſtud in omnes homines mors pervaderet; non diceret Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors*: ſed potius *per hominem ſimul ac mulierem*. Igitur peccatum generatione non contrahitur, ſed magis imitatione.

Hujus argumentationis falſa eſt minor. *Ideo enim dictum eſt, per unum hominem, non per duos, quia non a femina concipiente, & pariente, ſed a viro ſeminante eſt generationis exordium: aut quia jam non ſunt duo, quando per coitum una fit caro.* Ita S. P. lib. 2. Op. Imperf. num. 83. In cujus reſponſionis confirmationem proferri poteſt alterum teſtimonium Apoſtoli ad Hebr. XI. 12. ubi de poſteris Abraham ait, *Ab uno orti ſunt*, quamquam & a Sara traherent originem. Enimvero peccatum & mortem a muliere in nos derivari alibi divinæ literæ conteſtantur, dicente Davide Pſalm. L. 7. *In peccatis concepit me mater mea*, & Eccl. XXV. 33. *A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur.*

Objiciunt ulterius. At idem Apoſtolus ad Rom. IV. 15. inquit: *Ubi enim non eſt lex, nec prævaricatio*; & in 2. ad Corinth. V. 10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Ergo in parvulis non eſt prævaricatio, cum nulla ſit lex; nec erit ſupplicium aliquod, cum in proprio corpore nihil geſſerint.

Reſpondet S. Pater Epiſtola ad Hilarium 157. num. 15. in parvulis eſſe prævaricationem legis, quæ in paradiſo data eſt; eadem enim lege prævaricata naſcitur homo ex Adam cum lege peccati, & mortis. Ad poſtremum ex 2. ad Corinth. idem Auguſtinus lib. VI. contra Jul. cap. 10. n. 29. tria reſpondet. Primo ſic adverſus Pelagianos argumentationem contorquet: *Utrum & ipſi ante tribunal Chriſti manifeſtabuntur, aut non? Si non manifeſtabuntur, quid te adjuvat iſta ſententia*

tentia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur cauſſa? Si autem manifeſtabuntur, quomodo reportat eorum quiſque quod geſſit, qui nihil geſſit, niſi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora geſtantium, ſive credunt, ſive non credunt? Deinde ait hunc locum accipiendum eſſe principaliter de adultis: *Propria enim corporis ſui dixit, quod ad unumquemque in ſeipſo jam viventem pertinet.* Inquit demum poſſe parvulum ante tribunal Chriſti non baptizatum reportare malum, ideſt damnari, licet nihil actualis culpæ patraverit; quomodo fatentibus Pelagianis baptizatus, etſi nihil boni operis geſſerit, maximum bonum, ſcilicet, regnum cœlorum a Domino conſequetur. *Vide ergo*, ait S. Pater, *quam importune nolis parvulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno recte facto reportare bonum, non qualecunque, ſed Dei regnum. Alienum quippe opus eſt cum credit per alterum, ſicut alienum opus fuit cum peccavit in altero.*

CAPUT II.

Patrum quoque traditione, & Sacrorum Conciliorum auctoritate commonſtrari originale peccatum.

CONFICTAM ab Auguſtino, atque priſcorum ætate inauditam originalis reatus transfuſionem objiciebant Pelagiani, qui his verbis S. Patrem audebant laceſſere: *Confitearis ergo neceſſe eſt originale, quod finxeras, interiiſſe peccatum.* Quibus in 2. de Nuptiis cap. XII. Auguſtinus reſpondet: *Non ego finxi originale peccatum, quod catholica fides credidit antiquitus, ſed tu, qui hoc negas, ſine dubio es novus hæreticus.* De iſta ergo antiquorum fide modo videndum eſt.

PROPOSITIO I. Ex ſcriptis priorum Patrum depromi poſſunt pro originali peccato luculentiſſima teſtimonia.

In primis S. Ignatius in Epiſt. ad Trallianos hoc peccatum appellat παλαιὰν δυσσέβειαν, *impietatem ac prævaricationem antiquam*. Sequitur Dionyſius Areopagita, qui expreſſe *exitialem mortem eſſe ab Adæ peccato* ſcribit cap. III. Eccl. Hierarchiæ; ſed qui hujuſmodi opus Areopagitæ abjudicant, etiam negant illius Auctorem eſſe antiquiorem Auguſtino. Proximus eſt Juſtinus Martyr, qui in Dialogo cum Tryphone ſcribit humanum genus *per Adam in mortem, ſeductionemque ſerpentis concidiſſe*, atque inter primum & ſecundum Adam hanc conſtituit antitheſim, *ut ſicut unius inobedientia cauſſa eſt damnationis omnibus, qui corporaliter ab eo deſcendunt; ita Chriſti obedientia confert vitam iis, qui per ipſum ſpiritualiter regenerantur.* Accedit Tatianus, qui in Orat. contra Gentes ait, *Nos propter priſcorum hominum inobedientiam ſpiritum Dei, perfectam juſtitiam, ſanctitatemque amiſiſſe.* Irenæi

næi Lugdunenſis Epiſcopi illuſtria verba produxit Auguſtinus in 1. contra Julianum libro, cap. III. num. 5. Iſte ait: *Non aliter ſalvari homines ab antiqua ſerpentis plaga, niſi credant in eum, qui ſecundum ſimilitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus a terra omnia traxit ad ſe, & vivificavit mortuos*. Sunt hæc verba lib. IV. adv. hæreſes cap. 5. Addit S. Pater alia non minus illuſtria ex libro V. cap. 19. longe plura depromi poſſunt ex lib. III. cap. 20. lib. V. cap. 14. 17. & 21. quæ in libris de Hæreſi Pelagiana collegit Gerardus Voſſius, & in ſuo Theſauro Jodocus Coccius. De Origene, etſi permulta poſſunt afferri, ut fecerunt laudatus Coccius, L'Herminier, Boucat, aliique, nulla nos angimur cura, utpote quem præluſiſſe Pelagianis perſuaſum habeamus: imo quæ citantur ex Origenis Commentariis in Epiſtolam ad Romanos, ubi de Originali peccato edifferit enucleatius, aliaque loca plurima adſcribenda cenſemus paraphraſtæ ejus Rufino. Atque Homiliæ in Leviticum, unde plura promuntur, num Origenianæ ſint, controvertitur. Nos tamen contra Cocum, & Hottingerum Origenianas fatemur, aut ſaltem incerti Scriptoris, nam ſtylus demonſtrat non eſſe S. Cyrilli, ut hi, aliique Remonſtrantes, opinantur. Gregorii Nazianzeni perſpicuas apertiſſimaſque ſententias affert S. Pater Auguſtinus eodem libro cap. V. num. 5. Quibus addo quæ Nazianzenus ſcribit Orat. II. in Paſcha, *Nos ab initio per peccatum lapſi ſumus*: atque Oratione ad Arrianos XXV. *Omnes, qui Adamo participavimus, atque a ſerpente in fraudem inducti ſumus per peccatum mortui, ac per cæleſtem Adamum ſaluti reſtituti, atque a ligno vitæ unde excideramus, per ignominiæ lignum reducti ſumus*. Baſilii ex prima Homilia de Jejunio inſignem locum vide ibidem apud Auguſtinum num. 18. Sunt alia æque illuſtria cap. 4. Conſt. Monaſtic. Hom. in XL. Martyres, & in ſermone de Paradiſo, ubi hæc eleganter: *Florida quidem eſt roſa, ſed mihi triſtitiam infligit. Nam quotieſcunque florem hunc video, peccati mei admoneor, per quod terra, ut ſpinas ac tribulos proferret, condemnata eſt*. Athanaſii Orat. 2. contra Arrianos hæc ſunt verba. *Lapſo Adamo in omnes homines peccatum dimanavit*.

Agendum paullo accuratius de S. Jo. Chryſoſtomo, quem Julianus adverſus Auguſtinum produxit, aliique nonnulli temere erroris Pelagianorum inſimularunt. Qua in re abſtinebo a recitandis fragmentis ex Homilia de Adamo & Eva, ad quam nos advocant eruditi Theologi plures, Zumel præſertim & Alvarez: cum ſint, qui exiſtimant illam centonem eſſe ex Latinorum Scriptorum poſterioris ætatis ſententiis conſutum. Ergo S. Pater Auguſtinus libro 1. contra Jul. cap. 6. n. 24. & ſeq. citat hæc Chryſoſtomi ad Olympiam: *Quando enim Adam peccavit illud grave peccatum, & omne genus humanum in commune damnavit; de mœrore pœnas luebat, &c.* Item hæc ex hom. X. ad Rom. *Cum dixerit tibi Judæus, quomodo unius virtute mundus ſalvatus eſt?*

Poſſis

Poſſis & dicere , quomodo & uno inobediente Adam mundus damnatus eſt ? Profert & alia plura ex Hom. de Reſurrect. Lazari , ex Hom. 9. in Gen. , ex Hom. ad Neoph. &c.

Quoniam vero Eraſmus , Stapulenſis , Dallæus , aliique contendunt velle quidem Chryſoſtomum peccato Adæ corpora noſtra reddita eſſe *mortalia* ; ſed animam nihil inde detrimenti ſenſiſſe , niſi in iis , qui primi hominis inobedientiam voluntate ac libertate propria imitantur ; hunc errorem allatis Sancti Doctoris ſententiis præſtat refellere . Docet Chryſoſtomus Hom. XI. in cap. 6. ad Rom. non ſolam mortem in nos ob Adæ prævaricationem pervadere , ſed etiam pravorum affectuum illuviem , ad quam comprimendam , dum Chriſtus advenit , majora nobis auxilia collata ſunt . Μετὰ , inquit , τὸν θάνατον καὶ πολὺς παθῶν εἰσῆλθεν ἑσμός . Διόπερ οὐδὲ σφόδρα κοῦφον ἦν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς δρόμον . οὔτε γὰρ πνεῦμα παρῆν τὸ βοηθοῦν , οὔτε βάπτισμα τὸ νεκρῶσαι δυνάμενον . *Una cum morte magnum etiam affectuum veluti examen introierat . Itaque corpus non valde agile erat ad eum curſum , qui ad virtutem fertur : neque enim ſpiritus aderat , qui opem deferret ; neque baptiſma , quod mortificare poſſet* . Addit corpore facto mortali etiam animam ob ingreſſum illud paſſionum examen , niſi opitulante Chriſti auxilio , ruere in præceps , ὥσπερ τις ἵππος δυσήνιος , *ac eſſet equus indomitus* . Repetit eadem hom. XII. & XIII. ubi ſcribit : *Una cum morte & affectuum turba introiit . Cum enim corpus mortale effectum eſt , tum denique neceſſario admiſit & concupiſcentiam , & iracundiam & dolorem , & cetera omnia , quæ magnæ admodum conſtantiæ , ac ſapientiæ indigebant, ne inundantis æſtus vis ac tempeſtas rationem in nobis obrueret , in peccati voraginem demerſum :* Μετὰ γὰρ τοῦ θανάτου , φησὶ , καὶ ὁ τῶν παθῶν ἐπεισῆλθεν ὄχλος . ὅτε γὰρ θνητὸν ἐγένετο τὸ σῶμα , ἐδέξατο καὶ ἐπιθυμίαν ἀναγκαίως λοιπὸν , &c. Manifeſtum eſt ergo peccatum Adæ non ſolum corpori , ſed etiam animæ juxta Chryſoſtomum obfuiſſe , neque Eraſmum Sancti Doctoris mentem ſatis fuiſſe aſſecutum . Atque de Græcis Patribus ſatis .

Ad Scriptores Latinos accedendum eſt , quorum ducit agmen Tertullianus . Is in libro de Anima cap. XL. *Omnis anima* (inquit) *uſque in Adam cenſetur , donec in Chriſto recenſeatur : tandiu immunda , quandiu recenſeatur . Peccatrix autem , quia immunda , recipiens ignominiam ſuam ex carnis ſocietate* . Et in 1. adverſus Marcionem : *Homo damnatur in mortem ob unius arbuſculæ delibationem & exinde proſiliunt delicta cum pœnis , & pereunt jam omnes , qui paradiſi nullum ceſpitem noverunt* . Et de teſtimonio animæ cap. 3. *Per quem* (Satanam) *homo a primordio circumventus ut præceptum Dei excederet , & propterea in mortem datus , exinde totum genus de ſuo ſemine infectum , ſuæ etiam damnationis traducem fecit* . Cypriani ex Epiſtola ad Fidum illuſtre teſtimonium adfert S. Pater in lib. 1. contra

 Julia-

Julianum, in IV. ad Bonifacium contra 2. Epiſt. Pelag. cap. 8. & Hieronym. lib. III. adverſus Pelagianos: *Infans, qui recens eſt natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit. Qui ad remiſſam peccatorum accipiendam hoc ipſo facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata.* Reticii Auguſtodunenſis Epiſcopi, qui floruit ſub Conſtantino Magno, Olympii Hiſpani, qui vixit tempore Arcadii & Honorii, necnon Hilarii Pictavenſis collegit apertiſſima teſtimonia S. P. Auguſtinus eodem libro contra Julianum. Multa congeſſit & Ambroſii, veluti quod habet lib. I. de Pœnit. cap. 2. *Omnes homines ſub peccato naſcimur, quorum ipſe ortus in vitio eſt, ſicut habes lectum, dicente David, Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea.* Optatus Milevitanus lib. IV. contra Parmenianum, *Neminem fugit, quod omnis homo qui naſcitur, quamvis de Chriſtianis parentibus naſcatur, ſine ſpiritu immundo eſſe non poſſit, quem neceſſe ſit ante ſalutare lavacrum ab homine excludi ac ſeparari.* Hieronymus denique in cap. 2. Micheæ: *Unuſquiſque noſtrum*, inquit, *cum Adam de Paradiſo cecidit, & in hujus mundi captivitate verſatur*: atque in cap. 4. Jonæ; *Major ætas incipit, & uſque ad minorem pervenit, Nullus enim abſque peccato, nec ſi unius quidem diei fuerit vita ejus, & innumerabiles anni vitæ illius. Si enim ſtellæ mundæ non ſunt in conſpectu Dei, quanto magis vermis, & putredo, & ii, qui peccato offendentis Adam tenentur obnoxii?* Affert hæc verba cum debita Hieronymi laude S. P. Auguſtinus lib. III. de Peccatorum meritis, & remiſſ. cap. 6. Igitur non Auguſtinus finxit originale peccatum, ſed iſtud ad ipſa fidei pertinet fundamenta; pleniſſimaque traditione firmatur: quod perſpcxit Aurelius Prudentius in Apotheoſi:

Hæc prima eſt natura animæ, ſic condita ſimplex.
Decidit in vitium per ſordida fœdera carnis.
Exin tincta malo peccamine principis Adæ,
Infecit genus omne hominum, quod pullulat inde.

Eorum autem, qui Auguſtini tempora ſubſecuti ſunt, neceſſe non eſt ſententias congerere; quum nemo de illorum conſenſione hæſitare poſſit, neque ſoleant hæretici iſtorum nobis auctoritatem opponere.

Propositio II. Ejuſdem Originalis peccati transfuſio demonſtratur Eccleſiaſticis definitionibus.

Accedunt traditioni PP. decreta ſummorum Pontificum, necnon Sanctorum Conciliorum. Extant Innocentii adverſus Pelagianos literæ, quas Cæleſtiani in caſſum tentarunt eludere. Zoſimi, qui Bonifacio ſucceſſit Reſcriptum ad Africanum Concilium commemorant Cæleſtinus in Epiſt. ad Gallos, Auguſtinus ad Optatum, & cap. X. adv. Collatorem Beatus Proſper. Bonifacium Auguſtini contra Pelagianos reſponſa probaſſe auctor eſt idem Proſper capite laudati Operis primo & quadrage-

drageſimo. Cæleſtinus originis vitium, & naturam culpa obſtrictam agnoſcit in Epiſt. ad Neſtorium, in altera ad Clerum Conſtantinopolitanum, & in ea, quam ſcripſit ad Gallos: de qua Vincentius Lirinenſis cap. Commonitorii ultimo, Proſper 42. & 43. adverſus Collatorem, & Photius in Biblioth. cap. 43. Xyſti III. ſucceſſoris Cœleſtini hæc ſunt verba lapidi octangulari in Baſilica ad Baptiſterium inſcripta:

Mergere peccator ſacro purgande fluento:
Quem veterem accipiet, proferet unda novum.
Inſons eſſe volens, iſto mundare lavacro,
Seu patrio premeris crimine, ſeu proprio.

Vide Baron. Tom. 1. pag. 440. Leonis Magni apertiſſima ſententia eſt, naſci unumquemque hominem origiuali vulnere ſauciatum, & niſi baptizetur reum in peccato Adæ teneri, Epiſt. 86. ad Nicetam, ſerm. II. & VI. in Nativitatem Domini cap. IV. Eadem eſt definitio Gelaſii in Epiſtola ad Piceni Epiſcopos, & Magni Gregorii lib. IV. Moral. cap. 2. nec non Epiſt. XIV. lib. V. ad Narſem Comitem, & LIII. lib. VII. ad Secundinum.

Damnavit negantes Originale peccatum Dioſpolitana, ſeu Paleſtina Synodus quatuordecim Epiſcoporum, quorum nomina habes apud Auguſtinum in I. contra Julianum: quamquam Hieronymus Epiſt. LXXIX. vocat hanc Synodum *miſerabilem*, quoniam etſi non erravit in doctrina, erravit *in homine*, & Pelagium hæreſiarcham abſolvit. Videatur Auguſtinus de Peccator. mer. lib. II. cap. VIII. & IX. Habita eſt hæc Synodus anno 415. Poſthac Concilium Carthaginenſe habitum opera Oroſii, Theodoſio VII. & Palladio Coſſ., ideſt anno 416. Tum Concilium Milevitanum eodem anno, ad quod convenerunt Epiſcopi LX. Meminit hujus Concilii Auguſtinus Epiſt. 94. ad Hilarium, nunc 178. Deinde in Concilio Africæ plenario celebrato anno 418, Coſſ. Honorio XII. & Theodoſio VIII. dictum anathema iis, qui dicunt parvulos *nihil ex Adam trahere Originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur*, Can. 2. Plura de hoc Africano Concilio Cardinalis Noriſius Hiſt. Pelag. lib. I. cap. 13. ex libris Auguſtini, aliiſque vetuſtiſſimis monumentis. Etiam Epheſinum Oecumenicum coactum contra Neſtorium anno 431. can. IV. doctrinam Cœleſtii proſcripſit. Idem præſtitit Synodus Arauxicana Canone 2. quam celebratam tradunt Decio juniore Conſule, ideſt anno IↃVIII. Quare Cæſarius Arelatenſis, qui ei præfuit, non vivebat, ut putavit Trithemius, anno IↃCLXX, neque, ut viſum Bellarmino, pervenit tantum ad an. CCCCXCIX., ſed floruit poſt IↃ. Conſecravit catholicam contra Pelagianos veritatem Sacroſancta Tridentina Synodus ſeſſione V. Comprobatur ergo, quod demonſtrandum erat, peccatum originale Eccleſiaſticis quoque definitionibus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ad ea quæ opponuntur responsio.

Oppones 1. Juſtinus Martyr Quæſt. ad Orthodoxos LXXXVIII. docet petitam è Jobo ſententiam, *Nemo mundus a ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram*, ad parvulos non pertinere. Ita enim hunc locum interpretatur, ut non de vita naturali ſermo ſit, ſed de morali, quæ peragitur πράξεσι ἐκ προαιρέσεως, *operibus liberis & cum deliberatione factis*. Sunt ergo parvuli ante uſum rationis, & priuſquam hoc genus vitæ agere incipiant, expertes cujuſque ſordis.

Reſp. 1. Harum Quæſtionum Scriptorem, cum meminerit Irenæi, Origenis, & Manichæorum, qui annis 130. poſt Juſtinum exorti ſunt, proferatque interdum vocabula τριάδος, ὁμοούσιος, ὑποστάσεως, aliaque ad refellendos Antitrinitarios hæreticos uſu Eccleſiaſtico inducta, fuiſſe ſanctiſſimo, præclariſſimoque Martyre poſteriorem. Deinde reſpondendum eſt, Auctorem hunc, quemadmodum vitam intelligit ſtatum liberæ operationis, ita ſordes appellare, quæ contrahuntur ἐκ προαιρέσεως, καὶ ἐλευθερίας, *ex propoſito, & libertate*. Peccatum enim Originale aperte agnoſcit quæſtione CII. ubi inter Adam & Chriſtum eamdem ſtatuit ἀντίθεσιν, quam tradit Beatiſſimus Juſtinus in Dialogo cum Tryphone.

Secundo objiciunt perdifficilem Clementis Alex. locum. Is enim Encratitas conjugia damnantes hac ipſa de cauſſa, quod nefas ſit dare operam generationi, quà ſordida ac polluta natura traducitur, originarium cujus vitium ex allato Jobi teſtimonio, & ex quinquageſimi Pſalmi verſu ſeptimo ſatis comprobari ſentiebant, Clemens eos, ac ejuſdem furfuris hominem Julium Caſſianum exagitans, negat primo in tertio Stromatum libro parvulos Adæ prævaricatione inquinari, dicens: *Ubi fornicatus eſt infans natus, vel quomodo ſub Adæ cecidit execrationem, qui nihil eſt operatus?* Deinde verba Davidis, *In peccatis concepit me mater mea*, ad ſolam Evam ſpectare his verbis declarat: *Et quando dixit David: In peccatis conceptus ſum, dicit prophetice quidem matrem ſuam, ſed Eva mater fuit viventium: & ſi in peccatis fuit conceptus, ſed non ipſe in peccato, neque vero ipſe peccatum*. Ut ergo Clemens fœdos Encratitarum errori obviam eat, non ſolum peccatum negat quod contrahitur generatione, verum etiam conterit, elevatque auctoritatem ſcripturarum, quibus potiſſimum demonſtratur.

Non illam ego adhibebo reſponſionem, qua lib. 4. de Amiſſ. Grat. cap. 9. utitur Bellarminus, Clementem ſcilicet ex ſententia Encratitarum iſta proferre. Quiſquis enim oculis non conturbatis Clementem viderit, facile dignoſcet, non eſſe hæc Julii Caſſiani objectamina, ſed hæc impugnantis reſponſio; quomodo ejuſdem hæretici ſunt conſequentia verba: *Generationem eſſe malam, non illam corporis modo, ſed*

Digitized by Google

ſed etiam illam animæ, propter quam eſt & corpus. Neque reſpondebo cum Edmundo Simonnet, ſi hæc verba Clementis ſunt, vix, ac ne vix quidem cum aliquali veriſimilitudine dici poſſe, hoc loco peccati originalis non impugnari exiſtentiam. Etenim quo argumento ducti dubitare poſſumus hæc non ſcripſiſſe Clementem Alexandrinum, cum nullus vetuſtiſſimus codex, nullaque perantiqui Scriptoris auctoritas, nulla demum ratio hæſitationem iſtam confirmet? Sed nec reſpondemus Clementem hoc tantum velle, quod infantes non cadant ſub execrationem Adæ ex vi generationis, quæ mala ſit ſuapte natura; cum labes generationi inſit per accidens, & ex eo quod natura per generationem propagata jam ſit ob primorum parentum prævaricationem vitiata. Quamquam hæc reſponſio ſatis illuſtretur a Nicolao L'Herminier, & ſecundo præſertim teſtimonio poſſit aptari. Quid ergo? Dicemus cum Gerardo Voſſio Clementem Alexandrinum non ſatis percepiſſe originale peccatum? Id vero nunquam. Tatianus, a quo Encratitæ, poſt obitum Juſtini, cujus fuerat auditor, in hæreſim Valentini, Saturnini & Marcionis prolapſus eſt, Auctore S. Irenæo libro 1. capite, e diſtinctione Maſſueti, xxxviii. Itaque non ſolum aſſerebat matrimonium eſſe corruptionem & ſtuprum; ſed iſtud quoque, unde tam nefarium dogma tanquam ex impuro fonte manabat, connubia a principio malo fuiſſe inſtituta, nec aliud eſſe, quam ſeminarium ac fomentum turpiſſimarum libidinum, quarum uſu anima in uno corpore fornicata, ac diviſa a ſpiritu vitæ transfunderetur in aliud corpus continuis ſordibus inquinanda. Hæc enim & Saturnini, & Marcionis, & Valentini, & Gnoſticorum ceterorum eſſe dogmata Irenæus, Epiphanius, Tertullianus, ac Veteres plerique conſentiunt. Nego itaque Julium Caſſianum, ac Tatianos reliquos a nuptiis abhorruiſſe ob originale peccatum, quale nos propugnamus, quod ſcilicet inhæret animæ creatæ de novo a Deo, atque ex conſortio carnis pollutæ contrahitur. Quare priorum verborum ſenſus eſt: *Ubi fornicatus eſt infans?* Hujus nempe parvuli anima, priuſquam in hoc intruderetur ergaſtulum, quonam in corpore ſeſe obſcœna libidine commaculaverat? Incidit quidem in execrationem Adæ: aſt, num ob anteacta flagitia? Minime: non enim aliquid antequam huc devolveretur, boni, malive perfecit, quomodo ab Gnoſticorum phyſiologia fuiſtis edocti. Non eſt corporis generatio, nec creatio animæ mala, quod ſit inſtituta a diabolo, redeantque mortui ad carnis contubernium, ut repetitis ſordibus obſoleſcant. Hanc inſaniam Tatianus veſter ex Marcionitarum gurgite ebibit. Ait quidem David: ſe a matre in peccatis conceptum: ſed hæc ad Evam referenda ſunt, a cujus utero labes primigenia diffunditur, non ad damnatas nuptias proximæ matris ſuæ, non ad ſuperioris vitæ ſceleſtiſſimam conſuetudinem. Conceptus eſt quidem in peccato; ſed ante conceptionem ipſe in peccato non fuit. Hæc mea de verborum Clementis

mentis

Digitized by Google

mentis ſententia eſt ; nec obſcura , ſi dogmata Tatianorum inſpiciantur. Ceterum Clemens 1. lib. Pedagogi cap. 6. & ſub finem IV. Strom. diſerte agnoſcit animarum regenerationem *ex matrice aquæ* , ſive lavacro baptiſmatis , ideoque & originale peccatum .

Præterea opponunt verba S. Joannis Chryſoſtomi : qui hom. ad Neophytos , *Hac de cauſſa* (inquit) *& infantes baptizamus , quamvis non ſint inquinati peccato ; nempe ut eis addatur ſanctitas , juſtitia , adoptio , hæreditas , & fraternitas Chriſti* . Idem Hom. x. in Epiſtolam ad Rom. cap. 5. ait : *Videtur quæſtionem non parvam habere quod dictum eſt , (ob unius inobedientiam peccatores multos eſſe conſtitutos) ſed & ſi quis accurate attenderit , & hoc quoque perfacile ſolvetur . Quænam igitur quæſtio fuerit ? Illo enim peccante ac mortali affecto , & qui ex eo orti ſint , eos tales eſſe nihil abſurdum . At ex illius inobedientia alterum peccatorem extitiſſe , id vero quam obſecro , congruentiam , & conſequentiam habet .... Quid igitur hoc loco verbum hoc peccatores ſignificat ? Mihi videtur tantundem ſignificare , quantum illud ſupplicio obnoxii , ac mortis rei , quod Adam mortuo omnes ſunt mortales effecti* . Videtur ergo non male Eraſmus interpretatus Chryſoſtomum , quod is putaverit ſolam mortem , non culpam in nos hæreditario jure tranſire ? Quid ? Hom. 17. in 1. ad Corinth. ſcribit , *nos minime ob Adæ delictum perire* : Hom. XXXIX. in eamdem Epiſtolam addit , *non omnes in Adam morte peccati mortuos eſſe* . Et Hom. XXIV. in Epiſt. ad Epheſ. nobis ob Adæ peccatum eſſe corruptibile corpus : at animam labefactari & ſuo modo corrumpi peccato , quod poſt lavacrum regenerationis committitur .

Reſpondet ad 1. S.P. Auguſtinus in 1. contra Jul. cap. VI. n. 22. loqui Chryſoſtomum de peccatis actualibus : habetur enim in græco *διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν , καίτοι ἁμαρτήματα οὐκ ἔχοντα* : *Ideo & infantes baptizamus , quamvis peccata non habentes . Vides certe* , ait S. Pater *non ab eo dictum eſſe parvulos non coinquinatos eſſe peccato , ſive peccatis : ſed non habere peccata : intellige propria , & nulla erit contentio. At , inquies , cur non ipſe addidit propria ? Cur putamus , niſi quia diſputans in Catholica Eccleſia non ſe aliter intelligi arbitrabatur , tali quæſtione nullius pulſabatur , vobis nondum litigantibus ſecurius loquebatur ?* Quæ poſtrema verba aliorum Patrum , qui nondum graſſante Pelagiana peſte floruerunt , debent ſententiis minus expreſſis aptari . Habent præterea verſiones aliquæ , Baſileenſis an. 1530. & Pariſienſis an. 1556. pag. 614. *Hac de cauſſa & jam infantulos baptizamus , ut non ſint coinquinati peccato* . Atque hæc videtur mihi valde probabilis . Cum enim quidam unicum agnoſcerent effectum baptiſmi , videlicet peccatorum remiſſionem , S. Joannes Chryſoſtomus decem connumerat , ac ſtatim ſingulos in puerulis ſacro baptiſmi lavacro regeneratis locum habere demonſtrat . Sunt autem hæc effecta baptiſmatis liberari

rari a peccato, donari ſanctitate, juſtum reddi, adoptari in Dei filium, jus ad hæreditatem nanciſci, conſtitui Chriſti fratrem, cohæredem, membrum, templnm, & organum Spiritus Sancti. *Vides*, inquit, *quot ſunt baptiſmi largitates? Multis quidem videtur cæleſtem gratiam in peccatorum tantum remiſſione conſiſtere. Nos autem honores computavimus decem. Hac de cauſſa & jam infantulos baptizamus* (en quomodo iterum enumeratos omnes effectus recenſet) *ut non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint omnes, ut ſpiritus habitatio fiant*. Ut ergo baptiſmus in parvulis omnes memoratos effectus producat, debet in iis primario efficere remiſſionem peccatorum, ideoque legendum eſt, *ut non ſint coinquinati peccato*. Dixi autem *probabiliter*; nam Auguſtinus ad Græcos codices tunc temporis, ut arbitror, non depravatos confugit, exſcripſitque verba Chryſoſtomi, ut ſupra producta ſunt.

Illud vero quod ſequitur, etſi perdifficile videtur, hoc tantum innuit, neminem peccatorem conſtitui per actualem Adæ inobedientiam, quaſi peccatum originale ſit ipſamet primi parentis tranſgreſſio: non enim parvuli actualiter & proprie, ſed originaliter peccatores naſcuntur, ut Auguſtinus ait xvi. de C. D. cap. 27. Sed minime Chryſoſtomus negat originalem maculam propter eamdem inobedientiam in omnes pervadere: quin hoc ipſo loco ſingulos Adami poſteros ſupplicio obnoxios, & mortis reos eſſe declarat. Neque miſeros, ac morituros duntaxat: ſed ſupplicio plectendos, mortiſque reos; ut quiſque etiam in ipſis culpam & pœnæ cauſſam dignoſcat. Quis enim reus mortis, ſupplicioque obnoxius dici poteſt, ſi nullum omnino reatum habeat? Atque hæc eô magis ſunt manifeſta, quod ſequenti Hom. xi. declarat Chryſoſtomus ſimul cum morte corporis in animam pugnas inter carnem & ſpiritum, & pravorum affectuum examen introiſſe, ut contra Eraſmum, Fabrum, & Dallæum demonſtravimus.

At cetera facillima ſunt. Nam præterquamquod de baptizatis proferuntur, in Hom. xvii. ſuper Epiſt. ad Corinth. ait nos ab ipſo peccati Adæ ſupplicio non damnum accepiſſe, ſed lucrum; quandoquidem mortalitas, quæ etiam poſt baptiſmum remanet, non eſt cauſſa peccati, imo poſſumus peccata ſolvere, *Cum corpus ſit humile, demiſſum, & diſſolvatur*. Quamobrem, ut non accuſamus frenum, ſed aurigam; ita non corpus debemus reprehendere, dum in præcipitia dilabimur, ſed perverſam & lubricam voluntatem. Abel enim, etſi corpore mortalis, ſalvus factus eſt; & Diabolus contra, quamquam incorporeus, in gehennam detruſus. Eô itaque tendit oratio, ut indomiti equi habenas, carnis ſcilicet, regere ſtudeamus non cauſando infirmitatem, quam traximus ex Adam, corruptibilis corporis, ſed illud tanquam injecto freno, admotiſque calcaribus gubernando. Quæ

Digitized by Google

ſatis commode dicta ſunt, maxime ab Oratore populum alloquente, qualem Chryſoſtomum conſideremus oportet. Homilia xxxix. negat omnes mori in Adam ea morte, quam evitarunt Abraham, Job, aliique juſti, morte nimirum perpetua: profert enim horum Sanctorum exemplum. Ad ultimum ſolet reſponderi loqui Chryſoſtomum de baptizatis, in quibus eſt anima incorrupta, dummodo actualis peccati macula non contrahatur. Verum habetur in Græco φθαρτὸν ἡμῖν τὸ σῶμα ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἄφθαρτος ἡ ψυχὴ. μὴ δὲ καὶ αὐτὴν φθείρωμεν. τοῦτο ἡ ἁμαρτία εἰσηγάσατο ἡ προτέρα. ἡ δὲ μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ τὴν ψυχὴν φθεῖραι δύναται. *Corruptibile nobis eſt corpus: ſed incorruptibilis anima. Ne itaque & ipſam corrumpamus. Hoc primum peccatum fecit. Quod eſt autem poſt lavacrum poteſt pariter animam corrumpere.* Hoc ergo teſtimonio probatur, non evertitur originale peccatum: ut optime adnotatum eſt in editione Pariſienſi an. 1556. pag. 1006. Confer & Commelianam pag. 1197.

Objicies quarto aliorum Græcorum Patrum teſtimonia, Gregorii Nyſſeni, qui infantes matura morte abreptos omnis malitiæ expertes eſſe declarat, nec definire audet, num in judicio univerſali ante tribunal Judicis debeant comparere. Item magni Baſilii docentis non eſſe malam perverſamque naturam, quæ ſeminali propagatione generatur. Theodoreti demum, qui lib. v. hæret. fab. cap. 18. docet parvulos baptizari, etiamſi peccatum nondum guſtaverint.

Ad 1. reſpondetur agere Nyſſenum de infantibus baptizatis, de quibus anceps eſt, num debeant in extrema die judicari; quoniam ſi Evangelica hiſtoria nude legatur, videtur proprie judicium pertinere ad adultos, qui actualia opera exercuerunt. Quorum tamen ſortem parvulos baptizatos poſſeſſuros diſerte affirmat, licet impari quadam cum adultis retributione, cum non ſint illi ob perſonalia merita coronandi. Nam *in peccatum humanam naturam lapſam* ob Adæ prævaricationem, idque certiſſima traditione tenendum, ſcribit Nyſſenus in libro de vita Moſis. At Baſilius, de quo ſupra, ſcribit *adverſus Manichæos putantes, atque affirmantes de gente tenebrarum, quam malam naturam dicunt Deo coæternam, habere originem corpora, & eſſe etiam ipſa immutabilia mala*: ut Auguſtinus ait in 1. contra Jul. cap. v. num. 17. Theodoretus vero ſcribit adverſus Meſſalianos, qui dicebant per baptiſmum deleri actualia peccata, originale autem ſolummodo per orationem. Quare jure merito negat parvulos ablui baptiſmate in remiſſionem peccatorum, ideſt, actualium: nam hæc ſatis inſinuantur ipſis Theodoreti verbis *peccatum nondum guſtaverunt*. Agnoſcit autem originale peccatum expreſſiſſimis verbis in Expoſit. cap. v. Epiſt. ad Rom, & in Epitome divinorum decretorum cap. xi.

Poſtremo adverſus Catholicum dogma pugnant Latinorum auctoritate. Inter quos antiquiſſimus omnium, poſt Victorem & Apollonium, qui deperierunt, Tertullianus in libro de Baptiſmate, *Quid feſti-*

feſtinat, inquit, *innocens ætas ad remiſſionem peccatorum?* Atque de reſurrect. carnis cap. 47. in Adæ prævaticationem refert quidem mortem corporis, at non animarum reatum. Hilarius etiam Comment. in Epiſt. Pauli, qui tribuuntur Ambroſio, ſcribit: *Eſt & alia mors ſecunda in gehenna; quam non peccato Adæ patimur*: quo loco non dari peccatum originale probare conatus eſt Michael Servetus, ut notat Sixtus Senenſis lib. VI. Bibl. ſanctæ annot. 236. Et denique Optatus Milevitanus lib. VII. n. I. ait, *non pertinuiſſe ad Seth filium Adæ patris admiſſum*.

His ex ordine reſponſuri primum ad ea, quæ ſupra ex Tertulliano producta ſunt, adverſarios provocamus. Deinde dicimus infantulos innocentes appellari, quod nihil boni vel mali actualiter perpetraverint, quemadmodum de Jacob & Eſau ſcribit Apoſtolus ad Rom. IX. II. De Reſurrect. autem carnis iccirco Tertullianus ſolam corporis mortem commemorat, quia diſputat adverſus Marcionem, qui mortuos reſurrecturos eſſe negabat. Quem refellit ex eo, quod ſicut omnes, ut Apoſtolus ſcribit, moriuntur ob culpam Adæ, ita omnes reſurgent per Chriſtum, *quoniam per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum, &c.* in I. ad Corinth. XV. 21. Hilarii plura Auguſtinus contra Julianum recitat lib. I. cap. 3. n. 9., ut quod habet in Expoſit. Pſalmi centeſimi duodevigeſimi, ad illa fere extrema verba, *Vivet anima mea, & laudabit te*, ubi ait: *Vivere ſe in hac vita non reputat, quippe qui dixerat, Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis concepit me mater mea. Scit ſub peccati origine, & ſub peccati lege eſſe ſe natum*. Quibus recitatis, *Sentis ne* (inquit S. P.) *quid audias? quæris ne quid dicas? Hunc virum tanta in Epiſcopis Catholicis laude præclarum, de peccato originali aude, ſi quid tibi frontis eſt, criminari*. Hilarius auctor Comment. in Epiſt. Pauli non eſt Pictavenſis, nec Arelatenſis, cum ipſe ad Timot. prim. III. aſſerat ſcribere ſub Damaſo. Fuit autem Pictavenſis antiquior, & Arelatenſis Damaſo junior. Quare erit iſte, ut dudum Lovanienſes Theologi obſervarunt, Hilarius Diaconus, qui ſchiſmati Luciferi Calaritani adhæſit, dictus a Hieronymo, circa finem Dialogi adverſus Luciferianos, *Deucalion orbis*. Atque hujus extat pro originali peccato illuſtre teſtimonium in Auguſtini quarto ad Bonifacium libro, cap. IV. *Manifeſtum in Adam omnes peccaſſe, quaſi in maſſa. Ipſe enim per peccatum corruptus, omnes, quos genuit, nati ſunt ſub peccato*. Hæc Hilarius, quem opponit Servetus. Verbis autem in contrarium allatis tantummodo ſentire videtur originale peccatum non puniri ignis æterni cruciatibus: quod & plures Catholicorum defendunt.

Optati Milevitani non eſſe ſeptimum librum olim dubitatum eſt, quod non ſit in editione Germanica Cochlæi, & Hieronymus aſſerat nonniſi ſex libros ab eo ſcriptos; imo ipſe Optatus lib. I. ſex tantum

librorum argumenta proponat. Stylus tamen, & plura Mſs. illius genuinum opus demonſtrant, unde ab eodem Auctore creditur ſex prioribus ſuperadditus. Non tamen probamus judicium Voſſii, & Caſauboni; quorum alter ſcribit Optato non ſatis originale peccatum perſpectum fuiſſe: iſte vero ait vereri ſe, ne imprudenti & incauto hæc exciderint, quæ ſeverioris examinis acrimoniam ægre ſuſtineant. Nam conſtat Optatum de actuali peccato verba feciſſe, utpote qui ſermonem inſtituit de Traditoribus. Atque in libro quarto præclare de Originali peccato ſcripſerat, quod propter illud *omnis homo qui naſcitur, quamvis de Chriſtianis parentibus naſcatur, ſine ſpiritu immundo eſſe non poſſit*. Eſt ergo Patrum cum Græcorum, tum Latinorum concordiſſima traditio, quod primus homo, ut Proſper inquit in Carm. de Ingratis cap. XXVII,

Corruit, & cuncti ſimul in genitore cadente
Corruimus.

CAPUT III.

Ex hujus quoque vitæ miſeriis Originale demonſtrari peccatum.

Familiare fuit Auguſtino ex morte, alliſque cruciatibus quibus infantes plectuntur, originale peccatum adſtruere: quod argumenti genus ne omnibus quidem Catholicis probatur, cum plures putent potuiſſe Deum pro abſoluto dominii ſui jure hominem innocentem morti, ceteriſque calamitatibus adjudicare. Vim tamen habere illas Auguſtinianas rationes fide ſuppoſita, & facta hypotheſi, quod Deus hominem rectum ac ſanctum condiderit, vix aliquis denegat. Videamus ergo quale pondus in ſe vere habeant, & num poſſint a Pelagianis eludi.

Propositio: Sive ſuppoſita fide, ſive abſolute loquendo ex miſeriis, quas modo patimur, probari poteſt originale peccatum.

Demonſtrata eſt prima pars ſuperiori libro cap. XIII. ubi oſtendimus mortem, ignorantiam, & concupiſcentiam non eſſe conditionem naturæ, ſed pœnam peccati. Confirmatur nunc 2. Canone Arauxicano, *Injuſtitiam Deo dare convincitur, qui mortem, quæ eſt pœna peccati, ſine peccato, quod eſt meritum mortis, ad nos tranſiſſe dicit*. Idem docent PP. Africani in Sardiniam exules in lib. de Incarnat. & Grat. cap. 14. Gelaſius in Epiſt. ad Epiſcopos Piceni, Proſper contra Collatorem cap. 20, Scriptor Hypognoſticon initio 2. libri, Anſelmus lib. 2. de Incarnat. cap. 2. & de Concept. Virg. & Peccato Origin. cap. 13. & alii apud Noriſium in Vind. cap. III. §. 3.

Probatur ſecunda pars. Vel enim nos ſtatum *puræ naturæ*, non qui-

quidem abſolute, & conſiderata potentia Dei, ſed ex pura puta decentia, & ſpectata Dei providentia, atque animæ ſpiritualis natura credimus eſſe impoſſibilem; aut conſentire volumus iis, qui poſſibilem eſſe propugnant. Si arrideat ſententia prior, liquet defectus tam corporales, quam ſpirituales, etſi ex neceſſitate materiæ conſequi videantur, *conſiderata divina providentia, & dignitate ſuperioris partis humanæ naturæ*, pœnam eſſe peccati, ut alibi dictum eſt cum Angelico Doctore Thoma in IV. contra Gentiles cap. 53. Atque huc ſpectant verba Auguſtini ita Julianum refellentis in Opere poſtremo n.81. libri 1. *Propter quid ergo affliguntur parvuli, ſi nullum habent omnino peccatum? An omnipotens & juſtus Deus injuſtas pœnas a tot innocentibus prohibere non potuit?* Et n. 135. *Judicium hoc utique in parvulis injuſtum eſſet, ſi peccatum originale non eſſet*. Vide & lib. IV. contra duas Epiſt. Pelagianorum cap. 4. lib. IV. contra Jul. cap. 16. lib. II. Op. Imperf. cap. 119. lib. VI. cap. 9. 27. & 36.

Si vero magis placeat illorum ſententia, qui ſtatuunt *naturæ puræ* poſſibilitatem; ſunt adhuc Auguſtini argumenta ducta ex hujus vitæ miſeriis firmiſſima ac validiſſima, & perperam quiſpiam niteretur illa elevare. Dato enim quod nullo ſupernaturali beneficio rationalem creaturam Deus exornaſſet, num credendum eſt illam condidiſſe tot prementibus calamitatibus ac miſeriis obnoxiam? Id quidem eſt mea ſententia falſiſſimum. Principio in eo ſtatu aut non adeſſet concupiſcentia antevertens rationem, aut certe non adeo pugnax & lacertoſa, quam nunc Adæ poſteri experiuntur captivantem in lege peccati, & turpiſſima quæque inhiantem. Tantam enim libidinem neque pecora ſentiunt, neque aſini. Errat autem qui putat potuiſſe Deum, cujus erga hominem ſingularis eſt providentia, hunc creare deterioris, quam bruta ſint, conditionis. Optime ergo ex concupiſcentia hac acerrima & bellicoſa, locis nuper laudatis, evincit magnus Auguſtinus naſci homines ſub lege peccati; & ſunt Auguſtiniana argumenta etiam non ſuppoſita elevatione hominis ad finem ſupernaturalem, quantum ad præſentes calamitates attinet, invictiſſima. Idem de ignorantia dicendum eſt. Cum enim creaturæ omnes in finem ſuum providentiſſime dirigantur; in eo ſane ſtatu, in quo nulla adeſſet macula originalis, ſaltem homo perciperet quid ſibi foret agendum, & non eſſet ratio talibus tenebris obvoluta, quibus modo obcæcata plura ignorat ad ſe pertinentia, & ſæpenumero errat invita. Ex hac itaque tam ſpiſſa ac tenebricoſa ignorantia infectam eſſe humanam naturam ſatis evidenter concluditur. Quid vero de vexatione dæmonum, a quibus interdum ab ortu ſuo abripiuntur infantes, & multimodis excruciantur? Annon recte Auguſtinus in ultimo Opere lib. 1. cap. 88. ſcribit adverſus Julianum? *Quando parvulum ſpiritus vexat immundus, animamque ejus & corpus affligit, ſenſus ſanitatemque pervertit, nonne univerſa ejus, quam*

quam Deus inſtituit, natura turbatur? nec invenitis omnino tanti hujus mali meritum negantes originale peccatum.

Demus præterea potuiſſe mortem, ceteraſque corporales miſerias abſque culpa a ſupremo Domino immitti, quod nimis ægre fateor, ſi ad immortalis animæ naturam, hominiſque præſtantiam animum mentemque converto: eſt nihiloſecius homini mors tam horribilis, & quam frequenter immatura, ſæva, teterrima; ut pœnam eſſe peccati natura ipſa proclamet. Inter animalium fœtus eſt ne ullus, qui ululatibus, fletibuſque vix in lucem editus conqueratur, quemadmodum muliebris partus? *Diſpendia ergo, quæ naſcentes flendo teſtantur*, (ait de parvulis Auguſtinus eodem libro n. 113.) *dicito, quo merito ſub juſtiſſimo & omnipotentiſſimo judice eis, ſi nullum peccatum attrahant, irrogentur*. Hæc etiam Gentiles philoſophi naturali mentis acumine perceperunt. Naſcentes quippe homines contemplati, videntes ex una parte nobiliſſimum omnium animal tot miſeriis & ærumnis premi, ex alia autem ſacris literis deſtituti, aut ipſam naturam tanquam novercam damnarunt, quod ſit in homines magis, quam in beſtias iniquior; aut opinati ſunt ob peccata ſuperioris vitæ rationalem animam his calamitatibus ſubjici. Atque horum quoque Philoſophorum placita demonſtrant, optime ipſa naturali ratione probari impoſitum jugum grave ſuper filios Adam a die exitus de ventre matris; quemadmodum S. Pater acute demonſtrat ſub finem libri quarti contra Julianum. Itaque ex præſentibus animæ, corporiſque cruciatibus conſtat omnes homines peccati vinculo adſtringi, quoniam vel non potuit ſervata lege providentiæ ac juſtitiæ Deus hominem condere miſerum ac moriturum: aut, ſi potuit, nunquam creaſſet ſubjectum morti adeo nobis adverſæ atque infeſtæ, neque tam gravi & ærumnoſo jugo proſtratum.

Refelluntur Oppositiones.

Contra hanc propoſitionem facit primo quod legimus de cæco nato cap. IX. Joannis 2. *Neque hic peccavit, nec parentes ejus*: quemadmodum ergo cæcitas, ita calamitates reliquæ abſque ullo peccato immitti poſſunt hominibus. Deinde nonne Chriſtus, qui peccatum non fecit, neque maculam virginali ex utero traxit, ignominioſæ mortis ſupplicio affectus eſt? Immaculata item Virgo, quam ſine labe originali conceptam totus fere Orbis veneratur, communi morte deceſſiſſe creditur, varioſque cruciatus pertuliſſe. Non eſt ergo mors corruptæ peccato originis argumentum.

Leviſſima hæc ſunt. Ac ad primum quidem de cæco nato reſponſum dedimus præcedenti libro cap. 4. Prop. 1. ad 3. Poteſt & retorqueri argumentum verbis Auguſtini in 111. contra Jul. cap. 6. *Neque enim de innumerabilibus parvulis, qui & in animo & in corpore cum tanta vitio-*

vitiorum varietate naſcuntur, hoc dici poteſt, quod Dominus ait de illo, qui cæcus eſt natus, non propter peccatum ipſius, vel parentum id eſſe factum, ſed ut manifeſtarentur opera Dei in illo. Multi quippe nec ſanantur omnino, ſed cum eiſdem vitiis, ſive in qualibet ætate, ſive in ipſa moriuntur infantia, &c. Ad alterum idem Auguſtinus reſp. de Peccat. meritis lib. 1. cap. 37. *Dicet aliquis ſi hæc natura pura non eſt, ſed vitioſa primordia, quia talis non eſt creatus Adam: cur Chriſtus longe excellentior, & certe ſine ullo peccato natus ex Virgine, in hac tamen infirmitate atque ætate procreatus apparuit? Huic propoſitioni reſpondemus: Adam propterea non talem creatum, quia nullius parentis præcedente peccato eſt creatus in carne peccati. Nos ideo tales, quia illius præcedente peccato nati ſumus in carne peccati. Chriſtus ideo talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus eſt in ſimilitudine carnis peccati.* Neque enim pœnæ rationem habet, quod Salvator, ut chirographum noſtrum affigeret cruci, nulla neceſſitate, ſed electione voluntatis ſuæ propter nimiam caritatem, qua dilexit nos, pati dignatus eſt. De Virgine matre Romanorum Pontificum decretis inhærens, & repetens de originali labe, quod Auguſtinus lib. de nat. & Gratia cap. 36. ſcripſit de actualibus noxis, *Propter honorem Domini noſtri nullam prorſus cum de peccatis agitur habere volo quæſtionem*; dico, licet pie credatur a peccato originis præſervata, genitam tamen eſſe ex carne vitiata & corrupta, ex qua mors corporalis conſequitur; quamquam anima ex hujus carnis conſortio non fuerit ſingulari privilegio inquinata.

Sunt autem bene multa, quæ adverſus peccati Originalis transfuſionem ex ratione humana objiciuntur. Primum eſt, quod Diabolus foret conditor hominum: Neque enim a Deo bono poteſt produci contaminata natura. Sapit ergo cum Manichæis quiſquis naſcentium originem putat eſſe vitiatam. Nec ſatisfit hujuſmodi argumentationi dicendo Deum utique bonam rectamque naturam inſtituiſſe, ſed corrupta primi prævaricatione parentis, peccatum carnis propagine contrahi. Anima enim rationalis non propagatur, ſed a Creatore corpori tabifico infectoque inſeritur. Erit ergo ipſemet Deus hujus cauſſa peccati. Referenda ſunt enim in ipſam cauſſam efficientem quæ alicui rei ab origine primaque inſtitutione conveniunt. Præterquamquod eccur Deus rationalem animam corpori unit, ſi ſcit inde illam diaboli ancillam captivamque evaſuram, & lege peccati adſtringendam? At huic argumento cap. IV. ſuperioris libri ſatisfactum eſt. Veriſſima eſt reſponſio, originale peccatum non eſſe ex inſtitutione Creatoris, ſed ex prævaricatione primi parentis; laudandam eſſe adverſus Manichæos hominis creationem, ſed comendandam etiam adverſus Pelagianos Salvatoris gratiam ac redemptionem. Melius quippe Dei cauſſa agitur, *cum & Creator & Salvator agnoſcitur, quam cum defenſa velut ſana, viribuſ-*

Digitized by Google

ribuſque integra creatura, opitulatio Salvatoris inanitur: Inquit Auguſtinus de Nat. & Grat. cap.42. Vide & lib. IV. ad Bonifac. cap. 3. Diximus etiam neceſſarium non eſſe, ut ad perdifficilem de animarum origine quæſtionem confugiamus. Etſi creentur ſingulæ a Deo, trahunt originalem maculam ex carne, *ſicut aqua in vitiato vaſe corrumpitur*. Eapropter non eſt Deus cauſſa peccati, quoniam *non ex creatione Dei eſt vitium, quod voluntario motu natura collegit: ſed etiam de vitiata per ſemetipſam natura Deus inſtitutionem ſuam quidem ſuæ creationis exequitur*; inquit Epiſt. VII. Sanctus Gelaſius. Diſpoſito autem corpore non debet Deus animorum creationem ſuſpendere, quoniam, ut ſcribit Proſper ad IV. ob. Vincentii, *Prævaricatio hominum diſpoſitæ a ſæculis creationis ordinem turbare non potuit*.

Deinde objiciebat Julianus lib. I. ultimi contra Auguſtinum Operis n. 59, & lib. II. n. 24. damnari in ſententia Catholicorum nuptias, neque a Deo inſtitutas fuiſſe; ſi aliquid unde damnabiles generantur ſecum habeant, & illarum uſu corrupta propagetur natura. Addebat lib. V. num. 2. parabolam Evangelicam Matth. VII. 17. a fructu arborem bonam aut malam dignoſci; & conſequenter malam eſſe ſuapte natura generationem, concubitumque virilem, ex quo fructus carpitur adeo noxius.

Et huic argumento cap. XIII. proximi libri obviam itum eſt. Nego itaque nuptias eſſe damnandas, cum non ad libidinem & peccatum fuerint inſtitutæ, ſed ad generationem, quâ humana propagetur natura, inquinata ſane & corrupta, ſed non cauſsâ nuptiarum, cum labes originaria in prævaricationem primi hominis ſit referenda. *Nuptiæ* (inquit S. P. lib. 2. de Nupt. cap. 26. num. 42.) *inſtitutæ ſunt cauſſa generandi, non peccandi: propter quod illa eſt a Domino benedictio nuptiarum: Creſcite, & multiplicamini & replete terram. Peccatum autem quod inde a naſcentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, ſed ad malum, quod accidit hominibus, quorum conjunctione ſunt nuptiæ*, Et Fulgentius in I. de Verit. Præd. *Deus humanæ naturæ fecunditatis donum contulit; libidinis vero malum non eſt creatura Dei, ſed pœna peccati. Proinde de immunditia nuptiarum mundus homo non naſcitur, quia interveniente libidine ſeminatur. Quam libidinem nuptialis honeſtas utique non amat, ſed in nuptiis mortalis propagationis neceſſitas tolerat*. Non ſunt ergo damnandæ nuptiæ, quarum finis bonus eſt, humanæ videlicet naturæ conſervatio & propagatio. Imo magnum afferunt ac laudabile bonum, bonum ſcilicet uſum concupiſcentiæ malæ, qua abutuntur adulteri, & curam ordinate filios procreandi. Quare laudandæ ac celebrandæ ſunt, ut S. Pater demonſtrat memorato loco, & lib. VI. contra Jul. cap. 18, necnon libri I. Op. Imperf. n. 65. & lib. V. cap. 23. Cumque cauſſa originalis peccati ſit Adæ tranſgreſſio, nuptiarum vero fructus procreatio filiorum; erit mala Adami voluntas,

non

non bona connubiorum inſtitutio, malæ arbori comparanda. *Nihil proinde valet ad iſtam quæſtionem ſimilitudo illa Evangelica: quia non ſunt nuptiæ cauſſa peccati, quod trahitur a naſcente, & expiatur in renaſcente: ſed voluntarium peccatum hominis primi originalis eſt cauſſa peccati;* inquit magnus Auguſtinus laudato cap. 26. de Nuptiis lib. 2. num. 43.

Ulterius argumentantur Pelagiani. Parentes baptizati peccatum originale non habent: Non ergo iſtud traducunt in poſteros. Quo enim pacto fieri poteſt, ut illud probentur tradere parentes, quo carere creduntur? Ita Julianus lib. VI. apud Auguſtinum cap. 7. num. 18.

Reſp. In baptizatis ſoluto reatu concupiſcentiæ, quæ vinctos detinebat, ipſam ad agonem remanere; & per baptiſmum evacuari carnem peccati, *non ut in ipſa vivente carne concupiſcentia conſperſa & innata repente abſumatur & non ſit: ſed ne obſit mortuo, quæ inerat nato*: Ita Auguſtinus de Peccat. meritis lib. 1. cap. ult. & lib. II. cap. 4. Porro hæc concupiſcentia ex peccato nata, & ad peccatum inclinans, eſt originalis peccati quaſi rheda atque vehiculum. Igitur nego conſequentiam. Quamvis enim gratiâ regeneratis carnalis concupiſcentia repugnans legi mentis remiſſa ſit, & in peccatum non reputetur, neque noceat aliquid, niſi ejus motibus ad illicita conſentiatur: attamen *Proles eorum, quia non per ſpiritalem, ſed per carnalem concupiſcentiam ſeminatur, velut ex illa oliva quidam noſtri generis oleaſter, ſic inde reatum naſcendo trahit, ut niſi renaſcendo liberari ab illa peſte non poſſit*; inquit ipſemet Auguſtinus lib. II. de Nupt. cap. 34. Ad exemplum oleaſtri, qui exoritur e bacca & ſemine oleæ, addit in VI. contra Julianum cap. 7. num. 18. alterum ex filiis circumciſorum, qui præputiati gignuntur, trahuntque ex patris ſemine quod non reperitur in patre: ac ſupra cap. 6. n. 16. aliud attulerat ex Filiis Fundani Rhetoris Carthaginenſis, qui cum accidenti vitio luſcus eſſet, luſcum filium procreavit; quo exemplo *evertitur* (inquit) *illa tua ſententia, qua dicis naturalia per accidens non converti: accidens quippe fuit in patre, quod factum eſt in filio naturale*. Naturale autem poſſumus hoc modo appellare originale peccatum, quatenus inſitum eſt propagatione naturæ, quamquam naturale non eſt, ipſius naturæ ſubſtantia, atque inſtitutione ſpectata. Fundano autem alter filius duobus oculis de luſco natus eſt, quod & paſſim evenire conſpicimus: idque evertit alteram Pelagianorum ſententiam, qua dicunt, *Parentes in filios ea, quæ non habent, non poſſe transfundere*.

Inſuper arguunt apud Auguſtinum lib. III. de Peccator. meritis cap. 2. Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo & Chriſti juſtitia etiam non credentibus prodeſt. Hoc falſum eſt. Itaque & illud.

Reſp. cum Auguſtino ibidem, quod *ſicut eorum, per quos parvuli renaſcuntur, juſtitiæ ſpiritus trajicit in eos fidem, quam voluntate*

Digitized by Google

propria nondum habere potuerunt ; ſic eorum , per quos naſcuntur , caro peccati trajicit in eos noxam , quam nondum vita propria contraxerunt . Et ſicut eos vitæ ſpiritus in Chriſto regenerat fideles , ſic eos corpus mortis in Adam genuerat peccatores . Illa enim carnalis generatio eſt , hæc ſpiritalis , &c. Quamobrem nego minorem , & argumentationem in Pelagianos retorqueo . In ſpirituali enim generatione neceſſaria non eſt propria actualis fides in parvulis , ut per lavacrum baptiſmatis conſtituantur ſancti , ac regni cœlorum hæredes . Pari ergo jure non requiritur actualis ac propriæ voluntatis tranſgreſſio , ut in carnali generatione per originem ex Adam filii iræ , mortiſque naſcantur.

Adhuc objiciunt . Non eſt peccatum niſi voluntarium : Peccatum originale infantulis voluntarium non eſt : Igitur nullum eſt in parvulis peccatum originis .

Reſpondetur , eodem modo quodlibet peccatum voluntarium eſſe, quo peccatum eſt . Actuale peccatum eſt voluntarium propria voluntate : Originale voluntarium eſt *originaliter* , videlicet comparate ad primum hominem , a quo ſumus per carnis propagationem progeniti . *Poteſt autem* (inquit Auguſtinus lib. 2. Operis Imperf. cap. CXI.) *& hoc recte dici de eodem genere eſſe , ſi ad originem referatur , quia ipſum ex primi hominis voluntate manavit , quando illius peccatum intravit in mundum , & per omnes homines pertranſiit* . Et lib. IV. cap. 90. *Ad hoc peccati genus ex libera voluntate perventum eſt , non ejus propria qui naſcitur ; ſed ejus , in quo omnes originaliter fuerunt , quando communem naturam mala voluntate vitiavit* . Diſtinguo itaque minorem : Peccatum originale non eſt voluntarium parvulis *actualiter* & voluntate propria , concedo : *originaliter* & voluntate Adæ , qui communem naturam infecit , nego .

Perſiſtunt hæretici : Si peccatum originale ex libera protoparentis voluntate contrahitur , apud quem impollutam innocentiam ſcelus gravavit externum ? Quomodo Deus , qui adeo eſt miſericors , ut propria unicuique confitenti peccata dimittat , eſt tam crudelis , ut innocenti impingat aliena ? At reſpondet Auguſtinus lib. 1. Oper. Imperf. cap. LV. Pelagianos potius Deum facere iniquum atque injuſtum ; nam cum videant gravi jugo miſeriæ parvulos premi , contendentes nullum eos habere peccatum , accuſant Deum ſi affliguntur immeriti , & redarguunt Eccleſiam , ſi exufflantur a jure diabolicæ poteſtatis alieni . Et cap. 46. negat peccatum originale non eſſe ſingulis proprium , ita Julianum urgens : *Peccatis* , inquis , *alienis non utique perire debuerunt . Aliena ſunt , ſed paterna ſunt , ac per hoc jure ſeminationis , atque germinationis & noſtra ſunt* . Sunt ergo etiam parvuli proprio obnoxii peccato , *non ſecundum vitæ ſuæ proprietatem , ſed ſecundum communem generis humani originem* , inquit idem Auguſtinus lib. XVI. de Civit. Dei cap. 27. Quiſquis hæc non ſatis percipit , arcana enim ſunt

ſunt obſcuriſſima, audiat Apoſtolum de Adamo dicentem: *In quo omnes peccaverunt*.

At, inquies iterum, cum omne peccatum ſit aliquo modo voluntarium; voluntarium autem ab intrinſeco principio efficiatur; quomodo Adæ voluntas parvulis externa, tantoque diſſita intervallo, cauſſa eſt ob quam prævaricatores ſinguli reputentur? Rurſus: Si vera eſt definitio peccati, quæ vulgo circumfertur, *Eſt dictum, factum, aut concupitum adverſus legem Dei*, dic quæſo, cur peccatum eſt in parvulis nondum ad agenda, vel appetenda illicita idoneis. Item: Si nemo damnatur ob invincibilem ignorantiam, quam habet in ſe, eo quod non ſit ei voluntaria, & nemo ob aliorum malefacta apud rectiſſimum judicem plectitur; quare ob Adæ inobedientiam erit miſera poſteritas punienda?

Tenenda eſt ſuperior regula, quod eodem modo voluntarium peccatum eſt, quo eſt peccatum. *Ad culpam perſonæ requiritur voluntas perſonæ: ad culpam vero naturæ, non requiritur niſi voluntas in natura illa*, inquit S. Thomas in 2. diſt. 30. quæſt. 2. art. 2. Ea ergo, quæ prædicta ſunt, in ſolis actualibus peccatis actum perſonæ voluntarium demonſtrant. Dum quæſtio de originali inſtituitur, ſat eſt, quod fuerit voluntarium *originaliter*. Hoc pacto non eſt externum, ut diximus, nec malefactum alienum, ſed hominum univerſorum. Eſt etiam factum & concupitum, quatenus ex primi hominis voluntate manavit.

Objicies adhuc: Per quid hoc peccatum invenitur in parvulo? Certe non peccat iſte qui naſcitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit: per quas ergo rimas peccatum iſtud ingreditur? Equidem dicendum eſt, aut illum peccaſſe qui genuit, aut illum qui condidit, aut iſtum qui natus eſt: ex quibus unum inſanum eſt, aliud Manichæum, aliud ſupra Manichæos. Ita Julianus libro II. poſterioris Reſponſ. cap. 24. & 28.

Reſpondet S. Pater ibidem & lib. III. prioris Operis cap. 24. num. 56. *Rimam quæris inter tot innocentiæ præſidia, qua potuerit introire peccatum; cum tibi oſtendat Apoſtolus Paulus non rimam, ſed apertiſſimam januam dicens: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors*. Introivit itaque peccatum per Adam, qui communem naturam vitiavit: quod non eſt inſanum, non enim damnantur nuptiæ, ut frontem perfricans obgannit Julianus; nec Manichæum, cum non ſit origo vitiata ex inſtitutione Creatoris, aut humana natura per ſe, & ſubſtantialiter mala.

Ultimo arguebat Julianus doctrinam Catholicorum de Corruptione naturæ ad perfectionis deſperationem inducere, cum incredibile ſit, quod ingenerata vitia poſſint conſumi. Sed reſpondetur quod ideo Salvatoris gratia creditur neceſſaria, ut vitium inolitum auferatur per

ejus virtutem, *qui ex origine vitiatam mutare poteſt, & ſanare naturam*, ait S.P. Auguſtinus initio 2. libri contra Julianum.

CAPUT IV.

Originale peccatum contrahi etiam a filiis Baptizatorum.

EST ergo Catholica fides etiam in Sanctorum filios originale peccatum tranſire, ut ſupra adverſus Pelagianos diſputatum eſt. Non enim fideles generant in quantum ſunt filii Dei: ſed quemadmodum ex olea gignitur oleaſter, atque ex tritico mundo frumentum cum paleis, ita generantur a ſanctificatis conjugibus filii iræ. Incidunt tamen in Pelagianam hæreſim Novatores; quorum tenent aliqui filios regeneratorum ad hæreditatem novi fœderis pertinere, & ſolum tingi baptiſmatis lavacro, ut tanquam membra in unum Eccleſiæ corpus coaptentur. Ita ſentire videtur Calvinus lib. IV. Inſtitut. cap. 16. n. 24. & in Antid. Conc. Trid. Zuvinglius in lib. de baptiſmo, & Bucerus in cap. 3. Mat. Eadem eſt ſententia Theodori Bezæ, qui Comm. in cap. 7. Epiſt. 1. ad Corinth. traducem ſanctificationis & gratiæ ex Parentibus in filios propugnat. De hac hæreſi, quoniam præcedentibus momentis omnibus profligatur, dicam perbrevi.

Propositio. Etiam ad filios Fidelium peccatum originale pertranſit.

Etenim Scripturarum teſtimonia producta cap. 1, & ſecundo univerſalia ſunt, omneſque Adæ poſteros ſtatâ, ordinatâque lege comprehendunt. Dixi autem *ordinata lege*, ne quis me exiſtimet erga puriſſimam Dei Matrem iniquum, quaſi piam, vulgatamque de ſingulari ejus præſervatione ſententiam velim adverſus ſcita Pontificum controvertere. Deinde: Erat David fidelibus & circumciſis parentibus procreatus; & nihilominus *in iniquitatibus*, inquit, *conceptus ſum*; uſus plurali numero, non Hebræorum conſuetudine, ut viſum P. Simonnet Tract. V. diſp. V. art. 4, cum in Hebræo potius ſingulare nomen occurrat; ſed quoniam in uno Adæ delicto plurima continentur. Ad hæc Apoſtolus ex Hebræorum genere, & ex tribu Benjamin, ſcribit de ſeipſo ad Epheſios cap. II. 3. *Eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri*. Præterea ex Hæreticorum confeſſione filii Sanctorum baptizandi ſunt. At quicunque baptizatur, in Chriſti mortem, & in remiſſionem peccatorum baptizari, ſuperius probatum eſt. Rurſus ob manifeſtam Chriſti aſſertionem Joan. III. 3. *Niſi quis renatus fuerit, &c.*, fatebantur Pelagiani infantes non regeneratos baptiſmate a regno cœlorum excludi. Sunt ergo Novatores Pelagianis deteriores ac magis, magiſque improbi, ſi aliquos non baptizatos ad novi fœderis hæredita-

tem

tem aſciſcunt. Item Eccleſiaſtica conſuetudine etiam pueri fidelium ante regenerationis lavacrum exorcizantur: igitur & iſti dæmonis mancipia naſcuntur. Amplius: Ex opinione Calvini baptizantur Chriſtianorum filii, ut fiant Eccleſiæ membra. Niſi ergo baptizentur, non pertinent ad corpus Chriſti, nec in cœlis cum capite regnare poterunt. Poſtremò tradunt Patres, ſingulis neceſſarium eſſe baptiſmum *propter contagium mortis antiquæ*, ut in Epiſtola ad Fidum loquitur Cyprianus. Vide Bellarminum de Baptiſmo cap. 4. & De Amiſſ. Gratiæ lib. IV. cap. 14. Definita eſt hæc propoſitio a Tridentina Synodo ſeſſione V. can. 4, ac perſcripta primum ab Auguſtino lib. III. de Peccator. meritis cap. XII. num. 21, ubi hæc habet: *Nec parvuli de quibuslibet ſanctis, juſtiſque procreati originalis peccati reatu abſolvuntur, niſi in Chriſto fuerint baptizati*. Et de peccato originali cap. XL. num. 45. *Regeneratus quippe non regenerat filios carnis, ſed generat: ac per hoc in eos non quod regeneratus, ſed quod generatus eſt, trajicit. Sic igitur ſive reus infidelis, ſive abſolutus fidelis ron regenerat abſolutos uterque, ſed reos, quomodo non ſolum oleaſtri, ſed etiam oleæ ſemina, non oleas generant, ſed oleaſtros*. Ita docet etiam lib. 1. de ſerm. Domini in monte cap. 16. lib. VII. contra Jul. cap. 3. aliiſque in locis compluribus.

Opp. 1. Apoſt. ad Hebr. VII. 9. ſcribit Levi, dum in lumbis Abraham erat, decimatum quidem eſſe, at poſtea natum decimas accepiſſe. Ita ergo filii promiſſionis, qui in femore protoparentis prævaricatores reputati ſunt, a genitore fideli actu procreati cenſendi erunt ab antiquo reatu ſoluti.

Reſp. nego conſeq. *Non enim propterea Levi poſtea non fuit decimatus, quia jam fuerat decimatus in lumbis Abrahæ, ſed quia ſic ordinatus eſt honore Sacerdotii, ut acciperet decimas, non præberet, alioquin nec ceteri fratres ejus decimarentur, quia & ipſi in lumbis Abrahæ a Melchiſedech jam fuerant decimati*. Ita Auguſtinus lib. II. de Peccator. meritis cap. 25. num. 39. Et quidem Apoſtolum de Sacerdotii dignitate eo loco ſermonem inſtituiſſe, ut comparatione Levitici oſtenderet quantum præcellat Sacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedech eoquod is decimas accepit a Levi, res eſt per ſe manifeſta.

Opp. 2. At idem Apoſtolus ad Rom. XI. 16. ait: *Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami*.

Reſp. alloqui Apoſtolum Chriſtifideles vocatos e Gentibus, ne ſe a Judæis ad Chriſtum converſis ſegregarent. Aſpernabantur enim illi ex circumciſione fideles, quod hi olim legis ritibus addicti fuerint; & reprobatis Iſraelitis, quaſi ramis fractis, Chriſto Gentes inſitæ fuerint. Hos ergo ad fraternitatem revocans utitur Paulus duplici comparatione. Prior eſt ex oblatione primitiarum, de qua Deuteron. XVIII. 4. & XXVI. 3. oblatis enim primitiis, cunctis frugibus veſci licebat: atque ita regeneratione per baptiſmum facta, debent Judæi ſimul & Gentiles mu-

Digitized by Google

mutua conſuetudine uti. Altera ſimilitudo eſt ramorum, qui debent eidem trunco hærere, nec inſitione jam facta, ex arbore materna defringi. Erant Judæi ad Chriſtum converſi rami arboris, cujus radix ſancta erat, ideſt, ex Moſaica lege; atque hæc arbor per Chriſti mortem a vetuſtate fuerat purgata. Ceteri Judæorum, quaſi rami fracti, ſunt ab arbore exciſi; Gentiles, cum oleaſtri eſſent, cum prioribus ſocii radicis facti ſunt, & in olivam inſerti. Hi ergo, ideſt Gentiles, gloriari non debent adverſus ramos: ſed ſi ad eamdem radicem ſpectant, hoc eſt, religionem ac fidem, unà pinguedinis olivæ, nimirum caritatis, fieri participes: ſi autem fracti ſunt, ideſt, propter incredulitatem a Chriſto alieni; non debent altum ſapere, ſed ſtare in fide ac timere, ne Deus ex Gentilitate vocatos abjiciat, dum nec naturalibus ramis, nempe Judæis ipſis pepercit. Radix ergo, & delibatio ſancta Chriſtianam Religionem ſignificat, & rami ac maſſa fideles omnes baptiſmate regeneratos.

Ob. 3. idem Apoſtolus in I. ad Corinth. cap. VII. 14. ait: *Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt*.

Reſp. in Corinthiaca Eccleſia fuiſſe eo tempore feminas, quæ infidelium virorum congreſſum vitarent, & viros ſimiliter, qui uxores infideles, quaſi ſcorta adverſarentur: ex quo duo maxima incommoda conſequebantur; unum, quod facto conjugatorum divortio nonnulli filii legitimi habebantur tanquam ſpurii & adulterini; aliud, quod pueri baptizati apud alterum ex parentibus infidelem commorantes, illius exemplo ad idololatriam declinabant. Monet ergo Paulus ne ab altero conſentiente conjux fidelis diſcedat; ut ſimul cohabitando unius ſanctitas & cohortatio alium reducat ad frugem, & a fideli marito, aut uxore nati in Chriſti religione contineantur. *Jam enim erant parvuli Chriſtiani, qui ſive auctore uno ex parentibus, ſive utroque conſentiente ſanctificati erant: quod non fieret, ſi uno credente diſſociaretur conjugium, & non toleraretur infidelitas conjugis uſque ad opportunitatem credendi*. Ita Auguſtinus lib. I. de ſerm. Dom. cap. XVI. num. 45. In ſecundo autem de Peccatorum merit. cap. 26. num. 42. animadvertit, quod Apoſtolus eodem loco dicit conjuges infideles in conjugibus fidelibus ſanctificari, (eſt enim in græco ἐν τῇ γυναικί, & ἐν τῷ ἀνδρί): Atqui uxor infidelis non ſanctificatur per maritum fidelem, niſi baptizetur: ergo & filii, niſi bàptiſmate regenerentur, ſancti non erunt. *Non opinor* (inquit S. P.) *quiſquam tam infideliter intelligit, ut ob hoc exiſtimet etiam maritum non chriſtianum, quia chriſtiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, & ad peccatorum remiſſionem perveniſſe, & in regnum cœlorum eſſe intraturum, quia ſanctificatus dictus eſt in uxore*. Vide & lib. III. cap. XII. num. 21. Uno verbo nego ab Apo-

Apoſtolo dici Sanctos Chriſtianorum filios nondum regeneratos.

Opp. 4. Chriſtiani deputantur in ſemen Abrahæ: At Geneſ. XVII. 7. Deus pollicitus eſt futurum ſe Deum tam Abrahæ, quam ſeminis ejus: Ergo eſt Deus, & quidem ſempiterno fœdere, omnium, qui ex Chriſtiani parentis ſemine procreantur.

Reſp. diſt. ma. Deputantur in ſemen Abrahæ ſecundum carnem, & ob generationem, nego: ſecundum fidem & propter baptiſmum, conc. *Qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine*, inquit Apoſt. ad Rom. IX. 8. & ad Galat. III. 7. *Qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ.* Falſa eſt etiam minor univerſaliter accepta; nam filii Abraham non circumciſi ex eodem cap. Gen. v. 14. ad ſempiternum Dei fœdus non pertinebant: itaque nec filii Chriſtianorum non baptizati. Cenſentur enim in Adam donec ſint per baptiſmum regenerati;

Et licet hoc totum Chriſtus perſolverit in ſe
Contraxit quantum percuſſa in ſtirpe propago:
Attamen Auctoris vitio, qui debita lethi
Inſtituit, morboſque ſuis ac funera miſit,
Vivit peccati moribunda in carne cicatrix.

Alc. Avitus lib. I. de initio Mundi cap. I.

CAPUT V.

In quo conſiſtat Originalis peccati natura.

QUæstionem ſatis obſcuram aggredimur ob diverſas Catholicorum, atque Hæreticorum opiniones. Matthias enim Illyricus Centuriarum Magdeburgenſium præcipuus compilator, ac Lutheranorum, qui rigidiores dicuntur, anteſignanus peccatum originale aſſeruit malam eſſe ſubſtantiam. Novatores reliqui communiter illud in ipſa concupiſcentia conſtituunt, itaut in renatis, in quibus remanet fomes concupiſcentiæ, originalis reatus nequeat deleri, ſed tegatur tantummodo, nec imputetur. Ex Catholicis vero quidam affirmarunt nihil eſſe aliud, quam ipſum peccatum Adæ, a quo prævaricatores poſteri omnes denominentur: quæ eſt ſingularis Alberti Pighii & Catharini ſententia. Recentiores affirmant nihil eſſe præter privationem originalis juſtitiæ, poſt Anſelmum in lib. de Conceptu Virginis cap. 2. Noſter Ariminenſis, cui ſubſcribunt Gabriel, & Henricus de Gandavo, in 2. diſt. 30. q. I. art. 2. ait originale peccatum eſſe ipſam concupiſcentiam cum reatu, ſive vitium ex *morbida* qualitate contractum. Thomiſtæ, præſertim Gonet. diſp. 7. de Peccat. Origin. art. 5. Contenſ. differt. 2. de Peccat. cap. 2. ſpec. 3. Salmanticenſes Tract. XIII. diſp. XVI. dub. 4. Card. Gotti Tom. 6. Q. VIII. aliique paſſim tenent peccatum

tum originale materialiter eſſe concupiſcentiam, formaliter vero privationem originalis juſtitiæ. Hæc ſententia, quicquid Recentiores ſcripſerint, eadem eſt cum ea, quam defendit Gregorius noſter de Arimino conſtituens peccatum originale in concupiſcentia cum reatu, tametſi ille nomen etiam *morbidæ* qualitatis adhibuit ſenſu non malo. Nec alia eſt ceterorum diſcipulorum Auguſtini doctrina, maxime Petri Manſo Tom. 2. de Orig. peccato pag. 72. Nicolai Girken in ſumma Theologica P. 2. Tract. 3. Q. 2. dub. 2. Leonardi Vanroy De Peccatis cap. ultimo, Aurelii Piette 11. Parte cap. 2. quæſt. 7. aliorumque fere omnium. Ac noſtris conſentiunt Gaſpar Juenin P. VII. diſſ. 7. quæſt. 2. Eſtius in 2. diſſ. XXX. paragrapho 9, alii plurimi. Quæ ſententia nullo modo rejici debet tanquam memoratæ hæreſi affinis; nam docent Noſtrates concupiſcentiam in renatis ſeparari a reatu, illam remanere, hunc vero prorſus per baptiſmum deleri, itaut in baptizatis, in quibus adhuc illa ad agonem luctamque perſeverat, nihil ſit amplius damnationis antiquæ.

Propositio I. Originale peccatum non eſt mala ac perverſa ſubſtantia, ut affirmavit Illyricus.

Vidimus enim in primæ Partis lib. 1. cap. VIII. malum non eſſe ſubſtantiam, ut Manichæi excogitarunt, ideoque ſententia Illyrici ad horum, qui principium ſempiternum cujuſque mali temere ſtatuerunt, inſaniam proxime accedit. *Iniquitas quippe ipſa non eſt ſubſtantia; non enim iniquitas eſt natura, quam formavit Deus, ſed iniquitas eſt perverſitas, quam fecit homo.* Inquit S. P. Auguſtinus Conc. 1. in Pſal. 68. Atqui peccatum originale eſt malum & iniquitas: Ergo peccatum originale non eſt ſubſtantia. Ulterius: Subſtantia ſpiritualis, cum ſit phyſice incorruptibilis, nullam aliam mutationem patitur, quam accidentalem, affectuum ſcilicet, aut operationum ſuarum. Diabolus ergo, aut Adæ prævaricatio novam rationalem ſubſtantiam non potuit efficere. Rurſus evertitur error Illyrici ex ejuſdem principiis; docet enim poſſe hominem conſiderari phyſice ac theologice: hominis autem ſubſtantiam phyſice poſt Adæ lapſum eamdem perſeverare, atque Theologice fuiſſe mutatam. Profert ipſius teſtimonia L'Herminier tom. 6. pag. 177. At mutatio Theologica non eſt ſubſtantialis, ut liquet: Ergo per originalem reatum minime nova quædam natura producta eſt. Deinde per baptiſmum deletur peccatum; at ſubſtantiam quis ſanæ mentis dixerit auferri? Rurſus quod idem eſt, homo cum originali peccato, ac regeneratus eadem perſona eſt, unumque individuum. Remanet ergo in eo ſemper eadem *ſpecies*, eademque ſubſtantia.

Opp. 1. Homo creatus eſt ad imaginem & ſimilitudinem Dei: atque hæc imago ſita eſt in facultate intelligendi & volendi, ideoque in ipſa animæ rationalis ſubſtantia. Adam peccando divinam imaginem ac ſimilitudinem perdidit. Igitur perdidit priorem ſubſtantiam. Reſp. diſt. minorem:

Adam

Adam peccando amiſit divinam imaginem quantum ad characteres & ornamenta gratiarum, con. quantum ad ipſam intellectricem naturam, nego. *Simul enim*, inquit Cyrillus in cap. 1. Evang. Joan., *& vitam creaturæ ſpiritus indidit, & ſuos characteres divinitus impreſſit. Adulterata eſt illa ſimilitudo Dei incurſu peccati, nec jam characteres erant amplius clari & ſplendidi, ſed ſubobſcuri, ac tenebris obvoluti*. Vide quæ de imagine Dei, ad quam factus eſt Adam, ſcripſimus præcedenti libro cap. VII. 1. & 2. propoſitione.

Ob. 2. Sacræ literæ exprimunt originale peccatum nonnullis notis, quæ ſignificant propriam veramque ſubſtantiam. Etenim Gen. VIII. v. 21. appellatur in Hebr. Cod. *Figmentum cordis malum*. Ad Rom. VI. 6. *Vetus homo*. Matth. XV. 19. principium efficiens malarum cogitationum, aliorumque vitiorum: & alibi *Semen ſerpentis*, *caro*, *Adam terrenus*, *&c.* = Reſp. hæc omnia dici metonymice, & propter viatæ originis effecta. Ita Gen. VIII. *figmentum* cordis accipitur pro cupiditatibus, ac deſideriis; unde recte Vulgata habet: *Senſus enim, & cogitatio hominis in malum prona ſunt*. Nec deſunt innumera exempla. Quid eſt enim ſcrutari renes, cor effundere, conglutinari animam, & cetera hujuſmodi, niſi metonymiæ, in quibus cauſſa ponitur pro effectu? Item *novus homo*, de quo Paulus ad Rom. XII. 2, & 2. ad Corinth. V. 17. ſignificare novitatem ſenſus, gratiam, juſtitiam, renovationem Spiritus Sancti, ex ipſa lectione manifeſtum eſt. Itaque nihil aliud ex adverſo connotat *homo vetus*, quam deſideria carnis, concupiſcentiam, nequitiam, & ſanctitatis & gratiæ privationem. Principium vero, a quo ſunt inordinatæ cogitationes, eſt ipſa voluntas perverſis affecta cupiditatibus, in Evangelio Matthæi *cor* eadem ratione appellata: nam operis mali cauſſa nulla alia eſt, quam ſubſtantia bona mutabilis ac deficiens. Ob pravam denique affectionem homo lapſus caro, terraque nuncupatur; quod opera carnis perficiat, non ſpiritus: in terram enim, concretionemque corpoream animum abjiſſe, nequit, ſi habet animum, Illyricus opinari.

Opp. 3. Propter originalem noxam quilibet homo naſcitur filius diaboli. Gignitur ergo a diabolo maligna ſubſtantia = Reſp. diſt. ant. Quilibet homo naſcitur filius diaboli, ſcilicet, cum peccato, quo diaboli mancipium redditur, conc. cum ſubſtantia, quæ a diabolo generatur, nego. Cum Adimantus Manichæus conſimili argumentatione aliquam ſubſtantiam malam conaretur evincere ex verbis Chriſti Joan. VIII. 44. *Vos ex Patre diabolo eſtis*; S. P. Auguſtinus in libro adverſus hunc Manichæi diſcipulum cap. 5. ait, *Tribus modis in Scripturis ſanctis filiorum nomen accipitur: uno ſecundum naturam, quomodo Iſaac dicitur filius Abrahæ: alio ſecundum doctrinam, ſicut filios ſuos appellat Apoſtolus, qui ab illo didicerunt Evangelium: tertio ſecundum imitationem, ſicut filios Abrahæ nos vocat Apoſtolus, qui ejus*

fidem imitamur. Qui ergo propria voluntate peccant, duobus poſtremis modis filii Diaboli nuncupantur, atque de his loquitur memorato loco Joannes. Quantum vero ſpectat ad parvulos, & ad originale peccatum, hæc reſponſio plane non ſatisfacit; nam peccatum iſtud non contrahitur imitatione: & tamen Gaſpar Juvenin, & alii quidam hac ratione argumentum diſſolvunt. At ego dico homines naſci filios Diaboli non ſecundum naturam, non ſecundum doctrinam, non ſecundum imitationem: ſed ſecundum legem peccati, cui natura ob primi hominis tranſgreſſionem adſtringitur, quemadmodum in baptiſmo regenerantur in filios Dei, quoniam ſoluto originali reatu liberi a poteſtate dæmonis in Dei ſimilitudinem renovantur. Erit ergo triplex illa filiorum acceptio a magno Auguſtino non ſatis expoſita? Ita ſane. *Quod dixi: Tribus modis in Scripturis Sanctis filiorum nomen accipitur, minus conſiderate dictum eſt; & alios enim quoſdam modos ſine dubio prætermiſimus, ſicut dicitur filius gehennæ, vel filius adoptivus. Quæ utique nec ſecundum naturam, nec ſecundum doctrinam, nec ſecundum imitationem dicuntur*. Idem Auguſtinus in 1. Retract. cap. XXII.

Opp. ultimo. Tametſi Diabolus non ſit conditor rationalium creaturarum, poteſt tamen harum ſubſtantiam in deteriorem commutare, non minus ac vinum in acetum, lac in caſeum, & laterem in lutum convertimus: ac reapſe commutaviſſe ex eo conſtat, quod modo humana natura legi Dei eſt difformis, & a priori, quam Deus inſtituit, longe diverſa = Reſp. Subſtantiam ſpiritualem non poſſe ſuperinductis accidentibus corrumpi, & conſequenter extra orbitam Flaccum divertere ad caſearias & latericias tabernas; non enim fingitur animus ad inſtar coctilis lateris, neque ex lacte coagulatur. Sed & accurati philoſophi negant in allatis exemplis produci novam ſubſtantiam a materiei diſpoſitione diverſam. Vitiata autem per peccatum natura primitus inſtitutæ contraria eſt, ut infirmus ſano, ut pauper diviti, ut deformis venuſto, ideſt, non quod alia ſubſtantia ſit, ſed quod infirmitati, miſeriis, & peccati inquinamento naſcatur obnoxia. Hanc appellitant Scholæ oppoſitionem privativam; nec alia ratione dicimur difformes legi, niſi quia deeſt rectitudo juſtitiæ & æquitatis in membris noſtris, legi, quæ in mente eſt, adverſantibus ob inditum languorem, & peſtem concupiſcentiæ,

Quam generi humano triſtis origo dedit,

ut ſcribit libro IX. ad Childericum Fortunatus.

Propositio II. Peccatum originale non eſt ipſum Adami perſonale delictum.

Demonſtratur 1. quoniam hæc doctrina repugnare videtur Sacroſanctæ Synodo Tridentinæ, quæ ſeſſ. V. can. 3. definit, *peccatum, quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum, omnibus ineſſe unicuique proprium*: In ſententia autem Catharini & Pighii hoc peccatum extitiſſet in Adam re ipſa, atque in poſteris per ſolam

impu-

imputationem, ideoque non eſſet cujuſque hominis proprium: Ergo hæc ſententia Sacroſanctæ Synodi decretis repugnat. II. Deleri hoc peccatum, ut eadem Synodus decernit proximo Canone v, non eſt duntaxat ipſum non imputari. Igitur contrahi hoc peccatum non eſt tantummodo idem Adæ poſteris imputari. III. Ut Apoſtolus ſcribit ad Rom. v. 12, & definit altera Synodus Arauxicana Can. 2, per Adæ prævaricationem in omne genus hominum peccatum pertranſiit: At non pertranſiit ipſummet actuale delictum Adæ, quod fuit actus immanens, & propria ejuſdem tranſgreſſio: Non eſt ergo originaria culpa Adami actualis prævaricatio. IV. Aliquod eſt inter cauſſam ejuſque effectum diſcrimen: Peccatum Adæ, quomodo ex eodem Apoſtolo, & cit. Canone Arauxicano colligitur, originariæ culpæ cauſſa eſt; Igitur Adæ peccatum a culpa Originaria diſcrepat. Poſtremo: Juſtitia, quæ nobis per Chriſtum tribuitur, non eſt quædam extrinſeca denominatio, ſed nobis revera inhæret. Ergo & inhæret vere, proprieque peccatum, quod per Adam in omnes pertranſiit; nam Apoſtolus memorato loco verſu 18. & 19. de peccato, atque de juſtitia eodem prorſus modo verba facit.

Objicies. At verſu 12. ait Apoſtolus: *In quo omnes peccaverunt*; eodemque v. 19. *Per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi*. Auguſtinus etiam lib. 11. de peccat. meritis cap. 6. inquit: *Peccato offendentis Adam tenentur obnoxii* = Reſp. hæc de cauſſa efficiente ac prima, ob quam maculam originariam contrahimus, accipienda eſſe. Fuit autem hæc effectrix cauſſa proculdubio perverſa Adami voluntas. Et de ſenſu Apoſtoli ſatis nunc, & in ſuperioribus dictum eſt; De Auguſtino pariter liquet ex dictis præcedenti cap. 3. ad quintam, & ſextam oppoſitionem: nemo quippe negat originariam maculam ex primi hominis voluntate manaſſe. Quamobrem, ſi ita Pighium & Catharinum benigne poſſumus explicare, ut in originali peccato quod liberum & voluntarium eſt, ſola ſit extrinſeca denominatio, inhæreat tamen ſingulis nondum regeneratis peccati macula, erit eorum ſententia catholica & vera: ſed nimis crude, & confidenter peccatum originarium in ſola imputatione conſtituerunt; quod præbuit Suareſio, aliiſque Theologis occaſionem refellendi illorum aſſertum tanquam hæreticum, aut erroneum ſaltem, & periculoſum in fide.

Propositio III. Peccatum originale nihil eſt aliud, quam concupiſcentia cum reatu, ſive vitium ex *morbida* qualitate contractum ab anima, cui ineſt reatus culpæ, ſeu privatio originalis Juſtitiæ, adeo, ut concupiſcentia ſit originariæ culpæ quaſi materies, reatus vero ſit illud, quod appellant Theologi *formale* peccati.

Antequam ſententiam noſtram adverſus Recentiores Scholaſticos confirmare aggrediamur, animadvertendum eſt, concupiſcentiam non eſſe ſenſitivum appetitum, ejuſque vivacitatem, ſed inordinationem

Digitized by Google

potentiarum animæ, unde conſurgunt motus repugnantes rationi; ut ſuperiori libro cap. XIII. fuit explicatum. Notandum etiam, quod in unoquoque peccato invenitur ſua quaſi materies, ſive ſubſtratum; & *forma*, ſive malitia, in qua primario ſita eſt ratio peccati; ut in actuali peccato eſt actio, & defectus debitæ rectitudinis, illa quaſi *materia*, hæc quaſi *forma* ejuſdem peccati. Obſervandum quoque, originale peccatum eſſe natura ſua habituale. Eſt autem diſcrimen inter actuale, & habituale peccatum, quod in illo tranſit materia, ipſa videlicet operatio, & remanet culpæ reatus, ut dum præterit actus ſacrificii idolis oblati, remanet in anima idololatriæ crimen, & macula. In peccato autem habituali etiam ablato reatu, remanet materia, videlicet prava quædam affectio & inordinatio, quæ inclinat ad iniquos pravoſque actus; ut conſtat in habitu & conſuetudine violentiæ. Hæc eſt Auguſtiniana doctrina in VI. contra Julianum libro cap. XVIII. num. 55, & ſola actus, habituſque perceptione deprehenditur. Quam doctrinam approbat notiſque colluſtrat eruditus Jeſuita Edmundus Simonnet tom. I. Inſtit. tract. V. diſp. 5. art. X. Ego tamen his paucis ex Auguſtino depromptis contentus ero.

Nunc propoſitio demonſtratur. Ac primo: Tantum abeſt, ut hæc ſententia Tridentino Concilio adverſetur, quemadmodum contendunt moderni quidam Theologi, quin hac præſertim hujus Synodi canones explicantur, muniuntur, & hæreticorum error ſententia eadem exploditur. Immerito ergo refellitur. Prob. antecedens. Inviolabile Tridentinæ Synodi decretum eſt ſeſs. V. *Tolli per baptiſmum totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet*. Item *manere in baptizatis concupiſcentiam, & fomitem*. Rurſus hanc concupiſcentiam peccatum appellari ab Apoſtolo, *non quod vere, & proprie in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat*. Atque hæc eſt expreſſa ſententia Auguſtini lib. I. de Nuptiis & Concup. cap. 26. lib. I. de peccator. meritis cap. 39. lib. II. cap. 4. & 34. &c. Atqui hæc omnia propoſitione noſtra aſſeruntur, & confirmantur; dicimus enim per baptiſmum deleri concupiſcentiæ reatum, atque illud quod ratione ſua peccatum eſt, juſtitiæ ſcilicet *nuditatem*, per quam naſcimur filii iræ; remanere autem ipſam concupiſcentiam, animique languorem: quæ ſane concupiſcentia in renatis peccatum proprie non eſt, quoniam illud, quod habet in peccato habituali rationem materiæ, ſoluto reatu, & adveniente gratia ſanctificante, remanet, ut conſtat ex prava qualibet conſuetudine: at, quamquam remanet, non imputatur in culpam, ſed ad malum adhuc inclinat, & ſi ei voluntas gratia adjuvante reſiſtat, non peccat, ſed potius meretur. Itaque ſententia noſtra cum decretis Oecumenicæ Synodi amuſſim congruit.

Confirmatur; nam in Congregatione habita die 21. Maji anno 1546. in qua Patres Tridentini de natura peccati originalis diſputarunt, ſolus

ſolus Trevirenſis Antiſtes Pelargus aſſeruit originale peccatum ſitum eſſe in privatione originalis juſtitiæ, quod ſtatim impugnatum fuit ab Antonio Epiſcopo Canarienſi. Duæ autem aliæ ſententiæ ab Angelo Paſchali, & Balthaſare Eredia Prædicatoribus doctiſſimis propugnatæ ſunt: quarum prior erat, perturbationem, inordinationemque facultatum, quæ ſubjiciuntur arbitrio, eſſe originariæ culpæ *materiam*; perturbationem vero ipſius arbitrii relate ad Deum eſſe *formam*, qua hujus culpæ conſtituitur natura: & altera ſententia ab hac tantummodo diſcrepabat, quod contenderet originalis peccati naturam conflari ex memorata debiti ordinis deſtitutione, ſeu facultates animi hujuſmodi ordine carentes, ac præſertim concupiſcendi vim, hoc eſt, propenſionem animi ad fluxa bona eſſe id, quod peccato originali ſubſternitur. *His* (inquit Cardin. Pallav. lib. VII. cap. 8.) *communiter aſſentiebantur*. At hoc idem nos affirmamus, imo has omnes ſimul ſententias defendimus. Ergo Tridentinorum Patrum ſenſa cum noſtris plane conveniunt.

Præterea probatur propoſitio auctoritate Auguſtini. Qui lib. II. de peccat. merit. cap. 4. *Concupiſcentia* (inquit) *tanquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus cum parvulis naſcitur, in parvulis baptizatis a reatu ſolvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione perſequitur. Parvulos non baptizatos reos innectit, & tanquam iræ filios etiamſi parvuli moriantur, ad condemnationem trahit*. Innumeris autem in locis docet per baptiſmum ſolvi hujus concupiſcentiæ *reatum*. Ita loco nuper laudato: *Soluto reatu, quo vinctos detinebat, ad agonem manet*. Tum lib. I. de Nuptiis cap. 23. *Hæc concupiſcentia, quæ ſolo ſacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in poſteros, niſi ab illo & ipſi regeneratione ſolvantur*. Libro etiam VI. adverſus Jul. cap. 18. non ſemel repetit, *concupiſcentiam manere actu, & præterire reatu*. In libro pariter I. Retract. cap. 15. ait: *Concupiſcentiæ reatus in baptiſmate ſolvitur, ſed infirmitas manet*. Hæc & alia plura nequeunt explicari, quod Auguſtinus tantum velit concupiſcentiam comitari originarium peccatum, non ad hujus naturam, tanquam ſubſtratum, ſive meteriam ſpectare. Enimvero apertiſſima ſententia Auguſtini eſt, concupiſcentiam ſolvi a reatu: ergo reatus concupiſcentiæ ineſt ante baptiſmum. Auguſtinus ait concupiſcentiam non baptizatos reos innectere, &, ſi decedant non regenerati, ad condemnationem trahere: hæret itaque ei turpis macula, & culpa, a qua in baptiſmo ſejungitur. Repetit concupiſcentiam a reatu ſolutam manere ad agonem: inerat ergo ei vulnus mortis, & ſit poſt remedium ſtimulus, & occaſio certaminis.

Accedit non ſolum auctoritas, verum etiam ratio D. Thomæ, cujus verba, ut Salmanticenſes ſcribunt memorato loco §. 4. nullam congruam explicationem in contrarium admittunt. Nam 1. 2. q. 82. art.

Digitized by Google

art. 3. ait: *Privatio originalis juſtitiæ, per quam voluntas ſubdebatur Deo, eſt formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ, ſe habet in peccato originali, ſicut quiddam materiale. Inordinatio autem virium animæ in hoc præcipue attenditur, quod inordinate convertuntur ad bonum commutabile, quæ quidem inordinatio communi nomine appellatur concupiſcentia. Et ita peccatum originale materialiter quidem eſt concupiſcentia, formaliter vero eſt defectus originalis juſtitiæ.* Quod repetit in 2. ſent. diſt. 30. q. 1. art. 3. & q. 4. de malo art. 2. Falluntur autem qui cum Ludovico Habert tract. de Peccatis cap. 7. Paragrapho IV. ob illa Angelici Doctoris verba, *ſicut quiddam materiale*, arbitrantur ſatis demonſtrari, quod concupiſcentia conjungitur quidem cum originali peccato, ſed ad illius conſtitutionem non pertinet. Principio enim laudata q. 82. aſſertum ſuum ex eo probat, quod ita ſpectat ordinatio facultatum animæ ad originariam juſtitiam, ſicut illarum perturbatio ad originale peccatum. Ordinationem autem virium animæ per ſe ad originalem juſtitiam pertinuiſſe, ſatis arbitror exploratum, & traditur ab ipſo Habert cap. IV. de Creatione q. 4. Deinde in diſtinctionem XXX. 2. libri docet S. Thomas, ita peccatum originale conſiſtere in deordinatione naturæ, quomodo peccatum actuale ſitum eſt in deordinatione actus. At deordinationem actus non eſſe ſubſtratum actualis culpæ, cui ineſt peccati macula, quis homo non aſſerit? Sanctus ergo Thomas ideo concupiſcentiam non materiam abſolute, ſed *quaſi materiale* compellat, non quod minime ſpectet ad originarii peccati naturam, ſed quoniam nec corpus, nec ſenſus, nec ſubſtantia, nec materia propria eſt, ut alio in loco monſtravi. Ideo recte Salmanticenſes ajunt non poſſe teſtimonia Divi Thomæ extorqueri: & L'Herminier tom. VI. pag. 200. ingenue ſcripſit: *Hanc fuiſſe S. Thomæ ſententiam negare non poſſumus.*

Demonſtratur quoque ratione petita a D. Bonaventura 2. ſent. diſt. XXX. art. 2. Etenim originarium peccatum, ut ſupra dictum eſt, habituale eſt dicendum. Peccatum autem habituale non tantum complectitur privationem gratiæ ſanctificantis, ſed etiam immoderatam quamdam affectionem, quæ intrinſece illud conſtituit, licet hæc poſſit a reatu ſeparari, & ſeparetur reapſe, ſi anima per gratiam ſanctificantem habitualiter convertatur in Deum, & a dominatu, quo premebatur, divinitus liberetur. Petenti enim quid ſit peccatum habituale fornicationis, aut ebrietatis, optime reſpondetur eſſe immoderatum appetitum potus, ſeu veneris, vitio per ejus *materiam* deſcripto: quemadmodum dicitur recte eſſe privationem caſtitatis ac temperantiæ, demonſtrata ratione horum habituum *formali*. Ita ergo, inquit Seraphicus Doctor, *dum quæritur quid ſit originale peccatum recte reſpondetur quod ſit concupiſcentia immoderata: recte etiam reſpondetur quod ſit debitæ juſtitiæ carentia: & in una iſtarum reſponſionum clauditur alia; licet*

licet una notificet ipſum habituale peccatum ratione ejus, quod eſt in ipſo habens modum converſionis; altera vero rationem privationis. Concedendum eſt igitur, ſicut rationes oſtendunt, & Magiſter dicit in litera, quod originale peccatum eſt concupiſcentia; & hæc non quæcunque, ſed concupiſcentia prout claudit in ſe debitæ juſtitiæ carentiam. Hæc Bonaventura.

Nec male appellatur a nobis hæc Originarii peccati materia vitium ex *morbida qualitate* contractum. Ut enim ſcripſi ſuperioris libri cap. 13. deſcribitur concupiſcentia a D. Parente Auguſtino, *Affectio quædam malæ qualitatis ſicut languor*. Atque in libro XI. de Gen. ad literam cap. 32. n. 42. de protoparentibus ait: *Corpus eorum duxit morbidam & peſtiferam qualitatem*. A qua infici animam apertiſſime docet Auguſtinus lib. V. contra Julianum cap. 9. num. XIV. aliiſque in locis. His autem accedit, quod eidem Juliano objicienti non poſſe qualitatem de ſubjecto in ſubjectum migrare, expoſitiſque qualitatis generibus, ut traduntur in categoriis Ariſtotelicis, ad nullum illorum concupiſcentiam reduci; Sanctus Pater libro VI. cap. XVIII. demonſtrat ex principiis ejuſdem Juliani ſpectare ad tertiam qualitatis ſpeciem, quæ eſt affectio & affectionalis qualitas. Hanc enim cum definiiſſet hæreticus, *Affectionalis qualitas ex majoribus orta cauſſis ita inhæreſcit, ut aut magnis molitionibus, aut nullis omnino ſeparetur*: infert Auguſtinus concupiſcentiam eſſe qualitatem affectionalem, quoniam miſer homo clamat *adverſus talem qualitatem*: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Argumento autem Juliani occurrit dicendo, qualitatem affectionalem non emigrare de ſubſtantia in ſubſtantiam, ſed tranſire aliam ejuſdem generis *quodam operante contagio, ſicut de parentibus morbidis morbida ſoboles procreatur*. Quod lib. V. cap. XIV. num. 51. pluribus exemplis confirmat. In Auguſtiniana ergo Schola negari non poteſt concupiſcentiam, quæ originalis peccati materia eſt, rectiſſime ab Ariminenſi in 2. diſt. XXX. art. 2. concl. 3. appellari vitium derivatum ex morbida qualitate. Illud tamen non probo, quod is prope finem articuli ſupponens juxta placita Peripatetica omnem qualitatem eſſe entitatem aliquam, ait hujuſmodi vitium ac peſtem fuiſſe immiſſum flatu ac ſibilo venenoſi ſerpentis. Et nihilominus in hoc etiam errore ſtudium Ariminenſis commendo; cum ſimilia tradat Auctor librorum Hypognoſticon lib. IV, qui Auguſtino olim tribuebantur. At a ſtylo Auguſtiniano, & ſolidæ argumentationis forma illos abhorrere viderunt Critici poſteriores. Eſt ergo concupiſcentia per Auguſtinum, quaſi languor & infirmitas: videlicet non poſitiva entitas, ut probare contendit Petrus Manſo quæſt. IV. de Originali peccato §. 4, ſed prava quædam affectio, ſive vires ipſæ animi recto ordine deſtitutæ, quemadmodum languor & infirmitas valetudinis eſt mala corporis habitudo, perturbatio humorum, ſanguiniſque motus irregularis,

Per-

Digitized by Google

Per ſolam autem concupiſcentiam non conſtitui originariæ culpæ naturam; ſed hujus *formam*, atque id, cujus cauſſa reos innectit, trahitque ad condemnationem, eſſe illius reatum, ac privationem ſanctitatis, & originalis juſtitiæ, jam comprobatum eſt D. Thomæ, & Doctoris Seraphici auctoritate. Hinc Beatus Anſelmus lib. de Conceptu Virg. cap. 26, ait: *Hoc peccatum, quod originale dicitur, aliud intelligere nequeo in ipſis infantibus, niſi ipſam, quam ſupra poſui, factam per inobedientiam Adæ juſtitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes filii ſunt iræ*. Accedit & Theologica ratio. Primo quoniam originale peccatum eſt macula, eſt injuſtitia, eſt mors animæ, quibus etiam characteribus exprimitur a Tridentino; mors vero eſt carentia vitæ, & injuſtitia & macula eſt privatio ſanctitatis ac pulchritudinis. Præter hæc in baptiſmo exornatur anima habituali caritate, per quam tollitur quicquid eſt vere ac proprie peccatum: non tollitur autem concupiſcentia, ſed remanet ad agonem; ideoque hæc non eſt ipſa ratio *formalis*, ex qua reatus culpæ conflatur. Eſt denique peccatum originis habituale, in quo præter animi languorem neceſſe eſt admittere privationem juſtitiæ; iſtam ergo *formaliter* conſtituere originarium peccatum, majori numero Theologorum nos pariter aſſentimur.

Refelluntur Objectiones.

Opp. 1. Per baptiſmum tollitur quicquid eſt vere & proprie peccatum. At concupiſcentia remanet in renatis. Itaque concupiſcentia vere & proprie peccatum non eſt. Inſuper; Si concupiſcentia originalis peccati eſſentiam conſtituit, conſequitur in renatis remanere originarium peccatum quantum ad eſſentiam, quod Gregorius de Arimino fateri coactus eſt, ſcribens laudata diſtinct. xxx. art. 4. *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad eſſentiam*. Quod aperte eſt contra Tridentinum definiens in regeneratis nihil damnationis manere. Rurſus ſequitur concupiſcentiam eſſe peccatum per ſeipſam & ſuapte natura, ut commenti ſunt hæretici abutentes Apoſtolicis verbis ad Rom. VII. *Jam non ego operor, ſed quod habitat in me peccatum*: cum tamen ex eodem Tridentino concupiſcentia renatorum hoc tantum ſenſu appelletur peccatum, quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat.

Ad argumentum reſp. conceſſa ma. diſt. min. Concupiſcentia remanet in renatis actu, conc. reatu, nego. Ita Auguſtinus ſupra. Solvitur autem in baptiſmate a reatu, quoniam per gratiam ſanctificantem tollitur ab anima averſio habitualis a Deo, in qua averſione macula & formalis ratio peccati ſita eſt, & per caritatem, quæ in corde baptizatorum diffunditur, anima Deo conjungitur, atque ita a captivitate dæmonis liberatur. Remanet tamen actu, quoniam manet adhuc mala affe-

affectio, ac perturbatio facultatum animæ, quæ licet non ſit mors ſpiritualis, eſt tamen quaſi animi languor, & mala animi valetudo. *Ipſa ſoluta reatus vinculo, quo illam Diabolus animam detinebat, & interclusione deſtructa, quæ hominem a ſuo Creatore ſeparabat, manet in certamine, &c.* ait Aug. lib. 1. de peccat. mer. cap. ultimo. Diſtinguenda eadem ratione conſequens propoſitio: Non eſt igitur concupiſcentia vere, proprieque peccatum in Renatis, in quibus evacuatur per baptiſmum caro peccati, ut Auguſtinus ibidem loquitur, & Tridentinum decernit, conc. Non eſt peccatum in nondum regeneratis, quos reos innectit, & nondum interclusione deſtructa, ob quam homo ſeparatur a Creatore, reatu, macula, & habituali averſione a bono incommutabili, dehoneſtat, nego. Ita ad priorem confirmationem nego ſequelam; non enim remanet eſſentia peccati in concupiſcentia quando ab ea ſeparatur reatus, & macula, quæ eſt peccati formalis ratio, etſi concupiſcentia tanquam *materiale* quoddam idem peccatum conſtituat; quemadmodum ablata figura & elaborata diſpoſitione partium non manet ſtatua remanente ligno vel lapide, & ſeparata anima omnino mortuum eſt animal, etiamſi maneat adhuc cadaver.

Hæc eſt opinio Gregorii Ariminenſis. Qui poſt ea verba: *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad eſſentiam*, ſeſe Auguſtini verbis aperte explicat, quod poſt baptiſmum remanet vitium illud, ſive qualitas, quæ dicitur concupiſcibilitas, & quæ ante baptiſmum erat originale peccatum, in renatis, qui remiſſionem omnium peccatorum accipiunt, peccatum non eſt, ita ut recte S. P. de concupiſcentia ſcribat libro 2. de Grat. Ch. cap. 38. poſt remiſſionem peccatorum non nocere, niſi quis ea male utatur, & mox, *Obeſſet*, inquit Auguſtinus, *iſta carnis concupiſcentia etiam tantummodo quod ineſſet, niſi peccatorum remiſſio ſic prodeſſet, ut quæ in eis eſt, & nato, & renato, nato quidem & ineſſe, & obeſſe, renato autem ineſſe quidem, ſed non obeſſe poſſit.* Quo teſtimonio recitato Ariminenſis ait: *Eſt igitur in baptizato originalis concupiſcentia, ſed ipſa non eſt in eo peccatum; ac per hoc proprie loquendo de peccato, ſcilicet culpa, neq ipſe baptizatus habet originale peccatum.* Gregorius ergo ſcribens remanere peccatum originale quantum ad eſſentiam, non de culpa, neque de ratione *formali* peccati locutus eſt, ſed de parte *materiali*, ut hominem appellamus cadaver exanime. Immerito itaque Nicolaus L'Herminier Tom. VI. de Peccatis pag. 198. ſcribit, Gregorium noſtrum tenere opinionem, quæ proxime accedit ad Hæreticorum doctrinam, cum is nec latum unguem ab Auguſtino diſcedat. Nos tamen caſtigatius loquentes, ne in hæc ſiniſtra judicia incidamus, negavimus remanere in baptizatis eſſentiam peccati, quoniam nullum peccatum eſt, ubi ſolvitur reatus, & macula abſtergitur.

Ex his liquet toto cœlo Auguſtinianam doctrinam diſtare ab hæreſi

Digitized by Google

Lutheranorum & Calviniſtarum. Hi enim opinantur concupiſcentiam eſſe *formaliter* peccatum originale, ideoque iſtud remanere in renatis. Auguſtinus contra diſtinguit concupiſcentiam in regeneratis ab ea, quæ in ceteris invenitur. In regeneratis, inquit, concupiſcentia *vocatur peccatum, non utique quia peccatum eſt, ſed quia peccato facta eſt: ſic vocatur, ſicut ſcriptura manus cujuſque dicitur, quod manus eam fecerit*. Ita lib. 1. contra duas Epiſt. Pelag. cap. 13. Et in 1. de Nuptiis cap. 23. *Nam ipſa quidem concupiſcentia jam non eſt peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non conſentitur, ſed modo quodam loquendi peccatum vocatur, quod peccato facta eſt, & peccatum, ſi vicerit, facit, &c.* En Auguſtini cum Tridentino perfectiſſima verborum, ac ſententiarum conſonantia. Quo ergo jure Vaſqueſius p. 2. diſp. 132. c. 1. ſcribere auſus eſt de Auguſtini ſententia: *Favere videtur errori eorumdem, qui aſſerunt originale tegi, & non tolli, radi, ſed non eradicari?* Sed indulgendum eſt viri hujus ingenio, maxime quod poſtea honorificentius de ipſomet Auguſtiniano dogmate loquitur. At de concupiſcentia ante baptiſmum aliter eſt diſcurrendum. Nondum enim remiſſione peccatorum accepta reatui, & culpæ ſubſternitur, non præciſe quia concupiſcentia eſt, ſed quia connectitur habituali averſioni a Deo, a qua per gratiam regenerationis ſecernitur. Quare etiam hoc titulo in renatis appellatur peccatum, quod jam peccatum quaſi materia conſtitueret, ut cadaver dicitur homo, quoniam antea, cum anima aderat, homo erat.

Dices: Si concupiſcentia peccato facta eſt, quo jure ipſa peccatum conſtituit? Rurſus fieri quidem poteſt, ut prætereunte actu maneat reatus; nam poſt immolationem factam idolis hæret animæ ſceleris reatus & macula: ſed non eſt eadem contrariorum ratio; etenim fieri non poteſt, ut deleatur idololatriæ reatus, & maneat actus ſacrilegæ immolationis.

Reſp. ad primum concupiſcentiam eſſe ſimul pœnam peccati, peccatum, & cauſſam: *pœnam peccati* comparate ad prævaricationem Adami; *peccatum* quando nondum ſoluta eſt a reatu, & mentem habituali averſione, ſive, ut Auguſtinus loquitur, *interclusione* a Deo ſeparat: *Peccati vero cauſſam*, dum conſentientem trahit ad illicita. Ita habituale peccatum, quod nihil eſt aliud quam affectionalis qualitas ad malum illiciens cum privatione juſtitiæ, eſt pœna actualis peccati: eſt peccatum, & quidem proprium, dum reatu, & carentia caritatis habitualis animam dividit a Creatore: eſt pœna peccati, quatenus etiam poſt abſolutionem ac remiſſionem ad inhoneſta pellicit & inclinat. Supra exemplum vinolentiæ, & ſcortationis allatum eſt. Atque ex his eliditur altera oppoſitio, quæ eſt Juliani lib. VI. cap. VIII. n. 19. nam oblatio facta idolis eſt actuale peccatum, cujus materialis pars eſt actus, qui præterit: peccatum vero originarium eſt habituale, cujus materia

eſt

eſt actus habitudine, & prava affectione permanens. *Hoc de ſacrificio idolis oblato* (inquit ibidem Auguſtinus) *veriſſime dicis: actus eſt enim qui opere ipſo peragitur, & non erit, & ſi iterum fit, alterum fit. Impietas vero ipſa, qua hæc fiunt, tamdiu manet, donec idolis renuncietur & credatur in Deum. Idolis itaque ſacrificatum factum eſt tranſiens, non vitium manens. Nullo modo igitur ſimile eſt quod pro ſimili ponendum putaſti. Nullo modo, inquam, ſimile eſt ſacrificium tranſiens manenti concupiſcentiæ*. Ita Auguſtinus ſolvit argumentationem Juliani, & dicta confirmat.

Opp. 2. Originale peccatum in omnibus idem eſt: concupiſcentia vero in uno, quam ſit in alio, vehementior. Rurſus in anima ante baptiſmum a corpore ſeparata univerſa, quæ ad originariam culpam attinent, perſeverant: at concupiſcentia locum non habet. E contra *in pura natura* afforet abſque ulla labe peccati ipſa concupiſcentia. Ex hac itaque originalis culpa nequaquam conflatur.

Reſp. hæc minima eſſe. Etenim concupiſcentia non eſt æqualis in omnibus, ſi accipiatur pro motu, qui rationi adverſatur: ſed hic motus, ut oſtendimus ſuperiori libro ex Auguſtino, *non eſt concupiſcentia, ſed actus ejus*. Verum concupiſcentia, quæ eſt perturbatio virium animæ ſoluto vinculo originalis juſtitiæ, etſi pro affectione ſubjecti non eodem pacto motus excitet, ut inquit S. Thomas 1. 2. q. 82. art. 4. *in omnibus eſt æqualis*. Vel reſpondetur originale peccatum idem eſſe in omnibus quantum ſpectat ad maculam, & privationem ſanctitatis, non quantum attinet ad illud, quod huic privationi ſubſternitur. In anima vero ſeparata, licet non ſit libido carnis, quam *concupiſcentiam* dicimus titulo quodam peculiari, eſſe poteſt inordinatio facultatum rationabilium, nempe voluntatis ac intellectus, atque pugna utriuſque. Atque in hac inordinatione, quæ animum carni alligatum deprimit, & ad illicita trahit, nos concupiſcentiam ſtatuimus. Hæc in ſtatu naturæ, quam *puram* vocant, aut non eſſet, aut ſubjiceretur rationi, aut ſaltem non eſſet ex voluntaria prævaricatione primi hominis. Nunc vero & eſt, & pugnax eſt, & mala eſt.

Opp. ultimo. Si reatus concupiſcentiæ, in quo macula originarii peccati a nobis conſtituta eſt, foret ipſa privatio originalis juſtitiæ, duo graviſſima ſequerentur abſurda. Primum, quod per baptiſmum non tolleretur peccatum, quoniam nulli reſtituitur originalis integritas: alterum, quod per peccatum actuale baptizati iterum originarium contraherent, quia iterum ſanctitatis & juſtitiæ jacturam faciunt.

Reſp. neutrum ex noſtra ſententia deduci. Non primum: nam juſtitia originalis plura quidem dona complectebatur, ſed quod hominem reddebat juſtum, Deoque gratum erat caritas habitualis & gratia ſanctificans. Hujus doni privatio hominem a Deo avertit, & pec-

catorem conſtituit. Tollitur ergo per baptiſmum peccatum originale, quoniam conſepultis in Chriſto evacuatur caro peccati, infunditur caritas habitualis, anima in Deum convertitur, & redditur juſtitia prior, non quantum ad reliquas dotes, ſed quantum ad primam, ac maximam, gratiam videlicet ſanctificantem. Eſt enim macula originalis peccati privatio juſtitiæ originalis, non adæquate acceptæ, ſed ratione effectus primarii, nimirum ut importat unitionem animæ cum Deo, & habitualem voluntatis in eum converſionem. Nec ſequitur iterum per actuale peccatum baptizatos in originarium dilabi: ſiquidem privatio juſtitiæ in actuali peccato contrahitur propria perſonæ peccantis voluntate, ideoque illam innectit reatu peccati actualis. At in peccato originali iſtiuſmodi ſanctitatis privatio contrahitur ob prævaricationem Adami, neque nobis voluntaria eſt, niſi duntaxat *originaliter*. Eſt ergo privatio ſanctificantis gratiæ peccatum originarium, quatenus contrahitur origine; & peccatum actuale, quatenus contrahitur actuali hominis, ratione propria utentis, voluntate.

CAPUT VI.

Quomodo peccatum originale ſit ex Adam derivatum in poſteros.

Nodus, quem ſolvendum ſuſcipimus, implexus eſt, atque expeditu difficilis. Comparat invictiſſimus Fidei Athleta Auguſtinus Adæ poſteros noxa obſtrictos originaria, atque in communem miſerrimamque abyſſum dejectos, Epiſtola ad Magnum Hieronymum 29. nunc 167, cuidam, qui cum ruiſſet in puteum, & jam aquarum gurgite mergeretur, percunctanti quî factum eſſet, ut in fundum delaberetur, *Obſecro*, reſpondit, *cogita quomodo hinc me liberes; non quomodo huc ceciderim quæras*. Objicienti autem Juliano quomodo pueri, in quibus nullus propriæ voluntatis uſus eſt, poſſint reatum culpæ contrahere, occurrit S. P. v. libro cap. 3. *Aut utrumque*, (anima ſcilicet & caro) *vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vitiato vaſe corrumpitur, ubi occulta juſtitia divinæ legis includitur. Quid autem horum ſit verum, libentius diſco, quam dico, ne audeam docere quod neſcio*. Cum ergo prior ratio innixa animorum propagini nequeat abſque inconſiderata temeritate præferri, ut monui capite quarto præcedentis libri, illamque Theologi ferme omnes exuerint, reliquum eſt, ut rationem aliam a Sancto Parente traditam complectamur. Ex carne ergo ſeminatrice concupiſcentia propagatâ anima inficitur; & ideo originaria labes in omnes pervadit, quod hæc jam polluta, & vitiata caro ſeminaliter in lumbis Adæ præexſtiterit, atque his voluntaria prævarica-

varicatione communem naturam corruperit. Atque ita originaria macula ſingulorum hominum propria eſt, ſingulisque *originaliter* voluntaria. Quamquam vero hæc eſt Auguſtini abſque ulla ambiguitate doctrina; viſum eſt ſcholaſticis plurimis novam rationem inire: quam & Auguſtino probatam permulti, fruſtra tamen, ac fallaciter arbitrantur. Nam inquiunt Adamo, qui univerſorum hominum erat morale caput, ceterorum voluntates fuiſſe alligatas a Deo, pactione quadam, & conventu, ut poſteri juſtitiam, ſi ſtaret, culpam vero, ſi caderet, participarent jure quodam hæreditario. Hoc nempe modo dum Patres ac Magiſtratuum Rectores ſeſe voto aliquo obſtringunt, eodem vinculo cives omnes tenentur, etiam in poſterum naſcituri. Ea cauſſa qui ſemel diſceptationem inſtituimus, bene & naviter oportet eſſe litigioſos.

Propositio: Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiſcentia & libidine ſeminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inſeritur, unde hæc carnis conſortio vitiatur: & quoniam corpus præcontinebatur in lumbis Adæ, is communem naturam infecit, ita, ut originarium peccatum ſit ob hanc præcontinentiam ſingulis proprium, & originaliter voluntarium, non quod voluntates noſtræ moraliter continerentur in Adam, aut cum eo Deus conditionem aliquam, vel pactum inierit.

Dicimus primo noxam originariam contrahi propagatione naturæ. Quod probatur primo definitione Tridentini ſeſſ.6. cap.3. *Revera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur injuſti; cum ea propagatione per ipſum dum concipiuntur propriam injuſtitiam contrahant, &c.* Deinde auctoritate Auguſtini, qui lib.III.de peccatorum meritis cap.8. ait peccatum originale omnibus proprium eſſe *carnali generatione*, & lib.VI.contra Julian.cap.12. *contagione propagationis.* Idem docet S. Thomas 1. 2. q. 81. art. 1. *Peccatum originale non eſt peccatum hujus perſonæ, niſi quatenus hæc perſona recipit naturam a primo parente, unde & vocatur peccatum naturæ, ſecundum illud Epheſ. 2. Eramus natura filii iræ.*

Præterea dicimus, iccirco transfundi per generationem hoc peccatum, quod hæc generatio peragatur ſeminatrice concupiſcentia. Id vero demonſtratur primum ex verbis Jobi XIV. 4. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine?* Quæ ita explicat Innoc. III. in Pſalmum L. v. 7. *Ex ſeminibus fædatis, & corruptis concipitur corpus corruptum pariter & fædatum, cui anima tandem infuſa corrumpitur & fædatur, non ab integritate & munditia quam habuit, ſed ab ea quam haberet, ſi non uniretur fædato corpori & corrupto, quoniam & creando infunditur, & infundendo creatur.* Deinde probatur ex Auguſtino, qui lib. 1. de Nupt. & concupiſc. cap. 23. ait: *Hæc concupiſcentia, quæ ſolo Sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in poſteros.* Item lib. 11. de peccat. meritis

ritis cap. 27. & 28. docet etiam filios procreatos a parentibus baptizatis naſci obnoxios peccato, quia gignuntur, *ex illa manente concupiſcentiæ vetuſtate*. Atque eodem libro cap. 25., nec non lib. v. contra Jul. cap. 15, poſtremi Operis lib. IV. cap. 103., & ſerm. 128. de temp. cap. 1. docet, ideo Chriſtum nullo obnoxium fuiſſe peccato, quoniam, cum virili non ſit conceptus ex ſemine, *liber fuit a nexu ſeminatricis concupiſcentiæ*. Satis autem conſtat, Auguſtinum non ſolum aſſerere concupiſcentiam eſſe ſignum naturæ corruptæ, ut Habert, aliique recentiores perperam reponunt: ſed expreſſe ſcribit per illam trajici peccati vinculum, illam nondum regeneratos inneſtere culpæ reatu, propter illam, qui per illam naſcuntur, peccatores conſtitui; ut liquet ex locis nuper, & præcedenti capite allatis, ex cap. 1. prioris libri de Nuptiis, atque ex libris aliis, maxime adverſus Julianum. Accedit S. Thomas, qui 1. 2. q. LXXXII. art. 4. ad 3. *Libido*, inquit, *tranſmittit peccatum originale in prolem*. Vide & Magiſtrum diſt. XXXI, num. 8.

Aſſerimus tertio animam contrahere peccati maculam ex unitione, & conſortio carnis vitiato ſemine procreatæ. Quod principio probatur ex verbis Jobi, & expoſitione Innoc. III. de quibus ſupra. Eam ob rem mulieris menſtrua Levit. XV. pro ſumma immunditia haberi, cum ſemen tritici, aliarumque rerum nuſquam vocetur immundum, animadvertit Eſtius 2. libro Sent. in diſt. 31. §. 1. Auguſtini autem hanc ipſam apertiſſimam ſententiam eſſe oſtenditur primo, quoniam in v. libro contra Julianum, & in Epiſtolis ad Hieronymum, & Optatum laudatis cap. 4. præcedentis libri, non alia ratione quæſtionem hanc expedit, niſi affirmando, vel animam ex anima propagari, vel in corpore tanquam in vitiato vaſe corrumpi. Atqui ratio prima communi conſenſione rejicitur, & de ea S. Pater tantummodo anceps extitit: altera ergo retinenda eſt, & probanda. Deinde hæc aſſertio præcedentis corrollarium eſt; nam generatione carnali, quà propter manentem concupiſcentiam qui naſcitur contrahit peccatum, ſola caro traducitur. Si ergo per Auguſtinum transfunditur originaria labes carnali generatione, neceſſum eſt, ut in animam tranſeat per carnem. Præter hæc cum nonnihil difficultatis præſeferat, quomodo peccatum cujus ſubjectum eſt anima, per corporis generationem trahatur, ut ex qualitate corporali pertranſeat in ſpiritum, idque pugnaci contentione objectaret Julianus: S. Pater libro v. cap. 9. num. XIV. reſpondet, quod qualitates, licet ſubjecto inhærcant, & ſine illo eſſe nequeant, attamen *afficiendo tranſeunt, non emigrando, quemadmodum Æthiopes, qui nigri ſunt nigros gignunt, non tamen in filios parentes colorem ſuum velut tunicam transferunt, ſed ſui corporis qualitate corpus, quod de illis propagatur, afficiunt*. Demonſtrat poſthac, ob arctiſſimam inter animam & corpus neceſſitudinem, etiam rerum corporalium qualitates

tes in res incorporales tranſire, *ut formas corporum quas videmus haurimus quodammodo & in memoria recondimus*. Cujus rei etiam aptiſſimam cauſſam profert, nimirum quod *non ita Deus naturas creat, ut leges auferat, quas dedit motibus uniuſcujuſque naturæ*. Manifeſtum eſt ergo ſentire Auguſtinum quod carnis vitium contagio quodam ex parente tranſit in prolem, & ex carne, *ubi occulta juſtitia divinæ legis includitur*, maculam contrahit anima originariam.

In hujus aſſerti confirmationem nonnulla alia argumenta producam. Ac primum ſit: quod peccatum dicitur in ſacris literis manere in carne, non ob aliam rationem, niſi quia *ejus conſortio anima maculatur peccato*, inquit memorata diſt. xxxi. n. 4., allatis etiam Sanctorum teſtimoniis, Magiſter. Alterum depromitur ex lege, nexuque carnis & ſpiritus, quæ talis eſt, ut ex mala corporis affectione animus doleat, & ex variis illius motibus diverſas induat inclinationes; ideoque poteſt eodem pacto dum corpori infunditur, virium ac facultatum ſuarum habitualem perturbationem ſubire. Atque hac ratione utuntur eruditi, doctique viri Eſtius laudato loco, & Vanroy cap. ultimo de Peccatis Q. 5. Poſtremum argumentum eſt, quod animi vitium, qualecumque illud ſit, unam ex his cauſſis debet habere, aut ipſius animi originem, aut actus ejus, aut corporis conjunctionem. Puerorum animæ inquinari non poſſunt ob originem animæ, quoniam ſingulæ creantur a Deo: neque ob actus & operationes ipſarum, quia nondum cum libertate operantur. Reſtat ergo, ut vitium duntaxat contrahant ex carne. Atque ita ratiocinatur lib. 2. diſt. xxx. q. 1. art. 2. noſter Ariminenſis.

Dictum ulterius eſt, originale peccatum eſſe ſingulis proprium & voluntarium, quatenus omnes *ſeminaliter* fuerunt in Adam, qui propria voluntate communem naturam vitiavit. Quarta hæc aſſerti pars ſequitur ex præmiſſis. Etenim originale peccatum non eſt proprium hujus perſonæ, niſi quatenus recipit naturam a primo parente: Atqui unuſquiſque recipit naturam a primo parente, quia præceſſit *ſeminaliter* in lumbis ejus. Ergo, &c. Nihilo tamen minus demonſtratur. Primo quidem Scripturis. Etenim ex Apoſtolo ad Hebræos vii. 9. & 10. ideo Levi decimatus eſt, quia *adhuc in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech*. Igitur omnes peccaverunt in Adam, quia omnes in lumbis Adæ continebantur, quando ipſe peccando communem naturam vitiavit. Deinde ex Tridentino ſuperius laudato naſcimur injuſti, quia ſumus ex Adæ ſemine propagati. Sumus autem propagati ex Adam, quia ex femore ejus egreſſi.

Hanc vero eſſe Auguſtini mentem colligitur ex ejus verbis allatis cap. 3. ad ſextam oppoſitionem. Addimus quæ habet in 1. de peccatorum meritis cap. 10. *Alia eſſe propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant quorum peccata ſunt, aliud hoc unum, in quo omnes ille*

ille unus homo fuerunt. Rurſus capite 26. Enchirid. *Stirpem quoque ſuam peccando in ſe tanquam in radice vitiaverat*. Et in poſtremo contra Julianum Opere libro IV. num. 75. omnes in Adam peccaviſſe declarat, *Quia in lumbis Adam fuit genus humanum, quando perpetravit illud grande peccatum*. Atque ne ſingula percenſeam, eodem libro num. 103. recitatis verbis Ambroſii ex libro 7. in Lucam cap. 15. *Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & omnes in illo perierunt*, hæc Auguſtinus: *Sed poterat Ambroſius hoc intelligere, quod tu non potes, non hoc dici propter arbitrium ſingulorum, ſed propter originem ſeminis, unde omnes futuri erant, ſecundum quam originem omnes in illo uno erant, & hi omnes unus ille erant, qui in ſeipſis nulli adhuc erant. Secundum hanc originem ſeminalem etiam Levi in Lumbis patris ſui Abraham fuiſſe dicitur, quando a Melchiſedech decimatus eſt Abraham: unde & ipſe Levi tunc decimatus oſtenditur, non in ſeipſo, ſed in illo, in cujus fuit lumbis: nec voluit, nec noluit decimari, quoniam nulla ejus voluntas erat, quando ſecundum ſubſtantiam ſuam nec ipſe adhuc erat; & tamen ſecundum rationem ſeminis, non mendaciter, nec inaniter dictum eſt, quod ibi fuit, & decimatus eſt*. Sane non poterat Auguſtinus melius ediſſerere, omnes peccaſſe in Adamo, quatenus omnes in ipſo fuerunt *ſecundum originem ſeminalem*.

Demonſtratur inſuper teſtimonio & ratione beati Thomæ. Qui 1. 2. q. LXXXI. art. 1. docet poſſe quidem animam propter corporis indiſpoſitionem defectus contrahere, ſicut interdum ex fatuis fatui generantur; ſed id non ſufficere ut culpa parentum revera tranſeat in prolem. Hoc itaque aliunde repetendum eſt, ex eo ſcilicet, quod univerſi homines ex Adam derivati, ſint tanquam multa membra ejuſdem corporis, non propterea quod fuerit ille morale caput poſterorum voluntates præcontinens, iſtud enim Thomas non aſſerit; ſed quoniam Adam eſt primus auctor, *qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur: & in quantum unuſquiſque recipit naturam a primo parente*. Quod profecto non eſt, eſſe humani generis morale caput tantummodo, ſed phyſicum & naturale. Profert Sanctus Doctor exemplum petitum ex peccato actuali per corporalia membra perpetrato: quod voluntarium non eſt voluntate membrorum, puta manus occidentis, oriſve blaſphemantis, ſed voluntate arbitrii, a quo hujuſmodi membra ad illicitos actus moventur: ita originale peccatum univerſæ poſteritatis Adami proprium eſt, quod is propria voluntate naturam communem vitiaverit, & motu generationis, quæ habet ab ipſo originem primam, hæc natura in ſingulos homines traducatur. Hæc ratio Divi Thomæ in Tridentino congreſſu producta a Paſchali Antiſtite Motulanenſi ab omnibus ſummo plauſu excepta eſt: cum e contra opinationem de capite morali, quam Joannes Fonſeca Epiſcopus Stabienſis colluſtrare conatus eſt exemplo Regis oppidum concedentis alicui hac

lege,

Google

lege, ut illud ipſe, ejuſque poſteri hæreditario beneficio poſſideant, dummodo a fide principis non deſciſcat, & ubi ille deſciverit oppidi poſſeſſione ſpoliatur univerſa progenies: iſtam, inquam, opinationem (auctore Pallavic. lib. VII. H. Conc. Trid. cap. 8.) nonnullis viſum eſt haud plane ſatisfacere, quippe quæ nullatenus declaret transmitti poſſe culpam genitoris in poſteros, ſed ſolum pœnam. Compendio dicam: ut peccatum actuale eſt voluntarium voluntate arbitrii illud perpetrantis; ita originale voluntarium eſt ſingulis *originaliter*, nempe voluntate protoparentis, qui legem tranſgreſſus *ſtirpem quoque ſuam in ſe tanquam in radice vitiavit*.

Tandem dictum eſt non transfundi originale peccatum in poſteros Adæ ob arbitrarium illud pactum, pro quo decertatur in Scholis. Id vero primum ex præmiſſis theſibus evincitur. Si enim hoc peccatum ſit proprium poſteritatis Adæ non propter arbitrium ſingulorum, ſed propter originem ſeminis, fruſtra ad pactionem illam confugimus: Atqui peccatum iſtud ſingulorum proprium eſt ſecundum ſolam originem ſeminalem. Commentitium eſt ergo pactum illud a Deo initum cum Adamo. Deinde nullum aut in ſacris literis, aut penes Auguſtinum hujus conventionis reperitur veſtigium; ſed undequaque, ut hactenus vidimus, eliminatur. Inſuper: *Quod pœnaliter præceſſit in peccantibus hominibus primis, etiam naturaliter ſequitur in naſcentibus ceteris*, ut Auguſtinus inquit XIII. de Civ. D. cap. 3. atque, ut ait S. Thomas, ideo originale peccatum appellatur peccatum naturæ, quoniam contrahitur ex quo ſinguli homines naturam a parente primo recipiant. Si *naturaliter ſequitur*, ſi ob generationem ex ſemine Adæ; quomodo vi conventionis, aut pacti? Item inter Diabolum & Deum nulla certe conditio interceſſit, & tamen ſi Diabolus filios gigneret, ob originem ſeminalem, per quam eſſet caput poſterorum ſuorum, ut Auguſtinus ſcribit in I. contra Julianum cap. 20, gigneret filios *paterno peccato obnoxios*. Ita de Adam aſſerendum eſt.

Neque vero ſi ad conventionem hanc recurramus, facilius, ut creditur, expeditur nodus; ſed magis, magiſque implicatur. Ad pactum enim requiritur libertas ex utraque parte, & neceſſarium eſt, ut quiſquis paciſcitur, ſponte alicui conditioni ſeſe obliget. At præceptum datum Adæ, cujus tranſgreſſione peccatum in omnes pervaſit, abſolutum eſt, atque, ut tale eſſet, decebat ſupremum dominium Dei. Fabula eſt ergo pactio illa: *Nam quid Deus opus habebat Adæ conſenſu?* Inquit Dominicus Soto lib. I. de natura & gratia, cap. 20. Ad hæc: Quomodo voluntas poſterorum potuit in Adami voluntate præexiſtere? Phyſice? Nequaquam; neque enim illorum voluntas erat; *quando nec ipſi ſecundum ſubſtantiam ſuam adhuc erant*. Moraliter? At mea voluntas in alio moraliter eſt, ſi in illum propria mea electione transferatur, puta monendo, præcipiendo, conſentiendo, ut ille operetur

Filii autem Adæ non potuerunt voluntatem propriam ſuamet electione in voluntatem Adami transferre. Ergo nec moraliter Adamus habuit in arbitrio ſuo poſterorum ſuorum voluntates. Deinde qui eſt caput morale ſola poteſtate ac dignitate, poteſt quidem aut legem condere, aut votum vovere, aut cum alio paciſci, & ſubditorum, filiorumque voluntatem obligare, adeo ut ſi legem frangant, aut votum non reddant, dum jam arbitrii poteſtate fruuntur, graviter peccent. At hoc minime ſatis eſt, ut nati, ſubjectiqne teneantur illorum tranſgreſſionis reatu. Quare in Tridentino conventu, de quo ſupra, viſum eſt illam de capite morali ſententiam pœnæ alicujus tranſmiſſionem ſalvare, non culpæ. Demum per ſolam conventionem Patris cum Chriſto, hujuſque conſtitutionem in caput morale univerſæ Eccleſiæ minime juſtificamur, ſed oportet, ut illius ſanctitatis per regenerationem ſpiritus, atque interiorem gratiam reddamur participes. Igitur per ſolam pactionem Dei cum Adamo peccatores non conſtituimur, ſed ideo in eo delinquimus, quia per ſeminalem originem, transfuſamque libidinem ab illo habemus carnem peccati, & corruptam naturam; ideoque peccatum transfundi ob arbitrariam aliquam conventionem, falſum eſt; nec ſolvit hæc opinio dubitationem majori, quam Auguſtiniana ſententia præſtat, facilitate, ut Theologi plures ſcripſerunt.

Argumenta opposita refutantur.

Primum adverſus dicta argumentaberis: Etiam Chriſtus ex ſemine Adæ ſecundum carnem genitus eſt, dicente Apoſtolo ad Rom. 12. *Factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem*. Si ergo per ſeminalem originem trahitur peccatum, *Caro Chriſti, quia de Maria natus eſt, cujus Virginis caro, ſicut ceterorum omnium, ex Adam fuerat propagata, nihil diſtat a carne peccati*. Ita Julianus apud Auguſtinum libro v. cap. 15. = Reſpondeo hoc argumenti genere magis ſententiam noſtram firmari. Ideo enim Chriſtus carnem peccati non habuit, ſed carnis peccati ſimilitudinem, quia de puriſſima Virgine ſine virili ſemine, & ſine carnali concupiſcentia homo proceſſit. *Et hinc apparet illam concupiſcentiam, per quam Chriſtus concipi noluit, feciſſe in genere humano propaginem mali, quia Mariæ corpus, quamvis inde venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non inde concepit*. Vide Auguſtinum eodem loco: & in 11. de peccatorum meritis cap. 25. nec non in libro ſupplementi quarto, cap. 103. ubi ait: *Qui licet ſit etiam ipſe ſecundum carnem ſemen Abrahæ, eo quod Virgo Maria, de qua carnem ſumpſit ex ipſo ſemine propagata eſt: non tamen eſt obnoxius eidem ſemini, qui virili non eſt conceptus ex ſemine, liber a nexu ſeminatricis concupiſcentiæ*.

Dices: Ergo Virgo Mater, cum virili ſemine concepta ſit, eâdemque

demque concupiſcentiâ, ſine qua nec ſanctiſſimi conjuges generant, originalem maculam ſine dubio contraxit. = Reſp. immaculatam Deiparæ conceptionem, quam pium ac religioſum eſt tenere, nefas vero & vetitum ſcripto, aut verbo impugnare, non eſſe conceptionem carnis propagatæ per ſemen, ſed inſtans illud, in quo anima creata eſt, & corpori conjuncta, ſive eam fœtus formationem, per quam humana ſubſtantia carne, animoque conflata incœpit vivere & eſſe. Pia enim Fidelium opinio, de qua decertatum eſt diu, tenet *Virginis animam in primo inſtanti creationis & infuſionis in corpus fuiſſe ſpeciali Dei gratia, intuitu meritorum Chriſti a macula peccati originalis præſervatam, atque in hoc ſenſu ejus Conceptionis feſtivitatem ſolemni ritu celebrari*, uti declaravit Alexander VII. Conſtitutione ſua edita an. 1662. Mea itaque ſententia eſt, primam conceptionem, quæ eſt carnis propagatio per ſemen talem fuiſſe, ut inde conſecuta eſſet originaria macula, niſi Deus animam Virginis, ne pollueretur unitione corporis, ſpeciali gratia ſervaſſet. Quare nec Virgo puriſſima a debito contrahendi communem labem a me cenſetur immunis. Quod de ipſa peccati macula nunquam auſim aſſerere propter honorem Domini, propter Eccleſiæ ſtatuta, propter ſingularem Virginis dignitatem, propter piam, fovendamque Chriſtiani populi devotionem. Neque id ſummo Deiparæ honori quicquam derogat: quin potius cum permulti etiam Sanctorum, ut Anſelmus 2. libro *Cur Deus homo* cap. 16. & S. Thomas 3. p. q. 27. art. 2. videantur in oppoſitam ſententiam propendere; atque, ut ſcribit Baptiſta Mantuanus Theologus ac Poeta clariſſimus, lib. 1. Parthen.

Iſta hominum communis erat ſententia; verum
Jam ſenio exangui erigens ſua robora ſenſim
Perdit, & amiſſa jam majeſtate recedit:

hac noſtra aſſertione facilius Virginis privilegio conſulitur, dicendò veteres de conceptione ſeminis, & carnis propagatione fuiſſe locutos, ob quam Virgo Chriſti redemptione opus habuit; non quâ anima peccati vinculo ſolveretur, ſed quâ per corpus nullam traheret fœditatem.

Argues 2. Nec per ſemen, nec vi concupiſcentiæ originale peccatum poteſt traduci. Non per ſemen, quoniam in eo nullum peccatum eſt: non vî concupiſcentiæ; etenim ſi duo conjuges abſque ardore libidinis concumberent, gignerent filios originali peccato inquinatos. Contra in ſtatu innocentiæ fuiſſet abſque transfuſione peccati procreatio filiorum, quæ non peragitur abſque ſenſu concupiſcentiæ = Reſp. hæc jam ſatis fuiſſe contrita. Diximus enim ſupra per ſemen trahi maculam originalem, quatenus per illud propagatur caro peccati, cujus unitione anima coinquinatur. In ſemine ergo peccatum eſt, non *formaliter*, ſed *cauſſaliter*. De concupiſcentia, quæ eſt tradux peccati, dictum non ſemel, eam non eſſe motum vel actum, ſed perturbationem virium, affectionemque perverſam; quæ in ſingulis eadem eſt.

Digitized by Google

Vide ſup. capitis oppoſitionem ſecundam. Hujuſmodi non futuram in ſtatu innocentiæ, niſi ad imperium nutumque rationis Auguſtinus non ſemel tradidit, ut perſpicuum eſt ex capite libri præcedentis undecimo.

Tertio opponcs argumenta, quæ demonſtrant ad transfuſionem peccati neceſſarium fuiſſe aliquod pactum, vi cujus voluntates poſterorum fuerint voluntati Adæ moraliter conjunctæ. Primum eſt: Hoc pactum exploſum eſt a Janſenio lib. 1. de ſtatu nat. lapſæ cap. 6, ubi appellatur Commentum a Theologis excogitatum. Quam doctrinam Janſenius mutuatus eſt a Luthero in Pſalmum 51. & a Calvino libro 1. Inſtitutionum cap. 1. Hæc præmittit Edmundus Simonnet Tract. v. diſp. v. art. v. nam cetera, quæ profert ſunt pervulgata & communia. Alterum eſt: Potuit Deus ſupremus univerſorum Dominus decernere, ut ſi Adam ſtetiſſet, omnes cum originali juſtitia procrearentur, ſi cecidiſſet autem, omnes culpam contraherent, ac in primo homine, tanquam morali capite noſtri generis, noſtras quoque voluntates cenſere. Temporales enim principes includunt in voluntate tutoris voluntatem pupillorum, & debita ac vota parentum, in quos filiorum arbitrium translatum eſt, in iſtos pertranſeunt. Cur non potuit Altiſſimus Dominator in Adam voluntates includere poſterorum? Tertium argumentum eſt: Geneſ. xvii. 14. de puero non circumciſo legitur, *Pactum meum irritum fecit*: quod de peccato originali S. Auguſtinus exponit, ut diximus capite 1. Et Oſeæ vi. 7. dicitur: *Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum*. Pactum ergo a multis Theologorum aſſertum commentitium non eſt, ſed traditum in Scripturis, & Auguſtino probatum.

Ad primum reſpondetur fruſtra in nos odioſo Janſenii & hæreticorum nomine conflari apud imperitos calumniam. Traduci originale peccatum per ſeminalem originem, & concupiſcentiæ vehiculo, quod negat Simonnettus, ſcribit Auguſtinus, ſcribit Magiſter, ſcribit Sanctus Thomas, ſcribunt Theologi probatiſſimi: & pactionem, ad quam permulti confugiunt, rejiciunt Tridentini Theologi Soto, Paſchalis, & quotquot huic differenti de hac quæſtione aſſenſerunt. Mitto Noſtrates fere omnes, & aliorum Scholaſticorum catervam. Sat enim nos a damnatis erroribus diſtare præcedenti capite evicimus; atque in iſto poſitionis noſtræ fontes uberrimos commonſtravimus. Nec Scholaſticos reliquos nobis adverſantes irridemus, ſed utimur utrinque monumentis, illi ſuis, nos noſtris: juncto adverſus Refractarios agmine, & comitatu virtutis.

Nunc ad alterum. Tametſi modo inquirimus quid factum ſit, non quid ſupremus Dominus poſſit; concedimus decreviſſe Deum hac lege hominem condere, ut eo peccante, peccarent omnes; eo ſtante ſtarent: fatemur conſtitutum Adam ſuæ poſteritatis morale caput: annuimus latam ei, vel ab eo legem obſtringere poſteros; nemo noſtrum eſt,

eſt, ut id neget, tam bardus ac ſtupidus. At Deum potuiſſe includere voluntatem meam, quæ niſi mihi intrinſeca ſit, mea non eſt, in voluntate primi hominis, & hujus voluntatis cauſsâ alienum peccatum vere, intrinſece, ac proprie meum eſſe, id vero non aſſequor. Repugnantia enim eſt rerum, non defectus poteſtatis ſupremæ. Allata exempla nihil prorſus efficiunt. Non poteſt a Magiſtratu pupillorum voluntas transferri in voluntatem tutoris in ordine ad peccandum, ut peccante tutore peccet pupillus; ſed in ordine tantum ad permutationem, & alienationem bonorum, atque alia iſtiuſmodi, quæ ſunt penes Magiſtratuum juriſdictionem. Ita peccante patre, exilio mulctatur filius, quoniam natus eſt a parente, quem a ſua ditione princeps expulit; & exilium eſt filio conditio nativitatis, non proprii pœna peccati. Princeps enim poteſt damnare morti homicidam, punire ſeditioſum; at nunquam efficere, ut filius habeat in ſe homicidii, ac ſeditionis reatum, hoc ſolo, quod genitus ſit a patre talium ſcelerum auctore. Viſum proinde eſt Tridentinis Patribus, exempla quæ nobis objciuntur demonſtrare in poſteris Adæ transfuſionem pœnæ, non culpæ.

Dices: Si filii ob parentum ſcelera exilio, aliiſque pœnis plectuntur, & nihilominus non contrahunt illorum ſcelerum maculam: eccur ex miſeriis, quibus parvuli afficiuntur, infertur hos trahere originalem nequitiam? = Reſp. oppoſitionem iſtam ad quæſtionem, quam nectimus, non ſpectare. Illam ſolvit Auguſtinus in Epiſtola ad Auxilium 75. nunc ordine 250.Corporali pœna inficiuntur interdum ii etiam, qui ejuſdem impietatis non fuerunt participes *ad terrorem viventium*, quoniam corpora quandoque moritura ſunt ob Adæ delictum: ſpiritualis autem pœna non poteſt ſine proprio crimine infligi, cum in Ezechielis 18. ſcriptum ſit: *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur*. Infantium ergo corpora perimuntur, quoniam propter Adæ peccatum morti miſeriiſque ſubjecta ſunt, nec ſoluto etiam originariæ culpæ reatu jus habent, ut in terris vivant, neque calamitates experiantur. Nam etiam baptizatis ineſt antiqui peccati ſubſtratum, ac moriendi & ingemiſcendi neceſſitas. Ergo viſitantur quandoque a Deo peccata parentum in filiis, ut legimus 20. Exodi, temporalibus ſuppliciis, quia traxerunt ab Ádam carnem peccati: non poſſunt autem puniri pœna ſpirituali, niſi etiam peccatum trahant aut imitatione, aut origine. Quare ab excluſione a regno cœlorum, ab ignorantia, a libidine aliiſque animorum ſuppliciis monſtratur peccato proprio eſſe obſtrictos, niſi fuerit regeneratione expiatum. A morte autem, morbis, ceteriſque miſeriis corporum infertur, granditate primi peccati jus ad corporalem vitam perdidiſſe. Itaque filius, qui homicidium unà cum patre non perpetravit, mulctatur exilio, quia jus non habet ne de muliere natus repleatur miſeriis, & poteſt indebito beneficio expoliari.

Ad argumentum tertium hæc ſit reſponſio. Omne Dei præceptum, ma-

maxime comminatione, aut promiſſione latum, appellatur *pactum* in ſacris literis. Deus enim præcipiendo quaſi de mercede, & de ſupplicio paciſcitur. Ita præcepta legis *pactum* appellantur Levitici xxvi. 15. Adam ergo prævaricatus eſt pactum, quoniam tranſgreſſus eſt legem. Quod ex ipſis verbis Oſeæ ſatis liquet; ait namque de idololatris: *Ipſi ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum*: atqui pactum, quod tranſgrediuntur idololatræ, eſt Dei lex: ergo Dei lex eſt pactum illud, quod prævaricatus eſt Adam. Eadem eſt ſententia Auguſtini lib. xvi. de Civ. Dei cap. 27. ubi hæc habet: *Teſtamentum autem primum, quod factum eſt ad hominem primum, profecto illud eſt: Qua die ederitis morte moriemini. Teſtamentum enim eſt a ſæculo morte mori eos, qui tranſgrediuntur præcepta Dei*. Videas, quæſo, an hoc loco arbitrariam illam conventionem agnoverit, & compendioſe expreſſerit Auguſtinus, ut ſcribit Simonnet diſput. v. de Peccatis art. 3. an potius exploſerit, nullam aliam, præter Dei mandatum, pactionem commemorans.

Præterea objicies: Abſque hujuſmodi pacto vix, ac nec vix quidem poteſt intelligi quomodo primum Adæ peccatum ſit proprium poſterorum: quippe horum voluntates non ſunt ex Adamo per ſeminalem originem, cum anima, cujus voluntas proprietas eſt, per ſemen non traducatur. = Reſp. nec intelligi quomodo aliena voluntas, me nolente, ſit mea. Proprium eſt peccatum meæ voluntatis, animique mei, quia voluntas & animus meus per unitionem corporis contrahunt habitualem a Deo averſionem, non voluntate Dei creantis animam, ſed voluntate primi hominis, a quo eſt primus motus generationis, quod ſupra auctoritate, & exemplis ſatis eſt explicatum.

Objicies adhuc: Si per ſeminalem propagationem traheretur originale peccatum, non ſolum in nos tranſiret prima Adæ tranſgreſſio, ſed quodcunque peccatum proximorum parentum. = Reſp. neque ipſam tranſgreſſionem Adæ in nos pertranſire: quandoquidem originale peccatum non eſt ipſum peccatum Adæ nobis imputatum, ſed ſingulis proprium illud eſt. Prima illa tranſgreſſio fuit originariæ maculæ cauſſa, neque ad hanc ullatenus pertinent alia peccata, vel Adæ vel proximorum parentum. Quare? Ob primum peccatum communis natura vitiata eſt, & ſoluto vinculo originalis juſtitiæ inducta omnimoda perturbatio, anima ſeſe a Deo avertente, voluntate a ratione, ſenſuum officiis a voluntate. Hanc naturam tanta perverſitate vitiatam ſeminali propagatione recipimus: atque ita peccatum in omnes pertranſiit per unum hominem, quatenus primâ prævaricatione communem naturam vitiavit. Peccata reliqua ſive Adami, ſive proximorum parentum non induxerunt in naturam humanam tale vitium, ſed invenerunt. Per hæc jam manenti concupiſcentiæ voluntas obtemperans non inficit naturam, ſed ad iſtum, vel illum actum illicitum declinat, & cum prona ſit ob vitiatam originem ad omne malum, reddit ad unum,

Digitized by Google

unum, aut alterum procliviorem. Hæc etiam proclivitas interdum de parentibus in prolem trajicitur, quando ex ebrioſis ebrioſi, ex idololatris idololatræ generantur. Ita parentes in filiis originale peccatum quodammodo aggravant; ut ſcribit ſententia 306. Sanctus Proſper: & concupiſcentia eſt in uno, quam in alio vehementior, actualis ſcilicet, non habitualis, cui reatus originarius ſubſternitur. Porro hujuſmodi actualium peccatorum macula, & privatio juſtitiæ nequit in poſteros pertranſire ſimul cum hac peculiari concupiſcentiæ pronitate, quia concupiſcentiæ motibus non ineſt ratio *formalis* peccati, niſi iis voluntas aſſentiatur. Ineſt tamen concupiſcentiæ habituali, non cuicunque, ſed ei tantum, quæ etiam animam a Deo avertit, ac ſeparat; & hanc per ſeminalem originem hæreditario jure contrahimus. Quapropter ubi anima per gratiam baptiſmatis *habitualiter* Deo conjungitur, tollitur peccatum, & remanet concupiſcentia. Animadverte, quod Auguſtinus, qui cap. 46. & 47. Ench. videtur dubitare an parvuli obligentur non ſolum noxà originali; ſed etiam peccatis parentum ſuorum, lib. 1. de Peccatorum meritis & rem. cap. 15. omnem dubitationem deponit, & in VI. Operis Imperf. contra Julianum n. 21. docet ſolum Adæ & Evæ peccatum mutando in deterius naturam communi reatu hæreditarii debiti obligare Chirographum, & habere ſuam vim, & meritum ſingulare. Obſerva ibidem objectionem hanc eſſe Juliani; nec dilui ab Auguſtino recurrendo ad aliquod pactum, ſed ad qualitatem, & effectum primi peccati.

Oppones ultimo cum pio, eruditoque Scriptore Joanne-Nicolao Chieſa Congregationis S. Joannis ad Carbonariam Antiſtite, qui fere unus eſt ex Ordinis noſtri viventibus Theologis, qui pactum propugnat. Trahitur peccatum ex Adam non naturaliter, ſed quia ille perſonam geſſit poſterorum; Præter enim argumentum nuper productum, quod magnam vim habet, quia per primum peccatum non eſt totaliter infecta perſona, ideoque nec totaliter eſt infecta natura: & ſi peccatum contrahitur ob concupiſcentiam, quæ eſt effectus tranſgreſſionis Adæ trahi etiam deberet ob concupiſcentiam, quæ eſt cauſſa aliorum peccatorum: præter hoc argumentum, duo ſunt, quæ hactenus dicta prorſus elidunt. Unum, quia decimatio Levi non fuit ex natura rei: ergo nec peccatum humani generis in Adam fuit ex natura rei. Deinde Auguſtinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 19. & lib. 3. cap. 2. docet parvulos dici fideles ac pœnitentes propter fidem & pœnitentiam geſtantium, quemadmodum propter Adæ prævaricationem ſunt obnoxii peccato. Atqui fides & pœnitentia geſtantium non eſt ex natura ſua fides & pœnitentia parvulorum: Ergo peccatum Adæ non eſt ex natura ſua peccatum poſterorum.

Reſp. hujus Theologi poſitionem eſſe contrariam Auguſtino ſcribenti XIII. de Civ. Dei cap. 3. *Quod pœnaliter præceſſit in peccantibus homi-*

hominibus primis, etiam naturaliter ſequitur in naſcentibus ceteris. Eſt etiam objectio Juliani loco nuper laudato negantis *peccatum quod Adam commiſit, potuiſſe fieri naturale*. Originaria ergo culpa naturalis eſt, non quidem inſtitutione naturæ, quod foret blaſphemia Manichæorum, ſed transfuſa vi propagationis naturæ vitiatæ per Adam, non vi alicujus conventionis, & pacti. Inſtantiæ autem ad præcedentem argumentationem ſunt nullæ, eo quod concupiſcentia prior eſt univerſarum animi facultatum perturbatio; concupiſcentia alia eſt actualis pronitas voluntatis, aut ſenſuum, & primæ tantum ineſt averſio habitualis animi a Deo: unde hæc ſola naturam inficit, & animam labe originali commaculat. Quæ dicuntur de Levi decimatione, ſententiam noſtram corroborant. Enim vero Levi decimatus eſt non ratione pacti, ſed per ſeminalem originem, ut oſtendimus ſupra ex Auguſtino lib. IV. Operis Imperfecti cap. 103. Itaque & nos per originem ſeminalem fuimus in lumbis Adæ, & hac ratione peccavimus *originaliter*. In his, quæ ſcribit Auguſtinus de peccatorum meritis, eſt aliqua diſſimilitudo, & aliqua æquiparantia. Diſſimilitudo eſt, quod in baptiſmo eſt generatio ſpiritualis, vi Sacramenti, quod gratiam confert ex Chriſti inſtitutione: in procreatione hominis trahitur peccatum per vitium carnis, quæ traducitur generatione naturali. Paritas in eo eſt, quod ſicut gratia confertur per Sacramentum inſtitutum a Chriſto etiam parvulis nondum credentibus propria voluntate; ita originalis noxa per vitium carnis contrahitur a parvulis nondum propria voluntate peccantibus. Audias Auguſtinum lib. 3. de peccat. meritis cap. 2. *Sicut eos vitæ ſpiritus in Chriſto regenerat fideles, ſic eos corpus mortis in Adam generavit peccatores; illa enim carnalis generatio eſt, hæc ſpiritualis, &c.* & loco altero, qui objicitur, *Totum hoc*, inquit de regeneratione ſpiritus, *in ſpe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam donum donavit Eccleſiæ*. Inepta autem eſt conſecutio: Naturale non eſt, quod parvulis confertur per gratiam: Ergo naturale non eſt quod contrahunt per carnalem generationem. Ac de quæſtione perdifficili dictum ſit.

COROLLARIUM.

Ex noſtra ſententia ſequitur abſque ulla ambiguitate, quod perſeverante Adam, ſi Cain Dei legem prævaricatus eſſet, is communem naturam peccati inquinamento fœdaſſet, atque in poſteros per ſeminalem originem, & carnalem concupiſcentiam transfudiſſet originalem reatum. Sed ſtante Adamo exornaſſet Deus probabilius majori gratiarum cumulo univerſam cum genitore progeniem, ne ullus homo ulterius ab incommutabili bono deſciſceret.

Sequitur etiam, quod ſi Deus abſque virili ſemine hominem conderet; quoniam is non eſſet ex Adam per ſeminalem originem, non inficeretur peccato originali. Quamquam enim tota maſſa corrupta eſt, & homo

& homo ille ex hac eadem maſſa plaſmaretur; tamen caro non inficit animam, niſi in quantum eſt principium generationis, ut docet Sanctus Thomas 1. 2. q. 81. art. 4. ad 3. tum quia non fit proprium poſteris peccatum Adæ, niſi ab eo ſit motus generationis, ſicut actus corporalium membrorum non pertinent ad peccatum, niſi in quantum moventur a voluntate: tum etiam, quia nullibi, ut in ſemine, ferveſcit libido, nec cauſſaliter continetur tota ſubſtantia, quæ omnium virium & ſenſuum, in quorum inordinatione ſtat originalis culpæ ſubſtratum, ſit ſubſidium, atque inſtrumentum.

Poſtremo conſequitur, quod, etiam ſi ſola Eva peccaſſet, vel ſolus Adam, poſteri naſcerentur obnoxii peccato. Me non latet magnum numerum Theologorum ſentire oppoſitum, quod, inquiunt, eſt homo primus generationis auctor, & principium efficiens: quod Magiſtro Beato Thoma citata quæſtione, art. 5. poteſt validiſſime propugnari. Sed opinor principium generationis non eſſe maritum ſine uxore, neque ſemen virile abſque ſemine mulieris, quocunque modo iſtud concurrat; quod apud Philoſophos controvertitur. Quoniam ergo coeuntium fit una caro; in ea ſeminum permixtione, ſi alterum pollutum ſit, oportet ut vitietur utrumque, & modicum fermentum totam maſſam corrumpat. Atque id fiet, etiamſi muliebria permiſceantur ad ſolam fermentationem. *A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. Sive autem a muliere, ſive ab Adam dicatur, utrumque ad primum hominem pertinet, quoniam ſicut novimus mulier ex viro eſt, & utriuſque caro una eſt. Unde & illud quod ſcriptum eſt, & erunt duo in carne una: igitur non jam duo, inquit Dominus, ſed una caro*. Ita Auguſtinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 16. Etſi ergo Pater præcipuus gignendorum filiorum ſit auctor, eique generationes tribuantur, ut præclare idem Auguſtinus animadvertit lib. 3. Op. Imperfect. num. 90, nihilo tamen minus non exerit motum ad generationem idoneum, niſi complexione mulieris, ac ſeminum permixtione. Puto autem nihil referre, num aqua effluat impura ab ipſo fonte, num lutulenta efficiatur in vaſe. Sed quoniam vereor ne hæc ſententia, vel potius opinatio mea minus noſtris arrideat, quamvis illam cum Eſtio Diſt. 22. §. 8. valeam pluribus communire, non eam nimium loquax obtrudam.

CAPUT VII.

De ſingulari quadam opinione aſſerente peccatum Judæorum Crucifixionis Domini auctorum eſſe genere ſuo originale.

STATUIMUS ſupra præter originale peccatum nullum aliud ad poſteros hæreditario jure tranſire. Solus Bajus prop. 52. aſſeruit, *omne ſcelus ejus eſſe conditionis, ut ſuum auctorem & poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio*: ſive quod Bajus exiſtimaverit omnem pravum motum concupiſcentiæ eſſe *formaliter* peccatum, ſive quod nullum reatum agnoverit præter obligationem ad pœnam: quæ duo affirmavit propoſitione 75. & 56. Nam & pravam inclinationem a proximis parentibus trahimus, & viſitat quandoque Deus peccata parentum in filios corporalibus ſaltem ſuppliciis. A qua Baji doctrina, ut a media nocte meridies, abſunt ſententiæ Auguſtini. Is enim, ut ex præcedentibus liquet, in Adæ primo peccato ad mutandam in deterius naturam agnoſcit meritum ſingulare, libro VI. contra Julianum cap. 21. & in reatu concupiſcentiæ demonſtrat averſionem a Deo, ſive, ut loquitur lib. 1. de peccat. meritis cap. 1, *interclusionem, quæ hominem a ſuo Creatore ſeparat*, ideoque etiam reatum culpæ. Nunc excitata eſt nova quæſtio ſcriptis Magiſtri Manſii plurimum colluſtrata, an ſaltem ſcelus Judæorum qui Matth. XXVII. 25. clamarunt, *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*, illorum progeniem inficiat. Ferunt namque Judæi illius ſceleris pœnas, eaſque graviſſimas, non ſolum captivitatem ac diſperſionem, ſed etiam inteſtinum in Dei filium odium, maximamque cordis obdurationem. Et hanc ſi dicatur comitari intima macula, quæ dici poſſit vitium naturæ, habeatque ſingulare meritum, ut prima Adæ trangreſſio, naturam ipſam inficiendi; nihil hæc aſſertio habebit cum erroribus Baji commune. Verſemur itaque in hac diſſertatione nuper nata, ac lepidula ad punctum temporis.

PROPOSITIO. Scelus Judæorum, quibus auctoribus Chriſtus cruci ſuffixus eſt, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in poſteros.

Demonſtratur 1. Ex verbis Apoſtoli ad Rom. V. 16. *Judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem*. Ubi inter Adam, & Chriſtum, & inter illius inobedientiam, iſtiuſque ad mortem uſque ſingularem humiliationem hæc ſtatuitur antitheſis, quod quiſquis carnali generatione propagatur per Adam contrahit maculam originalem, & quiſquis regeneratur per Chriſtum juſtitiæ gratia exornatur: ſed *non ſicut delictum, ita & donum*, cum generatione carnali non contrahatur niſi unum delictum, gratia autem Chri-

Chriſti, quæ nos juſtificat, non ſolum originarium illud diſpungit, ſed etiam actualia, quæ voluntate propria patrantur. Unum eſt ergo peccatum quod trahitur per originem & cauſſa eſt condemnationis poſterorum: Atqui non unum eſſet, ſi etiam ſcelus Judæorum pertranſiret in poſteros: Non ergo pertranſit.

Reſpondet Manſo Tom. 2. Theol. Scholaſticæ p. 514. utique peccatum originale, quo ſinguli naſcuntur obnoxii unum eſſe; ſed quid inde ad determinata peccata hujus, vel alterius determinatæ familiæ? Sed perſiſtit adhuc præcedens argumentatio. Comparatio enim facta ab Apoſtolo inter Adam & Chriſtum eſt, quod ſicut *Chriſtus eſt unus in quo omnes juſtificantur, quia non ſola ejus imitatio juſtos facit, ſed per ſpiritum regenerans gratia: ita & Adam unus eſt, in quo omnes peccaverunt, quia non ſola ejus imitatio peccatores facit, ſed per carnem generans pœna.* Quod & ſatis manifeſtum eſt, & hiſce iiſdem verbis aſſeritur ab Auguſtino in primo de peccatorum meritis cap. 15. Atqui determinata ſcelera capitis hujus, aut alterius familiæ non habent pœnam, quæ generet per carnem; non enim Judæorum pervicacitas & ferveſcens in Chriſtum invidia excitat motus, quibus propagatur natura, & carnalis generatio peragitur, ſed ii efficiuntur duntaxat carnis concupiſcentiâ, quæ eſt memorata *per carnem generans pœna.* Ergo determinata hujus, aut alterius familiæ ſcelera nequeunt eſſe naturæ, & genere ſuo originalia. Similiter ideo per Apoſtolum *non ſicut delictum, ita & donum*, Quia *generante carne illud tantummodo trahitur, quod eſt originale peccatum: regenerante autem ſpiritu, non ſolum originalis, ſed etiam voluntariorum fit remiſſio peccatorum.* Ita eodem loco Auguſtinus. Atqui ſi Judæorum ſcelus pertranſiret in filios, generante carne non traheretur tantummodo illud, quod eſt originale peccatum. Igitur ſcelus Judæorum in filios nequaquam culpæ reatu pertranſit.

Accedit argumentum ex poſtremo Auguſtini contra Julianum Opere lib. VI. Num. 21. petitum. Ubi Hæretico objicienti, quod ſi primum Adæ peccatum fieret naturale, tale etiam evaderent quæ voluntas criminoſa quotidie committit, reſpondet illud ſolum *habere ſuam vim, & ſuum meritum ſingulare*, propterea quod potuit *omnium ex viro & muliere naſcentium in deterius mutare naturam.* Hoc vero potuit, quoniam ante illud peccatum, *natura illa talis fuit, ut nec mori poſſet, ſi peccare noluiſſet: natura illa talis fuit, ut in ſe diſcordiam carnis & ſpiritus non haberet: natura illa talis fuit, ut contra vitia ſua nulla certaret.* Atqui ante peccatum Judæorum in Chriſti cædem conſpirantium talis in eis natura humana non erat, ſed morti ſubjecta, diſcordiis laceſſita, affecta vitiis: Ergo illud Judæorum ſcelus non habuit vim ac meritum ſingulare, (non quidem in ſe inſpectum, ſed quoniam jam naturam vitiatam invenit) ut deberet omnes inde na-

Digitized by Google

ſcentes inficere. Vide quæ diximus præcedenti capite ad objectionem penultimam.

Eodem loco Auguſtinus oſtendit quænam culpa ſit originalis, quænam vero actualis ex pœnis, quæ inde conſequuntur. Ut enim culpa originalis ſit, & contrahatur propagatione naturæ, neceſſe eſt, ut quiſquis illam naturam habet, iiſdem pœnis afficiatur. Nam ſi pœna non pertranſeat ad omnes, eſt peccatum actuale, quod pœnis temporalibus etiam in poſteris quandoque punitur ad terrorem malorum, pœnâ autem æternâ non punitur niſi in iis, qui illud imitantur. Ex quo probat primum Adæ peccatum originariam labem in nos transfundere, quod pœnis, quas Deus primis hominibus fuit comminatus, ſinguli afficiuntur. Etenim *nullum hominem videmus a pœna laboris alienum: nullam parientium a ſuppliciis ſcimus immunem, &c.* Si ergo ſcelus Judæorum evaſiſſet naturale, ſcilicet cum propagatione naturæ culpam trajiciens in poſteros, omnes Crucifixorum Chriſti nepotes eaſdem ſpirituales pœnas hærent, quæ juxta Cl. Theologum ſunt amiſſio juris ad promiſſiones factas Abrahæ, velamen cordis, & obcæcatio, & culpa ac vindicta effuſi ſanguinis Jeſu. Atqui his pœnis non afficiuntur Judæi omnes, ſed ii ſoli, qui imitantur Majorum ſuorum flagitia; ut enim legimus Act. XXI. 20. multa millia ex Judæis crediderunt, atque auctore Apoſtolo ad Rom. XI. 25. *Cæcitas ex parte contigit in Iſrael*. Ergo ſcelus Judæorum non eſt peccatum naturæ, nec reatu pertranſit in poſteros.

Ad quædam in contrarium argumenta.

Ob. 1. Judæi, ex quo propagati ſint ex ſemine Abrahæ, peculiare jus ad divinas promiſſiones habebant. Etenim Gen. XVII. 7. Deus ſtatuit pactum cum Abraham, ut eſſet Deus *ſeminis illius*. Chriſtus Matth. 15. 24. teſtatur ſe tantum miſſum fuiſſe ad oves, *quæ perierunt ex Iſrael*: atque Lucæ XIX. 9. Zachæus ſalutem conſecutus eſt, eo quod & ipſe *filius* eſſet *Abrahæ*. Atqui poſt Domini Crucifixionem hoc jure privati ſunt, ut liquet ex parabola apud Matth. XXI. de diſperſis agricolis ob occiſionem Filii Domini ſui, nec non ex ipſa Apoſtolorum prædicatione; nam principio Matth. X. 6. præcepit eis Jeſus, ne abirent in vias gentium, at poſt mortem cap. XXVIII. 18. juſſit, ut omnes gentes docerent. Judæi ergo ob crimen Deicidii nedum ſe, ſed poſteros quoque ſuos jure ad promiſſiones divinas privaverunt. Atqui peccatum quod privat bono aliquo non ſolum perſonam, ſed ejus progeniem ex D. Thoma q. 4. de malo art. 5. eſt peccatum inficiens naturam; Judæorum ergo ſcelus peccatum naturæ eſt.

Reſp. diſt. ma. Judæi jus habent ad divinas promiſſiones ex quo ſint filii Abrahæ *ſecundum carnem*, nego: *ſecundum ſpiritum*, concedo: ait

Digitized by Google

ait enim Apoſtolus ad Rom.4.13. *Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi, ſed per juſtitiam fidei*: & Auguſtinus in Pſ. 148. *Quiſquis imitatus fuerit Abraham, filius eſt Abrahæ: quiſquis degeneraverit a fide Abraham perdidit progeniem Abrahæ. Judæi degeneraverunt; perdiderunt*. Ita Chananæa non erat filia Abrahæ, quia nondum credebat, unde ei eodem cap. xv. Mat. v. 28. ob fidem conceſſum eſt quod petebat. Zachæus etiam erat filius Abrahæ *imitando fidem, quia non erat in vanitate ſomniantium, ſed in fide evigilantium*, ait Auguſtinus in Pſ. 75. Alioqui ſi Zachæus non propter imitationem fidei Abrahæ ſalutem conſecutus eſſet, ſed ob carnalem propagationem, ſalvi facti eſſent Judæi omnes. Hæc ad majorem propoſitionem. Minor eadem ratione diſtinguenda eſt: Judæi privati ſunt jure promiſſionum divinarum quantum ad terram Chanaam, aliaque bona temporalia, concedo: quantum ad ſempiternum regnum Meſſiæ, ſubdiſtinguo: Judæi omnes procreati ex ſemine Crucifixorum, nego: Judæi, qui horum crucifixorum imitantur infidelitatem, concedo. Enimvero poſt mortem quoque Chriſti Judæis Evangelium prædicatum eſt, & Apoſtoli converſi ſunt ad gentes, quoniam Judæi ipſi contradicebant blaſphemantes, & verbum Dei refutabant. Videantur Acta Apoſtolorum cap. XIII. 26. & 46. Diſtinguenda eſt pariter minor ſubſumpta: Eſt peccatum naturæ illud quod privat aliquo dono naturæ, ut originale quod privat originali juſtitia, & recta facultatum ac ſenſuum ordinatione atque harmonia quale donum primitus collatum fuit Adam, trajiciendum, ſi ſtetiſſet, in omnes poſteros, eſto: Peccatum eſt naturæ, quod privat aliquo dono collato fidei, meritoque perſonæ, quale donum fuit promiſſio Abrahæ participanda ab his tantum, qui ejuſdem fidei imitatores ſunt, nego. Atque hæc etiam eſt expreſſa doctrina D. Thomæ 4. q. de malo art. 8. ubi definit peccata proximorum parentum non eſſe originaria, quoniam non auferunt *aliquod donum naturæ*, ideſt donum in ſingulos naturali generatione propagandum.

Ob. 2. Ad Rom. XI. 24. Judæi dicuntur inſerti olivæ, ideſt, Eccleſiæ fidelium *ſecundum naturam*. Cap. XV. 8. aſſeritur Chriſtum fuiſſe miniſtrum circumciſionis *ad confirmandas promiſſiones patrum*, & cap. IX. 3. 4. Apoſtolus ait Iſraelitarum eſſe adoptionem, gloriam, legiſlationem, promiſſa; de iis loquens, qui erant ejus *cognati ſecundum carnem*. Itaque naturaliter, & vi propagationis ex ſemine Abrahæ ſpectabant ad promiſſionem, a cujus jure ob mortem illatam Chriſto exciderunt.

Reſp. nego conſequentiam. Nam ad Rom. XI. Judæi dicuntur olivæ rami naturales, quia naturali propagatione erant ex radice, ſive genere Abrahæ, in quo per fidem ſervabatur Eccleſia: quemadmodum Gentes erant rami oleaſtri, quia inter eas vigebat idololatria. Ut ergo idololatria gentium non eſt peccatum originale, ſed actuale tranſiens in

po-

Digitized by Google

poſteros imitatione, non ſemine; ita benedictio Abrahæ ſpectat ad omnes, qui imitantur illius fidem, non qui gignuntur ex ejus ſemine. Et quomodo gentes inſertæ ſunt in bonam olivam per gratiam fidei, ita rami naturales fracti ſunt *propter incredulitatem*. Ita ibidem Apoſtolus v. 20. *Propter incredulitatem*, inquit, non per ſeminalem originem. Si enim per ſeminalem originem non contigiſſet in Iſrael *cæcitas ex parte*, nec ſalvus fieret *omnis Iſrael*, ut e veſtigio addit Paulus, ideſt, *qui & ex Judæis, & ex gentibus ſecundum propoſitum vocati ſunt*: *ipſi verius* (ſive verus) *ſunt Iſrael*, inquit Auguſtinus Ep. 59. nunc 149. 19. Nam pœna reſpondens peccato naturæ poſteri omnes mulctantur. Ex his pateſcit ſenſus aliorum verborum, maxime quod Apoſtolus appellans Iſraelitas *cognatos ſecundum carnem* oſtendit alium modum cognationis ſecundum fidem, ut animadvertit Auguſtinus ſerm. 63. de diverſis cap. 18. De ea autem cognatione ad Rom. IX. 8. ſcriptum eſt: *Qui filii ſunt promiſſionis æſtimantur in ſemine*.

Ob. 3. Judæi Crucifixores Domini clamaverunt Mat. XXVII. 25. *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*, ideſt, *culpa & pœna*, habet Gloſſa interlinearis: Atqui *perſeverat uſque hodie imprecatio*, ut ſcribit Hieronymus laudatus a Corn. a Lapide Comment. in hunc locum Matthæi; Ergo pertranſit ad poſteros Judæorum *culpa & pœna*.

Reſp. diſt. majorem: Clamaverunt invidentiâ excæcati, & neſcientes quid imprecarentur, conc. quod poſſet ſceleris ſui in filios culpa & pœna tranſire, ſubdiſt: pœna temporalis, quâ ad terrorem impiorum interdum puniuntur poſteri nullum jus habentes ad terrenam felicitatem, licet ſint innocentes, concedo: pœna ſempiterna, quâ puniantur Judæi, tametſi non imitentur incredulitatem patrum ſuorum, nego. Atqui perſeverat uſque hodie imprecatio, ſcilicet temporalis pœna, & abominatio prædicta a Daniele, ut inquit ibidem a Lapide, conc. pœna ſempiterna, ſi imitentur Judæi incredulitatem Majorum, eſto; niſi illam imitentur, nego.

Ob. ultimo: Scelus Judæorum appellatur a Jeremia cap. XVII. 1. *peccatum ſcriptum ſtylo ferreo in ungue adamantino*, & ab Amos II. 6. ſcelus, a quo Iſrael non convertitur. Id vero non ſolum ob temporalia ſupplicia, verum etiam ob cæcitatem ac pervicaciam, quæ in Judæis tanta eſt, ut perpauci Chriſti fidem amplectantur: & ſi quis Chriſto nomen dederit, continuo ad relapſum vehementi inclinatione excitatur. Ex ſolo lacte Judææ nutricis infici puerulos experientia compertum eſt. At ubi pœna eſt, etiam culpa invenitur, frequenter Auguſtino Julianum interpellante: *Fatemini pœnam, culpam dicite*; Itaque in Judæos culpa Majorum trajicitur.

Reſp. peccatum Judæorum ſcriptum eſſe ſtylo ferreo, quoniam ejus cauſſa in perpetuam captivitatem ſunt deportati, & quemadmodum idololatræ amuleta Deorum ſuorum ſuſpendunt ad cor, ita Judæi di-

diſperſi, quaſi inſignia deferunt τὰ χαράγματα patrati fœderis. Id vero non eſt culpam contrahere, ſed quaſi ſanguinis infamiam, & infortunium natalium. Ita poſteri Cham ſecum ferunt maledictionem paternam: ita peccato Salomonis ejus filii diminutione regni puniti ſunt: ita furciferorum ac rebellium nati abſque proprii reatus macula habentur infames. Cauſſam reddidi ſuperiori capite ad 3. At, inquit Manſo, trahunt Judæi parentibus etiam pravum habitum, cæcitatem, pervicaciam, & inclinationem ad imitandum crucifixores. Quid inde? Filii omnes, ut plurimum, pravam affectionem contrahunt parentum; & eorum artes, vitia, moreſque imitantur, maxime ſi eadem ſit parentum ac filiorum educatio. At hæc prava affectio non ſubſternitur reatui culpæ, niſi præbeat voluntas aſſenſum. Nemo quippe damnatur propterea quod inclinationem malam ob corporis diſpoſitionem induat ſemine, aut lacte. Enimvero culpæ reatus vel eſt privatio originalis juſtitiæ, vel actualis: illam privationem induxit peccatum Adæ, quia naturam vitiavit originaria juſtitia exornatam: hanc privationem efficit actualis voluntas, quia iterum animam exuit ſuperinducta juſtitia. Judæi ergo, ut generantes reliqui, in filios affectiones malas trajiciunt; quæ, ut in parentibus, ita in poſteris nequeunt eſſe proxima cauſſa damnationis, ideſt, nocere non poſſunt niſi volentibus. Qui volunt, ac pereunt, non ſunt diſcreti a maſſa perditionis, neque eis auxilia, quæ nullum durum cor reſpuit, ſunt Dei propoſito præparata. Cur ſic diſcreti non fuerint, non eſt peccatum Crucifixorum, ſed illud, quod trahimus ex Adam; & qui diſcreti ſunt, velamen cordis abjiciunt, eiſque ſive Judæi ſint, ſive Gentiles, ſive mali improbique Chriſtiani, *durum eſt contra ſtimulum calcitrare*. Act. IX. 5.

CAPUT VIII.

De pœnis, quæ in altera vita originali peccato reſpondent.

PUEROS non regeneratos baptiſmate ante rationis uſum concedentes naturæ Pelagiani excludi quidem a regno cœlorum ſenſerunt, ſed frui tamen felicitate quadam, ac vita perenni. Hanc Pelagianorum fuiſſe hæreſim nullus ignorat, traditque expreſſe Auguſtinus Hær. 88, de peccato origin. cap. 21. ſerm. 14. de verbis Apoſtoli, lib. 11. de orig. animæ cap. 12, in v. Operis Imperf. contra Julianum n. 200, & aliis in locis compluribus. Eoſdem pueros frui naturali beatitudine, & poſt judicium extremum ſuper terram eſſe commoraturos cenſent Catharinus, Pighius, & Cardinalis Sfondratus. Puniri excluſione regni cœlorum, quod ſupplicii genus dicitur pœna damni, conſentiunt uno ore

Digitized by Google

ore Catholici. Sunt ex his nec pauci, nec infimi ordinis, qui ex hac pœna nullum animi dolorem illos experiri arbitrantur. Auguſtiniana tandem ſententia eſt, illos nedum dolore aliquo macerari, ſed etiam plecti pœna ſenſibili, licet comparate ad eos, qui actualia patrarunt, leni admodum, & mitiſſima.

Antequam hujus doctrinæ poſitiones afferam, diſſimulandum non eſt, Auguſtinianæ ſententiæ aſſertores paſſim appellari a Scholaſticorum nonnullis *Tortores puerorum*. Quibus ſi vicem rependere velimus, nihil eſt, quod facilius poſſimus præſtare. Nam Florentius Conrius Archiepiſcopus Tuamenſis, & is quidem non Auguſtiniani inſtituti, ſed Ordinis Minorum, in libro, quem de hoc argumento conſcripſit cap. 26. hos Scholaſticos ſtupendæ animoſitatis redarguit, a penetrandis Auguſtini principiis remotiſſimos eſſe pronunciat, parum Divinas Scripturas penetrare, & Romanam Eccleſiam, dum Auguſtini placitum labefactare conantur, non levi forte injuria afficere. Sed nos ab his penitus abſtinemus, hac una reſponſione contenti, tortores damnatorum eſſe dæmones; & univerſorum judicem, ante cujus tribunal etiam pueri ſiſti debent, eſſe Deum. Ipſe illorum cauſſam aperte novit; nos quæ audivimus ab Auguſtino, referemus commiſerantes Filiorum Adæ conditionem: quæ niſi talis erit, qualem nos opinamur, gratulabimur maximopere. Næ tortores dicuntur, qui nec percutiunt, nec damnant, & commiſerantur damnatis!

Vetuſtis hiſce conviciis, quæ late expungit Noriſius in Vindiciis cap. 3. §. 5, nunc prætermiſſis; animadvertendum eſt, quod Edmundus Simonnet Jeſuita doctiſſimus Diſput. v. de peccatis art. 12. ingenue fatetur Latinos Patres poſt exortam hæreſim Pelagianorum magno conſenſu noſtram tenuiſſe ſententiam; quamquam oppoſitam poſt ſæculum XII. amplexi fuerint fere omnes Doctores Scholaſtici. Imo noſtram definitam in Concilio Florentino arbitratur Petavius alter celeberrimus Jeſuita Tom. I. Theolog. Dogmatum lib. IX. cap. 10. prope finem: quod ſine ulla hæſitatione fatetur Nicolaus L'Herminier Tom. VI. pag. 441. Quod vero de Scholaſticis dictum eſt, nos utique negare non poſſumus. Cum enim Magiſter ſententiarum ſcripſiſſet diſt. XXXIII. infantes nullam ignis materialis vel conſcientiæ vermis pœnam ſenſuros, qui primum in eum Commentaria ediderunt, fortaſſe de hac quæſtione minus ſoliciti, nec data opera Patrum teſtimoniis expenſis Magiſtro ſubſcripſerunt, tria quoque Scholaſticorum lumina D. Thomas, Scotus, & S. Bonaventura. Ob quorum auctoritatem, abſit, ut huic aſſertioni vel minimam erroris notam nos audeamus impingere. At viciſſim immerito a nonnullis vexamur, ſi ab iſtis recedimus. Nam major pro nobis ſtat numerus & auctoritas Patrum, ſi verum eſt nobiſcum cum Auguſtino Latinos reliquos conſentire; quod num verum ſit, poſtea inquiremus. Nec deſtituimur Scholaſticorum ſuffragiis. Nam

par-

Digitized by Google

parvulos luere pœnam ignis, ſi Thomam de Argentina exceperis, tenent omnes inſtituti noſtri Doctores. Commemorandus primo Gregorius Ariminenſis in 2. diſt. 33. q. 3. qui tamen quæſtionem his verbis abſolvit: *Quia hujus quæſtionis non vidi partem aliquam expreſſe determinatam ab Eccleſia, & tremendum mihi videtur negare auctoritates Sanctorum, e contra etiam non eſt tutum contraire communi opinioni, & conſenſioni Magiſtrorum noſtrorum; idcirco neutri parti alteram præferens, dijudicationem earum lectori relinquo.* Atque hanc moderationem nos tenere volumus lectoris judicium expectaturi. Sequuntur Alipius Reylof lib. VIII. de Anima cap. 2. Carolus Moreau Tom. I. Tertul. p. 2. pag. 89. Cardinalis Noriſius in Vind. cap. 3. Gavardi de Peccat. Originali q. 2. art. 5. Petrus Manſo Tom. 2. q. XV. Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 3. dub. 4. q. 2. Leonardus Vanroy de Peccatis quæſt. ultima, Aurelius Piette Tom. 2. cap. 2. q. IX, atque ut omittam Muſæum, Paludanum, alioſque innumeros, Antonius Guerrero Tract. III. §. IX. prioris voluminis Operis Moralium, quod adhuc ſub prælo ſudat. Ex externis plures laudat citato loco Noriſius præſertim ex diſcipulis Scoti, ut Joannem Poncium, Patrem Macedo, Florentium Conrium, alios. Sylvius I. 2. q. 86. art. 2. fatetur ſententiam noſtram eſſe *tum Scripturis, tum Patribus conformiorem*. Eſtius §. VIII. in diſt. 33. ſecundi libri utriuſque argumenta proponit, & affirmat hanc noſtram, in quam magnopere inclinat, poni a Fulgentio inter regulas fidei, etſi neutra tanquam fide tenenda ſit, nec poſſit e contra damnari, tanquam hæretica. Ex Sorbonicis Doctoribus luculenter pro nobis ſcripſit L'Herminier tom. 6. pag. 415. Auguſtini aliorumque Patrum Africanorum, & Gregorii Magni hanc eſſe mentem confirmat Ludovicus Habert de Peccatis cap. VII. §. 7. q. 10. Eidem aſſentitur Juvenin P. 7. diſſert. 7. cap. 2. quæſt. V. Hos commemoraſſe ſufficiat. Nunc dirimendæ controverſiæ bonis, ut inquiunt, avibus tantillum operis commodabo.

Propositio I. Pueri decedentes priuſquam ſint regenerati baptiſmate, ſupernaturali beatitudine minime potiuntur.

Hæc propoſitio eſt de fide adverſus Pelagianos definita a variis Conciliis, ut ſcribit S. P. lib. II. de Orig. animæ cap. 12, ideſt a Dioſpolitano, Carthaginenſi, & Milevitano. Quibus adde Tridentinum ſeſſ. V. can. 4, & Florentinum ſeſſ. ultima. Demonſtratur I. ex Scripturis; nam Jo. III. 3. habetur: *Niſi quis renatus fuerit, &c. non poteſt videre regnum Dei*. Quo teſtimonio perculſi Pelagiani fatebantur parvulos baptizandos eſſe *non propter ſalutem, & propter vitam æternam, ſed propter regnum cœlorum*, ut Auguſtinus refert Serm. de verbis Apoſtoli quartodecimo. Atqui non ſolum a regno cœlorum, ſed etiam a ſalute & vita æterna hujuſmodi parvuli excluſi ſunt. Ergo ſupernaturali beatitudine non fruuntur. Minorem probamus primo, quia

quia commentitia eſt illa a Pelagianis excogitata inter regnum Dei, & inter æternam vitam diſtinctio, quemadmodum evici cap. 1. hujus libri propoſit. 2. argum. 3. Deinde ex eodem cap. Joannis verſu 16. *Ut omnis qui credit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam*, ſatis apparet eos, qui habituali fide non exornantur, eſſe æterna vita privandos. Quod in eodem Evangelio repetitur cap. v. 24. 40, &c. Demonſtratur II. Patrum auctoritate, maxime Auguſtini ſcribentis laudato Serm. de verbis Apoſt. 14. *Nos dicimus aliter ſalutem, & vitam æternam non habituros, niſi baptizentur in Chriſto*. Et in 11. de peccat. meritis cap. 16, *Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo, Judicium ex uno delicto in condemnationem*. Adſtipulantur Patres Concilii Carthaginenſis, & Milevitani in Epiſtola ad Innocentium 90. & 92. inter Auguſtinianas: illi enim ſcribunt, *Parvulos etiam propter ſalutem, quæ per Salvatorem Chriſtum datur, baptizandos* (Pelagiani) *negant, & ſic eos mortifera iſta doctrina in æternum necant: promittentes etiam ſi non baptizentur habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus Dominus ait: Venit enim filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat*. Quam Pelagianam aſſertionem ſubinde anathemate feriunt. Et Milevitani Patres: *Pueros quoque parvulos, ſi nullis innoventur Chriſtianæ gratiæ Sacramentis, habituros vitam æternam nequam præſumptione contendunt, evacuantes quod dicit Apoſtolus, Per unum hominem &c.* Vide & Innocentii Epiſtolam, ejuſque ſententiam apud S. Patrem libro 11. ad Bonifacium cap. 4. Nec non Gelaſii ad Picenos Epiſcopos. Tertio refutatur hæreſis Pelagianorum ratione: nam repromiſſa beatitudo eſt Dei viſio, ut docet Apoſtolus ad Corinth. 1. cap. 13. 12. & Joannes 1. cap. 3. 2. Hi pueri non videbunt Deum, ut eſt in ſe; Ergo privabuntur ſupernaturali beatitudine. Accedit nec Pelagianos potuiſſe percipere, quænam ſit hæc vita ſempiterna extra regnum cœlorum, ut liquet ex Auguſtino cap. 21. de Peccato originali.

Advertendum obiter diſtare ab hæreſi Pelagiana opinionem Gerſonis affirmantis ſerm. de Nativ. Virginis quoſdam pueros nondum natos, ſi forte morituri ſint priuſquam ad baptiſmum fluminis pervenire valeant, & præſertim parentes aſſidue orent, & in votis habeant, ut baptizentur, baptiſmo Spiritus Sancti miſericorditer conſecrari. Cujus opinationis ſuffragator eſt Gabriel Biel in IV. diſt. 9. q. 2. & Cajetanus in III. partem q. 68. art. 1. 2. & 11. Hi enim parvulis per Chriſti gratiam abſque baptiſmo noxa originali deleta beatitatem, regnumque cœlorum ſtatuminant. Sed paucos habet patronos commentum iſtud, meritoque refellitur. Primo enim diſerte Auguſtinus lib. 11. de Origine Anim. cap. 12. adverſus Vincentium Victorem affirmat, neminem, qui non renatus fuerit Chriſtianæ fidei lavacro ſolvi ab originali peccato, niſi myſterium fidei in parvulis perficiatur atque impleatur, & perperam

ram illius peccati abolitionem promitti abſque Chriſti baptiſmate. Legatur & Epiſt. 57. ad Dardanum. Deinde non eſſe de parvulorum ſine baptiſmo decedentium damnatione dubitandum, liquet ex Epiſtola 1. Siricii Papæ cap. 2, & ex Conciliis Africanis nuper laudatis, nec non ex plenariis Florentino, ac Tridentino, quæ definiunt neceſſum eſſe, ut peccatum originale lavacro regenerationis expietur, alias decedentes pueros æternam vitam non conſequi. Legito Petavium lib. IX. Theologorum Dogmatum cap. XI. Tandem ſi fide ac voto parentum poſſent pueri interiori baptiſmate conſecrari; quamplures filii fidelium in utero matrum expiarentur, neque puerulos recens natos neceſſe foret ob damnationis periculum ſacro fonte levari. Quod eſt nimium plaudere Novatoribus; a quorum dogmate Catholici omnes abhorrent.

Propositio II. Fictitia eſt illa naturalis beatitudo, quam benigniores quidam pollicentur infantibus.

Evincitur pluribus argumentis, quorum eſto primum. Hæc aſſertio nullum in Scripturis vel Patribus fundamentum habet, quin, ut viſum hactenus, cum ex illis, tum ex his conſtat omnes ob Adæ delictum damnari, & excludi a regno, niſi lavacro regenerationis mundentur. In quo exilii ac damnationis ſtatu puerulos beatitate quadam potitos quaſi ludere, & in arundine longa equitare, nos quidem anilem fabulam arbitramur. Alterum eſt, quod ſi ad naturalem aliquam beatitudinem hujuſmodi parvuli pervenirent, foret hæc medius ille locus inter regnum cœlorum, & condemnationem, quem locum commenti ſunt Pelagiani, & de quo Auguſtinus in primo de Origine animæ cap. 9. *Non baptizatis parvulis*, inquit, *nemo promittat inter damnationem, regnumque cœlorum, quietis, vel felicitatis cujuslibet, atque ubilibet quaſi medium locum, hoc enim eis hæreſis Pelagiana promiſit*. Ubi non ſolius ſupernaturalis felicitatis, ſed *cujuslibet* parvuli, qui non renati decedunt, aſſeruntur expertes. Tertium argumentum illud eſt, quod hi parvuli non ſunt immunes a pœna & miſeria, ut ſequenti propoſitione demonſtrabitur. Nequit autem beatitudo aliqua cum oppreſſione animi, ærumniſque conſiſtere. Proximum eſt, quod hi parvuli ſtant ſub dæmonis poteſtate, ut S. Pater affirmat lib. VI. contra Julianum cap. 8. & lib. III. de Nuptiis cap. 18. quod etiam liquido colligitur ex baptizandorum exſufflationibus. Sub vexatione autem Dæmonum, *nonne univerſa, quam Deus inſtituit, natura turbatur?* Ait ipſemet Auguſtinus lib. 1. Operis Imperf. cap. 88.

His accedit, quod graviſſimorum Theologorum judicio, non aliam beatitudinem parvulis decedentibus ſine baptiſmate promittebat hæreſis Pelagiana, quam naturalem felicitatem. Ita ſentit Eſtius in diſtinctionem 33. §. 7, ita Petavius lib. IX. de Prædeſt. cap. XI. n. 2, ita L'Herminier loco citato Concl. 2, & ex Noſtratibus Noriſius, & quos ſupra commemoravi. Id vero mihi ſatis compertum eſt. Nam Pela-

giani duo genera vitæ diſtinguebant; unum eſt ἀναμαρτησία, ſive expers peccati animus, cujus quiſque naturæ viribus ſibimet eſſet auctor, ita ut ſine peccato vitam degens congruentem felicitatem aſſequeretur. Poſterior vita eſt adoptio, & dignitas filiorum, ad quos regnum cœlorum hæreditario jure devolvitur. Atqui Pelagiani fatebantur pueros non baptizatos tali hæreditate privari: Ergo iis non aliam beatitatem pollicebantur, quam quæ naturæ viribus poſſet comparari, & nullum haberet ſupernaturalis beneficii ornamentum. Præterea Pelagiani fatebantur parvulos non eſſe vaſa in honorem, nec eis deberi vitam æternam paratam credentibus, ſed quamdam tantummodo felicitatem, in qua ſine cruciatibus vitam agerent. Ita nimirum conſtat ex Auguſtino lib. 1. de Prædeſt. Sanctorum cap. 13, lib. 1. Operis Imperf. cap. 137. lib. 11. de Nat. & grat. cap. 21. Ergo Pelagiani nunquam parvulis abſque Chriſti Sacramento denatis aliam beatitatem ſpoponderunt, quam naturalem.

Propositio III. Parvuli cum originali reatu morientes dolore aliquo afficiuntur.

Mihi quidem, niſi omnino perdidi communem ſenſum, videtur hæc theſis manifeſtiſſima. Quæ eſt enim pœna, quæ damnatio, quodnam ſupplicium, ubi nullus dolor excruciat? Certe pœnæ ideam percipere non valeo, niſi animadverſionem, incommodum, mulctamque cui reus animo, aut corpore ſubjicitur. Nec pœnam ſubire ac luere crediderim, qui nec ſuſcipiunt, nec perferunt. At non ea eſt ceterorum perceptio. Age ergo, diſceptetur de propoſitione pauliſper. Primum ob originale peccatum pueri naſcuntur filii iræ, ut Apoſt. loquitur 2. cap. v.3. ad Epheſ. ideſt filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ, ut lectione 1. docet S. Thomas: iram ergo, vindictam, pœnam, gehennam perferunt, ac dependent. Deinde fides docet illos damnari & arceri a regno cœlorum, quod graviſſimum ſupplicium eſſe tradunt unanimi conſenſione Patres, maxime Chryſoſtomus hom. 47, & 57. ad Populum Antiochenum, & Baſilius in Pſalm. 33. Inſuper per Concilium Florent. ſeſſ. ult. definitum eſt, *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas*. Quid eſt autem puniri, niſi caſtigari, plecti, ſupplicio affici?

Ex Auguſtino autem hæc delibo. Cap. 112. Enchirid. *Perire*, inquit, *a regno Dei, alienari a vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedinis Dei .... tam grandis eſt pœna, ut ei nulla poſſint tormenta quæ novimus comparari, ſi illa ſit æterna*. Bene habet, inquiunt; ſed hac pœna parvuli non excruciantur. Verum S. Pater lib. vi. contra Julianum cap. x. ita hanc reſponſionem expungit: *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, & tantum amabunt, quantum innocentes amare de-*

debent regnum ejus, a quo ad ipſius imaginem creantur, nihil ne mali de hac ſeparatione patientur? Et ſerm. 294. cap. 6. *Parvum malum eſt in hominis corde, qui ſocietatem non quærit Sanctorum, qui non deſiderat regnum cœlorum? Si non deſiderat, pœna eſt de perverſitate; ſi autem deſiderat, pœna eſt defraudata caritate*. Vide etiam lib. III. contra Jul. cap. 3. & 12. & Operis Imperfecti lib. III. n. 97. Præterea S. Pater lib. primo contra 2. Epiſtolas Pelagianorum cap. 22. expreſſis verbis ſcribit parvulos *ſecundæ mortis ſubire ſupplicium*. Item lib. I. Operis Imperfecti n. 5. non ſolum rejicit medium illum locum Pelagianorum inter regnum Dei, & gehennam, ſed etiam negat medium *inter regnum bonis, & ſupplicium malis præparatum*: & denique lib. I. de peccatorum meritis cap. 16. & V. contra Julianum cap. II. ait parvulos non baptizatos futuros *in damnatione mitiſſima*. At damnatio parvulorum dici non poteſt mitiſſima conſiderando in ſe pœnam damni: hoc enim ſenſu *nulla tormenta poſſunt ei comparari*, auctore ipſomet Auguſtino. Mitis eſt ergo & minus aſpera, ut conficit premitque puerulos, quorum non eſt cruciamentum egregie ſummum, omnique immanitate teterrimum, ut in adultis.

Suppetit ad auctoritatem ratio. Primum quia cruciatur quiſquis appetit quod adipiſci non poteſt: Parvulorum animus quod appetit adipiſci non poteſt, nempe Deum, ad cujus imaginem creati ſunt: Ergo excruciantur. Deinde quomodo exules a patria, ac ſub dæmonis poteſtate, ferrei ſcilicet, ac truculentiſſimi hoſtis, poſſunt non ingemiſcere, nec indolere? Rurſus adverſa opinio, ut inquit Clariſs. Theologus Eſtius cit. §. 7. diſt. 33. veritatem peccati originalis evacuat; etenim peccato proprie dicto pœna proprie dicta reſpondet: Parvuli non regenerati rei ſunt peccato proprie dicto: Ergo neceſſe eſt, ut ei pœna aliqua vera, ac propria reſpondeat. Poſtremo cur hi pueruli ſupplicium ſubire non debent? Num quod ſint innocentes? Hæc eſt vetus querimonia Pelagianorum. An quod Deus ſpeciali providentia efficiat ne triſte quidquam illis accidat? Somnium iſtud eſt; nam in vaſa contumeliæ apta in interitum non talis cura exercetur, ſed ira. Fortaſſis cœleſtis regni ignorantiâ laborant? Sed illud amant, ergo norunt: ſunt Dei imagines, ergo illius deſiderio exardeſcunt: judicabuntur, ac ſtabunt ante Chriſti tribunal; ergo audient eſſe regnum ante mundi conſtitutionem præparatum electis. Hæc de tertia propoſitione; nunc agamus quod inſtat.

Propositio IV. Pueri cum Originali peccato decedentes plectuntur aliqua pœna ſenſus, licet in comparatione adultorum, mitiſſimâ.

Sit primum pro hac ſententia argumentum. Deſcribitur univerſale judicium Matth. III, 12. XIII, 36. XXV, 32. Apocalypſ. XX. 15. aliiſque in locis. Priori loco hæc verba occurrunt: *Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum*

ſuum

ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Quæ verba repetuntur Lucæ cap. III. 17. Altero in loco legitur: *Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum*. In tertio habetur: *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis: & ſtatuet oves quidem a dextris ſuis, hœdos autem a ſiniſtris*: & v. 41. *Tunc dicet his, qui a ſiniſtris erunt, diſcedite maledicti in ignem æternum*. Poſtremo ita tragœdia abſolvitur: *Et qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis*. Parvuli ſane non ſunt triticum, quod congregetur in horreum: non ſunt oves, quæ ſtatuantur a dextris: non ſunt prædeſtinati, qui ſcripti inveniuntur in libro vitæ. Sunt ergo paleæ, & zizania alliganda ad comburendum: ſunt hœdi locandi a ſiniſtris, & in gehennam trahendi: ſunt reprobi detrudendi in ſtagnum ignis. Notiſſima ſunt Auguſtini verba hoc argumenti genus mirifice comprobantis: *Venturus eſt Dominus* (inquit ſerm. 14. de verbis Apoſtoli cap. 3.) *& judicaturus de vivis, & mortuis, ſicut Evangelium loquitur, duas partes facturus eſt, dexteram & ſiniſtram. Siniſtris dicturus eſt: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi: hanc regnum nominat; hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus eſt medius locus, ubi ponere queas infantes*. Et paucis interjectis: *Qui non in dextera, proculdubio in ſiniſtra. Ergo qui non in regnum, proculdubio in ignem æternum*.

Contrariæ ſententiæ patroni reſpondent primo parvulos non eſſe a Chriſto judicandos. Sed hæc reſponſio evertitur validiſſimis momentis. Ac primum iiſdem, quæ produximus, literarum ſanctarum teſtimoniis. Nam Matt. XIII. 36. rogantibus diſcipulis ut ediſſereret parabolam zizaniorum reſpondit Dominus: *Ager eſt mundus: bonum vero ſemen, hi ſunt filii regni: zizania autem filii ſunt nequam. Inimicus autem qui ſeminavit ea, eſt diabolus. Meſſis vero conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem angeli ſunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſæculi*. Omnis ergo qui in agro mundi naſcuntur, ſive triticum ſint, ſive zizania, in die meſſis ſunt colligendi, atque vel in horreum congregandi, vel igne inextinguibili comburendi. Cap. autem XXV. *Congregabuntur*, inquit Evangeliſta, *ante eum omnes gentes*. Deinde futuros parvulos in ſiniſtra definit Concilium Africanum celebratum an. 418. declarat in Epiſt. ad Picenos S. Gelaſius: connumerat inter regulas fidei Auguſtinus in Epiſt. 107. ad Vitalem, ut demonſtrat laudato in loco Noriſius. Rurſus: Pater *omne judicium dedit Filio: & poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt*, ut habetur Joan. V. 22. 27, nimirum ideo Chriſtus eſt judex, quia Redemptor; atque, ut explicat Auguſtinus, *to-*

tum

Digitized by Google

tum judicare debet, quia pro toto pretium dedit. Quid ergo? Redemit omnes; omnes judicabit.

Reſpondent alii eſſe quidem parvulos judicandos, ſed non ituros in ignem. Verum hos non moror. Nam ſi judicandi creduntur, aut in dextera ſtatuendi ſunt, aut in ſiniſtra: ergo vel in regnum ibunt, vel in ignem æternum. Ibunt, inquiunt aliqui, ſed non cremabuntur. Nil ſolidius hi crepant. Enim vero *paleas comburet igni inexſtinguibili: Zizania alligabuntur in faſciculos ad comburendum: Ibunt in ſupplicium æternum*; clamat Evangeliſta. Habet Græcus: εἰς κόλασιν αἰώνιον, *in punitionem, & cruciatum ſempiternum*. Deinde: quare hi parvuli mittuntur in ignem? Num ut inter flammas cum pueris Babyloniis Deo benedicant? At inquit Regius Vates Pſ. CXIII. 17. *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui deſcendunt in infernum*: & pſ. VI. 6. *in inferno autem quis confitebitur tibi?* Rurſus: ne igne torqueantur, erunt flammæ ſingulari beneficio cohibendæ. Sed cur tantus amor in vaſa iræ, & vindictæ? Denique ſi fas eſt hoc pacto ſacras literas detorquere, dicamus & ſceleſtiſſimos in ignem æternum fore compingendos, non concremandos. His autem obviam it Auguſtinus in 1. de Fide & Operibus cap. 15. *Neque illud dici poteſt, in quo nonnulli ſe ſeducunt, ignem æternum dictum, non ipſam combuſtionem æternam: cum & hoc prævidens Dominus ſententiam ſuam concluſerit, ita dicens: ſic ibunt illi in combuſtionem æternam; juſti autem in vitam æternam. Erit ergo æterna combuſtio, ſicut ignis.* Itaque ſi parvuli ibunt in ignem; ibunt in ſupplicium, in ambuſtionem, in operationem ignis, in cruciamentum, εἰς κόλασιν αἰώνιον.

Sunt qui reponunt cum Bellarmino, hœdos & agnos eſſe fideles, quorum unus eſt paſtor, & agrum in quo germinat triticum cum zizaniis ac paleis Eccleſiam Catholicam. Quæ facillime convelluntur. *Quid enim ſi dicatur nomine areæ intelligi etiam poſſe mundum univerſum?* ait eruditus Jeſuita Simonettus in hac quæſt. reſp. 2. ad opp. 2. Ego, quod ita intelligatur, contendo; quoniam Chriſtus parabolam illam ediſſerens ait: *Ager eſt mundus*; & Evangeliſta explicans ovium, hœdorumque magnum gregem, inquit: *Congregabuntur ante eum omnes gentes*. Animadvertit gravis & præclarus Theologus L'Herminier Tom. 6. pag. 419. Bellarminum hoc loco ſibi non conſtare, nam fatetur quod univerſali judicio *omnes omnino aderunt puſilli cum magnis, fideles cum infidelibus, juſti cum peccatoribus*. Hi ergo ſunt agni & hœdi, frumentum & paleæ, triticum & zizania.

Addam ex Scripturis nonnihil. Apocalypſeos XX. 6. legitur: *Beatus & Sanctus qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem*. Prima reſurrectio eſt animarum, ſecunda corporum: prima mors eſt ſeparatio animæ & corporis; altera animæ & corporis ab omni felicitate divulſio, & damnatio perpetua. Ita docent

Digitized by Google

cent Auguſtinus xx. de C. D. cap. 6. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. item 6. & colligitur ex eodem loco Apocalypſeos v. 14, *Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis, hæc eſt mors ſecunda*. Itaque ſic argumentari fas eſt. Mors ſecunda habet poteſtatem in eos, qui non habent partem in reſurrectione prima. Parvuli decedentes cum originali peccato non habent partem in reſurrectione prima. Ergo in parvulos decedentes cum originali peccato mors ſecunda habet poteſtatem. Argumentum iſtud ſuppeditat mihi Auguſtinus ſcribens ſerm. de Oct. Paſch. 6. ſive 162. de Temp. *Mors autem ſecunda ipſa eſt corporis & animæ punitio ſempiterna. Per mortem vero ſecundam anima ſolius mali hominis in æternum cum corpore ſuo cruciatur. Utraque ergo mors omnem hominem tenebat obſtrictum, quia naturæ tranſgreſſio unumquemque peccatis propagat obnoxium*. Quo in loco non ſolum Auguſtinus declarat ſecundam mortem eſſe illam, quâ & anima & corpus torquetur, quod etiam affirmat in capite nuper commemorato Fulgentius; ſed aſſerit quoque deberi hanc mortem originali peccato.

Inſuper probatur theſis Sanctorum auctoritate. Auguſtini nonnulla recitata ſunt: reſtant, quæ poſſent in medium afferri, longe plura: curabo maniſeſtiſſima delibare. *Abſit*, inquit cap. 12. de dono perſev., *ut cauſſam parvulorum ſic relinquamus, ut eſſe nobis dicamus incertum, utrum in Chriſto regenerati ſi moriantur parvuli tranſeant in æternam ſalutem: non regenerati autem tranſeant in mortem ſecundam*. Citato ſermone de verbis Apoſt. xiv. explicata Dominica ſententia: *Ite in ignem æternum*, inquit: *Ecce expoſuit tibi, quid ſit regnum, & quid ignis æternus, ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in ignem æternum. Regnum enim cœlorum eſt vita æterna. Nec aliud etiam Paulus Apoſtolus cum terreret homines, non parvulos non baptizatos, ſed ſceleſtos, facinoroſos, contaminatos, perditos, non eos terruit quod erunt in igne ſempiterno, quo ſine dubio ibunt, ſi non corrigantur: ſed tantum terruit quia in regno non erunt; ut cum viderint ſe perdere ſpem regni, non viderent eſſe conſequens, niſi pœnam ignis æterni*. In Epiſtola etiam 28. num 166. Ad Hieronymum: *Certus ſum, quæcunque anima* (inquit) *ſine gratia Mediatoris & Sacramento ejus, in qualibet corporis ætate de corpore exierit, & in pœna futuram, & in ultimo judicio recepturam corpus ad pœnam*. Libro v. contra Julianum cap. 8. nunc xi. aperte pronunciat de parvulis non renatis *ignibus æternis arſuros*. Et denique in tertio Operis Imp. num. 199. ita Julianum alloquitur: *Si non eruitur a poteſtate tenebrarum, & illic remanet parvulus: quid miraris in igne æterno cum diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non ſinitur?*

Quid ad tam aperta loca Adverſarii? Quidam reſpondent, Auguſtinum rem habere cum Pelagianis, & impugnare duntaxat fictam illam beatitatem, quam hi parvulis promittebant; aſſerere, cum ceteris

teris peccatoribus etiam pueros damnari, comparate ad carentiam viſionis Dei, & loci infernalis horrorem; abreptum denique æſtu diſputationis adhibuiſſe rigidiorem, & Scythicam orationem. Arbitror ſolà librorum Auguſtinianorum lectione hæc magnorum virorum dicta refelli. Auguſtini ſententia eſt parvulos non baptizatos ire in ignem æternum, affici pœna ignis æterni, arſuros ignibus æternis: nec rejicit tantummodo medium locum confictum a Pelagianis, ſed qualemcunque inter dexteram & ſiniſtram, inter regnum electorum, malorumque ſupplicium. Ac opinione noſtra nec fallitur, quia Divinarum Scripturarum ducitur auctoritate: nec rigidiorem ſententiam amplectitur, quoniam per unum hominem peccatum in omnes pertranſiit, & qui generantur ex Adam, ſunt natura filii iræ, filii vindictæ. Debita reverentia dictum velim. Etiam Julianus Pelagianorum peſtilentiſſimus lib. 1. Op. Imperf. num. 48. ſententiam Auguſtini immanem ac funeſtam appellitat, negans Deum æternis ignibus parvulos tradere. Numquid objectum ſibi rigorem Auguſtinus emollit? Nunquid affirmat igne pueros non confici? Annuit, & agnoſcendum deprædicat *Judicium occultiſſimum quidem, ſed ſine ulla dubitatione juſtiſſimum*.

Reſpondent alii, mentem Auguſtini aliunde ex ejus libris pateſcere. Nam memorata ad Hieronymum Epiſtola, *Sed cum ad pœnas*, inquit, *ventum eſt parvulorum; magnis mihi crede coarctor anguſtiis, nec quid reſpondeam prorſus invenio*. Quibus videtur nihil S. Patrem finite pronunciaviſſe. Futuros etiam hujuſmodi parvulos in damnatione mitiſſima ſcribit libro v. contra Julian. cap. xi. in 1. de peccator. meritis cap. 16, & Ench. cap. 93. Si autem loca Auguſtini penitius inſpiciantur; his quoque aſſertum noſtrum firmatur. In Epiſtola enim illa, integra Auguſtiniana periodus eſt: *Sed cum ad pœnas ventum eſt parvulorum, magnis mihi crede coarctor anguſtiis, nec quid reſpondeam prorſus invenio, non ſolum eas pœnas dico, quas habet poſt hanc vitam illam damnatio, quo neceſſe eſt trabantur, ſi de corpore exierint ſine Chriſtianæ gratiæ Sacramento, ſed eas ipſas, quæ in hac vita dolentibus nobis verſantur ante oculos, quas enumerare ſi velim, prius tempus, quam exempla deficient*. Ergo ut in hac vita, ita in damnatione, ad quam trahuntur, parvulos pœnam dare, Auguſtinus cenſet indubitatum. Arduum putat ac perdifficile demonſtrare humana ratione quomodo traducatur peccatum, quod tantorum malorum eſt cauſſa: unde inquirit, quid de animorum origine ſentire commodius valeat; aut ſi pœnis tantis mulctari poſſunt parvuli ſine peccato, rogat ut id ei velit Hieronymus ediſſerere.

Hæc pariter de mitiſſima parvulorum damnatione in v. contra Julianum libro leguntur: *Ego autem non dico, parvulos ſine Chriſti baptiſmate morientes tantâ pœnâ eſſe plectendos, ut eis non naſci potius expediret: cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, ſed de ſceleſtiſ-*

leſtiſſimis, *& impiiſſimis dixerit*. *Si enim quod de Sodomis ait*, *& utique non de ſolis intelligi voluit*, *alius alio tolerabilius in die judicii punietur*: *quis dubitaverit parvulos non baptizatos*, *qui ſolum habent originale peccatum*, *nec ullis propriis aggravantur*, *in damnatione omnium leviſſima futuros?* Itaque mitiſſima eſt parvulorum damnatio, quia non tanta pœna plectuntur, ut peccatores nequiſſimi; qualis eſt Juda, cujus immane flagitium Salvator Matth. XXVI. 24. his verbis expreſſit: *Bonum erat ei*, *ſi natus non fuiſſet homo ille*. Eſt enim in damnatis, ut unus altero iniquior, ita pœna magis, aut minus acerba. Adde quod Auguſtinus pœnam damni, ut propoſit. 3. dictum eſt, cenſet eſſe graviſſimam. Erit ergo mitiſſima parvulorum damnatio, non pœna damni, ſed ſenſus.

Confidentius regerunt alii, Auguſtinum proprio marte, & abſque opinionum delectu contrariam ceteris Patribus ſententiam cudiſſe. Hos detineam paullulum, opus eſt. Principio meminiſſe juvat, S. Patrem ſermonem 14. de Verbis Apoſtoli recitaviſſe Carthagine ad populum, jubente Aurelio Primate totius Africæ anno 413, ex quo recte infert Noriſius Auguſtinianam doctrinam nec novam fuiſſe, nec ſingularem. Secundo vetuſtiſſimus Auctor Hypognoſticon, ideſt, *ſubnotationum*, lib. V. cap. 5. ſic placitum, ſcitumque noſtrum confirmat: *Finge Pelagiane locum ex officina perverſi dogmatis tui*, *ubi alieni a Chriſti gratia vitam requiei*, *& gloriæ poſſidere parvuli poſſint*. *Dextera eſt juſti judicis ſedentis*, *& ſiniſtra*: *regnum*, *& gebenna*: *vita*, *& mors*: *juſti*, *& iniqui*. *In dextera igitur juſti ſunt conſtituti*, *in ſiniſtra operarii iniquitatis*: *in regno requies baptizatorum*, *in gebenna pœna incredulorum*: *vita ad lætitiam gloriæ*, *mors ad fletum & ſtridorem dentium*: *juſti in regno Patris cum Chriſto*, *iniqui in igne æterno parato diabolo*, *& angelis ejus*. S. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum cap. 27. *Firmiſſime*, inquit, *tene*, *& nullatenus dubita*, *non ſolum homines jam ratione utentes*, *verum etiam parvulos*, *qui ſive in uteris matrum vivere incipiunt*, *& ibi moriuntur*, *ſive jam de matribus nati*, *ſine Sacramento ſancti baptiſmatis*, *quod datur in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, *de hoc ſæculo tranſeunt*, *ignis æterni ſempiterno ſupplicio puniendos*. Quæ non proprio privato ſenſu Fulgentius ſcripſit, ſed, ut conſtat ex priore capite libri, ei ſubſcripſerunt Epiſcopi quindecim: nec ibidem contra Pelagianos diſceptat, ſed Petro Diacono clariſſimo, doctiſſimoque viro quadraginta capitula ad regulam fidei, ut ait cap. 44, pertinentia proponit. Quare Fulgentii verba ſub nomine Auguſtini a Gratiano in canonem relata ſunt de Conſ. diſt. 3. can. *Firmiſſime*. Idem confirmat Fulgentius in libro 1. de verit. Prædeſt. cap. 12. & de Incarnat. & gratia Chriſti expreſſiſſimis verbis. Vide Petavium Tom. 1. pag. 376. & Voſſium Tom. 6. pag. 637. & judex eſto, num Fulgentius ita poſſit exponi, *ut parvuli interminabilibus ignis æter-*

æterni pœnis non cruciantur. In hæc enim verba ſtatim offendes: *Neceſſe eſt cum corpore interminabilia gehennæ ſubſtinere ſupplicia*: tum in hæc: *interminabilibus ignis æterni cruciabitur pœnis*. Quiſnam? *In originali peccato quiſquis vivere ita incipit, ut ante finiat vitam, quam ab ejus obligatione ſolvatur: Imago Dei, quæ nihil potuit per ſeipſam delinquere*. Hæc Fulgentius. Addas librum de Incarnatione editum nomine omnium Epiſcoporum in Sardinia ob fidei cauſſam exulantium.

Jam ſummatim reliqui ſunt perſtringendi. Hieronymus in fine tertii contra Pelagium Dialogi ait infantulis originaria labe inquinatis *æternæ miſeriæ cruciatus præparari*. Magnus Gregorius lib. 9. Mor. cap. 12. ſcribit: *Propterea tormenta percipiunt*. Prudentius Tricaſſinus Antiſtes de Prædeſt. cap. 16. *Perpetua plexione damnantur*. Iſidorus Hiſpalenſis lib. 1. num. 26. diff. ſp. *Cum carne commune habebunt peccatum, & pari judicio damnabuntur in ignem æternum*. Aelredus Anglus Synchronus S. Bernardi lib. 1. ſpeculi caritatis cap. 15. *Injuſtum æſtimas, ut lignum inutile & infructuoſum ignis depaſcat? Cogita quæſo, totum humanum genus quaſi lignum aridum, lignum infructuoſum, lignum in ipſa radice vitiatum, utpote veneno antiqui ſerpentis inficiatum, juſtiſſimis addictum flammis, igni deſtinatum, adjudicatum damnationi*. Aelredi ſententia deprompta videtur ex cap. 111. Matth. verſ. 10. Alcimi Aviti in Carmine ad Fuſcinam Sororem hæc ſunt verba,

Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

Plura ex his collegit primum Ariminenſis.: ſelegit illuſtriora Petavius: permulta Voſſius: omnia cumulate & erudite Noriſius; hinc poſteriores deguſtarunt.

Allata ſunt propoſitione 3. verba Florentini Concilii. Horum ſenſus eſt: *Iiſdem inferni pœnis puniendas eorum, qui cum ſolo originali peccato moriuntur, animas, quibus ceterorum, qui in actuali mortali decedunt. Horum autem pœnæ ſunt combuſtio ignis, ut Auguſtinus ſupra citatus a nobis obſervat. Ut igitur quamvis eorum, qui in lethali culpa pereunt, diſſimile ſit in eadem concrematione judicium, una eſt tamen cruciantium pœna flammarum: ita parvuli inæquali quidem flammarum cruciatu torquentur; ſed torquentur tamen*. Agnoſcis opinor, verba Petavii. Hactenus dictis ſatis ſuperque refelluntur, qui verba Auguſtini aut detorquent, aut elevant.

Sit poſtrema argumentatio a ratione; quamvis Theologo nulla validior eſt ratio, quam a Divinis Scripturis, eorumque Patrum auctoritate, qui dirimendæ controverſiæ contulerunt quantum ipſorum animo erat roboris, & nervorum. Sæpenumero dictum eſt parvulos eſſe ſub diaboli poteſtate: quod probant exſufflationes Eccleſiæ, ſcribit Auguſtinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 34. lib. 1. de Nuptiis cap. 23. lib. 111. Operis Imperf. cap. 200. & definit Tridentina Synodus ſeſſ. v. de Originali peccato. Atqui Diabolus, dum ei occulta juſtitia permittitur,

titur, captivos parvulos in hac vita vexat, *animam & corpus affligit, ſenſus, ſanitatemque pervertit*, ut experimento compertum eſt, & idem Auguſtinus docet in 1. Op. Imperf. cap. 88. Jactabit ergo vehementius, affliget, peſſundabit, cum direptos, inferiſque aſſervatos vindice flamma conſtringet. Deinde ſi verum eſset, quod Adverſarii confidentiſſime urgent, Originali peccato nullam ſenſibilem pœnam correſpondere, non poſſent abſque injuſtitia plecti morte corporis: *Habet enim aſperum ſenſum, & contra naturam vis ipſa, qua utrumque divellitur quod fuerat in vivente conjunctum atque conſertum, quamdiu moratur, donec omnis adimatur ſenſus, qui ex ipſo inerat animæ carniſque complexu*, lib. XIII. de C. D. cap.6. Atqui ob peccatum originale pueri morte corporis afficiuntur. Ergo originali peccato pœna quoque ſenſibilis correſpondet. Quidquid enim ſit de ſtatu puræ naturæ, in quo plurium ſententia homines naſcerentur morti obnoxii; indubitatum nunc eſt, mortem merito inflictam eſse peccati. Poſtremo (videor enim ſatis de hac quæſtione diſseruiſse) parvuli baptizati de alieno merito reportant bona corporis, quoniam in regeneratione ſpirituali evacuatur caro peccati, & per baptiſmum adſciſcuntur in Eccleſiam Chriſti, qui ſanctificat animam, & glorificat corpora: ergo non baptizati reportant mala corporis, quia generatione corporali trahunt ex Adam carnem peccati, & per noxam originariam numerantur in familiam diaboli, in cujus domo eſt cruciatus animi, & corpus eſca flammarum. Vide quæ diximus cap. 1. hujus libri ad ultimam objectionem.

CAPUT IX.

Refellantur oppoſitæ ſententiæ argumenta.

QUI arbitrantur parvulos, ſi non regenerati e vita exceſserint, nullo ignis ſupplicio in inferis confici, primum adverſus nos literarum ſanctarum auctoritate belligerant. Apoſtolus, inquiunt, in 2. ad Corinth. v. 10. ait: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit ſive bonum, ſive malum*. Apocalypſis 187. habetur: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. Et ipſe judex ad ſiniſtram poſitis dicturus eſt, Mat. xxv. 41. 42, *Ite in ignem æternum.... eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* Atqui parvuli nihil mali geſserunt, nunquam in delectamentis deliciiſque fuerunt, neque denegarunt eleemoſynam indigentibus. Igitur parvuli referre non debent mala corporis, non ſunt plectendi tormentis, nec perpetuis ignibus concremandi.

Reſp. primo hoc eſſe argumentum Juliani apud Auguſtinum lib. VI. cap.

cap.10. quod a D.Parente adverſus callidum verſutumque dialecticum retorquetur. Nam parvuli baptizati de alieno recte facto reportant bona corporis: ergo poſſunt de alieno peccato reportare malum. Vide ob. ultimam 1. capitis. Hac ratione alia loca in adverſarios retorquentur. Quippe parvuli corporis delicias & oblectamenta non deſpexerunt, nec ſunt elargiti pauperibus obulum, minimumque teruncium; & referent nihilominus gloriam corporis, regnumque electorum. Præterea reſpondetur nihil eſſe magis verum, quam mundi illecebris obſceniſque voluptatibus deberi ſenſuum afflictionem igniſque ſupplicium, & judicandum fore ſine miſericordia, qui miſericordiam non fecerit. At nunquid damnati horum tantum ſcelerum pœnas dabunt? Ergo neque hæreſis, neque ambitio, nec deſperatio, aliaque hujus generis crimina abſque carnali delectamento patrata non erunt flammis ultricibus punienda? Ergo qui pauperem alit & ſtipem erogat, volutatur autem in cœno libidinum, regnum Dei poſſidebit? Ergo ne, quia in judicio durius agetur cum fidelibus, qui fuerunt naturâ aſperi, & humanitatis expertes, infideles atque idololatræ abſolventur? Unum itaque genus peccatorum pro reliquis poſitum eſt, & maleficia magis nefaria pro noxis ceteris. Reſponſum reddo breviter & abſolute: Diſtinguo majorem; Hæc dicta ſunt ad excluſionem aliorum peccatorum, nego: ſine tali excluſione, concedo.

Opponunt 2. verba Jobi cap. 3, ubi poſteaquam ait diem nativitatis ſuæ fuiſſe atrum ac triſtem; peroptat perjiſſet in utero matris, vel ſtatim in lucem editus; redditque v. 13. hanc rationem: *Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem*. Itaque parvuli decedentes ante uſum rationis nullo ſenſibili ſupplicio torquentur. = Reſp. diſt. ant. Et Job puerorum, qui immaturâ morte abripiuntur, dormitionem & quietem appellitat, quatenus immunes ſunt a doloribus, miſeriiſque hujus ſæculi, concedo. Quatenus ex hac vita migrantes in peccato, requie ac felicitate potiuntur, nego. De præſentis vitæ afflictione loquitur Jobus, de qua & nos, dum moritur homo infortuniis miſeriiſque jactatus, licet impius ſit, dicere conſuevimus, Pœnis & calamitatibus obrui tandem aliquando ceſſavit. Nimirum ob oculos noſtros hujus vitæ conditio verſatur, non futuræ. Ita Job: qui proximo verſ. 17. ſuorum verborum ſenſum exponit: *Ibi impii* (ſcilicet in ſepulcro) *ceſſaverunt a tumultu, & ibi requieverunt feſſi labore. Et quondam vincti pariter ſine moleſtia non audierunt vocem exactoris. Parvus & magnus ibi ſunt, &c.* Quietem ergo ac dormitionem appellat mortem, quâ omnes ſive parvuli, ſive adulti ab anguſtiis ſæculi eximuntur. Exhibet ergo nobis miſerorum lamenta, veluti ille, qui Elegia XIII. ajebat in 3. Triſtium:

Ecce ſupervacuus, (quid enim fuit utile naſci?)
Ad ſua natalis tempora noſter adeſt.

Præ-

Præterea Gregorius lib. IV. moral. cap. 3. docet, hæc verba Jobi non eſſe literaliter accipienda. Atque premuntur eadem difficultate Theologi omnes, qui ob pœnam damni cenſent parvulos contriſtari. Vide in hunc locum Hieronymum.

Tertio objiciunt auctoritatem Decreti de Baptiſmo Tit. 42. cap. 3. *Majores*: Ubi Innocentius IV. (non ut citari ſolet, III. cum ſit Reſcriptum an. 1250.) ait: *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei: actualis vero pœna peccati eſt gehennæ perpetuus cruciatus.* = Reſp. primo in Decretorum Codice diſt. 4. de Conſecrat. c. 3. *Firmiſſime* definiri originale peccatum puniri *ignis æterni ſempiterno ſupplicio*. Hujuſmodi ergo decretum adeo perſpicuum expreſſumque alteri valde ancipiti & ambiguo eſt præferendum. Deinde non addit Pontifex particulam *Tantum*: ideoque ſi ob peccatum actuale punitur damnatus & cruciatu gehennæ & privatione viſionis Dei; plecti etiam poteſt propter originale privatione viſionis Dei, & cruciatibus gehennæ. Inſuper ibidem declarat Pontifex, pueros ante uſum rationis eſse baptizandos, quoniam *orignale quod ſine conſenſu contrahitur, ſine conſenſu per vim remittitur Sacramenti: actuale vero quod conſenſu contrahitur, ſine conſenſu minime relaxatur.* Objicienti autem cur pariter non baptizentur amentes ac dormientes, & in eis deleatur per baptiſmum originale peccatum, remanente actuali, reſpondet Pontifex primo *quod Dominus, qui totum hominem ſanum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit: & ob hoc peccata non ex parte, ſed ex toto dimittit.* Alteram dat reſponſionem, eo quod *pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei; actualis vero pœna peccati eſt gehennæ perpetuus cruciatus: unde ſi dimitteretur alicui primum altero non dimiſſo, talis non careret viſione Dei propter originale dimiſſum, & cruciaretur in gehenna propter reatum criminis actualis: ſed hæc tanquam incompoſſibilia minime patiuntur, imo ſibi mutuo adverſantur.* Quarum rationum priorem probamus: altera ab imperito Secretario, ut habetur in Gloſsa, addita eſt; conſtat enim, adultum cui dimiſſum eſt peccatum originale, & decedit cum actuali mortali, utrâque pœnâ puniri. Vide Gregorium Ariminenſem.

Arguunt 4. auctoritate Auguſtini: qui in tertio de libero arbitrio cap. 23. ait: *Non enim metuendum eſt, ne vita eſſe potuerit media quædam inter recte factum, atque peccatum, & ſententia judicis media eſſe non poſſit inter præmium atque ſupplicium.* In eo autem loco ſermonem habet de parvulis. Rurſus in V. contra Julianum cap. XI. non ſolum ſcribit parvulos futuros *in damnatione mitiſſima*, ſed etiam negat *tanta pœna eſſe plectendos, ut eis non naſci potius expediret.* Quod falſum eſſet, ſi torquendi forent ambuſtione perpetuarum flammarum. Rurſus ſerm. 14. de verbis Apoſtoli cap. 6. ait: *Hæc illis ſola pœna eſt non eſſe in patria.* Igitur præter pœnam damni nulla alia parvulis irrogatur.

Tan-

Tandem Tract. 19. in Joannem aſſerit Judicis ſententiam, *Ibunt in ambuſtionem æternam*, eſſe *de quibuſdam ſiniſtris*. Non ergo ad omnes, qui in ſiniſtra erunt, eſt referenda.

Reſpondetur fruſtra hæc perpauca & contorta Auguſtini ampliſſimis ac expreſſiſſimis teſtimoniis opponi. Quæ antequam Adverſariis noſtris eripiantur, ſummam illorum erga Auguſtinum obſervantiam gratam acceptamque habeo, qui palam recedere a tanto Magiſtro erubeſcunt. Non enim probare me ſinit ingenium meum acrimoniam ſtyli, quo L'Herminier Tom. VI. p. 453. ſcribit, *At ego miratus ſum perſæpe illorum omnium audaciam, qui in opinionis ſuæ præſidium Divi Auguſtini auctoritatem ſuper hoc negocio proferunt, &c.* Non eſt audacia hæc, ſed reverentia. Jam vero ex dictis conſtat, S. Patrem damnationem parvulorum appellare *mitiſſimam* comparate ad adultos: neque de illis uſurpandam Dominicam ſententiam *Melius erat ſi nati non fuiſſent*; quæ nec de omnibus peccatoribus qui æterno igne cremantur, pronunciata eſt, ſed de ſceleſtiſſimis tantum, ad oſtendendam inæqualitatem tum pœnarum, cum peccatorum. Quæ ſunt Auguſtini verba legentibus manifeſta. Nam eodem cap. 92. Ench., ubi damnationem puerorum appellat *mitiſſimam*, ait: *Quicunque vero ab illa perditionis maſſa, quæ facta eſt per hominem primum, non liberantur per unum mediatorem Dei & hominum, reſurgent quidem etiam ipſi unuſquiſque cum ſua carne, ſed ut cum diabolo, & angelis ejus puniantur*. Atque hoc loco iſtud addidi, ut videant Auguſtini mentem, qui docent ignem inferni non poſſe in parvulorum corpora vim nativam exercere. Quamquam non ſatis percipio iſtiuſmodi ſubterfugiorum acumen; ſive enim ignis corpora adurat naturali virtute, ſive collatâ divinitus, ad præſentem controverſiam nil attinet. Verba ex ſerm. XIV. de verbis Apoſtoli, ſunt ex conceſſis a Pelagianis illatio dogmatum Catholicorum. Illi fatebantur parvulos excludi a regno cœlorum, frui tamen aliqua tranquillitate. Sic eos revincit Auguſtinus: Hoc tantum non eſſe in patria maximum ſupplicium eſt; quam ergo quietem ac beatitatem fingitis in iis, qui a Patria perpetuo exulant? Ac ſubinde probat reprobos omnes ituros in ambuſtionem æternam, ut præcedenti capite demonſtratum eſt. Tractatu in Joannem 19. n. 18. plectendos ſupplicio ignis appellat *quoſdam ſiniſtros*, relate ad omnes gentes, turbamque judicandorum univerſam. His ergo excuſſis, unum reſtat ex tertio libro de lib. arbitrio, quod jam expediam.

Agit S. Pater in hoc libro adverſus Manichæos, qui exiſtere principium malorum omnium nitebantur oſtendere argumentatione petita a parvulis. Hi enim cruciatibus corporis affliguntur, cum nullum peccatum patraverint. Cum ergo mali non ſint propria voluntate, conſequens eſt, ut tales ſint conſtitutione naturæ. Rurſus dicebant, qualis in judicio futuro deputabitur, cui neque inter juſtos locus eſt, cum nihil

nihil recte fecerit, neque inter malos, quoniam nihil peccavit? Itaque oportet, ut parvulus, qui damnatur, nec ullius reus eſt iniquitatis, ſit malus conditione, ac ſubſtantia. Quid ad hæc Auguſtinus? Cum Manichæi fateri nollent originale peccatum voluntaria Adami prævaricatione transfuſum, conterit argutationes iſtas ex illorum aſſertionibus. Recipiebant novum Teſtamentum, ſciebantque necatos ab Herode infantes ab Eccleſia cum Martyribus honorari. *Quis ergo novit* (ait de pueris, qui doloribus ac mortibus flagellantur) *quid ipſis parvulis in ſecreto judiciorum ſuorum bona compenſationis reſervet Deus?* Sic explodit unam Manichæorum inſtantiam, quod ſi nullum eſt peccatum in parvulis, temporales afflictiones non erunt pœna peccati, ſed meritum occultæ retributionis. Diluit eadem ratione quod objectabant Manichæi de parvulorum judicio. Poteſt, inquit, horum parvulorum vita eſſe media inter recte factum, & peccatum? Igitur poterit etiam ſententia judicis eſſe media inter præmium, & ſupplicium; ideoque nec ex temporalibus cruciamentis, neque ex futuro parvulorum judicio infertur illorum malam eſſe ſubſtantiam. Hæc vident omnes non cæci, qui legunt laudatum caput tertium ac viceſimum. Quid ergo juvat Adverſarios noſtros locus iſte? Sequitur ne ex Auguſtiniana reſponſione parvulos morte non plecti propter Adæ peccatum? Minime. Sequitur vitam parvulorum eſſe mediam inter peccatum & recte factum? Minime. Sequitur in judicio futurum locum parvulorum inter juſtos & malos? Minime. Ergo nec ſequitur ſententiam judicis poſſe mediam eſſe inter præmium ac ſupplicium; ſed hoc ſequeretur duntaxat, ſi parvuli nullum peccatum contraherent. Addo ex hoc Auguſtini teſtimonio Adverſarios noſtros contendere S. Patrem hîc admittere ſtatum *puræ naturæ* poſſibilem. Nonne hinc ſtatum illum medium inter juſtitiam & peccatum ſe evineere jactitant? Igitur, velint, nolint, fateri debent ſententiam illam *mediam* non ſpectare ad parvulos obnoxios originali peccato.

Ad hanc reſponſionem meam accedunt obſervationes Noriſii, Auguſtinum in Epiſt. ad Hieronymum 28. nunc 166. cap. 7. diſſerte conteſtari, quod in III. de lib. arbitrio nihil dixerit de damnatione eorum parvulorum, qui ſine baptiſmo emigrant de hac vita; imo cum Pelagiani, ac Maſſilienſes hunc locum S. Patri objectarent, reſpondet de dono Perſeverantiæ cap. 12. ſe minime de pœnis parvulorum dubitaſſe, & adverſus Manichæos inſtituiſſe diſputationem; ac etiamſi cum ſcripſit de libero arbitrio in hac dubitatione verſatus eſſet, neminem debere eſſe tam injuſtum, atque invidum, qui ſe *proficere probiberet, atque in ea dubitatione remanendum eſſe judicaret*. Unde luſit operam Bellarminus ſcribens Auguſtinum nunquam quæ ſcripſerat in eo cap. 23. retractaſſe. Ideo enim non retractavit quod olim docuerat de pœnis parvulorum, inquit Noriſius, quia de iiſdem non dubitaverat. Sunt

qui

qui ulterius reſpondent, quod ſicut vita parvulorum dicitur media inter recte factum atque peccatum, intelligendo peccatum actuale; ita ſententia ſit *media* inter præmium & ſupplicium, accipiendo mercedem & pœnam, quæ retribuitur meritis perſonalibus. Quemadmodum ergo pueri baptizati non habent retributionem adultorum, habent tamen animi corporiſque beatitudinem: ita non baptizati non afficiuntur cum adultis æquali ſupplicio; ſed afficiuntur tamen. Sed vera eſt reſponſio prior, quamquam & hæc contrariam argumentationem atterit & eliminat.

Opponunt 5. aliquorum Patrum auctoritatem, qui videntur ab Auguſtiniana ſententia recedere. Sunt hi Ambroſius, Gregorius Nazianzenus, Bernardus, & cum plurimis Scholaſticis D. Thomas, ac S. Bonaventura. Ambroſius libro 2. de Abraham cap. ultimo ſcribit de parvulis ſine baptiſmo ex hac vita migrantibus: *Habeant tamen illam apertam pœnarum immunitatem, neſcio an habeant regni honorem*. Nazianzenus Orat. 40. quæ eſt in Sanctum Baptiſma, eorum, qui non baptizati ex hac vita diſcedunt ſtatuit tertium genus, ideſt parvulorum, qui lavacrum nec contempſerunt, nec conſequi poterunt: de quibus ait, *Nec cœleſti gloria nec ſuppliciis a juſto judice afficientur, utpote qui licet ſignati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam paſſi potius fuerint, quam fecerint*. Habet conſimilia Nyſſenus ſcribens Orat. 1. hujuſmodi pueros *in doloribus ac triſtitia non eſſe*. Bernardus vero in Serm. de reſurrect. 3. *Ceſſet* (inquit) *voluntas propria, & infernus non erit*. Porro D. Thomæ aperta eſt ſententia 3. p. q. 1. art. 4. & q. 5. de malo art. 2. ſicut & D. Bonaventuræ in 2. diſt. 33. art. 3. q. 1. hujuſmodi pueros ſupplicium ignis evadere.

Reſp. 1. Gregorium Nazianzenum & Nyſſenum, alioſque ante exortam Pelagianam hæreſim, non tam fuiſſe in hac controverſia verſatos, quantum in ea Auguſtinus & Africani Patres ſeſe exercuerunt, unde, quemadmodum in materia de Prædeſtinatione & Gratia, ita in hac quæſtione poſt illam hæreſim ventilata, Latini Græcis præferendi ſunt, maxime quod hi tantum duo Adverſariis favere videntur, & ſi rigoroſe accipiantur, ſcribunt pueros ante baptiſmi lavacrum carere improbitate & peccato, quod falſum eſt. Pro nobis autem ſtant Auguſtinus, Fulgentius, Patres Milevitani, & Carthaginenſes, & confeſſione Petavii, & aliorum, Florentini Concilii decretum. Et nihilominus ob horum duorum, necnon D. Thomæ ac Bonaventuræ reverentiam, oppoſitam opinionem Catholice propugnari fatemur, eique nos vel unam cenſoriam virgulam minime hoc noſtro ſcripto adjicimus. Sed ſingula expendenda jam ſunt.

In Ambroſii cap. ultimo lib. 2. de Abraham opinantur PP. Benedictini Tom. 1. pag. 351. nonnulla ab aliquo hæretico fuiſſe intruſa. Nec immerito; nam ſupra num. 79. Ambroſius affirmate dixerat parvulos

non baptizatos excludi a regno. Quomodo ergo poſthac ſcripſit: *Neſcio an habeant regni honorem?* Deinde ultima pars poſtremi capitis cum præcedenti nulla ratione cohæret. Inſuper abſolute aſſerere quod hi parvuli habeant immunitatem pœnarum, videtur ſapere Pelagianiſmum. Optima tamen eſt reſponſio noſtri Vanroy loqui Ambroſium per figuram conceſſionis, ſiquidem ait, *Habeant*, non, *habent*. Etenim perſpicuum eſt illum tam de adultis, quam de parvulis verba facere, & probare ſancti lavacri promiſcue neceſſitatem. Solent proferri & quædam de Ambroſii in Epiſtolas Pauli Commentariis: ſed liquet hæc perperam ſub tanto nomine celebrari. Obſervarunt in iis viri docti ſemina Pelagianiſmi: nos autem ſuſpicamur conſcripta ab Hilario Diacono, qui vixit ſub Damaſo, & Luciferianis adhæſit, ut diximus cap. 2. ad ob. ultimam. Idem aſſerendum eſt de Auctore QQ. ad Antiochum, ſcribente q. cxiv. de parvulis, qui non baptizati decedunt, οὔτε εἰς βασιλείαν εἰσέρχονται, ἀλλ' οὔτε πάλιν εἰς κόλασιν, ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἔπραξαν: *Neque in regnum ingrediuntur, neque rurſus in pœnam: peccatum enim non commiſerunt*. Spuriæ ſunt enim quæſtiones illæ, licet diu Athanaſianæ habitæ ſint, & alicubi nonnulla præferant ex Athanaſio tranſlata. At continent longe plura obſcuri & imperiti Scriptoris: atque cum olim non excederent num 35. jam extant 136, *Librariis* (inquiunt eruditi Cenſores Tom. 2. p. 252. edit. PP. S. Mauri) *novas quæſtiones ſemper addentibus*. Laudatum D. Bernardi Sermonem habitum ad adultos liquet legentibus. Teſtimonium Nyſſeni premit eos etiam, qui ob pœnam damni parvulos mœrore aliquo affici tenent, quod ſentit Adverſariorum noſtrorum pars major, & ſi perpaucos Thomiſtas exceperis, omnes propemodum. Dubitat etiam Nyſſenus an *quælibet anima ante Judicis tribunal ſiſtetur*, cum poſtea id fuerit definitum, ut cap. præcedenti dictum eſt: unde qui negat parvulos judicandos, auctore Beda in Proemio Canticorum, *contradicit Catholicæ fidei*. Quare dicendum eſt cum Noriſio Gregorium Nyſſenum in ea quæſtione, quam appellat *difficilem atque perplexam*, dubitanter locutum eſſe: alioqui erit in hac parte ipſius opinatio penitus rejicienda.

Unus reſtat Gregorius Nazianzenus. Hunc Noſtrates ſatis commode exponunt; quod ſicut dum ait parvulos *carere improbitate*, *& jacturam potius pati quam facere*, loquitur de neglectu baptiſmatis: ita dum addit, *nec cœleſti gloria*, *nec ſupplicio illos affici*, accipiendus eſt de punitione reſpondente huic neglectui, ac deſpicientiæ; ob quam proculdubio adulti contemptores baptiſmatis ſupplicio multo acerbiori plectentur. Atque hanc reſponſionem magnorum virorum conſenſione probatam refutare non auſim. Nazianzeni tamen ſententia videri poſſet aliquibus manifeſta; nam paullo ante ſcripſerat medium quid intercedere inter gratiam, ac mortem, γίνεσθαι τὶ μέσον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀναλύσεως. Tum poſt ea, quæ nobis objiciuntur, ſcribit non propterea quemquam ali-

aliquo dignum eſſe ſupplicio, quia non meretur honorem: *ὐ γὰρ ὅςις ὐτιμῆς, ἤδη καὶ κολάσεως*: parvulos vero ſine lavacro decedentes neque gloriæ honorem, nec ſupplicium ſubituros, *μήτε δοξασθήσεσθαι, μήτε κολασθήσεσθαι.* Inſuper Græcus illius Scholiaſtes Nicetas ad hanc ipſam Orationem ita Nazianzeni ſententiam explicat: *Nec cœleſtis regni voluptates ſentiunt, nec pœnis ullis torquentur*. In nonnullis etiam latinis editionibus, ut in Pariſienſi an. 1609. additum eſt in margine, *Parvuli nulla pœna ſenſus mulctantur*. Sed primum animadvertendum eſt Nazianzeni verba etiam eos premere, qui cenſent pueros pœnam damni ſentire. Deinde hæc ſcripta eſſe antè exorta dogmata Pelagiana; poſtea vero medium locum inter gloriam & ſupplicium a Patribus, & Conciliis fuiſſe exploſum, atque exſibilatum. Scholia autem, atque interpretationes non ſunt eadem cum textu æſtimatione probanda. Quid vero de Divo Thoma Aquinate? Is quidem communem Scholaſticorum ſui Ævi ſententiam tutatus eſt: ſed ut erat Auguſtini ſtudioſiſſimus, hujus ſparſit ubique ſemina. In 4. ſent. diſt. 46. q. 2. docet, *Peccato originali non tantum deberi carentiam viſionis pro pœna, ſed etiam ſubjecti annihilationem*: ex quo probat Godoy celebris & peracutus Thomiſta diſp. 38. de peccat. §. 3. originali peccato obnoxios etiam pœnà ſenſus fuiſſe ex rigore mulctandos. Subjecti enim annihilatio eſt pœna omnium graviſſima, & ideo pœna ſenſus eſt vere pœna, quia ad ſubjecti annihilationem quodammodo tendit. Plura ſunt, quæ idem evincunt, ab eodem Auctore ex D. Thoma deprompta. Sylvius in 1. 2. q. 86. num. 6. ait, Beatum Thomam variis quidem in locis loqui juxta ſententiam ſuo tempore communem. Si tamen ſuam Summam Theologicam abſolviſſet, non deeſt ratio exiſtimandi eum in partem alteram fuiſſe declinaturum, quia lib. III. contra Gentes cap. 156. habet pro abſurdo, quod ſint aliqui homines, qui nec beatitudinem conſequantur, nec pœnam a Deo patiantur, quod juxta Scripturam Matthæi 25. omnibus in divino judicio exiſtentibus dicetur, *Venite, poſſidete paratum vobis regnum*, vel, *diſcedite in ignem æternum*. Multo magis ad nos acceſſiſſet, ſi poſtremum contra Julianum opus datum ei eſſet perlegere, ubi ſententia noſtra traditur expreſſiſſime, lib. 1. n. 48. lib. 3. n. 200, &c. Dictum ſupra, quod in Epiſtolam ad Epheſ. lect. 1. ſcribit ob originale peccatum naſci unumquemque pœnæ, & gehennæ addictum. Verba Beati Thomæ ſunt: *Hoc eſt quod dicit, Eramus natura, ideſt per originem naturæ, non quidem naturæ, ut natura eſt, quia ſic bona eſt, & a Deo; ſed naturæ ut vitiata eſt, Filii iræ, ideſt vindictæ, pœnæ, & gehennæ: & hoc ſicut & ceteri, ideſt Gentiles*. Hæc pauca pro mea erga D. Thomam obſervantia ſatis ſit innuiſſe. De D. Bonaventura, omiſſa reſponſione Vanroy Tom. 1. pag. 288. tantum commemorabo Apoſtolicam ad Rom. XIV. 5. hortationem, *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet*, quæ nec Ovenum fugit dicere ſolitum,

M 2 *His*

His ego cenſuerim vetus hoc debere reponi,
Illa tibi placeant, dum magis iſta mihi.

Id vero non aſſero facta comparatione inter eximium Eccleſiæ Doctorem, noſque miſerrimos in ſumma ignorantia verſantes: ſed propoſitis mihi Auguſtini, ac Bonaventuræ doctrinis hac in parte pugnantibus, in utrumque obſequentiſſimus illius placita debito filii officio complector: hujus ſapientiam condignis laudibus proſequor. Atque hoc idem, ubicunque Divi alicujus oppoſitam ſententiam non ſequor, aut verba abſque interpretatione prætermitto, me profiteor ſenſu animoque tenere.

Sexto objiciunt argumenta quædam a ratione petita. Ac primum: Pœna ſenſibilis non eſt originali peccato proportionata: non ergo hac pœna mulctantur pueri e vita migrantes abſque baptiſmate. Probant antecedens I. quoniam peccatum originale non cotrahitur per actum propriæ voluntatis: ergo nec illi reſpondet mulcta, ac ſupplicium proprii ſenſus. II. Peccatum illud eſt vitium naturæ, non perſonæ, igitur ejus cauſsâ perſona plecti non debet. III. Pœna ſenſibilis debetur converſioni ad bonum commutabile; quæ non eſt in puerulis. IV. Ob pravam inclinationem & pronitatem ad malum, quæ ratione concupiſcentiæ poſſet ſenſui puerorum hærere, nemo damnari poteſt, niſi illius motibus obſecundet. V. Nec quiſpiam reprehendi poteſt in eo, quod nequit vitare. VI. Etiam Auguſtinus lib. de duabus Animabus cap. 11. affirmat illud impio imputandum eſſe, *unde illi liberum fuerat abſtinere.* VII. Nulla ob originale peccatum injungitur pœnitentia: non ergo ei debetur mulcta, qua animadvertitur in adultos ob actualia.

Hæc omnia placuit ſimul congerere, quoniam facillimæ ſunt ſolutionis, ſcitumque Auguſtinianum quatere non valent, magiſque corroborant. Itaque nego antecedens. Ac priorem probationem primum in adverſarios retorqueo: Parvuli non contrahunt noxam originalem actu propriæ voluntatis, & nihilominus eorum voluntas a ſummo bono, quod appetit, cum pœna ac triſtitia divellitur: Ergo licet non deliquerint proprio ſenſu, juſte poterit illorum ſenſus flammarum cruciamenta experiri. Deinde nego conſequentiam; nam cuicunque peccato mortali, ſive origine contrahatur, ſive propria voluntate, cum diſpliceat Deo ſummo bono, debetur, ſi Deus velit, omnis pœna, etiam *infinite acerba ſi dari poſſet*, inquit S. Thomas in 2. diſt. 42. q. 1. art. 5. ad 2. Præterea peccatum quod in Adam fuit actuale, in poſteris originale eſt: ideoque omnis pœna, quæ debetur peccato actuali primi hominis, infligi poteſt peccato originali ceterorum. Inſuper Doctores, qui adverſum nos hæc objectant, putant originale peccatum eſſe proprium omnibus, quia omnium voluntates cenſebantur in Adam. Si id ſufficit, ut pueri voluntate propria peccaverint, cur non ſufficit ut in proprio ſenſu tormenta percipiant? Rurſus: damnari poteſt excluſione regni

gni

gni anima, quæ non continebatur in anima Adæ: ergo plecti poteſt ſupplicio ignis corpus, quod præexiſtebat in Adæ corpore.

Secundum ita diluitur. Primo retorquetur in Adverſarios. Quod originale peccatum ſit vitium naturæ, non perſonæ, non evincit, quin hæc perſona ſit peccatrix, debeatque damnari ad tartara: Ergo nec efficit, ut hæc perſona gehennæ cruciamentum non ſentiat. Deinde diſtinguo ant. Originaria culpa naturæ vitium eſt, non perſonæ, ideſt, inducta voluntate protoparentis, qui naturam communem vitiavit, concedo: propagata per voluntatem Adæ, itaut vere ac proprie non ſit culpa omnium poſterorum, nego antecedens.

Eſt tertium ejuſdem ſimilaginis. Principio in Auctores evibratur: Tametſi parvuli non ſunt actu voluntatis ſuæ averſi a bono incommutabili, afficiuntur pœnâ damni: Ergo etſi converſi non fuerunt ad commutabile bonum, plecti poterunt pœnâ ſenſus. Deinde diſtinguitur ant. In parvulis non eſt converſio ad bonum mutabile, actualis per determinationem arbitrii ſui ſingularem, concedo: habitualis per concupiſcentiam inſeminatam origine, nego. Et quoniam in idem recidit quod ſequitur quarto loco, ſimiliter retorquetur: Ob concupiſcentiam, cui ineſt habitualis averſio a Deo, parvulus non baptizatus plectitur pœnâ damni: ergo ob pronitatem cui ineſt habitualis propenſio ad illicita, mulctari poterit pœnâ ſenſus. Deinde diſtinguo propoſitionem: inclinatio mala non caſtigatur niſi accedente voluntatis conſenſu, ad Tribunal Magiſtratus, qui curat duntaxat externam civium politiam, concedo: ad Tribunal Dei, qui ſcrutatur renes & corda, ſubdiſtinguo; ſi pravæ inclinationi adhæreat reatus & macula peccati, ut adhæret concupiſcentiæ non baptizatorum, & habituali peccato nondum remiſſo, nego: ſi concupiſcentia, ablata interclusione, quæ ſeparabat a Deo, ſoluta ſit a reatu, ut eſt in baptizatis, atque in adultis, quibus peccatum habituale dimiſſum eſt, concedo. Vide quæ ſcripſimus ad propoſitionem 3. quinti Capitis.

Quod proxime ſequitur, recidit in caput adverſariorum. Parvuli poſita Adæ prævaricatione vitare nequeunt reatum originarium, & nihiloſecius illius cauſsâ condemnabuntur. At qui poteſt damnari, poteſt etiam vituperari ac reprehendi. Ergo parvuli reprehendi poſſunt ob prævaricationem Adæ, quam evitare non potuerunt. Præterea diſtinguo antecedens: Non poteſt quis vituperari ac reprehendi ob originale peccatum, tanquam malus arbitrii electione, concedo: tanquam malus nativitate, & vitiatâ naturæ origine, nego. Si enim hoc pacto nequit filius Adæ objurgari; quomodo eſt naturâ filius iræ, filius vindictæ? Cur audient infantes, qui ſine regenerationis Sacramento extremam diem obierunt, Judicem ſic eos alloquentem: *Ite in ignem æternum*? Etiamſi flammarum tormenta vitarent, an non ignominioſum eſt, Imaginem Dei in exilium propelli, ſubire tenebras exteriores, ac de-

gere

gere ſub dæmonis poteſtate? Num probrum, ac ignominia non eſt, furcæ alligari, damnari ad triremes, etiamſi cervicem non frangat carnifex, nec ren iare opus ſit, vitamque arreptitio pane miſerrimam agere? Compellabimus, ſi hoc verum eſt, Adverſarium noſtrum iiſdem verbis, quibus Auguſtinus alloquitur, ſerm. 14. de verbis Apoſtoli, hominem Pelagianum, *Videris tibi miſericors, quia non auferſ ei vitam, damnas tamen quem ſeparas a regno cælorum. Damnas, non eum percutis, ſed in exilium mittis.* Quod ex libro Auguſtini de duabus animabus addebatur, eidem a Juliano fuit objectum: ſed reſpondit S. P. in primo Operis Imperf. num. 48. ſe ibidem definiſſe peccatum actuale, non illud quod peccatum eſt, & ſimul pœna peccati: idque neceſſarium eſt Catholicos profiteri; alioquin originale, quod infantes ante uſum libertatis contrahunt, non poſſet reputari peccatum. Atque iſtud contendunt Pelagiani hac eadem fallaci argumentatione ducti, quod nemo poteſt damnari ob id, a quo liberum non eſt abſtinere.

Poſtremum argumentum poteſt ſimiliter retorqueri. Enimvero mors, & vitæ hujus calamitates, exilium, & concepta illinc amaritudo, ſunt in pœnam originalis peccati. Falſum ergo eſt filios Adæ ejuſdem peccati pœnitentiam non agere. Ad hæc Cathecumenus priuſquam baptiſmate abluatur, monendus eſt, ſe inimicum eſſe Dei, ac ſub dæmonis poteſtate captivum: quod audiens, inquit Noriſius, dolore corripitur. Parvuli quoque pœnitentes ſunt modo ſuo, *cum per verba geſtantium Diabolo & huic ſæculo renunciare monſtrantur*, ait Auguſtinus in 1. de peccat. merit. cap. 19.

Oppones 7. Parvuli, cum gratia deſtituti ſint, nequeunt pœnam gehennæ patienter ſufferre: ergo in cruciatibus in impatientiam prorumpent, ac Deum blaſphemabunt. Rurſus: quis ignorat hoc Auguſtinianorum placitum feritatem, ac immanitatem olere? Denique, ut ut ſit, hujus ſententiæ promulgatio plura inter rudiores ſcandala parere, & piarum matrum animum perturbare, ac frangere poteſt.

Reſp. ad 1. Nego conſequentiam: ex quo enim ob originale peccatum gerant parvuli voluntatem a Deo averſam, non ſequitur, ut debeant mox in Dei odium, & blaſphemias prorumpere, & eamdem malitiam habeant cum peccatoribus ſceleſtiſſimis, ac ſint a dominante malitia in omne ſcelus abrepti; ut commentus eſt Bajus propoſit. 48. & 49. Urgeri etiam poteſt iſtud argumentum de pœna damni: quam ſi ægre ac moleſte ferant; blaſphemabunt ne? Ad alterum dixi nuper, quod ſi carent pueri peccato; nec in eos miſericordes ſunt, qui damnant, eoſque in exilium mittunt, etſi non percutiant. Si peccatum contraxere, ut fides docet; exclamandum eſt, *Quam inſcrutabilia judicia Dei!* Vidimus etiam ſuperiori capite, hanc eſſe veterem Juliani querimoniam. Ad poſtremum reſpondere poſſumus, fortaſſe ſi hæc noſtra divulgaretur aſſertio, nec ruſticos tam audacter cæſuros

præ-

prægnantes uxores, nec tam frequenter compreſſas puellas curaturas abortus, nec allaturos conjuges interdum vel intemperantia, vel alia cauſſa filiis naſcituris interitum. Tunc enim illacrymantes clamarent: Veh in ſempiternum ignem infantulus dejectus eſt! Dignoſceretur etiam facilius originariæ culpæ demeritum, atque ex illa, quam acerbum ferumque ſit actualium criminum ſupplicium. Verum quandoque non expedit omnia dicere, nec in aures omnium, nec coram omnibus.

Opp. 8. Quibus ergo deſerviet terra illa nova, quæ futura prædicitur Apocalypſeos primo ac viceſimo, *Et vidi cœlum novum & terram novam*? Quibus, inquam, niſi parvulis immatura morte peremptis? Hi enim licet averſi a Deo auctore ſupernaturali, naturalem ordinem ſervant, ideoque viſione quidem Dei privabuntur, at non communicatione ceterorum bonorum.

Reſpond. 1. cum S. P. Aug. 20. de Civit. Dei cap. 16. futurum novum cœlum, ac novam terram, *ut mundus in melius innovatus apte accomodetur hominibus etiam carne in melius innovatis*. Quapropter non erit nova illa creaturæ facies pro iis, qui veterem hominem non exuerunt. Cum ſoleat præterea prophetica locutio propriis verbis metaphoras admiſcere, eo ſenſu dictum eſt *cœlum novum ac terram novam*, quomodo nova creatura, novum figmentum, novus homo, atque ipſomet loco nova Jeruſalem. Illud vero, quod de averſione a Deo dictum eſt, ex præcedentibus abunde revincitur, cum in obnoxiis originario peccato ſit virium omnium inordinatio, imago Dei ſubjecta dæmoni, tota, inquit Auguſtinus, natura turbata. Rurſus nec peccatum actuale naturalia prorſus tollit, cui tamen reſpondet gehennæ ſupplicium. Ac tandem, cum naturalia bona ſint medium, ipſe autem Deus finis ultimus creaturæ rationalis, atque ut D. Thomas docet 1. 2. q. 71. art. 6. ad 3. averſio a fine omnes alias inordinationes ſecum afferat, fieri non poteſt, ut qui avertitur a Deo, in recto ordine erga res creatas ſeſe contineat.

Tandem ſunt aliqua argumenta pro illis pueris, quos optarent parentes ad baptiſmum perducere, ſed in utero matrum præfocantur, vel ſtatim ac nati ſunt moriuntur priuſquam ſacro lavacro abluantur. Quos diximus Gerſonem cum aliis perpaucis cœleſtis patriæ civibus accenſere. Pro qua opinione hæc poſſent proferri. Primum, *voluntas*, ut fert commune proloquium, *reputatur pro facto*, & aliud, *Ad impoſſibile nemo tenetur*. Inſuper: In pueris ante uſum rationis locum habet baptiſmus ſanguinis, cum inter martyres habeamus omnes infantes, quos Herodes Bethlemi interemit: ita poteſt illis prodeſſe baptiſmus flaminis, ſcilicet votum, ac deſiderium parentum. Item fides Eliſabeth promeruit, ut Joannes Baptiſta ſanctificaretur in utero. Præterea liberi Judæorum ante diem octavam ſine circumciſione morientes hautquaquam divina lege damnabantur; ideoque privatio ſola ſa-

ſacramenti in neceſſitate non ducit ad perditionem. Tandem effectus ſacramenti *impletur inviſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit*, ait Auguſtinus lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 21. Ambroſ. in Orat. de obitu Valentiniani, Innoc. III. in cap. *Apoſtolicam*, & Divus Bernardus epiſtola 77.

Jam diximus ſupra hanc Gerſonis opinionem falſam eſſe, & fere ab omnibus refutari, quoniam & Evangelium Chriſti, & Concilia, & Patres non renatos baptiſmo excludunt a regno Dei. Nec votum parentum poteſt infantibus opitulari, quoniam ſpiritus ubi vult ſpirat, nec beneficia liberrimæ Dei voluntatis pendent ab hominum deſiderio: ſacramentis autem ſunt vi ſolius divinæ inſtitutionis conjuncta. Eam ob rem Auguſtinus jure negat connumerandos inter filios Dei pueros decedentes ſine regenerationis ſacramento, etiamſi moriantur, paratis miniſtris, ac parentibus feſtinantibus, eo quod non ſint de numero prædeſtinatorum, quos ſecundum propoſitum elegit Deus ante mundi conſtitutionem. Sed de his alibi. Nunc ad argumenta, quæ adverſus hactenus dicta de parvulorum damnatione, militant, ex ordine reſpondendum eſt. Ac prima ratio, uti excuſat parentes qui vellent filios renaſci, ita non prodeſt pueris qui voluntatem propriam non habent. Neque hi damnantur, quod non acceſſerint ſuomet neglectu ad baptiſmum, quod exequi non potuerunt, ſed quoniam traxerunt ex Adam iniquitatem. Altera eliditur, quoniam in martyrio in ſe recipiunt infantes ſtigmata Salvatoris & ſanguinem ſuum ad confirmandam fidem effundunt, ideoque merito, ut ſuos recipit Eccleſia fidelium. Voluntas autem parientium non eſt voluntas natorum. *Redimens enim terram Salvator per crucem & in latere vulneratus ſanguinem & aquam emiſit, ut alii quidem pacis tempore in aqua baptizarentur, alii vero tempore perſecutionis propriis ſanguinibus baptizentur*, inquit Catecheſi 111. Joannes Jeroſolymitanus. Retorquetur & illa argutatiuncula hoc pacto: Martyrium parentum nihil prodeſt natis, qui martyres non occumbunt: Igitur votum parentum non prodeſt filiis, qui votum illud minime eliciunt. De Joanne Baptiſta videtur eſſe opinio Auguſtini, fuiſſe quidem repletum Spiritu Sancto in utero, & ſanctificatum in maternis viſceribus, ut præconem Chriſti ſe gereret; ſed nondum exornatum ea ſanctitate, quæ vinculum ſolvit ſucceſſionis obnoxiæ, ideſt, repletum per Spiritus Sancti gratiam dono prophetiæ, ſed noxa originali adhuc obſtrictum, priuſquam circumcideretur octavo die. Quod Auguſtinus non ſolum ſcripſit Epiſt. 57. nunc 187. ad Dardanum, ſed etiam lib. 4. Operis imperfecti contra Julianum num. 133. De qua ſententia perlegendæ ſunt Noriſianæ Vindiciæ cap. 5. §. XI. Reſponderi tamen poteſt, quod de Præcurſoris exultatione & prophetandi munere docet in eadem Epiſtola S. Doctor, privilegia Joannis *habenda eſſe in miraculis divinæ potentiæ, non trahenda ad hu-*

humanæ exemplar naturæ, & de illo mirabiliter prædicari, quod in aliis non invenitur.

Memorata ad Dardanum Epiſtola cap. 10. num. 33. ſingulare ſuppeditat argumentum, quo non ſolum evincitur adverſus Gerſonem vota prægnantium matrum non præſtare ſalutem pueris mortuis in utero ipſarum, ſed etiam adverſus recentiores quoſdam irritum eſſe baptiſmum eis collatum priuſquam illinc egrediantur. *Quod ſi quiſquam dicit jam eſſe natum hominem, etiam cum adhuc eſt in utero matris, teſtimoniumque adhibet ex Evangelio, quia dictum eſt ad Joſeph de prægnante Virgine Domini Matre, Quod enim in ea natum eſt de Spiritu Sancto eſt: nunquid nam huic nativitati accedit ſecunda nativitas? Alioquin non erit jam ſecunda, ſed tertia. Dominus autem cum hinc loqueretur, Niſi quis, inquit, renatus fuerit denuo, eam ſcilicet computans primam nativitatem, quæ fit matre pariente, non concipiente atque prægnante, quæ fit ex ea, non quæ fit in ea. Neque enim renatum dicimus hominem, quem mater peperit, tanquam iterum natus ſit, qui jam ſemel natus fuerat in utero: ſed illa nativitate non computata quæ gravidam facit, natus dicitur homo partu, ut poſſit renaſci ex aqua & ſpiritu.* Hæc vero, cum tam aperta ſint, & duplicem quæſtionem dirimant, non erant prætermittenda. In veteri lege quemquam ſanctificatum ſine aliquo ſacramento, ſive circumciſio fuerit, ſive aliud ignotum, negat in eadem Epiſtola S. Pater. Num itaque pueri ante diem octavum decedentes ſalutem æternam conſequerentur, incertum omnino eſt; ac niſi eis ſubventum erat vel parentum ſacrificio, vel alio gratiæ inſtrumento, certiſſime credimus condemnatos. Immo ſolam in ſacris literis Circumciſionem invenimus, ob quam Deus pepercerit infantibus, ut exemplum commonſtrat filii Sephoræ, ac Moyſi, cap. IV. Exodi verſ. 25. Diximus quippe in primo capite hujus libri, non ſolum in ſignum populi Dei, verum etiam in remedium originalis peccati Circumciſionem fuiſſe inſtitutam. Nihil ergo prohibet, quin pueros omnes non circumciſos, quorum eadem erat cum decedentibus in uteris matrum originalis culpa & naturæ conditio, aſſeramus fuiſſe ſimili, rectiſſimoque judicio damnatos. In quarto denique libro de Baptiſmo cap. 21. docet S. Pater impleri inviſibiliter effectum baptiſmatis, cum exterius ſine contemptu prætermittitur, & valet quod ait Apoſtolus, *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, videlicet in adultis ob fidei credulitatem & animi præparationem. Idem docet Innocentius in cap. *Apoſtolicam*, de Presbytero non baptizato, qui tamen Eccleſiæ diu humiliter miniſtraverat, eique ſe devoviſſet ſuſcipiens regenerationis lavacrum, ubi accepiſſet ſe non renatum. Eadem eſt in Epiſtola 77. doctrina Divi Bernardi. Hujuſmodi ergo teſtimoniis nequit comprobari ſalus illorum, qui gratia fidei, ac animi præparatione ſunt deſtituti. Atque

hæc dicta ſint de Originaria labe, & de anima non renatorum infantium:

Quæ, quia materiam peccati ex fomite carnis
Conſociata trahit, necnon ſimul ipſa ſodali
Eſt incentivum peccaminis; implicat ambas
Vindex pœna reas, peccanteis mente ſub una;
Peccandique cremat ſocias cruciatibus æquis.

His itaque verbis ex Prudentii Apotheoſi exſcriptis finem libro tertiodecimo conſtituimus.

DE

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUSQUARTUS

Qui Pelagianam Hæreſim vellicat, & refellit.

ORIGINALI peccato humanam obnoxiam eſſe naturam , atque ignorantiam & difficultatem , quam patimur ab exordio nativitatis , non conditionem inſtituti hominis , ſed pœnam eſſe damnati, negarunt Gratiæ Dei infenſiſſimi hoſtes , hæretici Pelagiani . Opinantes iccirco peccatum Adæ poſteris obfuiſſe non propagine , ſed exemplo , & voluntatem actionemque noſtram tam ad declinandum a malo , & faciendum bonum valere, ut divino non indigeant adjutorio , iſtud in lege ac doctrina , non in ſanctæ dilectionis inſpiratione conſtituerunt ; maximumque Redemptoris beneficium , licet ſpecioſo verborum apparatu multipliciter viderentur deprædicare , coarctarunt ad revelationem , exempla , præceptorumque inſtituta. At Gratiæ Vindex Præſul Sanctiſſimus Auguſtinus, quum optime animadverteret neminem poſſe legem implere per legem, neque per doctrinam , ſed per caritatem , quæ per Spiritum Sanctum in cordibus noſtris diffunditur , in omnibus fere libris contra Pelagium, Cæleſtium , & Julianum conſcriptis , curavit ut ſimul originalis culpæ pro-

Digitized by Google

propagationem, & gratiæ neceſſitatem defenderet. Aequum eſt igitur, ut qui Doctoris præclariſſimi ſectamur veſtigia, ejuſque dogmata univerſa propugnandi ſuſcepimus arduam, ampliſſimamque provinciam, poſteaquam de Originali peccato abſolvimus diſputationem, inſectantes hæreſim Pelagianorum pro Chriſti gratia, quæ ſuperabundavit ubi abundavit delictum, nervos atque vires experiamur.

CAPUT I.

De Pelagianæ hæreſeos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopſueſteno.

JOANNES Garnerius cap. 1. diſſertationum ad Pelagianam hiſtoriam pertinentium ſcribit videri ſibi hujus ſectæ primordia referenda ad Paulum Samoſatenſem; quem negaſſe veram Chriſti divinitatem, & aſſeruiſſe poſt Incarnationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo ſtudioſam, haud obſcure colligitur ex Synodo Arriana habita Antiochiæ an. 344. apud Athanaſium in libro de Synodis, atque ex ejuſdem Athanaſii Orat. 4. contra Arrianos. At Noriſius noſter Pelagianæ ſectæ auctorem facit Origenem: & hunc quidem de Gratia hæreticam tenuiſſe ſententiam, adverſus nonnullos defenſores demonſtrant alii viri clariſſimi, ut Natalis Alexander ſæc. 3. diſſert. 16. art. 3. Daniel Huetius in Originianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat, Magnus Hieronymus in Epiſtola ad Cteſiphontem. Plura etiam de hoc argumento Janſenius lib. 6. Hiſt. Pelag. cap. 13. & ſequentibus: ubi tamen a vero exorbitat improbans in Origene indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tanquam Pelagianorum Dogmatum ſcaturiginem.

Sequitur Rufinus, a quo errore imbutum Cæleſtium inſignia monumenta demonſtrant. Sed an fuerit Aquilejenſis ille percelebris, an Syrus vel Paleſtinus, qui nobis innotuit ex Epiſt. 66. nunc 81. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuiſſe Aquilejenſem tenet Baronius, Pagius, Noriſius, & major pars illuſtrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauci, quibus acceſſere Auctores obſervationum Noriſian. eruditi Presbyteri Veronenſes lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Auguſtini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Præfatione Tom. x. De Theodoro Mopſueſteno conſentiunt Noriſius & Garnerius, aliique communiter. In his ergo, Origene ſcilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior diſſertatio verſabitur, nam de Paulo Samoſateno ſolas habemus, quas leviter tetigi conjecturas.

PRO-

Propositio I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit hæreticamque doctrinam.

Evincitur primo clariſſimorum Scriptorum teſtimonio, illorum maxime, qui graſſante hæreſi Pelagiana floruerunt. 1. S. Hieronymus in Epiſt. ad Cteſiphontem deſignans Pelagianorum Amaſium, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramuſculus eſt*. Idem repetit in fine Dialogorum. Oroſius in Apologia: *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*: Et Vincentius Lirinenſis Common. cap. 23. teſtatur, quod Origenes *omnium pene hæreticorum Magiſter evaſit*.

Probatur 2. Origenes ſcripſit gratiam dari ſecundum merita noſtra, poſſe unumquemque vivere abſque ullo prorſus peccato, nec contrahi a parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero ſunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum hæreſi viam aperuit. Et quidem exiſtimaſſe gratiam dari ſecundum merita noſtra aſſeruit ille libro 1. περὶ ἀρχῶν cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epiſt. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca congeſſit & illuſtravit Huetius. *Eſt* (inquit Origenes) *alia Spiritus Sancti gratia, quæ dignis præſtatur, miniſtrata quidem per Chriſtum, impetrata autem a Patre ſecundum merita eorum, qui capaces efficiuntur. & unumquodque vas vel ad honorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex ſeipſo cauſſas, & occaſiones præſtitit Conditori*. Initium quoque fidei eſſe ex nobis, & profectum a Deo apertiſſime aſſeruit. Docuit inſuper, ut cap. 1. demonſtrat Noriſius, Angelos diverſa officia promeruiſſe ex ſuis meritis ac ſtudiis: Joannem Baptiſtam in utero ſanctificatum ob merita comparata, priuſquam ipſius anima devolveretur ad corpus: eodemque pacto Chriſtum Dominum promeruiſſe unionem hypoſtaticam, quæ eſt omnium gratiarum maxima. Præluſit ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavitque gratiam dari ſecundum merita noſtra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, poſſe hominem vitare qualecunque peccatum, quod eſt famoſa hæreticorum ἀναμαρτησία, ideſt, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Procemio lib. IV. Commentar. in Hierem., ubi ait: *Hæreſis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας, καὶ ἀναμαρτησίας, impaſſibilitatis & impeccantiæ, quæ olim in Origene, & dudum in diſcipulis ejus Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata eſt, cœpit reviviſcere*. Idem habet in Procemio Dialogorum adverſus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. exponens illud Chriſti ad Petrum, *Scandalum mihi eſt*, ait eum, qui in caritate perfectionem adeptus eſt, ſcandalo obnoxium non eſſe, & Tom. 15. in idem Evangelium ſcribit pueros, quibus Jeſus manus impoſuit, *jam amplius percelli non poſſe peccati illecebris*: quæ vix ullam admittere excuſationem fatetur Huetius num. XVIII. q. 7. lib. 2. Origenianor., quamquam plura illic ſtudet emollire.

Num

Digitized by Google

Num Originale peccatum reapſe negaverit, perdifficile eſt definire. Huetius qui loco citato n. 24. Origenem vindicat a querelis Janſenii, fatetur in Commentariis in Epiſtolam ad Romanos nonnulla occurrere Orthodoxæ fidei parum conſentanea: atque in Catena Græcorum Patrum in Pſalm. 48. v. 6. referri teſtimonium Origenis, quod illum apertiſſime oppugnat. Sed inqnit Commentarios interpolatos fuiſſe a Rufino, Catenarum vero fidem ſubleſtam eſſe atque incertam. Dixerim Origenem in tanta librorum copia non ſemper ſibi conſtare, & aliquando peccatum originale ſaltem conſequenter negaviſſe. Enimvero, hujus vitæ miſerias non in Adæ peccatum, ſed in habituale in ſuperiori vita commiſſum referendas eſſe propugnavit, & Eſau reprobatum, variiſque calamitatibus affectum ob ſcelera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falſam ejus doctrinam, ea ſcilicet quæ a nobis geſta fuerunt, antequam corpora ſubiremus, cauſſam Deo præbuiſſe, ut ſpiritus terrenis hiſce molibus complicaret.

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus eſt, ut in Synodo Dioſpolitana, cum de æternitate Inferni ageretur, dixerit, *Et ſi quis aliter credit, Origeniſta eſt*. Nullum præterea pro ſe Origenianum teſtimonium protulit, licet ſæpenumero Lactantii, Hilarii, Ambroſii, Chryſoſtomi aliorumque ſententias recitaverit. Non ergo ex Origenis libris Dogmata Pelagiana eruperunt. = Reſp. Verſute & callide animadvertiſſe Pelagium, ne Origeniana ſcripta produceret: neque enim ipſum latebat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Servarunt nihiloſecius inter ſe Origeniſtæ ac Pelagiani arctiſſimam amicitiam: ut conſtat de Rufino, Theodoro Mopſueſteno, aliiſque Pelagianis, qni ſedente ad clavum Eccleſiæ Vigilio conati ſunt Origenem, quamquam irrita molitione, defendere.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Origenem ab omni errore purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili eſſe, non alterius Scriptoris tradunt Euſebius lib. VI. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephoras Calliſtus lib. X. cap. 14. = Reſp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origene cauſſa verſari, ſi nos Rufini interpretamenta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexiſtentiam, & anteactam vitam, ſine qua aſſerit Deum fore injuſtum, ſi inſontes animas in debilia ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctiſſimus Abrincenſis Epiſcopus, *labefactatum ac peremptum* (a Pamphilo) *gratiæ cæleſtis auxilium*. Deinde reſpondetur prædictam Apologiam univerſam fuiſſe ab Euſebio elucubratam, quamquam priorem librum ipſemet Euſebius ſub nomine Pamphili ediderit. Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adverſus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertit in primo Apologiæ Pamphili libro aperte Arrianam hæreſim contineri, quamquam Rufinus latinam reddendo ſenſum paſſim immutavit. Abſit vero, ut Pamphilum

philum Martyrem Chriſti glorioſiſſimum Arrianis connumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. diſertiſſime agnoſcit originale peccatum. = Reſp. 1. a Criticis hujuſmodi homilias vel Cyrillo Alexandrino, vel incerto auctori paſſim attribui. = Reſp. 2. exiſtimaſſe Origenem non delictum Adæ, ſed *præterita in cælis, & antiqua delicta ſolvi in baptiſmo*, ut in fine Dialogorum ſcribit Hieronymus. Reſpondetur 3. juxta Origenem animas delabi ad corpus inquinatum, & propagatum ex Adam ob anteacta flagitia, ideoque ſi revera originariam noxam agnovit, fuit hæc præcedenti merito comparata, quemadmodum debita meritis gratia poſthac collata: unde nihil ad purgandum Origenem valent ea loca, in quibus videtur aſſerere omnes filios Adæ in peccato fuiſſe conceptos.

Opp. ultimo: Origenes cap. 8. lib. 2. Periarchon, hom. 4. in Pſalmum 36. aliiſque in locis divinarum gratiarum munera prædicat. = Reſp. Gratiam quam Origenes quandoque commemorat eſſe præcedentibus meritis erogatam: diſtinguit enim duplicem fidem; humanam, quam propriis viribus nulla gratia ſuffultis habere poſſumus, & divinam, quæ nobis per gratiam infunditur. Item virtutum incœptionem, illarumque profectum. Ita Tract. 33. in Matth. lib. 4. in Epiſt. ad Romanos, & lib. 3. Periarchon cap. 1. Vide Huetium in Origenianis p. 115. Ex his facile eſt genuinum ſenſum Origenis ſubodorari: gratiæ enim deputat ſecundam fidem, non primam; & incrementum virtutis, non inceptionem; ſplendideque ἡμιπελαγιανίζει, *ſemipelagianizat*.

Propositio II. Rufinus, qui inter Pelagianos cooptatur, eſt Rufinus Aquilejenſis, non Paleſtinus, vel Syrus.

Probatur 1. Marius Mercator in ſuo Commonitorio ſermonem inſtituens de hæretico Dogmate, quod Adam & Eva ſibi tantum prævaricando nocuerint, alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam & non minus inimicam rectæ fidei quæſtionem Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit: & ut erat argutus, ſe quidem ab ejus invidia muniens per ſe ferre non auſus Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædicta apprime imbuit, atque inſtituit impiam veritatem*. Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magiſter ac deceptor Pelagii. Atqui Magiſter & deceptor Pelagii fuit Rufinus Aquilejenſis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut ſcribit S. Hieronymus in Epiſt. ad Cteſiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæreſim ait primum a Manichæis derivatam, deinde a Priſcillianiſtis, poſtremo ab Evagrio Pontico, atque a Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. IV. Comment. ad Hierem., Rufinum ſub Grunnii nomine indigitans. Igitur Rufinus Aquilejenſis inter Pelagianos connumerandus eſt.

Deinde: Rufinus Aquilejenſis de libertate arbitrii male ſenſit, ita enim

Digitized by Google

enim declarat in Cap. *Sancta Romana* Concilium Romanum LXX. Epiſcoporum. *Rufinus vir Religioſus plurimos Eccleſiaſtici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus eſt: ſed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa ſentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymum ſentire cognoſcimus*. Nullibi autem legimus Rufinum liberum arbitrium negaſſe: erravit ergo duntaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origene ſuo, Pelagianiſque extollendo.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejenſem vindicent a Pelagianiſmo, cum negare non poſſint aliquem hujus nominis hanc hæreſim præformaſſe, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Paleſtinum, qui nobis innotuit ex Epiſtola 66. Hieronymiana. At quo jure ſanctiſſimus Hieronymi diſcipulus hæreſis inſimulatur? Compertum eſt hunc Rufinum ex Bethlemitico ſpecu miſſum fuiſſe ad Venerium & Anaſtaſium adverſus Origeniſtas. Quis ergo dixerit talem virum, a Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei cauſsâ profectum, diſſeminaſſe hæreſes, & partibus Origenis ſtuduiſſe? Hunc Hieronymi diſcipulum (inquiunt ingenui, & eruditi Theologi Veronenſes) tantæ hæreſis doctorem non audemus ſuſpicari. At quomodo probant hunc a Syro fuiſſe diverſum, cum viri docti, ipſi quoque PP. Benedictini, diſputent num Præcurſor Pelagii ſit Rufinus ille Aquilejenſis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem venit miſſus a Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos venditant, nulla vel probabili ratione ducuntur. Addo Cæleſtium in Carthaginenſi Conventu pro ſuo Dogmate Rufinum, tanquam omnibus notum, produxiſſe. Syrum vero illum ab Aquilejenſi diverſum & famâ aut ſcriptis percelebrem nondum comperimus.

Rurſus: In Præf. ad IV. librum Comment. ſuper Hierem. S. Hieronymus de Hæreſi Pelagiana loquens, quam in Grunnio nuper aſſerit jugulatam, *Cui reſpondere*, inquit, *diu tacens, & dolorem ſilentio devorans crebra fratrum expoſtulatione compulſus ſum, nec tamen huc uſque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari*. Quo ſane in loco non ſolum demonſtrat ſub Grunnii cortice latere illius hæreſis prodromum, ſed etiam intermiſſam a ſe Expoſitionem Hieremiæ, quam per intervalla dictabat, ut ſerpentem errorem eliminaret. At Grunnium ipſum eſſe Rufinum Aquilejenſem, & libros interea temporis a Hieronymo editos eos eſſe, quos contra Pelagianos conſcripſit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejenſis hæreſim Pelagianam, ſaltem quantum ſpectat ad Dogma impaſſibilitatis, & impeccantiæ, invexit in Occidentem, eâque imbuit Cæleſtium. Neque hoc ſolo titulo Grunnius dicitur a Hieronymo Pelagianorum præcurſor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipſe Hieronymus plura Origenis ſcripta fecit Latina, eique hoc idem in I. Invectivarum libro ipſe

ipſe Rufinus objectat. Atque inſuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuuntur, ſed ea maxime, quibus Pelagianiſmus innititur.

Præterea: Rufinus in interpretatione librorum Origenis, quos pro ſuo lubitu immutavit, ut demonſtrat in præclariſſimis diſſertationibus Origenianis Daniel Huetius, quæ Pelagiana erant, fideliter, & præter morem ſuum retulit, ut conſtat ex cap. 20. Philocaliæ, ubi peculiare auxilium gratiæ declaratur eſſe ſolam liberæ voluntatis facultatem. Et, quod caput eſt, verba quæ redolent Pelagianiſmum in 1. libro Periarchon cap. 3, & quibus probant Natalis Alex. & Janſenius Adamantium præluſiſſe Pelagianis, in nullo Græco exemplari comparent: ſed, ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv, *de ſua Pelagianiſmi officina largitus eſt Rufinus*. Falſum eſt ergo ſententiam de Pelagianiſmo Rufini eſſe popularem credulitatem, ut illam appellitat in Appendice Auguſtiniana pag. 44. Phereponus: ac falſum, quod ſcribunt Veronenſes, nullum adhuc inventum eſſe argumentum præter nominis Rufini ſimilitudinem, ac ſuſpicionem, in quam Aquilejenſis incurrit propter ſcriptorum Origenis translationem. Quin, ut mox oſtendam, leviſſimæ ſunt conjecturæ Garnerii, quibus permoti Noriſii Concivis ſui doctrinam maluerunt impugnare, quam defendere, tametſi illam pene certam ſcripſerint Pagius, Dupinius, Gerberonius, Natalis Alexander, & Huetius, qui Rufinum Aquilejenſem omni procul dubio adnumerant Pelagianis.

Opponit 1. Garnerius: De Rufino magiſtro Cæleſtii Mercator loquitur, quaſi de homine minus noto: *Rufinus quidam*, inquit: Aquilejenſem autem totus orbis noverat ob eruditionis famam, opinionem ſanctitatis, & Melaniæ conſortium. II. Aquilejenſis venit Romam anno 13. Siricii, & Syrus ſub Anaſtaſio hæreſim Romam invexit. III. Rufinus, qui imbuit Cæleſtium, Romæ manſit apud Pammachium; Aquilejenſis vero nunquam virum cum Hieronymo conjunctiſſimum adjiſſet. IV. Rufinus Cæleſtii magiſter Romæ fuit, cum doceret non dari peccati traducem; ut liquet ex libro Auguſtini de peccato originali cap. 3. V. Rufinus Pelagianus appellatur a Mercatore natione Syrus. VI. Cæleſtius innuere videtur apud Auguſtinum loco citato, Rufinum tempore judicii Carthaginenſis adhuc fuiſſe ſuperſtitem, Sanctum illum appellando, non *beatæ recordationis*. VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adverſus Rufinum a Cæleſtio appellatum; poterat autem plura adverſus Aquilejenſem propter hæreſes damnatum, & in damnatione extinctum.

Reſp. ad 1. Mercatorem non ſcripſiſſe *Rufinus quidam*, ſed *Rufinus quondam*, atque ita etiam habetur in edit. Auguſtiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x, Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129, in Appendice Phereponi, & in Op. Mercatoris. Ad 2. dico, Rufinum utique veniſſe Romam regnante Siricio, & anno 396. ſed conſtat ex Epiſtola Hieronymi diu illic moratum, & forte toto ferme biennio: unde

poſſumus aſſerere Romæ conſtitiſſe initio Pontificatus Anaſtaſii, qui creatus eſt anno 398. pridie idus Martii, ut ſcribunt Anaſtaſius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronico. Deinde ſi Rufinus ante Pontificatum Anaſtaſii Roma diſceſſerat; ſub Siricio hæreſim diſſeminaverat, & invexerat, quam primum, operam navante Marcella nobiliſſima femina, Anaſtaſius compreſſit. Quare hæreſim negantem originale peccatum ſub Anaſtaſio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epiſt. VIII. ad Demetriadem. Ad 3. reſpondeo Rufinum fuiſſe hoſpitio exceptum a Pammachio, primum, quia ipſius domus commune erat Monachorum hoſpitium: deinde quia Rufinus maximâ erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amiciſſimo: rurſus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falſum eſt Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuiſſe amicitiæ vinculum diſſolutum. Ad 4. dico Cæleſtium in Synodo Carthaginenſi non dixiſſe, ſe a Rufino Romæ edoctum quod non ſit tradux peccati, ſed a Rufino, *qui fuit Romæ*: quamquam & Romæ Cæleſtium fuiſſe Rufini diſcipulum anno 397, mihi ſit perſuaſum. Ad 5. miſsâ reſponſione Rigbeerii in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. ſcribentis Rufinum fuiſſe natione Syrum & Aquilejenſem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum teſtatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: miſsâ, inquam, ea reſponſione, dico cum Noriſio ac Pagio Rufinum commoratum in Siria per annos viginti ſeptem; ideoque appellatum a Mario Mercatore Syrum, ut Fauſtus a Poſſeſſore dicitur natione Gallus: revera tamen Fauſtum in Britannia natum, & Rufinum in pago diœceſis Aquilejenſis, ſive Concordia fuerit, ſive ignotum aliud oppidulum. Ad 6. dico Rufinum objiſſe anno 411. & judicium Carthaginenſe habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuncium obitus Rufini pervenerit ad Africanos. Ad ultimum: teſtatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, ſe quidem ab hæreſis invidia ſolerter muniiſſe: unde Paulinus Diaconus illum tanquam hæreticum non excepit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anaſtaſio expreſſe Rufinus nominatus eſt. Quare Pontifici gratias egit, quod calumniantibus ſe non accomodaſſet auditum, & propriæ exiſtimationi, quam ſibi apud plurimos comparaverat, inſigni ſimulatione conſuluit. Ea propter falſum eſt Aquilejenſem ab omnibus habitum tanquam hæreticum: neque enim S. Paulinus cum homine anathemate damnato tam arctam coluiſſet neceſſitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cæleſtius Rufinum Preſbyterum laudavit, reſpondit duntaxat, *Eſt ne alius*? Quæ verba commonſtrant inſtitutum ſermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec pluris fecit ob Cæleſtii conſuetudinem.

Opp.

Opp. ultimo cum Veronenſibus Theologis. Valerent hæc aliquid, ſi aliunde exploratum eſſet, Rufinum Aquilejenſem fuiſſe Magiſtrum Cæleſtii. At obſtat teſtimonium Mercatoris, qui ait hæreſim ſub Anaſtaſio *invectam*, non *invaluiſſe*. Argumentum vero adverſus Rufinum Italum nullum eſt præter ſimilitudinem nominis. Ac in primis damnari non debet, quod græca Origenis volumina latine reddiderit, niſi convincatur errores ibi contentos propugnaſſe. Deinde ex Apologia & expoſitione Symboli ſatis exploratum eſt, quantum ab erroribus Origenianis diſtaret. Inſuper S. Hieronymus illum vocavit Præcurſorem Pelagii, quod non tam Origenis interpretem, quam defenſorem exiſtimaret. Poſtremo non apparet Rufinum fuiſſe aliquando hæreſis convictum aut damnatum.

Reſpondetur compertum quidem eſſe Magiſtrum Pelagii eſſe Rufinum Aquilejenſem, non ex nominis ſimilitudine, fatemur enim alios fuiſſe Rufinos, diſcipulum nempe Hieronymi, & alium quoque Romanum; ſed Aquilejenſis ille eſt, qui ἀναμαρτησίας opinionem evulgavit, qui liberum arbitrium extulit, qui interpretando Origeniana, omnia emollire ſtuduit, præter Pelagianiſmum, & hunc ubi non erat intruſit. Ita enim demonſtrat Huetius tam evidenti argumento, ut ſatis appareat æquitas Hieronymi, & mala Rufini fides. De Commonitorio Mercatoris dictum ſatis. Rufinus inimicam fidei quæſtionem invexit ſub Anaſtaſio jugulatam. Nam & Origenis translationem exornavit ſedente Siricio, & tamen ſcribit Hieronymus ad Virginem Demetriadem fidem Romæ Origenianis erroribus labefactatam ſub Anaſtaſio. Nec damnatur Rufinus, quia Origenis volumina latinitate donavit, hoc enim fecit & ipſe Hieronymus; ſed quia more ſuo quæ Pelagiana erant non caſtigavit, ſed auxit, iiſque imbuit Cæleſtium. Ita non fuit tantum interpres Origenis, ſed & defenſor. Seſe ab omni invidia Apologiis & Epiſtolis præmuniſſe, innuit non obſcure Mercator. Non damnatum expreſſe, & forte etiam proſcripto per Anaſtaſium Origene reſipuiſſe, ultro ac lubenter concedimus.

Propositio III. Theodorus Mopſueſtenus eſt alter Prodromus Pelagianorum.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui in libro Subnotationum de Hæreſi Cæleſtiana ſcribit jamdudum motam apud nonnullos Syrorum, *& præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Epiſcopo oppidi Mopſueſteni*. II. Quia ut conſtat ex eodem Mario Mercatore, & Photio in Biblioth. Cod. 177. non ſolum negavit filium Dei veniſſe ad tollendum Originale peccatum, ſed etiam de hoc argumento adverſus S. P. Auguſtinum quinque libros conſcripſit, negando Adam per trangreſſionem mortalem factum. III. Quia Domini comminationem factam Adæ *Morte morieris* ita exponit, ut poſt lapſum fraudatus deliciis ærumnoſiſſima converſatione mulctatus ſit, ſed non ob aliam cauſſam morti

fuerit obnoxius, niſi quia ex terra fuerat compactus: quod molitus eſt demonſtrare ex cap. 3. Gen. v. 19. iiſdem plane argumentis, quibus poſtmodum uſus eſt Fauſtus Socinus; quemadmodum poteſt percipere quiſquis contulerit fragmenta Theodori edita a Noriſio cap. 9. Hiſt. Pel. cum cavillis Socinianis a me refutatis lib. XII. cap. 13. Poſtremo quia in x. Act. Concilii Chalced. Ibæ Theodori diſcipulo, hæc pluſquam Pelagiana Mopſueſteni ſententia fuit objecta: *Non invideo Chriſto, quod factus eſt Deus: quoniam & ego, ſi volo, poſſum fieri ſecundum illum*. De Theodori expunctione e ſacris Diptychis legendus Noriſius cap. 5. diſſert. de Synodo v.

CAPUT II.

De Pelagio, ejuſque geſtis, erroribus, variiſque ſtatibus hæreſeos, quæ ab eo dicta eſt Pelagiana.

QUANTUM ad Pelagii perſonam attinet, me paucis expediam: inquiri enim poteſt de ipſius Patria, profeſſione, moribus, ſcriptis, atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, ſive fuerit Scotus, ſive Hybernus, vel Anglus. Etenim S. P. Auguſtinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo diſtinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuiſſe cognominatum*. Proſper in Carmine de ingratis:

Dogma, quod antiqui ſatiatum felle Draconis
Peſtifero vomuit coluber ſermone Britannus.

Beda libro 1. Hiſt. Anglorum: *Ab anno incarnationis* 394. *temporibus Arcadii & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiæ venenum ſuæ perfidiæ longe lateque diſperſit*. Idem docet Hieronymus in Epiſt. ad Cteſiphontem, & in Apologetico Paulus Oroſius. Eſt aliqua nec levis ſuſpicio fuiſſe Scotum; quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scoticæ gentis de Britanuornm vicinia*: & ad lib. alterum, *Scotorum pultibus prægravatum* appellat. Garnerius tamen diſſert. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Noriſius vero cap. 3. id etiam improbat, quoniam auctore Beda cap. 12. memoratæ Hiſtoriæ Scoti *ſunt gentes a parte Britonum remotæ*; ac Pelagium Britonem omnes appellitant. Fallitur Lambertus Danæus Genevenſis, qui ortum aſſerit in maritima Galliæ regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti ſunt, qui partes auſtrales a Gallia Celtica diſſitas incolebant.

DE

Digitized by Google

De Pelagii instituto.

Pelagius fuit profeſſione Monachus. Conſtat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. Auguſt. lib. de hæreſibus cap. 88. & de Geſtis Pelagii cap. 35. Obiter notandum eſt. I. Nullis Eccleſiaſticis muneribus Pelagium fuiſſe condecoratum, quoniam a Zoſimo Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Afros dicitur Laicus: ideoque errant Balæus & Prateolus, qui putant fuiſſe Epiſcopum, aut Abbatem ampliſſimi cœnobii Bannochorenſis. II. Facile ego ſubſcripſerim Garnerio, non fuiſſe Pelagium Cœnobitam, nec Eremi cultorem, ſed ex illo genere Monachorum, qui veſte ad pietatem compoſita domi vivebant, & diſciplinis ſedulam navabant operam, quales fuerunt Pammachius & Paulinus. Quamquam enim Auguſtinus aliquando Pelagium ſanctum, bonum, ac prædicandum virum appellat; Oroſius cap. 27. Apologetici aſſerit enutritum epulis, balneis & conviviis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulerit. Quod Hieronymus in primo adverſus Pelagianos dialogo ſatis lepide carpit ita illorum ſigniferum compellans: *Catoniana nobis inflaris ſuperbia, & Milonis humeris intumeſcis*. Atque his accedit, S. P. Auguſtinum memorato cap. 35. de Geſtis Pelagii num. 61. ſcribere, quod Pelagiana hæreſis fuerit invecta *a quibuſdam veluti Monachis*; ab his ſcilicet, qui Monachorum inſtar pallio incedebant, quoſque Græci Philoſophos appellarunt. III. Decipitur Voſſius, qui lib. 1. H. Pelag. cap. 3. ait Pelagii lapſum deploratum a Jo. Chryſoſtomo in Epiſtola ad Olympiadem ſcripta an. 405. ex oppido Armeniæ Arabiſſo. Hoc enim tempore Pelagius adhuc ſanctimoniæ laude commendabatur: imo cum Cæleſtius an. 412. in Epiſcopali Carthaginenſi conventu excommunicationem promeruiſſet, nondum Auguſtinus ſcripſerat de peccatorum meritis: in cujus operis lib. 3. cap. 1. ait, exiſtimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Chriſtianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. ſanctimoniæ ac religionis fama percelebris: quomodo Chryſoſtomus an. 405. poterat in remotiſſima regione exulans caſum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chryſoſtomus. E contra Epiſtola Iſidori Pelufiotæ 314. qua vocitat Pelagium *liguritorem, cupedioſum, & obſoniorum condimentis maxime addictum*, de Palagio Britone videtur intelligenda; etſi neque Voſſius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Iſidorus poſt annum 431. ac celebratam Synodum Epheſinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem ſuperius ab Oroſio damnatam in cap. 27. Apologiæ. Iſidorus vero & Oroſius eadem floruerunt ætate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inveriſimile.

De

De Scriptis, Gestisque Pelagii.

Pelagius ergo fertur veniſſe Romam circa annum 384. & ex urbe diſceſſiſſe circa 408. vel inſequentem. Cum adhuc Romæ conſiſteret edidit tres libros de Trinitate, quorum meminerunt in Catal. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Honorius Auguſtudunenſis, & Gennadius. Videtur in his libris circa proceſſionem Spiritus Sancti a ſolo Patre conſentire Theodoro Mopſueſteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 396. Ibidem ſcripſit commentarios in Epiſtolas Pauli diſtributos in libros 13. Voſſius quatuordecim numerat. In his tollit prorſus Originale peccatum, aſſeritque Adæ lapſum tranſire in poſteros duntaxat imitatione. Dedit & Epiſtolas ad Paulinum, & ad Conſtantium Epiſcopos: illam anno 405., ut conſtat ex cap. 35. libri Auguſtini de Gratia Chriſti, in eaque videtur Dei gratiam conſtituere in ſola poſſibilitate & facultate naturæ: alteram anno ineunte 408. memoratam ab Auguſtino proſſimo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam præter liberum arbitrium commemorat: quare hujus Epiſtolæ præſidio errorem ſuum excuſare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cæleſtio in Siciliam pervenit, aut fortaſſis paullo ante quam ejiceretur ab Urbe, ideſt, anno 408. vel ineunte 409. ſcripſit librum Conſolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius ſuſpicatur eſſe Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Socrum Piniani. Poſtquam vero aliquandiu cum ſuo Achate Cæleſtio conſtitit Siracuſis, anno 411. ſe contulerunt in Africam, appuleruntque Hipponem Epiſcopalem Auguſtini ſedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cæleſtius judicio poſtulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congreſſu damnatus eſt, anno 412. Videndus in libro de Peccato Originali S.P. Auguſtinus. Cæleſtius anathemate percuſſus in Aſiam tranſmiſit.

Interea Pelagius in Paleſtinam ſe recepit, aſcivitque ſibi plures diſcipulos, fretuſque patrocinio Joannis Jeroſolymitani latius errores ſpargere cœpit. Atque circa hæc tempora, anno ſcilicet 413, Hieronymus adverſus Pelagianos ſtylum movit, incitatus a Cteſiphonte. Scripſit Pelagius eodem anno Epiſtolam ad Auguſtinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris pleniſſimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timaſii & Jacobi ad Epiſcopos Afros pervenit, & ab his miſſus ad Innocentium graviſſima cenſura proſcriptus eſt. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Auguſtinus compreſſit altero, qui inſcribitur *De natura & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini diſcipulus, & Lazarus Aquenſis Epiſcopus Pelagium hæreſeos accuſarunt. Habita propterea eſt Synodus XIV. Epiſcoporum, quorum nomina ſunt in primo Auguſtini contra Julianum libro, Dioſpoli in Paleſtina. Verum Pelagius abſentibus Accuſa-

cuſatoribus, & nonnulla accuſationis capita damnans, ad alia callide ac verſute reſpondens fuit ab omni erroris ſuſpicione abſolutus, atque per Epiſtolam abſolutionis ſuæ certiorem reddidit Auguſtinum. Hæc Pelagii Epiſtola in Appendice Phereponi pag. 268. errore typographi ſcripta dicitur anno 412. Sed manifeſtum eſt datam hoc anno 415. Hanc Synodum non aliam ob cauſſam appellavit Hieronymus *miſerabilem*, in Epiſt. 79, nunc 147. niſi quia Patribus Pelagius illuſit.

Anno 416. Epiſcopi Africani acceptis per Oroſium literis Herotis, & Lazari, auditoque infelici exitu Synodi Dioſpolitanæ, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia; datiſque ad Innocentium Epiſtolis, Romanus Pontifex in Cæleſtium, & Julianum ſententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus ſucceſſor Zoſimus deceptus principio literis, & Profeſſione fidei, quam Romam miſit Pelagius, acerrime reprehendit Epiſcopos Africanos, quod crediderint Heroti & Lazaro, & Cæleſtium Pelagiumque damnaverint. At reſcriptis Africanorum admonitus, & hæreticorum fraude detecta, ipſe Zoſimus anno ſequenti 418. utrumque proſcripſit; necnon operam dedit, ut plenario Carthaginenſi Concilio 214. Epiſcoporum, univerſus Orbis Pelagianam hæreſim condemnaret.

Prætermittendus non eſt liber Εὐλογιῶν, *honeſtorum ſermonum*, ſive Teſtimoniorum, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conſcripſit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonſtrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime ſcatent dogmata omnia Pelagiana. Quo præciſe anno Pelagius hunc librum ediderit, me fugit. Conſtat conſcriptum ante annum 415, nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagii perſtringuntur etiam ab Auguſtino de Geſtis Paleſtinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripſit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non ſemel commemorat S. Pater in libro de Gratia Chriſti, quem editum conſtat hoc ipſo anno.

De erroribus Pelagii.

Solent recenſeri ex Auguſtini ad Paulinum Epiſtola 106, nunc 186. errata duodecim, quæ in Synodo Paleſtina ipſe hæreticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5, ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Auguſtini deprehenduntur ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo auſus eſt, ut potuit, tergiverſatione defendere, aliqua poſtmodum ore peſtifero evomuit. Ergo errores Pelagiani ad viceſimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Auguſtino memorata Epiſtola recenſiti: *Objectum eſt enim dicere* 1. *quia Adam ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus eſſet*. 2. *Et quod peccatum ejus ipſum ſolum læſerit, non*

genus

genus humanum. 3. *Et quod infantes nuper nati in illo ſtatu ſunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem*. 4. *Et quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per reſurrectionem Chriſti omne genus humanum reſurgat*. 5. *Et infantes etiamſi non baptizentur habere vitam æternam*. 6. *Et divites baptizatos niſi omnibus abrenuncient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos poſſe habere Regnum Dei*. 7. *Et gratiam Dei atque adjutorium non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege atque doctrina*. 8. *Et Dei gratiam ſecundum merita noſtra dari*. 9. *Et filios Dei non poſſe vocari, niſi omnino abſque peccato fuerint effecti*. 10. *Et non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque facere aliquid vel non facere*. 11. *Et victoriam noſtram non ex Dei adjutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio*. 12. *Et quod pœnitentibus venia non detur ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum meritum, & laborem, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia*. Hæc Auguſtinus, qui illico duodecim articulos ponit his e diametro oppoſitos Catholicâ fide tenendos. Hos in Canones redegit Creſconius, cujus collectio extat in Appendice Tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici.

Octo reliqui errores Pelagiani ſunt 1. *Poſſe hominem, ſi velit, carere omni peccato*. Hanc impeccantiam, ut diximus, didicerat a Rufino, Rufinus ex Origene. Quid ſibi voluerit Pelagius explicat Auguſtinus de Grat. Chriſti cap. 4. & de Geſtis Pelagii cap. 13. Tria enim diſtinguebat Pelagius, poſſe, velle, & eſſe; quorum unum ſtatuebat in natura, alterum in arbitrio, poſtremum in effectu. Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi poſſibilitatem, ut ſine gratia omnia Dei præcepta poſſimus implere. 2. Docuit conſequenter *non opus eſſe Deum rogare, ne nos inferat in tentationem, nobiſque peccata dimittat*, cum in noſtra ſit libertate poſſe ſine gratia vitare & abſtergere omnem labem peccati; ita tradunt in Epiſtola ad Innocentium PP. Milevitani. 3. Quod inde conſequitur, *negabat neceſſitatem orationum, quas pro infidelibus fundit Eccleſia, ut convertantur ad Deum*. Ita S. P. libro de Hæreſ. cap. 88. 4. Volebat *Eccleſiam in hac quoque vita eſſe ſine ruga & ſine macula*; ut S. P. Auguſtinus ſcribit de Geſtis Pelagii cap. 35. 5. Aſſerebat *tam a veteri lege, quam ab Evangelio ſanctiſſimos viros prodiiſſe*, eo fine, ut legem ejuſque notitiam extolleret, quaſi in hoc ſita eſſet Chriſti gratia. 6. Ob eamdem rationem *novum teſtamentum par veteri prædicavit*. 7. Oſtentans affectionem ac jactantiam perfectionis *aſſeruit peccatum eſſe jurare etiam in veritate*. 8. Poſtremo etiam labe Neſtoriana infectus fuit, affirmans *ſolitarium hominem de virgine natum, & eruditorem potius humani generis, quam Redemptorem*, eo quod hominibus nihil aliud præſtiterit, quam religioſæ converſationis exemplum. Vide Caſſianum lib. 6. de In-

Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagiani in Epheſina Synodo celebrata anno 331. unà cum Neſtorianis fuere damnati.

Si quæras cur Pelagius negaverit Originale peccatum; Reſpondeo illud negaſſe primum ne confitendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem ſauciatum, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde ut occurreret præcipuæ argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex cauſſa parvulorum, quorum unus adſumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonſtrabant gratiam non dari ſecundum merita noſtra. Legite Auguſtinum in libro de dono Perſev. cap. 12. Cenſuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cœlorum, coactus Evangelica ſententia Joan. 3. *Niſi quis renatus, &c*; at non baptizatis, utpote inſontibus, felicitatem quamdam, & vitam æternam pollicitus eſt: quod commentum a nobis libro præcedenti fuit exploſum:

De Gratia, quam Pelagius interdum agnovit.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei neceſſariam confeſsus eſt; oportet animadvertamus, quidnam gratiæ nomine intellexerit tortuoſus calliduſque tergiverſator. Comperimus ergo plura admiſiſse gratiarum genera. Eſt primum *natura ipſa, & inſitum voluntatis arbitrium*. Secundum gratiæ genus eſt *peccatorum remiſſio*: de qua Auguſtinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei ſic in ſola peccatorum remiſſione verſari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & deſideria vincenda carnalia diffundendo caritatem in cordibus noſtris*. Tertium gratiæ genus illud eſt, quod adeſt, & opitulatur extrinſecus, nimirum *lex, prædicatio Evangelii, & Chriſti exemplum* ad imitationem propoſitum. Ita Auguſtinus in lib. de Gratia Chriſti cap. 33. & 41. Quartum gratiæ genus eſt *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, ſed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admiſiſse Pelagium liquet ex eodem libro Auguſtini ſeptimo capite. Quintum genus eſt *dignitas regenerationis, & adoptionis*, quæ per baptiſmum tribuitur. Aſserebat namque Pelagius parvulos in baptiſmo nullius utique peccati conſequi remiſſionem, ſed adoptari tamen in filios Dei, regnique cæleſtis fieri participes. Legatur in carmine de Ingratis S. Proſper, ab eo verſu, *Tam dives vero hoc donum baptiſmatis eſſe, &c*. Ultimum denique gratiæ genus a Pelagianis admiſſum eſt *vita æterna*; quam Pelagium aliam a regno cœlorum exiſtimaſse ſemel iterumque monui.

De Statibus hæresis Pelagianæ.

Status denique Pelagianæ hæreſis tres a nobis ſtatuuntur. Quorum

rum primus eſt, in quo Pelagius nullum prorſus interioris gratiæ adjutorium agnovit, affirmans ad bene operandum ſufficere liberum voluntatis arbitrium, præſuppoſita cognitione præceptorum, ſive per lumen naturæ: ſive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter ſtatus eſt, in quo correptus aliquando a fratribus interiorem aliquam gratiam admiſit, ſed eam voluit dari *ad facilius*, non ad *ſimpliciter* operandum, ut Auguſtinus ait in libro de Gratia Chriſti cap. 40. In tertio ſui erroris ſtatu Pelagius etiam internam aliquam gratiam ſimpliciter neceſſariam confeſſus eſt, nempe internas ſupernaturales revelationes, ſe tenentes ex parte intellectus, ſed non inſpirationem dilectionis & gratiam voluntatis & operis: ſive admiſit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua caritas inſpiratur. Quartum ſtatum hæreſis Pelagianæ, in quo hæretici admiſerint etiam gratiam operationis & voluntatis, ſed talem, quæ conſiſtat cum indifferentia liberi arbitrii, tanquam commentum Janſenianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagiana decreta ſpectare, ſed ad Catholica Dogmata. Verum de his ſtatibus hæreſis Pelagianæ proximo capite quinto.

CAPUT III.

De Cæleſtio, & Juliano Pelagianis.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410, Noriſius cap. 3. nec non Uſſerius & Janſenius Scotum ſcripſerunt, Joannes Garnerius mavult Romanum fuiſſe, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Præf. lib. 3. in Jeremiam, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cæleſtii; Garnerius vero Rufinum hæreſim docentem ore Pelagii. Sunt etiam qui mutum illum arbitrantur Joannem Jeroſolymitanum, cum Tillemontio. Nos priori ſententiæ ſubſcribimus; nam Joannes Jeroſolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium, quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis ſtuduit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invectivarum contra Hieronymum compleverat & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. ſcriptam non eſſe, tradit ipſe Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jeroſolymitanum, non Rufinum eſſe arbitramur, ſed Pelagium hæreſim diſſeminantem ore Cæleſtii. Is ergo erit *Albinus Canis*, ideſt Anglus, aut Scotus. Enimvero verſum Proſperi,

Aut huic Campano gramine corda tument,

non de Cæleſtio, ut Garnerius putat; ſed de Juliano liquet eſſe conſcriptum. Quod ſcribit ergo Sebaſtianus Paulus in Epiſtola ad Valliſnerium, Baronium ac Noriſium deceptos depravato quodam loco Hieronymi,

nymi, ideſt Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; eſt ad evertendam clariſſimorum Purpuratorum ſententiam nimis futile. Nam hac etiam repudiata lectione, ac priori retenta, non efficitur Cæleſtium non eſſe Scotum, ſed magis id corroboratur. Albinus enim dicit ab Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albis rupibus, quas mare abluit. Scoti vero incolunt Britanniæ partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus eſt depravato Codice, quo etiam emendato illius ſententia magis firmatur.

Verum quidquid ſit de patria Cæleſtii, natus creditur circa annum 370, ſtuduiſſe Pelagio circa 400. induiſſe pallium anno 402. ſcripſiſſe adverſus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. tranſmiſiſſe Carthaginem, ibique accuſatum a Paulino Diacono, & Synodali congreſſu damnatum anno 412. Fugit deinde Epheſum, ibique traditur Presbyteri honore condecoratus. Epheſo per tumultum ejectus exeunte anno 416. petiit Conſtantinopolim. Proximo anno hinc pulſus Romam conceſſit, ibique anno 418. damnatur a Zoſimo. Pellitur ex urbe decreto Conſtantii anno 421, quamquam opinio eſt apud potentes quaſdam feminas latitaſſe. Ex quibus haud obſcure colligitur, hunc hominem in vulgando hæreſim audaciſſimum ac impudentiſſimum illum eſſe, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæreſis Cæleſtiana dicta eſt, & Cæleſtius in Hieronymi ad Cteſiphontem Epiſtola *Ductor exercitus*.

Fuiſſe Cæleſtium profeſſione Monachum, atque ex Monaſterio tres Epiſtolas pietatis atque eruditionis plenas ſcripſiſſe ad parentes ſuos, demonſtrat Noriſius cap. 3. H. Pelag. teſtimonio Gennadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Cæleſtium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incedebant habitu ad exemplum compoſito, ſed errones, ſuique juris. Auguſtino, qui Auctores hæreſis Pelagianæ appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Geſtis Pelagii, accedit Timothæus Presbyter Conſtantinopolitanus, qui ait: *Pelagius & Cæleſtius, quemadmodum ajunt, nec Epiſcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine ſacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur*. Vide Append. Tom. x. Op. Auguſtini pag. 66. PP. S. Mauri. At Cæleſtium poſt damnationem ſuam factum in Aſia presbyterum, liquet ex Epiſtolis Zoſimi ad Africanos. Dicitur Cæleſtius ab Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *acerrimi ingenii homo*, ſed a Hieronymo in Epiſtola ad Cteſiphontem *imperitus ſermone, & per ſolæciſmorum ſpineta decurrens*; atque hæc de Cæleſtio.

Julianum Cardinalis Noriſius H. P. cap. 18. Eclani natum ſuſpicatur, cujus Urbis fuiſſe Epiſcopum Eruditi omnes conſentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius ſcribit natum Atellæ: huic poſt memoratum virum Cl. Sebaſtianum Paulum, Presbyteri Ballarinii cenſent ſubſcribendum. Horum argumentum eſt,

quod S. Pater Auguſtinus in VI. Operis Imperfecti num. 18. ſcribat Julianum genitum in Apulia; Proſper autem in Chronico illum appellitat Atellanenſem. Fugit vero, inquiunt, Noriſium præter Atellam, quæ ſita erat prope Averſam, aliam fuiſſe Atellam in Apulia. Valeret nonnihil hoc argumentum, ſi conſtaret Chronicon Proſperi non eſſe corruptum. At Chronicon Proſperi in vetuſtiſſimis Codicibus habet Eclanenſem, non Atellanenſem, ut conſtat ex notis Ducæi, & Roſweydi ad carmen 14. Paulini. Habent Eclanenſem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omneſque aliæ melioris notæ. Itaque Chronico Proſperi confirmatur ſententia Noriſii; cui inquirendum non erat an eſſet alia Atella, cum mendum in Chronico Proſperi deprehendiſſet. Nec eſt cur Ballarinii obtrudant Codicem Proſperi Colbertinum, quem vidit Pagius ad an.419. n.8. & Auguſtanum editum a Caniſio; ſiquidem Pagius eodem loco aſſerit Colbertinum Codicem eſſe depravatum, & in eadem Bibliotheca num. 1286. extare alium, qui habet Aeclanenſem, non Atellenſem. Editum a Caniſio non in uno loco corruptum & interpolatum demonſtrant notæ ei ſuperadditæ Tom. XI. Antiquitatum Romanarum. Scaliger autem & Pontacus majorem ea in parte, inquit Voſſius lib. 1. H. P. cap. 6, cum excuſorum, tum Mſs. codd. ſecuti ſunt fidem. Confirmant ſententiam Noriſii notiſſimæ conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda & Gelaſius appellant Julianum Celanenſem, Petrus Diaconus Edanenſem, alii Eraclenſem: quæ facile errore Amanuenſium potuerunt ex priori nomine *Eclanenſem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanenſem venire, ſed Atellanum. Neque obſtat, quod ſcribit Auguſtinus, Julianum genitum in Apulia; nam Eclanum in Apulia Peucetia conſtituunt, auctore Voſſio, omnes Geographi. Pertinet tamen Eclanum ex diviſione Adriani ad Campaniam: unde a Proſpero, & Gennadio, ſi hujus meliores Codices videantur, Julianus Campanus dicitur, non, ut alicubi legitur, Capuanus. Hieronymus Vignier Præf. in 2. p. ſupplementi cenſet Julianum natum Celiæ in Apulia, quod Beda Præf. in Cantica, & Gelaſius in cap. *S. Romana*, eum ſcripſerunt *Celanenſem*, quaſi *Celianenſem*. Verum addit e veſtigio: *Si tamen Eclanenſem aliqui dictum velint, funem contentioſum non ducam*.

Aſſeruit eodem loco Noriſius Iam Juliani uxorem fuiſſe filiam Aemilii viri Conſularis, & Epiſcopi Beneventani, idque colligi ex Epithalamio Paulini. Id quoque falſum videtur Ballariniis; dubitantque Benedictini Patres: hiſque argumentis ducuntur. Paulinus Julianum & Iam vocat Memoris domum, nunquam vero Iam Aemilii filiam, cum tamen de Aemilio non pauca diſſerat. Nominat quoque Paulinus Iam nurum Sacerdotis, filiam nequaquam: & Julianum, Iamque Sacerdotis pignora dicit, non Sacerdotum. Addit mulierem dici factam per nuptias filiam Domus ac Gentis Apoſtolicæ. Præterea laudant Cl. Ludovi-

dovicum Muratori, qui Tom. 1. Anecdotorum diſſert. 8. ex quibuſdam Paulini verſibus conjicit Aemilium eſſe Memoris fratrem, minorem quidem natu, ſed Epiſcopatu ſeniorem.

Hæc non tanti ponderis ſunt, ut me a Noriſii, Vignerii, Pagii, Garneriique ſenſu divellant, quin prædictis quoque objectis moveor, ut Iam credam Aemilii filiam. Cum enim Paulinus hanc nobiliſſimam clariſſimamque feminam appellet, non prætermiſiſſet illius parentem commemorare, ſi alius is eſſet ab Aemilio. Hæc autem conjectura, ſi addantur verba Fulgentii, quæ ex inedito Ms. profert Vignier, *Nec illi* (ideſt Juliano) *ſufficiebat paternæ nobilitati Aemiliorum faſces admoviſſe, quos hæreſi degenere turpiter maculavit*, jam argumentum fecit plane certum. Non appellat quidem expreſſis vocabulis Paulinus Iam domum Aemilii, ſed hujus filiam fuiſſe nihiloſecius demonſtrat; nam mulierem illam non ſolum vocat *Sacerdotis nurum*, ſed etiam Sacerdotis *pignus*, non minus ac Julianum.

Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto
Junguntur.

Et infra:

Nunc igitur priſca quoniam ſub imagine ſanctum
Fœdus Aroneis pignoribus geritur.

Quod enim, inquiunt, *Sacerdotis*, non *Sacerdotum* ſcripſiſſe Paulinum, nihil prorſus in contrarium evincit. Enimvero ut *Sacerdotis* eſt minoris numeri nomen, ita *pignora* dicuntur plurali. Igitur & Julianus, & Ia *pignora* ſunt, ideſt, filii geniti a Sacerdote; & non quidem ab uno eodemque, cum non fiant conjuges eodem parente prognati. Cum ergo Ia ſit Sanctum pignus Sacerdotis, pignuſque Aroneum, clariſſimiſque orta natalibus, cujuſnam, niſi Aemilii, filiam exiſtimabimus? Ait etiam Paulinus, de Memorio atque Aemilio:

Inſula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.

Itaque in utriſque erant iidem tituli amoris, & conſuetudinis, etiam humanæ. Quod Noriſius ut explicaret magis, apposite commutavit, *jungit amore patres*. De qua mutatione, cum ſe illius profiteatur Auctorem, eaque ambiguum ſenſum complanaverit, non redarguendus eſt, ſed laudandus; nam & Paulinus paullo poſt, vocat Aemilium patrem ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob neceſſitudinem, ac mulieris originem patrem nuptorum,

Communem ſibi, pignoribuſque patrem.

Ia per nuptias facta dicitur filia gentis Apoſtolicæ, quoniam & Epiſcopi nurus facta eſt, & uxor Lectoris: quamquam num per nuptias, num vero nativitatis origine ad Apoſtolicam domum pertineat Ia, Paulini carmina non declarant. Ludovici Muratori conjecturæ, præter viri hujus præclariſſimi auctoritatem, quæ mihi aliorum multo-

rum

rum comparatione eſt maxuma, magni roboris non videntur. Aemilium Beneventanum Antiſtitem, ac patrem Iæ miſſum fuiſſe in cauſſa Chryſoſtomi Apoſtolicæ Sedis Vicarium ſcite obſervavit Noriſius. Ergo dum Paulinus ait,

> *Surge Memor, venerare Patrem, complectere fratrem,*
> *Poſterius natus ſenior quia ſede Sacerdos,*
> *Geſtat Apoſtolicam pectore canitiem,*

innuit duntaxat utrumque fuiſſe Epiſcopum, & Aemilium quidem juniorem ætate, fratremque charactere, digniorem tamen Memore Eccleſiaſticorum munerum auctoritate. Id vero ex ipſomet Epithalamio poſſumus conjicere. Narrat enim Paulinus de Aemilio tam ſingularia ac præclara, ut dubitari non poſſit fuiſſe illius nomen honeſtiſſimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo verſu:

> *Sed quis odor nares allabitur æthere manans.*

At Aemilium alium a Beneventano Antiſtite *virum ſuperi luminis, divitem numeroſo munere Chriſti*, non exhibent monumenta hiſtoriæ, nec Eccleſiaſticæ tabulæ illius temporis. Nec vulgare eſt dignitatis Aemilii teſtimonium, quod ei Memorius tradiderit ſponſos ſanctificandos ac benedicendos, idque poſtulaſſe, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in ſententia Noriſii perſiſtere directum & æquum eſt.

Ut ad Julianum revertatur oratio, fuit is olim Auguſtino cariſſimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam præſeferebat indolem, maxime vero propter eloquentiam ſermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Soluto matrimonii vinculo, (aut communi cum uxore conſenſu, aut hujus morte id contigerit,) ætate florentem Innocentius Papa ad Epiſcopatum Eclanenſem promovit. Irruente fame omnia ſua bona in pauperes erogaſſe, auctor eſt in Catalogo virorum illuſtrium Gennadius. Ita factum eſt, ut virtutis ſpecie, & delectu orationis, plurium, etiam nobilium, ac religioſorum hominum animum in ſuam hæreſim illiceret. Negavit cum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adamo in poſteros derivare affirmavit, ut colligitur ex poſtremo Auguſtini libro ad Bonifacium cap.4. Imo deterior factus in poſtremis ſcriptis aſſeruit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Auguſtinus ſcripſit in VI. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopſueſtenum, poſtea Socinianos aſſeruiſſe, obſervatum eſt ſupra. Circa Chriſti gratiam videtur aliquo temperamento hæreſim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam neceſſariam fateretur ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, ſive præcedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epiſt. Pelagian. cap. 8. aperte Auguſtinus redarguit. Epiſcopatu expulſus ad Neſtorianos ſe contulit, apud quos quietam illum inveniſſe

ſta-

Digitized by Google

ſtationem ſcripſit ad hæreſiarcham Neſtorium S. Pontifex Cæleſtinus. Amiſſi Epiſcopatus cupidine tam vehementer exarſit, ut multimoda arte fallendi correctionis ſpeciem præſeferens non ſemel molitus ſit iterum in Eccleſiæ communionem irrepere. Verum obſtitit ejus conatibus S. Leo tunc Diaconus, poſtea Romanæ & Univerſalis Eccleſiæ Pontifex Maximus. Scripſit Julianus adverſus primum Auguſtini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus a Valerio Comite altero libro de Nuptiis cum nonnulla inde decerpta accepiſſet, ſtuduit refutare. Poſtea perlectis etiam libris ipſis Juliani, hos egregio opere confutavit in libros ſex diſtributo. Cum ergo Auguſtinus primum librum de Nuptiis ſcripſerit vertente anno 419, ſecundum vero 420, & Reſponſiones ad Julianum 421, quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419, & circa initia ſequentis. Deinde octo alios libros Julianus adverſus Auguſtinum elucubravit: quibus & Auguſtinus oppoſuit Opus Imperfectum, cujus ſex libri extant, duo deſiderantur. Hos vero genuinum eſſe Auguſtini opus conſentiunt Critici omnes poſteri, & evincunt argumenta producta a Noriſio cap. 1. Appendicis ad v. Synodum, ut mirum ſit id quoque in dubium vertiſſe in Epiſtola ad Valliſnerium memoratum Sebaſtianum Paulum. Sed animadverſionibus Noriſii, Lupi, Suareſii, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio ſatis caſtigata fuit, atque excuſſa. Juliani libros octo ſcriptos arbitramur ab anno 421, poſtquam ſecundus liber de Nuptiis illi delatus eſt, cum ſex priores libros Auguſtini non legerat. Serius ad Auguſtinum pervenerunt, eiſque refellendis anno mortis ſuæ 430. impendit extremam operam. Scripſit Julianus & ad Zoſimum Papam Epiſtolas an. 418; item aliam ad Theſſalonicenſem Epiſcopum: vulgatiſque inſuper voluminibus de Bono Conſtantiæ, & de Amore, ſive Commentariis in Cantica Salomonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam profugam ac dejectam.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Faſtidio, etſi qui ſunt obſcurioris nominis alii, legito Garnerium diſſert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Noriſium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæreſis primis Auctoribus ac Ductoribus inſtituimus, quod perfectum eſt, agere.

CAPUT IV.

Hæreſim Pelagianam Romanorum Pontificum & Conciliorum auctoritate, necnon Patrum, maxime Auguſtini lucubrationibus fuiſſe proſcriptam, & profligatam.

Si ulla unquam hæreſis fuit, quæ omnium ferme indignationem ſubierit, crebriſque anathematiſmis & vellicationibus fuerit exagitata;

tata; ea profecto eſt Pelagiana. Vigintiquatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata eſt. Fuit 1. Carthaginenſe celebratum anno 412, Honorio IX. & Theodoſio V. Coſs. de quo Auguſtinus lib. de Geſtis Pelagii cap. 11, & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hieroſolymitanum habitum anno 415, Coſs. Honorio X. & Theodoſio VI. in quo Oroſius diſputavit eum Pelagio, ut idem ſcribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta eſt Synodus Dioſpolitana ab Eulogio Cæſarienſi, & Pelagius abſolutionem ſuffuratus eſt, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Coſs. Theodoſio VII. & Palladio celebrata eſt altera Synodus Carthaginenſis, necnon Milevitana a Silvano Primate Numidiæ: & rurſus habitus conventus Carthaginenſis quinque Epiſcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Auguſtinus Epiſt. 175, Innocentius in literis ad Afros Epiſcopos, & PP. Milevitani Epiſt. inter Aug. 176. Anno 417, Coſs. Honorio XI. & Conſtantio II. in Synodo Romana Pelagius a S. Innocentio I. damnatus eſt. Iiſdem Coſs. congregata eſt Conſtantinopolitana ab Attico adverſus Cæleſtium. Eodem anno Zoſimus ſucceſſor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418, Coſs. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rurſus ut eliminarent ſerpentem hæreſim confluxerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodum, Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam a Theodoto coacta eſt Synodus Antiochena. Prædicto Conſulatu nondum exacto Africani acceptis Zoſimi Epiſtolis celebrarunt Synodum collectam ex univerſis Africæ provinciis, Epiſcoporum ccxxiv. de qua cap. x. adverſus Collatorem S. Proſper. Commemorat Garnerius eodem anno 418. alteram Synodum, quæ dicitur ſecunda Africana, alteram item Carthaginenſem coactam ab Aurelio ex tota Africa, alteram quoque Romanam ſub Zoſimo. Decima ſexta eſt Synodus alia Carthaginenſis celebrata ab Aurelio, Coſs. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, ideſt an. 419. Contra Julianum anno 422, Coſs. Mariniano, & Aſclepiodoto habita eſt Synodus Anaxabi Auctore Maximiano. Anno 424, Coſs. Victore & Caſtino aut ſequenti 425, Coſs. Theod. XI. & Valentiniano Cæſ. celebrata eſt ab Attico Conſtantinopolitana in cauſſa Epiſcoporum, qui ex Occidente fuerant expulſi. Damnata eſt iterum Romæ Pelagiana hæreſis a Cæleſtino Pontifice eodem anno 425, quo pariter habita eſt Synodus univerſalis Africana. Coegit etiam in Galliis adverſus Pelagianos Concilium Arelatenſe S. Honoratus Epiſcopus anno 427. Hierio, & Ardaburio Coſs., nec non celebrata eſt Anglicana contra Agricolam Pelagianum anno 429, Coſs. Florentio, & Dionyſio. Proſcripſit quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430, Coſs. Theodoſio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cæleſtinus. Poſtremo damnavit Pelagium, & Cæleſtium Oecumenica Synodus Epheſina Coſs. Baſſo, & Antiocho, ideſt, inſequenti anno

anno 431. De Arauxicana, ceteriſque adverſus Semipelagianos alio in loco.

Extant adverſus Pelagianos etiam Conſtitutiones Imperatorum: Honorius & Theodoſius Pelagium, & Cæleſtium damnarunt, ac ſtatuerunt, ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coſſ. Hon. XII. & Theodoſ. VIII. id eſt anno 418. Sequenti anno Coſſ. Monaxio & Plinta idem decretum innovatum eſt, ut conſtat ex Reſcripto eorumdem Imperatorum ad Aurelium Carthaginenſem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias. Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc latitantes Conſtantius Cæſar Coſſ. Agricola & Euſtatio, anno ſcilicet 421, miſſo ad Voluſianum P. V. edicto. Idem præſtitit promulgata in hæreticos lege Valentinianus Imperator datis Epiſtolis Aquilejæ VII. idus Julias Coſs. Theod. XI. & Valent. Cæſ. hoc eſt an. 425, ad Amacium Præf. Galliarum. Is acceſſit Theodoſius Junior datis literis ad P. Orientis Aſclepiodotum anno 424, Coſſ. Caſtino & Victore, & ad Florentium an. 429, Coſſ. Florentio & Dionyſio. Poſt horum Imperatorum edicta alii Epiſcopatu dejecti ſunt, ut Julianus; alii ab erroris ſemita revocati, ut Turbantius, cui Julianus priores quatuor contra Auguſtinum libros nuncupaverat. Vide Auguſtinum lib. 1. Operis Imperf. num. 1.

Inter eos, qui adverſus Pelagianam hæreſim pro Catholica fide pugnarunt, primus in aciem prodit Hieronymus, quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Proſper,

Hebræo ſimul, & Grajo, Latioque venuſtum
Eloquio, morum exemplum, mundique magiſtrum:

Is adverſus Pelagianos ſcripſit Epiſtolam ad Marcellinum 82. an. 411, alteram ad Cteſiphontem 67. quam Noriſius ſcriptam putat anno 412, Garnerius 413, Pagius paullo ante annum 415. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos affabre elaboratos collata inter Atticum, & Critobulum altercatione, ut liquet ex Apologia Oroſii ſcripta hoc eodem anno, in qua Dialogorum Hieronymi meminit: quare ſcripti non ſunt anno 416. poſt Synodum Dioſpolitanam, ut viſum Baronio, & Voſſio in H. P. lib. 1. cap. 12. Critobuli nomen conflatum eſt ex κρίνω, & βουλὴ, quod jam in Cæleſtio Pelagius in Synodo Carthaginenſi fuerit damnatus. Attici nomine honor datus eſt Attico, qui magnis animis Conſtantinopoli exagitabat Pelagianos, ſive eo vocabulo ſignificatum eſt voluiſſe Hieronymum imitari Atticum dicendi genus. Vellicavit S. Pater hæreſim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam: quarum primam edidit anno 413. ſecundam & tertiam an. 414. ultimam paullo poſt. Sunt ejuſdem argumenti Epiſtolæ Hieronymi ad Alipium & Auguſtinum conſcriptæ anno 419. quo obiit Euſtochium, ut obſervarunt viri doctiſſimi Garnerius, & Noriſius. Anno inſequenti 420, Theodoſio IX. & Conſtantio III. Coſſ. pridie Kal. Octobris Ma-

gnum Hieronymum deceſſiſſe conſtat ex Chronico Proſperi, & perveniſſe uſque ad decrepitam ætatem teſtatur Auguſtinus in 1. contra Julianum cap. 7.

Cum vero S. P. Auguſtini ſcriptis hæreſim Cæleſtianam eſſe jugulatam gratuletur in præfatis Epiſtolis præclariſſimus antri Bethlehemitici hoſpes; quid in cauſſâ Pelagiana egerit magnus ille noſter Inſtitutor, ac Doctor, eſt modo breviter aperiundum. Igitur S. P. Pelagianos errores antequam vulgarentur, præfocaverat in libris de libero arbitrio, de duabus animabus, & in Quæſt. ad Simplicianum, necnon in Sermonibus quibuſdam, quos cum gratiæ Dei commendatione habuerat ad populum. Sunt hi in poſtrema PP. S. Mauri editione 170, 174, 175, & 176. Irrumpente vero peſtifero dogmate, edidit an. 412. libros tres de Peccatorum meritis & remiſſione, in quibus maxime diſputatur de parvulorum baptiſmate ad delendum originarium peccatum, ac Pelagius non ſine laude commendatur, quoniam ejus vita adhuc prædicabatur a multis. Fuerunt autem conſcripti ad Fl. Marcellinum V. C. qui proximo anno Donatiſtarum fraude fuit obtruncatus. Eidem Marcellino ſub finem anni 412. inſcripſit Auguſtinus librum de ſpiritu, & litera, in quo oſtendit poſſe hominem divino auxilio fretum exercere multas magnaſque virtutes, ſed ad juſtitiam habendam præter legem neceſſariam eſſe gratiam, quæ imbecillem erigat voluntatem, oppugnatâ impeccantiâ Pelagianorum. Data eſt eodem anno Epiſtola ad Honoratum 120, nunc 140. quam in 2. Retract. cap. 36. S. Doctor librum appellat, & in qua novi hæretici exagitantur. Conſequente anno 413. perſtrinxit Ingratos Sermone, quem habuit in Natali S. Joannis Præcurſoris in celebri conventu Carthaginenſi, de Verbis Apoſtoli XIV. Scripſit anno 414. Epiſtolam 89. ad Hilarium contra Pelagianos in Sicilia commorantes, nunc ordine 157. Editum hoc anno 414. arbitratur Garnerius librum de perfectione juſtitiæ adverſus definitiones Cæleſtii: ſed rejiciunt alii ad finem proximi anni 415. Hujus Operis non meminit Auguſtinus in libris Retractationum, quoniam cum ſcriptum ſit ad Eutropium & Paullum, pertinere videtur ad ſeriem Epiſtolarum. Eodem anno 415. conſcripſit Epiſtolas duas 28, & 29. nunc 166, & 167. ad Hieronymum: item librum de natura & Gratia contra illum, quem elapſo anno ſcripſerat Pelagius de natura, proditum a Jacobo & Timaſio ſtatim operâ Auguſtini ad bonam frugem revocatis. In hoc Opere S. P. demonſtrat naturæ vitia pertinere non ad inſtitutionem, ſed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes, parcens adhuc, quod ſingularis caritatis exemplum eſt, ejus nomini. Scripſit S. Doctor inſequente anno 416. Epiſtolas ad Joannem Jeroſolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonenſem, & ad Innocentium. Eæ ſunt in veteri editione num. 252. 94. 92. in poſtrema 179. 193. 178. & 176. iiſque narratur damnatio Pelagii facta in Synodis Carthaginenſi & Milevitana.

In-

Ineunte anno 417. edidit librum de Geſtis Pelagii, in quo agit de Synodo Paleſtina, de calliditate ipſius Pelagii, & de Chartula defenſionis ſuæ, quam ad eumdem Auguſtinum miſerat. Scripſit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epiſtolas 143, & 57. nunc vero 188, & 287. Anno 418. editus eſt liber de Gratia Chriſti, & alter de Peccato originali pertractantes de adjutorio poſſibilitatis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptiſmi. Garnerius ſcriptas putat hoc anno Epiſtolas ad Paulinum, ad Sixtum, & ad Optatum 106, 105, & 157. nunc autem 186, 194, & 190: ſed ad Paulinum data videtur ſuperiori anno 417. Exeunte hoc anno 418, ut videtur Garnerio & Noriſio, vel circa initium ſequentis ſcriptus eſt ab Auguſtino liber 1. de Nuptiis & Concupiſcentia ad perilluſtrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiſcentia ac pudore pertractat enucleate. Edidit ſub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi ſimul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori ſubjicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero perveniſſent ad Auguſtinum objecta quædam Juliani excerpta a quatuor libris hujus hæretici editis contra memoratum de Nuptiis; anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque ſuperius dicta de peccato originali, de pœnis ejuſdem, & de gratia regenerationis per baptiſmum collata. Interea ſcripſit Epiſtolam 107, modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epiſtolas Pelagianorum. Exornavit anno 421. librum Enchiridii ad Laurentium, reſponditque Quæſtionibus ſibi propoſitis a Dulcitio. Quo anno elucubraverit libros de Gratia & libero arbitrio, nec non de Correptione & gratia ad Monachos Adrumentinos Hiſtorici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt Noriſius, Garnerius, & Voſſius; editos 426, aut 427. Scriptores alii. Retractationum libros argumentis profligantibus hanc hæreſim paſſim refertos elaboravit anno 426. & 427. operibus aliis diſtractus. Contra Julianum non uno anno ſtylum exercuit: ſecundum librum de Nuptiis ſcriptum eſſe an. 420. dictum eſt ſupra: poſtquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, ſex notiſſimos doctiſſimoſque S. Pater conſcripſit circa finem anni 421, & initia ſequentis. Addidit morti proximus Opus Imperfectum: de quo cap. præcedenti. Exaravit paullo ante mortem anno 429. etiam libros de Prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono Perſeverantiæ, quibus Pelagianorum Reliquiæ proſtratæ ſunt. Deceſſit autem beatiſſimus Pater v. Kal. Septembris anno 430, Coſſ. Theodoſio XIII. & Valentiniano III. AA.

His, quæ de Auguſtino breviter dicta ſunt addo Appendicis loco, Garnerium diſſert. VII. §. 2. in ea verſari ſententia, quod S. Patri pronomen Aurelii addiderit popularis opinio, & hæc exorta ſit ex cap. 1. Apologiæ Oroſii, ubi librarii incogitantià ex Aurelii Carthaginenſis

 & Au-

& Auguſtini nominibus unum videtur eſſe conflatum . Comparat enim Oroſius defunctis Eccleſiæ luminibus Cypriano , Hilario , & Ambroſio tres viventes Aurelium , Auguſtinum , & Hieronymum , ſcribens : *Patres enim , & qui jam quieverunt Martyres , & Confeſſores , Cyprianus , Hilarius , & Ambroſius , & quibus etiam nunc permanere in carne neceſſarium eſt , Aurelius Auguſtinus , & Hieronymus , &c.* At decipitur vir doctiſſimus ; non enim his Oroſii verbis *tres* Patres *tribus* æquiparantur : & Auguſtino Aurelii etiam nomen acceſſiſſe , præter Oroſium , teſtatur Claudianus Mamertus lib. II. de ſtatu Anim. cap. 9. ubi ait: *Aurelius Auguſtinus acumine ingenii , & rerum multitudine velut quidam Chryſippus , argumentandi virtute aut Zenon ſenſuum ſubtilitate , aut Varro noſter voluminum magnitudine , &c.*

Demum adverſus Pelagianos , ut eos interim mittam , qui Semipelagianis obſtiterunt , ſcripſit inter annum 418, & 420. incertus Auctor Hypognoſticon , ideſt *ſubnotationum* , libros ſex , in quibus in unum ſtuduit contrahere Auguſtinianas contra Pelagium elucubrationes. Hos libros tribuunt quidam Sixto Romano , quidam autem Mercatori : ſed ab hujus ſtylo & eruditione videntur plurimum diſcrepare .

CAPUT V.

Diſputatur de ſtatibus Pelagianæ hæreſis enumeratis ſecundo capite , & oſtenditur Chriſti gratiam non ſolum mentem colluſtrare , verum etiam adjuvare voluntatem per inſpirationem ſanctæ dilectionis .

Status varii hæreſis Pelagianæ ſuperius explanati ſunt : de his agendum nunc ſingillatim .

Propositio I. Pelagius in primo ſui erroris ſtatu admiſit neceſſitatem legis , ſive naturalis ſingulorum hominum inſcriptæ cordi , ſive per revelationem traditæ , quam Deus iis proponere teneretur , qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent .

Demonſtratur I. auctoritate Concilii Carthaginenſis in Epiſtola ad Innocent. , in qua his verbis Pelagii & Cæleſtii proditur error : *Iſti autem aſſerunt , ſicut a fratribus , qui eorum libros legerunt cognovimus , in eo Dei gratiam deputandam , quod talem hominis inſtituit , creavitque naturam , quæ per propriam voluntatem legem Dei poſſet implere , ſive naturaliter in corde conſcriptam , ſive in literis datam .* II. Synodus Paleſtina , quæ primum Pelagii hæreſim damnavit , hanc , ut vidimus , illius aſſertionem proſcripſit : *Gratia Dei non ad ſingulos actus*

actus datur, ſed in libero arbitrio eſt, & in lege, atque doctrina. III. S. Pater Auguſtinus De Grat. Chriſti cap. 3, damnatam a principio ſententiam, & traditam a Pelagio in libris de libero arbitrio aſſerit, *Gratiam Dei & adjutorium, quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina conſtitui.* IV. Idem Pelagius in Epiſtola ad Demetriadem totus eſt in demonſtrando, quod poſſit homo per legem ac doctrinam inſtructus divinis obtemperare mandatis. V. Inveriſimile omnino eſt, Pelagium in priori ſtatu legem aliquam ac doctrinam non agnoviſſe; quandoquidem, ut ibidem Auguſtinus docet, baſis Pelagianæ hæreſis erat, tria diſtinguere, quibus divina mandata adimplentur, *poſſibilitatem*, *voluntatem*, & *actionem*, quorum primum dari fatebatur a Conditore naturæ: ſupponit ergo ea poſſibilitas legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Prædeſt. Sanctorum cap. 19. affirmat expreſſius, docens Pelagianos putare, *acceptis præceptis jam per nos ipſos fieri liberæ voluntatis arbitrio ſanctos, & immaculatos, &c.*

Neque vero dicas in his conſiſtere ſecundum ſtatum Pelagiani erroris, non primum. Enimvero primæva Pelagii hæreſis ea eſt, quæ in Epiſtola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagii de libero arbitrio, aliiſque latitat; quæ in prima Synodo celebrata contra eumdem Pelagium fuit anathemati ſubjecta; & quæ decantatam illam naturæ poſſibilitatem ſpectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam ſive inditam naturaliter, ſive exterius revelatam manifeſte comprehendit.

Facit adverſus prædicta, quod S.P. Auguſtinus in lib. de Hæreſ. ad Quodvultdeum cap. 88. ait Pelagium in tantum Gratiæ Dei inimicum fuiſſe, ut crederet ſine hac poſſe hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *increpatum a fratribus quod nihil adjutorio gratiæ tribueret, correctioni horum hactenus ceſſiſſe, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere jubentur arbitrium, facilius poſſent implere per gratiam, illam vero gratiam, ſine qua nihil omnino poſſumus, non eſſe niſi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per ſuam legem atque doctrinam.* Itaque in eo ſtatu Pelagius neceſſariam legem confeſſus eſt, in quo increpatus a fratribus agnovit gratiam *ad facilius*, non ad ſimpliciter operandum collatam. Qui ſtatus non eſt profecto hujus hæreſis primus. Idem S. Pater de Geſtis Pelagii cap. 23. ait, oblatum ſibi poſt Synodum Paleſtinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adjutorium*. Ante Synodum ergo Paleſtinam, & in primo hæreſis ſtatu admiſit Pelagius ſolam facultatem arbitrii, quacumque lege præciſa.

His reſpondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuiſſe, ut crederet ſine hac poſſe hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinam-

que

Digitized by Google

que ſignificare ; non enim præcepta poſſunt, niſi per legem proponantur, ſervari. Verborum ergo, quæ ſubſequuntur, ſenſus eſt, correptum a fratribus admiſiſſe aliquando etiam veram aliquam gratiam ad facilius operandum : ſed abſolute neceſſariam illam putaſſe tantummodo, quam etiam tradiderat a principio, ideſt, liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adjutorio. Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ ſupra diximus confirmantur. De Geſtis autem Pelagii ſcribit S. Pater, hæreticum non admiſiſſe adjutorium legis aperte in illo libello, non quod non admiſerit reipſa. Subdolus enim tergiverſator non ſemper expreſſit quod ſemper admiſit, ut interrogatus an aliud gratiæ adjutorium confiteretur præter facultatem arbitrii, annueret illico ; ac reſponderet ſe utique gratiam profiteri aliam, auxilium ſcilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus. Articulus quidem ſeptimus damnatus in Synodo Paleſtina legem atque doctrinam expreſſe mèmorat : & Pelagius in Epiſtola ad Conſtantium data jam ab anno 408, præter liberi arbitrii naturam, aliud gratiæ profitetur auxilium, ut conſtat ex Auguſtini libro de Gratia Chriſti cap. 36.

Propositio II. Pelagius in ſecundo erroris ſtatu admiſit præter legem atque doctrinam, gratiam, quæ dilectionem inſpirat, ſed ad facilius, non ad ſimpliciter operandum, eamque præcedentibus meritis comparatam.

Id probatur I. ex libro de Hæreſibus ad Quodvultd. capite ſupracitato. II. Ex libro de Grat. Chriſti cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, ſic confiteatur, qui vult veraciter confiteri : ut omnino nihil boni ſine illa ; quod ad pietatem pertinet veramque juſtitiam, fieri poſſe non dubitet. Non quomodo iſte, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur facilius impleatur, quid de illa ſentiat ſatis oſtendit, ſcilicet, quod etiam ſine illa, etſi minus facile, fieri tamen quod divinitus præcipitur, poteſt.*

Quod hæc gratia ad facilius etiam voluntatem excitaverit inſpiratione caritatis, probatur primo ; nam capite nuper laudato Auguſtinus diſerte loquitur de Gratia, qua càritas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, in cordibus noſtris. Deinde quia ſequenti cap. 29. ait S. Pater, ſanum fore & catholicum ſenſum Pelagii, ſi tolleret *facilius*, & abſolute fateretur gratiæ neceſſitatem ad boni Operis adimpletionem. Præterea Pelagius in illo errore, quod gratia detur tantum ad facilius, ſemper obſtinate perſeveravit : gratiam vero interioris illuſtrationis, ut mox dicam, tandem confeſſus eſt. Illà igitur gratià ad facilius operandum præter mentis illuſtrationem, etiam caritatem aliquam inſpirari, Pelagius non denegabat. Denique quod Pelagiani exiſtimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi, conſtat ex cap. 31. ejuſdem libri de Gratia Chriſti, ubi de hæreſiarcha legitur: *Nempe manifeſtum eſt eum di-*

Digitized by Google

dicere gratiam ſecundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet ſignificet, quam tamen aperte non exprimit. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatetur, &c.

Propositio III. Pelagius tandem admiſit gratiam internæ illuminationis, etiam ut *ſimpliciter* neceſſariam, nunquam vero gratiam excitantem voluntatem per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti, ſive per inſpirationem caritatis.

Eſt prima propoſitionis pars contra Leonardum Leſſium lib. de Efficacia Grat. cap.17. P. Lugo diſp. 1. ſect.2. alioſque perpaucos. Defenditur autem a Gregorio de Valentia in 1. 2. q.3. puncto 3, a Suareſio lib.3. Opuſc. cap.2, & lib.2. de cauſſa Prædeſt. cap.16, ab Edmundo Simonnet principio diſſert.de Gratia, a Dionyſio Petavio cap.9. de Hæreſi Pelag.ab Honorato Tournely lib. 1. de Gratia cap. 3. pag. 70, a Thomiſtis & Auguſtinianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam Pelagianos admiſiſſe interiores colluſtrationes ut *ſimpliciter* neceſſarias, ſed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppoſitum Schola Lovanienſis & Duacenſis, nec non Thomiſtæ doctiſſimi cum ſuo Joanne Gonſalez controverſia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, num. 12. Hæc vero eſt propoſitionis pars altera. Tertiam, quod Pelagius nunquam admiſerit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Auguſtino, atque in his controverſiis parumper exercitati.

Itaque prima pars demonſtratur auctoritate Auguſtini ſcribentis cap.7. de Gratia Chriſti: *Et tanquam explicaturus* (Pelagius) *quam dicat gratiam, ſecutus adjunxit dicens, quam nos non ut tu putas, in lege tantummodo, ſed & in Dei eſſe adjutorio confitemur. Quis non hic deſideret, ut oſtendat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo ſe gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione ſuſpenſis, quid addiderit intuemini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit, dum nobis ne præſentibus occupemur futura demonſtrat, dum diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat.* En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exteriorem, internas colluſtrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

Solent reſpondere, ex præmiſſis Auguſtini verbis ſolam externam legis ac doctrinæ gratiam in Pelagiana confeſſione apparere: ſed falſi ſunt hac in parte Adverſarii. Primum: Pelagius eo loco profitetur *Gratiam non in lege tantummodo, ſed in Dei eſſe adjutorio*: atque petenti Auguſtino & expectanti, quidnam eſſet adjutorium iſtud a lege diſtinctum, reſpondit hæreticus, *Adjuvat per doctrinam, & revelationem*

tionem ſuam, &c. Non ergo iis verbis adjutorium legis deſignat, ſed revelationem aliam intimam ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. XI. demonſtrat hanc revelationem non eſſe veram Chriſti gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apoſtoli Pauli: cui tamen, ut gratia adeſſet, per quam reſiſteret ſtimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob ſapientiæ altitudinem extolleretur, addenda erat caritas, quæ non inflatur, animique reprimit elationem. Quare Chriſti gratia in ſola interiori revelatione ſita non eſt, ut tergiverſabatur Pelagius; etiamſi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apoſtolus. Inſuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipſas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas, niſi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum eſſe didicerit, etiam dilectione & actione perficiat:* Quiſquis autem orat, jam lege & exteriori doctrina inſtructus eſt, & donum orationibus poſtulat hactenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari annuebat.

Nec repugnat, quod S. Pater poſt verba ſupra allata eodem cap.7. ait: *In his omnibus non receſſit a commendatione legis & doctrinæ.* Qualiſcunque enim gratia, etiam internæ revelationis, quæ proponit tantummodo quid faciendum eſt, & voluntatem non adjuvat ſubminiſtratione aliqua caritatis, in munere a lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem eſſe Auguſtini, conſequentia verba demonſtrant: *Dei adjutorium multipliciter inſinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonſtrationem futurorum & aperitionem diabolicarum inſidiarum, & multiformem & ineffabilem gratiæ cæleſtis illuminationem, ad hoc utique, ut divina præcepta & promiſſa diſcamus. Hoc eſt ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina.* Itaque per Auguſtinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis a commendatione legis & doctrinæ nequaquam receſſit, quia gratia illa hoc ſolum efficit, ut divina præcepta ac promiſſa diſcamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejuſdem libri de Gratia Chriſti, *Ad doctrinam*, inquit Auguſtinus, *pertinet etiam quod ſapientia revelatur, ad doctrinam pertinet cum ſuadetur omne quod bonum eſt.*

Secunda propoſitionis pars, quod Pelagius admiſerit aliquando gratiam internæ illuminationis, ut *ſimpliciter* neceſſariam, probatur primo: Admiſit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod diſtinctum ab exteriori lege ac doctrina, atque iſtud nullum aliud eſt, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori lege ac doctrina diſtinctum admiſit aliquando Pelagius, ut *ſimpliciter* neceſſarium. Ergo admiſit ut *ſimpliciter* neceſſarium adjutorium internæ illuminationis. Probatur minor. Pelagius anathematizavit eos,

qui

qui gratiam Dei & adjutorium non ad ſingulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio eſſe, vel in lege atque doctrina; ut Auguſtinus docet lib. de Geſtis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admiſit neceſſarium etiam adjutorium illud ab exteriori lege diſtinctum. Iccirco autem Pelagius ad punctum iſtud pervenit, ut abjurationem ſuam in Synodo Paleſtina quoquomodo ſinceram oſtenderet, nec ſe a ſeipſo proderet eſſe damnatum. Cum enim ſeptimum articulum proſcripſiſſet, oportebat, ut gratiam aliquam neceſſariam confingeret diverſam a naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod præſtitit oppido, admittens gratiæ illuminationem, de qua nunc pertractatur. *Ecce anathematizat*, ait Auguſtinus, *qui hoc ſentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus ſingulos adjuvamur*. Nec tamen veram Gratiam confeſſus eſt unquam, ut principio ſpecioſis verbis ſuadere nitebatur: quoniam per multiformem illam illuſtrationem non recedebat, niſi oretenus, a commendatione legis, atque doctrinæ. Probatur deinde aſſertio; nam S. Pater hoc unum adverſus Pelagianos contendit, ut non ſolum fateantur adjuvari a Deo poſſibilitatem per illuminationem mentis, & objecti propoſitionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Chriſti cap.47. ſcribit, quod ſi Pelagius *conſenſerit etiam ipſam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut ſine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, eamque eſſe gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controverſiæ relinquetur*. Tota ergo controverſia Pelagium inter & Auguſtinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod ſitum eſſe conſtat in inſpiratione caritatis; & per conſequens de gratia, quæ proponit divina præcepta ac promiſſa, etiam per interiorem mentis illuſtrationem Pelagius Auguſtino minime diſſentiebatur.

Ex his conſequitur tertia Propoſitionis pars, ſcilicet, quod Pelagius nunquam admiſit veram Chriſti Gratiam, quæ non ſolum proponit quid agere debeamus, verum etiam voluntatem adjuvat per ſubminiſtrationem caritatis. Quod tamen breviter confirmatur Auguſtini lucupletiſſimis teſtimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Chriſti cap. 12. S. P. ſermonem inſtituens de Gratia, quam Catholici profitentur, hæc habet: *Qua gratia agitur non ſolum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec ſolum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. Hæc gratia ſi doctrina dicenda eſt, certe ſic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili ſuavitate credatur infundere, non ſolum per eos qui plantant & rigant extrinſecus, ſed etiam per ſeipſum, qui incrementum ſuum miniſtrat occultus, itaut non oſtendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem*. Et cap. ejuſdem Operis tertio ac triceſimo:

Nos autem, inquit, *illam gratiam in eorum confeſſione requirimus, de qua dicit Apoſtolus, Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & caritatis & continentiæ. Non eſt autem conſequens, ut qui habet donum ſcientiæ, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam caritatis, ut agat*. Huc ſpectat Concilium Milevitanum Can. 4. *Quiſquis dixerit, eamdem gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſum nobis reveletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema ſit*. Et infra: *Utrumque Dei donum eſt, ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam ſicut de Deo ſcriptum eſt, Qui docet hominem ſcientiam; ita etiam ſcriptum eſt, Caritas ex Deo eſt*.

Hæc cum adeo perſpicua ſint; aſſerendum eſt non confiteri veram Chriſti gratiam, qui admittunt ſolam illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per ſolam propoſitionem ac revelationem divinorum præceptorum, niſi aſſerant ejuſmodi illuminationem fieri ineffabili ſuavitate, & inſpiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifeſtiſſimum; atque poteſt inſuper ſequentibus rationibus commonſtrari. Primo hæc illuminatio exhibens tantum ſcientiam rerum faciendarum, & ſe tenens ex parte objecti, quantumvis interior ſit & ſingularis, non recedit in munere a lege, & doctrina, cum detur ad hoc, *ut divina præcepta, & promiſſa diſcamus*. Non eſt ergo illa gratia, quam adverſus Pelagium Auguſtinus invictiſſime propugnavit. Deinde per illam gratiam, quæ demonſtrat ſolum quid agere debeamus, quemadmodum per legem & doctrinam, adjuvatur a Deo ſola naturalis *poſſibilitas*, non datur adjutorium voluntatis & operis; ut ſcribit Auguſtinus de Grat. Chriſti cap. 6. & 15., ideoqne hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & conſequenter nec motionem illam moralem, quæ per ſolam manifeſtationem objecti, ut ajebat Pelagius, ſtupentem excitat voluntatem. *Operatur* (verba ſunt hæretici apud Auguſtinum de Gratia Chriſti cap. 10.) *in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit, dum revelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt*. Igitur motionem aliquam extrinſecam voluntati, ac moralem, per revelationem & doctrinam, ſive internam, ſive externam, nequaquam Pelagius inficiabatur. Inſuper, ſi adhuc contendas Pelagium nunquam

quam confeſſum interiores illuſtrationes; arbitror te minime negaturum, eas admiſiſſe Semipelagianos, quos tamen certum eſt ad initium fidei veram Chriſti gratiam non exiſtimaſſe neceſſariam, eam ſaltem, pro qua magnus Auguſtinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos poſteriores, de quibus legendus eſt S.P. lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim teſtem locupletem, ac bene Theologis auditum Dionyſium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: *Nam etſi Semipelagiani gratiam Chriſti non in ſola externa legis propoſitione, ſed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & morali poſitam putarent, ut eruditiores Theologi fatentur, præter paucos illos, qui conſenſu majoris partis explodantur; nihilominus eos Proſper queritur in Carmine de Ingratis, nullas alias gratiæ Chriſti mandaſſe partes, quam doctoris, monitoris, ac forinſecus inſonantis.* Cujus ſane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac ſuadere quod bonum eſt, pertinet ad doctrinam. Poſtremo non eſt conſequens, ut Auguſtinus ſuperius monuit, ut qui habet ſcientiam & percipit quid agere debeat, habeat etiam adjutorium operationis ut agat; veluti, ſi dormientem infirmum & in aliquo periculo conſtitutum quiſpiam a ſomno excitet, & ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec ſubtrahit ab impendenti diſcrimine, niſi illius plantas conſolidet. Proponere ergo imbecilli hominum voluntati divina præcepta ac promiſſa, eamque ſuſcitare ac movere tantum moraliter revelatione, & propoſitione objecti; eſt commonere hominem, non adjuvare: eſt impertiri donum ſcientiæ, non caritatis; eſt denique commendare legem ac doctrinam, non gratiam.

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adverſariorum objecta. Opponere ſolent verba Auguſtini in lib. I. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere ſic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipſum opus bonum voluntate, nihil eam credatis operari.* Nullam ergo Pelagiani admiſerunt gratiam interiorem. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum ſuorum lib. I. de Grat. cap. 13. putat validiſſimum. Verum Auguſtini verborum ſenſus eſt, Pelagianos nullam admiſiſſe gratiam, quæ per inſpirationem caritatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum ſcientiæ, quo noverit quid agere debeat. Inſurgunt S. Patrem de Gratia Chriſti cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam receſſit a commendatione legis & doctrinæ. Sed reſpondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid ſuadet quod bonum eſt, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impertiendo adjutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam

Chriſti gratiam fuiſſe confeſſum. At his occurrimus dicendo veram Chriſti gratiam non conſiſtere in ſola illuminatione mentis, ſive in dono ſcientiæ; ſed etiam in ſubminiſtratione caritatis, qua facere velimus, & faciamus. Tandem inquiunt eſſe plurium Doctorum Catholicorum ſententiam, quod Gratia Chriſti ſit interna revelatio objective tantum & moraliter attrahens voluntatem: qui, ſi vera forent hactenus dicta, conſentirent apertiſſime Pelagianis. Ceterum hi Theologi non affirmant internam ſubminiſtrationem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris, & monitoris, oſtendendo quid agere debeamus, quaſi neceſſaria tantum ſit ex parte objecti, nec potentiæ animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera ſupernaturalia, aut ſit virtus operationis & voluntatis in ſola facultate arbitrii, ut aſſerebat Pelagius. Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinſecum voluntati adjutorium, quod tamen negant eſſe ſuapte natura inſpectum efficax, ac prædeterminans. De qua controverſia alio in loco.

Propositio IV. Non eſt connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii; niſi ita accipiatur, ut inſpecta ſola naturali facultate poſſit ex æquo bonum & malum.

Demonſtratur prima pars; quia hæc eſt communis liberi arbitrii notio, ut ſit poteſtas animi libera ad faciendum vel non faciendum; unde juremerito damnata eſt Janſeniana propoſitio, quod ad merendum vel demerendum in hoc ſtatu non requiratur libertas indifferentiæ, dummodo arbitrium ſponte & voluntarie velit; itaut libertas cum neceſſitate conſiſtat. Quem errorem non ſemel in hoc opere profligavimus, & rurſus inſectabimur cum ad hæreſim Janſenianam perventum erit. Præterea S. Pater lib. II. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 3. ait: *Non itaque ſicut te, atque alios fallens loqueris, ſi quis liberum in hominibus arbitrium dixerit, Cæleſtianus & Pelagianus vocatur: iſtud quippe Catholica fides dicit*. Idem tradit in Epiſtola ad Cteſiphontem S. Hieronymus. Non ergo redarguendi ſunt Pelagiani, quod liberi arbitrii indifferentiam aſſererent. Id in eis reprehenditur, & damnatur, quod ejuſdem arbitrii vires adeo robuſtas eſſe jactabant, ut vellent ſine gratiæ adjutorio poſſe bonum & malum, dummodo illud per legem doctrinamque innoteſceret. Quare Auguſtinus poſt laudata verba proſequitur: *Sed ſi quis ad colendum recte Deum, ſine ipſius adjutorio, dicit eſſe in hominibus liberum arbitrium, ipſe Cæleſtianus & Pelagianus vocatur*. Atque his verbis comprobata eſt propoſitionis pars altera.

CA-

CAPUT VI.

Num Pelagius Gratiam habitualem negaverit.

Habitualem gratiam negaviſſe Pelagium, ſcilicet intrinſecam illam animæ *habitudinem*, qua homo permanenter fit juſtus, opinatur Vega lib. VII. in Tridentinum Concilium, eique ſubſcribunt Suareſius in Prolegomeno V. de Gratia cap. 2, & lib. VII. cap. 7. num. 1, & Tournely lib. 1. de Gratia q. 3. pag. 79. Oppoſitum tamen tradunt non ſolum Janſenius lib. V. de H. P. cap. 22, verum etiam Gonetus diſput. 1. art. 3, Martinonus in Anti-Janſenio diſput. 7. de H. Pelag. ſect. 13. cum aliis Theologis plurimis. Inter quos media via incedendum nobis eſt; nam arbitramur iſtiuſmodi gratiam admiſſam a Pelagianis, non tamen eo modo, quo illam tenemur confiteri: atque id proxima poſitione explicabimus.

Propositio I. Pelagius habitualem gratiam agnovit, at non ſenſu recto, & Catholico.

Demonſtratur prima pars. Nam primum nullibi invenimus hunc errorem vel ab Africanis Conciliis, vel ab Auguſtino fuiſſe Pelagio imputatum. Deinde Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra Julianum cap. 6. docebant parvulos baptizandos, non quidem ut illis originale remittatur peccatum, ſed ut ipſis addatur Sanctitatis decus atque ornamentum, uſurpantes verba Chryſoſtomi ex homilia, quam de Baptizatis habuit: *Non enim tantum ſunt liberi, ſed & ſancti: non tantum ſancti, ſed & juſti: non ſolum juſti, ſed & filii; non ſolum filii, ſed & hæredes: non ſolum hæredes, ſed & fratres Chriſti: nec tantum fratres Chriſti, ſed & cohæredes: non ſolum cohæredes, ſed & membra: non tantum membra, ſed & templum, non tantum templum, ſed & organa Spiritus*. Et infra: *Hac de cauſa etiam infantes baptizamus, cum non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint*. Qui hæc cum Chryſoſtomo profitentur, videntur ne ſanctificantem gratiam denegare? Inſuper manifeſta ſunt hæc alia Pelagii verba apud Auguſtinum de Gratia Chriſti cap. 37. *Vide quid Chriſtiani facere poſſunt, quorum in melius per Chriſtum inſtaurata natura eſt, & qui divinæ quoque gratiæ juvantur auxilio*. Addit S. Pater: *Naturam in melius inſtauratam, remiſſionem vult intelligi peccatorum. Quod alio loco in hoc ipſo libro ſatis demonſtravit, ubi ait, Etiam illi, qui longo peccandi uſu quodammodo obduruere, inſtaurari per pœnitentiam poſſunt*. Tandem Concilium Milevitanum Canone 3. damnans Pelagium admittentem gratiam, quâ juſtificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, ſed quoniam aſſeruit, *Gratiam, qua juſtificamur*

mur valere ad remiſſionem peccatorum, quæ commiſſa ſunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur.

Reſpondent Suareſius & Tournely, Pelagium admiſiſſe gratiam remiſſionis peccatorum, qualem Novatores permulti conſtituunt in ſola extrinſeca imputatione juſtitiæ. Sed refellitur hæc reſponſio. Gratia enim qua in meliorem hominem renaſcimur, quæ ornatum animæ confert, eamque reddit ſine macula & ſine ruga, qua meliores reddimur, animique virtute perficimur, hæc, inquam, gratia non extrinſeca eſt, ſed interna. Pelagius vero in Epiſtola ad Demetriadem his plane verbis gratiam remiſſionis peccatorum deſcribit. Deinde Concilia & Patres in hac gratia id ſolum improbant, quod Pelagius cum ipſa non conjunxerit adjutorium ad vitanda peccata, & quod crediderit illam naturalibus meritis comparari, ut mox oſtendam. His ergo erroribus exploſis, Pelagius veram gratiam ſanctificationis confeſſus eſt. Poſtremo Julianus apud Auguſtinum lib. 1. cap. 6, ut vidimus, Gratiam remiſſionis peccatorum deſcribit verbis Chryſoſtomi: atque inter illius dotes hanc complectitur, quod ejus dono fit homo Dei templum, & organum Spiritus; & Pelagius fatetur per illam gratiam inſtaurari naturam. Quæ omnia proculdubio demonſtrant donum aliquod receptum in anima.

Secundam propoſitionis partem demonſtrant verba Auguſtini capite de Gratia Chriſti triceſimo: *Iſtam quippe gratiam, qua juſtificamur, ideſt, qua caritas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis, in Pelagii & Cœleſtii ſcriptis, quæcunque legere potui, nuſquam eos inveni, quemadmodum confitenda eſt, confiteri.* Enimvero non confitetur gratiam remiſſionis peccatorum, quemadmodum confitenda eſt, quiſquis aſſerit illam dari ſecundum merita per ſolam arbitrii facultatem comparata, atque arbitratur valere tantummodo ad remiſſionem peccatorum, quæ commiſſa ſunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur; videlicet, animam exornare, ſed nullam ei virtutem ad ſupernaturaliter operandum infundere. At Pelagius aſſerebat non a Deo *accipere, ſed a ſeipſis homines habere gratiam, qua liberamur ab impietate, & hanc ſecundum merita noſtra dari*, ut Auguſtinus ait hæreſi 88. Et rurſus affirmabat Pelagius auxilium gratiæ Salvatoris in hoc poſitum eſſe, *ut ignoſcat commiſſa præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda*, ut idem Auguſtinus ſcribit libro de natura & Gratia cap. 34. Exiſtimabat enim in noſtra poteſtate, non in Dei miſericordia eſſe opus quodlibet ſalutare. Igitur Pelagius habitualem Gratiam, quomodo confitenda eſt, nequaquam confitebatur. Hinc Concilium Milevitanum can. 3. definit per Chriſti gratiam non ſolum remitti peccata commiſſa, verum etiam conferri adjutorium ne committantur.

Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia. Dona habitualia propter actus ſupernaturales dantur. Ergo his ablatis tollitur etiam habitus

tus ſupernaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habitualem, non ſequitur hanc gratiam admiſiſſe; quia Pelagius de iis donis expreſſe non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: ſed dixit nos omnes generari in eo ſtatu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admiſit in pueris, dixit eſſe in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non eſt præmium meritorum, ſaltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habitualem non admiſit.

Reſp. ad primum, nego antecedens; habitus enim ſupernaturalis datur in ſenſu Pelagii ad decorem ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea ſit templum Spiritus Sancti, & membrum Chriſti, ipſiuſque inſtauretur natura. Ad alterum dico Concilia & Patres non ſolum damnaſſe Pelagii dogma circa adjutorium gratiæ actualis; verum etiam pertractaſſe de iis, quæ ille proferebat, ut illuderet Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Chriſti, de ipſa peccatorum remiſſione: in qua, cum id ſolum redarguerint, quod Pelagius ab ea ſejunxerit actuale auxilium; conſequens eſt, hæreticum gratiam hujuſmodi non denegaſſe. Ad tertium fateor in ſenſu Pelagii gratiam remiſſionis peccatorum eſſe quodammodo naturalem, utpote arbitrii meritis comparatam: at non ſequitur ex hac præmiſſa, nullum nobis donum conferri præter illa, quæ naſcendo nobis conferuntur; alioquî denegaſſet quoque vitam æternam, & baptizatis, juſtiſque regnum cœlorum. Quod ſequitur probat ſolummodo Pelagium non admiſiſſe gratiam habitualem, quemadmodum confitenda eſt; & poteſt etiam argumentum ſic comparatione eludi: Gratiam vitæ æternæ, quam admiſit Pelagius, dixit eſſe in adultis præmium meritorum. Sed vita æterna non eſt præmium meritorum, ſaltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam æternam minime admiſit. Falſiſſima eſt conſequentia.

Opponit 2. idem Suareſius lib. VII. de Gratia cap. 6. Auguſtinus Epiſtola 95. docet, Pelagium, licet admiſerit gratiam remiſſionis peccatorum, hanc tamen exiſtimaſſe non fieri per interioris gratiæ ſubminiſtrationem: *Sive gratiam dixerit eſſe liberum arbitrium, ſive gratiam eſſe remiſſionem peccatorum, ſive gratiam eſſe legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiſcentias, tentationeſque vincendas.* II. Idem Auguſtinus lib. de Grat. Chriſti cap. 2. ait, putaſſe Pelagium nos ſalvari *adjutos, non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis.* III. Concilium Milevitanum damnans Can. 3. gratiam ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, videtur damnare Pelagium, quod in remiſſione peccatorum gratiam habitualem non intellexerit. IV. Divus Augu-

Auguſtinus fatetur ſe in ſcriptis Pelagii, & Cæleſtii nunquam potuiſſe invenire gratiam, qua juſtificamur; ita de Gratia Chriſti cap. 30.

Reſp. ad 1. minime citatâ Epiſtolâ Auguſtinum aſſerere, quod juxta Pelagii mentem fiat peccatorum remiſſio ſine interioris gratiæ infuſione; ſed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remiſſionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, eſſe adjutorium, quod per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiſcentias vincendas, ideſt gratiam actualem voluntatis & operis, quam negabat hæreticus. Id vero ex ipſis Auguſtini verbis eſt manifeſtum. Per hæc diluitur ſecundum, & tertium; nam utique ſubminiſtrationem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non ſolum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, ſed etiam quod non committantur: quorum unum fatebatur Pelagius, negabat alterum. Notandum hic obiter, Scholaſticos nonnullos, qui putarunt diſputatum fuiſſe cum Pelagio de neceſſitate gratiæ habitualis, nominis æquivocatione, & ignorantia hiſtoriæ lapſos non leviter: quod animadvertit etiam Gabriel Vaſquez diſput. 196. cap. 3. num. XIII. Ad ultimum liquet ex verbis Auguſtini, Pelagium non admiſiſſe gratiam habitualem, quemadmodum debebat eam confiteri, ideſt, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum ſubminiſtratione virtutis. Leviſſima ſunt ergo momenta Suareſii, noſtramque aſſertionem potius corroborant.

Propositio II. Præter habitualem Gratiam neceſſarium eſt ad actus ſupernaturales præmovens aliquod actuale adjutorium.

Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Pſalm. 126. ait Regius Vates: *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam*: & Pſ. 26. 9. *Adjutor meus eſto: ne derelinquas me, neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus*: quibus verbis Innocentius in Epiſtola ad PP. Conc. Carthag. *Nos ergo dicimus* (inquit) *quid oremus? Cum ille tantopere beatus vir, ne deſpiciatur, exorat. Illi enim neceſſe eſt ita arguant, qui iſta confirmant. David enim orationis ignarus, & ſuæ naturæ neſcius accuſetur: qui cum ſciat in ſua ineſſe natura, adjutorem ſibi Deum, & aſſiduum adjutorem invocat; nec illi ſufficit aſſiduum, ſed ne aliquando illum deſpiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne pſalterii hoc & prædicat & clamat.* Et paucis interjectis rationem his verbis addidit: *Nam quamvis redemiſſet hominem* (Deus) *a præteritis peccatis; tamen ſciens iterum poſſe peccare, ad reparationem ſibi, quemadmodum poſſet illum & poſt iſta corrigere, multa ſervavit; quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti, confiſique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Neceſſe eſt enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Habet ſimilia in Epiſtola ad PP. Milevitanos. Apoſtolis quoque, tametſi juſti eſſent,

ſent, ait Chriſtus Joannis x. v. 5. *Sine me nihil poteſtis facere*: quo teſtimonio neceſſitatem gratiæ actualis demonſtrat Auguſtinus de Gratia Ch. cap. 30, & alibi frequentiſſime. Ad rem ſimiliter facit exemplum Petri, de quo ait Ambroſius apud Auguſtinum citato libro cap. 45. *Nam ſi Petrus lapſus eſt, qui dixit, Etſi alii ſcandalizati fuerint, ego non ſcandalizabor; quis alius jure de ſe præſumat?* Ergo etiam juſtis divinum auxilium eſt implorandum, eoque indigent.

Hoc idem infertur ex canone x. ſecundæ Synodi Arauxicanæ: *Adjutorium Dei etiam renatis ac ſanctis ſemper eſt implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare*. Cui Arauxicano Canoni conſonant verba Cæleſtini in Epiſtola ad Epiſc. Galliæ; ubi cap.8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & proculdubio habent gratiæ habitualis ornamentum, *ut bonum aliquod agant, paternis inſpirationibus tangi*.

Confirmat hactenus dicta S.P. Auguſtinus: etenim de Gratia Chriſti cap.25. allatis verbis Apoſtoli ad Rom.VIII.14; *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*, & Matth. x. 20, *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*, hæc ſcribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum eſt, ab illo aguntur qui bonus eſt*. Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris veſtri, qui vobis dat, vel dedit poſſe bene loqui: ſed ait, Qui loquitur in vobis, non ſignificans poſſibilitatis profectum, ſed exprimens cooperationis effectum*. Quo in loco S. P. aperte neceſſitatem actualis, & cooperantis adjutorii demonſtrat. Et de Corrept. & Grat. cap. 2. diſerte gratiam ſingulis neceſſariam appellat *inſpirationem bonæ voluntatis atque operis*. Ut enim dictum eſt ſupra hanc negabat Pelagius, & pro hac tantæ Auguſtini adverſus hæreticum poſtulationes.

Accedit Theologica ratio. Primo enim Juſtus divinæ gratiæ auxilium quotidie poſtulat: at, quemadmodum Auguſtinus ſcribit de Grat. Chriſti cap. 15, *Cur petitur quod ad noſtram pertinet poteſtatem, ſi Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria ſententia, ſolum poſſe, non autem velle atque operari tribuitur Deo, quandoquidem habitus cum ſe teneant ex parte *actus primi*, adjuvant *poſſibilitatem*, non autem operationem. Poſtremo ſi Adam præter originalem juſtitiam, in qua illum conſtituerat qui fecerat rectum, indigebat adjutorio ſine quo perſeverare non poterat; quanto magis adjutorium actualis gratiæ erit iis neceſſarium, qui cum Apoſtolo ingemiſcunt dicentes: *Video legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati?*

Dices 1. Quælibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, inſtructa, poteſt ex ſe prodire in actum. Ergo etiam habitu ſupernaturali exornata. = Reſp. diſt. ant. cum divino concurſu, ac præmotione ordinis naturalis, concedo: abſque tali præmotione, nego.

Atque ita ad actus ſupernaturales præter gratiam habitualem neceſſariam dico præmotionem & concurſum ordinis Gratiæ, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen eſt, quod in hoc ſtatu propter concupiſcentiam & ignorantiam, non ſufficit quod virtute divina moveamur ad bene agendum; ſed requiritur etiam, ut voluntas infirma ſanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas, & a nobis demonſtratum eſt alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitanum Canone 3. ſuperiori propoſitione laudato definit gratiam, qua juſtificamur, non ſolum conferre remiſſionem peccatorum, quæ commiſſa ſint, ſed etiam adjutorium, quo non committantur. = Reſp. Id quidem jure ac merito a ſancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam juſtificationis ſpectare ad ſolum animæ ornatum, & nullam ad actus ſupernaturales impertiri virtutem. Nec ſequitur, ſi gratia habitualis adjutorium, ac virtutem impertit, quid opus eſt auxilio gratiæ actualis? Ut enim prædicta quæſtione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta ſanetur, & etiam ſanata elevetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, ut a Deo moveatur ad agendum.* Quod S. P. Auguſtinus in lib. de nat. & gratia cap. 26. duplici declarat exemplo: unum eſt infirmi hominis, qui cum ſanatur a medico, ſuſtentandus eſt etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem ſanitas apto ſubſidio convaleſcat atque perſiſtat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam pleniſſime ſani, cernere colorata, niſi candore lucis adjuti, non poſſunt.

Dices 3. Per gratiam habitualem Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus Sanctus omnipotens eſt. Omnia ergo poſſumus per hanc gratiam = Reſp. diſt. ma. Spiritus Sanctus habitat ſanando & juſtificando, conc. inſpirando dilectionem, & ſubminiſtrando virtutem; ſubdiſtinguo, Atque id pertinet ad gratiam habitualem, nego: ad actualem, concedo. Vera eſt etiam minor propoſitio; poteſt enim Spiritus Sanctus inhabitans ſubminiſtrare adjutorium operationis, & ſanctam inſpirare delectationem. Atque ſi id impertiatur, aderit actualis gratia ad bene operandum neceſſaria.

Dices 4. Habitus eſt perfectior actu. Poteſt ergo actum ipſum efficere = Reſp. diſt. ant. Habitus eſt perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, *ſecundum quid*, quatenus diuturnior & permanens eſt, conc. Eſt perfectior *ſimpliciter* & abſolute, nego. Sicut enim turpius eſt male agere, quam poſſe male agere; ita perfectius eſt facere bona, quam poſſe. Ad illud vero quod infertur, dico poſſe quidem habitum proportionatos ſibi actus efficere, ſed accedente concurſu ordinis gratiæ, ideſt adjutorio voluntatis, & operis. Nec ſequitur, ſi habenti gratiam

tiam alia gratia eſt neceſſaria, dabitur proceſſus in infinitum, ut quidam objectant. Nam habenti gratiam habitualem eſt neceſſaria actualis, non vero alia habitualis, quemadmodum oculo pleniſſime ſano non eſt neceſſaria ſanitas, ſed candor lucis; & qui firmo corpore eſt, non indiget valetudine, ſed alimentis.

CAPUT VII.

Quæritur quid ſit gratia.

ARBITROR ex dictis manifeſtum, nos Gratiæ nomine minime ſignificare hoc in libro Conditoris dona ad naturam ſpectantia, inter quæ in creaturis ratione præditis facultas liberi arbitrii ſingulare eſt ac præcipuum. Quamquam & dona iſtiuſmodi non immerito *Gratiæ* dicuntur, ſignificante Gratiæ vocabulo omne id, quod alteri *gratis*, ideſt liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem *non improbanda ratione gratia Dei dicitur qua creati ſumus, quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, ſed gratuita Dei bonitate donata eſt*, ſcribit Auguſtinus Epiſt. 177. alias 95. Quibus ſimilia habet de Prædeſtinat. SS. cap. 5. oſtendens quo jure ſit gratia, *qua ſumus animantia rationabilia, diſcernimurque a pecoribus*. Ac multo minus de illa nunc diſſertatur gratia, quam latini Scriptores appellitant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficii memorem animum, aut rationem ſtudiumque, quibus gratificamur alicui, ſive in memoria & remuneratione tenemus officiorum, honorumque obſervantiam. Gratiam itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, ſed quod pertinet ad ſupernaturalem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum illuſtrat, & voluntatem corroborat. Præcipue autem loquimur de gratia actuali; nam habitualem quam vocant, ad controverſias Pelagianas non ſpectat, eaque erit ſequentis libri XIX. argumentum.

In quo autem actualis Gratiæ ſit conſtituenda natura, viri Theologi non conſentiunt. Thomiſtæ complures illam ſtatuendam arbitrantur in actuoſa qualitate, quæ phyſice noſtrum velle operatur. Et de efficientia quidem phyſica ego ſane doctis viris pleniſſime adhæreo, cum moralem efficientiam attrahentem ſola propoſitione objecti, ſalva aliorum opinatione, non valeat tarditas ingenii mei a lege, atque doctrina ſecernere. Ceterum nec percipio quid ſit illa qualitas, illamque ſcio Thomiſtis omnibus non probari: nam adverſus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de Gratia art. 3. ſtatuunt alii naturam Gratiæ in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis quos nonnulli putant fieri a Deo ſine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreolus,

lus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam a potentiis animæ; cum enim ſint vitales, & intrinſeci, petunt proculdubio intrinſecum, & vitale principium. Quæ ſententia inter Theologos etiam Noſtrates videtur eſſe communior. Emmanuel Maignanus videtur actualem gratiam conſtituere in motione Dei ipſos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam ſententia memorati Joannis Gonzales, citata Controverſia art. 4. Thomas Braduardinus, Eſtius, Tiphanius Jeſuita, aliique Gratiam nihil aliud eſſe contendunt, quam Dei voluntatem & miſericordiam nobis intime præſentem, & in nobis gratuito affectus ſalutares operantem; quemadmodum concurſus Dei prævius ad opera naturalia plurium Theologorum ſenſu nihil eſt aliud, quam omnipotentia divina intime ſecundis cauſis aſſiſtens, eaſque pro ſingularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc poſtrema opinio, licet plauſibilis admodum, potius gratiæ demonſtrat principium, quam naturam atque ego ex his omnibus unam ſententiam conficio, quam arbitror eſſe certiſſimam, nam in ſingulis veri aliquid ineſſe deprehenditur.

Propositio. Gratia eſt actus intellectus & voluntatis, ſive mentis illuſtratio, & inſpiratio caritatis; ſed magis in delectatione, quam in illuminatione ſita eſt; efficitur autem motione Dei, quæ eſt ipſa Dei voluntas ſubminiſtrans hanc delectationem, & caritatem, & poteſt ſenſu non malo qualitas appellari.

Quod Gratia Dei complectatur colluſtrationem mentis, & delectationem voluntatis facillimum eſt ſuadere. Primo enim ſacræ literæ gratiam appellant lucernam ſuper caput ſplendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, dilectionem, caritatemque; atque illam explicant verbis pulſandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorem ſenſum mentis, & voluntatis commonſtrant. II. S. Pontifex Cæleſtinus in Epiſt. ad Galliarum Epiſcopos cap. 8. ſcribit: *Præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda fidelium*. III. Etiam Tridentinum Concilium ſeſſ. VI. can. 3. Gratiam vocat *prævenientem Spiritus Sancti inſpirationem, atque ejus adjutorium*: & cap. ejuſdem ſeſſ. 6. declarat in nobis gratiam operari, *tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem*. IV. Inſuper Auguſtinus lib. II. de Peccatorum meritis cap 17. Gratiæ munus eſſe demonſtrat, *ut innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat*. Et proximo cap. 19. gratiam vocat *certam ſcientiam, & victricem delectationem*, nec non *lucem, qua illuminantur tenebræ, & ſuavitatem, quã dat fructum ſuum terra noſtra*. V. Poſtremo ſuffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim ſunt, quæ hominem ab operibus ſalutaribus retrahunt, ſive quia latet, ſive quia non delectat quod faciendum eſt: Ergo Gratiæ adjutorium, quod avertit hujuſmodi impedimenta, erit illuſtratio mentis & lumen oſtendens quod antea latebat, & inſpiratio dilectionis ſuave

Digitized by Google

ſuave reddens quod antea non delectabat, ut nuper dicebam cum Auguſtino.

Hanc inſpirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, eſſe illam Gratiam, pro qua Sanctus Pater decertavit, exiſtimo in Auguſtino rem eſſe majoribus quaſi theatris propoſitam. Et quamquam id ante omnium oculos poſuerim præcedenti cap. 5. prop. 3. nunc eamdem veritatem teſtimoniis, & rationibus confirmabo. Itaque S. Pater de Gratia Chriſti cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum noſtram poſſibilitatem gratiæ ſuæ ſemper adjuvare auxilio, ſed non laudem dediſſe Deo, confitendo, *Quia ſi ſic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inſpiret.* Gratia ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagiani, eſt ſanctæ dilectionis inſpiratio. Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non eſſe gratiam, quoniam ad operandam juſtitiam lex humanam voluntatem non adjuvat: *Nemo*, inquit, *poteſt legem implere per legem. Plenitudo enim legis caritas; caritas autem Dei non per legem diffuſa eſt in cordibus noſtris, ſed per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Proinde per legem gratia demonſtratur, ut lex per gratiam compleatur.* Igitur juxta Auguſtinum Gratia, qua legem implemus, eſt caritas. Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait: *Iſtam aliquando gratiam fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolum promittitur, verum etiam creditur, & ſperatur; nec ſolum revelatur ſapientia, verum etiam & amatur.* In amore ergo gratia potiſſimum ſita eſt. Undecimo capite oſtendit in magnitudine revelationum poſſe elationem exiſtere, & de caritate tantummodo ſcriptum eſſe, *Caritas non æmulatur, non inflatur.* Unde infert gratiam non eſſe revelationem ſapientiæ, ſed dilectionem. Præclara ſunt quæ S. Pater habet capite primo ac viceſimo: *Cum ergo dicat Scriptura, Caritas ex Deo eſt, vel quod eſt amplius, Deus caritas eſt, cum apertiſſime clamet Joannes Apoſtolus, Ecce qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei vocemur & ſimus, iſte audiens, Deus caritas eſt, quare adhuc uſque contendit, quod ex illis tribus tantummodo poſſibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quaſi vero aliud ſit bona voluntas, quam caritas, quam Scriptura nobis eſſe clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus eſſemus.* Quibus manifeſtiſſime docemur, gratiam bonæ voluntatis & actionis, quam denegabat Pelagius, nihil aliud eſſe quam caritatem. Legatur & prope finem capitis 26. ubi expendens Apoſtolica verba, *Fides per dilectionem operatur*, in hunc plane modum proloquitur: *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, ſic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni ſine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque juſtitiam, fieri poſſe non dubitet.* Conſiſtit itaque gratia in caritate per ſub-

ſubminiſtrationem Spiritus in cordibus noſtris diffuſa. Atque ſimilia in aliis contra Pelagianos editis libris paſſim Auguſtinus deprædicat.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non eſt conſequens, ut qui habet donum ſcientiæ, habeat etiam donum gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem, ut ſupra oſtendimus cap. 5. auctoritate & exemplis. Deinde ſuperna mentis illuſtratio, tametſi beneficium Dei eſt, eamque a Patre luminum poſtulamus verbis Davidicis, *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam*, & neceſſaria eſt cum ad percipienda divina mandata ac promiſſa, tum ad diſpellendas mentis tenebras, & pœnalem filiorum Adæ cæcitatem; præſtat nihilominus, ut cognoſcamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde ſpectat ad gratiam poſſibilitatis, non ad adjutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda eſt gratia actualis, quam Pelagius nunquam confeſſus eſt: hunc vero hæreticum noluiſſe unquam profiteri gratiam conſiſtentem *in inſpiratione flagrantiſſimæ, & luminoſiſſimæ caritatis*, tradit expreſſe Auguſtinus memorato libro de Gratia Chriſti cap. 35, & nos ſupra notum teſtatumque reddidimus. Denique nihil eſt gratia, niſi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & ſalutare opus proſequimur. At radix & principium bonorum operum eſt caritas, dicente Auguſtino de Spir. & lit. cap. 14, *Non enim actus eſt bonus, qui de caritatis radice non fit*. Et de Gratia Chriſti cap. 18. *Apoſtolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium eſſe cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium caritatem*. Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice caritatis*. Atque eamdem caritatem nos ad bona opera trahere ex eo conſtat, quod amor eſt animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater ſcribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando caritas cœpit non latere, niſi etiam delectet, non operatur*: & habemus in communi proloquio, *Trahit ſua quemque voluptas*. Ratione ergo, & auctoritate conſtat, gratiam actualem in delectatione, & caritate eſſe potiſſimum conſtituendam.

Verum cum multi, nec infimæ notæ Theologi gratiam conſtituant, in motione quadam Dei præveniente caritatem; nos hanc motionem minime gratiam eſſe negamus; ſed dicimus hanc gratiam eſſe increatam, ſive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inſpirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipſam, qua voluntas ad bene operandum movetur; vel, ut loquamur clarius, Deum ſubminiſtrantem caritatem eſſe principium efficiens gratiæ, caritatem gratiam ipſam eſſe arbitramur. Etenim per gratiam caritatem diffundi in cordibus noſtris Auguſtinus locis ſupra productis aperte teſtatur, & in Epiſtola ad Paulinum 106, nunc 186, aliiſque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire caritatem.

Cœ-

Cœleſtinus etiam laudata Epiſtola ad Epiſcopos Galliarum definit *omnes ſanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, ſed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, qua præparatur voluntas*: & D. Thoma de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualem eſſe affirmat *miſericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur*. Hæc tamen recte ſapienterque dicuntur de gratia conſiderata ex parte Dei; etiamſi hæc conſiderata ex parte noſtra ſit gratuitus effectus ipſius divinæ motionis, videlicet motus quidam animi, ſive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. ſcribit: *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, ſignificatur eſſe quidam effectus gratuitæ Dei voluntatis. Dictum eſt autem ſupra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquod cognoſcendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipſe gratuitus effectus in homine non eſt qualitas, ſed motus quidam animæ. Actus enim moventis in moto eſt motus, ut dicitur tertio Phyſicorum*. Ergo etiam per Divum Thomam Gratia, quæ comparate ad Deum eſt Dei voluntas & miſericordia operans in nobis motum mentis, & voluntatis, ſi conſideretur ex parte noſtra, eſt gratuitus ejuſdem voluntatis effectus, eſt motus quidam animi, eſt amor, caritas, delectatio.

Ex poſtremis S. Thomæ verbis infertur, neque hunc Scholaſticorum principem exiſtimaſſe, quod actualis gratia ſit de illo genere qualitatum, quas tam magnifice celebrant Peripatetici. Quamquam enim Thomiſtæ aliqui reſpondent S. Thomam excludere a ratione gratiæ actualis qualitatem, quam *habitum* dicimus, non illam, quam appellitant *diſpoſitionem*; nihilominus certum eſt in ſchola Peripateticorum motum non eſſe qualitatem, ſed actum quemdam ſpectantem ad aliud, ut inquiunt, *prædicamentum*. At Angelicus Doctor actualem gratiam contendit eſſe animi motum. Quomodo ergo erit qualitas? Præterea D. Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. comparat gratiam motioni, qua Deus, ſecundum modum uniuſcujuſque, movet cauſſas ſecundas ad operandum; id vero, quo Deus in naturalibus ſecundas cauſſas præmovet, non eſt qualitas aliqua nec habitualis, nec actualis. Similiter ergo gratia, qua movet ad opera ſupernaturalia, non erit qualitas, ſed motus, alterius tamen ordinis ab illo, quo lege providentiæ creaturæ juvantur, & his ad opera ſupernaturalium virtutum perficienda vim & poteſtatem impertiens. Rurſus nulla qualitas, ut demonſtrat eruditus Thomiſta Joan. Gonzales, movet intellectum, & voluntatem *quoad exercitium*, ſed tantum *quoad ſpecificationem*: ideſt, qualitas nullum actum operatur, niſi ab alio principio determinetur, & moveatur. Quibus addo iſtiuſmodi qualitatem ad actum primum pertinere, non ad actum ſecundum. Quid eſt enim forma, aut qualitas inhærens, quæ eſt prin-

principium actus ſecundi, niſi id, quod Scholaſtici conſueverunt appellare actum primum? Cum ergo gratia in nobis operetur ſalutares effectus, & ſit adjutorium non ſolum poſſibilitatis, ſed etiam operationis, nequit in qualitate conſiſtere; imo ſi eſſet qualitas, neceſſaria foret ad operationem alia gratia, motus ſcilicet animæ, & gratia efficax non tantum prædeterminaret actum ſecundum, ſed etiam primum, & libertatem everteret, ut demonſtrat laudatus Thomiſta Controverſia 1. art. 3. argumentatione prima, & confirmatione ſecundæ. Atque his miſſis, quis percipit qualitatem conſtitutam in tertia Categoria poſſe bonæ voluntatis eſſe principium? quis ignorat ſcripſiſſe Apoſtolum ad Philippenſes, quod *Deus operatur in nobis velle?* quis negat *omnipotentem in cordibus noſtris inſpirare dilectionem, caritatem, delectationem?* quis in tot Auguſtini libris non his vocabulis, ſed phyſicæ qualitatis nomine Gratiam deſignari comperit? Ergo hanc ad ſenſum Banneſii qualitatem explodimus. Attamen quoniam homo gratia præventus virtutem habet ſupra naturæ vires, & poteſt ſupernaturalem beatitudinem adipiſci; ſi *qualitatis* nomine intelligas id, quod non pertinet ad naturam, illamque aut adjuvat, aut perficit, aut exornat, certum eſt Gratiam eſſe de genere *qualitatum*.

Corollarium.

Apparet ex his optimam eſſe definitionem Gratiæ a nobis traditam libro IV. cap. XI. & deſumptam ex Auguſtino lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. *Gratia eſt inſpiratio dilectionis, ut cognita ſancto amore faciamus*. Quæ ſola definitio, ſi accurate expendatur, omnia quæ diximus confirmat. Deus enim dilectionem inſpirans eſt gratia conſiderata ex parte Dei; & ita nos aſſentimur Theologis, qui gratiam nihil aliud putant, niſi voluntatem, & miſericordiam Dei, ſive Deum ipſum, qui nobis voluntatem bonam inſpirat. Ipſa dilectionis inſpiratio, nihil eſt aliud, quam Dei motio intellectum illuminans, & inflammans; ideoque non recedimus omnino ab illorum opinione, qui gratiam conſtituunt *in motione quadam virtuoſa*. At caritas, quæ nobis inſpiratur, eſt motus animi, & ſancta delectatio trahens ad opera ſalutaria, & faciens, ut faciamus: & conſequenter in Caritate vere & proprie conſiſtit gratia, ſi conſideretur ex parte noſtri.

Ad ea, quæ dictis adverſantur, reſponſio.

Stant contra prædicta argumentationes, quæ ſequuntur. Prima eſt: Gratia eſt neceſſaria ad omnia opera bona: Caritas eſt opus bonum: Igitur Gratia etiam ad caritatem neceſſaria eſt. Secunda: Gratia prævenit caritatem, & voluntatem bonam; non ergo ipſa gratia

in

in caritate, & voluntate bona conſiſtit. Tertia: Caritas eſt actus ſupernaturalis; præſupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinſecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum eſt, appellatur illuminatio, inſpiratio, vocatio, & vocabulis aliis conſimilibus, quæ non ſignificant vitalem aliquam animæ operationem, ſed impulſum, atque vim effectricem, cujus ope anima illuminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia ſaltem præveniens ea eſt, per quam Deus operatur in nobis ſine nobis: At caritas nequit abſque voluntate noſtra produci: Igitur Gratia ſaltem præveniens ab actuali caritate diſtinguitur. Poſtrema: Intellectus ad ſupernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinſeca, ſive ſit fidei donum, ſive propheticum lumen, ſive raptus, qualis contigit Paulo, ſive lumen gloriæ. Eſt ergo neceſſaria ſupernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

Non eſt operoſum ex dictis hæc ſtatim elidere. Nam ad primum argumentum reſpondeo caritatem eſſe quidem opus bonum, ſed primum, & radicem ceterorum; quod inſpiratur a Deo ſubminiſtratione Spiritus Sancti, ut bene operari poſſimus. Ad caritatem ergo eſt neceſſaria gratia increata, ideſt Dei benevolentia & voluntas nobis intime præſens, & gratuito beneficio tenebras mentis diſcutiens, & voluntatem inſpiratione dilectionis alliciens. Ad cetera bona opera neceſſaria eſt ipſa caritas. Atque hoc ſenſu totum argumentum conceditur. Idem dicendum eſt de ſecundo; ſiquidem Gratia, quæ prævenit caritatem, eſt ipſe Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Eſtius in 2. ſent. diſt. 26. §. 5, *Caritas, qua Deus diligit nos, prævenit caritatem, qua nos eum viciſſim diligimus*. Tertium pariter diluitur, dicendo actum ſupernaturalem præſupponere quidem principium intrinſecum; motionem ſcilicet Dei, qui nobis eſt intimior intimo noſtro, & flagrantiſſimâ caritate innovat cor novum in viſceribus noſtris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inſpirationem, ſi conſiderentur ex parte Dei, eſſe veritatem & caritatem, ideſt Deum ipſum largientem nobis lumen & dilectionem; ſi autem ex parte noſtra, ipſam piam cogitationem, ac ſanctam dilectionem nobis divinitus inſpiratam. Nam & dum ſol lumen diffundit, lumen & calor ſunt reſpectu ſolis ejuſdem impulſus & devolutio; reſpectu autem ſubjectorum corporum, horum motus & agitatio: licet ſi hæc ad qualitates velis referre, non eſt eadem ratio de ſummo Deo, qui caritas eſt, non accidente aliquo, ſed ſubſtantia. Quod ſequitur nullius eſt momenti; nam caritas, licet ſit a voluntate tanquam a principio vitali, non inſpiratur a Deo ob meritum aliquod naturale, ſed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis ſine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, ſcilicet, *dari gratiam ſecundum merita noſtra*. Ad ultimum dico, eamdem eſſe de intellectu, & de voluntate rationem; & ſen-

& ſententiâ noſtrâ actualem illuminationem fidei, ac lumen propheticum nihil eſſe aliud, quam mentis illuſtrationem a Deo beneficentiſſima largitate productam; eamque comparate ad ipſum Deum eſſe intimam ejus præſentiam mentis tenebras diſpellentem, & comparate ad mentem noſtram, eſſe hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo de fide & gratia habituali, nec non de lumine gloriæ, admittendam cenſeo intrinſecam qualitatem, & habitudinem, ſenſu explicato libro III. cap. 3.

CAPUT VIII.

De Actualis Gratiæ diviſionibus.

Accepto Gratiæ vocabulo pro qualicunque ſpirituali ac ſupernaturali dono, quod nobis ad propriam aut aliorum ſalutem confertur, conſtat dividi Gratiam in *gratis datam*, & in *gratum facientem*. Quarum prima ea eſt, quæ nobis ad proximorum utilitatem divinâ liberalitate tribuitur: altera, quæ ad propriam ſalutem eorum, quibus confertur, eſt potiſſimum ordinata. Etſi enim, ut vel ipſo nomine compertum eſt, quælibet gratia eſt gratis data; hoc tamen commune *gratiæ* vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent ſingularem proprietatem reddendi hominem Deo gratum, aut *formaliter*, quod præſtat habitualis gratia; aut diſpoſitive, quod efficit gratia actualis ſuperius definita. De hac proinde Gratia agendum nobis eſt ſpecialiter; nam Gratias gratis datas enumerat ſingillatim Apoſtolus in priori ad Corinthios cap. XII. v. 8, & ſequentibus.

Itaque Gratia alia eſt *præveniens*, *ſubſequens* alia. Prima eſt, qua Deus in nobis operatur priorem motum ſanctæ cogitationis ac dilectionis. Secunda eſt illa, quæ priorem illum motum ſubſequitur, ut homo opus ſalutare perficiat. De gratia *præveniente* ait Pſalmiſta pſ. 58. 11. *Miſericordia ejus præveniet me*: Auguſtinus lib. 2. ad Bonif. cap. 9. *Ut incipiamus, dictum eſt, Miſericordia ejus præveniet me*: Tridentinum Concilium ſeſſ. VI. Can. 3. *Si quis dixeris, ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei gratia juſtificationis conferatur, anathema ſit*. De gratia *ſubſequente* ait idem Pſalm. pſ. 22. 6. *Et miſericordia tua ſubſequetur me*: Et Auguſtinus ibidem: *Ut perficiamus dictum eſt, Miſericordia ejus ſubſequetur me*. De utraque autem Romana Eccleſia in oratione Dominicæ 56. poſt Pentec. *Tua nos, quæſumus Domine, gratia præveniat, & ſubſequatur, ac bonis operibus jugiter præſtet eſſe intentos*. Enimvero Deus nobis principio mentem colluſtrat, ac pium deſiderium inſpirat; tunc vero victrici delecta-

Digitized by Google

lectatione ſanat languorem animi, & concupiſcentiæ motus refrenat; non deſerit, ſed adjuvat liberum arbitrium dum opus proſequitur; regit, ut perficiat: ac poſtremo largitur ſingulare donum perſeverantiæ, & coronat in miſericordia, & miſerationibus. Pertinet ergo prior illa ſanctæ dilectionis inſpiratio ad *prævenientem* gratiam; reliqua ad *ſubſequentem*.

Hinc alia Gratiarum nomina, & diviſiones aliæ; quæ, ut opinor, a nuper tradita parum diſcrepant. Nam Gratia *præveniens*, quatenus in nobis operatur primam bonam voluntatem & ſanctam dilectionem, dicitur *Gratia operans*: & Gratia *ſubſequens*, per quam bona deſideria executioni mandantur, dicitur *Gratia cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam *operantem* putant eſſe gratiam habitualem; quod nos nolumus controvertere, cum etiam *habitus* in opus influant aliquo modo: certum tamen eſt, Auguſtinum *operantem* gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piamque delectationem. *Ipſe ut velimus* (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apoſtolus, Certus ſum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu*. Et ſtatim cauſſam reddit, cur Gratia *præveniens* ſit *operans*, & gratia *ſubſequens* ſit *cooperans*, dicens. *Ut velimus ſine nobis operatur, cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur: tamen ſine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*.

Similiter non differt niſi nomine a Gratia *præveniente* Gratia *excitans*; nec a *ſubſequente* Gratia *adjuvans*. Nam gratia *præveniens*, quatenus per ſubminiſtrationem caritatis excitat animum ſomno oppreſſum, ideſt abreptum cupiditatibus, & nihil de ſanctis operibus cogitantem, eſt gratia *excitans*. Atque Gratia *ſubſequens & cooperans*, in quantum voluntatem excitatam adjuvat, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia *adjuvans*. Quæ Gratiarum nomina ſunt apud Auguſtinum frequentiſſima, nec non occurrunt in Concilio Arauxicano Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; cujus ſeſſ. 6. cap. 5. hæc ſunt verba: *Declarat præterea ipſius juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab ejus vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando diſponantur*. Vide & Orationem Dom. XXIV. poſt Pentecoſten.

Celebris eſt diviſio Gratiæ actualis in *ſufficientem, & efficacem*. Sufficiens alio ſenſu dicitur a Moliniaſtis, alio ab Auguſtini, & D. Thomæ diſcipulis. Illi gratiam *ſufficientem* appellant, quæ voluntati dat

 poſſe,

poſſe, & nullum effectum producit niſi ab humana voluntate determinetur: determinatur tamen, & quidem ſine gratia alia operationis, quæ tribuat etiam velle victrice, & flagrantiſſimâ delectatione. Atque hanc gratiam, ſi conferatur in aliquibus circumſtantiis, in quibus poſiti ſequimur vocantem, appellant dicti Theologi Gratiam *congruam*. Gratia ergo *ſufficiens* Moliniſtice nihil eſt aliud, quam celebre adjutorium *ſine quo* collatum Adæ, & neceſſarium in ſtatu Innocentiæ, de quo multa differui lib. 4. cap. 8. Quare Molina nihil aliud præſtitit, niſi quod gratiam Conditoris in gratiam Salvatoris commutavit, & pro adjutorio hujus ſtatus ſubrogavit illud, quod Auguſtinus tradit Angelis, & primo homini neceſſarium. Cum ergo in hoc infirmitatis ſtatu neceſſarium ſit auxilium ab intrinſeco efficax, datur quidem & nunc gratia *ſufficiens*, ſed alio plane ſenſu, quam Theologi iſti depingant. Eſt ergo gratia *ſufficiens* ſenſu Thomiſtico, ac noſtro, illa quæ dat poſſe, non velle; aut ſi dat velle, iſtud adeo eſt invalidum atque imperfectum, ut deſideria carnis contraria concupiſcentis non vincat, niſi ſuperveniente flagrantiſſima & potentiſſima caritate. Hujuſmodi ſunt inſpirationes, & pia animi deſideria, quæ perverſam animam movent, atque excitant aliquantulum, ſed illam ad converſionem non trahunt. Hanc *ſufficientem* gratiam in ſeipſo expertus eſt S. Pater paullo ante converſionem, eamque his verbis expreſſit octavo Confeſſ. ſuarum libro cap. 5. *Voluntas autem nova, quæ mihi eſſe cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus ſola certa jucunditas, nondum erat idonea ad ſuperandam priorem vetuſtate roboratam*. Ex quibus liquet gratiam *ſufficientem* aliquem ſemper effectum producere, nempe pium animi motum, & bonam voluntatem, ſed invalidam, & cui liberum arbitrium reſiſtit. Sequitur etiam gratiam, quæ in uno eſt *ſufficiens*, in altero, cujus vetus, & carnis voluntas cum nova & ſpirituali non adeo confligtat, ut diſcordando diſſipet animam, eſſe efficacem, eamdemque gratiam talem eſſe reſpectu unius operis, E. G. orationis, quæ efficax non eſt comparate ad opera alia, E. G. obſervantiam omnium præceptorum divinorum; & demum conſtat omnem Dei gratiam, quantumvis minimam, eſſe in ſe ad opera ſalutaria *ſufficientem*, ut alibi diximus, ideſt, non efficere actus ſalutares propter obicem carnalis, & robuſtioris delectationis, cum tamen tribuat voluntati poſſe eam ſuperare, ſi velit. Ut autem velit, requiritur in hoc ſtatu ſancta delectatio victrix, quæ a nullo duro corde reſpuitur: & hanc nos dicimus gratiam eſſe *efficacem*. Igitur gratia *efficax* eſt illa: quæ ſemper cum effectu conjuncta eſt, ſive caritas, quæ dat poſſe & velle, & tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiſcentem facile vincat; nec ſolum dat poſſe bene agere, ſed efficit ipſam actionem. Hanc S. Pater de Corrept. & gratia cap. XII. appellat adjutorium *quo*. Atque ibidem *ſufficientem* gratiam explicat exemplo alimentorum, ſine quibus non poſſumus

ſumus vivere, nec tamen cum affuerint, eis fit ut vivat qui mori voluerit; & *efficacem* comparatione beatitudinis, quà, cum data fuerit, homo fit continuo beatus. Hac gratia præventus Auguſtinus primo capite libri Confeſſionum noni ita Deum alloquebatur: *Quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, vera & tu ſumma ſuavitas, ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini; omni luce clarior, ſed omni ſecreto interior, omni honore ſublimior, ſed non ſublimibus in ſe. Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi & acquirendi & volutandi atque ſcalpendi ſcabiem libidinum, & garriebam tibi claritati meæ, & divitiis meis, & ſaluti meæ Domino Deo meo.*

Verum etſi Thomiſtis in confeſſione gratiæ *ſufficientis*, & *efficacis* concordiſſime conjuncti ſumus, & conſentimus nihil boni liberum arbitrium perficere, niſi victrice gratia flectatur, & determinetur ad actum; diſſentimur tamen ab illis non ſolum in explicanda Gratiæ natura, verum etiam in eo, quod nolint in eadem gratia gradualitatem admittere; & gratiam quæ in in uno *ſufficiens* & *inefficax* eſt, non poſſe *efficacem* eſſe in altero conſtantiſſime teneant, propterea quod auxilium *ſufficiens* & *efficax* inter ſe *ſpecie* differant, & natura. At nos eamdem numero delectationem, quæ in aliquibus minus excæcatis atque obduratis, E. G. in Tyriis, Sydoniiſque, foret *efficax*, & ad pœnitentiam traheret, in aliis majori cæcitate, & obduratione affectis *inefficacem* eſſe contendimus: nec tamen derogari gratiæ efficaci, quoniam ſi Deus talem delectationem inſpirat, quâ perverſa cupiditas ſuperatur, id præſtat beneplacito ac propoſito voluntatis ſuæ; iiſque, quos vult efficaciter bene agere, talem impertitur caritatem, quæ nunquam ab eorum, quantumvis duro, corde reſpuitur. Atque in eo, quod hæc delectatio modo ſit victrix & valida, modo nondum idonea ad ſuperandam vetuſtate roboratam cupiditatem, arbitramur magis apparere, & liberalitatem beneficiorum Dei, & Spiritus, qui ubi vult ſpirat, & mirabilem eorumdem beneficiorum œconomiam. Quæ omnia, tametſi aliis in locis complanare ſtuduerim, cum non deſint viri docti hanc ſententiam rejicientes ad dogmata Janſenii, eo quod revera is alio tamen & perverſo ſenſu parvam, validamque delectationem propugnaverit, nunc quatuor theſibus illuſtrare & vendicare conabor.

Propositio I. Gratia eſt inſpiratio ſanctæ dilectionis; neque a caritate actuali diſtinguitur.

Arbitror neminem hanc Theſim damnati Janſeniani erroris reprehendere, cum ſit Auguſtini, ut ſupra probatum eſt.

Propositio II. Gratia efficax eſt victrix delectatio, ſive caritas; quæ ſuperat contrariam cupiditatem.

Et hæc conſtat ex dictis, & defenditur a Catholicis innumeris, ut dixi

dixi cap. ultimo lib. 4. Illam demonſtro 1. S. P. Auguſtinus per delectationem victricem explicat gratiæ efficaciam: quis autem ignorat quanta ſit in his quæſtionibus Auguſtini auctoritas? Afferam perpauca, quæ nequeunt exponi de gratia habituali, cum aperte dicta ſint de adjutorio in hoc ſtatu infirmitatis ad ſancta opera neceſſario. De Corrept. & Gratia cap. 11. pertractans de Gratia, qua indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adverſus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus poteſt, qua etiam fit ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate Spiritus vincat*: & proximo cap. 12. *Eis non ſolum dat adjutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeverare ſi velint: ſed in eis etiam operatur & velle, ut quoniam non perſeverabunt niſi poſſint, & velint, perſeverandi eis poſſibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu ſancto accenditur voluntas eorum, ut ideo poſſint quia ſic volunt, ideo ſic velint, quia Deus operatur ut velint*. Quid ergo eſt per Auguſtinum Gratia Medicinalis, niſi qua accenditur voluntas, atque adeo inflammatur, ut pugnantem cupiditatem proſternat? Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiæ neceſſitatem, atque efficaciam declarat: *Ideo quiſque noſtrum bonum opus ſuſcipere, agere, implere, nunc ſcit, nunc neſcit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non ſuæ facultatis, ſed divini muneris eſſe quod ſcit, vel quod delectatur, ac ſic ab elationis vanitate ſanetur, & ſciat quod vere non de terra iſta, ſed ſpiritaliter dictum ſit: Dominus dabit ſuavitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus ſummum atque incommutabile bonum, & auctor qualiumcunque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris non per nos, ſed per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Illuſtriora etiam ſunt, quæ habentur proximo capite 19. ejuſdem libri: *Nos autem quantum conceſſum eſt, ſapiamus, & intelligamus, ſi poſſumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis ſuis alicujus operis juſtitiam aliquando non tribuere, vel certam ſcientiam, vel victricem delectationem, ut cognoſcant non a ſeipſis, ſed ab illo ſibi eſſe lucem qua illuminentur tenebræ eorum, & ſuavitatem qua det fructum ſuum terra eorum. Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque juſtitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & ſuave faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipſo eſſe deprecandum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriatur non in ſe, ſed in Domino glorietur*? Cæcutiat autem oportet quiſquis non videt his locis efficax auxilium gratiæ appellari ab Auguſtino ſuavitatem, caritatem, delectationemque victricem. Sunt magis perſpicua verba S. Patris in

libro

Digitized by Google

libro de Spiritu & litera cap. 29. *Inſpirata gratiæ ſuavitate per Spiritum ſanctum facit* (Deus) *plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit*. Et cap. 35. *Fieret, ſi tanta voluntas adhiberetur, quanta ſufficit tantæ rei. Eſſet autem tanta, ſi & nihil eorum quæ pertinent ad juſtitiam nos lateret, & ea ſic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, doloriſve impedit, delectatio illa ſuperaret*. Atque his locutionibus ſunt Auguſtiniani libri pleniſſimi.

Solent reſpondere Adverſarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratiæ ſanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, ſed oritur ex libera illius electione. Sed utraque reſponſio apertiſſime falſa eſt, neque eget confutatione. Prima; nam conſtat in his ſaltem locis a nobis productis S. Patrem diſſerere de adjutorio operationis neceſſario ad habendam, perficiendamque juſtitiam, ad bonum opus ſuſcipiendum, atque implendum; de illo ſcilicet adjutorio, de quo cum Pelagianis acerrime decertabat: idque recitatis verbis expreſſe traditur. Altera etiam reſponſio iiſdem locis revincitur; cum Auguſtinus requirat victricem delectationem, & caritatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & caritas prævenit motum voluntatis, & eſt deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & proſequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberatis conſtituunt, quandoquidem actus illi ſunt cogitatio ſancta, & amor & delectatio. Si ergo gratia præveniens ſit efficax, nihil erit aliud niſi bona voluntas, & delectatio victrix nobis divinitus inſpirata. Atque hæc videtur eſſe mens Auguſtini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc ſcribentis: *Ut ergo velimus ſine nobis operatur, cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus nobiſcum cooperatur*. Non conveniunt tamen Aſſertores ſententiæ noſtræ hac in re. Nonnulli enim, quibus conſentit Macedo in Cortina Theſi 47. & 70. defendunt hujuſmodi delectationem eſſe actum deliberatum; affirmantes in eodem puncto, quo gratia inclinat movetque ſuaviter, voluntatem delectatam victrice gratia actum amoris elicere, ita ut ſit iſte pleniſſime in liberi arbitrii poteſtate. Addunt gratiam eſſe principium meriti, quod ſine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inſpirari delectationem a Deo intime nobis præſente, & perficiente libertatem, non illam neceſſario impellente. Atque id quidem, quod poſtremo dictum eſt, ad fidem Catholicam pertinet. Sed poſſumus hæc ad concordiam revocare. Etenim ſi gratia accipiatur ex parte Dei, quatenus eſt ipſa miſericordia movens, & caritatem inſpirans, nullatenus cum noſtra deliberatione conjuncta eſt, & hoc ſenſu ait Auguſtinus: *Ut velimus ſine nobis operatur*. Si conſideretur ex parte noſtra, eſt ipſa dilectio ſimul a Dei inſpiratione & voluntate noſtra promanans; a voluntate tamen, ut a Deo intime præ-

præſente præmota : atque ideo ſequitur Auguſtinus , *cum autem volumus , & ſic volumus ut faciamus , nobiſcum cooperatur* . Quare , ut ſupra dictum eſt , Gratia quæ prævenit caritatem , eſt caritas Dei , ſive ipſe Deus nobis Spiritum ſuæ dilectionis inſpirans : & gratia *præveniens* opera libertatis eſt ipſa bona voluntas & caritas nobis inſpirata . Prima omnem noſtram deliberationem antevertit : altera cum ipſa deliberatione conjuncta eſt , comparate ad opera , quæ conſequuntur , libertatis , & meriti .

Ut modo ad theſim diſputatio noſtra redeat ; illa videtur etiam ſacris literis , & rationi conformior . Nam verba illa Pſalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem , & terra noſtra dabit fructum ſuum* , de gratia victricis delectationis explicari , viſum eſt ſupra . Legitur in Pſalmo 118. 32: *Viam mandatorum tuorum cucurri , cum dilataſti cor meum* . Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra , & dabo vobis cor carneum . Et Spiritum meum ponam in medio veſtri , & faciam ut in præceptis meis ambuletis , & judicia mea cuſtodiatis , & operemini* . Eſt ergo gratia quæ facit ut operemur , & cuſtodiamus præcepta , illa , quæ nobis tribuit cor carneum , cor novum , ſpiritum novum . Quo teſtimonio utitur S. Pater ad demonſtrandam gratiæ neceſſitatem & efficaciam de Prædeſt. SS. cap. XI. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum ſit illud , in quo non præcedit caritas , ſive bona voluntas. Poſtremo , ne proferam ſingula , præclara ſunt verba Chriſti Joannis 6. 44: *Nemo poteſt venire ad me , niſi Pater , qui miſit me , traxerit eum*: quo loco pariter Chriſti gratia commendatur , ut conſtat ex lib. I. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 2. num. 6. Animum vero trahi voluptate idem Auguſtinus demonſtrat Tract. in Joannem 26. num. 5. ex Virgiliano carmine, *Trahit ſua quemque voluptas*: ex verbis Canticorum 1. 3. *Trahe me : poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum* ; & num. 7. ſimul præfocans Janſeniana decreta , *Videte* , inquit , *quomodo trahit Pater : docendo delectat , non neceſſitatem imponendo* .

Eruitur hinc ratio . Etenim ſi voluntas trahitur voluptate ; ſi animus movetur a bono , quod ingerit delectationem ; ſi nemo animo amplectitur quod eum non delectat , ut idem Auguſtinus docet lib. I. ad Simplic. q.2; conſequens eſt , ut Gratia qua trahimur, & ita movemur, ut nunquam eam reſpuamus , qualis eſt gratia efficax , inſpiret tantam delectationem , quæ vincat pugnantem & contranitentem cupiditatem. Denique: *Quidquid eſt peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur niſi ex mala cupiditate , non exoriuntur niſi ex illicita delectatione*: inquit ipſemet Auguſtinus Serm.6. de verbis Apoſtoli,nunc 155. cap. I. Quid ergo ? quicquid in nobis bonorum eſt ad æternam vitam conducentium, nonniſi ex caritate , & Spiritu S. movente procedit.

PRO-

Propositio III. Delectatio non eadem eſt in omnibus, ſed modo efficax, modo inefficax, & habet caritas, & gratia gradus ſuos, ex quibus abſque ullo præjudicio abſolutæ Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii noſtri libertate facile poteſt dignoſci.

Probatur hæc theſis 1. ſancti Patris Auguſtini teſtimoniis locupletiſſimis. Qui in ſecundo libro de Peccatorum meritis cap. 5. ait; *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; iſtum illo, illum iſto modo, penes ipſum eſt & æquitatis tam ſecretæ ratio, & excellentia poteſtatis*. De Gratia & libero arbitrio cap. 15. *Gratia vero Dei*, inquit, *ſemper eſt bona, & per hanc fit ut ſit homo bonæ voluntatis, qui prius fuerat voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipſa bona voluntas, quæ jam eſſe cœpit augeatur, & tam magna fiat, ut poſſit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perfecteque voluerit*. Et cap. proximo 17: *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non poteſt, jam quidem habet volutatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robuſtam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ utique voluntate, hoc eſt magnâ caritate fecerunt: de qua caritate ipſe Dominus ait: Majorem hac caritatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Sermone pariter 17. de verbis Apoſtoli nunc 159. ait: *Amanda eſt enim juſtitia & in juſtitia amanda gradus ſunt proficientium. Prius eſt ut amori juſtitiæ non præponantur omnia quæ delectant, ipſe eſt primus gradus. Quid eſt quod dixi? ut inter omnia quæ delectant plus te delectet ipſa juſtitia, non ut alia non delectent, ſed prius ipſa delectet*. Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adoleſcentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam ſuavitate illiciente: deinde amat libere mulierem, eamque cupit, ſed quærit latere: ſic enim amat voluptatem, ut timeat; latere enim quærit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, quæritque latebras ſuavitatis ſuæ appetitione. Ducitur enim ſuavitate, ſed hæc non eſt tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra juſtitia oſtendit ſe oculis cordis, & inſpirat fervorem amatoribus ſuis: jam dicit cordi, Contemne quicquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, ſed nondum expellitur timor. Perficitur tum caritas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aſpera & truculenta, calcat, frangit, tranſit. Summatim Auguſtini ſenſa exſcripſi iiſdemque fere verbis.

Probatur 2. ratione. Enimvero Gratia efficax eſt medicinalis & ſanans: ut ergo infirmitas eſt major & minor, & concupiſcentia carnis plus aut minus intenſa, ita oportet magis, minuſve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiſcentiæ motus non ſunt ejuſ-

dem rationis, ſed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugnax eſt, & robuſta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna ſint adhibenda remedia; non ſemel etiam in ejus luſta robuſtiores, Deo permittente, ſuccumbunt. Ergo nec ejuſdem rationis ſunt motus gratiæ, quæ nobis in remedium infirmitatis ſubminiſtratur; nunc enim ejuſdem inſpirationes vix ſentiuntur; nunc pulſant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem; nunc tanto ardore voluntatem accendunt, ut minacia quæque & horrenda parvipendat & vincat. Præterea quis facile credat eamdem, quantum attinet ad motionem & impulſum, gratiam eſſe in Martyre qui teterrima ſupplicia ſuffert, & in eo, qui vix adigitur ad leviſſimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos fuiſſe Sanctos omnes, quorum diverſa ſunt merita, diſpares virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum ſibimet perſuadeat, non plus gratiæ, ac ſanctæ delectationis requiri ad vincendam robuſtam conſuetudinem, quam ad caſte vivendum inter mortificati ſenſus illecebras?

Tertio commonſtratur theſis præclariſſimo exemplo Converſionis S. Patris Auguſtini, in qua maxime œconomia gratiæ relucet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Auguſtinus lib. VI. Conf. cap. 5.) *manu mitiſſima & miſericordiſſima pertractans, & componens cor meum*. Cœpit ipſum pungere, & inſpirans contrariam cupiditatibus ſuis dilectionem reddidit illas minus jucundas & dulces: *Patiebar in eis cupiditatibus amariſſimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus ſinebas mihi dulceſcere quod non eras tu*; ait ſequenti cap. 6. Tum conſcientiæ aculeis illum pupugit: quod eleganter ſcripſit lib. VII. cap. 8. *Placuit in conſpectu tuo reformare deformia mea, & ſtimulis internis agitabas me, ut impatiens eſſem, donec mihi per interiorem adſpectum certus eſſes. Et reſidebat tumor meus ex occulta manu medicinæ tuæ, acieſque conturbata, & contenebrata mentis meæ acri collyrio ſalubrium dolorum meorum de die in diem ſanabatur*. Poſthac cœpit Auguſtini cor ad bonum incommutabile trahi; ſed inde robuſta carnis concupiſcentia ſtatim retrahebatur. *Et non inſtabam frui Deo meo, ſed rapiebar a te decore tuo, moxque diripiebar abs te pondere meo, & ruebam in iſta cum gemitu, & pondus hoc conſuetudo carnalis*; ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Auguſtino operata eſt gratia Dei, adverſus cupiditatem decertavit vehementiùs; ſed cum hæc eſſet robuſta, & quaſi anſulis ſibimet innexis teneret Auguſtini voluntatem obſtrictam dura ſervitus, pugnabant invicem caritas & cupiditas, nec una alteram ſuperabat: *Ita duæ voluntates meæ* (inquit lib. VIII. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, illa ſpiritualis, confligebant inter ſe, atque diſcordando diſſipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipſo experimento id, quod legeram, quomodo caro concupiſceret adverſus ſpi-*

ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem. Acceſſit uberior gratia, quæ etſi cor Auguſtini non traxit omnino, continuit tamen a priſtinis ſceleribus, reddiditque timidiorem, ne vetus concupiſcentia invaleſceret. Quam gratiam ita deſcribit undecimo capite: *Sic ægrotabam, & excruciabar accuſans memetipſum ſolito acerbius nimis, ac volvens & verſans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, ſed tenebar tamen: & inſtabas tu in occultis meis, Domine, ſevera miſericordia, flagella ingeminans timoris, & pudoris, ne rurſus ceſſarem, & non abrumperetur idipſum exiguum & tenue quod remanſerat, & revaleſceret iterum, & me robuſtius alligaret*. Tandem, ut narrat cap. 12. infuſa cordi ejus luce ſecuritatis, ab illo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, ac tantâ accenſus eſt caritate, ut nunquam talem antea jucunditatem expertus fuerit: *Convertiſti enim* (ita in fine octavi libri Deum alloquitur) *me ad te, ut nec uxorem quærerem, nec aliquam ſpem ſæculi hujus, ſtans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei* (Monnicæ) *revelaveras, &c.* Hoc ſane exemplo firmiſſima auctoritate comprobato conſtat gratiam gradualitatem habere, nec ſemper eſſe effectricem ob reluctantem concupiſcentiam, perſæpe liberum arbitrium ei reſiſtere; & licet ſemper effectum aliquem producat, piumque animi motum, non tamen ſemper conjunctam eſſe cum illo effectu ad quem ordinatur; efficere tantummodo id, quod Deus abſoluta voluntate decrevit: omnia demum diſponere ſuaviter, ſecundum rectiſſimum voluntatis divinæ beneplacitum.

Interdum tamen, ut quiſque videat non pendere ab ulla temporum locorumque circumſtantia, quod unum minus, alterum magis adjuvet, ſed a ſuomet beneplacito, & a poteſtate quam habet inclinandi voluntatem noſtram quando, & quomodo ipſi libuerit, ſtatim repugnantem, obcæcatam, poſitamque aliquando in circumſtantiis oppoſitis prævenit flagrantiſſima ac potentiſſima caritate, emollit, frangitque duritiem, & producit mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Quod probant Evangelica exempla mulieris, quæ erat in Civitate peccatrix, quæ ſtatim ac cognovit turpitudinem ſuam, ad Chriſti genua provoluta lacrymas & unguenta profudit: latronis, qui ſuffixus cruci credidit Salvatori, & veniam, regnumque petivit: Matthæi, qui vocatus ſtatim deſeruit telonium & lucrum; & Pauli, qui percuſſus & proſtratus de cœlo, dum perſequeretur Eccleſiam, confeſtim de lupo in agnum mutatus eſt. Quare errant, qui opinantur ſententiam noſtram derogare gratiæ efficaci, & abſolutæ Dei voluntati; cum ſemper ſit efficax illa gratia, quam Deus vult talem eſſe, moveatque *illum tantum, illum non tantum ſecundum ſecretæ æquitatis rationem, & excellentiam ſuæ poteſtatis*.

Propositio IV. Hæc doctrina nihil habet affinitatis cum hæreſi Janſeniana.

Probatur; nam Janſenius, ut oſtendam, quando ad illius dogmata perveniet diſputatio, & conſentiunt omnes Anti-Janſeniani, ſtatuit efficaciam gratiæ in delectatione victrici, quæ a deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus ſejuncta eſt. Nos vero dicimus indeliberatam quidem eſſe hanc delectationem, quatenus inſpiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, niſi accedat liberi arbitrii deliberatus aſſenſus, firmiſſime tenemus, cum meritum haberi nequeat ſine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta eſt cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur a libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim ſit hæc efficax gratia antecedens, & Deus ſine nobis faciat, ut velimus; nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum ſub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria; ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. XIII. Regula ſexta, de Angelis cap. pariter XIII. & de primo homine cap. X. Quamobrem ſequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, ſed ſequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et ſi quidam ex noſtris tenent poſſe nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum eſſe deliberatum & cum indifferentia judicii, & poſſe eumdem actum prout inſpiratur a Deo neceſſarium eſſe, & prout elicitur a voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque noſtratium aliqui, propugnamus delectationem victricem juxta Janſeniana decreta.

Pari jure diſcrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fatemur qualemcunque gratiam in hoc ſtatu ſive parvam, ſive magnam eſſe gratiam Chriſti. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, cui voluntas reſiſtit. Ac tandem per gratiam ſufficientem dari nobis poteſtatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, ſed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non ſit neceſſaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Noriſius in Janſeniani erroris calumnia ſublata cap. 4. Ceterum ſi Janſenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere ſtuduiſſet, non declinaſſet ad errores merito ab Eccleſia proſcriptos: a quibus immunes cenſendi ſunt, qui famoſas quinque propoſitiones ſincere anathematizant, ſive gratiam in delectatione conſtituant, ſive in qualitate aliqua, ſive in motione Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum eſt Innocentio XII., qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomiſtas, & Auguſtinianos Theologos Janſeniani erroris inſimulant, in Brevi Apoſtolico dato ad Epiſcopos Belgii anno 1694. hæc opportune mandavit: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter ſe excitata diſſidia,*

Digitized by Google

dia, fraternitatibus veſtris injungimus ne ulla ratione quempiam vaga iſta accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinatis, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſliterit, aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe.

Objecta quædam adversus has theses diluuntur.

Arguunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diverſum a ſancta delectatione & caritate, ideſt timor Domini, quem donum eſſe Spiritus Sancti & nos continere a malo demonſtrant ſacræ literæ, definit Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 6, affirmatque locis pluribus Auguſtinus. Non ergo omnis gratia eſt delectatio.

Reſpondetur timorem utique delectationem non eſſe; ille enim eſt metus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur a malo horrore ſupplicii, per iſtam trahitur ad bonum amore juſtitiæ; unius objectum eſt pœna, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia diſtinguantur invicem per objecta, atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certiſſime non eſt caritas illa deliberata, in qua ſingularis ſpecies virtutis comprehenditur. Verum & timor & caritas eumdem principium habent ſive conſideretur voluntas, quæ timet & amat; ſive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inſpirat; ſive Gratia, a qua timoris & amoris eſt actus. Hæc gratia eſt inſpiratio caritatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone XVII. de verbis Apoſtoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inſpiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas ſic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præſertim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inſpiratio bonæ voluntatis, & ſanctæ dilectionis præceſſit. Quiſquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat neceſſe eſt. Et quoniam timor ſupernaturalis refertur in Deum, eumque reſpicit ut Judicem juſtum & rectum, nec aliud eſt pondus, quo fertur animus, niſi Amor; timor ſanctus non ſine aliquo amore excitatur. Ipſe tamen non eſt amor, quoniam ſiſtit in rigore juſtitiæ, & nondum aſcendit ad ſummi boni jucunditatem. Dum in hanc ſeſe vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor ſternit viam caritati, *& incipit quod durum erat amari, & dulceſcit Deus*, ait Auguſtinus in Pſalmum 127. Ita Gratia timorem, timor caritatem præcedit: & illa eſt bonorum omnium principium, timor remota ad juſtificationem diſpoſitio, caritas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumi; tum calefecit: poſthac lignum flammam concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non eſſe caritatem, & nego timorem non excitari a gratia, quæ eſt caritas. Videatur etiam Baſilius Poncius de neceſſ. gr.

gr. pag. 36. ubi ex doctrina D. Thomæ demonſtrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas eſt, niſi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

Arguunt 2. Interdum ſuperiorem delectationem nobis divinitus inſpiratam ſentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepte ergo in illa majori delectatione gratia efficax conſtituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Auguſtini, qui libro VIII. Confeſſ. cap. 8. *Non faciebam*, inquit, *quod incomparabili affectu amplius mihi placebat*.

De hoc Auguſtini teſtimonio ſcribit Honoratus Tournely de Grat. Chriſti art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. decretorium eſſe, eoque mire premi ſuperioris delectationis defenſores. At mihi ſententiam noſtram inſigniter confirmare videtur. Enim vero S. Pater cauſſam reddens, cur ante converſionem perageret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, ſi aut membra non habeant, aut hæc ſint vinculis colligata, vel reſoluta languore; nec obſequeretur motibus bonæ voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe jucundior delectatio divinitus inſpirabatur; quod ſane principio videtur monſtrum, cum in prioribus actionibus, cujuſmodi ſunt capillos vellere, frontem percutere, & genua confertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in ſancto commutandæ vitæ propoſito animus imperet ſibi ipſi: cauſſam inquam, hujus rei proferens Auguſtinus docet, ideo corporales illos actus ſe effeciſſe, quoniam etſi minus in ſe delectabiles, voluntas ex toto volebat; atque contra, motibus indeliberatis ſanctæ delectationis, licet amplioris, & fervidioris, reſiſtebat pugnaciter, propterea quod voluntas non tantum cæleſti bono delectabatur, ſed etiam terrenis longa conſuetudine præguſtatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, ſed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia ſancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus conſuetudo illum trahebat; ideoque Gratia illa efficax erat reſpectu indeliberatæ delectationis, qua Auguſtini cor tangebatur; non erat efficax reſpectu converſionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robuſta conſuetudo opponebat nolle, quod non opponebat corporeis illis actibus minus delectabilibus. *Non igitur monſtrum* (inquit S. P. ſequenti cap.) *partim velle, partim nolle, ſed ægritudo animi eſt; quia non totus aſſurgit veritate ſublevatus, conſuetudine prægravatus. Et ideo ſunt duæ voluntates, quia una earum tota non eſt, & hoc adeſt alteri, quod deeſt alteri*. Quid igitur pro noſtra ſententia expreſſius & clarius? His ne mire Adverſarii nos premunt? Ergo ſervata ſyllogiſmorum ratione diſtant. Interdum ſuperiorem delectationem divinitus inſpiratam ſentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac deſiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem reſpectu operationis, cujus deſiderio accendimur, ſed iſtud reluctante mala voluntate reprimitur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentiſſime

inte-

interiori gratiæ reſiſtere, quoniam, etſi efficiatur in nobis bona voluntas, & ſanctum deſiderium converſionis, hanc tamen non exequimur ob pugnantem carnis cupiditatem, cui indifferentià libertatis magis obſequi volumus, quoniam nondum voluntas ſpiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiſcentem.

Arguunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait: *Minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & mereri vitam æternam*; quibus ſimilia habet q. 70. art. 4. Non ſunt ergo admittendi plures gradus efficacis gratiæ ob pugnantem carnis concupiſcentiam.

Reſp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia juſtificationis, quam conferebant vetera Sacramenta. Gratia autem ſanctificans, quantumvis minima, omnium maximarum cupiditatum affectus reprimit, dummodo præſto ſit etiam gratia actualis, quam certiſſime D. Thomas præter habitualem exiſtimat neceſſariam. Quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo teſtimonium D. Thomæ non excludit neceſſitatem gratiæ prædeterminantis, ut reapſe reſiſtat juſtus cuilibet concupiſcentiæ; ita non excludit inſpirationem victricis delectationis, ſive bonæ voluntatis magnæ & robuſtæ, quà valde perfecteque velit, & determinetur ad opus. His enim terminis gratiam operationis nobis Auguſtinus delineat. Scriptor librorum de Vocat.Gen.lib.2.cap.11. *Donum caritatis*, inquit, *non eſt ſemper ejuſmodi, ut quicquid ad plenitudinem ipſius pertinet ſimul a percipiente ſumatur; eſt enim amor qui poteſt alio amore ſuperari, & ſæpe dilectio Dei ex mundi dilectione marceſcit, niſi ad eum fervorem, Spiritu Sancto inflammante, profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo poſſit tepore languere*. Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali, etiamſi de hac S. Thomas non diſſerat, poſſe homines reſiſtere cuilibet cupiditati, at non potentia illa proxima & expedita, quæ neceſſitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat. Verum de hac non levi difficultate diſceptandum eſt infra. Alio quoque ſenſu minima caritas obſiſtit cuilibet cupiditati; nempe caritas eſt erga bonum incommutabile; cupiditas fertur in bona commutabilia: ſuperat vero una guttula illius boni, iſtorum omnium plenitudinem, atque affluentiam. Oportet tamen, ut guſtetur ab anima ſenſuum oblectamentis inhiante, quod ſummum illud bonum nobis ſubminiſtratione Spiritus Sancti dulceſcat.

Arguunt 4. Plura ex hac noſtra ſententia conſequuntur abſurda; atque illud in primis non dari in hoc ſtatu auxilium *ſufficiens* contradiſtinctum ab efficaci; quæ aſſertio hæretica eſt, & damnata. Si enim natura gratiæ ſita eſt in ſanctæ dilectionis inſpiratione, neceſſe eſt ſemper ubi eſt gratia, dilectionem eſſe, & effectum illius ſemper produci. Sequitur ex adverſo non dari gratiam ab intrinſeco efficacem; hæc enim ſemper cum effectu conjuncta eſt; quod non intervenit in explicata ſententia, juxta quam, ſi gratiæ major obſiſtat concupiſcentia, redditur a nobis

a nobis inefficax. Sed & emergit incommodum iſtud, veram eſſe opinionem Congruiſtarum, & ſcientiam *mediam* a nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis abſoluto beneplacito, ſed ob noſtram majorem, minoremve diſpoſitionem.

Reſp. Nec minimum ex hiſce incommodis e ſententia noſtra deduci. Non primum; quoniam ſemper quidem Dei gratia ſortitur effectum aliquem, ſcilicet pium deſiderium, & ſanctam delectationem indeliberatam; at non ſemper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio *ſufficiente* admittitur. *Omne auxilium ſufficiens* (inquit Alvares lib. VIII. de Auxiliis diſp. 8. num. 2.) *omne auxilium ſufficiens comparatione unius actus, ſemper eſt efficax reſpectu alterius, ad quem efficiendum decreto abſoluto divinæ voluntatis deſtinatur, v. g. auxilium ſufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia deſideria habendi fidem, & alios hujuſmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt aſſenſum fidei*. Et infra num. 5. *Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, ſive actus imperfecti quem producit: & ſufficiens comparatione actus perfecti, quem poteſt producere, & ad quem ultimate ordinatur.* En, quantum pertinet ad gratiam ſufficientem, ſententiam noſtram nihil diſcrepantem ab ea, quam Alvares eodem loco teſtatur eſſe inter recentiores Thomiſtas communem, & expreſſe traditam a D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

Diſcrepat autem hæc ſententia multiplici titulo a pravo dogmate Janſeniano: ac primo, quoniam Gratia ſufficiens, quæ imperfectum actum, aliquam ſcilicet mentis colluſtrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiamſi ad actum non trahat, ex ſe ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, niſi reluctaret perverſa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo fine confertur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrium torpeſcat, ſed ut nitatur ad opus, ſtudeatque orando robuſtiorem gratiam a Deo impetrare. Janſenius e contra parvam quidem, & invalidam voluntatem a Deo inſpirari fatetur, ſed quam neceſſe ſit permanere infirmam atque torpentem, niſi ſubminiſtretur delectatio tam vivida, quæ arbitrium trahat indeclinabili neceſſitate; adeo, ut quibus hæc deeſt, gratia inefficax conferatur, non ut poſſint converti, ſed ut Deo vocanti vetuſta cupiditate, quam refrenare non valeant, & fatali quadam neceſſitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius eſſet perverſis hominibus, ſi Deus inefficax adjutorium minime largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis peſtifero hoc dogmate imbuti propugnatum a nobis auxilium ſufficiens in peccatoribus, qui non reſipiſcunt, inutile & noxium temere pronuntiarunt; quaſi talibus peccatoribus fas eſſet prorumpere in blaſphemam illam, damnatam, horrendiſſimamque de-

deprecationem, *A gratia ſufficiente libera nos, Domine*. Deinde in pia illa affectione, quam per gratiam ſufficientem nos dicimus hominibus inſpirari, tribuitur operis, non quidem executio, ſed vera poteſtas, quamquam non expedita, ut reapſe prodeat in actum; quod, ut diximus, non gratiæ defectus eſt, ſed voluntatis humanæ obicem ipſi gratiæ opponentis: quum e contra in Janſeniano Syſtemate impie fabricato ad libertatis exitium non detur ſanctæ operationis poteſtas, niſi adſit gratia neceſſitatem inferens, & niſi in alterno cupiditatis, & caſtæ delectationis conflictu, hæc illam ſuperans in bonum voluntatem noſtram tanta vi, ut nequeat contraniti, compellat. Præterea in illo actu indeliberato, qui ſufficientis Gratiæ effectus eſt, cum ſit ſola lubentia & trahens voluntatem cupiditas, at non electio, & indifferentia, cum non ſit optionis noſtræ actus ipſius excitatio: non reperitur meritum libertatis, quod nunquam comparatur, niſi voluntas gratiæ excitanti cum deliberatione, & libere obtemperet. Ex adverſo autem Janſeniani, qui ad merendum neceſſariam putant ſolam libertatem lubentiæ, etiam in motibus indeliberatis, & in parva illa delectatione, quam Deus operatur in nobis ſine nobis, meritum tenentur agnoſcere; ideoque juxta Janſenii placita quælibet delectatio eſt gratia efficax, & meriti vere operatrix. Verum de erroribus Janſenianis poſtea.

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem, dicimus hanc utique aliquando eſſe abſolutam, ita ut omnem penitus duritiem frangat cujuſque cordis; qualis fuit gratia collata Paulo. At ſæpenumero eſt efficax tantum comparative, ideſt, in uno, non in altero, quoniam in illo minorem, in iſto majorem invenit obdurationem. Gratia enim efficax medicinalis eſt, & neceſſaria ob infirmitatem, & pugnam inter carnem & ſpiritum. Medicamenta autem ordinariâ lege exhibentur juxta ægroti malam valetudinem & languorem. Sat erat unicus intuitus Petro, ut fleret amare: Paulus contra ſtimulum calcitrans erat majorî voce, & ampliori luce juvandus. Hinc admonemur, ne terrenis cupiditatibus, & pravæ conſuetudinis vinculo nos implicemus, ne gratiæ adjutorium ſit hac de cauſſa ſufficiens tantum, & ob robuſtam concupiſcentiam inefficax. Nec inde ſequitur nos ſcientiam *mediam*, aut ſententiam Congruiſtarum probare: ſiquidem, ut ſupra cum Auguſtino monuimus, quod Deus adjuvet illum tantum, iſtum non tantum, non pendet a circumſtantiis extrinſecis perſonæ, loci, vel temporis, neque a præſcientia boni uſus arbitrii, ſed a ſecretæ æquitatis ratione, & poteſtatis divinæ excellentia: & cum Deus efficaciter vult, inſpirat tam vividam delectationem, quæ facile vincat, ſalva ſemper indifferentia liberi arbitrii, contrarios motus pugnantis concupiſcentiæ.

Arguunt ultimo. Deſtruit hæc ſententia ſyſtema alibi a nobis propugnatum, quod in ſtatu innocentiæ neceſſaria non fuerit ad perſeve-

randum gratia ab intrinſeco efficax; imo ſequitur Adamo gratiam efficacem fuiſſe collatam, nec tamen perſeveraſſe. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapſum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio caritatis erat in illo ſuperior & victrix, ideoque efficax ab intrinſeco. Imo quomodo Adam in peccatum prolapſus eſt, cum nulla illius animum pulſaret cupiditas? Poſtremo nonne Beati neceſſario Deum amant, quia nulla in eis eſt delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant neceſſitate quadam ſummo bono adhærere, ſi nulla adverſus ipſorum gratiam concupiſcentia pugnabat.

Reſp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti ſunt, data eſt per gratiam ſanctificantem caritas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, ſimulque largientis gratiam, non meritum hominis, cujus deliberationem antevertebat. Data eſt & gratia actualis, ſine qua non ſua culpa cecidiſſent, quoniam non talis erat natura creata, ut poſſet ſine adjutorio Creatoris in accepta juſtitia perſeverare. Hoc adjutorium, ut Auguſtinus docet, & nos non uno in loco demonſtravimus, dabat poſſe, non dabat velle; ſcilicet non erat inſpiratio ſanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum poſſet liberum arbitrium cum ſola gratia verſatili potentiâ proxime expeditâ ad perſeverandum determinare ſeipſum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas flectens liberum arbitrium ad malum, neceſſaria non erat inſpiratio ſanctæ dilectionis ipſum determinantis ad bonum; & quoniam deerat hæc ſancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat conſequenter gratia ab intrinſeco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum poſſet ſe convertere ad ſummum bonum, in ſemetipſum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi ſunt a me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum neceſſario, quod nulla in eis ſit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter ſcribit Janſenius lib. IV. de Gratia Chriſti cap. 8; ſed neceſſario Deum amant, quia illum vident ut eſt in ſe, atque hæc viſio nequit conſiſtere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Janſenianis ignota. De gratiæ ergo natura ſatis multa.

CAPUT IX.

Sit ne in hoc infirmitatis ſtatu admittenda Gratia ab intrinſeco efficax.

EXPLICATA efficacis Gratiæ natura, quæritur nunc an admittenda ſit in hoc ſtatu Gratia ab intrinſeco *efficax*. Nam Gratiam efficacem om-

omnes quidem Theologi dari conſentiunt; ſed unde illius efficacia ſit repetenda, magnum in Scholis eſt, graviſſimumque diſſidium. Contendunt Moliniani gratiam ſuam habere efficaciam a voluntatis conſenſu. Quod ut quiſque percipiat, controverſiam, ut inquiunt, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina inſignis Societatis Jeſu Theologus, ut facilius everteret hæreſim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod ſane conſilium laudandum erat, ſi hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere ſtuduiſſet,) anno 1588. librum, quem inſcripſit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. diſp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ a ſe traditam fatetur novam eſſe, & Gratiæ invictiſſimo Propugnatori Auguſtino prorſus ignotam. *Si ea data* (inquit) *explanataque ſemper fuiſſet, forte neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii noſtri libertatem fuiſſent auſi negare obtendentes cum divina Gratia, præſcientia, & prædeſtinatione cohærere non poſſe, neque ex Auguſtini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuiſſent turbati ad Pelagianoſque defeciſſent, facileque Reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia fuiſſent extinctæ*. Ex quo notandum obiter, tam ſingularem eſſe Molinæ de ſe opinionem, ut ſe magno Auguſtino exiſtimet præferendum, & a ſe adinventam doctrinam antiquiſſimæ, pleniſque Romanorum Pontificum oraculis conſecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbelle vir clariſſimus Jacobus Le-Boſſu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Pariſienſis in ſuis adverſus Molinianum Opus Animadverſionibus cap. 2.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato diſp. 2. membro 5, nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. eſt gratiæ efficaciam ex ſolo liberi arbitrii conſenſu metiendam eſſe, ideſt, *auxilia prævenientis atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad converſionem ſeu juſtificationem ſint, pendere a libero conſenſu, & cooperatione arbitrii noſtri cum illis, atque adeo in libera poteſtate noſtra eſſe, vel illa efficacia reddere conſentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo conſenſum, & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum*. Arbitratur enim Molina Deum eodem prorſus affectu omnibus conferre gratiam, eamque ſubjicere arbitrii libertati, pro cujus nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum ſit diſcrimen inter gratiam ſufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, ſed in actu ſecundo duntaxat, dum liberum arbitrium indifferenti auxilio præventum abſque vividiori motione vult, aut non vult aſſentiri. Hinc non eſt, juxta Molinam, in Deo abſoluta voluntas conferendi donum perſeverantiæ, niſi ob prævisionem liberi conſenſus, quo liberum arbitrium gratia illa pediſequa bene utitur. Vulgavit quidem primus omnium hanc opinionem Salmanticæ anno 1581. Prudentius de Monte-Major Jeſuita,

ſuita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Leſſius, & Joannes Hamelius ejuſdem Inſtituti: ſed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. diſp. 53. profiteatur ſe ante annos triginta ſcientiam *mediam* & mente præformaſſe, & in Scholaſticis quoque diſceptationibus illam propugnaviſſe ſub naturalis ſcientiæ vocabulo; æquum eſt Molinam auctorem, placitumque iſtud appellare Molinianum.

Altera eſt ſententia Congruiſtarum, quam majori conſenſione modo PP.Societatis defendunt, nam Molinæ ſcitum alienum a ſentent ia divinarum ſcripturarum eſſe, & evertere fundamentum prædeſtinationis divinæ, ſcribit Bellarminus lib. 1. de Gratia & lib. arbitrio cap. 12. Vide ipſum Bellarminum Tom. 4. edit. Pariſienſis an. 1608. pag. 420. Lugdunenſis an. 1593. p. 426. Tomi tertii, poſtremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom. 4. pag. 228, nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bellarminus Molinæ ſententiam delineat: *Prima opinio eorum eſt, qui gratiam efficacem conſtituunt in aſſenſu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet ſortitur effectum, & ideo ſortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Itaque exiſtimant hi auctores, in poteſtate hominis eſſe, ut gratiam faciat eſſe efficacem, quæ alioquin ex ſe non eſſet niſi ſufficiens.* Hac autem ſententia, quam Molinianam eſſe conſtat, expoſita, *Hæc opinio aliena eſt omnino* (inquit) *a ſententia B. Auguſtini, & quantum ego exiſtimo a ſententia etiam Scripturarum divinarum*: quod etiam invictis argumentis demonſtrat, ut mirum ſit nonnullos negaſſe hoc eſſe Bellarmini de ſententia Molinæ judicium. Eamdem opinionem ut diminutam, licet non ut falſam, reprobat lib. 3. de Auxiliis cap.3. num.8. Franciſcus Suarez, rejicit omnino Adam Tannerus Tom. 2. diſp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5. num. 8. extatque adverſus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis Jeſuitarum Præpoſiti editum anno 1613. die 14. Decembris. Eſt autem ſententia Congruiſtarum expoſita a Suarefio lib III. de Auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. In quo docet efficaciam Gratiæ in hoc ſitam eſſe, *Quod Deus infinita ſua ſapientia prævidens, quod unaquæque cauſſa, ſeu voluntas in omni eventu & occaſione operatura ſit, ſi in ea conſtituatur, quando, & cui vocationi ſit unaquæque voluntas aſſenſum præbitura, ſi ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum conſenſurum. Et talis vocatio vocatur efficax, quia licet in ſe non habeat infallibilem effectum, tamen ut ſubeſt tali ſcientiæ divinæ infallibiliter eſt illum habitura.* Hæc eſt illa Gratia, quam *Congruam* appellitant, propterea quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc immerito Tournely comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delectationis; cum hæc ad gratiam ſufficientem addat majorem abundantiam caritatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum velit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suareſiana, ut idem Auctor fatetur cita-

citato loco num. 14. nullam intrinſecam motionem requirit præter illam, quam præſtat auxilium *ſufficiens*, ſed tantummodo congruas circumſtantias, in quibus per ſcientiam *mediam* prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam.

Hæc ſententia non exploditur memorato Decreto Generalis Aquavivæ, a quo tamen proſcribitur ſententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis *doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipſa habet, & eam, quam ſufficientem nominant, non tantum diſcrimen eſſe in actu ſecundo, quia una ex uſu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum ſortiatur, altera non item; ſed in ipſo actu primo, quod poſita ſcientia conditionalium ex efficaci Dei propoſito, atque intentione efficiendi certiſſime in nobis boni, de induſtria ea media ſelegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis uſurus, ſi hæc inefficacia prævidiſſet. Quare ſemper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in ſufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut reipſa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere poſſimus*. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo poteſt plane definiri gratiæ efficaciam *formaliter* non eſſe ſitam in ipſamet cooperatione ſua, ſed etiam in actu primo prius natura efficacem eſſe, quam cooperatio noſtra abſolute ſecutura ſit. At Mutius Vitelleſchi Aquavivæ ſucceſſor, poſtulantibus quibuſdam PP. Societatis, an præmiſſo decreto doctrinam de gratia per ſe efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam eſſe præſcriptum. Et revera, cum an. 1586. curante potiſſimum ipſo Generali Aquaviva prodierit *Ratio atque inſtitutio ſtudiorum*, ubi quinta regula declaratur, liberum Sociis eſſe a ſententia B. Thomæ circa cauſſarum ſecundarum præmotionem recedere; credibile non eſt voluiſſe Aquavivam reſcindere jam editas, receptaſque communibus ſuorum plauſibus præceptiones. In hac Congruiſtarum ſententia defenditur a nonnullis abſque gratia ab intrinſeco efficaci Prædeſtinatio ad gloriam gratuita; cujus prædeſtinationis executio ex illis circumſtantiis ſit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium ſubminiſtrationes gratiarum minime aſpernaturum.

Defenditur in ſcholis ejuſdem Societatis Jeſu alia quoque ſententia, efficaciam gratiæ ſitam eſſe non in hac vel illa particulari vocatione atque inſpiratione, ſed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium ſit, ut ſancte operetur, beneficiorum divinorum plenitudine cumulandum; ſed quia Deus in theſauris Sapientiæ ſuæ plures habet gratias, quarum collectionem homo repudiare non poteſt, tametſi repudiare poſſit ſingulas diſtributive ſumptas, cum nulla ſit ex ſuis intrinſecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædeſtinationem ad gloriam, quam ſpeciale donum perſeveran-

tiæ electis divino beneplacito præparatum concedunt, ſed cum ſe divellere nequeant a Scientia *media*, quam ad ſalvandam futurorum liberorum contingentiam exiſtimant neceſſariam, inquiunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere a cæleſti delectatione prædominante, neque a prædeterminatione Thomiſtica, ſed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium ſelecta: atque independenter ab omni abſoluto decreto a Deo prævideri. Quam ſententiam ætate hac noſtra celebriorem reddidit non ſemel a me laudatus Edmundus Simonnet Univerſitatis Muſſipontanæ Cancellarius in ſuis de Scientia Dei, de Prædeſtinatione, & de Gratia diſputationibus.

Poſtrema Sententia eſt Thomiſtarum & Auguſtinenſium omnium affirmantium gratiam efficacem eſſe ſeipſa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbtrii, aut ex circumſtantiis congruis: atque certiſſime & infallibiliter cum effectu conjunctam eſſe, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, ſed quatenus eſt individua & peculiaris præmotio & inſpiratio collata hominibus non ſuſpenſa & indifferenti Dei voluntate, ſed abſoluta & pleniſſima: ita ut hæc gratia det poſſe, velle & perficere, neque ipſa cooperetur quia volumus, ſed nos velimus, quia ipſa operatur. Inſtituitur vero quæſtio de gratia, per quam recte operamur in ſtatu naturæ lapſæ, nam de gratia ad perſeverandum neceſſaria in ſtatu innocentiæ aliis in locis pertractatum eſt.

Propositio: Datur Gratia ab intrinſeco efficax ſenſu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca a Theologis in confirmationem noſtræ ſententiæ producta, illuſtriora ſunt quæ ſequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi. v. 26. de Gratia quæ per Chriſtum confertur iis, qui ab idololatria reſipiſcunt, implentque præcepta Domini verba faciens, *Dabo vobis*, inquit, *cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.* His autem verbis non ſolum nobis promittitur gratia ſingulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, ſed magna, ſpecialis, victrix, & ab intrinſeco efficax. Etenim hac promiſſione Deus ſpopondit, & quidem abſolute, ac nulla facta mentione aut humani conſenſus, aut conditionis alicujus extrinſecæ effecturum ſe, ut cor carnis concupiſcentia gravatum caritatis flamma ſuccenſum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni, ideſt, largiturum ſe gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam eſſe ex intrinſecis ſuis efficacem, nemo non videt. Deinde alia eſt gratia quæ facit ut poſſimus

ſimus facere, alia quæ facit ut faciamus. Prior eſt inefficax, ſive adjutorium *ſine quo*; altera efficax eſt, & adjutorium *quo*; illa ſuſpenſa eſt & pediſequa, quia velle ac determinare ſeſe ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero eſt victrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promiſſio eſt de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in præceptis Domini ambulemus, ut judicia ejus cuſtodiamus, ut operemur. Eſt ergo de auxilio ſeſe, atque ex intrinſecis ſuis efficaci. Rurſus citato Prophetæ teſtimonio Deus non prædicit filios promiſſionis divinis obtemperaturos mandatis, ſed promittit ſe facturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex poteſtate liberi arbitrii, ſed ex firmo ſtatoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id ſanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14, ut obſervarunt Theologi Duacenſes in celebri Cenſura ad Aſſertionem PP. Societatis Jeſu quintam ac viceſimam: ſed manifeſtius S. Pater de Prædeſtinat.SS. cap. 10. ubi ait: *Non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim quod ipſe facturus fuerat, non quod homines; quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipſe faciat quod promiſit: alioquin ut Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate.* Præterea, ut Theologi Lovanienſes argumentantur in Juſtificatione Cenſuræ ſuæ cap. XI, ait Dominus, *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*; non facit autem in præceptis ſuis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recuſant, etiamſi horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, neceſſaria eſt uberior gratia, quam non peſſundent, donumque ſpeciale per ſeipſum ab inefficaci diſtinctum. Denique peremptoria eſt Auguſtini ſententia, & fruſtra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum eſt nos facere cum facimus, ſed ille facit ut faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis.* Gratia enim, quæ pendet a voluntatis conſenſu non eſt efficaciſſima, cum ſæpenumero inefficax reddatur, ſuoque effectu fruſtretur.

Advertas hoc loco, laudata Ezechielis verba explicari non poſſe hoc tantum ſenſu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior eſt, & obſervatur a pluribus; diſcrimen inter illam ac veterem non eſt, quod per ſe pauciores vel plures ſint legis obſervatores, quandoquidem juſtitia non eſt ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; ſed quoniam in lege nova in pluribus Deus per ſubminiſtrationem caritatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc eſt Auguſtini, aliorumque Patrum, ipſis quoque Propheticis verbis concordiſſima, interpretatio. Quare declararunt Lovanienſes Theologi ex-

explicationem Leſſii & Hamelii expreſſam memorata aſſertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenſes, eſſe novam & non ferendam unanimi conſenſione affirmarunt. Vide utriuſque Univerſitatis Cenſuras, de quibus proximo capite.

Huc ſpectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus aſſeritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujuſmodi ſunt Job. XII. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ*. Joan. VI. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me traxerit eum*. Ad Philipp. II. 12. *Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate*. Et ad Romanos VIII. 14. *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei*. Hæc putant Adverſarii noſtri quam facillime eludi, ſi reponant hoc tantum ſenſu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & ſanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inſpirationem, ſine qua velle & agere non poſſumus, non qua efficaciter, & prævia motione præſtet ut velimus & faciamus. At ſunt iſthæc ſubterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui ſola gratia verſatili & pediſequa præventi ſunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; ſed ex adverſo liberum arbitrium gratiam determinat, flectit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum ſyſtemate, quicunque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & ſinguli venirent ad Patrem, ſinguli filii Dei efficerentur per iſtiuſmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, inefficaciter tamen vocantur, & verſatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Chriſtus dicens: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*. Sane vero Judæi increduli ac pervicaces, quos Salvator alloquebatur, non trahebantur a Patre; unde addit Evangeliſta: *Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me niſi fuerit ei datum a Patre meo*. Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc ſuapte natura, non conſenſu voluntatis, aut circumſtantiis extrinſecis, ab inefficaci diſtinguitur. Ad hæc: cuinam non plane ſtupido ac bardo Molinianus Apoſtolica ad Philippenſes ſententia timorem incutere poterit ſalutarem? Reſpondebit quiſque non ingenio hebes, nihil eſſe cur pertimeſcat, cum ei ſemper affuturum ſit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro ſuo arbitratu conſenſum. *Quid vero ſentias* (inquit Nicolaus L'Herminier Tom.4. operis Theologici p. 241.) *de ſyſtemate, in quo omnis plane timor ſalutaris evertitur?*

Refel-

Digitized by Google

Refellenda ſunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto Gratiæ Propugnatori Auguſtino adverſantur. Is enim de Gratia per ſe efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum eſt, ita a D. Parente explicatur libro de Gratia Chriſti cap. 14. *Non eſt autem conſequens ut qui poteſt venire etiam veniat, niſi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non ſolum poteſt venire, ſed venit, ubi jam & poſſibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus eſt*: nimirum, quod paſſim inculcat, Gratia dat poſſe, dat velle, & efficit ut agamus. Apoſtoli ad Philippenſes verba ita S. Pater exponit de dono Perſev. cap. 13. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc eſt pium, hoc verum ut ſit humilis & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo*. Atque de Gratia Chriſti cap. 45. ſermonem inſtituens de Petro, *Miſericordia Domini*, inquit, *latenter ſubvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia ſua viſitavit Petrum, interioris hominis uſque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis*. Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apoſtoli de ſuaſione & excitatione morali, qua *nos terrenis cupiditatibus deditos futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit, & revelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem*; demonſtratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque conſtituit. Quapropter ſanctus Doctor contendit ſic eſſe Apoſtolicam ſententiam accipiendam, ut Deus non ſuadendo tantum quod bonum eſt, ſed phyſice nobis etiam actum voluntatis inſpirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari *velle & perficere*. Sententiam vero ex Epiſtola ad Romanos petitam, ita Gratiæ Propugnator excepit ipſomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum eſt, ab illo aguntur qui bonus eſt*: & de Corrept. & Gratia cap. 2. *Intelligant, ſi filii Dei ſunt, Spiritu Dei ſe agi, ut quod agendum eſt, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipſi nihil agant*. Porro qui indifferenter præmoventur, & qui ſuaſionibus, ſive extrinſecus ſonent, ſive interius illuminent, abſque alio præveniente adjutorio illiciuntur atque invitantur, nonniſi improprie & metaphorice dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Auguſtinus ſcribit cap. 3. de Geſtis Pelagii.) *plus eſt agi, quam regi; qui enim regitur aliquid agit, & a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipſe vix intelligitur: & tamen tantum præſtat voluntatibus noſtris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apoſtolus dicere, Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere poteſt*,

 quam

Digitized by Google

quam ut illi ſe agendam commendet, qui male agere non poteſt: & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adjutam eſſe non dubitet, cui dicitur in Pſalmis, Deus meus miſericordia ejus præveniet me. Sunt ergo juxta Auguſtinum præfata Scripturarum loca ita accipienda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque ſola nos morali excitatione præmoveat, ſed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quæ poſſit, velit, faciat, nobis divinitus inſpirante.

Proferam modo præclarum Apoſtoli teſtimonium ad Rom. IX. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Hinc gratia ab intrinſeco efficax demonſtratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur cauſſæ determinanti, quam indifferenter præmoventi, ideoque in ſententia Adverſariorum noſtrorum ſunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiæ auxilium ſubminiſtranti: tum etiam quia in eorum ſyſtemate non impertitur Deus majus gratiæ beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iſte divinis præceptis obtemperet adſcribendum eſt homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii ſui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suareſius lib. de Auxiliis III. cap. 15. ſedulo videndum eſt. Nititur primum oſtendere hæc verba non eſſe Pauli affirmantis, ſed poſita ex perſona hæc objicientis, abuſus commentationibus, quæ ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambroſio, addita quoque Chryſoſtomi auctoritate. At expoſitio, quæ Commentariis Beati Hieronymi ſubjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec eſſe opus Hieronymi in ſuis contra Pelagium lucubrationibus hæc Apoſtoli verba non ſemel proferentis, ſcripſerat Sixtus Senenſis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccleſ. aliique eruditi viri, a quibus nemo hodie diſſentit. Commentaria olim inſcripta Ambroſio, quamquam poſtea traditam a Suareſio expoſitionem refellunt, ut dixi de Transfuſione Originalis peccati, ſunt pariter Criticorum conſenſu ſuppoſititia. Chryſoſtomus docet tantummodo Apoſtoli verba intelligenda eſſe cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui ſtudebant evertere; nam e veſtigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, ſed oſtendit rem totam non illius eſſe, ſed ſuperna indigere gratia.* Prima ergo Suareſii reſponſio ſubleſta, fallax, & prorſus inepta eſt. Addit ſermonem ab Apoſtolo inſtitui de electione Jacob ad temporalem hæreditatem, ſive etiam de electione ad gloriam, qua præparavit electis *congruam* vocationem conferendam in tempore, quo bene uſuros prævidit; at pertractare Paulum etiam de abſoluta prædeſtinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac ſola prædeſtinatione hujus ſtatus opera bona prænoſcere, jam in quarto & quinto libro fuit commonſtratum. Poſtremo Suareſius ter-

tio libro citato cap. 9. hunc Apoſtoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac triceſima, *quia licet ipſum velle noſtrum ſit, non tamen niſi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante*. Verum ſi hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suareſium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem noſtram eſſe fatemur, Deo tamen *principaliter operante*; & negamus operari Deum principaliter, ſi indifferenter ipſe præmoveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentiſſime falli Suareſium, eodem loco Nazianzenus poſteaquam ait, noſtram voluntatem & electionem a Dei benignitate manare, addidit protinus, *Idcirco non volentis, ideſt, non ſolum volentis, nec currentis ſolum, ſed etiam miſerentis Dei; ita, quoniam velle quoque ipſum a Deo eſt, optimo jure totum Deo aſſignavit*. Commendat ergo Gregorius ſententiam Apoſtoli, eamque ſic interpretatur, ut totum tribuendum ſit Deo, quia ipſa bona voluntas a Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum poſſe, ſed etiam *ipſum velle*.

Verum licet Gregorius, aliique Græcorum non tam aperte gratiæ aſſeruiſſent efficaciam in expendenda præmiſſa ſententia Apoſtoli, athletha gratiæ Auguſtinus Quæſt. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait quod ſi illa poſſet ſic explicari, *quia voluntas hominis non ſufficit ut juſte recteque vivamus, niſi adjuvemur miſericordia Dei*; ratione conſimili poſſet dici, quod nullus Chriſtianorum dicere audet, non eſſe Dei miſerentis, ſed hominis volentis, atque currentis, *quia miſericordia Dei ſola non ſufficit, niſi conſenſus noſtræ voluntatis addatur*. Unde infert S. Pater, ut conſiſtat dictum Apoſtoli neceſſarium eſſe, non ſolum ut adjuvemur miſericordia Dei, ſed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut miſericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo eſt, per ſufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non ſalvari ſententiam Apoſtolicam, *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. Agnovit autem Franciſcus Suarez vel invitus ſenſum Auguſtinianæ expoſitionis, atque ad præſidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen* (inquit) *reſponderet Nazianzenus non eſſe parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen eſt, qui principales partes confert, propter quod ejus miſericordiæ & velle & currere hominis attribuitur*. Ceterum Suareſius fruſtra ſe Nazianzeni umbraculo contegit, & fruſtra Deo partes dat principales, ſi liberum arbitrium verſatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus ſupra.

Percelebris quoque eſt textus Apoſtoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quo teſti-

monio revocatum ſe ab errore Semipelagianorum teſtatur S. Pater in lib. de Præd.SS. cap.3. Hinc vero ſententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unius ab alio diſcretio nequit deſumi ſive a gratia præveniente, ſive a ſimultaneo concurſu, cum illa omnibus ſit communis, atque in omnibus eadem; iſte autem & communis ſit, & operationem voluntatis non antecedat. Nullus autem ab alio ſecernitur per id, quod eſt utriſque commune. Reſtat ergo in ſententia, quam impugnamus, unum diſcerni ab alio ſe ipſo, videlicet ſuamet determinatione, ſuoque conſenſu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædeſtinat. SS. cap. 5.

Reſpondent vero patroni Gratiæ *congruæ* cum Bellarmino lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 13. teſtimonium Apoſtoli habere locum ubi agitur de gratia *ſufficiente*, non autem ubi diſputatur de *congrua*. Fieri enim poteſt, inquiunt, ut duo homines eamdem internam motionem recipiant, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba ſunt hæc ſpecioſa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonſtraturus ſum, non pendet ab intrinſecis circumſtantiis, ſed refundendum eſt in judicia Dei inſcrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, ſit in circumſtantiis omnino oppoſitis, a quibus alienus eſt qui in incredulitate perſiſtit. Præterea vel in circumſtantiis congruis conſtituitur homo per ſeipſum, vel gratiâ Dei; ſi per ſeipſum, ipſe ergo ſeſe diſcernit ab alio: ſi gratiâ Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax eſt, quia donatur a Deo in iis circumſtantiis, in quibus prævidet hominem conſenſurum, ſed e contra conſtituitur in iis circumſtantiis, quia Deus decrevit, ut conſentiret. Reponunt alii uti Auguſtinum citatis verbis Apoſtoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6, & de Prædeſt. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædicabant merita humana, ut ea ex ſemetipſo habere hominem dicerent. Id quidem verum eſt; ſed contendimus iiſdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non diſcernunt bonos a malis, quoniam bonis & malis communia ſunt. Sed etiam gratia ſupernaturalis, quæ ſuam habet efficientiam a conſenſu, bonis ex æquo, maliſque communis eſt. Igitur ſi naturalia dona minime ſufficiunt, ut unus diſcernatur ab altero, nec ſufficiens erit gratia iſta ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Inſuper etſi Molinæ ſodales ſupernaturalem gratiam agnoſcunt, neque habendi ſint Pelagiani, quoniam tamen in eorum ſententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, neceſſe eſt, ut qui agit ſe diſcernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utriſque communis eſt, ſed per ſolam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad curſum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnan-

gnandum armis; ſi hiſce in rebus pares omnino ſint, cur unus alium præcedat, ab ipſorum induſtria & conatu erit ſolummodo repetendum. Et quod caput eſt, Auguſtinus eodem loco de Prædeſtin.SS.quo ſe hoſtes noſtri communiunt, non ſolum ait eſſe intentionem Apoſtoli, ne quis glorietur ſe diſcerni ab aliis per dona Dei naturalia, ſed etiam ne ſuſpicetur ſe habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. *In hac Apoſtoli*, inquit, *evidentiſſima intentione, qua contra humanam ſuperbiam loquitur, ne quiſquam in homine, ſed in Domino glorietur, dona Dei naturalia ſuſpicari, ſive ipſam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata eſt, ſive vitiatæ naturæ qualeſcunque reliquias, nimis quantum exiſtimo abſurdum eſt.* Demonſtravi autem alibi, in prima conditione Apoſtolicam ſententiam, *Quis autem te diſcernit?* hoc duntaxat ſenſu locum habuiſse, quod primus homo habuit a Deo adjutorium *ſine quo*, & gratiam quæ dabat poſſe, ſed fuiſſe illi ſtandum per liberum arbitrium, quo ſe determinaret ad velle, & perſeverantiam Angelorum ſanctorum fuiſſe peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & ſtantes diſcretos fuiſſe a cadentibus ſuamet libertate. Non ergo ad ſalvandam Apoſtoli intentionem ſat eſt, ut homo ſe diſcernat in hoc infirmitatis ſtatu ab aliis per gratiam ſupernaturalem, ſed neceſſe eſt, ut ſe diſcernat per adjutorium *quo*, & per gratiam victricem dantem & poſſe & velle, ne glorietur homo ſe habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem deperditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XII. cap. 8.

Momentum II. ex Orationibus Eccleſiæ.

Validiſſimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Eccleſiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota ſententia, *ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi*, inquit in Epiſt. ad Galliarum Epiſcopos Sanctus Pontifex Cæleſtinus: atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27, *Nemo eſt tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari ſe præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Eccleſiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis noſtræ ſingulare argumentum, quoniam plures a priſcis temporibus recitari conſueverunt; & nemo, teſte ipſomet Auguſtino lib. II. de Peccator. meritis cap. 6, *optat quod in poteſtate ſic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento.* Si ergo orationibus victricem gratiam poſtulamus, conſequens eſt, ut fateamur ejuſdem gratiæ neceſſitatem. Porro quod gratiam, quæ eſt ſeſe efficax, imploremus, ex Eccleſiaſticis precibus ſatis liquet. Orat enim S. M. Eccleſia Dominum Deum Feria 4. poſt Dom. 2. Quadrageſimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut ſpiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur ſtabiles,*

& in

Digitized by Google

& in opere efficaces. Sabbato poſt Dom.4. *Ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates*. Dom. 5. poſt Paſcha, *Largire ſupplicibus tuis, ut cogitemus te inſpirante quæ recta ſunt, & te gubernante eadem faciamus*. In vigilia Pentec. *Concede nobis & noſtræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere*. In proxima ſolemnitate, *Flecte quod eſt rigidum, fove quod eſt frigidum, rege quod eſt devium*. In Dominica poſt Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis ſemper faciat inhærere mandatis*. In vigeſimaquarta, *Omnium noſtrorum ad te corda converte*. Sunt autem hujuſmodi precibus ſacra Officia pleniſſima. Nec prætermittenda eſt oratio edita a Benedicto VII. qua utuntur in ſacris Congregationibus Summi Pontifices; cujus orationis hæc pars eſt: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus noſtris, doce nos quid agamus, quo gradiamur oſtende, quid efficiamus operare: eſto ſolus & ſuggeſtor, & effector judiciorum noſtrorum. Non nos patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ, qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, ut in ſiniſtram nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpat, ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero, &c.* Extat hæc oratio 1. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis ſunt Eccleſiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inſpirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obſequium, quæ præſtat ut faciamus, quæ noſtræ voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ noſtra ad Deum corda convertit, quæ ſola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujuſmodi quiſnam non eſſe per ſe effectricem poterit nobis perſuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, ſi corda dirigit & convertit, ſi præſtat bonæ voluntatis conſenſum; quomodo pendet a directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Inſuper ſi penes nos eſt adjutorium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo poteſtatem poſtulamus, ſed etiam operationem? Quis, niſi infirmus, Deum rogat, ut oculos ſibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti præmotione, quam ſuapte voluntate conjungit cum opere, poteſt valide atque expedite hæc officia peragere? *Prorſus in hac re* (ajebat Auguſtinus de dono Perſ. cap. 7.) *non operoſas diſputationes expectet Eccleſia, ſed attendat quotidianas orationes ſuas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem: orat, ut fideles perſeverent; Deus ergo donat perſeverantiam uſque in finem*.

Videndum eſt modo, qua arte ab hoc argumento quidam ſe expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. reſpondent ex orationibus Eccleſiæ tantum probari admittendam eſſe gratiam operationis,

quæ

Digitized by Google

quæ dicitur efficax; ſed non eſſe efficacem ex ſe, ideſt, connexionem non habere cum effectu ante prævifum voluntatis conſenſum, propterea quod ſine periculo fidei negari non poſſit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere ſeipſam & cum indifferentia determinet, cum non mere paſſive ſe habeat, nec tantum agatur, ſed etiam agat, ut loquitur Auguſtinus. Quæ reſponſio jam refutata eſt: cum enim Dei gratia ipſum voluntatis conſenſum efficiat, nequit illa ab eodem conſenſu ſuam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & ſe determinare concedimus, quemadmodum Auguſtinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ præmotionem, ſed ipſa a præmotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eamdem voluntatem agi ſimul & agere, determinari ac determinare, ſi unum ad ſuperiorem cauſſam, iſtud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apoſtolum II. ad Tim. I. v. 6. dixiſſe: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quaſi ſopitam ſuſcitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apoſtolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere ſacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur ἀναζωπυρεῖν, *ſuſcitare* quaſi ſopitam flammam, vel ut Theſſalonicenſibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum ſine intermiſſione orando, & quod bonum eſt tenendo ardeſcit caritas, magiſque ad capeſſendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat ſecundum propoſitum ſuum, ideſt per gratiam abſoluta Dei voluntate efficacem, Paulus e veſtigio commonſtrat. Reſponſa itaque a Tournelio ſelecta noſtram corroborant aſſertionem. Quidam e Molinianis reſpondent, Eccleſiam non orare ut poſſimus reddere gratiam efficacem, cum id in noſtra ſit poteſtate, ſed petere ut de facto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus, cur iſtud a Deo poſtulamus, quod in noſtra ſitum eſt poteſtate? Inquiunt alii, petere Eccleſiam auxilium gratiæ pro eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæſo, Chriſti Eccleſia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præſtolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfracteque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Eccleſiæ petita argumentatio firmiſſima atque inconcuſſa.

Momentum tertium ex Gratiæ ſtrenuiſſimo vindice Auguſtino.

Diximus quidem in præcedentibns argumentis de mente Auguſtini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam

Digitized by Google

tiam delineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultiſſimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam, mirabilem, ac ineffabilem poteſtatem, qua Deus operatur in cordibus hominum non ſolum veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*: cap. ejuſdem lib.35. *inſpirationem flagrantiſſimæ, & luminoſiſſimæ caritatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentiſſimam voluntatem*: in primo contra duas Epiſtolas Pelag. cap. 20. *occultiſſimam & efficaciſſimam voluntatem ac poteſtatem, quæ convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: ſeq. libro cap.8. *inſpirationem bonæ cupiditatis, ut homo non ſit invitus, non ſit reluctans, ſed conſentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *caritatem, quæ tota nobis ex Deo eſt, & benedictionem dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc eſt amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti ſtudium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficaciſſimam vocationem*: de Corrept. & grat. cap. 14. *inclinandorum cordium omnipotentiſſimam poteſtatem*: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abiſai, filiiſque Jeſſe: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eoſque voluntatibus eorum, quas ille operatus eſt, traxit*: de prædeſt. SS. cap. 8. *gratiam, quæ a nullo duro corde reſpuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinſecis ſuis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut conſenſu voluntatis, aut circumſtantiis loci vel temporis, non eſt illam operari miris, occultis, atque inneffabilibus modis, quandoquidem cauſſa, cur operetur, in hoc ſyſtemate obvia, & apertiſſima foret. Non eſt eſſe efficaciſſimam & potentiſſimam, cum nequeat in ea hypoteſi quicquam perficere, ſi homo reſiſtat, ſuaque pervicacia repugnet. Non eſt efficere ne ſit reluctans, ſed conſentiens & volens, cum ex adverſo gratia ſit efficax quoniam homo vult & conſentit. Non eſt Deum inclinare hominum corda quo ipſi lubet, ſed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non eſt denique divinam voluntatem intus agere & trahere, ſed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque ſententiam gratiæ per ſe efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

Reponunt Moliniſtæ apud Tournely pag.651. hæc fruſtra & immerito ſibi objici, quaſi & ipſi non agnoſcant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentiſſima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in ſtatu innocentis naturæ locum habuiſſe; hoc veriſſimum eſſe in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per conſenſum voluntatis, quandoquidem conſenſus ille abſque gratiæ virtute minime poneretur; Auguſtinum denique hiſce gratiæ deſcriptionibus ſolos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Conſtat enim Auguſtinum appellare gratiam efficaciſſimam & omnipotentiſſimam, non eo quod a divi-

Digitized by Google

divina omnipotentia diffluat, ſed quoniam facit conſentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde reſpuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam donum eſſet omnipotentis, quoniam tamen in actu ſecundo reddebatur efficax a conſenſu, nullibi appellatur ab Auguſtino efficaciſſima & potentiſſima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Chriſti medicinalem, quæ dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater *validiorem* & *potentiorem*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, ſed *diſparem*; quod & alibi demonſtratum eſt, & paullo infra eſt repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod ſcribit Moliniſtas fateri efficaciam gratiæ petendam eſſe ex omnipotentiſſima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram ſummo Pontifici Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

Complectitur alterum caput quaſdam Auguſtini auctoritates illuſtriores. Sit prima ex libro de Gratia Chriſti cap. 14. ubi inquit: *De iſto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audivit a Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audivit quidem & didicit ſibi eſſe veniendum, ſed facere non vult quod didicit. Prorſus non recte dicitur de iſto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim ſicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quiſquis non venit profecto non didicit*. Animadvertit inſignis Theologus Auguſtinianus Baſilius Poncius P. 1. Relect. de Neceſſit. Gratiæ cap. 9. in ſententia Moliniſtarum hanc tenere cauſalem, Gratia efficax eſt quia homo conſentit, in ſententia autem noſtra cauſalem iſtam, homo conſentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Poncii animadverſionem ſeſe notam eſſe. Atqui per Auguſtinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, ſed non eſt efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia a Patre audivit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Chriſtum, non eſt efficax ob voluntatis conſenſum. Secunda auctoritas ſit iſta: *Ut autem de cœlo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficaciſſima vocatione converteretur, gratia Dei erat ſola*. Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficaciſſimam appellari ſubitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis ſine nobis, non vero illam, cui voluntas libere conſentit, utramque enim ibidem diſtinguit S. Doctor. At licet Auguſtinus reapſe, & quidem optime ſcribat ſimul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo niſi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus. Primo quidem; nam ſi gratia eſt magna & efficaciſſima, quatenus eſt motio indeliberata quæ eſt in nobis ſine

 nobis;

nobis ; ergo non habet ſuam efficaciam a noſtra deliberatione noſtroque conſenſu , ſed efficax eſt & conjuncta cum actu ante liberam conſenſionem , ſive ut in Scholis loquimur , in actu primo . Præterea Auguſtinus appellat magnam & efficaciſſimam gratiam collatam Paulo non ſolum ut vocaretur , ſed etiam ut converteretur . Converſio autem non eſt abſque deliberatione , & cooperatione liberi arbitrii . Vocatio ergo quam Auguſtinus ſcribit fuiſſe magnam & efficaciſſimam , non ſolum talis eſt comparate ad motionem gratiæ indeliberatam , & ſubitam , verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius depromptus ex eodem libro cap. 16. *Certum eſt nos mandata ſervare ſi volumus , ſed quia præparatur voluntas a Domino , ab illo petendum eſt , ut tantum velimus , quantum ſufficit , ut volendo faciamus . Certum eſt nos velle cum volumus , ſed ille facit ut velimus bonum , de quo dictum eſt quod paulo ante poſui , Præparatur voluntas a Domino : de quo dictum eſt , A Domino greſſus hominis dirigentur , & viam ejus volet : de quo dictum eſt , Deus eſt qui operatur in nobis & velle & operari . Certum eſt nos facere cum facimus , ſed ille facit ut faciamus , præbendo vires efficaciſſimas voluntati , qui dixit , Faciam ut in juſtificationibus meis ambuletis , & judicia mea obſervetis & faciatis &c.* Si ergo impertitur Deus vires efficaciſſimas voluntati , ut velit , ut faciat , ut ſervet mandata , quomodo gratia ſumit efficaciam ſuam a voluntatis cooperatione ? Verum quid ad hæc Adverſarii ? Attendendum inquiunt ſcopum Auguſtini , cui incumbebat evertere dogma Pelagianorum affirmantium neceſſariam non eſſe gratiam prævenientem hominum voluntates . Probat ergo tantumodo laudato , & conſimilibus teſtimoniis prævenientis gratiæ neceſſitatem . Optime vero , ac præclare ! Sed ſimul Auguſtinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonſtrat , affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficaciſſima operetur in ea velle , & tantum velle , ut volendo faciat , impleatque præcepta ; ideoque non a voluntate metiendam eſſe efficaciam gratiæ , ſed ab efficaci gratia operationem voluntatis . Cum inſuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent , quod ex ea putarent conſequi interitum libertatis ; quare Auguſtinus ratus hanc eſſe graviſſimam difficillimamque quæſtionem , nullibi reſpondit præmoveri humanam voluntatem a gratia Moliniſtice *ſufficiente* , quæ non eſt efficax niſi ab ejudem voluntatis conſenſu , aut ex circumſtantiis loci vel temporis , quod fuiſſet expeditiſſimum ; ſed cum in iſto , tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle , nos facere , ſed Deum efficaciſſima ſua poteſtate efficere ut velimus & faciamus ? Sed de hac re poſtmodum .

Ad tertium caput reducuntur principia , quibus Auguſtinus ſuam de Gratia ſententiam corroborat . Præcipuum eſt , quod ab homine infirmo , & in peccatis concepto , totum bonum opus Deo tribuendum

dum eſt, non quod liberum arbitrium non agat, ſed quia ut agat agitur, & efficaciter præmovetur. Unde S. Pater de Dono Perſev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, ſi totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iſte venerabilis Martyr* (Cyprianus), *nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis noſtræ, dum ſic rogamus, ne quis ſe inſolenter extollat, ne quis ſibi ſuperbe arroganterque aliquid aſſumat, ne quis, aut confeſſionis, aut paſſionis gloriam ſuam ducat: ut dum procedit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & datur totum Deo, quidquid ſuppliciter cum timore Dei petitur, ipſius pietate præſtetur*. Si ergo totum tribuendum eſt gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipſa hominis cooperatio a Deo eſt, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. XI. §. 8. reponunt totum attribui Deo, quoniam licet ſit in poteſtate noſtra reddere cooperatione noſtra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos eſt habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Immo ex labili hac reſponſione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinorum collatio attribuitur tota Deo, quoniam non dependet ex nobis quod conferantur, nec ne; pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit a cooperatione noſtra pendere. Accedit, quod cum præſtantius & laudabilius ſit determinate velle, & agere, quam poſſe, quemadmodum deteſtabilius facere mala, quam poſſe facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alterum Auguſtinianæ doctrinæ principium eſt in aſſignanda cauſſa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad graviſſimam Apoſtoli exclamationem ad Rom. XI.33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono perſev. cap.9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iſte vocetur, ut vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inſcrutabilia ſunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadeatur ut perſuadeatur, illi autem non ita; duo ſola occurrunt, quæ reſpondere mihi placeat; O altitudo divitiarum! &, Nunquid iniquitas eſt apud Deum?* Atque lib. II. de Peccat. mer. cap. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, iſtum illo, illum iſto modo, penes ipſum eſt & æquitatis tam ſecretæ ratio, & excellentia poteſtatis*. At aliter Congruiſtæ & Moliniani reſpondent, illum videlicet credere, non iſtum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impenſiſſime, tranaſſe pelagus Apoſtolicis mentibus immenſum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. V. de Grat, & lib. arb. cap. 12. potuiſſe Auguſtinum reſpondere uni perſuaderi, alteri non ita, quia unus vult aſſentiri, al-

ter non vult: ſed quoniam noverat poſſe Deum etiam nolenti facile perſuadere, & ex nolente volentem facere, ſi vellet ei proponere quæ ſcit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini conſilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunt hæc perbelle conficta: quippe Auguſtinus inter illos duos diſcrimen repetit ab excellentia poteſtatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens poſſit ubique, ac ſemper bonam ac robuſtam voluntatem inſpirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppoſitis loci, temporiſque circumſtantiis; gratia, quæ tanta eſt ob excellentiam poteſtatis divinæ, neque ab ingenio, neque a temperamento, neque a ceteris perſonæ adjunctis ſuam mutuatur efficientiam. Nam ſi gratiam *congruam* placeat appellare ob *congruitatem*, quam ipſa facit, non quam ſecum afferant rerum circumſtantiæ; etiam Auguſtinenſes Poncius, Manſius, & Hiſpani communiter gratiam per ſe efficacem, ſanctam vocationem *congruam* appellitant. Solent reſpondere alii, quæſtionem illam, Cur unus gratiæ vocanti conſentiat, alter reſiſtat, ſpectare ad inſcrutabilia judicia Dei ſi accipiatur comparative, non vero ſi conſideretur abſolute; quærenti enim, cur ille vocanti conſentiat, iſte reſiſtat, prompta & obvia occurrit reſponſio, quia hic noluit, ille voluit. Promptum ne obviumque reſponſum? At mihi pulſat animum eadem quæſtio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut faceret. Quamquam hæc poſtrema reſponſio etiam juxta Auguſtini ſenſum vera eſt. Abſolute enim cur unus non convertatur, eſt quia non vult; ſed non vult, quia juſto judicio Dei denegatur illi adjutorium *quo*, & nunc *quibus deeſt tale adjutorium, jam pœna peccati eſt: quibus autem datur, ſecundum gratiam datur*, inquit S. Pater de Correp. & Grat. cap. XI. Comparative autem cum omnes obſtricti peccato naſcantur, cur uni præparetur, alteri non præparetur voluntas a Domino, penes ipſum eſt æquitatis tam ſecretæ ratio, & excellentia poteſtatis. *Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoſcat*; inquit de Dono Perſev. cap. 8. Auguſtinus.

Tertium Auguſtinianæ Sententiæ principium eſt quod Dei volenti hominem ſalvum facere nullum reſiſtit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædeſt. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde reſpuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur*. Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converſo, quando perſequebatur Eccleſiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Aſſuero, quem Deus ex iracundia tranſtulit in lenitatem: & de Corrept. & Grat. cap. 14. in Abi-

Abiſai, qui David regem excepit; & de quo Auguſtinus hæc ſcribit: *Nunquid ille poſſet adverſari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus eſt per Spiritum ſuum, ut hoc vellet, diceret, & faceret*. Hinc denique ſuæ doctrinæ concluſio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in cælo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura ſunt fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quominus faciat ipſe quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit*. Ex quibus omnibus conſtat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinſecis circumſtantiis, ſed ab abſoluta Dei voluntate & poteſtate, quæ inclinat quo ipſi placet hominum corda, & ei volenti ſalvum facere nullum hominum reſiſtit arbitrium.

In capite poſtremo repetendum eſt diſcrimen inter gratiam neceſſariam in ſtatu innocentiæ, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiſcentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina ſcientia, ac de primo homine fuit diſputatum. Vidimus ibidem, Auguſtinum diſtinguere inter adjutorium *ſine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, ſine quibus vivere non poſſumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mori voluerit; iſtud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepiſſe primum hominem *poſſe*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per iſtud dari & *poſſe* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonſtratum eſt, Adam habuiſſe quidem Dei gratiam & magnam, ſed hanc eſſe in ſecundo Adam potentiorem, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas noſtra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo poſſit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expreſſiſſimis & locupletiſſimis teſtimoniis comprobata. Iſtius diſcriminis cauſſam diximus àb infirmitate hujus ſtatus eſſe petendam. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua* (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. XII. S. Pater de Juſtis, qui medicinali Chriſti gratia adjuvantur,) *inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut poſſent. Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & inſuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adverſitate aliqua vinceretur*. Iſtud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris diſcrimen falſum eſſet, ſi gratia redderetur efficax vel a voluntatis conſenſu, vel ab adjunctis circumſtantiis. Angeli enim qui ſteterunt habuiſſent adjutorium *quo*; tum

quia

Digitized by Google

quia reapſe per liberum arbitrium in veritate perſeveraverunt; tum etiam, quia major circumſtantiarum *congruitas* dari nequit, quam ſtatus primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permanſuros per liberum arbitrium adjutorio *ſine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non eſſet Gratia per Chriſtum, & rueret utriuſque ſtatus diſcrimen, quod alibi validiſſime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomiſtarum, quia licet diſcrimen iſtud rejiciant, agnoſcunt tamen in adjutorio *quo* gratiam ſuapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipſam laudato textu fulciri. Hi reſpondent adjutorium *ſine quo*, ſive gratiam ſtatus innocentiæ fuiſſe ſolam illuſtrationem mentis; adjutorium *quo*, ſive gratiam naturæ lapſæ eſſe ulterius inſpirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *poſſe*, iſtud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Deſcamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in ſtatu naturæ lapſæ non ſolum dat velle, ſed etiam tantum velle, ut voluntas non relinquatur ſibi ipſi; tantum velle, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter; tantum velle, ut voluntas ſpiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiſcentem; tantum denique velle, ut voluntas invictiſſime quod bonum eſt velit. Ergo adjutorium, quod in hoc ſtatu dat velle, eſt efficax ab intrinſeco. Inſuper quomodo in Adverſariorum ſyſtemate gratia Salvatoris dat velle? phyſica ne præmotione, an morali? Morali, inquiunt; qua fit *ut objectum quod amandum proponitur, boneſtius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio babendum, turpius*. Ita Suareſius lib. 3. opuſc. cap. 5. num. 10., cui conſentiunt Valentia 1. 2. q. 3. de diviſione Gratiæ, puncto 3. Vaſquez 1. p. q. 27. diſp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Auguſtinus tract. 26. in Joan. *Ramum viridem oſtendis ovi, & trabis illam. Nuces puero demonſtrantur, & trabitur*. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonſtrat animum trahi caritate & voluptate; ſed nunquam ego aſſentiar exempla iſtiuſmodi per omnia præmoventi gratiæ quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem ſitam in propoſitione objecti nec Pelagium arbitror negaviſſe, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberaliſſimus. Sufficit, ut gratia det velle promotione morali, atque, ut *Draco trabebat ſecum tertiam partem ſtellarum*. Habuit Adam gratiam internæ illuſtrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honeſtius, & dignius amore dignoſcitur. Habuit ergo & gratiam præmoventem moraliter. Atqui hoc non obſtante per Auguſtinum Gratia Adæ collata dabat *poſſe*, non dabat *velle*. Eſt ergo ad gratiam quæ dat *velle*, ſive ad adjutorium *quo*, præter excitationem moralem neceſſaria præmotio phyſica; ideoque gratia eſt efficax ante voluntatis conſenſum. Sed hæc ex ſen-

Digitized by Google

ſententia Adverſariorum dicta ſunto. Noſtra enim ſententia ſuo loco expreſſa eſt, in ſtatu prioris conditionis Deum rationali creaturæ contuliſſe illuminationem & inſpirationem indifferentem, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter præmoventem.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per ſe efficacem, ſed rejicit traditum a nobis utriuſque ſtatus diſcrimen diſſert. 3. de Nat. cujuslibet Grat. ſect. 4. contendit S. P. Auguſtinum cap. 12. de Corrept. & Gratia pertractare ſolum de Perſev. finali, de qua tantum dici poſſit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & inſuperabiliter: imo plurimum miratur Auguſtinianos Theologos prædicta uti auctoritate; ſi enim gratia efficax ſic moveret, *ſequeretur*, inquit tom. 7. pag. 499. *gratiam hominem non ſolum neceſſitare ad bonum, quod eſt contra Concilium Tridetinum, ſed & figere immobiliter in bono*. Qua in re morem gerit Congruiſtis eodem inani ſubterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque æquivocationem. Cum argumentum quod petitur a perſeverantia finali, quam denegabant Semipelagiani eſſe ſpeciale gratiæ donum, ſit ad probandam electionem ſecundum propoſitum præcipuum atque palmare; agit utique Auguſtinus ad evincendam gratiæ neceſſitatem de finali perſeverantia, ut ex iſta diſcretionis noſtræ principium, & divinorum auxiliorum propugnet neceſſitatem. Ergo gratiam iis, qui prædeſtinati ſunt in regnum Dei ſingulariter præparatam, liberantem a peccato, quod eſt ad mortem, & adeo perficientem libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum prædicto, proximoque capite loquitur Auguſtinus, donum eſſe finalis perſeverantiæ nullus negat, nec eſt cur tanta pompa verborum id moliantur quidam oſtendere. Hocce noſtrum aſſertum eſt: Adam non indiguit hoc perſeverantiæ dono, quoniam fortiſſimo permiſit Deus atque dimiſit facere quod vellet; nec ergo indiguit adjutorio *quo* ad ſtandum. Contra infirmus nequit perſeverare, niſi ipſi perſeverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, niſi per adjutorium, *quo* in ipſo homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videſne quomodo cum Auguſtino ex dono perſeverantiæ, quo Adam non eguit adſtruamus utriuſque ſtatus, divinorumque auxiliorum diſcrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perſeverantiæ, quantum ſpectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiæ victrici manifeſto concedit. Docet cap. XI. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis ſunt, & caro concupiſcit adverſus ſpiritum: nunquid non ſunt toto vitæ decurſu in certamine laborantes ac periclitantes, itaut poſcant dari ſibi per Chriſti gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit XII. cap., quod ut primus homo non acciperet in bono perſeverantiam, ſed perſeverare, aut non perſeverare, in ipſius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex ſeipſa con-

concupiſcentialiter reſiſtebat: id fortaſſis non probat eſſe ad ſuperandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam amplioribus donis adjuvandam infirmitatem? Oſtendit inſuper ſanctis donari gratiæ largitate non ſolum poſſibilitatem, ſed etiam voluntatem, actumque perſeverantiæ, ne in viribus ſuis glorientur: anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miſeriarum, ubi tentatio eſt vita hominis ſuper terram, & ne quis, niſi in Domino glorietur, virtus in infirmitate perficitur? Ait demum, ſubventum infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & inſuperabiliter ageretur: an non eſt ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis? Ita ergo comparantur ad invicem donum perſeverantiæ, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc ſtatu ſit efficax ab intrinſeco; neceſſe ſit admittere ad opera ſalutaria præter gratiam ſufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus, nos ſuperiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde ſequeretur hanc gratiam neceſſitare ad bonum, iſtud potius mirandum eſt. Peto enim, num homo finaliter perſeverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perſeverantiæ, eſt corona juſtitiæ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas a neceſſitate, quomodo gratia perſeverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter; ſive, quomodo apud Auguſtinum idem eſt agi indeclinabiliter, atque impelli neceſſitate? Peto etiam, cur non inferatur neceſſitas ex D. Thoma ſcribente quæſt. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis; quæ deficere non poteſt*, & ex Joanne Chryſoſtomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus inſuperabile Spiritus ſancti auxilium*? Reſpondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob neceſſitatem aliquam inductam libertati, ſed ob infallibilem conſecutionem operis; & Chryſoſtomum dicere auxilium *inſuperabile*, non natura ſua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, ſed inſuperabile *ſecundum quid*, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & ſapienter. Atqui etiam Auguſtinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ neceſſario voluntatem rapit in ſummum bonum, non ſit donum perſeverantiæ, ſed ſit conſequens gloria, & viſio Dei per eſſentiam, cum qua libertas non conſiſtit, ut ſæpe adverſus Janſeniſtas oſtendi. Ergo Auguſtinus non loquitur de gratia taliter inſuperabili, ut inferat neceſſitatem. Arbitramur nihilominus opportunum eſſe, ne hæreticis præbeatur anſa propugnandi neceſſitantis gratiæ adjutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque inviċtiſſimam, libertatis ſimul commendare indifferentiam, ſermoniſque vitare cruditatem; quomodo hactenus factum eſt, ubicunque de libero arbitrio oratio fuit inſtituta.

Digitized by Google

Ex tam prolixa, neceſſaria tamen Auguſtinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adverſus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Auguſtinus inierit pro gratia ſeſe efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæſtionem hanc aliquibus odioſam, aliquibus vero ingratam nollem inter nos ſuſcitari. Scimus pro affirmativa parte ſtare Thomaſſinum, Alvarez, alioſque Thomiſtas doctiſſimos; negativam Congruiſtas omnes tenere. Ne ſimus autem rigidi audaceſque Cenſores, dicimus Auguſtinum pugnaſſe pro neceſſitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem ſubminiſtrando caritatem: & ne videamur cauſſam noſtram deſerere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per ſe efficacis invictiſſima argumenta ſuppeditaſſe. Atque hujus aſſertionis noſtræ partem primam propoſitione quinti capitis tertia, alteram vero hac eadem Auguſtinianæ doctrinæ enucleatione & ſyntaxi dedimus multiplici ratione ſtipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in poſtremo ad Regem Britanniæ Opere obſ. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuiſſe a PP. perfecte tractatum, quoniam multi, *qui optime poterant ſcripturas cognoſcere & pertractare latebant in populo Dei, vel non afferebant ſolutionem quæſtionum difficilium, cum calumniator nullus inſtaret*. Jure ergo Auguſtinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus eſſe ſcrutari *eorum opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſolvendum quæſtione verſari, quod proculdubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur: unde factum eſt, ut de gratia Dei quid ſentirent, breviter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adverſos alios inimicos Eccleſiæ diſputabant, & in exhortationibus ad quaſdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiſcenda vita æterna, & vera felicitate ſervitur*. Quod cum animadvertiſſet vir doctiſſimus Dionyſius Petavius, ut diximus in Præfatione ad VI. librum, ſcripſit in hiſce diſputationibus Latinos Patres Græcis eſſe præferendos, inter illos vero majorem eſſe auctoritatem Auguſtini. Quare ſub tanto Magiſtro pugnantes non debent oppoſitorum phalanges reformidare.

Non deſunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum poſteriorum Auguſtino teſtimonia locupletiſſima. Atque paullo ſupra Chryſoſtomi, & Cypriani nonnulla producta ſunt. Ambroſii pariter, & Nazianzeni, quorum apertiſſima ſententia eſt, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratiæ Auguſtinus in lib. de Dono perſev. cap. 19. inſignia loca produxit. Tertullianum

lianum appellaſſe *vim divinæ gratiæ potentiorem naturâ, quod habeat in nobis ſubjacentem ſibi liberam arbitrii poteſtatem*, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac viceſimo. Magnus Baſilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium ſuæ potentiæ operatur in nobis*; & ſerm. de lib. arbitrio, *Gratiam inſuperabilis potentiæ*. Plura græce, latineque conſcripta vide in egregio Opere Iſaaci Haberti, quod inſcribitur *Theologia Græcorum Patrum*, cuſo anno 1646. Lutetiæ Pariſiorum.

Ex iis vero, qui Auguſtini tempora ſunt conſecuti, accipe hæc pauca. Proſper S. Parenti notiſſimus, eique ſuperſtes ſcribens ad Rufinum: *Quis ambigat*, inquit, *tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generavit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo novam fieri voluntatem, &c.* & pariter hæc addit illuſtriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem reſiſtentis inclinat, ut cor audientis obediendi in ſe delectatione generata ibi ſurgat ubi premebatur, ibi diſcat ubi ignorabat, ibi fidat ubi diffidebat, inde velit, unde nolebat*. Fulgentius etiam genium & lingua Epiſcoporum ævi ſui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: *Iſta gratia ut eligatur ipſa prius eligit, neque ſuſcipitur, atque eligitur, niſi hoc ipſa in corde hominis operetur*. Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Fruſtra garriunt qui dicunt, Meum eſt velle credere, Dei autem gratiæ eſt adjuvare; cum etiam ipſum credere, quod eſt conſenſum præbere veritati, nobis a Deo dari teſtetur Apoſtolus*. Hæc quidem, & alia permulta directe feriunt negantes neceſſitatem gratiæ prævenientis: ſed quatenus hujus gratiæ effecta declarant, ſtabiliunt ſimul auxilii per ſe efficacis naturam, cum nequeat dependere a voluntatis aſſenſu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere poſſent Moliniſtæ, omnia in explicatione conſimilium locorum Auguſtini fuerunt exploſa, nec debent ſcholaſticum ſtadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

Erat ergo primum refutanda ſententia Molinæ, poſtmodum Congruiſtarum, & eorum denique, qui invenerunt in ſylva ſolis arbuſculis conſita proceram robuſtamque ilicem, gratiam ſcilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id præſtiti ſuperioribus argumentis; nec res iterum niſi compendio tractanda eſt. Molinianum placitum improbatur I. quia opponitur ſacris literis, & in eo poteſt homo gloriari

in

in ſeipſo: poteſt ſeſe ab alio diſcernere; poteſt rationem reddere, cur unus obediat vocanti, alter reſiſtat. II. Juxta illud non facit Deus ut ſervemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inſcrutabilium. III. Orationum Eccleſiæ verba extorto fallacique ſenſu Moliniani nituntur exponere, certumque & planiſſimum contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Auguſtini ſcita, argumentationum capita, & ſtatutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ diſcrepantiam non aſſequuntur. V. Ut his, quæ non ignaviter cenſeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi ſufficientem gratiam nullo pacto ſeccrnere ab efficaci. Nam ſicuti ratiocinabatur eruditus Augnſtinenſis Theologus Lovanienſis Petrus Cienaerts in quodam opuſculo typis edito anno 1688. cui titulus, *Auguſtinus per ſeipſum docens*; dividitur ne lux in ſufficientem, & efficacem, eo quod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejuſdem medicina dividitur ne taliter, quia unus ſumit, alter non ſumit? Concurſus Dei naturalis ac indifferens ad ſedendum ſolet ne dividi in efficacem & ſufficientem, quando unus cum illo ſe determinat ad ſedendum, alter non? Diſtinctio illa eſt determinantium, non principii concurrentis de ſe indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in ſententia Molinæ perſeverantia finalis donum eſt ſpeciale, ut deſinit Synodus Tridentina, ſi perſeverantes nullum præ ceteris ſingulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruiſtarum ſubjacet, ut vidimus iiſdem incommodis, quandoquidem circumſtantiæ nullam addunt divinæ gratiæ virtutem; ideoque militant adverſus Congruiſtas argumentationes eædem. Inferuntur ex ea aliæ abſurdiſſimæ conſecutiones. I. quod conſtitutus in mortis articulo non deberet gratiam ſuppliciter exorare, cum tamen, ſi neceſſe eſt orare ſine intermiſſione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus poſtulabit? Gratiam ne? Hæc vero ſingulis adeſt, præſertim in iſtorum opinatione. Petet locari ſe in circumſtantiis magis congruis? Sed in articulo mortis eſt, atque in extremis laborat. Nihil eſt ergo illi petendum, niſi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, ſi male vixit; ſi bene, donet miſericorditer perſeverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habuiſſe Adam gratiam *congruam*, & conſequenter perſeveraſſe, quod falſum eſſe conſtat experimento; nulla quippe major *congruitas* dari poteſt, quam hominis conſtitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falſum eſſe, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipſo æſtu & fervore peccandi, & juſtos ſemper reſpondere gratiæ excitanti, dum ſumma pace fruuntur; quod falſum eſſe exemplo Pauli, ac teſtimonio Auguſtini alibi oſtendimus. Datur ergo gratia *congrua*, ſed quam a gratia per ſe efficaci perperam Recentiores diſtinguunt. Qualibet enim Gratiæ congrui-

tas non a naturalibus circumſtantiis, ſed a Dei munere petenda eſt. *Ut adulterium non committeres, ſuaſor defuit: ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non conſentires, ego feci. Agnoſce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admiſiſti*: ita Auguſtinus Hom. 23. inter L. Rem breviter explicabo haud obſcura comparatione. Sit aliquis a latronibus expoliatus, & relictus plagis impoſitis ſemivivus. Certe ſi medicus pertranſiens veniat ſecus eum; miſericordia motus, & appropians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat ſuper jumentum ſuum, ducat in proximum ſtabulum, & curam ipſius agat; congruum, aptumque miſerrimo illi remedium exhibet, & tale, quo opus non habebat, niſi incidiſſet deſcendens a Jerico in Jeruſalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via proſtratus jaceat, atque a prætereuntibus reliquis ſit derelictus; ſed a miſericordia & cura liberatoris; rerumque circumſtantiæ poſſunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura ſit neceſſaria; ſed hæ non tribuunt oleo virtutem, quam habet qualitate ſua, & medici applicatione. Id præſtat medicinali gratia Salvator; quemadmodum ſub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangeliſta.

Noviſſima Defenſorum ſcientiæ mediæ ſententia fucum facit, & nullatenus a præcedentibus diverſa eſt. Illa enim divinorum auxiliorum ubertas & copia, ſi habet efficaciam a ſe, atque ex Dei voluntate abſoluta, eſt gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; ſi non habet talem efficaciam ſeipſa, ſtant omnia præcedentia argumenta in ſuo robore. Illud præterea nobis imperceptibile eſt, quomodo unaquæque gratia ſingulariter accepta nequeat eſſe cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis ſit tamen gratia aliqua ex omnium theſauro ſelecta. Cum inſuper hi Theologi ſingularem gratiam ſuapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipſa, quoniam in ea multiplicitate eſt aliqua gratia operans infallibiliter. Atque hæc ſunt argumenta, quæ pro gratia per ſe efficaci videntur nobis Auguſtinianæ Theologiæ concordiſſima; eorumque plura etiam Thomiſtas probaturos eſſe confidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Eſtii, quinquaginta in diſputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controverſiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia breviſſime comprehendamus; dicimus cum beato Proſpero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiæ efficaciam a nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præſtantiſſimus:

At vero omnipotens hominem cum gratia ſalvat,

Ipſa

Ipſa ſuum conſummat opus: cui tempus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit, nec moribus illi
Fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis.

CAPUT X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrina fortunam ſubierit.

HISTORICAM narrationem circa progreſſum ac diſcrimina Molinianæ ſententiæ hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos cenſura eamdem tanquam acatholicam, erroneamque inſectari, memores quod a nobis poſtulant Chriſtiana caritas & modeſtia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falſo nonnulli ſcripſerint ſententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum ſupra noſtram reportaſſe triumphum, proximumque fuiſſe ut hanc Clemens VIII. proſcriberet, quemadmodum ait P. Aſſermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non eſt, rem omnino aliter eveniſſe, nec Moliniſtis aliquid acceſſiſſe præſidii, ſententiæ autem noſtræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod ſane nequit melius, quam ex hiſtoria rerum geſtarum, dijudicari.

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581, Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per ſe efficacia expoſitis theſibus cogitavit explodere, celeberrima univerſitas Salmanticenſis, nullo contradicente Magiſtro, cenſuit erumpentem in Scholas opinionem ſeveriori temeritatis nota ſuffocandam & comprimendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis aſſertore, atque in ætate ad perſtringendum editas lucubrationes plus æquo prona, conqueritur in ſuo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Vertente verò anno 1584, antequam prodiret *Ratio atque Inſtitutio Studiorum*, de qua conſilium iniit hoc ipſo anno Aquaviva, ut narrat Poſſevinus Tom I. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum*, Volſtadii P. Avullentia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & ſparſo libro de ſtudiorum inſtitutione Leſſius & Hamelius in Collegio Societatis Jeſu Lovanienſi anno præſertim 1586. eadem Molinæ placita ſcripto, verboque tradiderunt. Verum adeo Lovanienſi per totum orbem clariſſimæ Academiæ nova doctrina diſplicuit; ut in eam proximo anno 1587. notiſſimam, graviſſimamque *Cenſuram* emiſerit; uti fecit inſequenti anno 1588. celeberrima Duacenſis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Eſtius, nomina univerſis ſcientiarum divinarum Profeſſoribus longe audita. Addiderunt eodem anno 1588. Lovanienſes

ſes memoratæ Cenſuræ *Juſtificationem* adverſus Apologiam a PP. Societatis conſcriptam. Oborta hinc inter Scholas Jeſuitarum, & inter Univerſitatem diſſidia.

Antequam de horum compoſitione nonnulla dicam, de prædictis Cenſuris ſunt aliqua ſubtexenda. Dixerunt quidam conſarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque poſtea a ceteris Theologis reprobatas. Sed ii ſupino errore falluntur. Nam prætérquamquod Auctorem & deprehendimus, & commemoravimus, Cenſuram Lovanienſem omnium plane Doctorum ſuffragiis fuiſſe firmatam, & Gratiam per ſe efficacem in ea contentam ſemper ab Univerſitate propugnatam, totiſque lacertis defenſam, Univerſitas ipſa ſub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum ſuorum ſententiam eſſe, & adhuc a ſe teneri declaravit anno 1679. ſummo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciſcum Vanvianen, & Chriſtianum Lupum ſingulare Ordinis noſtri ornamentum. Qui die 20. Martii a felicis recordationis Innocentio XI. ad Eccleſiæ Clavum ſedente obtinuerunt damnationem ſexaginta quinque propoſitionum ad mores pertinentium, ſimulque obtulere ſupplicem libellum cum Cenſuris Lovanienſi & Duacenſi, & Juſtificatione earumdem, ut ſi quid in his eſſet corrigendum, id præſtaret Petri cathedræ Magiſterium. Atque poſt operoſum examen die 10. Junii ejuſdem anni 1679. ſignificatum illis eſt doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota eſſe immunem, & abſque Sedis Apoſtolicæ offenſa defendi poſſe; licet Pontifex Prædeceſſorum ſuorum veſtigiis inhærens, & Eccleſiæ paci provide conſulens noluerit Cauſam hanc Reſcripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præſtat, quam immerito aliqui ſententiam noſtram in Janſenio telo petitam auſerint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Janſeniſmo extirpando ſummus Eccleſiæ Rector erat ſolicitus, oblato ſibi libello, in quo ſententia de gratia efficaci ab intrinſeco liquatiſſime & abſque ulla tergiverſatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, ſi quid haberet cum pravo Janſenii dogmate affinitatis. Sententiæ ergo noſtræ ſecuritas non potuit Lovanienſes Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumſtantiis, in quibus contra quinque famoſas propoſitiones Eccleſia univerſa obſtrepebat; & ipſa Janſeniana hæreſis ſeſe vaferrime quaſi pallio noſtro occultabat. Quamobrem in Janſeniſmi profligatione Cenſuræ Lovanienſi, & conſequenter ſententiæ noſtræ non præjudicium obvenit, ſed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui poſt Innocentium X. Janſeniana aſſerta damnavit, die 7. Auguſti anno 1660. ſuo Brevi Lovanienſes hortatus eſt, *ut Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimaque dogmata ſemper, & impenſe revereri* ſtuderent. Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per ſe efficaci tantummodo celebrari,

brari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Auguſtinum vel Thomam, id profecto comprobat invictiſſime, quod Academia Lovanienſis in Cenſura, in Juſtificatione, & in publicis Juramentis tam aperte fuerat conteſtata ſe rejicere ſcita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinſecis ſuis efficacem. Nec debet quemquam movere, a Cenſura Lovanienſum receſſiſſe Univerſitatem Trevirenſem, & Moguntinam, propterea quod traditæ jam erant diſciplinæ Patrum Jeſuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has, aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconcuſſa* dogmata Molinæ, quomodo ad tenenda *inconcuſſa tutiſſimaque* dogmata gratiæ per ſe efficacis hortatus eſt Lovanienſes præfatus Pontifex Alexander, atque ætate noſtra Fratres Prædicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine aſſumptus in Brevi dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maji 1727. in quibus etiam palam & in conſpectu Eccleſiæ conteſtatus eſt, ſe eamdem cum noſtra ſententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda ſunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Janſeniſmi putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovanienſium cum PP. Societatis concertationes. Eodem anno 1588. vulgata *Juſtificatione*, & adeo a doctis viris probata, ut Archiepiſcopus Mechlinienſis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiſcopus Cameracenſis, quod liquet ex literis ad Univerſitatem directis die 21. Januarii, occurrens gliſcenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium miſit Octavium Fregipanium Epiſcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apoſtolicum Nuntium: qui auctoritate Apoſtolica indixit utrique parti ſilentium, juſſitque, ne una adverſus alteram cenſoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apoſtolicæ definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur a Theologica Facultate, quoaduſque diſceptatio finiretur Romani Pontificis Conſtitutione. Suſtinuiſſe quoque Leonardum Leſſium ſuæ temeritatis gravem reprehenſionem affirmat lib. de ult. fine cap. 12. Henricus Henriquez Societatis Jeſu Theologus. Hic exitus controverſiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia Molinæ: atque ex Belgio ad Hiſpanos pertranſiit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adverſus Moliniſtas Sacer Ordo Prædicatorum. Cauſſa ad Inquiſitionem Hiſpanicam delata eſt: hæc conſuluit Univerſitatem Salmanticenſem: apud iſtam male audit Molinæ liber, ſi fides habenda eſt Thomæ Lemos lib. 4. Panopliæ Tract. 4. cap. 43. Nec eſt cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integritatem, tum ob judicium conſimile ejuſdem Academiæ Salmanticenſis, quando talia movit Prudentius de Monte Mayor ſeptem annis ante editionem Concordiæ. His ergo ferveſcentibus

bus controverſiis Clemens VIII. in ſummum Pontificem renunciatus die 30. Januarii 1592, impoſuit primum utrique parti ſilentium; deinde mandavit, ut ſcripto ſententias expreſſas ſacrarum Scripturarum teſtimoniis, & Conciliorum ac Patrum auctoritatibus communirent; ac tandem cauſam Romæ agitari mandavit, id ultro cupientibus Jeſuitis, atque laudabili humilitate promittentibus ſe obtemperaturos ac ſubſcripturos judicio Romanæ Sedis. Initium inde habuit ſub eodem Pontifice die 2. Januarii an. 1598. celeberrima Congregatio de Auxiliis.

Hujus Congregationis Hiſtoria ex variorum ſcriptis & reconditis monumentis a duobus inter ſe pugnantibus Auctoribus edita eſt, ſcilicet a P. Hyacintho Serry ſub nomine Auguſtini Le Blanc Lovanii an. 1700. & a P. Meyer ſub aſcititio cognomine Eleutherii Antuerpiæ an. 1705. Hunc Auctorem falſitatis redarguere & plane confutare priorem hiſtoriam ſcribit Tournely Tom. 1. Curſus Theologici pag. 440. ſed non vidit fortaſſe vir doctus editionem alteram Antuerpienſem anni 1709. ſub proprio Auctoris nomine, in qua prior vindicatur, fides Actorum aſſeritur, & Eleutherius haud obſcuris argumentis revincitur. Quidquid ſit de utriuſque auctoritate Scriptoris; tria certiſſima ſunt, nec in dubium revocari poſſunt, niſi temere Acta quæque memoriæ poſterorum conſignata negentur, præſertim conſcripta ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio Coronello Ordinis noſtri primo Congregationum Secretario; quæ penes nos adhuc in Angelica Bibliotheca ſervantur. Primum eſt majorem Conſultorum partem ſententiam de gratia efficaci a conſenſu, & cooperatione liberi arbitrii exoſam habuiſſe, ſuiſque ſubſcriptionibus reprobaſſe. Alterum, Clementem VIII. non tantum Congregationum initio mandaſſe, ut aſſertionum capita ad probatiſſimam atque a Prædeceſſoribus ſuis conſecratam S. Auguſtini doctrinam expenderentur; verum etiam ad proſcribenda Moliniana dogmata maxime fuiſſe inclinatum, ſcriptumque pro Gratia per ſe efficaci ex variis Auguſtini locis depromptum ipſummet exhibuiſſe, ejuſque mandato editam a Coronello Cenſuram Molinæ, cui omnes, ſi Bovium exceperis, die 12. Martii 1599. Conſultores Theologi ſubſcripſerunt. Quam Cenſuram in Archiviis noſtris Romæ aſſervatam neque in Molinam ſtudioſi editam negant, plura cauſantes ad illius minuendam auctoritatem, veluti Cenſorum in adverſam partem officium clientelæ, atque non tantam, quæ ſatis eſſet, cauſſæ peritiam. Hæc vero, quoniam inepta ſunt, nec ſolidi crepant aliquid, refellere non eſt opus. Tertium, quod indubitatum contendimus, eſt, Paulum Quintum Pontificatus ſui anno 2, ideſt 1606, præcepiſſe unicuique Conſultorum ut damnandas propoſitiones diligenti ſtudio ſeligerent, ac delinearent ſinguli edendæ Conſtitutionis ſpecimen; omnes vero, excepto Bovio, in damnationem Molinæ iterum conſpiraſſe. Hujus Bovii Epiſcopi Melphitenſis olim Societatem profeſſi eſt Tenor alius Bullæ delineandæ, in

qua

Digitized by Google

qua indeciſum relinquitur punctum de Gratia per ſe efficaci & hunc Annatus, aliique ſolent ex adverſo laudare; ſed non eſt digeſto a Cenſoribus omnibus reliquis præferendum exemplar iſtud ab uno Bovio delineatum. Veriſſimum tamen eſt, nullum diploma contra ſententiam Molinæ fuiſſe publicatum; quin decreto Pontificis cautum eſt, ne aſſertores unius ſententiæ oppoſitam aliqua cenſura proſcinderent, reſervato, ut æquum erat, Apoſtolicæ Sedi judicio. Cui nos debitam obſervantiam profitentes, etſi pro una parte pugnamus, ſuam alteri probabilitatem relinquimus, hoc unum aſſerentes in hiſce omnibus controverſiis nunquam ſententiam noſtram, quomodo Molinianæ accidit, ſubiiſſe pericula. Sed & ingenue fatemur, nullam, quod jus attinet, vim habere Acta, & Cenſuras hactenus memoratas, utpote quæ non fuerint ſupremo judicio finita. An vero Paulus V. ſententiæ promulgationem ſuſpenderit (ut inquiunt nonnulli,) ob interdictum in Venetos promulgatum, cujus occaſione PP. Jeſuitæ ſuam erga Apoſtolicam Sedem obedientiam ſingulari exemplo comprobarunt, an ob aliam cauſſam in ſummi Paſtoris animo latitantem, noſtrum, Eccleſiæ videlicet puſillorum divinare non eſt: imo firmiſſime tenemus ſupremum Eccleſiæ Rectorem nullo humano affectu, ſed provido ſanctoque conſilio abſtinuiſſe a promulganda ſententia; ut pax inter nos ſervaretur, & veritas conjuncto cum humilitate ſtudio, & abſque acerba contentione diligentius inquireretur. Ex Congregationibus itaque de Auxiliis, quæ a die ſecunda Januarii anni 1598. in qua habita fuit Congregatio prima perdurarunt uſque ad diem 20. Auguſti anni 1607, in qua habita fuit poſtrema, hæc tantum colligenda eſſe exiſtimavi.

Puto neminem dicturum, etiam Auguſtinianam doctrinam pluribus aliquando diſplicuiſſe, uti Adrumetinis Monachis, & Maſſilienſibus, aliiſque doctrina & ſanctitate conſpicuis, ac tempeſtatem & naufragii periculum paſſam in damnatione Gotheſcalchi, in cauſſa Leonardi Utinenſis, atque in proſcriptione propoſitionum Baji, Janſenii, Quenellii, aliorumque hujuſce factionis hominum. Enimvero quiſquis lucubratiunculas noſtras perlegere non dedignabitur, videbit ex Adrumetinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros diſſenſionem inter Monachos ſuſcitaſſe, & hanc etiam operâ S. Patris oportune ſedatam, in cauſſis autem ceteris non ſine magna Auguſtinianæ doctrinæ commendatione novitates atque hæreſes eliminatas. Atque hæc, quoniam ſuis quæque locis diſpoſui, neceſſe non eſt permixtione quadam conglutinare. Sat eſt nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Chriſtiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc noſtra repudiaſſe, ſed tradidiſſe antiquitus, & hactenus propugnare, vel ſaltem præconii laudibus ornaviſſe.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinæ ſententia continuit ſe inter

ter domeſticos parietes, externos autem defenſores nonniſi aliquos ab inſtitutis Majorum ſuorum degeneres adinvenit; noſtram exceperint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclariſſimi. Et quidem ampliſſimo S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum cenſeo tribuendum eſſe, ut Auguſtinianæ Scholæ ſplendorem ei maxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadverſor Jacobo Le-Boſsù Doctore Sorbonico: nullus pro Lovanienſi Cenſura ſtetit magis, quam cum ſua Eccleſia Atrebatenſi Epiſcopus Meulartius; atque, ut mittam Didacum Sylvam, innumeroſque Theologos Duacenſes, ut plurimum ex horum Monaſteriis decem ſimul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Auguſtini melius conſuluit, quam S. Mauri ſanctiſſima & doctiſſima Congregatio. Dominicanæ Familiæ Doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, & quos recenſere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Albertus, & S. Thomas, fuerunt, ac ſunt Gratiæ efficacis acerrimi propugnatores. Noſtrates prætermitto. Quid ſentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum ſuarum Ducem, præclara ſcripta Thomæ Valdenſis, Andreæ de Lao, Lezanæ, aliorumque, una cum Salmanticenſium, & Complutenſium editis Voluminibus, apertiſſime conteſtantur. Meminiſſem, uti æquum eſſet, Ordinum ceterorum, niſi hanc provinciam viri celebres ſuſcepiſſent, neque res eſſet in medio poſita, omniumque ſermone celebratiſſima.

Sunt revera ex recentioribus Scotiſtis aliqui magis ſententiæ oppoſitæ addicti; at ſi de Ordine univerſo indiſcriminatim loquamur; malo cauſæ noſtræ patronos appellare, quam adverſarios. Ipſe profecto Molina in Concordia Quæſt. 14. art. 13. diſp. 48. Scotum illorum Principem ſibi contrarium eſſe teſtatur: & ſi Doctorem Subtilem videamus in diſt. 46. libri quarti, prorſus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare ſeipſam; & recte, eſt enim libera & activa facultas: ſed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædefinitione divina minime ſejungit, ut conſtat ex diſt. 37. libri primi. Primus aliorum Epiſcoporum ſubſcripſit Cenſuræ Lovanienſium Franciſcus Waloncapelle Antiſtes Nemovicenſis. Steterunt pro Gratia per ſe efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Cenſores interfuere: eamdem propugnavit Florentius Conrius Archiepiſcopus Thuamenſis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Muſſus Epiſcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epiſt. ad Romanos, in libro adv. hæreſeos VII, Alphonſus a Caſtro, &, ne percenſeam ſingulos, in Cortina, & in libro, qui inſcribitur *Mens vera Auguſtini*, Franciſcus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauci, qui Majorum ſigna dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequaquam ſufficere ut inſignes Scoti paleſtræ ab Auguſtinenſibus credantur disjunctæ. Quarum tanta eſt con-

Digitized by Google

conſuetudo, ac tantum pervetuſtæ neceſſitudinis vinculum, ut Scotus in ſolis Theologicis Commentariis octingenties, ac quindecies in præſidium aſſertionum ſuarum advocaverit Auguſtinum; & ex Auguſtiniano Ordine primus omnium Scoti opera anno 1474, edi curaverit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindiciiſque illuſtraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini judicio doctiſſimus.

Ipſam quoque ampliſſimam Societatem Jeſu decretis noſtris adverſari non auſim univerſim aſſerere. Neque enim Sanctus Patriarcha Ignatius a Benedictinis, quos dicitur adjiſſe, nec primi ejus alumni a Gymnaſiarchis, a quibus imbuti ſunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatam haurire. Neminem præterea latet Societatis Conſtitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, IV. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholaſtica Theologia. A qua in hoc præſertim de Gratia efficaci puncto non fuiſſe alienum Alphonſum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonſtrat in altera parte de Mente Concilii Tridentini cap. 71. eruditiſſimus Reginaldus. Franciſci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54, necnon Benedicti Pererii lib. VIII. de Rerum nat. principiis, cap. 8, & in Danielem lib. III. cap. 3. extat pro ſententia noſtra abſolutum pleniſſimumque ſuffragium. De Henrico Henriquez legendi Salmanticenſes Tract. 3. de ſcientia media diſp. 10. dub. 8. De Azorio, Caniſio, & Coſtero videndus Paulus Faſſeau in Opere, cui titulus *Auctoritas Philaletis*, edito cum magnifica plurium approbatione Duaci an. 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Baſtida acerrimum defenſorem Molinæ in Hiſpaniam abſolutis Congregationibus de Auxiliis reverſum cum veſte Societatis priorem exuiſſe doctrinam ferunt apud Auctorem illius Hiſtoriæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem ſcite ac ſententioſe concludam, non defuturos Gratiæ per ſe efficaci, quamvis oppugnarent illam ceteri, Scriptores Societatis, qui ſuſcipiant ejus cauſſam: tanta eſt Auguſtinianæ ſententiæ dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam inficere anguiculus,

In quoſcunque ſinus ſpirarum torqueat orbes,
Et fallax multa torqueat arte caput.

CAPUT XI.

Expediuntur argumenta, quæ pugnant adverſus gratiam per ſe efficacem.

PRÆCIPUUM Adverſariorum argumentum eſt, quod cum Gratia per ſe efficaci nequeat componi libertas. Et illud quidem a nobis non ſe-

mel contritum fuit; ſed cum tironibus videatur difficillimum, & non uno runcinæ ductu poſſit robur dolari, illius aſperitatem, ſi quæ ſupereſt, complanabimus. Dari ergo libertatem indifferentiæ, quam definiunt Theologi omnes *poteſtatem ad agendum vel non agendum poſitis omnibus requiſitis*, & de qua affirmat Auguſtinus, quod ſit *media illa vis, quæ ad fidem, & infidelitatem poteſt inclinari*, S. autem Thomas eam appellat *vim mediorum electivam*, nullus non hæreticus negat. Atque hanc libertatem per efficacem gratiam ſubverti non uno ex capite evincere conantur Moliniani. Proferunt primo nuper traditam libertatis definitionem, atque ſic argutantur. Requiritur ad eſſentiam libertatis poteſtas indifferens, quæ poſitis omnibus requiſitis ad agendum, agere, vel non agere valeat. Datâ autem gratiâ ex intrinſecis ſuis efficaci, non remanet hæc poteſtas indifferens, quoniam hæc gratia dat ipſum velle, ipſum agere, ipſum indeclinabiliter operari, atque determinatio actus tollit indifferentiam. Igitur gratia ab intrinſeco efficax libertatem evertit. Deinde afferunt definitionem Tridentini Concilii ſeſſ. 6. Can. 4. declarantis liberum arbitrium *a Deo motum & excitatum poſſe diſſentiri ſi velit*: quod ſane ita debet intelligi, ut liberum arbitrium diſſentire poſſit *in ſenſu compoſito divinæ motionis*, loquitur enim Concilium de libero arbitrio præmoto, atque excitato, & conſequenter fruſtra ad hoc momentum elidendum recurrunt quidam *ad ſenſum compoſitum & diviſum*. Idem inſuper probant ex notiſſimo Scholaſticorum axiomate, *Quod ſequitur ex antecedenti neceſſario, neceſſarium eſt*: Si ergo gratia efficax eſt cum effectu neceſſario connexa, neque ab illo poteſt divelli, ſubminiſtratur enim abſoluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non poteſt non exequi prædefinitam operationem; erit quoque neceſſaria ipſamet operatio, quæ tale decretum conſequitur. Inſuper nos efficacem gratiam ſtatuimus eſſe victricem delectationem: At notiſſima eſt ſententia Auguſtini, ſuper quam Janſenius totum ſyſtema conſtruere tentavit, *Quod magis delectat, illud ſequamur neceſſe eſt*: Igitur neceſſarium eſt quidquid per auxilium efficax operamur. Item ſi cum promotione abſoluta & indeclinabili poteſt conſiſtere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum conſtringimur vinculis gravati compedibus atque ergaſtulo. Rurſus ſi quis in hac ſententia efficacem gratiam abjiceret, eique reluctaretur, decreta Dei fruſtrarentur: pari ergo ratione ſi poſſet quis reluctari, poſſent irrita fieri, & fruſtrari abſoluta decreta Dei; ideoque aut hæc decreta non dantur, aut non perſiſtit cum iis poteſtas liberi arbitrii abjiciendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem ſub gratia efficaci aut poteſt quis diſſentiri, aut non poteſt: ſi non poteſt, jam periit libertas: ſi poteſt, vel diſſentiet aliquando, vel non; ſi illud dixeris, non eſt ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; ſi nunquam diſſentiet, cui bono, cuinam commodo poteſtas nunquam operatura?

Me-

Meminiſſe te oportet, Lector, eorum, quæ ſcripſi lib. IV. cap. 13. Principio dixi argumenti difficultatem nos minime deterrere; cum Auguſtinus fateatur eſſe perdifficile libertatem concordare cum gratia; & ſimilia objecerint olim Semipelagiani Maſſilienſes. Quare ſi nobis reſponſio nulla ſuccurreret, fateremur ignorantiam noſtram, non tamen denegaremus gratiam per ſe efficacem, reponentes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repeteretur a nobis, iſtam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficillimamque quæſtionem demonſtrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non ſit repetenda a voluntatis conſenſu; nam ſi hoc eſſet, non foret quæſtio *ad diſcernendum difficilis*, ut dicitur ab Auguſtino in libro de Gratia Chriſti cap. 47, de Sp. & lit. cap. 39, in Epiſtola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adverſarii his acquieſcere; percurre regulas a nobis ibidem traditas, & quintam præſertim, in qua docuimus liberam eſſe voluntatem circa omne bonum, quod in ſe non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum incommutabile, quotieſcumque non videtur in ſe, ut contingit in patria; ubi iccirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia judicii, nec libertas a neceſſitate. Quibus ad memoriam revocatis, ad primum argumentum admitto traditam liberi arbitrii definitionem; & nego quod ſub gratia efficaci non remaneat poteſtas ad oppoſitum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præſtat per ſupernam illuminationem, & inſpirationem ſanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum ſub omni ratione veri, & bonum ſub omne ratione boni proponat, rapiatque in ſe mentem & animum illa neceſſitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax neceſſitatem, propterea quod ipſa ſit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberrimà voluntate, quod nos magis trahit, magiſque delectat, quandiu ipſa delectatio, bona voluntas, & deliberatio animi perſeverat: & nihilominus id poteſt non evenire; quoniam ea delectatione non abſorbetur voluntas a plenitudine bonitatis, ideoque *poteſt alio amore ſuperari, & ex mundi delectatione marceſcere*; etſi non ſuperabitur, donec Spiritu Sancto inflammante caritas Dei vincat pugnantem cupiditatem. Ita quandiu teneor amore ſervandi propriam vitam, aut determinate volo ſedere, vel ambulare, nunquam me precipitem dabo, nunquam ab opere, quod volo, deſiſtam; poſſum tamen velle, & facere oppoſitum, quoniam in hoc quod volo poſſum apprehendere aliquam ſpeciem mali, ac præſentem voluntatem abjicere.

Ad ſecundum reſpondeo optime exponi definitionem Tridentini Concilii per ſenſum compoſitum ac diviſum. Neque enim Thomiſtæ docent quod in ſenſu compoſito excitationis & motionis divinæ non ſit in nobis

nobis potentia diſſentiendi, ut cavillantur nonnulli; ſed docent tantum quod non poſſit componi diſſenſus cum ipſa efficaci excitatione & motione, ita ut ſenſus compoſitus & diviſus appellet *poſitionem actus*, non *poſſibilitatem*. *Quamvis enim* (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) *non eſſe effectus divinæ voluntatis non poſſit ſtare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum ſimul ſtat cum divina voluntate: non enim iſta ſunt impoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte poteſt damnari; ſed iſta ſunt incompoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte damnatur*. Verum ut ſiſtamus in priori reſponſione in re ab hac doctrina Divi Thomæ non diſcrepante: concedo poſſe hominem diſſentiri etiam in ſenſu compoſito vocationis & excitationis divinæ, non enim eſt excitatio & motio, quæ proponendo bonum incommutabile cum perfectiſſima ipſius cognitione neceſſario trahat ad ſe voluntatem: ſed nego cum tali excitatione divinæ gratiæ ponendum fore aliquando diſſenſum. Aliud eſt enim poſſe diſſentiri, aliud diſſentiri reapſe: ſtat quippe ſine actu potentia, & plura poſſumus facere, quæ non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter aſsentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere: atque ſi facimus, ſi volumus, ſi operamur; quomodo ſimul & ſemel nec operemur, nec velimus, nec faciamus? Poſſumus tamen non aſsentiri, cum talis excitatio non ſit luminis gloriæ, & caritatis conſummatæ, ſed illuminationis & dilectionis, quæ conſiſtit cum indifferentia judicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiæ ad non agendum. Dum volo, ut velim neceſse eſt; non eſt autem conſequens, ut dum volo non poſſim non velle. Fatentur etiam Congruiſtæ illum, cui gratia *congrua* parata eſt, infallibiliter conſenſurum. Non ergo infert infallibilitas actus negationem potentiæ ad oppoſitum.

Dicam de Tridentino Concilio ad Tironum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit adverſus hæreſim Lutheri & Calvini; quorum impiiſſimum dogma erat extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinæ gratiæ non adjuvet libertatem, ſed hanc nihil cooperantem, &, veluti inanime quoddam, *paſſive* ſe habentem, abſolutâ neceſſitate ad opus impellat. Nam Calvinus præſertim lib. 2. Inſtit. cap. 3. impugnat expreſſe doctrinam Auguſtini aſſerentis Epiſt. 107. obſequi gratiæ prævenienti a pediſequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non eſſe per ſe efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam hæreſim declarat ſub hac efficaci gratia conſiſtere potentiam ad oppoſitum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum hæretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia per ſe efficaci malâ conſecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Deo moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, ſed liberum arbitrium non rapi neceſſi-

Digitized by Google

ceſſitate , ſed etiam motum & excitatum poſſe diſſentire ſi velit . Doctrinam ergo de Gratia per ſe efficaci veram ſupponit & confirmat : conſequentiam Calvini merito negat , & damnat . Nec enim definitum eſt a Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium poſſe diſſentiri , quoniam excitatur & præmovetur gratiâ duntaxat indifferenti : id in nullo Tridentino Canone legimus . Imo ſi hæc erat mens Patrum ; cur id expreſſis terminis non declarare , & Calvinianam hæreſim ſubvertere a fundamento ? Sed ex Tridentino ipſo Concilio non ſolum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis poteſt evinci falſam eſſe Moliniſtarum ſententiam , noſtram autem veriſſimam . Mitto quæ de Juſtificatione declarat , ipſius exordium in adultis *a Dei per Jeſum Chriſtum prævenientę gratia ſumendum eſſe* , complementum autem etiam ab ipſa gratia , quam confitemur orantes , *Converte nos Domine ad te , & convertemur* : quibus verbis non petimus auxilium , *ſine quo* converti non ſumus , ideſt , gratiam indifferentem , ſed auxilium *quo* Deus nos convertit , gratiam videlicet efficacem . Animadverto Canonem tertium ſeſſ.6. *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere , ſperare , & diligere , aut pœnitere poſſe , ſicut oportet , ut ei juſtificationis gratia conferatur* , deſumptum ex Canone 6. ſecundæ Synodi Arauxicanæ : *Si quis ſine gratia Dei credentibus , volentibus , deſiderantibus , conantibus , laborantibus , vigilantibus , ſtudentibus , petentibus , pulſantibus nobis dicit miſericordiam conferri divinitus , non autem ut credamus , velimus , vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus , per infuſionem & inſpirationem Sancti Spiritus , in nobis fieri confitetur , & aut obedientiæ , aut humilitati ſubjungit gratiæ adjutorium , nempe ut obedientes & humiles ſimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit , reſiſtit Apoſtolo dicenti , Quid habes quod non accepiſti , & , Gratia Dei ſum id quod ſum* . Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inſpirationem , & adjutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium , quo fit ut credamus , ut velimus , ut operemur , non illud tantum , ſine quo credere , velle , & operari non poſſumus . Definit etiam Can. 22. *Juſtificatum ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare non poſſe* . In ſententia autem Adverſariorum noſtrorum perſeverantia non eſt ſpeciale Dei auxilium : aut ſi ſpeciale eſt , debet non eſſe commune ; ſi non commune fatentur , non dabit ſolam poteſtatem perſeverandi , ſed ipſum perſeverare efficaciter operabitur , ut probat Eſtius in 2. ſent. diſt. 26. §. 43. & Leſcotius Carnotenſis Epiſcopus in Prælect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera ſi Concilium Tridentinum noſtram de Gratia ſententiam non judicaſſet oppoſitam Calvinianæ ; Theologi , qui Sacroſanctæ Synodo interfuerunt , poſtmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnaſſent . Propugnarunt autem ferme omnes , uti demonſtrat in ſecunda parte Antoninus Reginaldus ; & poteſt quiſque percipere ex Operibus eorumdem

dem. Et ne ſingula percurramus, ſi hi Theologi non admiſerunt gratiam per ſe efficacem; defenderint neceſſe eſt ſcientiam *mediam*, hac enim ſcientia non admiſſa, ſequitur Deum prævidiſſe futura ſupernaturalia in antecedenti & abſoluto ſuæ voluntatis decreto, ut recte Suareſius lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 4. At quandonam Scientia *media* prodiit in orbem? Molina ſe illam inveniſſe gloriatur, & conſentit Fonſeca lib. VI. cap. 2. Metaphyſices. Alii ſcribunt etiam traditam a PP. ſed adeo perplexe & obſcure, ut non eam deſignaverint niſi nomine ſcientiæ *ſimplicis*, unde invaluit tantum poſt aſſiduam eorumdem Patrum lectionem, auctore Vaſqueſio diſput. 67. cap. 4. primæ partis, & Henrice diſp. VII. cap. 10. Tempore ergo Tridentinæ Synodi vetus Auguſtini ſententia regnabat, novitiâ Mediſtarum aut nondum natâ, aut nondum expoſitâ. Sed ad argumentum ſecundum nimis multa; tertium jam diluamus.

Prædictum Axioma, *Quod ſequitur ex antecedenti neceſſario, neceſſarium eſt*, idem videtur cum iſto, *Quod ex inimpedibili per neceſſariam conſequentiam ſequitur, illud inimpedibile eſt & neceſſarium*; iſtud vero damnatum his, non aliis verbis expreſſum, a Sixto IV. & revocatum a Petro de Rivo teſtatur in ſua *juſtificatione* Univerſitas Lovanienſis. A qua etiam ſolvitur hac ratione argumentum, *Quod vero ſubjungitur Dei decretum in ipſius eſſe poteſtate, non itidem in noſtra, eoque illius non impediri libertatem, ſed impediri noſtram in eo quod ex illo decreto neceſſario ſequitur: hoc inquam nullam eis præbere labendi viam. Primum, quia neceſſitatem colligunt ex ipſa talis decreti ſuppoſitione, qua facta non eſt mutationis locus. Deinde etſi decretum Dei in cauſſæ ſecundæ non ſit poteſtate, ipſum tamen ejus cauſſæ conditionem in agendo naturalem non immutat, eoque effectus libertatem, & contingentiam non impedit; alioquin enim ſequeretur liberam non fuiſſe gentium converſionem, ſed neceſſariam; quia abſoluta Dei promiſſio de gentium converſione, unde illam per neceſſariam conſequentiam futura colligitur, non erat in hominum convertendorum poteſtate: eſtque ante annos 112. in hac univerſitate cujuſdam Petri de Rivo hæc primo cenſurata, deinde vero in Urbe Roma ſub Sixto IV. damnata, & ab ipſo præſente revocata propoſitio, Quod ex inimpedibili, &c.* Quibus verbis habes ſimul quænam fuerit propoſitio illa Petri de Rivo, & optimam ad argumentum reſponſionem. Vide Hiſt. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonſal. contr. v. art. 3. in Append.

Ne tamen a priori reſponſione noſtra ullatenus recedamus; dico in omni decreto antecedenti, abſoluto & efficaci, quod nobis neceſſarium dicitur hoc tantum ſenſu, quia non eſt in noſtra poteſtate ut ponatur, vel non ponatur, diſtinguendum eſſe ratione noſtra primo voluntatem Dei elargiendi inſpirationem victricem, quam per ſcientiam *ſimplicis intelligentiæ* optime novit operaturam in hominum voluntate

ut

ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiſcentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem noſtram per gratiam *cooperantem*; atque his duobus ſtatutis habere certiſſimam futurorum præſcientiam, qua in ſua prædeſtinatione novit Deus quicquid eſt ipſe facturus. Hanc præſcientiam non evertere libertatem, conſentiunt adverſarii, nihil enim per ipſam Deus in voluntate noſtra operatur. Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lædere, eo quod effectus hujus decreti eſt ipſe concurſus Dei concomitans actualem voluntatis operationem. Si eſſet ergo in priori decreto antecedenti & abſoluto aliquid evertens libertatem, foret voluntas largiendi victricem illam delectationem, quæ a nullo duro corde reſpuitur. At hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum ſub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem ſuperare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens neceſſitatem potentiæ, ſive negationem *poſſibilitatis* actus oppoſiti; quemadmodum infert ſuppoſitio antecedens luminis gloriæ, quod manifeſtans ſummum bonum in ſe trahit ad amorem ſuaviſſimum quidem, ſed neceſſarium.

Quæ ſequuntur non eſt ex dictis operoſum diluere. Auguſtinus enim docet nos *neceſſario* ſequi quod magis delectat, ſumpta neceſſitate pro infallibili conſecutione actus, non pro negatione *poſſibilitatis* ad actum oppoſitum: quo ſenſu neceſſe eſt, ut ſedeamus quandiu efficaciter ſedere volumus, ſalva ſemper poteſtate non volendi quod volumus. Proximum de vinculis nullius eſt momenti; in actibus enim *imperatis* a voluntate, cujuſmodi eſt ambulatio, quoniam hi impediri poſſunt a cauſſa extrinſeca, non ſolum neceſſitatem pati poſſumus, ſed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cujuſmodi ſunt velle & nolle, ſemper immunes ſumus a coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri niſi volenti: poſſumus tamen velle neceſſitate, ſi in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen neceſſitatem non infert, ut diximus, Gratia Chriſti; niſi illa, quæ coronat nos in miſericordia & miſerationibus, ideſt, vita æterna. Eam objectionem, quæ ſexto loco poſita eſt, repellere non eſt opus; ſiquidem divinum decretum eſt ut operemur, ſed libere & cum potentia ad oppoſitum; unde eo ſuppoſito repugnat hominem non operari, ſed non repugnat, imo conforme eſt ipſi decreto, operari libere, & poſſe ſimul non operari: quod in Scholis conſuetum eſt dici, poſſe utique ſub efficaci auxilio hominem diſſentiri *potentiâ poſſibilitatis*, non *poſitionis*. Poſtrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non ſit, ut inquiunt, fruſtranea, ſat eſt quod poſſit non agere; nec eſt neceſſe, ut aliquando ſub efficaci præmotione non agat; alioqui fruſtranea eſſet potentia reſiſtendi etiam ſub gratia *congrua*; ſub qua nunquam libera vo-

luntas reſiſtit; ſicuti & poteſtas non perſeverandi collato ſpeciali dono perſeverantiæ, quandoquidem ſuppoſito tali dono quilibet perſeverat.

Arguunt præterea Mediſtæ: Iſaiæ cap.v. v. 4. conqueritur Dominus de Iſraelitis dicens: *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* At ſi neceſſaria eſſet gratia efficax, non eſſet juſta talis querimonia; poſſent enim reſpondere Iſraelitæ, Quid? Debuiſti nobis gratiam per ſe efficacem elargiri. = Reſp. I. cur pariter reſpondere non poſſent, debuiſti nobis tribuere gratiam *congruam*? Deinde non loquitur Eſaias de Gratia internæ vocationis ſaltem victricis: non eſt enim, qui poſſit reſiſtere voluntati Dei, *ſi decreverit ſalvare Iſrael*, ut habetur cap. 13. Eſtheris: atque id decreviſſe cur non potuit? Ergo ſermonem habet propheta de inſtitutione Eccleſiæ Judæorum, & de gratiis externis, quas omnes comparatione vineæ recenſet. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, ideſt, in montibus Paleſtinæ pinguiſſimis atque uberrimis: *ſepiſſe eam*, ſcilicet tutatum undique ab incurſionibus finitimorum; *lapides elegiſſe ex illa*, hoc eſt ejeciſſe ſculptilia, electis ex ea cultoribus ſuis: *ædificaſſe turrim in medio ejus*, nempe in munitiſſimo loco Civitatem Jeruſalem; *extruxiſſe in ea torcular*, nimirum propitiatorium, & altare perfuſum ſanguine victimarum. Quæ ſenſu myſtico, & ſpirituali etiam conveniunt Eccleſiæ Chriſti. Tandem ſi hunc locum ad prædeſtinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia eſt beneficium indebitum; neque verba Eſaiæ ſignificant aliquod Dei beneficium deberi, niſi ſuppoſita promiſſione, providentia, & prædeſtinatione divina.

Præterea objiciunt nomen gratiæ efficacis inventum fuiſſe a Calvino: quale autem judicium feras de ſententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo ſenſu efficacem, quod ipſa omne opus ſalutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipſa faciat, ut faciamus. Addimus Auguſtinum non ſolum appellaſſe efficacem, ſed & *efficaciſſimam* atque *omnipotentiſſimam*. Dicimus vocabulum etiam intruſum ab hæreticis ad labefactandam Catholicam veritatem, poſſe retineri ad hanc illuſtrandam & confirmandam; uti vocabulum *Homoouſion*, quod in ore Sabellianorum præfert ſenſum hæreticum, receptum eſt ad extirpandam hæreſim Arianam. Demum ut recentiores nobis objectant errores Calvini, ita Semipelagiani opponebant Auguſtino dogmata Manichæorum, afferentes ex illius circa gratiam & prædeſtinationem doctrina induci fatalem neceſſitatem, ut vidimus lib. VI. primæ partis cap. 6. mom. 2. Quale autem judicium feras de objectis Maſſilienſium?

Huc etiam ſpectant omnia argumenta, quæ pro ſcientia media afferuntur

runtur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethſaitarum, quam ex iis Auguſtini locis, in quibus videtur adſtruere gratiam *congruam* ad ſenſa Moliniſtarum. Verum ad hæc reſponſum eſt lib IV. cap. 12. eamdem gratiam quæ in Tyriis & Synodiis fuiſſet efficax, in Corozaitis & Bethſaitis talem non fuiſſe ob iſtorum obdurationem, ut Auguſtinus ſcribit cap. 4. de Dono Perſeverantiæ: quod ex præcedenti cap. VII. ubi fuſe de gradibus & œconomia gratiæ pertractatum eſt, arbitror omnibus manifeſtum. Oſtendimus etiam citato cap. 12, Auguſtinum commemoraſſe gratiam *congruam* ſine præjudicio latentis conſilii Dei, & locutum de *congruitate*, quam facit ipſa gratia, non quæ pendeat ab extrinſecis circumſtantiis; atque id etiam ſuperiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac moroſi. Quod etiam objiciunt, ex noſtris principiis removeri virtutes, induci deſperationem, ac bonorum operum ſtudia torpeſcere, in libro de Prædeſt. Sanctorum cap. XV. fuit evidentiſſime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Monitione V. explicavimus, demonſtrat ſecunda pars Inſtitut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705, Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad uſum Patris Deſirant Doctoris Lovanienſis ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per ſe efficaci eſſe fundamentum omnis virtutis Chriſtianæ iiſdem plane argumentis, quæ producta ſunt in Inſtitutionibus Leodienſibus. Hæc itaque omnia ſufficit modo revocaſſe ad memoriam.

Unum argumentum ſupereſt adverſus ſententiam noſtram, quod Thomiſtis repetentibus gratiæ efficaciam a dominio Dei, &.a dependentia cauſſarum ſecundarum, nihil affert incommodi. Eſt autem: Admittitur a nobis gratia ab intrinſeco efficax in hoc tantum ſtatu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit ſolum, ut tantæ vires reſtituantur infirmo, quantæ ſunt in morbo, quo laceſſitur. Homini ergo qui trahitur in malum a concupiſcentia quatuor graduum, ſufficit ſi medicinalis Chriſti gratia inſpiret ſanctam dilectionem, ut quatuor: neque neceſſaria delectatio eſt victrix ac prædeterminans.

Verum reſpondetur eo ipſo, quod gratia efficax admittitur ob creaturæ rationalis infirmitatem, efficacem eſſe ex intrinſecis ſuis. Primo quia, ut oſtendimus, hujus gratiæ proprium eſt tribuere non tantum *poſſe*, ſed etiam *velle*, atque ſubvenire infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, ſi ex æquo afficiatur delectatione ſanctâ & noxiâ, nunquam ſe inclinabit in unam potius, quam in alteram; ſed pendebit anceps, donec una ſit alterâ robuſtior, eamque deprimat: nullus enim niſi a fortiori vincitur ac ſuperatur; & voluntas vetus & nova, dum iſta illam non ſuperat, & pugnant conflictatione, diſcordando diſſipant animam; ut Auguſtinus docet lib. VIII. Conf. cap. 5. Tertio, quia in æquali gradu concupiſcentiæ & gra-

gratiæ, gratia concupiſcentiæ, non concupiſcentia gratiæ ſuccumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum, inclinationem; & ideo Auguſtinus ſcribit de corrept. & grat. cap. 12. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio Dei ſine quo perſeverare non poſſent, manerent ſi vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare ſeipſum abſque efficaci Dei præmotione, eſt liberi arbitrii ſani & robuſti, non autem infirmi. Sed de gratia per ſe efficaci hæc ſatis.

CAPUT XII.

De Theologico, & pervulgato Axiomate, Facienti quod in ſe eſt Deus non denegat Gratiam.

SYNODUM Paleſtinam damnaſſe Pelagianam propoſitionem *Gratia datur ſecundum merita noſtra*, diximus cap. 2. hujus libri. De ipſo nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum eſt breviter; cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiæ neceſſitatem, & initium cujuſque ſupernaturalis operis a Deo in præcedentibus, & conſequentibus diſputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædeſt. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam a nobis poſtulant varia Scholaſticorum placita; non enim defuere qui naturalibus operibus crederent vim ineſſe meriti tantum *de congruo* ad beneficia ſupernaturalia obtinenda, & qui exiſtimarent poſſe homines naturæ viribus ſeſe ad gratiam diſponere. Atque diſpoſitionem hanc quidam poſitivam dixere, quidam vero negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo ſunt obdurati & obcæcati, ut Deo vocanti reſiſtant. Eſt autem inter diſpoſitionem & meritum nonnihil diſcriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; diſpoſitio aptat ac præparat ſubjectum, ut ſi conferre velit, eadem non reſpuat. Poſtremam hanc ſententiam tenuerunt Durandus, Scotus, & Gabriel, ut ſcribit Eſtius libro 2. diſt. 26. §. 34. nec non alii plures apud Ripalda de Ente ſupernat. diſput. XVII. ſect. 1. & ſeqq. Molina, ejuſque Sectatores bene multi docent facientibus quod in ſe eſt per vires naturæ inditas Deum ſuam gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam poſitive diſponant, ſed lege quadam, & pacto inito a Deo cum Jeſu Chriſto, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promiſſione quadam ex divino beneplacito ſupernaturale auxilium minime denegetur. Non eſt tamen inter

ter Propugnatores ſcientiæ *mediæ* hæc opinio communis, ſed eam rejicit Suarez de Prædeſt. SS. lib. 2. cap. VII. num. 24. immo num. ſequenti nititur demonſtrare, quod ſi vera ſit, opera naturalia promerentur gratiam *de congruo*. Vaſquez etiam 1. p. diſ. 91. cap. 10. ſcribit illam accedere ad errorem Maſſilienſium, & horum errorem ſufficienter non effugere demonſtrat Martinez in Theologicis diſputationibus de Gratia diſp. 3. ſect. 2. Reprobat hanc legem & pactionem etiam memoratus Ripalda diſp. XVIII. ſect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Auguſtini diſcipuli, & quotquot controverſias Pelagianas limatulo judicio verſarunt.

Indubitatum eſt hanc definitionem, *Gratia non datur ſecundum merita noſtra*, ſive quod idem eſt, *non eſt debita operibus naturalibus*, non tam ſpectare ad gratiam habitualem, quam ad actualem, ideſt, non ad illam ſolam, quæ *formaliter* juſtificat, ſed etiam ad illam, quæ ad juſtificationem diſponit. Enim vero de gratia potiſſimum actuali erat Catholicis adverſus Pelagianos concertatio; atque argumenta Auguſtini deprompta vel ex gratia fidei neceſſaria ad credendum, vel ex adjutorio implorando etiam a juſtis ad perſeverandum, ſatis evincunt de auxilio præſertim actuali ac præveniente fuiſſe cum Pelagio diſcrimen. Certum eſt etiam, quod augmenta gratiarum & vita æterna meritis retribuuntur, ſi meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat ſibi liberum voluntatis arbitrium: unde ipſa gloria appellatur ſimul & miſericordia & corona juſtitiæ; miſericordia, quia omnia opera, quæ a Deo miſericorditer nobiſcum operante non efficiuntur, ſunt ad vitam æternam capeſſendam ſteriliſſima: corona autem juſtitiæ, quoniam tanquam merces rependitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis ſit

Propositio I. Operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo mereri poſſumus ſupernaturale Gratiæ adjutorium.

Demonſtratur primo ex Scripturis. Docent enim Sacræ Literæ a nobis nihil fieri ſine gratia, quod ad veram pietatem pertineat: *Sine me nihil poteſtis facere*, inquit Salvator Jo. cap. XV. 5. & cap. VI. 4. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*. Docent omne opus ſalutare a Dei gratia præveniente ſuum habere principium: *Qui incæpit in nobis opus bonum*, inquit Apoſtolus ad Philipp. 1. 6. & cap. proximo v. 13, *Deus eſt qui operatur in nobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiæ beneficia rependat; *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apoſt. ad Rom. XI. 35. & in prima ad Corinth. cap. IV. 7, *Quid autem habes quod non accepiſti*. Docent ad rationem gratiæ pertinere, ut non ſit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non eſt gratia*, ait idem Apoſtolus citato cap. XI. ad Rom. v. 6. At ſi operibus naturalibus aliquo pacto gratia foret debita; poſſet homo

mo aliquid ad ſalutem pertinens ſuamet virtute patrare, poſſet gloriari a ſe bonum opus incœptum eſſe; poſſet aſſerere, ſe priorem aliquid dediſſe Deo, & habere meritum aliquod a Deo non acceptum; poſſet denique contra Apoſtolicum teſtimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nullum ergo meritum ineſt cuilibet operi naturali ad divinarum gratiarum beneficia obtinenda.

Idem oſtenditur ex Conciliis. Inter quæ Dioſpolitanum oppoſitum errorem damnaſſe vidimus ſupra, & aperte tradit Auguſtinus in 1. contra Jul. cap. 5, De Geſts Pelagii cap. 29, de Peccato Orig. cap. 6, & in Epiſt. ad Paulinum 106, ſive 186. Confirmat eamdem damnationem II. Arauxicanum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Proſperum cap.x. contra Collatorem, & Tridentinum, a quo ſeſſ. 6. Can. 3. definitum eſt neminem ſine præveniente Spiritus Sancti illuſtratione poſſe credere, ſperare, aut pœnitere ſicut oportet, *ut ei juſtificationis gratia conferatur*, & Can. 5. *ipſius juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum*. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam allicerent ac moverent; ab illis ſumendum eſſet ſalutis, & juſtificationis initium. Non ergo alliciunt, nec permovent.

Auguſtini autem, cui Patres alii ſubſcribunt, innumera ſunt loca. *Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, niſi gratuita fuerit omnimodo*, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia *caritas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult ſpirat, non merita ſequitur, ſed ipſa merita facit*. In lib. etiam de Prædeſt. SS. cap. 2. demonſtrat non recedere a ſententia Pelagii, quam ipſe in Epiſcopali judicio Paleſtino damnare compulſus eſt, Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari, quiſquis arbitratur ex nobis eſſe initium fidei, aut bonæ voluntatis conatum, cui retribuatur ſupplementum ejus, & ſi quid aliud fideliter poſcimus. Sed non opus eſt in re notiſſima diutius verſari. Tantummodo inſigni aliquo teſtimonio demonſtrandum eſt, quæ hucuſque fuere producta non eſſe accipienda de gratia ordinis naturalis, ut commenti ſunt Pelagiani. Quos perſtringens invictiſſimus debellator in Epiſt. ad Sixtum 105. nunc 194, *Abjiciatur* (inquit) *a Chriſtianorum cordibus iſta fallacia. Nam omnino non iſtam gratiam commendat Apoſtolus, qua creati ſumus, ut homines eſſemus, ſed quà juſtificati ſumus, ut homines juſti eſſemus. Illa enim gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Etenim Chriſtus non pro nullis, ut homines conderentur, ſed pro impiis mortuus eſt, ut juſtificarentur: quippe homo erat qui dicebat: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Et ſtatim Auguſtinus demonſtrans non ſolum gratiam juſtificationis, ſed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri abſque ullo meritorum intuitu, ait: *Poſſum quidem dicere remiſſionem peccatorum eſſe gratiam, quæ nullis*

Digitized by Google

nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti poſſunt peccatores? Sed nec ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat. Neque enim nullum eſt meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius eſto mihi peccatori: & deſcendit juſtificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui ſe humiliat exaltatur. Reſtat igitur, ut ipſam fidem, unde omnis juſtitia ſumit initium, propter quod dicitur ab Eccleſia in Cantico Canticorum, Venies, & pertranſies ab initio fidei, non humano, quo iſti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcunque ſunt merita, ſed gratuitum donum Dei eſſe fateamur, ſi gratiam veram ideſt ſine meritis cogitamus. Vide etiam de Prædeſt. SS. cap. 5, ubi demonſtrat in ſacris literis commendari gratiam, *quæ bonos diſcernit a malis, non quæ communis eſt bonis & malis*. Enim vero ille, quem coercebat Apoſtolus ſcribens, *Quis enim te diſcernit?* non adverſus pecus, nec adverſus hominem alterum de aliquo naturali munere quod ineſſe poſſet & peſſimo, ſeſe inflabat; *Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, ſibi, non Deo tribuens inflabatur*. Et recte; nam Apoſtolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quaſi illa haberent a ſe, ceteros contemnebant. Itaque certiſſimum eſt, non ſolum humanam naturam in qua conditi ſumus, ſed fidem, vocationem, & quidquid ad juſtificationem diſponit, gratiam eſſe, quam mereri non poſſumus præcedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas eſſe Patrum, Conciliorum, & Scripturarum ſanctarum auctoritates. Et quoniam fides meretur juſtificationem *de congruo*, & eſt revera initium ſalutis, opera autem naturalia, nullo modo ad juſtificationem ſalutemque perducunt; dicendum eſt his nec *de congruo* divinam gratiam aliquem promereri.

Probatur denique omnibus argumentis productis præc. cap. IX. Si enim gratia daretur ſecundum merita, eſſet prædeſtinatio & gloria opus currentis atque volentis, & unuſquiſque per liberum arbitrium ſe a non electis diſcerneret: non foret Dei vocatio mirabilis atque occultiſſima: ageret homo, ut ageretur a Deo: fruſtra Deum orarent homines, ut eis inſpiraret fidei ac bonæ voluntatis initium: nec in diſtributione beneficiorum Dei recurrendum eſſet ad inſcrutabilia judicia.

Propositio II. Nemo poteſt ſe *poſitive* ad gratiam diſponere; diſpoſitionis autem *negativæ*, ſive minoris obdurationis nullam rationem habet beneficentiſſimus largitor gratiarum in ſuorum diſpenſatione donorum.

Demonſtro priorem partem I. Præmiſſis omnibus argumentationibus; ſi enim nos ad gratiam poſitive diſponimus, poſſumus aliquid ad ſalutem ſpectans ſine gratia Reparatoris; & juſtificationis exordium ex nobis eſt, cum ex nobis ſit ad eam diſpoſitio. Poſſumus etiam adverſus alios inflari, gloriantes nos priores dediſſe aliquid Deo, animam ſcilicet

licet præparatam atque diſpoſitam, & Deum nobis ſuamet beneficia non donare, ſed retribuere. II. Expreſſe Concilium Arauxicanum definit can. 6. *Miſericordiam divinitus non conferri ſine gratia Dei deſiderantibus, conantibus, laborantibus, pulſantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inſpirationem Spiritus Sancti, ut hæc omnia ſicut oportet agere valeamus*. Quid eſt autem hæc diſpoſitio, niſi forte animi conatus, deſiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam animadverte, definire Concilium non tantum per naturalia opera neminem mereri ſupernaturalia dona gratiarum, ſed ulterius ob nullam diſpoſitionem, ob nullam operationem naturalem, *Miſericordiam conferri divinitus*. Quibus verbis non ſolum aliquod meritum, verum & quamlibet diſpoſitionem ad gratiam negat ex nobis eſſe. III. Tridentinum declarat quod *juſtificationis exordium a præveniente gratia ſumendum eſt*: Diſpoſitio autem ad gratiam eſt juſtificationis exordium: Ergo nequit eſſe diſpoſitio aliqua iſtiuſmodi, niſi a præveniente gratia. IV. *Aufertur gratia cum a libero prævenitur arbitrio*, ut inquit Proſper adverſus Collatorem cap. 39. Hæc diſpoſitio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc diſpoſitio cum inſpiratione gratiæ aliquo modo connectitur, aut non; ſi primum dixeris, Gratia eſt ex operibus: ſin autem, nulla eſt hujuſmodi diſpoſitio, quoniam accidentia quæ ad formam diſponunt, habere debent cum ipſa forma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in diſtributione gratiarum ſuarum non adtendat ad minorem obdurationem, ſive nihil ad gratiam conferendam moveatur a diſpoſitione, quam appellant *negativam*, probat egregie Auguſtinus lib. 1. ad Simplic. quæſt. 2: ubi demonſtrans neque majus ingenium, neque minora peccata, neque honeſtas utileſque doctrinas eſſe cauſſam electionis gratiæ, *Sed cum hoc ſtatuero*, inquit, *ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; ut eum intuens & pudore correptus ego irrideam & præ quibuſdam peccatoribus caſtiores, & præ quibuſdam piſcatoribus oratores. Nonne advertimus nonnullos fideles noſtros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorumdam hæreticorum, ſed etiam mimorum? Item non videmus quoſdam homines cujuſque ſexus in conjugali caſtitate viventes ſine querela, & tamen hæreticos, vel paganos?* In 1. etiam De peccatorum meritis cap.22. n.31. *Unde enim fit* (ait Sanctus Doctor) *ut homo ab ineunte pueritia modeſtior, ingenioſior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam deteſtetur, atque ad virtutes ceteras provectior aptiorque conſurgat, & tamen eo loco ſit, ubi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus coo-*

pertus

Digitized by Google

pertus ita gubernetur ut audiat, ut credat, baptizetur, rapiatur, aut ſi detentus hic fuerit, laudabiliter vivat. In quibus docet exclamandum eſſe, *O altitudo!* quod ſane non fieret conſequens, ſi minora peccata & negativa diſpoſitio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

Propositio III. Neque lege, aut promiſſione aliqua, vel pacto largitur Deus ſupernaturalium gratiarum auxilia facienti quod in ſe eſt per vires naturales arbitrii.

Demonſtratur I. argumentationibus præcedentibus. Enim vero ſi facienti quod in ſe eſt confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberaliſſime ac beneficentiſſime ſit conſtituta, non eſt amplius inſcrutabile judicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum eſt gratiam a libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promiſſione Divina, non eſt aliquid pro libito affirmandum, ſed juxta Scripturarum ſanctarum, aut Apoſtolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non conſtat Deum cum Chriſto hujuſmodi iniiſſe pactum; ſiquidem ubi teſtatur Deus non derelicturum quærentes ſe, & expectare converſionem noſtram & velle ſalutem, docet etiam ſe omnia operaturum in nobis, a ſe greſſus hominis dirigi, a ſe converti corda mortalium, & a ſe voluntatem præparari; uti probatum eſt cap. 3. de Prædeſt. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tanquam commentitium refellere, eo vel maxime quod graviſſimis cenſuris in ipſum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatentur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Maſſilienſium. Et merito: non enim hi aſſerebant nos per opera naturalia mereri gratiam, ſed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiatur, ut conſtat ex verbis Caſſiani Collat. xiii. cap. 13. *Ita ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quoſdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet*. At poſita lege ac pactione Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujuſmodi pactum, ergo, lex hujuſmodi habet cum erroribus Caſſiani magnam affinitatem. Quod ſane argumentum non ſolvitur, ſi dixeris non ſemper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem noſtrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Caſſianus ipſe apud S. Proſperum libro contra Collatorem cap. v. ubi Semipelagianum exagitans, *Et ſatis* (inquit) *te contra Pelagianorum calumnias præcavere exiſtimas, ſi quod in univerſitate vocatorum ſentiendum eſt, id nobis in portione concedas?* & cap. x. ejuſdem libri, *Quaſi multum gratiæ tribuas, ſi in quorumdam mentibus bonæ voluntatis initium ſit ex gratia Dei, in aliis ex ſola natura*. Ex quibus verbis Martinez ſcribit conſequi evidentiſſime, quod non diſſentit a Caſſiano, qui dicit *non ſemper gra-*

gratiam Dei conferri facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac reſiſtenti. IV. Nec illud verum eſt, quod adverſarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, ſi debeatur ex lege & pactione; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Auguſtinus lib. II. ad Bonif. cap. 8. n. 18. quod ſi *per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adjutorium, & ſic gratia a Deo non gratis donabitur, ſed ſecundum meritum noſtrum dabitur*. Et Proſper citato loco cap. 6. *Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam ſecundum merita noſtra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia, præcipue cum omnes hujuſmodi & accipere & invenire & intrare dicantur*. Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & miſericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Matth. cap. XX. Paterfamilias denarium Operariis ſpopondit conventione quadam & pacto: & tamen debitum fuiſſe conſtat ex verbis illis v. 14. *Tolle quod tuum eſt, & vade*. Neque dicas hoc verum eſſe reſpectu Chriſti Domini, cum quo pactum initum eſt; nam merces non ſolum imputatur iis, qui operarios conducunt, & paciſcuntur de pretio: ſed ut Apoſtolus ſcribit ad Rom. IV. 4. *ei, qui operatur*. Quapropter ſi gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventione etiam liberali & munifica imputatur *ſecundum debitum* & Chriſto qui fœdus una cum Patre ſancivit, & hominibus ſingulis quod in ſe eſt exercentibus. V. Poſtremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos lib. IV. Tract. 6, Quis non videt juxta hanc Moliniſtarum doctrinam poſſe tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum ſit ex nobis, non a prævenientis gratiæ auxilio, & conatibus noſtris ſe inferat Deus adjuvando poſſibilitatem, & largiendo ſanctæ operationis incrementum?

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Iſaacus Habert demonſtrat antiquiſſimum eſſe, atque ex Patribus derivatum, ita eſſe accipiendum, ut facienti quod in ſe eſt cum adjutorio gratiæ moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiorem, ſive fidem perfectam, ſive juſtificationem, ſive augmentum caritatis, ſive gloriam ac ſempiternam beatitudinem: atque ita prolatum eſſe, non ad divinam præmotionem evertendam, ſed ad inflammandam torpentem hominum voluntatem. Recte itaq. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. *dicendum quod nihil homo poteſt facere niſi a Deo moveatur, ſecundum illud Joan. 15. Sine me nihil poteſtis facere, & ideo cum dicitur homo facere quod in ſe, eſt dicitur hoc eſt in poteſtate hominis ſecundum quod eſt motus a Deo*. Si alia eſſet hujus pronunciati intelligentia; aut Gratia daretur ſe-

ſecundum merita, aut ad illam abſque divino auxilio ſeſe homo diſponeret, aut intereſſet adumbrata a Moſina conventio, aut poſſent impune vagari decreta Maſſilienſium; quæ omnia mihi videor ſufficienter refutaſſe.

Solvitur Objectio.

Argumenta Contrariorum, quoniam diſputando de Electione Sanctorum ea ſingulatim expedivi, atque hoc ipſo loco ſtudui præoccupare, explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, inquiunt Adverſarii, hæ poſitiones repugnant. Scripturis quidem; nam in Prov. XVI. 1. legimus: *Hominis eſt animam præparare*. Zach. 1. 3. *Convertimini ad me, & convertar ad vos*. Matth. XXV. 15. *Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique ſecundum propriam virtutem*. Lucæ XI. 13. *Dabit ſpiritum bonum petentibus ſe*. Joan. 1. 12. *Quotquot autem receperunt eam dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Apoſt. ad Rom. VII. 18. *Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Et Apocal. III. 20. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*. Noſtrum eſt ergo diſponi, converti, petere, uti naturali poteſtate ac virtute, velle, oſtiumque aperire; & Dei eſt adjuvare, & gratiam tribuere quærentibus, volentibus, petentibus, & pulſantibus.

Repugnant præmiſſæ theſes & Patribus, Græcis præſertim; Origeni, qui Hom. 29. ſuper Num. ait: *Si offeramus Deo juſtitiam noſtram, accipiemus ab ipſo juſtitiam Dei*. Et Chryſoſtomus Hom. 45. in Geneſim, aliiſque in locis plurimis docet, homines ſe prius ad gratiæ beneficia diſponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Ambroſius in primis, qui lib. 4. in Lucam ſcribit *non dormientibus divina beneficia ſervari, ſed obſervantibus*. Hieronymus in 1. contra Pelagium Dialogo ait: *Conſtat ergo inter nos, in bonis operibus poſt propriam voluntatem, Dei nos niti auxilio*; & cap. 2. *Noſtrum quidem eſt velle & currere, ſed ut voluntas noſtra compleatur & curſus, ad Dei miſericordiam pertinet*. S. Auguſtinus in lib. XIX. de Civit. Dei cap. 13. ſcribit Deum dediſſe hominibus quædam bona huic vitæ congrua; *eo pacto æquiſſimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accomodatis recte uſus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipſam ſcilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam, &c.* Et in Opere contra Porph. cap. 9. *Deus*, inquit, *nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit*. Divus etiam Thomas de Verit. q. 14. art. XI. ad primum, docet quod ſi aliquis nutritus in ſylvis *ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni & fuga mali, certiſſime ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ſunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Pe-*

Digitized by Google

trum ad Cornelium. Habet autem conſimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

Demum adverſantur aſſertiones noſtræ rationibus: quarum prima petitur ex anima rationali, cujus creationi non officit quod homo corporalem materiam præparet ac diſponat: ſimiliter nec gratiæ liberam largitionem tollit, ſi quis ad eam poſſit ſe naturaliter præparare. Altera deſumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum ſint ſenſibilia, & conſtent elementis ac verbis, iis tamen poſitis nectuntur inſtitutione ac lege character & gratia. Tertia ſit: Dummodo affirmetur gratiam non dari ſecundum merita, evitatur ſufficienter Pelagianiſmus: Juxta Molinæ ſententiam gratia non datur ſecundum merita, ſed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc ſententiam Pelagianiſmus ſufficienter exploditur. Ita impugnantur ſuperius ſtatuta argumentationibus a Divina ſcriptura, a ſententiis Patrum, atque a ratione depromptis.

His omnibus conſtat quid ſit reſpondendum ex dictis. Sacræ enim literæ commendant liberum arbitrium, ſed minime tollunt gratiam prævenientem; ſiquidem ex oppoſito docent *præparari voluntatem a Domino*, Prov. 14. verſ. 70. Deum operari *in nobis velle & perficere*, ad Philip. II. 13. atque his ſimilia ſuperius producta: de quibus videndus Auguſtinus in II. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod objicitur ex cap. 16. Prov. ſolvitur his verbis a D. P. Aug. lib. II. ad Bonif. cap. 9. n. 19. *Sed nimirum quod ſcriptum eſt, Hominis eſt præparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut exiſtiment cor præparare, hoc eſt, inchoare ſine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Abſit ut ſic intelligant filii promiſſionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nihil poteſtis facere, quaſi convincant eum dicentes, Ecce ſine te poſſumus cor præparare*: & num. 20. *Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis eſt præparare cor, & tamen ut hoc faciat homo adjuvat Deus, quia præparatur voluntas a Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo poſſit, niſi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies*. Plura ididem. Similiter virtus illa, ſecundum quam Deus unicuique talenta diſtribuit, non eſt abſque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam neceſſe non eſt, ut in parabolis omnia prorſus rei ſignificatæ reſpondeant. Sunt & qui hunc locum exponunt de gratiis gratis datis, & muneribus Eccleſiaſticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad verſ. 12. Joannis reſpondet S. Pater Enarrat. in Pſal. 120. *Unde accepiſti hanc poteſtatem? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipſa tibi poteſtas data eſt*. Vide & cap. 3. n. 6. libri I. contra duas Epiſt. Pelag. Verborum Apoſt. ad Rom. VII. ſenſus eſt, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut ad-

aderat Paulo vocato jam atque juſtificato, non ſufficere ad perfectionem bonorum operum abſque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut ſtatim explicat dicens, *Non enim quod volo bonum, hoc facio*, poſſibilitatem perfectionis ſuæ ponens in Dei gratia; ut Auguſtinus ſcribit lib. III. num 73. Op. Imperf. Locus Apocaly. demonſtrat oppoſitum, videlicet, Deum pulſare ad oſtium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.

Idem eſt ſenſus Patrum: qui affirmant nos per liberum arbitrium divina gratia præmotum ad juſtificationem, & ad ampliora beneficia diſponi. Ita Chryſoſtomus, & Ambroſius. De illo tamen, quoniam nonnulli auſi ſunt illum Semipelagianis connumerare, inſtituam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem atque Aethiopem, poterunt eadem reſponſione explicare: nos enim de illo prolatum cap. 1. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba ſignificant quæſtionem inter Catholicos & Pelagianos non fuiſſe, an detur in nobis liberum arbitrium, cujus eſt velle & currere, neque an detur gratia conſequens, a qua eſt operis conſummatio: unde Critobolus agens Pelagiani perſonam reſpondit: *Conſtat, & ſuper hoc nulla contentio eſt*. Igitur erat controverſia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: *Non ſic donata eſt liberi arbitrii gratia, ut Dei per ſingula tollatur adminiculum*. Rectiſſime autem Auguſtinus in lib. XIX. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquiſſimo pacto rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, *magiſterio divino cui certus obtemperet, & adjutorio ut libere obtemperet*, inquit S. Pater capite proximo. Mitto quæ Gregorio de Valentia textum hunc proferenti contigiſſe narrat Auctor Hiſtoriæ de Auxiliis pag. 302. poſtremæ editionis. Adverto etiam dici ab Auguſtino *pactum æquiſſimum*, ideoque non agi de benefica conventione Moliniſtarum. In memorato contra Porph. Opuſculo ait S. Pater Deum non defuiſſe iis, qui digni fuerant, ita tamen ut ipſe dignos fecerit ſua vocatione & propoſito, ut explicat in II. Retract. cap. 31. Quod attinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractaſſe ſententiam: nos arbitramur ubique locutum abſque præjudicio præmotionis divinæ, ut conſtat ex 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

Nec perdifficile eſt oppoſitas argumentationes elidere: quarum prima in Adverſarios retorquetur. Rationalis quippe anima, cum certas materiei diſpoſitiones exigat, eſt naturalis corporum forma, iiſque debetur: eſſet ergo & gratia naturalis quædam perfectio, ſi homo ad illam ſe nativa poteſtate diſponeret. Pertinent enim cum diſpoſitio, tum forma ad unum, eumdemque ordinem. In ſecunda latiſſima eſt diſparitas,

ſparitas, quoniam Sacramenta, in quorum participatione dignoſcitur Eccleſia viſibilis, debent conſtare ſenſibilibus elementis: ſupernaturalis autem res pendere non debet a naturali, niſi huic divina virtus accedat. Ceterum hæc quoque argumentatio retorquetur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, ſi contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis diſpoſitio ad gratiam obtinendam non ſufficit. Ad Poſtremam reſpondeo, ipſum P. Molinam in Epiſtola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7, nec non Ripalda & Martinez citato loco, fateri neceſſarium non eſſe ut quis incurrat in Semipelagianorum errores, meritum concedere conatibus ſolius naturæ, cum ſufficiat iis ſubjungere gratiam pediſequam. Quare ſub finem laudatæ ſect. 2. inquit Martinez: *Satis conſtat illius ſententiæ auctores non effugere, quantum par eſſet, doctrinam Maſſilienſium*. Id vero demonſtratum eſt ſupra in tertia Propoſitione. In Cenſura etiam San-Germanenſi dicitur eamdem ſententiam *Semipelagianiſmum inſtaurare mutatis tantum vocibus*. De qua Cenſura Contenſonius, Juenin, Piette. Nihilotamen minus habeant iſta ſolam concluſionem, quæ de arte Dialecticorum deſcendit: hoc nobis aſſerentibus non eſſe in nobis, quid amet Deus, niſi ex illius liberaliſſima & munificentiſſima largitate, atque repetentibus cum Proſpero, quinto ac ſexageſimo Epigrammate:

Tales a Domino, quales formamur, amamur;
Non quales noſtris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet:
Et ſibi perpetuo, quod placeat, faciat.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUSQUINTUS

SIVE

DE HÆRESI SEMIPELAGIANA.

RELIQUIAS Pelagianorum, ſive ſparſos circa Chriſti Gratiam errores, poſtquam Auguſtinus Pelagii hæreſim profligaverat, proximo libro decrevimus inſectari. In his autem vellicandis occurrunt nobis monita quædam utilia ad doctrinam ſimul, atque ad mores ſpectantia: quorum primum eſt, pernicioſas hæreſes, ubi ſemel radicem fixerint, non abſque magna difficultate, firmiſſimoque Apoſtolicæ auctoritatis judicio exſtirpari; & aliquando reciſas talia germina emittere, quæ ſolent ſurculis, niſi opportune evellantur, abundantioribus fruticari. Alterum eſt, viros quoque percelebres, quales fuerunt Vincentius, Caſſianus, Hilarius, erroribus fieri interdum obnoxios: unde debemus attendere quid habeamus ex nobis, quid ex munere Largitoris; ne aliquis noſtrum adverſus alterum glorietur, ſive ſcientiâ præditus ſit, ſive decore atque honeſtate virtutis. Poſtremo denique Cæleſtini, ac Proſperi exemplo docemur, quanto nobis ſtudio pro Chriſti Gratia, ampliſſimoque Auguſtini Nomine pugnandum ſit, aut audeant Adverſarii magnificare humanæ libertatis conatus, aut illam nitantur evertere, aut opponant ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem cum divinis conſtitutionibus repugnantiam; quod cum Auguſtinenſium præſertim diſcipulorum interſit, iis merito poſt Pelagianam hæreſim trado Semipelagianam breviter Hiſtoricis, & Dogmaticis theſibus refutatam.

CAPUT I.

Quænam fuerit Semipelagiana hæreſis, & qui illam intruſerint, qui profligaverint.

POSTREMO Capite etiam Semipelagianam hæreſim cœpimus oppugnare; illius enim decreta fuerunt bonam voluntatem, quæ fidem præcedit, ex nobis eſſe, in conſequentibus non deeſſe divinæ Gratiæ adjutorium. Poſteaquam S. P. Auguſtinus gratiæ operationem, ac divinæ voluntatis propoſitum tot, tantiſque lucubrationibus confirmaverat; complures in Lugdunenſi præſertim, & Arelatenſi Provincia, arbitrantes ex Auguſtiniana Doctrina conſequi fatalem neceſſitatem, in oppoſitam ſententiam abierunt, tria dogmata ex adverſo conſtituentes. Fuit primum, juſtitiæ aliquod initium, bonam ſcilicet voluntatem credendi eſſe ex nobis abſque divinæ gratiæ auxilio; ex hujus autem fidei & voluntatis merito gratiam & juſtificationem conferri: unde hæc erat illorum vox, ut ſcribit Petrus Diaconus ad Fulgentium, *Meum eſt velle credere, Dei autem gratiæ eſt adjuvare*. Deinde aſſerebant Prædeſtinationem nullam eſſe, niſi ex meritorum præſcientia, & parvulos etiam eligi ex prævifione operum, quæ facturi eſſent, ſi viverent: poſſe augeri, vel minui prædeſtinatum numerum electorum, & poſita electione ſecundum gratiam, inutiles eſſe hortationes & correctiones. Ita ſcripſerunt ad Auguſtinum Hilarius & Proſper, atque ita contendit Fauſtus de libero arbitrio lib. 1. cap. XI. & lib. 2. cap. 3. Tertio, quod conſectarium hujus eſt, dixerunt perſeverantiam non eſſe ſpeciale Dei donum præparatum iis, qui ſunt a maſſa perditionis prædeſtinatione diſcreti: ut conſtat ex Reſp. Proſperi ad VII. objectionem Gallorum. Pertractabimus hoc libro de priori tantum dogmate, in quo revixit hæreſis Pelagiana; quoniam de Prædeſtinatione differuimus in prima Parte, & de Perſeverantia diſputabimus libro XVIII.

Non male dixeris hujus hæreſis originem ad antiquiora tempora referendam. Ipſum Auguſtinum nondum Epiſcopum ſimiliter erraſſe, ex ipſius confeſſione didicimus in cap. 3. de Prædeſt. SS. Similia tenuiſſe quoſdam Monachos Adrumeti circa annum 424. ſed ſtatim ab Auguſtino correptos, alibi ſcriptum eſt. Erravit pariter Vitalis quidam Carthaginenſis, quem ab errore revocavit idem Auguſtinus, quatuor circiter annis ante diſſidia Adrumeti, ut liquet ex Epiſtola 107. vel 217. ſcri-

ſcripta vertente anno 420. Sed cœpit coaleſcere in Sectam Semipelagianiſmus anno 428. aut inſequenti, cum delato in Gallias libro de Corrept. & grat. ſcripto ad eoſdem Monachos Adrumetinos, cœperunt Lirinenſes Monachi, inter quos aliqui ſcientia & ſanctitate conſpicui, inſectari S.Patris doctrinam. Scripſerunt ea occaſione ad Auguſtinum Hilarius & Proſper, quorum acceptis Epiſtolis, ille edidit libros de Prædeſtinatione Sanctorum, & de bono perſeverantiæ, referens etiam de reliquiis Hæreſis Pelagianæ triumphum. Horum Semipelagianorum ducem fuiſſe Caſſianum ſcribit Noriſius lib. 2. cap. 1. & 5. ante Noriſium Voſſius lib. 1. cap. 7. Suarez Prolog. v. de Grat. cap. v. Petavius de Hiſt. Pelag. & Semlp. cap. x. n. 11. Gonzales Controv. IV. art. 10. quibus accedunt Tournely q. 3. pag. 91. Iſaac Habertus lib. 2. cap. VII. §. 3. cum Theologorum, & Hiſtoricorum maximo numero. Infeliciter eum purgare conati ſunt, quos refellit Noriſius in Appendice cap.2, necnon Henricus Cuykius, Poſſevinus, Petrus Ciaconus, Thomas Pius, & ex Scholaſticis noviſsime Antonius Boucat de Grat. Diſſert. Præambula art. VII. Fuit autem Caſſianus primum Diaconus S. Joannis Chryſoſtomi, poſtea Presbyter Maſsilienſis, inſignis, & facundus Scriptor, ut appellatur in Chronicis Proſperi ad an. 433, niſi elogium iſtud inſartum ſit, quomodo annotavit Pontacus. Scripſiſſe Caſſianum novimus de Inſtitutis Cœnobiorum libros XII. Collationum libros XXIV. & adverſus Neſtorium de Incarnatione opus ſingulare. Collationes ſcriptas conſtat anno 432. ex notis Conradi Abbatis Urſpergenſis apud Gerardum Voſſium lib. 2. de Hiſt. Latinis cap. XVII. contra Neſtorium ſcripſit *abſolutis Collationum libellis*, ut ipſe teſtatur in libri ingreſſu: de Inſtitutis autem Cœnobiorum ante editas Collationes.

Poſt Jo. Caſſianum fuiſſe Ducem & Coryphæum Semipelagianorum Fauſtum Rejenſem probat Noriſius lib. 2. cap. XV. & in Append. cap. 3. Et quidem juremerito. Quippe in eadem ſententia fuere Theologi Lovanienſes in Juſtificat. Cenſuræ, Baronius ad annum 490, Bellarminus de Script. Eccleſ., Theologi fere omnes, atque illuſtriores Hiſtorici. Suos nihilominus, ut mali omnes, habuit Patronos, inter quos celebrioris famæ ſunt Driedo, & Ruardus Tapperus laudati a Voſſio lib. 1. H. P. cap. 10, & Sirmondus & Cellotius a Noriſio in memorato loco Appendicis. Fauſtus Lirinenſium Monachorum Abbas factus anno 433. eoſdem rexit annos ſupra viginti, electus poſt Maximum Epiſcopus Rejenſis. Scripſit de Spiritu Sancto, de Gratia & libero arbitrio, & libellos, atque Epiſtolas alias apud Gennadium.

Et hunc, ideſt, Gennadium adhæſiſſe Semipelagianis vera eſt, & communior ſententia, quam tenent Lovanienſes Theologi, Thomas Bradwardinus, Ferdinandus Mendoza apud Voſſium loco nuper laudato. Accedunt Bellarminus de Script. Eccleſ. Gonzales Controv. IV. art. 14. Noriſius lib. 2. cap. 16. & Appendicis poſtremo, Baronius ad

an. 388, & poſterioris ætatis Scriptores eruditiſſimi, quos recenſere non vacat. Sed neque huic defuit Defenſor illuſtris, quem eloquenti Apoſtrophe compellat Noriſius, Franciſcus Suarez Prolog. v. de Gratia cap. 5. Scripſit Gennadius librum de viris illuſtribus, & multorum opinione de Eccleſiaſticis Dogmatibus rejectum in Appendicem Tom. VIII. Operum Auguſtini: & illum quidem circa annum 492. Porro ſi hi tres Caſſianus, Fauſtus, Gennadius connumerentur a nobis inter Semipelagianos, neminem arbitror futurum, qui non fateatur nos aut meliorem cauſſam ſuſcipere, aut conſentire præcipuis, graviſſimiſque Scriptoribus.

Aliqui ſunt autem ſanctitate, atque eruditione percelebres, quos Semipelagianos dici ægre ferunt nonnulli; inter quos eminent Vincentius Lirinenſis, & Hilarius Arelatenſis. Scripſit Vincentius Commonitorium anno 434. & Semipelagianus probatur a Noriſio lib. 2. cap. XI. Non aliter ſentit Scriptor Eminentiſſimus de Hilario Epiſcopo Arelatenſi eodem libro cap. 2. Plures utrumque defendere aggreſſi ſunt: ſed cumulatius, nec ſervata erga Noriſium moderatione, Bruno Neuſſer in Apologia, quam ex Prodromo Velitari retulerunt Bollandiſtæ ad diem v. Maji, & Franciſcus Macedo in libro, cui titulus *Commentationes duæ, &c.* Qui nec ſtyli acrimonia, nec rationum vi potuerunt efficere, quin ſubſcriberent Noriſio viri literarum laude celebratiſſimi, uti dicam ſequenti capite tertio. De Hilario tamen invaluit nuper opinio Semipelagianiſmum ejuraſſe; eaque unde muniatur, oſtendam, de horum virorum celebritate dicturus, ut æquum eſt, non indigne. Gabriel Vaſquez cenſet Semipelagianum etiam Joannem Chryſoſtomum: id vero prorſus immerito. E contra Theophilus Raynaudus operam perdidit in diſputatione Theologica pro Defenſione Valeriani Cenefenſi, non ut ipſe putat, Cemelienſi, qui vixit ætate Fauſti Rejenſis; cum Valerianus aperte Semipelagianum ſe prodat Homilia XI. XVII. & XVIII. Verum de ipſo, quemadmodum & de aliis obſcurioris nominis, neceſſarium non arbitror pertractare. Similiter nec de Arnobio juniore, pro quo decertavit Voſſius lib. I. H. Pelag. cap. XI. pag. 569. refutatus a Noriſio lib. 2. cap. 15. Diſceptandum ergo erit, ut habeamus etiam rationem temporum, de Joanne Chryſoſtomo, de Caſſiano, de Fauſto, de Vincentio, de Hilario, & de Gennadio.

Quod priuſquam facere aggrediar, dicam pauca de infelici exitu Semipelagianiſmi, & de glorioſis ejuſdem Oppugnatoribus. Poſt Auguſtinum, de quo ſatis de Hiſt. Pelag. cap. 4. ſteterunt adverſus Semipelagianos Hilarius & Proſper: & S. Patrem adhuc viventem de Maſſilienſium erroribus certiorem fecerunt. Defuncto S. Parente, cum Semipelagiani redderentur audaciores, ſimul Romam ad Cæleſtinum profecti ſunt, ut is novos Pelagianos reprimeret. Maxime autem enituit in horum extirpatione ſolicitudo beati Proſperi. Scripſit contra eoſdem Epi-

Epiſtolam ad Rufinum anno 429. exagitavit Caſſianum libro contra Collatorem circa annum 433. proximo anno 434. reſpondit ad Capitula calumniantium Gallorum, ad Objectiones Vincentianas, & ad Excerpta Genuenſium: edidit ipſa occaſione Epigrammata plurima, & celeberrimum carmen de Ingratis. Num ſcripſerit libros de Vocatione Gentium, inter Eruditos diſſenſio eſt; laudant tanquam genuinum illius opus Scriptores plurimi: negant Henricus Noris, & Voſſius: relinquit judicium diſquiſitioni Eruditorum Philippus Labbe. Eumdem Proſperum contra vulgarem opinionem non fuiſſe Epiſcopum Regii Lepidi probant haud obſcure Labbe, & Noriſius, ex quo Epiſcopum nunquam appellaverint aut Victorius Aquitanus, aut Gelaſius Papa, aut Gennadius Maſſilienſis, aut Marcellinus Comes, aut aliquis veterum ante Honorium Auguſtodunenſem, qui Gennadii verba tranſcripſit depravata Amanuenſium errore. Epiſcopum tamen Regienſem, quamvis nullo certo argumento, agnoſcunt poſt Honorium Scriptores Itali, Sixtus Senenſis, Poſſevinus, Baronius, Ferrarius, Sigonius; nec non Thomas Braduardinus, Martinus Polonus, Trithemius, & Voſſius. Is animadvertit cum Pontaco in vett. libb. vocari Proſperum aliquando Epiſcopum Rheginenſem, & Regium Italiæ interdum dici Rheginum: affert etiam Inſcriptionem extantem Regii in æde Carmelitarum, *Hic ſitus eſt Proſper, quo ſancto Præſule Clerus*, &c. Conſentiunt antiqua Breviaria Regienſis Eccleſiæ, & noſtrum ad diem 24. Novembris. At hæc rigidioribus Criticis nequeunt pleniſſime ſatisfacere: ac nos dubitatione diſtrahimur. Nullatenus tamen aſſentiri poſſumus Bellarmino ſcribenti de Script. Eccl. Proſperum fuiſſe Epiſcopum Rhegienſem in Provincia Provinciæ, quia ſubſcripſiſſe invenitur Synodis Vaſenſi & Carpentoractenſi. Interfuit enim his Proſper Aurelianenſis Epiſcopus ſucceſſor Aniani; non Aquitanus, qui cum Auguſtino ſcripſerit Epiſtolam circa annum 429. certe jam ætate grandævus, non potuit adeſſe memoratis Conciliis anno 527. & 529. celebratis.

Operâ Sanctorum Proſperi, & Hilarii Cæleſtinus Papa ſcripſit contra Pelagianos Epiſtolam ad Galliarum Epiſcopos anno 431. Capitula huic Epiſtolæ annexa Cæleſtini non eſſe dudum viri docti obſervarunt, Voſſius, Noriſius, Natalis Alexander, Presbyteri Ballerinii, & Auctor Adnot. in Eſtium diſt. 26. lib. 2. §. 26. Nos tamen aliquando ſub Cæleſtini nomine ea laudavimus exemplo Petri Diaconi, Creſconii, Dionyſii Exigui, Vaſqueſii, aliorumque; quod juſſu vel approbatione Cæleſtini fuerint a Proſpero, vel ab alio defenſore Auguſtini concinnata: atque ita ſanctitati quorumdam Semipelagianorum, qui certo definitioni Pontificis non repugnaſſent, melius conſulitur. Enimvero in illis Capitibus aperte damnantur, qui fidem, piumque animi deſiderium, ac primum bonæ voluntatis motum negant eſſe donum Gratiæ. Commendat tamen Cæleſtinus Auguſtinianam doctrinam, illiuſque oppugnato-

gnatores compeſcit. Idem præſtitit Gelaſius in Epiſtola ad Picenos Epiſcopos ſcripta Albino Conſule, ideſt, anno 493: itemque Hormiſda in Epiſt. ad Poſſeſſorem data ſub annum 520. Eo vertente ſcripſit ad Africanos Epiſcopos exules in Sardinia Petrus Diaconus. Idem Epiſcopi in Synodali congreſſu anno 527. Semipelagianiſmum impugnarunt, & Auguſtini doctrinam Synodica Epiſtola probarunt & confirmarunt.

Tandem proſcripta eſt Semipelagianorum hæreſis in ſecunda Synodo Arauxicana. Hanc celebratam ſub Leone primo anno 443. aut 444. fuit olim fere communis opinio, ut liquet ex Præfatione ad opera Proſperi editionis Duaci, & ex Tom.2. Conciliorum Surii. Verum jam conſtat habitam fuiſſe ſub Felice IV. Decio Juniore V. Conſule, hoc eſt, anno 529. ut obſervarunt PP. Mauro-Benedictini in Append. Tom. x. Op. Aug. Garnerius diſſert.2. in Mercatorem, & erudita diſputatione Gerardus Voſſius lib.1. H.P. cap.53. Confirmavit Concilium Arauxicanum Bonifacius II. in Epiſtola ad Hilarium Arelatenſem data anno 530, Lampadio, & Oreſte Coſſ. tum Synodus Valentina Imperante Lothario anno 840, ac poſtremo Tridentinum Concilium Seſſione VI. habita anno 1546. Atque hæc de ortu, fortuna, & interitu Semipelagianiſmi.

CAPUT II.

Vindicatur S. Joannes Chryſoſtomus a nota Semipelagianiſmi.

Quamplures Chryſoſtomi doctrinam ab omni Semipelagiano errore purgatam apertiſſime demonſtrarunt, ut Ferdinandus Velloſillus Adv. in Tom. 1. q. 9. Sixtus Senenſis lib. v. annot. 101. Alexander H. Ecc. Sæc. IV. c. 6: atque præter alios Scholaſticos Yſambertus 1. part. q. 23. diſt. 2. art. 4. L'Herminier Tom. 4. de Gratia pag. 151. & ſeqq. Iſaac Habert. lib. 1. cap. 8. §. 3. & cap. 24. §. 5. Ant. Boucat. Diſſert. Præambula de Grat. art. 6. & recentiores ceteri. Etſi vero loci ambigui eorum Patrum, qui floruerunt ante exortam hæreſim Pelagii, & præſertim illorum qui ad populum habebant conciones, nequeunt Semipelagianis afferre aliquid adjumenti ob validiſſimas rationes productas cap. 7. de Elect. Juſtorum, atque alibi repetitas; tanta nihilominus mihi eſt exiſtimatio & auctoritas Joannis, ut aliorum nervoſis doctiſque vindicationibus aliquam & ego addam, per quam illata illi injuria veritatis vi, præſidioque propulſetur.

Propositio: Chryſoſtomus Semipelagianiſmum præfocavit potius, quam docuit.

Contexam ego S. Doctoris apologeticam argumentationem hoc pacto. In Semipelagianis quatuor ſunt attendenda, aut primarium ipſorum dogma jam a Catholicis omnibus refutatum; aut principia & do-

doctrinæ capita, quibus illud firmare moliebantur; aut ex oppoſito argumenta, quibus oppugnatum eſt: aut Canones, quibus invenitur proſcriptum. Quid enim aliud, ut dignoſcantur Semipelagianiſmi notæ, neceſſum erit expendere? Sanctus autem Joannes Chryſoſtomus capitale Semipelagianorum aſſertum rejicit omnino, fontes, a quo profluit lutulentum illud dogma, illuſtrat & clarat: rationem primam, qua exploditur, ipſe ſuppeditat: eadem verba Canonum, quibus damnatur, ſunt ex illius verbis exſcripta. Igitur Chryſoſtomus Semipelagianiſmum non intruſit, non fovit; ſed compreſſit, & ſuffocavit. Singula ſic demonſtro. Primarius Semipelagianorum error eſt, initium fidei, aut bonæ voluntatis eſſe ex nobis. Error iſte a Chryſoſtomo evertitur: ait enim Hom. 4. in cap. 2. ad Epheſ. *Ne beneficiorum magnitudo extollat te, vide quomodo te reprimit. Gratia, inquit, per fidem. Deinde ne rurſus liberum arbitrium perimeretur, noſtra etiam adhibuit; atque iterum illud idem ſuſtulit, dicens, & hoc non ex nobis. Non enim fides, inquit, ex nobis. Niſi enim veniſſet, niſi vocaſſet, quomodo credere potuiſſemus? Quare nec fidei noſtræ eſt, ſed Dei: illud ipſum donum Dei eſt, ne quis glorietur, ut nos erga Gratiam gratos reddat*. Quibus verbis fideliſſime ad literam ex Græco translatis, ait eruditiſſimus Habertus, ubinam illa in Chryſoſtomum tanquam gratiæ ad fidem initiantis ignarum, aut inimicum, invidioſa criminatio? Certe tanquam ſpuma in ſcopulum illiſa concidit, & evaneſcit. Homilia pariter XIX. in Epiſt. ad Roman. expendens ea verba, *Vide bonitatem Dei &c. Non dicit* (inquit Chryſoſtomus) *vide igitur virtutem tuam, aut labores tuos; ſed Dei bonitatem, oſtendens, quod univerſum ex ſuperna gratia ſit factum, inſtituenſque credentem, ut tremat*. En Chryſoſtomum capitale Semipelagianorum aſſertum verbis expreſſiſſimis refellentem.

Momenta vero Semipelagianorum erant, cum hortationes ſcripturarum affirmantium Deum expectare voluntates hominum & extendere tota die manus ſuas ad non credentes & contradicentes, nec non hominum eſſe præparare animam ſuam: tum libertas arbitrii, quam autumabant everti, ſi Dei conſtitutio humanas præveniat voluntates. His, ut in antecedentibus dictum eſt, reſpondent Catholici expectare Deum voluntatem deliberatam, divinæ vocationi obtemperantem, atque non coacte, non neceſſitate compulſam, & inhærentem mandatis; donari tamen illi miſericorditer ut velit, ut faciat, ut veniat per gratiam prævenientem, & Spiritus ſancti illuminationem, inſpirationemque dilectionis: ita ut non tollatur gratia, non denegetur arbitrium: iſtud quidem, quia non neceſſitatur, nec cogitur; illa, quia non expectat merita, ſed facit. Quid vero Chryſoſtomus? Hæc ante exortum Semipelagianiſmum diſerte tradidit, docens Deum non prævenire voluntates humanas, uti dogmatizabant Manichæi, impellente ne-

neceſſitate ; quandoquidem dum meremur, aut demeremur, operamur cum deliberatione atque electione : totum autem opus, ideoque ipſam voluntatis primam in bonum inclinationem præſupponere gratiam moventem. Audi Joannem, vere Chryſoſtomum, ideſt aurei eloquii, Hom. 12. in Epiſt. ad Hebræos negantem auxilium præmovens, neceſſitatem inferens voluntati : *Non prævenit, ne perdat liberum arbitrium*. Verumtamen audi iterum hæc ſcribentem Hom. 12. in 2. ad Corinth. cap. 4. *Manifeſtum eſt ſua quemque voluntate vel malitiam, vel virtutem eligere. Verum in noſtra voluntate totum poſt gratiam Dei relictum eſt*. Eſt ergo apertiſſima ſententia Chryſoſtomi, Deum expectare quidem voluntatis noſtræ deliberationem & opus, ac noſtrum eſſe manum aut ad ignem, aut ad aquam extendere, ſed nihil, quod pertineat ad veram, & Chriſtianam virtutem, a nobis fieri niſi poſt gratiam, licet hæc non ita nos præveniat, ut evertat liberum voluntatis arbitrium. Quamobrem uti Semipelagianiſmum non juvant ea loca Scripturarum ſanctarum, quæ clamant noſtra intereſſe, converti, velle, quærere, parare animam ; ita errorem illum non alunt, nec fovent ſententiæ Joannis ſæpe numero ſplendida oratione dicentis referre noſtra credere, parere, & perfectioris ſanctitatis ponere fundamenta.

Jam vero dicendum aliquid de ratione præcipua, qua Semipelagianus error ſubvertitur. Eſt ea deprompta ex verbis Apoſtoli in 1. ad Corinth. cap. 4. *Quid autem habes, quod non accepiſti?* Iis teſtatur ſe fuiſſe convictum S. P. Auguſtinus, cum ſimiliter erraret putans fidem, qua in Deum credimus non eſſe donum Dei, tertio de Predeſtinat. Sanctorum capite. Quanti ponderis hæc Apoſtolica verba ſint ad revincendum Semipelagianiſmum dixi cap. xi. præcedentis diſſertationis, repetam in hac quarto, & longe melius commonſtrat Doctor Gratiæ in quinto libri, quem nunc laudavi. Nec ſentit oppoſitum S.Chryſoſtomus. Expendens Apoſtolicum teſtimonium Hom. xii, *Sed eſto ſis laudandus*, inquit, *& revera habeas donum, & hominum judicium non corrumpatur : ſed neque ſic oportet ſuperbia efferri, quippe qui non ex te habes, ſed a Deo accepiſti. Quid igitur te habere ſimulas quod non habes? Sed eſto habeas, habent & alii tecum. Igitur quod accepiſti habes, neque hoc tantum, & illud, ſed quicquid habes : non enim merita hæc ſunt, ſed Dei gratia. Quamvis fidem adducas, a vocatione eam accepiſti ; quamvis peccatorum veniam adducas, quamvis dona, quamvis virtutes, omnia inde tibi provenerunt. Quid igitur habes, quæſo, quod non acceptum habes?* Argumentum primum ac ſingulare iſtud eſt: eodem convictus fuit Auguſtinus : eodem Semipelagianos ipſe oppugnavit ; eodem uſi ſunt Canone 6. Patres Arauxicani.

Fluit nunc veluti ſponte ſua argumentationis noſtræ pars quarta ; & apparet in Chryſoſtomi Orationibus reperiri ipſa Canonum adverſus

Se-

Semipelagianos editorum verba, atque vim, auctoritatemque verborum. Dixi modo de Canone ſexto Arauxicano: hunc attuli non ſemel, & noviſſime cap. XI. & XII. de H. P. Facias, Lector, ejuſdem Canonis cum recitatis verbis Chryſoſtomi collationem. Legas & Canonem alium Arauxicanæ Synodi numero tertium. Eccum: *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit poſſe conferri, non autem ipſam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Eſaiæ Prophetæ, vel Apoſtolo idem dicenti. Inventus ſum a non quærentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Hoc ergo Canone demonſtratur neceſſitas prævenientis auxilii ex cap. 65. v. 1. Eſaiæ, & ex 10. Epiſtolæ ad Romanos 20. Inquiramus nunc interpretationem Chryſoſtomi Hom. 18. in Epiſtolam ad Romanos. En illam: *Non dicit, quod ipſi per ſe Deum attrahere potuerint; ſed & eorum, qui ex gentibus credebant faſtum dejiciens, oſtendenſque quod totum gratia ſua perfecerit, dicit, Ego palam apparui iis, & ego inventus ſum.* Vides in Chryſoſtomo vel ipſos Canones Arauxicanos? Ergo imperitus, aut ad audendum projectus eſſe debet, quiſquis tanquam Semipelagianum rodit & vellicat præclariſſimum Eccleſiæ Doctorem, qui prædamnavit Semipelagianiſmi capitale decretum; qui exploſit fallacia Maſſilienſium interpretamenta, & eliſit argumentationes, antequam proferrentur; qui rationem primam ac validiſſimam pro neceſſitate gratiæ ad initium fidei promovit: qui præformavit Arauxicanæ Synodi definitiones, & Canones. Hæc omnia præſtitit Joannes Chryſoſtomus. Igitur Semipelagianiſmum præfocavit potius, quam docuit. Atque hæc erat propoſitio demonſtranda.

Contraria Objectio repellitur.

In eandem cum Semipelagianis conſpiraſſe ſententiam S. Joannem Chryſoſtomum nititur probare Gabriel Vaſquez diſput. 89. cap. 4. ex Hom. 42. in Geneſim, ubi docet Deum voluntatem noſtram attendere & ex Hom. 27. in qua ait aliquam ex nobis pœnitentiam eſſe, ac proinde dilectionem & ſpem, quæ tamen de ſe non ſufficiat ad delendum peccatum, niſi accedat gratia Dei; quibus ſimilia tradit Caſſianus Collat. 20. cap. 8. Eamdem doctrinam habet Chryſoſtomus in Hom. de Daniele, & ſerm. 1. de Verbis Domini. Inſuper addit Vaſquez diſp. 91. cap. 8. ex Hom. 17. in Joannem hæc verba Chryſoſtomi: *Hinc admoneri poſſumus Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non prævenire voluntates, ſed a nobis incipiendum eſſe, &c.* Urget & Hom. 12. in Epiſt. ad Hebræos, ubi parum a principio hæc habet: *Oportet nos eligere primum quæ bona ſunt, & tunc ipſe quæ ſua ſunt introducit; non enim antecedit noſtras voluntates, ne lædatur arbitrium.* Poſſumus addere quæ ſcripſit Hom. 26. in Geneſim de Noe: *Quandoquidem quæ ſua erant omnia contulit, eorum etiam quæ a Deo ſunt abunde potitus eſt.* Et in Pſ. 120, *A nobis principia.* Hom. etiam 8. in Epiſt ad Rom. tradit fidem

dem præcedere, & gratiam impetrare. Denique pluribus in locis affirmat gratiam iis conferri, qui reddunt ſe gratia dignos, ut Hom. 41. de Sancta Pelagia. Profecto quiſquis docet a nobis eſſe virtutem, nos divinis beneficiis non præveniri, noſtrum eſſe principium bonorum operum, ad nos pertinere ut velimus & præeligamus, & gratiam dari iis, qui præbent ſe dignos gratia, is per omnia Semipelagianis adhæret. Adhæret ergo Semipelagianis Chryſoſtomus.

Reſp. diſt. minorem: Semipelagianis conſentit, qui docet virtutem eſſe a nobis deliberate operantibus & volentibus poſt gratiam prævenientem, & inſpirantem nobis bonam voluntatem indeliberatam; qui docet nos prævenire divina beneficia, qualia ſunt augmenta gratiarum, ſanctitas & juſtitia, incrementa virtutum, aliaque hujuſmodi; qui docet nos præeligere & velle, quatenus in voluntate noſtra totum poſt præmoventem gratiam relictum eſt; qui docet denique Deum non antecedere voluntates noſtras præmotione neceſſitante atque impellente; nego quod is Semipelagianis adhæreat. Qui hæc omnia docet excludendo gratiam præmoventem, ac prævenientem, concedo. At Joannes Chryſoſtomus gratiam hanc non excludit, ut ſupra demonſtratum eſt. Ergo quamquam alicubi ſcribat, nos velle, nos prævenire beneficia Dei, nos præeligere, nos dignos reddi voluntate noſtrâ gratiis uberioribus, inter Semipelagianos immerito cooptatur.

Quamquam vero hæc reſponſio ex argumentatione noſtrâ redditur manifeſta: ſingula objecta a Vaſqueſio, & etiam aliunde ſuperaddita curſitans repulſabo. Itaque Hom. 42. in Gen. loquitur Chryſoſtomus de eleemoſyna, in qua Deus reſpicit voluntatem noſtram, non cenſum; quod probat exemplo mulieris, quæ in gazophylacium duo tantum minuta projecit, & Sareptanæ viduæ, quæ Prophetam pavit Eliam. Huic quidem voluntati rependit Deus remunerationes gratiarum: ſed hanc voluntatem num ſine gratia a nobis eſſe docet Chryſoſtomus? Imo animadvertit Sareptanam mulierem, ut Eliam paſceret, a Domino habuiſſe præceptum & gratiam, & recitatis verbis Scripturæ, *Præcipiam mulieri viduæ ut paſcat te*, ſtatim ait, *Vide ſpiritus gratiam, dilecte*. Quod ſi in hac ipſa Homilia ait nos a Deo adjuvari dum enitimur ad virtutum agones; loquitur de gratia cooperante: opponens virtutem gratiæ iis, qui ſpectant quidem, ſed non adjuvant in ludis Olympicis decertantes. Hom. 27. demonſtrat juſtificationis gratiam non conferri adultis, niſi eos pœniteat, niſi ſperent, niſi diligant. Et hæc ſunt Semipelagianiſmi argumenta? Eſſent, ſi ad pœnitentiam non requireret gratiam: ſed hanc eodem loco commendat in ſervo, cui Dominus dimiſit debitum, dicens: *Bonus Dominus non ſolum quantum petiit, ſed quantum ne cogitare quidem auſus fuit, dedit. Is enim ejus mos eſt, ut vincat, & præveniat petitiones noſtras*. Hæc fruſtra requires in Collationibus Caſsiani, unde errores ſcatent Semipelagianorum,

norum, ut dicam proximo capite. In Homilia de Daniele loquitur de augmento gratiarum; Daniel enim, puerique alii juſti erant, & illos gratia prævenerat benedictionibus dulcedinis. Hanc tamen Homiliam non conſtat eſſe Chryſoſtomi, eruditis pluribus repugnantibus. De augmentis gratiarum loquitur etiam in Hom. 26. de Noe, in 41. de Pelagia, & ubicunque de juſtis inſtituit orationem. Etenim cum Noe *perfectus* dicatur, non conſideratur a Chryſoſtomo in principio, ſed in progreſſu virtutis: atque Pelagiam laudat martyrium patientem, poſtquam Dominus illi donaverat, ut pateretur. Martyres quidem fortiter pugnantes gratiâ Dei confortari verum eſt: nec gratia cooperans tollit prævenientem, quemadmodum ſubſequens ac perficiens non tollit cooperantem. Decimâ ſeptimâ Homiliâ in Joannem ſermo eſt non de prima vocatione ad fidem, ſed de beneficiis collatis Andreæ, quem ſponte obtemperantem vocationi Dominus conſtituit Apoſtolum, & familiari conſuetudine complexus eſt. Hunc tamen locum depravatum contendit Gonetus de Prædeſt. diſp. 2. art. 3. §. 6. & legendum eſſe *præveniri*, non autem *non præveniri*, uti legitur in Veneta editione anno 1183. ſed labitur manifeſte, ut conſtat ex proxima antitheſi, *ſed a nobis incipiendum, &c.*, & ex Græcis codicibus, quos conſulto perlegens vidi ita habere: ταῦτ' οὖν παιδευόμεθα ὅτι οὐ φθάνει τὰς βουλήσεις ὑμῶν ὁ Θεὸς τοῖς δωρεαῖς. ἀλλὰ, &c. In Hom. 12. ad Hebræos liquet, ut obſervatum eſt ſupra, excludi præmotionem neceſſitantem; atque, ut adnotavit Habertus, fit ſermo non de iis, qui ſunt in privatione gratiæ, ſed de iis, qui ſtant, currunt, & poteſtatem habent non dandi in commotionem pedem ſuum. Quod colligitur ex verbis ſequentibus: *Etiamſi curras, etiamſi ſtudium adhibeas, ne tuum exiſtimes, ſi quid recte geſtum eſt. Niſi enim cæleſti auxilio potiaris, omnia fruſtra ſunt.* Denique in Epiſtolam ad Romanos Hom. VIII. dum ait fidem impetrare gratiam, loquitur Chryſoſtomus de Gratia ſanctificante; ſiquidem & hæc habet eodem loco, *Accedit fides per gratiam attracta.* Quare ex his apparet argumenta omnia, quæ adverſus doctrinam Chryſoſtomi proferuntur, vitrea eſſe, & ficulna: atque inter Caſſianum, Hilarium, Vincentium, alioſque Semipelagianos, doctos alioqui, ſanctoſque viros, necnon inter complures nullius falſæ doctrinæ ſuſpectos, & ſapientiâ præclaros, extare & eminere Chryſoſtomum,

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

CAPUT III.

De ſanctis viris, quorum doctrinam fuligo Semipelagiani erroris aſperſit.

PRÆMITTENDUM eſt nihil derogare ſanctitati ac virtuti eorum, qui ante exploratam circa prævenientis gratiæ auxilium veterum tradi-

tionem, expreſſaſque definitiones Romanorum Pontificum, aut Sanctorum Conciliorum, profundiſſimas gratiæ ac libertatis quæſtiones aut ignorarunt, aut non exacte explicaverunt: aut proprio indulgentes ingenio fallaci ſenſu, quod cujuſvis hominis eſt, quædam verba fuerunt interpretati. S. enim Proſper Semipelagianos Maſſilienſes in Epiſtola ad Auguſtinum ſervos Dei, ac tales, qui vitæ meritis ceteros antecellerent, ſpiritualium ſtudiorum viros, claros egregioſque in omnium virtutum ſtudio, & in ceteris Auguſtinianæ admiratores, ſectatoreſque doctrinæ appellat. Hilarius etiam illos ſumma cum laude commemorat, & ſcribit illos, hoc excepto, quod pertinet ad initium fidei, in factis & dictis omnibus Auguſtini ſanctitatem fuiſſe admiratos. Dum ergo illos Semipelagianos dixero, non illorum perſonam me accuſaturum declaro, non mentis pervicaciam, non voluntarium errorem, ſed ſolam falſitatem doctrinæ, qualem in ſuis quoque ſcriptis ante Epiſcopatum editis S. Auguſtinus deprehendit, & qualem Vaſqueſius abſque ulla Sanctorum injuria ſuſpicatus eſt in Chryſoſtomo, & in Marco Eremita. Quare ſi forte nobis vel excidit hactenus, vel in poſterum defluet verbum aliquod contumelioſum, quod è pectore noſtro utinam non erumpat; ſancte profitemur dogmata nos adverſari, non Auctores; quemadmodum ajebat Proſper in Pelagianæ pravitatis reliquiis *non mediocris virulentiæ fibram nutriri*, cum tamen, ut diximus, ſanctitatem Maſſilienſium debitis laudibus celebraret. His vero præmiſſis ſit

Propositio I. Caſſianus non poteſt a Semipelagianiſmo excuſari.

Probatur I. Teſtimonio Iſidori Peluſiotæ Caſſiani condiſcipuli, qui Epiſt. 309. loquacem & temerarium appellat, & doctrinæ S. Auguſtini impugnatorem: ex Adone Viennenſi, qui in Chronicis ad annum 425. ſcribit: *Opera illius a Catholicis cautiſſime legenda, maxime de libero arbitrio & gratia*; addit errores illius non ad plenum purgare potuiſſe, cum vellet, Caſſiodorum Senatorem Ravennatenſem: ex Caſſiodoro ipſo ſcribente cap.29. Divinarum inſtitutionum Caſſianum purgatum ab erroribus etiam a Victore Martyritano: ex Thoma Braduardino, qui lib. 2. de cauſſa Dei cap. 4. Caſſiani ſententias appellat *Hæreticas, & Pelagiano veneno prægnantes*: ex parente Eccleſiaſticorum Annalium, qui ad annum 433. ſcribit certo falli, qui Caſſianum credunt *fuiſſe omni ex parte catholicum*. His conſentiunt omnes fere Scriptores. Non ergo abſque magna teſtimoniorum auctoritate Semipelagianiſmi Caſſianus inſimulatur. II. Probatur ex quo in S. Officio Generalis Inquiſitionis Hiſpaniæ damnata fuit hæc propoſitio Thomæ de Ituren.: *Caſſianus non fuit Semipelagianus*. Vide Gonzales controv. IV. art. 9. III. Probatur quoniam S. Proſper adverſus Semipelagianos fidem catholicam egregie defendit. Illum his verbis commendat in Martyrologio Romana Eccleſia, *Eruditione & pietate inſignis adverſus Pelagianos*

gianos pro fide catholica ſtrenue decertavit. Illius opera dicuntur a Gelaſio in Concilio Romano *cuſtodienda & recipienda*. Ex illius & Auguſtini ſcriptis fabricati ſunt Canones Synodi II. Arauxicanæ. Ipſe autem Proſper ſuum maxime ſtudium contulit in refellendo Caſſiano. Editum adverſus hunc librum contra Collatorem, conſtat ex titulo, conſtat ex Caſsiani verbis paſsim in hoc libro productis, conſtat ex cap. 2. ejuſdem Operis, conſtat ex antiquiſſimo Corbejenſi Codice præferente hunc titulum: *Liber S. Proſperi pro Prædicatoribus Gratiæ contra librum Caſſiani Presbyteri, qui prænotatur De protectione Dei*. Hæc eſt Collatio 13. habita cum Abbate Chæremone. Quod autem Antonius Boucat reſpondet in hac Collatione non eſſe ſenſum Caſſiani, ab eoque hiſtorice referri ſententiam Chæremonis, refelletur infra ipſius Proſperi expreſſiſſimis verbis. IV. Probatur ex decreto Gelaſii, qui ſtatim poſt recepta Opuſcula Proſperi ait, *Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum apocrypha*. Triplici autem ſenſu dicitur aliquis liber apocryphus, vel quod non ſit auctoritatis divinæ & in Canone Scripturarum ſanctarum, vel quod incertum habeat auctorem, vel quod doctrinam exhibeat non plane catholicam. Opuſcula Caſſiani nequeunt appellari apocrypha primo & ſecundo ſenſu; non primo, quoniam dicerentur apocrypha etiam opera Proſperi, aliorumque Sanctorum, quæ ibidem declarantur eſſe recipienda & cuſtodienda: non ſecundo, propterea quod Auctoris, ideſt, ipſius Caſſiani nomen apponitur. Sunt ergo Apocrypha eo quod doctrinam contineant non undequaque Catholicam. Hanc Gelaſii Cenſuram impetere quidam volunt, non Collationes Caſſiani, ſed libros de Inſtitutis Monachorum. Verum ſi id concedatur, quid inde? Profecto ſequeretur hos quoque libros non eſſe immunes erroris, ut revera non eſſe demonſtrat Noriſius lib. 2. cap. 1. §. *Interim*. Neque eſt ulla ratione probabile Romanum Pontificem expungere reliquos Caſſiani libros, non illum de Protectione refutatum a Proſpero ibidem inſignibus Gelaſii laudibus celebrato. Ipſum vocabulum *Opuſcula Caſſiani* videtur appellare non omnia hujus Scriptoris Volumina, ſed e grandioribus voluminibus ad refellendum excerpta. V. Probatur ipſius Caſſiani verbis. Qui poſteaquam collat. XIII. cap. 3. ſcripſerat non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium, quæ ſane verba videntur eſſe catholica, ſequenti cap. 9. venena ſpargens, *ut autem evidentius clareat* (inquit ille) *etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen niſi a Domino dirigantur ad conſummationem virtutum pervenire non poſſunt, Apoſtolus teſtis eſt dicens, Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. En manifeſte Caſſianus initium bonæ voluntatis a nobis eſſe autumat, exponens quæ dixerat tertio capite, intelligenda eſſe aut de gratia conditionis, qualis eſt facultas arbitrii, aut de eo quod accidit nonnunquam, & in por-

tione, non in univerſitate bonorum. Ita animadvertit S. Proſper cap. 3. num. 8. atque ita nos demonſtravimus cap. XI. præcedentis prop. 3. Etiam Apoſtolicum teſtimonium explicat Proſper cap. 4. n. 14. dicendo, *Vox iſta (Velle adjacet mihi) vocati eſt, & jam ſub gratia conſtituti*, ſcilicet, ut egomet explicavi in ſolutione objectionis. Legantur reliqua capita memoratæ Collationis, nec non lib. XII. de Inſtitutis Monach. cap. 14, ubi docet, naturaliter ineſſe cuique animæ virtutum ſemina beneficio Creatoris inſerta, conatus humanos gratiam præcedere, divinamque miſericordiam conferri laborantibus ac deſudantibus, aliaque plura puri puti Semipelagianiſmi argumenta.

Objicit Antonius Boucat. Caſſianus Collat. 3. cap. 4. ſic loquitur: *Ex Deo quidem eſt, quoties inſpiratio quædam immiſſa in cor noſtrum nonnunquam etiam dormientes nos ad deſiderium æternæ vitæ, & ſalutis exuſcitat*. Rurſus Collat. XIII. cap. 3. *Quibus manifeſte colligitur, non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium, qui nobis & initia bonæ voluntatis inſpirat, &c.* Addit Boucat in reſp. ad objectiones, S. Proſperum damnare in Caſſiani Collatione non ſenſum ipſius Caſſiani, ſed Abbatis Chæremonis. Cum enim, inquit, ſit liber Collationum Patrum, ſolummodo ad ſenſum auctoris Collationis, nuſquam vero auctoris libri ſpectandus eſt.

Reſp. Boucatum, ut in aliis pluribus, in defenſione Caſſiani nihil proferre, quam verba. Etenim verba deprompta ex cap. 4. Collationis tertiæ demonſtrant Caſſianum fateri gratiam *in portione* (inquit S. Proſper) *quam negabat in univerſitate vocatorum*. Quid ſibi vult adverbium illud *nonnunquam*? Neminem id puto ignorare. Nonnunquam ait Caſſianus tam bene, quam bene alibi, *Nonnunquam etiam conatus bonæ voluntatis vel exigit, vel expectat*. Quod profertur ex cap. 3. Collat. XIII. ita a Proſpero retunditur cap. 2. num. 7. *Doctor Catholice, cur profeſſionem tuam deſeris? Cur ad fumoſam falſitatis caliginem relicta ſereniſſima veritatis luce devolveris?* Etenim Caſſianus cap. 9. ut ſupra oſtendimus, definitionem præcedentis cap. 3. ita explicat, ut omne donum deſcendat a Patre luminum, quatenus naturæ bonum beneficio Creatoris indultum eſt, & nonnunquam in portione vocatorum gratia etiam dormientes exuſcitet. Hæc ubi adnotavit Proſper, inquit num. 10. *Poſt hæc concludit, quia etiam ſuis interdum motibus homo ad virtutum appetitus poteſt extendi, ſemper vero a Domino indigeat adjuvari. Et ubi eſt quod regulari definitione præmiſſum eſt, non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium, qui & incipit quæ bona ſunt, & exequitur & conſummat in nobis? Ecce hic etiamſi bonis cœptis neceſſarium Dei fateris auxilium: ipſos tamen laudabiles motus, appetituſque virtutum, remota gratia Dei, nudæ libertati adſcribis arbitrii*. Quod poſtremo loco poſitum eſt hac ratione refellitur. Si Proſper non redarguit ſenſum Caſſiani, ſed

ſed Abbatis Chæremonis, ſi in Collationum libro nuſquam ſenſum Scriptoris putas eſſe ſpectandum, cur Caſſianum conaris defendere contorto textu verborum capitis tertii, quæ Chæremonis erunt, te judice, non Caſſiani? Deinde ubinam Caſſianus quod ponit in ore Chæremonis aut emollit, aut notat interjecta parentheſi, ne fallat lectorem? Rurſus quomodo non loquitur Caſſianus in proprio ſenſu, dum etiam libro de Inſtitutis Monachorum duodecimo conſtantiſſime definit *perfectionem ſine gratia Dei a nemine conſummari*, ſed primam gratiam præſto eſſe *occaſione ſibi tantummodo, a nobis bonæ voluntatis oblata*? Num Caſſianus refert modo verba Chæremonis? At declarat ſe hoc dicere, & ſeniorum ſententia plane & conſtantiſſime definire. An libros de Inſtitutis Monachorum & tu abjudicas Caſſiano? At librorum illorum Auctor promiſit Caſtori lib. 2. cap. 9. ſe Patrum Collationes literis mandaturum, ne dubitares diverſos eſſe Scriptores. Poſtremo audias Divum Proſperum hæc capite 2. ſcribentem: *Igitur in libro, cujus prænotatio eſt = De Protectione Dei, = vir quidam ſacerdotalis, qui diſputandi uſu inter eos, quibuſcum degit excellit, Abbatem quemdam introducit de Gratia Dei, & de libero arbitrio diſſerentem, cujus ſemper omnia probaſſe, ac ſuſcepiſſe oſtendit ſententiam: ut jam non cum illo nobis ſit negotium, qui forte tales opiniones ſuas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; ſed cum iſto, qui ad inſtrumentum inimicorum gratiæ Dei talem ſtuduit proferre doctrinam*. En argumentationes recentioris hujus Theologi ab ipſo Impugnatore Caſſiani contritas. Sed Boucat contradicit ſibi ipſi, cum ſupra art. 3. pag. 56. probet Semipelagianos non admiſiſſe gratiam actualem ad initium fidei ex Collat. XIII. Caſsiani, cap. 8. & 11.

Objicies 2. cum aliis Apologiſtis. I. Collationes Caſsiani a ſummis, ſanctiſque viris ſummopere commendantur, a D. Benedicto capite 24. Regulæ, a Joanne Climaco Gradu 4. Scalæ, a Petro Damiani lib. 5. Epiſt. cap. 19. ab aliis. II. Caſsianus in Monaſterio S. Victoris prope Maſsiliam tanquam Sanctus colitur, recondito ejus corpore in Crypta loculo marmoreo quatuor columnis ſuffulto, & capite incluſo in theca argentea gemmis ornata. Celebratur etiam Sancti Caſſiani feſtiva dies 10. Kal. Auguſti cum ſolemnitate octavarum. III. Nunquam expreſſe in damnatione Semipelagianorum Caſſianum invenimus nominatum.

Reſp. ad 1. In his quæ ſpectant ad Religioſorum inſtitutionem in Collationibus Caſſiani multa reperiri utiliſſima, ideoque merito laudantur a prædictis ſummis ſanctiſque viris, nec non a Gregorio, Fulgentio, Dominico, Thoma Aquinate, ceteriſque præditis diſcretionis judicio, & a palea triticum ſecernentibus. Ad 2. reſpondeo nonnullos de ſanctitate Caſſiani dubitare, eo quod S. Proſper illum accuſare videatur hypocriſis & ſuperbiæ, & in Congregat. de Auxiliis Clemens VIII. auctore P. Lemos lib. 1. de Auxiliis div. Grat. cap. 22. & Gonzales Con-

Controv. IV. art. 10, prohibuerit ne Caſſiani reliquiæ venerationi exhiberentur. At ego nolo Caſſiani ſanctitati detrahere, cum Gregorius Magnus lib. VI. Epiſt. 12. laudet Monaſterium in honorem S. Caſſiani conſecratum, ut obſervat Pagius ad an. 433. n. XVIII. & quæ de illius ſanctitate dicta ſunt, arbitror eſſe veriſſima. Reſpondeo itaque nihil derogare ſanctitati notam Semipelagianiſmi, ut præmonui initio hujus diſſertationis: quare ſi Proſper carpit Caſſianum acerbiori ſermone, quælibet verborum aſperitas doctrinam ſpectat, non Auctorem; vel aliquos alios Semipelagianos ſuperbos forte & hypocritas, factos ſanctitate Monachorum, quibus cum ſentiebant, audaciores, ſectatoreſque pravitatis doctrinæ, non probitatis atque virtutis. Clemens autem VIII. rejiecerit reliquias Caſſiani vel quia non conſtabat de illarum, ut inquiunt, *identitate*, vel quia non eſt privati hominis cultum Sanctorum, quos tales non declaravit Eccleſia Romana, ubique promovere; vel quia opportunum non erat ebullientibus controverſiis de Gratia promovere exiſtimationem Caſſiani. Ad tertium reſpondeo perſonam Caſſiani merito non fuiſſe damnatam, quoniam non errabat pervicacia cordis, ſed ignorantia, & exiſtimabat errorem ſuum procul abeſſe ab hæreſi Pelagiana: unde Proſper cap. 3. ſcribit Collatorem nec cum hæreticis, nec cum Catholicis plenam habere concordiam; & num. 61. de ipſo ceteriſque Semipelagianis ait, *Quoniam tamen, dum adhuc non ſunt a fraterna ſocietate diviſi, toleranda magis eſt intentio, quam deſperanda correctio*. Si Auguſtinus pepercit nomini, & perſonæ Pelagii antequam damnaretur, & reus fieret ſolemnis tergiverſationis ac pertinaciæ; ſi nec Bajus a Pio V. in damnatione propoſitionum ſuarum, ut illius honori conſuleretur, expreſſe nominatus eſt: quantomagis ſervandum id erat cum viris doctrina, & ſanctitate conſpicuis?

Objicies 3. Caſſianus fuit diſcipulus S. Joannis Chryſoſtomi. Si ergo doctrina Chryſoſtomi in materia de Gratia Catholica eſt; erit & Catholica doctrina Caſſiani: = Reſp. Iſaac Habert lib. 2. cap. 17, Caſſianum a Joanne Chryſoſtomo expulſum fuiſſe ab Eccleſia Conſtantinopolitana, ubi Diaconi fungebatur officio. Nititur hæc opinio auctoritati Trithemii in Catalogo virorum illuſtrium, S. Antonini Florentinorum Archiepiſcopi 2. p. Hiſt. tit. 10. cap. 10. §. 2. Sigeberti in Chronicis ad an. 425, & Vincentii Bellovacenſis lib. 12. Speculi Hiſt. cap. 14. His non aſſentior, 1. quia Cardinalis Noriſius principio lib. 2. Hiſt. Pelagianæ demonſtrat ex lit. Innocentii ad Clerum C.P. Caſſianum, & Germanum veniſſe Romam in cauſſa Chryſoſtomi ab eodem Clero legatos. 2. Quia ex Hiſtoria Sozomeni & Nicephori conſtat Caſſianum non a Chryſoſtomo, ſed cum Chryſoſtomo fuiſſe Conſtantinopoli expulſum. 3. Quia ad finem uſque vitæ Caſſianus præceptoris ſui Chryſoſtomi fuit ſtudioſiſſimus, ut liquet ex dignis, pleniſſimiſque laudibus, quibus doctrinam ac ſanctimoniam ejus exornat circa finem librorum de Incarnatione

tione adverſus Neſtorium, ubi etiam teſtatur ſe a Chryſoſtomo habuiſſe inſtitutionem & diſciplinam, & referendum totum ad honorem magiſtri, quicquid putatur eſſe diſcipuli. Melius itaque reſpondebis, Caſſianum aliquas ſententias Chryſoſtomi, quæ prima ſpecie videntur Semipelagianæ, non plane fuiſſe aſſecutum.

Propositio II. Fauſtus Rejenſis Epiſcopus fuit revera Semipelagianorum imbutus errore.

Certiſſima eſt hæc propoſitio, & probatur I. Ex cap. *Sancta Romana*, in quo Fauſti Opuſcula rejiciuntur ut apocrypha. II. Ex epiſtola Hormiſdæ ad Poſſeſſorem, ubi Pontifex pariter declarat ſcripta Fauſti non eſſe recipienda. III. Ex Joanne Maxentio, quem Fauſtum egregie refutaſſe, & pro Gratia Chriſti magno ſtudio ac fervore decertaſſe teſtantur PP. Africani exules in Sardinia, & inter eos Fulgentius libro 1. de Veritate Prædeſtinat. Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſt. Baronius ad an. 490. Vaſquez 1. 2. diſp. 199. can. 3. & Suarez Prolog. 5. de Grat. cap. 5. IV. Ex eodem Fulgentio, quem conſcripſiſſe ſeptem libros adverſus Fauſtum, ejuſque placita circa liberum arbitrium & gratiam, affirmat S. Iſidorus Hiſpalenſis in Catalogo Virorum illuſt. cap. 14. Syncellus in vita Fulg. cap. 28. & PP. Africani in Epiſt. Synodica ad Monachos Scythas, quæ legitur inter Opera Fulg. Tom. VI. Biblioth. PP. V. Ex S. Cæſario Arelatenſi, quem adverſus Fauſtum propugnaſſe Auguſtinianam doctrinam conſtat ex Ennodio Ticinenſi apud Baronium ad annum 508. VI. Ex Petro Diacono, qui Tract. de Incarnat. & Gratia demonſtrat Fauſti doctrinam Eccleſiæ plurimum eſſe nocivam. VII. Ex his, quæ ſcripſimus de H. Prædeſtinat. lib. 6. cap. 14. ubi demonſtratum eſt a Semipelagianis Defenſores Gratiæ & Auguſtini diſcipulos tanquam Prædeſtinatos fuiſſe traductos, atque in hoc maxime Fauſtum intendiſſe ingenii ſui niſus & molitiones. VIII. Ex Synodo Arauxicana, quam præſertim contra Fauſtum fuiſſe celebratam conſtat ex Noriſio lib. 2. cap. 23. IX. Ex libris Fauſti de libero arbitrio: in quorum altero, cap. 6. docet in electione ad gratiam *obſervari merita*; Abelem divinis placuiſſe conſpectibus *per inſitum a Deo generaliter bonum*, atque *per propriæ voluntatis affectum*; dari aliquam fidem per legem inſcriptam viſceribus, ob quam *bonum credulitatis non novellum eſt privilegium, ſed vetuſtum*; inter ipſa mundi coaleſcentis exordia datam hominibus virtutem fidei, quoniam inſpiravit Deus *animæ notitiam ſuam*. Capite quoque X. exemplo Gentilium nititur oſtendere, per legem naturæ indiſcrete vigentem inter ſenſum cujuſque hominis *ineſſe homini intellectum Dei pariter & cultum*; ante munera Redemptoris circa rationabilem creaturam ſemper *auctoris dona viguiſſe, a Conditore quidem ſummo præſcripta per naturam, ſed per gratiam confirmanda*; hoc noſtrum eſſe, ut qui pro fragilitate idonei non ſumus, *quærendi & pulſandi importunitate placeamus*, perfectiſſima providentia

tia *hominem conditum ad ſanctæ imaginis dignitatem laboribus & conditionibus explorare*; vileſcere gratiæ oblationem, *niſi fuerit obedientiæ præmiſſa devotio*; non eſſe in quo jucundetur benignitas largientis, *ſi non prius explorata fuerit inquirentis aviditas*. Hæc & alia permulta Fauſtus: ex quibus paret non admiſiſſe gratiam Salvatoris niſi ad conſummationem perfectionemque virtutis, ad initium vero ſanctæ credulitatis tantummodo bona naturæ, & gratiam legis atque doctrinæ. Fuit ergo Semipelagianus, imo Semipelagianorum anteſignanus & princeps, qualem haberi a plurimis liquet ex Notatione, & Indice expurgatorio Magiſtri S. Palatii præmiſſis Operibus Fauſti Tom. VIII. Max. Biblioth. PP. pag. 523.

Revincitur ex dictis Sirmondus, qui in Hiſt. Prædeſtinatiana Apologiam pro Fauſto concinnavit. In qua primum ait Fauſtum accuſatum a Joanne Maxentio infecto Eutychiana labe: cum Maxentius Orthodoxus fuerit, ut oſtendam in libris de Incarnatione; nec ſolus, ſed alii viri ſanctiſſimi, Romanique Pontifices Fauſti ſcripta tanquam Semipelagianiſmum olentia rejecerint. Addit Afros Patres Fauſtum inſectatos, quoniam illorum menti inſederat error Prædeſtinatianorum. At Commentum de Hæreſi Prædeſtinatiana rejectum eſt: & quamquam extitiſſet reapſe; nequit tribui Africanis Patribus, maxime Fulgentio, qui & Fauſtum impugnavit, & circa libertatem & gratiam egregio volumine haud recta incedentem Monimum docuit, & emendavit. Denique negat Gelaſium damnaſſe libros Fauſti declarando eſſe apocryphos: quod repugnat literis Hormiſdæ, ipſi decreto Gelaſii, nec non teſtimoniis Sanctorum. Quare ſapientiſſime monuit Baronius Fauſtum in pluribus declarari hæreticum, nec purgari poſſe qualibet Apologia.

Propositio III. Vincentius Lirinenſis fuit & ipſe Semipelagiano dogmate imbutus.

Demonſtrant hanc propoſitionem Cardinalis Noriſius lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. XI. Nat. Alexand. Tom. 5. H. E. pag. 53. Pagius in ſua Critica ad an. 434. num. XV, aliique viri eruditi pluribus argumentis. Quorum primum ſit. Aliquis Vincentius fuit Semipelagianus, ut conſtat ex Opere Proſperi *contra objectiones Vincentianas*. Invenimus autem tres Vincentii nomine appellatos, Vincentium Lirinenſem, Vincentium Victorem, & Vincentium Presbyterum, cujus meminit Gennadius cap. 80. de Viris illuſtribus. In ceteros poſterorum ætatum de Vincentii nomine dictos nulla cadere poteſt ſuſpicio. At objectionum Vincentianarum auctor non fuit Vincentius coævus Gennadio, & Cannato, quippe qui floruit pluſquam ſexaginta annis poſt excitatos in Galliis Semipelagianorum tumultus & poſt obitum Proſperi vita functi anno 457. vel ut contendit Philippus Labbè in notis ad Bell. 456. Etenim Vincentius iſte, ut refert Gennadius eodem loco, legebat quaſdam Expoſitiones ſuas ſancto homini Dei Cannato, qui Epiſcopatum

non

Digitized by Google

non obtinuit niſi exacto, aut vertente anno 480; ac Gennadius ſcribebat circa annum 490. Nec Semipelagianiſmus exortus fuit extremis diebus Proſperi, ſed jam ab anno 429, ut illum eliminaret, ſcripſit Auguſtinus de Præd. SS. & de Dono Perſev. Vincentius ergo Presbyter non eſt Auctor prædictarum objectionum, quomodo male differunt Scriptor Præfat. ad Commonitorium Lirinenſis, & Gonzales Controv. IV. pag. 233. Multo minus objectiones tribuendæ ſunt Vincentio Victori, jam confutato libris Auguſtini anno 419. cui & Proſper, ſi rediiſſet ille ad ingenium, exprobraſſet veterem contumaciam, ac ſuperbiam. Accedit poſt mortem Auguſtini nullos in Africa extitiſſe Semipelagianos, exortos e contra complures in Galliis; ad quos coercendos Proſper vigilanter nervoſeque ſtetit in acie *Apoſtolica auctoritate* munitus. Si ergo Semipelagianus objectorum auctor non fuit Vincentius Presbyter, nec Vincentius Afer; quiſnam ille fuit, niſi Vincentius Monachus Lirinenſis?

Alterum argumentum eſt. Proprium erat Semipelagianorum Pelagium, Cæleſtium, Julianum execrari; Auguſtinum autem hoſtem Pelagianorum infenſiſſimum, quoniam & ſibi adverſabatur, inſectari, ejuſque doctrinam vel in quæſtionem trahere, vel clam quaſi cuniculis aggredi & oppugnare. Exempla ſunt nobis libri Fauſti, Caſſiani, & Gennadii; teſtimonia autem literæ Cæleſtini, atque Opera Proſperi. Atqui Vincentius Lirinenſis, uti redarguit Pelagianos cap. 3. 13. 34. & ultimo Commonitorii, ita Auguſtinum non curat omnino, neque vel ſemel commemorat, etiamſi in refellendis Pelagianis illum celebrandi frequens oblata fuerit occaſio. Agit ergo Lirinenſis ceterorum Semipelagianorum more & modo, eodemque colore tinctus eſt. Legite Pagium ad annum 434. num. XIX.

Tertium argumentum deſumitur ex libro Commonitorii, quem tamen doctrinæ plenum, & alias perutilem judicamus. In eo libro Vincentius non uno indicio Semipelagianum ſe prodit. Primum Semipelagianorum erat decretum communem eſſe univerſis hominibus gratiam, dari illam quærentibus & pulſantibus, nec admittendam eſſe gratiam ſpecialem, quam electis ſacræ literæ pollicentur. Hoc docet Vincentius Commonitorii cap. 37. *Audent* (inquit) *docere quod in Eccleſia ſua, ideſt in Communionis ſuæ conventiculo magna ac ſpecialis, ac plane perſonalis quædam ſit Dei gratia, adeo ut ſine ullo labore, ſine ullo ſtudio, ſine ulla induſtria, etiamſi nec petant, nec quærant, nec pulſent quicunque illi ad numerum ſuum pertinent, tamen ita divinitus diſpenſetur, ut angelicis evecti manibus, nunquam poſſint offendere ad lapidem pedem ſuum*. Alterum Semipelagianorum aſſertum erat, quemadmodum manifeſtum eſt ex Epiſt. Proſperi, Auguſtinum in exponendis divinæ Prædeſtinationis myſterio & dono perſeverantiæ exceſſiſſe modum, ac melius eſſe in illius myſterii altitudine ſervare ſilentium. At-

qui hoc pariter docet Vincentius his verbis: *Sancti cujuſdam viri memoriam tanquam ſopitos jam cineres profana manu ventilant, & quæ ſilentio ſepeliri oportebat rediviva opinione diffamant*. Addit hujus ſancti viri erratum *nec approbandum eſſe*, *nec prodendum*. Hæc vero de quonam jam defuncto Patre dicta ſunt, niſi forte de Auguſtino, quem Patrem Semipelagiani arbitrantur nec prodendum eſſe ob Auguſtiniani nominis celebritatem, nec approbandum ob novitatem doctrinæ? Cujus enim innovabatur memoria, atque, ut Vincentius ſcribit, cineres tunc temporis ventilabantur, niſi Auguſtini, quem Hilarius & Proſper acerrime propugnabant? *Fallor*, inquit Alexander, *niſi ſit hæc vera mens, veruſque ſenſus Vincentii Lirinenſis*. Præterea Semipelagiani doctrinam Auguſtini excipiebant in iis tantum libris, in quibus cum antiquis Patribus putabant concordare, & rejiciebant quæ ſcripſerat de neceſſitate Gratiæ *ad initium ſanctæ credulitatis*. Ea propter affirmabant Cæleſtinum Papam poſtrema Auguſtini ſcripta nulla ratione probaſſe. Vincentius pariter Semipelagianis ceteris morem gerens: *Hic aliquis fortaſſe addubitet* (inquit) *quinam ſint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate ſermonem, vetuſtatis prædicatores, an novitatis inventores? Ipſe* (Cæleſtinus) *dicat, & dubitationem legentium ipſe diſſolvat*. Quibus contendit Vincentius, non eſſe corripiendos Maſſilienſes approbatores antiquæ doctrinæ, ſed Hilarium potius ac Proſperum novæ & recentioris propugnatores. Sed de hoc argumento videndus Noriſius lib. 2. H. P. cap. XI. §. *Verum quanta arte*.

Poſtremum argumentum ſit iſtud. Cæleſtinus adverſus Semipelagianos detrahentes Auguſtinianæ doctrinæ ſcripſerat ad Epiſcopos Galliæ, *Deſinat ſi ita res eſt, inceſſere novitas vetuſtatem*. Hæc verba Vincentius cap. 43. Commonitorii ita contra Hilarium & Proſperum detorquet. *Deſinat*, inquit, *ſi ita res eſt, ideſt, ſi ita eſt, ut apud me quidam Urbes, & Provincias veſtras criminantur, quod eas quibuſdam novitatibus conſentire noxia diſſimulatione faciatis; deſinat itaque, inquit, ſi ita res eſt, inceſſere novitas vetuſtatem. Ergo hæc fuit beati Cæleſtini beata ſententia, non ut vetuſtas ceſſaret obruere novitatem; ſed potius novitas deſineret inceſſere vetuſtatem*. Juvat hic nonnulla animadvertere cum Noriſio in ſcrupulis Anonymi evulſis, Natali Alexandro citato loco, Claudio Fraſſen tom. I. Scoti Acad. Tract. 2. aliiſque viris doctiſſimis. Primum eſt, hæc Vincentii verba ferire Proſperum & Hilarium: hi enim ſoli ex Galliis ad Cæleſtinum profecti erant illius contra Semipelagianos auctoritatem imploraturi; neque eo tempore alia diſſidia ſuborta ſunt, aut ſaltim non alia ſtuduit Cæleſtinus compeſcere prædictâ ad Antiſtites Galliarum Epiſtola. Deinde Vincentius carpit Hilarium & Proſperum tanquam criminatores, illos flocci faciundo his verbis, *ut quidam criminantur*; cum Cæleſtinus utriuſque ſolicitudinem iiſdem literis commendaverit. Præterea cum Hilarius ac Pro-

Digitized by Google

Proſper accuſaſſent apud Cæleſtinum *neſcio quos Presbyteros*, ut ibidem Summus Pontifex conteſtatur; Vincentius, quaſi eſſet Semipelagianiſmus communis Gallorum fides, ait vocaſſe in crimen *Urbes*, & *Provincias*. Inſuper trina repetitione illius parentheſis *ſi ita eſt*, ſuadere videtur aut illatam accuſationem eſſe falſam, aut Cæleſtinum non habuiſſe delatoribus fidem. Denique ea concluſione, *Ergo hæc fuit Beati Cæleſtini beata ſententia*, &c. ſatis oſtendit Vincentius novitatem Auguſtinianæ doctrinæ non debere inceſſere perantiquam a Maſſilienſibus propugnatam; ſiquidem Semipelagiani Auguſtini diſcipulis objectabant iſtorum de Prædeſtinatione ſententiam novam eſſe, & cum antiquorum Patrum doctrina pugnantem: quod manifeſtum eſt ex Epiſt. Beati Proſperi ſcribentis, *Contrarium putant Patrum opinioni & Eccleſiaſtico ſenſui quicquid de vocatione electorum ſecundum Dei propoſitum diſputaſti*.

Plura objiciunt contra Noriſium Franciſcus Macedo, & Bruno Neuſſer: ſed omnia poſſunt ad quatuor capita revocari. Erit ergo primum pro Vincentio argumentum: Sententia quæ aſſerit Vincentium Lirinenſem fuiſſe Semipelagianum nullum Auctorem habet, niſi Voſſium, Noriſium, & Lupum. = Reſp. non eſſe poſtremos duos, & in iis quæ ad eruditionem ſpectant etiam Voſſium, proletarios & populares, uti exiſtimat perſonatus Neuſſerius; Macedo enim fatetur plures cum Noriſio conſentire circa Vincentii Semipelagianiſmum, quod tamen negat de Hilario Arelatenſi, de quo proxima Propoſitione. At Noriſius ad ſcrupulos Anonymi diſſert. 3. §. 2. demonſtrat ſuam de Vincentio ſententiam probari Garnerio diſſert. 1. cap. 6. Claudio Fraſſen Scoti Acad. Tract. 2. diſp. 3. Altemio diſſert. 9. de Scriptis SS. Leonis & Proſperi, PP. Mauro-Benedictinis in App. Tom. x. Op. S. Aug., Thomaſſino diſſert. 13. in Synodos, Baſilio Poncio in priori parte Relect. de Grat. cap. 4. Atque ſi hi perpauci videntur, addimus Natalem Alexandrum & Pagium ſupra cit. Graveſon Tom. 2. H. E. pag. 161, ipſum quoque Francolinum in ſuo Th. Tyrocinio pag. 130. Eſt ne aſſertio noſtra ſingularis, an inter Scriptores communior?

Secundum pro Vincentio argumentum eſt, illum non eſſe auctorem objectionum Vincentianarum 1. Quia Vincentius Lirinenſis fuit Pelagianorum infenſiſſimus hoſtis. 2. Quia Commonitorii cap. 43. laudat ſummopere Epiſtolam Cæleſtini contra Semipelagianos. 3. Quia objectiotiones illæ adeo abſurdæ ſunt, & inſulſæ, ut moveant, inquit Macedo, vomam & camerinam; cum Lirinenſis doctiſſimus fuerit, ac diſertiſſimus. 4. Quia auctor illarum objectionum fuit Vincentius Preſbyter, ut ſcribit Baronius, & Vaſquez 1. p. diſp. 91. cap. 8. n. 43. Reſpondetur Vincentii Semipelagianiſmum erumpere non ſolum ex objectionibus Vincentianis, verum etiam ex ejus Commonitorio. Illas autem objectiones non eſſe Lirinenſis nullum ex his momentis evincit,

cit. Non primum, quia Semipelagiani omnes execrabantur Pelagianos, ut conſtat ex libro Proſperi contra collatorem, & ex ipſo Fauſto in libro I. de lib. arbitrio: credebant enim Semipelagiani, *peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum, nec ab iſto malo niſi per juſtitiam ſecundi hominis aliquem liberari*, inquit Auguſtinus cap. I. de Præd. SS. Non ſecundum, quia Epiſtolam Cæleſtini, ut ſupra dictum eſt, Vincentius contra Hilarium & Proſperum miro artificio detorquet. Non tertium, quia in objectionibus, & in Commonitorio idem apparet ingenium. Non ultimum, quoniam Vincentius Presbyter floruit ætate Gennadii, & Proſpero jam defuncto.

Tertium argumentum petitur ex egregio Opere Commonitorii. Iſtud enim mirifice commendatur, ut demonſtrat Macedo cap. 3. prioris Commentationis. Deinde falſum eſt in hoc Opere Vincentium loqui contra diſcipulos Auguſtini, quos optime noverat a Cæleſtino ſingulari elogio condecoratos. Præterea verba illa Commonitorii *in conventiculo Eccleſiæ ſuæ* aperte ſignificant aliquam Congregationem hæreticorum, non ſectatores Auguſtinianæ doctrinæ. Rurſus verba cap. 37. *Audent polliceri, & docere, &c.* explicari debent catholice, non in ſenſu Semipelagiano: quandoquidem in ſententia quoque Auguſtiniana orandum & pulſandum eſt, ut ſpecialem illam gratiam obtineamus. Reſp. Commonitorium Vincentii utiliſſimum eſſe in iis, quæ pertinent ad doctrinam de Patrum traditionibus, & uſu earumdem: uti Collationes Caſſiani perutiles ſunt in iis, quæ ſpectant Monachorum inſtitutionem, unde utrumque Opus ſuas laudes promeretur, hoc excepto quod Semipelagianiſmum inſtaurat. Exiſtimabant Semipelagiani Auguſtinianam doctrinam approbatam a Cæleſtino in ſuperioribus libris, non vero in poſtremis, ubi Auguſtinus diſputat de electione ſecundum propoſitum, & de neceſſitate gratiæ ad initium fidei: atque ita opinatus eſt Lirinenſis. Habebantur ab iiſdem Semipelagianis aſſertores doctrinæ Auguſtinianæ, ut ſæpenumero dictum eſt, Prædeſtinatiani atque inimici libertatis. Non ergo mirum ſi Vincentius illorum palæſtram dixerit *conventiculum*. Laudata verba ex cap. 37. Commonitorii nequeunt habere Auguſtinianum ſenſum; in quo ſpecialis gratia confertur aliquando etiam non quærentibus, nec pulſantibus; imo ut quæramus & pulſemus, eſt neceſſaria.

Ultimum argumentum petitur ex ſanctitate Vincentii. Nam Vincentius ſcripſit poſt Cæleſtini Epiſtolam, in qua Semipelagianiſmus aperte damnatus eſt. Id autem Vincentius vel ignorabat, vel non. Si non ignorabat, erat in eo hæreſis pertinacia. Si ignorabat, jam erat hæc ignorantia vincibilis, ideoque a peccato non poterat eum excuſare. Addit Macedo: Noriſius negat Fauſtum, alioſque Semipelagianos potuiſſe excuſari per ignorantiam invincibilem: quomodo ergo excuſabitur Lirinenſis? Inſuper Semipelagiani appellantur a Noriſio *calumniatores*,

tores, *lupi*, *& hypocritæ*: non ergo adorandi ſunt; neque enim ſumus in Aegypto, ubi colebantur Lupi cum Anubi, & Api. Tandem Semipelagianiſmus jam damnatus erat cum hæreſi Pelagiana; ut colligitur ex Auguſtino cap. 2. de Prædeſt. SS. Omnes itaque Semipelagiani erant hæretici, qualem fuiſſe Vincentium Lirinenſem nemo affirmabit. Hæc & alia plura hujus generis Macedo in Comment. 2. pro S. Hilario Arelatenſi, quæ etiam valida ſunt pro Vincentio. = Reſp. & nos Lirinenſium Monachorum defendere ſanctitatem, ut diximus in Prænotatione hujus Capitis. Ad primum tamen reſpondemus Vincentium Hilarium, & Semipelagianos reliquos non ignoraſſe Epiſtolam Cæleſtini, ſed exiſtimaſſe non omnia, quæ ſcripſerat Auguſtinus, præſertim in poſtremis Operibus fuiſſe a Pontifice comprobata, maxime quod Capitula annexa Epiſtolæ, in quibus Semipelagianiſmus aperte damnatur, non ſunt Cæleſtini. Ignorantiam in Semipelagianis dicimus fuiſſe vincibilem, quoniam poterant viri illi docti illam exuere diligentiori ſtudio atque labore: negamus tamen non poſſe excuſari ab hæreſi; quoniam nec ignorantia vincibilis eſt peccatum, ſi ſit eorum, quæ quis ſcire non tenetur, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. Videatur Noriſius diſſert. 3. ad Scrupulos Anonymi §. 3. Reſponſione VI. & VII. Ad 2. Reſp. recte Noriſium ſcribere Fauſtum non excuſari per ignorantiam invincibilem, quoniam non fuit in Semipelagianis hæc ignorantia, ut male ſcripſit Ariaga in 1. P. diſp. 36. num. XI; quippe ignorantia invincibilis ea eſt, quam nulla ratione poſſumus ſuperare: excuſantur autem complures Semipelagiani ignorantia vincibili eorum, quæ ſcire non tenebantur. Ad tertium dico fuiſſe inter Semipelagianos, qui doctrinam Auguſtini reprehendebant *non intelligendo*, & alios, qui eam rodebant *intelligere nolendo*, ut inquit Proſper in Præf. ad objecta Gallorum: illi, inter quos connumeramus Vincentium & Hilarium, appellantur a Proſpero *Fratres*, *dilectores*, *& ſancti*; & ſimiliter dicuntur a Noriſio lib. 2. cap. 5. alii autem calumniatores & hypocritæ erant, ſaltem verbo tenus, atque in hoc Noriſius loquitur cum eodem Proſpero, cap. X. ejuſdem libri. Legendus Scriptor Eminentiſſimus §. 2. cit. diſſert. ad Scrupulos Anonymi Reſp. 2. ubi conſimilem objectionem exemplo Hieronymi, & Cyrilli, & eruditione plurimâ egregie refellit. Ad ultimum reſpondeo Semipelagianorum plures ignoraſſe ſententiam ſuam fuiſſe in Pelagio damnatam, ignorantia tamen ſuperius explicata. Enimvero S. P. Auguſtinus initio libri de Præd. SS. fatetur eos *plurimum a Pelagianorum errore diſcerni*; Proſper, ut dictum eſt Prop. 1. non denegat Caſſianum eſſe Catholicum: quamquam implicite Semipelagianum dogma cohæret cum aſſertione Pelagii, *Gratia Dei datur ſecundum merita noſtra*. Semipelagianiſmus expreſſe damnatus eſt ſub Felice IV. a Synodo Arauxicana, atque, ut Noriſius ſcribit lib. 2. cap. 23. ad hæc uſque tempora *citra leſæ fidei crimen* propugnabatur. Quare nulla

nulla injuria irrogatur ſanctis viris, qui ante celebrationem illius Synodi dicuntur Semipelagianorum aſſeruiſſe ſententias: quemadmodum eo loco demonſtrat doctiſſimus Cardinalis auctoritate & exemplo.

Propositio IV. Judicium Noriſii de S. Hilario Arelatenſi connumerando inter Semipelagianos grave eſt, libratum, & verum.

Duo Noriſius de S. Hilario Arelatenſi affirmavit; unum, Semipelagianorum opinionibus adhæſiſſe, lib. 2. H. P. cap. 2. alterum neſcire ſe, an tandem aliquando errorem Hilarius abdicaverit, lib. 2. cap. 13. Quantum ad primum attinet, depugnarunt contra Noriſium præ ceteris Bruno Neuſſer, & Macedo, ſed viri eruditi Noriſio ſubſcripſerunt fere omnes, ut affirmant Ballerinii lib. 2. obſervat. cap. 1. Quantum vero ad ſecundum Ballerinii ipſi eodem lib. cap. 8. poſt Tillemontium in vita S. Hilarii, & Pagium ad annum 445. putant certiſſimum eſſe, quod Hilarius errorem ſuum depoſuerit. Itaque dico certum eſſe Hilarii Semipelagianiſmum, incertam abdicationem, & judicium Noriſianum bene ponderatum atque graviſſimum. Ac primum demonſtratur ex Epiſtola S. Proſperi hæc ad Auguſtinum ſcribentis: *Nam unum eorum præcipuæ auctoritatis, & ſpiritualium ſtudiorum virum, S. Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſciat Beatitudo tua admiratorem, ſectatoremque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per literas velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine ſit facturus, incertum eſt, &c.* Hoc teſtimonium adeo clarum eſt (inquit Nat. Alex. Tom. 5. H. E. pag. 52. cui ſubſcribunt Pagius ad annum 445. num. 18. Graveſon Tom. 2. H. pag. 164. Tournely lib. 1. de Grat. pag. 92.) adeo clarum eſt, ut nemo diffiteri poſſit, Hilarium Semipelagianorum errorum tinctum fuiſſe fuligine. Et revera in Epiſtola Proſperi legendus non eſt pro Hilario *Honoratus*, ut quidam putabant, cum MSS. omnia, inquiunt PP. S. Mauri in notis. ad Epiſt. Proſperi Tom. x. Op. S. Aug; Hilarium ferant. Neque Proſper intelligendus eſt de Hilario altero, qui una ſimul ſcripſit ad Auguſtinum; quoniam Hilarius iſte laicum ſe nominat, & viciſſim Auguſtinus cap. 1. de Prædeſt. SS. illum appellat Filium: ac præterea teſtatur ſe nihil de veritate ac doctrina S. Patris dubitare, ejuſque præſentiæ deliciis aliquando fuiſſe potitum. Quæ nequeunt in Arelatenſem Epiſcopum convenire, inquiunt in notis ad Epiſt. Hilarii doctiſſimi Mauro-Benedictini. Inſulſæ autem, atque ineptæ ſunt exclamationes Brunonis Neuſſer in ſua pro S. Hilario Apologia ſcribentis, *Si eſt Hilarius admirator, & Sectator Auguſtini, quomodo Semipelagianus?* Digna ſane riſu argumentatio! quaſi Proſper dicat Hilarium ſectari in omnibus Auguſtinianam ſententiam, nec in quæſtionem trahere quæ S. Pater in libris poſterioribus diſputavit: quaſi de ceteris quoque Semipelagianis non conteſtetur Auguſtini ſanctitatem doctrinamque, hoc excepto quod ſpectat initium fidei, & electionem ſecun-

dum

Digitized by Google

dum propoſitum, *in factis ac dictis omnibus admirari*: quaſi demum Auguſtinus ipſe de Dono Perſ. cap. 21. ſuam non profiteatur Semipelagianis gratitudinem, quod in ceteris ſuamet placita amplecterentur. Cum itaque S. Proſper ſcribat Hilarium Epiſcopum Arelatenſem acceſſiſse Semipelagianis, neque ſubſtituendus ſit Honoratus, neque Hilarius alter Auguſtini diſcipulus, & collega Proſperi, non Epiſcopus, ſed Laicus; de Semipelagianiſmo Arelatenſis addubitare non poſsumus.

Objiciunt Adverſarii 1. Noriſium nec unum pro ſua ſententia poſse citare Auctorem. Sed nos jam aliquos, nec infimi ordinis, memoravimus. His addimus cum præclariſſimo Auctore diſſert. 3. §. 3. ad Scrup. Anonymi, Theophilum Raynaudum de bonis, ac malis libris n. 581. & Thomaſſinum ſuperiori §. laudatum. Accedit Lucas Holſtenius, & Sirmondus, de quibus ibidem Noriſius in reſponſione ad Appendicem ejuſdem Operis; qui addit in Adventoria Uſſerium, P. Gabrielem de Henao, Chriſtianum Lupum, Gilbertum Maguinum, Sammarthanos fratres, & alios. Sed poſt apertiſſimum teſtimonium S. Proſperi, neceſſe eſt ceteros numerare.

Secundo objiciunt, Hilarium Arelatenſem eſſe revera Auctorem Epiſtolæ ad Auguſtinum ſcriptæ adverſus Maſſilienſes. 1. Quia S. Proſper affirmat Hilarium Arelatenſem velle cum Auguſtino ſenſum ſuum conferre per literas. 2. Quia Hilarius Arelatenſis jam Auguſtino notus erat, illum audierat in Africa, & ad eum ſcripſerat Siracuſis Epiſtolam, quæ nunc eſt inter Auguſtinianas 156. alias 83. Hæc autem omnia conveniunt Auctori Epiſtolæ contra Semipelagianos. 3. Quia Auguſtinus reſpondens Proſpero nullam fecit Hilarii mentionem, ideoque noverat optime ingenuam ipſius fidem. = Reſpond. hæc nullius eſſe momenti: liquet enim Auctorem prædictæ Epiſtolæ fuiſſe Laicum, & etiam egiſſe cum Proſpero, ut ſuis literis Auguſtino dogmata Maſſilienſium intimaret, quemadmodum nec in quæſtionem vocaſſe ullum Sancti Doctoris aſſertum: quæ omnia ſuis in literis profitetur. Quomodo ergo Proſper hunc appellat Epiſcopum? Quomodo ſcribit trahere in querelam Auguſtini nonnullas diſputationes? Quomodo ignorare poterat num, vel quo animo eſſet ad Auguſtinum ſcripturus? Falluntur ergo impugnatores Noriſii errore maximo, & falſitatem ſuperaddunt falſitati. Enimvero Arelatenſis admodum juvenis, ut ſcribit Eucherius, ſe recepit in Monaſterium, nec invenitur fuiſſe unquam in Africa. Epiſtola etiam ſcripta ad Auguſtinum Syracuſis non eſt Hilarii Arelatenſis, imo fortaſſis nullius Hilarii, ſed Hilari, ut ex vetuſtis Mſs. obſervarunt Benedictini. Alterius tamen Hilarii eſſe minime denegamus. Arelatenſis non meminit Auguſtinus, vel quia ſanctum virum ſui amatorem noluit aperte redarguere, vel quia ejus epiſtolas expectabat, quem ſcripturum, etſi dubitanter, præmonuit Beatus Proſper.

Opponunt 3. S. Hilarium anno 429. nondum fuiſſe Epiſcopum Arela-

Arelatenſem; nam ex Paræneticа Eucherii ad Valerianum colligitur Hilarium induiſſe Monachum Lirinenſem, quando S. Petronius electus eſt Antiſtes Bononienſium, ideſt, anno 430. *Hilarius*, inquit Eucherius, *nuper, & in Italia nunc Antiſtes Petronius, ambo ex illa pleniſſima, ut ajunt, mundanæ poteſtatis ſede unus in Religionis, alter in Sacerdotii nomen aſcendit*. = Reſpondeo falſum eſſe, quod Hilarius electus non ſit Epiſcopus Arelatenſis an. 429. Manifeſtum quippe eſt Honoratum prædeceſſorem Hilarii ſubrogatum fuiſſe Patroclo anno 426., ſediſſe autem duobus annis, & in pace quieviſſe die 14. vel 15. aut 16. Januarii anno 429. ut conſtat ex Oratione funebri habita in laudem Honorati ab eodem Hilario. Statim vero, ac Hilarius interfuit morti ac parentalibus Honorati, infulas hujus obtinuit, ut conſtat ex vita Hilarii conſcripta ab Honorato Maſſilienſi. Itaque verborum Eucherii ſenſus eſt, *Hilarius nuper Antiſtes Arelatenſis, & Petronius nunc Epiſcopus in Italia*, &c. ita ut τὸ *nuper* non ad Monachatum Hilarii, ſed ad dignitatem Epiſcopatus ſit referendum. Quod animadverterat Noriſius lib. 2. cap. 2. unde forte Macedo argumentum ſuffuratus eſt, diſſimulata reſponſione. Ceterum Hilarius fuit in Monaſterio Lirinenſi longe ante annum 430. & Eucherius ipſe in libro de Laudibus Eremi edito anno 428. meminit ipſius Hilarii jam Monachi Lirinenſis, ut obſervat Pagius ad hunc an. num. 25.

Quarto loco objiciunt verba Auguſtini ſcribentis de Dono Perſev. cap. 21. *Nunc facio libros, in quibus Opuſcula mea retractanda ſuſcepi*. At libros Retractat. juxta Noriſium explevit S. Pater anno 427. ut docet cap. ultimo lib. 1. H. P. Ergo ante annum 428. quando certe Hilarius non erat Epiſcopus Arelatenſis, Hilarius & Proſper contra Semipelagianos ſcripſerant ad Auguſtinum = Reſp. S. Patri conſilium fuiſſe non ſolum libros retractare, ſed & Opuſcula, & Epiſtolas, & Tractatus omnes judiciaria ſeveritate recenſere, ut ipſe ſcribit in Prologo Retractationum. Expleverat ergo anno 427. duos Retractationum libros, ſed retractanda ſuſceperat opuſcula alia, quod non potuit perficere a Juliano, & a Semipelagianis provocatus ad nova certamina. Quare nihil mirum ſi de Dono Perſev. ait, *Nunc facio libros, in quibus Opuſcula mea retractanda ſuſcepi*: ubi etiam conſulto ſcripſit *opuſcula*, deſignando Conciones, & Epiſtolas nondum redactas ad judicium cenſoriæ ſeveritatis. Reliqua Adverſariorum argumenta aut ſoluta ſunt Propoſitionibus præcedentibus, aut talia ſunt, quæ aliam non merentur reſponſionem.

Demonſtrandum jam eſt, non eſſe certum quod Hilarius abdixerit dogmata Semipelagiana. Pagius, Tillemontius, & Ballerinii fratres id probant ex antiquiſſimo Auctore vitæ S. Hilarii inter Opera S. Leonis pag. 913. ubi inducit Hilarium ſic loquentem: *Cum ipſius mundi principibus, cum quibus Apoſtolus deſcribit bellum juge eſſe, con-*

conflximus, quod nulli deerit, quicunque ad beatitudinem cæleſti gratia præcedente, & induſtria ſubſequente voluerit pervenire. Quæ verba (inquit Pagius) longe clariora ſunt, quam quæ afferuntur, ut probetur novam adverſus Sanctum Auguſtinum doctrinam initio fuiſſe ſecutum. At non ita eſt. Primo his verbis aſſeritur tantum neceſſitas prævenientis gratiæ ad operis perfectionem, & conſecutionem beatitudinis: imo Semipelagiani omnes, aut plerique ſaltem, ut ſcribit alter Hilarius, fatebantur *ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam ſibi ſufficere*: non ergo ſufficit ad Semipelagianiſmum vitandum confiteri gratiam præcedentem, quâ perveniat ad beatitudinem quicunque voluerit. Deinde, ut gratis detur, aſſeri prædictis verbis neceſſitatem prævenientis gratiæ etiam ad bonam voluntatem; neque hanc Semipelagiani negabant; ut conſtat ex verbis Proſperi in Epiſt. ad Auguſtinum, *Voluntates ſecundum ſuam phantaſiam a gratia non negant eſſe præventas*: & ex ipſo Auguſtino ſcribente de Prædeſt. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur*. Id vero quo ſenſu confiterentur Semipelagiani, dicam proximo capite v. Satis eſt nunc, prædicta Hilarii verba non eſſe adeo clara, ut eruditi viri judicarunt. Addo ſimilia ſcripſiſſe aliquando Caſſianum; non poſſe tamen a Semipelagianiſmo excuſari, propterea quod licet fateretur non ſolum actuum, verum etiam cogitationum a Deo eſſe principium, agnoſcebat tamen ſine gratia ante perfectam voluntatem laudabiles quoſdam motus, & appetitus virtutum; ut oſtendi Prop. I. Et denique nullus Semipelagianorum ad initium quoque hujuſmodi appetituum negavit gratiam aut naturalis conditionis, aut legis & doctrinæ, etiam interioris; ſed denegavit ſolam gratiam voluntatis, & operis, quam prædicta verba Hilarii Arelatenſis expreſſe non probant.

Attamen ob Hilarii ſanctitatem firmiſſime teneo, quod ſi errorem ſuum novit, illum abſque ulla hæſitatione depoſuit. Quod ad credendum adducor primo ex Sancti viri emendatione, ubi cognovit quæ male geſſerat in cauſſa Celidonii, acriter reprehenſus a S. Leone Papa in Epiſtola ad Epiſcopos per Viennenſem Provinciam conſtitutos. 2. Ex ipſa Epiſtola Proſperi exhibente nobis Hilarium, ut virum ſpiritualium ſtudiorum, & cupidum conferendi cum Auguſtino per literas ſenſum ſuum; quod argumentum movit Gilbertum Maguinum, ut certo crederet Hilarium abdicaſſe Semipelagianos errores in Confut. Hiſt. Prædeſt. p. 2. cap. 2. Verum hæc probabilem fidem faciunt, non certam. Denique nullam pervicacis erroris ſuſpicionem patitur S. Hilarii inculpata vita, & doctrina: ob quam in Epitaphio Templi Arelatenſis merito dictus eſt

Gemma Sacerdotum, plebiſque, orbiſque Magiſter.

Propositio V. Gennadius ad Semipelagianos declinavit.

Ita communiter Hiſtorici contra Franciſcum Suarez, Et probatur

quoniam Gennadius in lib. de viris illuſtribus Rufinum, quem Anaſtaſius Papa in Epiſt. ad Joan. Jeroſolym. declarat a ſuis partibus alienum, cap. 17. *Doctorum Eccleſiæ partem non minimam*, ejuſque invectivas ad utilitatem Eccleſiæ, auxiliante Domino ſcriptas autumat, non veritus appellare Hieronymum obtrectatorem incitatum ſtimulo æmulationis, & vertentem ſtylum ſuum ad obloquium. De Proſpero pariter cap. 84. ſcribit: *Legi & librum adverſus Opuſcula ſub perſona Caſſiani, quæ Eccleſia Dei ſalutaria probat, ille infamat nociva*. Contra Sancti Caſſiani Opera magnifice laudat tum hoc loco, tum cap. 63. agens de Eucherio. Libros Fauſti Semipelagianorum anteſignani cap. 85. appellat *Opus egregium*. Denique etiam de Auguſtino ſcribit cap. 38. *Error illius ſermone multo, ut dixi, contractus, lucta hoſtium exaggeratus necdum hæreſis quæſtionem dedit*. Quæ tamen a Gennadio dicta ſunt in Auguſtinum injurioſa, non reperiuntur in pervetuſto Codice Corbejenſi, ut adnotavit doctiſſimus Mabillonius Tom. 2. Analect. cap. 44. Legatur Cardinalis Noriſius lib. 2. cap. 16. & Appendicis cap. 4. Joannes Gonzalez Controv. IV. art. 14. Voſſius H. P. lib. 1. cap. XI. Cenſura Lovanienſium, & admonit. PP. BB. præfixa Operi de Eccleſiaſticis Dogmatibus, Baronius, Spondanus, Pagius, & Bellarminus de Script. Eccleſ. ad annum 490, &c.

Objicies 1. Gennadius lib. de Viris illuſtribus laudat Severum Sulpitium, quod ab errore Semipelagianorum reſipuerit = Reſp. hæc habere Gennadium: *In ſenectute ſua a Pelagianis deceptus, & agnoſcens loquacitatis culpam, ſilentium uſque ad mortem tenuit*. A Semipelagianis damnabantur plura errorum portenta, quæ aſſerebant Pelagiani, & magnum erat inter utroſque diſcrimen; ut conſtat ex dictis.

Ob. 2. In lib. de Eccl. dogmat. cap. 56. ait Gennadius: *Nullum credimus ad ſalutem, niſi Deo invitante venire, nullum niſi Deo auxiliante operari*: & cap. 21. *Initium ſalutis noſtræ Deo miſerante, & inſpirante habere nos credimus*. = Reſp. 1. cum Noriſio lib. 2. cap. 16. & Pagio ad annum 490. num. 21. librum de Eccleſiaſticis dogmatibus utique catholicam continere doctrinam, ſed ſcriptum a Gennadio multo tempore poſt librum de Viris illuſtribus, & jam recenſitis a Gelaſio inter apocrypha Opuſculis Caſſiani & Fauſti, quæ Gennadius tam impenſe laudaverat = Reſp. 2. in illo Opere fuiſſe a Catholico Scriptore interpoſita nonnulla verba ob latentem hæreſim Pelagianam, ut obſervarunt ex pluribus collatis mſs. PP. Mauro-Benedictini. = Reſp. 3. poſſe prædicta Gennadii verba accipi de aliquo gratiarum genere nec denegato a Pelagianis: quibuſcum Auctorem hujus Operis convenire probant Doctores Lovanienſes ex quo nuſquam meminerit peccati originalis, aut baptiſmatis infantium in remiſſionem peccatorum; cumque multos nominet hæreticos, nuſquam meminerit Pelagii, aut prolati contra eum catholici dogmatis; idem confirmat Eccleſia Lugdunenſis, cujus

extat

extat judicium de hoc libro Tom. IX. Biblioth. PP. Demonſtrant alii conſperſa Semipelagianiſmi ſemina in capite primo ac viceſimo, ubi docet vigere in homine lapſo electionem ad quærendam ſalutem, cum aliis Semipelagianiſmi characteribus. Denique & reſpondetur addubitare plures, an Opus illud ſit genuinum, editumque a Gennadio. Scimus Voſſium cit. loco affirmare, quod in quibuſdam Belgii Bibliothecis inſcribitur aut Fulgentio, aut Iſidoro, aut Gregorio Papæ. Antiqui Scholaſtici cum Magiſtro lib. 2. diſt. 35. & lib. 4. diſt. 12. tribuerunt illud Auguſtino. Benedictini in Append. Tomo VIII. Auguſtinianæ Pariſ. edit. notant a Trithemio lib. de Script. Eccl., & a Joanne Baleo Cent. 2. Scriptorum Britanniæ adſcribi Alcuino: unde ſcite admodum, & caute eidem Operi hunc fecere titulum, *Liber Gennadio tributus*.

Objiciunt 3. Gennadius cap. ult. de Viris ill. ait de ſeipſo: *Et opus de Fide mea miſi ad Beatum Gelaſium*. Quem textum ita legendum eſſe, non autem, *hoc opus*, *&c.*, adnotarunt Voſſius, Noriſius, & Pagius. Loquitur ergo Gennadius de alio Opere, ideſt, de Eccleſ. Dogmatibus: non eſt autem probabile Gennadium auſum mittere librum infectum Semipelagianiſmo ad Pontificem, qui jam Semipelagianos reprobaverat. Ad hanc objectionem tenet prima, & poſtrema reſponſio præcedens. Atque etiam reſp. optime emendatum ab eruditis viris textum Gennadii, cum certum ſit librum de Viris ill. non eſſe opus de fide. Sed neque certum eſt Opus de fide Gennadii eſſe librum de Eccl. Dogmatibus: & multo minus eſt certum probatam fuiſſe a Gelaſio fidem ipſius Gennadii. Is fertur ſcripſiſſe contra Pelagium libros, qui deperierunt. Hos miſit fortaſſe ad Gelaſium: atque, ſi divinare fas eſt, hos libros appellat Opus de fide ſua. Addo in pluribus Mſs. & editis libris de Viris illuſtribus deſiderari caput illud ultimum, in quo Gennadius loquitur de ſeipſo. Vide Tom. 1. Op. S. Hieronymi vet. editionum.

Objiciunt ultimo: Quæ Gennadius ſcripſit de Caſſiano & de Fauſto, dicta ab eo fuerunt per ignorantiam facti: unde ex illorum laudibus nulla erroris nota poteſt inferri quantum ſpectat ad dogma = Reſp. id minus eſſe credibile. Gennadius enim vixit paullo poſt Hilarium & Proſperum, qui ex Gallia Romam profecti Cæleſtini literas ad Galliarum Antiſtites impetrarunt. In his literis Proſper & Hilarius a Pontifice magnopere laudantur, & redarguuntur Auguſtinianæ doctrinæ calumniatores. Id profecto non potuit Gennadius ignorare, niſi addat ignorantiæ crimen mendacii. Cap. enim 84. ait ſe legiſſe Proſperi contra Collatorem Opuſcula: & ſi legiſſe verum eſt, viderit cap. 21. num 58. Cæleſtinum reprehendiſſe Caſſianum, ademiſſe Maſſilienſibus libertatem malæ loquentiæ, & Auguſtini Opera celebri elogio probaſſe. Quare aut mentitur, & iſta non legit; aut fuſus in criminationem Proſperi, & in laudes Maſſilienſium non laboravit facti ignorantiâ.

At ſive ignarus hæc ſcripſerit, ſive malevolus; negari non poteſt plus æquo in Semipelagianos fuiſſe ſtudioſum.

APPENDIX.

Quum ad ſalvandam rectam fidem & ſanctitatem quorumdam Semipelagianorum, neceſſe ſit affirmare interpretatos fuiſſe Epiſtolam S. Cæleſtini eo ſenſu, quod in ea approbata ſit doctrina S. Auguſtini in Operibus ſcriptis adverſus Pelagianos, non autem in poſtremis, quibus Semipelagianiſmus ſuffoditur; ne quis inferat minus valida eſſe argumenta, quæ pro nonnullis capitibus Auguſtinenſis Scholæ petuntur ex libris de Correptione & Gratia, de Prædeſt. SS. & de Dono perſeverantiæ, operæ pretium eſt refutare fallacem illam Semipelagianorum opinationem: quod præſtat Auguſtini diſcipulus & defenſor S. Proſper contra Collatorem cap. XXI. num. 59. *Maneat plane* (inquit) *maneat iſta conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, ſi in eadem cauſſa ejuſdem viri diſſentit antiquitas: & aut inutile, aut incongruum judicetur quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, diſſonans invenitur.* Atque enumeratis Auguſtini adverſus Pelagianos ſcriptis, ſubjungit Proſper: *Et ſi in omnibus operibus, multiſque aliis, quæ enumerare longum eſt, idem doctrinæ ſpiritus, eadem prædicationis forma præceſſit; agnoſcant calumniatores ſuperfluo ſe objicere, quod his libris non ſpeciale neque diſcretum teſtimonium ſit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apoſtolica enim Sedes quod a præcognitis ſibi non diſcrepat, cum præcognitis probat; & quod judicio jungit, laude non dividit.* Ceterum quo loco habuerint doctrinam Sancti Patris una cum Cæleſtino poſteriores Pontifices, demonſtratum eſt Tomo I. in præfatione ad librum de Electione Sanctorum.

CAPUT IV.

Demonſtratur contra Semipelagianos prævenientis Gratiæ ad initium Fidei neceſſitas.

Etsi poteſt quiſque dogma Catholicum ex diſputatis poſtremo capite de H. P. atque ex præcedentibus quatuor pleniſſime percipere, & propugnare; ne videamur tamen aut de Scholaſticis diſſidiis, aut de quæſtionibus Critico-Hiſtoricis, quam de Polemicis ad fidem pertinentibus magis eſſe ſoliciti: volumus de Gratiæ neceſſitate ad initium fidei hoc loco breviter pertractare. Ita Auguſtinus poſtquam Chriſti gratiam neceſſariam eſſe ad quodlibet opus ſalutare, & non dari ſecundum merita noſtra plurimis operibus demonſtraverat; Semipe-

Digitized by Google

mipelagianos fidem ab operibus diſtinguentes, ſingulari Opere de Prædeſtinatione Sanctorum refutavit, quaſi in compendium redactis, & ad ſuſcitatam a Maſſilienſibus quæſtionem applicatis ſuperiorum librorum argumentationibus. Ex eodem de Prædeſtinatione SS. libro, & ex Opere Proſperi adverſus Collatorem, ubi occurrunt plura ad eliminandum Semipelagianiſmum perutilia, curabo præſertim totam dirimere controverſiam. Pro qua ſciendum eſt diſputationem inſtitui de Fide, prout ad ſalutem æternam ordinatur, per quam Chriſtiani ſumus, & ad juſtificationem diſponimur: nam fidem humanam, quâ ab impiis, & infidelibus nemo diſcernitur, conſenſu omnium nullam gratiæ opitulationem requirit, niſi illam, qua creati ſumus cum participatione rationis.

Propositio .. Gratia Chriſti ad initium fidei neceſſaria eſt.

Sacris literis, ſimulque Auguſtinianis argumentationibus primum evincitur. 1. Apoſt. ad Rom. xi. v. 6. ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus*: quo teſtimonio probatur non dari gratiam ſecundum merita noſtra: Atqui non receditur ab hac Pelagiana ſententia, *ſi non pertinet ad Dei gratiam quod credere cœpimus*, ut Auguſtinus docet de Prædeſt. Sanct. cap. 2. n. 3. Igitur quod credere incipiamus pertinet ad gratiam Dei. II. Idem Apoſt. ad Rom. xi. v. 35. inquit: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Atqui ſi initium fidei noſtræ ex nobis eſt, *Initium fidei noſtræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis ſupplementum ejus, & ſi quid aliud fideliter poſcimus*, ait eodem cap. n. 4. Auguſtinus. Non eſt ergo duntaxat ex nobis initium fidei noſtræ. III. Idem Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap. 4. n. 7. habet: *Quis enim te diſcernit?* At ſi penes nativas arbitrii vires foret virtus credendi, uti S. Pater demonſtrat eodem libro cap. 3. n. 7. uſque ad cap. 5. num. 10, *poſſet dicere homo inflatus adverſus alterum, diſcernit me fides mea, juſtitia mea.* Igitur credere penes naturales arbitrii vires non eſt. Vide etiam de lib. arb. cap. 7. num. 15. & quæ nos diſſeruimus cap. præcedentis libri xii., Prop. prima. IV. Ita Apoſtolus loquitur ad Philip. 1. 29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo*: Ad patiendum pro Chriſto requiritur gratia: Pariter ergo requiritur ad credendum in Chriſtum; nam ut S. Pater ratiocinatur ibid. cap. 2. *Utrumque oſtendit Dei donum, quia utrumque dixit eſſe donatum. Nec ait, ut plenius, & perfectius credatis in eum, ſed ut credatis.* V. Ad Corinth. 1. cap. 7. 25. de ſeipſo ait Paulus, *Miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis*: Sed, ut Auguſtinus diſſerit eodem loco num. 5. non dixit Apoſtolus *ſeipſum miſericordiam conſecutum, ut fidelior, ſed ut fidelis eſſet.* Sciebat ergo initium fidei ſuæ donum eſſe miſericorditer ſibi collatum. VI. *Quis non videt prius eſſe cogitare, quam credere?* Inquit eodem loco Auguſtinus: Atqui ſancta cogitatio eſt donum gratiæ, per Apoſtolum 2. ad Corinth. cap. 3. verſ.

verſ.5. *Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis*. Erit ergo donum gratiæ ipſum credere. Legite etiam de Grat. & lib. arb. citato cap. 7. num. 16. VII. Oramus Deum, *ut nobis adaperiat oſtium verbi ſui*, cum Apoſtolo ad Coloſſ. 4. v. 3. nec orando petitur niſi quod ab ipſo tribuitur. Atqui *per oſtii aperitionem initium fidei audientium ſignificavit Apoſtolus*, inquit Auguſtinus cap. 20. num. 41. Eſt itaque oratio noſtra *apertiſſima demonſtratio, etiam ipſum initium fidei eſſe Donum Dei*. Hæc divinarum Scripturarum teſtimonia non eſſe accipienda de gratia ordinis naturalis demonſtratum eſt citata prop. 1. cap. XII. præcedentis.

Probatur 2. ex Conciliis. Primum ex canone 6. Arauxicano non ſemel repetito. Deinde etiam ex Tridentino ſeſſ. 6. can. 3. & 5. de quibus eodem cap. XII.

Tertio loco demonſtratur ex Patribus. Plura ex his proferunt Bellarminus lib. 6. de Gratia & lib. arbit. cap. 4. & L'Herminier Tom. 4. pag. 130. & ſequentib. ſed omnia fere generalia ſunt, probantque neceſſitatem gratiæ ad initium cujuſque boni operis. Semipelagianos ergo fidem ab operibus diſtinguentes validius impugnant ſequentia. Juſtinus Apolog. 2. ait: *Ipſe perſuadet, atque ad fidem nos adducit*. Clemens Alex. lib. 2. Stromat. *Fides non eſt electionis bonum opus, ſed aſſenſus valido alicui præſtitus*. Irenæus lib. IV. adv. Hæreſ. cap. 9. *Impoſſibile ſine Deo diſcere Deum*. Baſilius in Pſ. 115. *Fides multo ſuperior rationalibus methodis animam ad aſſenſum trahendo... ſancti Spiritus operationibus in nobis efficitur*. Greg. Nazianz. orat 42. *Poſſibile non eſt terreni corporis, ac mentis captivæ craſſitiem Deum concipere, niſi auxilio confortatam*. Hæc, aliaque plura cum græce, tum latine collecta invenies apud Cl. Iſaacium Habertum lib. 1. Theologiæ Græcorum Patrum cap. 8. De S. Joanne Chryſoſtomo ſatis diſputavi cap. 2. Auguſtini mentem ſcrutatus ſum nuper. Martyris Cypriani ſententiam demonſtrat idem Auguſtinus de Præd. SS. cap. 14. num. 28. de aliis Patribus præſertim Auguſtino poſterioribus nemo dubius erit. Si veteres aliquando non tam aperte locuti ſunt, non diſputabant contra inimicos Eccleſiæ, ſecuri loquebantur, & conciones habebant ad populum, ut perſæpe monui cum ipſomet Auguſtino eodem cap. 14. num. 27.

Demonſtratur præterea propoſitio rationibus Theologicis. Quarum ſit prima: Fides eſt juſtificationis noſtræ principium: Juſtificationis principium a gratia præveniente ſumendum eſt: Ergo a gratia præveniente efficitur ipſa fides. Et minor quidem propoſitio eſt definita canone Tridentino. Majorem probat Auguſtinus eodem lib. de Præd. SS. cap. 7. n. 12. ex verbis Apoſtoli ad Galatas 2. 16. *Nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti*. Apoſtolus autem ideo dicit *ex fide juſtificari hominem, non ex operibus, quia ipſa prima datur, ex qua impetrantur cetera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus juſte vivimus*. Probat eam-

Digitized by Google

eamdem majorem S.Pater ex Pſal. 126. *Niſi Dominus ædificaverit domum, &c.* ex quo ita Semipelagianos comprimit: *Et dicitur a vobis, Fides eſt a nobis, cetera a Domino ad juſtitiam pertinentia: quaſi ad ædificium non pertineat fides, quaſi ad ædificium, inquam, non pertineat fundamentum*. Sit altera argumentatio: In fide noſtra adimplentur promiſſiones factæ a Deo ſemini Abraham, ut docet Apoſtolus ad Rom. 4. 16. Si ergo initium fidei ſit ex nobis, *ut Dei promiſſa compleantur non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate, & quod a Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ*. Ita S. Doctor cap. x. num. 19. Poſtrema ratio, ut ultima primis cohæreant, ſit: Gratia non eſt merces operum naturalium; *Quis autem dicat eum, qui jam cæpit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri?* ait magnus Fidei athleta cap. 2. num. 4. Si ergo initium fidei ſit ex nobis; erit gratia naturalium meritorum ſtipendium & merces.

Objectiones dissolvuntur.

Semipelagiani autem errorem ſuum ſequentibus argumentis conabantur defendere. Objiciebant 1. apud Auguſtinum de Præd. SS. cap. 6. num. 11. Multi audiunt verbum veritatis; ſed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo iſti credere, nolunt autem illi = Reſp. S. Pater: *Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas a Domino, diſcernendum eſt utique, quid veniat de miſericordia ejus, quid de judicio*. Miſericordia, quæ prævenit fidem, eſt in electione Dei, & præparatione divinorum auxiliorum: judicium in excæcatione & denegatione hujuſmodi auxiliorum. Vide quæ ſcribit Apoſtolus ad Rom. cap. XI. 19. & 20. Quærentibus autem cur uni donetur, alteri non donetur efficax auxilium ad credendum, reſpondet eodem loco S. Pater, inveſtigabiles eſſe vias Domini, & miſericordiam quæ gratis liberat, & veritatem, quæ juſte judicat. Atque id intelligendum eſt de hominibus ſumptis comparative, ut explicavimus de H. P. cap. VIII.

Objiciebant 2. apud eumdem Auguſt. cap. 7. n. 12. Apoſtolus ad Eph. 2. v. 9. diſtinguit fidem ab operibus. Igitur ex quo gratia ad opera bona neceſſaria ſit, non infertur illius ad initium fidei neceſſitas = Reſp. diſtinguendo antecedens: Apoſtolus fidem ſecernit ab operibus, quatenus ipſa impetrat cetera, quæ proprie nuncupantur opera, in quibus juſte vivimus; concedo: quatenus ipſa fides non eſt opus & donum Dei merita noſtra præveniens, nego antecedens. Ita Auguſtinus eodem loco adducens in ſuæ reſponſionis confirmationem quod ſcribit ibidem Apoſtolus v. 8. *Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt*: & verba Joannis cap. 6. 29. *Hoc eſt opus Dei ut credatis in eum, quem miſit ille*. Si ergo fides eſt donum, & opus Dei, non diſtinguitur ab operibus, niſi ſenſu explicato.

In-

Digitized by Google

Inſuper objiciebant verba Apoſtoli ad Rom. x. 9. *Si confitearis ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, ſalvus eris*: & quæ ibidem, atque ad Hebræos xi. proferuntur in fidei commendationem. Reſp. ad 1. Sanctus Pater memorati libri cap. xi. num. 22. ſic dici, *Si credideris, ſalvus eris*, quemadmodum dicitur ad Romanos viii. 13. *Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Utrobique enim unum exigitur, alterum offertur. Igitur ut facta carnis mortificare donum Dei eſt, ita donum eſt confiteri & credere Dominum Jeſum. Ceterum credere, mortificare opera carnis, aliaque id genus nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur; quoniam ipſe facit ut faciamus, ipſe prior elegit nos, ipſe operatur in nobis velle & perficere, ipſe denique eſt electorum ſuorum virtus, fortitudo, ac præmium. Quod de laudibus fidei dictum eſt, ſolvitur a D. Proſpero cap. 16. adverſus Collatorem: *Apoſtolus enim laudat hominum fidem; ſed pro hoc bono eorum agit gratias Deo*. Videatur idem Apoſtolus ad Rom. 1. 8.

Opponebant 4. Matthæi vii. 7. ſcriptum eſt: *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis*. Ergo petere, quærere, & pulſare noſtrum eſt: cetera Deus ſupererogat. = Reſp. noſtrum quidem eſſe petere, quærere, pulſare, at non ſine gratia præveniente atque excitante. Nihil peti a Deo, ut oportet, ſine gratia demonſtrat S. Pater de Dono Perſev. cap. 23. ex orationibus Eccleſiæ, quibus Dominum obſecramus, ut faciat nos, quæ ſibi ſunt placita, poſtulare: *Quando enim*, inquit, *non oratum eſt in Eccleſia pro infidelibus, atque inimicis ejus ut crederent?* 2. Ex Apoſtolo ad Rom. viii. 15. *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater*: & v. 26. *Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, atque ex divinæ ſcripturæ locis conſimilibus. Quibus recitatis, & expoſitis, *Adtendant ergo*, inquit, *quomodo falluntur, qui putant eſſe a nobis, non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulſemus: & hoc eſſe dicunt, quo gratia prædicetur, merito noſtro ut ſequatur illa, cum accipimus petentes, & invenimus quærentes, aperiturque pulſantibus. Nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris eſſe, ut oremus, hoc eſt, petamus, quæramus, atque pulſemus*. Addit præclarum Ambroſii teſtimonium, aliaque plura. Atque dicta modo de petitionibus, de quolibet bonæ voluntatis motu, vel opere ad juſtificationem ſpectante conſtanter teneto.

Quinto objiciebant nonnulla Scripturarum ſanctarum exempla: Primum eſt Davidis, cujus voluntas ædificandi templum bona erat, & commendatur 3. Regum cap. 8. 18. nec tamen erat a Domino, qui elegit filium ejus, ut illud ædificaret nomini Domini Dei Iſrael. Poteſt ergo ſimiliter eſſe a nobis ſine Deo bona voluntas credendi, quæ bona ſit & benemerens. Alterum exemplum eſt Cornelii, cujus orationes & eleemoſynæ

moſynæ promeruerunt, ut per Apoſtolum Petrum inſtrueretur in fide, quemadmodum fuſe narratur in x. cap. Actuum Apoſtolorum. Tertium eſt Zachæi, qui dum quærebat videre Jeſum, & aſcenderat hac de cauſſa in arborem ficus, dictam Arabice *Giumum*, Syriace *ficum ſylveſtrem*, a Dioſcoride *Sycaminum*, ab Evangeliſta *Συκόμωρον*, *ſycomorum*; audire meruit Lucæ 19. 5. *Hodie in domo tua oportet me manere*. Quartum eſt Nathanaelis, quem Jeſus vocavit ad fidem, quoniam verus erat Iſraelita, neque dolus erat in illo, ut habetur Joan. 1. 47. Ultimum eſt Latronis, qui converſus ad Jeſum meruit audire, *Hodie mecum eris in paradiſo*: Lucæ XXIII. 43.

Generalis reſponſio eſt hæc omnia *agere gratiam Salvatoris*, ut inquit S. Proſper contra Collat. cap. 8. n. 22. Deinde expendamus ſingula. Non ſequitur voluntatem ædificandi templum in Davide minime fuiſſe a gratia, propterea quod Deus elegerat ad opus iſtud Salomonem. Patri enim dederat Deus bonam voluntatem, filio conceſſit etiam operis complementum: cumque ille operetur in nobis velle, & perficere pro ſuo beneplacito, uni gratiam inſpirat ut velit, alteri etiam largitur ut faciat. S. Proſper citato libro cap. 12. n. 35. id duplici exemplo confirmat. Primum eſt Apoſtolorum, qui utique bonam voluntatem prædicandi Evangelium *ex Deo habebant*; & tamen cum tentarent ire in Bithyniam, Act. 16. 7. *non permiſit Spiritus Jeſu*. Alterum eſt quotidianum in Eccleſia, quæ orat pro inimicis ſuis, ideſt, infidelibus, etſi horum plures Deus nequaquam elegerit. Atque id, inquit Proſper, Eccleſia *numquid non ex ſpiritu Dei facit*? Paullo ſupra cauſſam reddiderat, cur Deus noluerit templum ædificari a Davide, cui bonam voluntatem fuerat elargitus: nempe ob typum ac ſignificationem myſterii. Præfigurabat enim Salomon Chriſtum Dominum, a quo Eccleſia, cujus templum figura eſt, fuerat conſtruenda: atque ita ſane, ut nullus alius poneret ædificii fundamentum, ideſt, initium fidei; ſed eſſet Chriſtus lapis angularis, & cæleſtis Jeruſalem ædificator. Quantum ad Cornelium pertinet: reſpondet S. Pater de Præd. SS. cap. 7. ejus orationes & eleemoſynas Deo fuiſſe utique acceptas, antequam crediſiſſet in Chriſtum: *Nec tamen ſine aliqua fide donabat, & orabat; nam quomodo invocabat, in quem non crediderat?* Deerat itaque ei fides explicita in Chriſtum; credebat tamen in Deum, nec ſine gratia Reparatoris. De Zachæo ita S. Proſper cap. 7. num. 19. *Ne lateret cauſſa hujus ſalutis, adjecit, Venit enim filius hominis ſalvum facere, & quærere quod perierat: ut quem agnoſcebamus ſalvum factum, ſciremus a quærente præventum*. Sequitur eodem loco de converſione latronis: *In latronis quoque juſtificatione, etiamſi nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia; nonne cum omnibus credentibus etiam ipſum acciperemus adtractum, dicente Domino, Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo, &, Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum? Inter omnia autem*

hunc vel traditum eſſe, vel tractum, etiam ipſius confeſſio docet. Qui cum aliquandiu blaſphemaſſet in Jeſum Chriſtum, repente eſt mutatus, & dixit, Domine, &c. De Nathanaele legimus ibidem dixiſſe Chriſtum v. 48. *Priuſquam te Philippus vocaret, cum eſſes ſub ficu, novi te. Quæ Domini viſio,* inquit D. Bern. in Cantica, *nunquid gratiæ præparatio non fuit?* Itaque *manifeſtiſſime credendum eſt, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradiſi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zachæi, qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, ſed divinæ largitatis donum.* Ita Synodus II. Araux. Canone 25.

Si quæras quomodo Cornelius, & infideles alii antequam converterentur ad Chriſtum aliquod bonum opus facere potuerint virtute gratiæ, cum primus gratiæ effectus ſit ipſa fides; reſpondeo quod in ipſa fide primum conſiderari poteſt ſancta cogitatio & colluſtratio mentis, deinde inſpiratio ſanctæ voluntatis audiendi Evangelium ex deſiderio ſalutis æternæ; ulterius deliberatus aſſenſus, ſive actus ipſe credendi. Fides ergo dicitur primus effectus gratiæ, non quantum ad aſſenſum, ſed quantum ad præcedentem illuſtrationem, atque inſpirationem. Imo ante explicitam fidem in Chriſtum, poteſt per gratiam excitari in nobis fides in Deum, & ſancta cogitatio, quæ ſufficiat ad referenda opera noſtra in ipſum Deum, itaut plura infidelium opera bona ſint, in illorum quoque ſententia, qui ad omne opus bonum cum gratiam, tum relationem in Deum exiſtimant neceſſariam.

Denique objiciebant Semipelagiani teſtimonia quædam Sanctorum ac in primis ipſius Auguſtini; qui Epiſt. 102. quæſt. 2. num. 14. ſcripſit, *tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri.* Sed reſpondet S. Pater de Prædeſt. SS. cap. IX. num. 18. ſe hæc dixiſſe ſine præjudicio latentis conſilii Dei, aliarumque cauſſarum. *Quid enim eſt verius,* inquit, *quam præſciſſe Chriſtum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato ſibi Chriſto a ſeipſis habituri eſſent fidem, an Deo donante ſumpturi, ideſt, utrum tantummodo eos præſcierit, an etiam prædeſtinaverit Deus, quærere ac diſſerere tunc neceſſarium non putavi. Proinde quod dixi tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri, poſſet etiam ſic dici, tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui electi fuerant in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Hæc omnia Auguſtinus & Proſper adverſus capitale dogma Semipelagianorum. De ſpeciali dono perſeverantiæ diſputabitur libro XVIII.

CA-

CAPUT V.

Quæritur an Semipelagiani gratiam aliquam interiorem ad initium fidei agnoverint neceſſariam.

JANSENIUS lib. 8. de H. P. cap. 6. aſſerit Maſſilienſes etiam ad initium fidei veram aliquam interiorem gratiam admiſiſſe, & in hoc proprie illorum ſitum fuiſſe errorem, quoniam vellent uſum & abuſum ipſius gratiæ relinqui in liberi arbitrii poteſtate. Joan. Baptiſta Gonet cruditus Thomiſta diſp. 2. de Grat. cap. 3. aliam a Janſenii ſententia putat eorum, qui docent inter Semipelagianos aliquos omnem prorſus gratiam ab initio fidei, & meriti removiſſe, alios talem admiſiſſe, quæ cum eſſet pure indifferens, & liberi arbitrii determinationem non efficeret, ſed expectaret, locum aliquem naturali merito relinqueret: quod docet Franciſcus Macedo in *mente divinitus inſpirata*, art. 5. & defendit ſatis erudite ipſe Gonet. Hæc ſententia quatenus ponit diſcrimen inter Semipelagianos, nullatenus differt a ſententia Janſenii; nam Janſenius lib. 7. cap. 2. idem tradit; imo profitetur ſe controverſiam non movere de primis Semipelagianis, qui omnem gratiam ad initium fidei & bonæ voluntatis penitus reſpuebant, quibus accenſet Fauſtum & Caſſianum; ſed de alia factione, eorum ſcilicet, quos contendit gratiam Chriſti non prædeterminantem admiſiſſe, & in hoc illorum conſiſtere errorem. Quare Gonet recurrendo ad duplicem ſectam Semipelagianam non recte difficultatem aſſequitur, neque hac ratione videtur oppoſitis argumentis ſatisfacere. Et multo minus impugnari poteſt Janſenius teſtimoniis Caſſiani, aut aliorum de prima Semipelagianorum factione, ut facit Antonius Boucat diſſert. Præamb. de Grat. artic. 3. Nam Janſenius ultro fatetur Caſſianum ad initium fidei nullam veram gratiam reapſe admiſiſſe. Diſcrepat tamen alio ex capite Goneti ſententia ab opinione Janſenii, quod is hæreſim Semipelagianam conſtituit in indifferentia ac poteſtate liberi arbitrii utendi & abutendi gratiæ adjutorio pugnans pro neceſſitate gratiæ inferentis neceſſitatem. A quo pravo dogmate cum Gonetus & Macedo ſint alieni, habent ſibi conſentientes ex Thomiſtis, atque Noſtratibus ſatis multos, inter quos Auctor Scholæ Thomiſticæ vindicatæ animad. 26. connumerat Salmanticenſes, Contenſonium, Piccinardum, alios. Fulgentius Bellelli parum ab his diſcrepat contendens Semipelagianos non denegaſſe ad initium fidei gratiam Conditoris, ſive Adjutorium collatum Adæ, ſed gratiam Redemptoris tantummodo. Ex adverſo nullam veram gratiam prævenientem initia fidei admiſſam a Semipelagianis defendunt qui gratiam per ſe efficacem rejiciunt, ut faciunt Mediſtæ omnes. Item aliqui hujus gratiæ propugnatores, ut noſter Baſilius Poncius Releſt. de Grat. neceſſitate

p. 1. c. 4, memoratus Boucat, & L'Herminier Tom. iv. pag. 102. quidam alii, quorum circa efficaciam gratiæ ſententia perplexa eſt, & ambigua, ut Honoratus Tournely lib. 1. de Gratia pag. 92. Videamus, quæ ſingulos moveant, tum inde judicium noſtrum nec perverſe, nec acerbe dicturi.

Semipelagianos gratiam aliquam indifferentem ad fidei initia non denegaſſe pluribus argumentis poſſet monſtrari. I. S. Proſper in Epiſt. ad Auguſtinum num. 4. ita de quibuſdam Semipelagianis ſcribit: *Quidam vero horum in tantum a Pelagianis ſemitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præveniat merita cogantur, ne ſi meritis redditur, fruſtra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuſcujuſque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec exiſtentem, liberi arbitrii & rationalis gratia Creatoris inſtituat; ut per diſcretionem boni & mali ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus poſſit ſuam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur pervenire per naturalem ſcilicet facultatem, petendo, quærendo, pulſando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene uſus, ut ad iſtam ſalvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire*. Ubi videtur Proſper hos Semipelagianos redarguere, quod nullam gratiam admiſerint, præter gratiam Conditoris homini primo collatam. Neque enim dici poteſt per ſolam gratiam initialem intelligi hoc loco nudam facultatem arbitrii, quia hanc non denegabant nec rigidiores illi Semipelagiani num. 3. deſcripti. II. Proſper paucis interjectis omnem dirimit controverſiam, ſcribens admiſiſſe quidem gratiam aliquo ſenſu prævenientem, ſed quæ ſubderetur hominum voluntati: *Nec conſiderant ſe gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt eſſe meritorum, etiam illis voluntatibus ſubdere, quas ab ea ſecundum ſuam phantaſiam non negant eſſe præventas*. III. Sunt his etiam clariora verba Hilarii ſcribentis: *Cæterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam ſibi ſufficere poſſe conſentiunt*. IV. Idem fatetur Auguſtinus de Prædeſt. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum ſibi quemquam ſufficere poſſe conſentiant*. V. Semipelagiani non ſolum negabant eſſe donum Dei initium fidei, ſed etiam finalem perſeverantiam: at ad finalem perſeverantiam non denegabant neceſſitatem gratiæ indifferenter præmoventis. Ergo neque eam negabant ad initia ſanctæ *credulitatis*. VI. Ut conſtat ex Epiſt. Hilarii num. 6. Semipelagiani moleſte ferebant diſcrimen traditum ab Auguſtino inter gratiam collatam Adæ, ſine qua per liberum arbitrium perſeverare non poterat, & gratiam nunc prædeſtinatis præparatam, qua perſeverantia ipſa donatur: & in hoc ſolo volebant a primo homine omnium diſtare naturam, *ut illum integris viribus voluntatis*

tatis juvaret gratia volentem, ſine qua perſeverare non poterat; hos autem amiſſis & perditis viribus credentes tantum non ſolum erigat proſtratos, verum etiam ſuffulciat ambulantes. Si ergo Maſſilienſes non denegabant in Adam adjutorium *ſine quo* ad omnia opera ſalutaria, neque illud negabant in hominibus lapſis ad fidem. VII. Auctore eodem Hilario num.4. aſſerebant Semipelagiani non valere de fide argumentum Auguſtini petitum ex verbis Apoſtoli, *Quid autem habes, quod non accepiſti?* & rationem hanc afferebant, *cum in eadem natura remanſerit, licet vitiata, qua prius ſana ac perfecta donata ſit*. Abominabantur tamen & damnabant, ſi quis exiſtimaret, *quicquam virium in aliquo remanſiſſe, quo ad ſanitatem progredi poſſit*. Fatebantur ergo in homine lapſo virtutem credendi, ut in homine primo poteſtatem qualecunque bonum opus perficiendi. Atqui in homine primo nequaquam denegabant ad perfectionem, & conſummationem bonorum operum adjutorium ſine quo, ſive gratiam pediſequam, & verſatilem. Ergo neque hujus adjutorii neceſſitatem inficiabantur ad fidem habendam. VIII. Illam prædeſtinationem & gratiam Semipelagiani negabant, ex qua putabant induci fatalem neceſſitatem, removeri virtutes, & lapſis curam adimi reſipiſcentiæ, afferri ſanctis occaſionem torporis: hæc autem non arbitrati ſunt conſequi aut ex prædeſtinatione, quæ pendeat a præſcientia meritorum, aut ex gratia Moliniſtice ſufficiente, & quæ ſit ad nutum voluntatis ſuſpenſa. Negabant ergo ſolam gratiam per ſe efficacem, & prædeſtinationem ſecundum propoſitum. IX. Nullibi legimus Auguſtinum adverſus Semipelagianos argumentatum fuiſſe ab improportione, quæ intercedit inter gratiam ordinis naturalis, & actus ſupernaturales. Quod ſane argumenti genus obvium erat, atque palmare, ſi ad initia ſupernaturalium operum nullam aliam Semipelagiani gratiam requirebant, quam naturalem. Igitur præter naturalem gratiam, dicendi ſunt aliquam ſupernaturalem probaſſe. Hæc ſunt pro una parte argumentationes præcipuæ.

Pro alia autem parte ſtant, quæ ſequuntur. I. Initialis gratia, quam fatebantur Semipelagiani non alia eſt, quam naturalis facultas pertinens ad conditionem naturæ. Non ergo eſt gratia ſupernaturalis indifferens. Antecedens demonſtratur ex verbis Proſperi n. 3. prolatis præcedenti paragrapho argumentatione 1. *Quidam vero, &c.* II. Affirmat idem Proſper, hanc fuiſſe Semipelagianorum aſſertionem, *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo ſponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint*. Ita in eadem Epiſt. num.5. Conſtituebant ergo aliquod fidei meritum ante ſupernaturalis gratiæ auxilium. III. Ex eodem Proſpero paullo infra volebant *obedientiam priorem eſſe quam gratiam, ut initium ſalutis ex eo qui ſalvatur, non ex eo credendum ſit ſtare, qui ſalvat: & voluntas hominis*

Digitized by Google

minis divinæ gratiæ ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubjiciat voluntatem. Ergo initium ſalutis in naturali poteſtate, & obedientia arbitrii gratiam præcedente conſtituebant. IV. S. Pater Auguſtinus de Præd. Sanctorum cap.3. confitetur, ſe ante Epiſcopatum laboraſſe eodem cum Semipelagianis errore; putabat enim, *Fidem, qua in Deum credimus non eſſe donum Dei, ſed a nobis eſſe in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo*. En expreſſe Semipelagianum errorem in eo ſitum, quod fides dona ſupernaturalium gratiarum præcedat. V. Bonifacius ſecundus Papa in Epiſt. ad S. Cæſarium Arelatenſem data ineunte anno 530. ita de Semipelagianis loquitur. *Indicas, quod aliqui Epiſcopi Galliarum, cum cetera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum, qua in Chriſtum credimus, naturæ eſſe velint, non gratiæ*. VI. Impugnans Auguſtinus Semipelagianos a cap.2. de Prædeſt. SS. uſque ad libri poſtremum probat eos non recedere a damnato dogmate Pelagiano: *Gratia ſecundum merita noſtra datur*, quoniam aliquid præcederet ex hominibus propter quod gratiam conſequantur, *Si non pertinet* (inquit) *ad Dei gratiam, quod credere cœpimus*. Igitur Semipelagiani eatenus ad Pelagianiſmum declinabant, quatenus ante largitionem gratiarum locabant in nuda poteſtate arbitrii initia fidei. VII. Secunda Arauxicana Synodus canone 5. & 7. definit initium fidei non eſſe in nobis *naturaliter, & per naturæ vigorem*. Igitur Semipelagiani quos canones illi perſtringunt, putabant primordia fidei ex vigore, & nativa facultate arbitrii prodire. VIII. Damnata eſt ab Innoc. X. & Alex. VII. quarta propoſitio Janſenii: *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus etiam ad initium fidei; Et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas obſiſtere & obtemperare*. Quamquam vero hæc propoſitio in poſtrema parte aperte hæretica ſit, collineatque ſcopo Janſenii propugnantis gratiam, qua evertitur libertas indifferentiæ; nihilotamen minus, cum ſimul declarata ſit & hæretica & falſa, non ſolum videtur damnata quantum ad dogma expreſſum ſecunda parte, verum etiam quantum ad doctrinam Semipelagianam delineatam in prima. IX. Tandem, ut pares ſint numero pro utraque parte rationes, ex quo nullibi Auguſtinus Semipelagianos revincat quod gratiam denegarent ad operum bonorum conſummationem eamque illi palam faterentur, conſequens eſt ut ad bene operandum admiſerint veram gratiam, non tamen efficacem & adjutorium *quo*, manifeſte ab illis repudiatum. Igitur ex quo Auguſtinus ubique Semipelagianos exagitaverit, quod ad initium fidei gratiam negarent, & hanc ipſi faterentur eſſe in nobis ex nobis, infertur ex oppoſito ad initium fidei non admiſiſſe gratiam indifferentem, nec adjutorium ſine *quo*, neceſſarium juxta Semipelagianos ad opera perficienda.

In

In tanta opinionum diverſitate orta ex argumentis partim veroſimilibus, partim non recte ponderatis; principio indubitatum eſt diſplicuiſſe Semipelagianis gratiam victricem, & prædeſtinationem, ſive diſcretionem electorum ſecundum Dei propoſitum, & abſque operum præſcientia. Quod liquet primo ex Epiſtola Proſp. num. 3. ubi dicuntur Semipelagiani aſperrimam putaſſe Auguſtini doctrinam, objicientes, *removeri omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præveniat voluntates, & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſſitatem*. Confirmatur ex Hilario ſcribente, quod moleſte ferebant *ita dividi gratiam, quæ vel primo homini data eſt, vel nunc omnibus detur, ut ille acceperit perſeverantiam, non qua fieret, ut perſeveraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeverare non poſſet: nunc vere ſanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adjutorium perſeverantiæ detur, ſed tale, ut eis perſeverantia ipſa donetur, non ſolum ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verum etiam, ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint*. Idem demonſtratur, quod nollent gratiam ſibi ſubjicere voluntatem, nec præviam eſſe humanorum meritorum, ſed comitem, ut ſatis apparet ex dictis. Quare argumenta Proſperi, & Auguſtini non ſolum probant ad initium fidei neceſſitatem gratiæ ſufficientis, ſed etiam neceſſitatem gratiæ efficacis, quæ ſuum conſummat opus, quæ nulla ancipiti cauſa ſuſpenditur, quæ diſcernit unum ab altero, quæ facit ut faciamus: ut conſtat ex præcedenti capite, & ix. de H. Pelagiana.

Deinde affirmo, fallaciter Janſenium duas ex Epiſtola Proſperi diſtinguere Sectas Semipelagianorum, quorum alii nullam veram gratiam admitterent, reliqui prævenientem faterentur, ſed pediſequam, atque a voluntatis nutu pendentem. Etenim Proſper num. 3. narrat Semipelagianos aliquos reprobaſſe Auguſtini dogmata circa prædeſtinationem & gratiam, & defendiſſe obſtinationem ſuam vetuſtate, ideſt antiquorum Patrum ſubobſcuris expoſitionibus: ſed interpellati ut ſua exponerent ſenſa, reſpondebant *ſe nihil inveniſſe quod placeret, & de his tacendum eſſe, quorum altitudinem nullus attigerit*. Addit eo perveniſſe pervicaciæ, ut definirent fidem noſtram ædificationi audientium eſſe contrariam, *ac ſic etiamſi vera ſit, non promendam*. En tibi primam Semipelagianorum factionem non ambiguis interpretamentis, ſed verbis Proſperi delineatam. Alii etiam manifeſtius ad Pelagianas ſemitas declinantes, non occultabant ſenſa ſua; ſed fidem diſtinguentes ab operibus aſſerebant ad initium fidei ſufficere naturalem facultatem, & initialem gratiam pertinentem ad conditionem rationalis creaturæ, quæ gratia eſt, quatenus Deus inſtituit hominem capacem diſcretionis boni & mali, nihil merentem, quia non exiſtentem: autumantes initia fidei, & voluntatem credendi non excludere gratiam ad bona opera neceſſariam, propterea quod putabant adnumerandum non eſſe alicui operi cura-

Digitized by Google

curationis unumquemque ægrotum velle ſanari. Atque ita ſecundum ſuam phantaſiam conſtituebant gratiam ſubditam voluntati, etſi voluntatem a gratia illa initiali fatebantur eſſe præventam. Hæc iiſdem fere verbis S. Proſper num. 4. ab ea Periodo, *Quidam vero*, recitata ſuperius. Conveniebant itaque Semipelagiani omnes in rejicienda ſententia S. Auguſtini: diſcrepabant, quod alii non declinabant a ſemitis Pelagianis circa fidei initia; alii nec gratiam prævenientem, quæ ad fidem requiritur expreſſis verbis admittebant, nec reſpuebant, rati ad fidelium ædificationem nec veritatem eſſe promendam. Ea propter Auguſtinus contra Semipelagianos duos edidit libros; unum de Prædeſtinatione Sanctorum ad probandam gratiæ neceſſitatem ad fidem: alterum de Dono perſeverantiæ ad demonſtrandum hanc eſſe donum Dei ſpeciale, & a ſe traditam prædeſtinationem populis prædicandam. In una Semipelagianorum factione erat Caſſianus; qui Collat. XIII. cap. 11. nititur demonſtrare noſtrum non eſſe bonæ voluntatis principium exemplo Pauli & Matthæi, & ſtatim docet oppoſitum exemplo Zachæi, & Latronis, inferens neutrum dicendum eſſe, neque noſtrum eſſe principium fidei, neque ſemper Dei gratia nobis fidei principia inſpirari. Quamobrem S. Proſper cap. v. contra Collatorem num. 13.: *Ponis plurima teſtimonia* (inquit) *quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonſtretur, quaſi quidam ſint qui propriis viribus impleant, quod alii facere niſi Deo adjuvante non poſſunt*. Ubi etiam advertendum eſt Semipelagianos ſibi contradicere, & nunc videri Catholicos, nunc Pelagianos, ut obſervat ibidem beatus Proſper.

Præterea indubitatum eſt Semipelagianos omnes etiam ad initium fidei admiſiſſe gratiam illuminationis, etiam interioris. Primo quia S. Proſper in Epiſt. ad Auguſt. ait, quod hæc ipſorum definitio, & profeſſio eſt, *omnem hominem ad credendum & operandum divinis inſtitutionibus admoneri*. Qui ergo Evangelium non audierunt, admoneri debent occulta alia revelatione. Ad hæc: etiam Auguſtinus, cum ſimiliter ante Epiſcopatum erraret, profitetur etiam tunc exiſtimaſſe neminem poſſe credere, *ſi non præcederet præconium veritatis*. Inſuper ut argumentatur Petavius de H. Pelag. cap. IX. num. 2.3. ac 12. ſi gratiam internæ illuſtrationis Semipelagiani denegaſſent, fuiſſent deteriores Pelagianis, qui tandem gratiam hanc agnoverunt. Tandem etiam Theophilus Raynaudus in Proloquio ad Valerianum ait quoſdam affinxiſſe Semipelagianis, quod internæ revelationis ademerint auxilia. Legatur citato loco Petavius.

Aſſerendum poſtremo eſt, Semipelagianos ad initium fidei non admiſiſſe gratiam, quæ ad illuminationem mentis addit inſpirationem dilectionis per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti. Quod primum demonſtro ex Epiſtola Hilarii *n*. 3. ubi ait, Semipelagianos probaſſe ſententiam Auguſtini in Expoſitione quarumdam Propoſitionum ex Epiſt. ad Rom., retra-

retractatam tamen lib. 1. Retract. cap. 23. n. 3. Ea ſententia eſt: *Sed quoniam Spiritus Sanctus non datur, niſi credentibus; non quidem Deus eligit opera, quæ ipſe largitur, cum dat Spiritum Sanctum, ut per caritatem bona operemur: ſed tamen eligit fidem, quia niſi quiſque credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, ideſt, Spiritum Sanctum, per quem infuſa caritate bonum poſſit operari. Non ergo eligit Deus opera cujuſquam in præſcientia, quæ ipſe donaturus eſt: ſed fidem eligit in præſcientia, ut quem crediturum eſſe præſciverit, ipſum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, ut bona operando etiam vitam æternam conſequeretur, &c.* Audis, ut arbitror, Semipelagianos negantes ad initium fidei illam gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti, ſive gratiam inſpirantem voluntatem bonam, & dilectionem, & illam eamdem gratiam, quam ad bona opera credentium, atque ad vitæ æternæ conſecutionem fatebantur neceſſariam: de qua gratia diſputatum eſt de H. P. cap. v. Prop. 3. & cap. VII. cumulatius. II. S. Pater in 3. cap. de Præd. Sanct. caſtigans quæ in memorata Expoſitione non ſatis exacte tradiderat, ſimulque commonſtrans, quomodo fides ſit donum Dei: *Proinde quod continuo dixi* (inquit) *Dicit enim Apoſtolus, Idem Deus qui operatur omnia in omnibus, nuſquam autem dictum eſt, Deus credit omnia in omnibus, ac deinde ſubjunxi, Quod enim credimus noſtrum eſt, quod autem operamur bonum, illius eſt, qui credentibus dat Spiritum Sanctum: profecto non dicerem, niſi jam ſcirem etiam ipſam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo noſtrum eſt propter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum eſt per Spiritum fidei, & caritatis*: & paucis interjectis, *Quod paullo poſt dixi, Noſtrum eſt enim credere & velle; illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus noſtris: verum eſt quidem, ſed eadem regula: & utrumque ipſius eſt, quia ipſe præparat voluntatem; & utrumque noſtrum eſt, quia non fit niſi volentibus nobis.* En ergo quod negabant Semipelagiani; ad initium fidei neceſſariam eſſe gratiam ſanctæ delectationis, gratiam quæ eſt caritas, gratiam quæ præparat voluntatem. III. Si admiſiſſent Semipelagiani internam gratiam ſanctæ delectationis etiam non victricis & prædeterminantis, ſed parvam, & ab arbitrio pendulam, qualem fatebantur neceſſariam ad bona opera, quibus vita apprehenditur ſempiterna; non recte illos confutaſſet in Carmine de Ingratis S. Proſper. Is enim cap. XIX. Semipelagianos redarguit, quod admitterent tantummodo gratiam proponentem nobis objectum, nullum tamen motum animi excitantem, niſi metaphorice, quomodo conſurgit amor vel odium, dum videmus, aut audimus res delectabiles, aut horribiles:

. . . . . *veluti cum voce loquentis,*

Aut rerum actarum ſpecie, quas vidimus, aut quas
Legimus, exoritur ſecreta cordis in aula
Nunc amor, aut odium, nunc ſpes, motus, ira, dolorque;
Nec tamen hos motus ſcriptor, narrator, & actor
Inſevere animo, (quamvis hoc quoque vellent:)
Sed de perceptis mens judex ſponte movetur.

Si autem Semipelagiani admiſiſſent gratiam phyſice excitantem in animo bonam voluntatem, & non ſolum illuſtrantem, verum etiam motus ſanctæ delectationis inſpirantem, quomodo Proſper hæc jure proferret? Rurſus quomodo poſſet ſequenti capite xx. illos reprehendere, quod denegarent gratiam pervadentem ſenſa animi, & faterentur ſolam verbi miniſtram, admonentem atque clamantem?

Nec quod ſolo poteſt, cura officioque miniſtri
Exequitur, famuliſque vicem committit agendi:
Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis,
Pulſant, non intrant animas.

Inſuper quomodo cap.xxix. aſſereret inter gratiam admiſſam a Semipelagianis ad initium fidei, & inter legem atque doctrinam nullum omnino eſſe diſcrimen?

Dicite plectentes apices, mortiſque miniſtros
Hoc expleſſe operis, quod gratia vivificatrix.

Certe ſi Semipelagiani admiſiſſent internam gratiam inſpirationis; non denegaſsent gratiam inſerentem animis motum, non denegaſsent gratiam intrantem animas, non denegaſsent gratiam a lege atque doctrina diverſam: quod arbitror ſingulis manifeſtum. IV. Poſtremo tandem decreta Semipelagianorum ſunt ea, quæ proſcripſit Arauxicana ſecunda Synodus: Hæc declaravit repugnare Apoſtolicis dogmatibus initium fidei ineſse nobis naturaliter, neque ad credendum prærequiri gratiam ſanctæ inſpirationis: Ergo Semipelagiani definiebant fidei initia eſse naturaliter a nobis, neque ad voluntatem credendi talem gratiam requiri. *Si quis* (inquit canon v. Arauxic.) *ſicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum non per gratiæ donum, ideſt per inſpirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, ſed naturaliter nobis ineſſe dicit; Apoſtolicis dogmatibus adverſarius approbatur.* Et can. 7. definit ad fidem neceſsariam eſse *inſpirationem Spiritus Sancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo, & credendo veritati.*

Ex hac ſententia noſtra ſequitur vera eſse plura prioris partis argumenta. Verum eſt Semipelagianos repudiaſse ſpeciale donum finalis perſeverantiæ, & diſcrimen inter adjutorium *quo*, & adjutorium *ſine quo*: refutaſse conſequenter gratiam per ſe efficacem, & inſpirationem bonæ voluntatis ad fidei initia. Verum quoque eſt admiſiſse voluntates noſtras præveniri a gratia, quoniam aſserebant præveniri in ordine ad omnia.

Digitized by Google

omnia opera curationis, inter quæ opinabantur non eſse adnumerandum velle ægrotum ſanari. Ad hanc etiam voluntatem admittebant initialem aliquam gratiam, ideſt, facultatem diſcernendi inter bonum & malum, inſtitutiones & illuſtrationes animorum, & in vocatorum portione, ut in Paulo & Matthæo, etiam bonæ voluntatis inſpirationem. Inter Adamum autem, & lapſos homines hoc ſtatuebant diſcrimen, quod ille integris viribus volebat, & volentem gratia juvabat; atque hi credunt tantum, & habent naturaliter credulitatis affectum, ſed ob vires deperditas eorum voluntas ad recte ambulandum erigenda eſt per gratiam inſpirationis. Proinde in homine primo nullam admittebant gratiam voluntatis neque ad fidem, neque ad perſeverantiam, ſed gratiam homini opitulantem, ſi vellet perſeverare; in hominibus reliquis negabant gratiam voluntatis ut crederent, admittebant gratiam voluntatis, ut poſsent operari, & vitam conſequi ſempiternam. Neque Auguſtinus argumentari debebat ab improportione inter potentiam naturalem & actus ſupernaturales: nam ſi actum ſupernaturalem appellas fidem; negabant Semipelagiani ſupernaturalem eſse, affirmantes nobis ineſse naturaliter. Si actus ſupernaturales dixeris opera bona præter fidem; ad hæc fatebantur gratiam prævenire hominum voluntates. Sequebatur tamen ex pravo ipſorum dogmate gratiam dari ſecundum merita, quoniam prior in eorum ſenſu eſt fides, deinde gratia. Qua in re, ut diximus capite præcedenti, ab Auguſtino pluribus rationibus refelluntur. Argumenta autem ſecundæ ſententiæ duntaxat efficiunt Semipelagianos ad initium fidei non admiſiſse veram gratiam Chriſti, quæ per nos eſt caritas actualis, & conſiſtit in inſpiratione ſanctæ dilectionis. Merito ergo damnata eſt quarta Janſeniana propoſitio & tanquam falſa, & tanquam hæretica: tanquam falſa, quia Semipelagiani ad initium fidei non admiſerunt gratiæ interioris prævenientis neceſſitatem, ſi non admiſerunt gratiam ſanctæ dilectionis: tanquam hæretica, quia poſse gratiæ prævenienti obſiſtere vel obtemperare dogma catholicum eſt, non hæreſis Semipelagiana; de qua ſit hujus diſsertationis terminus, *ne offendat unius nimia longitudo*. His verbis Auguſtinus librum de Prædeſt. SS. contra Semipelagianos abſolvit.

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER SEXTUSDECIMUS

PERTRACTANS

De libero voluntatis arbitrio adverſus Lutheranam, & Calvinianam hæreſim.

BEne ac ſapienter aſſeruit Auguſtinus difficiles eſſe motas circa Dei Gratiam & liberum voluntatis arbitrium quæſtiones, eo quod cum horum unum defenditur, videatur alterum denegari. Et quidem Pelagius, Cæleſtius, & qui hæreſim horum expreſſam nomine vel propugnarunt, vel damnatam jam a plenariis Africæ Synodis, & Reſcriptis Pontificum Romanorum, ſaltim ex parte inſtaurare tentarunt, ideo divinorum decretorum, auxiliorumque prævenientium neceſſitatem oppugnarunt, quod putarent illis everti acceptam beneficio Conditoris libertatem. E contra gratiam, divinaſque præfinitiones nonnulli tanto rigore & ſacrilegio aſſerere non dubitarunt, ut aperte liberum arbitrium aut penitus extinctum Adæ peccato, aut indeclinabili neceſſitate ad bonum & malum impelli, autumaverint. Auſi ſunt tantum facinus, poſt veteres Fati aſſertores, duo illa Novatorum Capita, Martinus Lutherus, & Joan-

Joannes Calvinus, ac poſtremo parum ab his diſcrepans Cornelius Janſenius. Repulſis itaque Inimicis Gratiæ Dei, hoſtes libertatis divino implorato auxilio aggredimur oppugnandos.

CAPUT I.

Perverſa Lutheranorum, & Calviniſtarum dogmata circa gratiam, & libertatem.

DIxi ſuperioribus libris de Oppugnatoribus Gratiæ Pelagianis,& Pelagianorum Reliquiis: nunc de Novatoribus, qui bellum intentarunt libero arbitrio, Luthero præſertim, & Calvino, habendus eſt ſermo. Fuerunt quidem alii, atque ut opinor ab origine Idololatriæ, fatalis neceſſitatis aſſertores, tum Philoſophi, cum Hæretici; & inter hos Manichæi, genus hominum perditiſſimum, qui ex duobus coæternis principiis uno bono, altero malo duas in homine ſtatuebant naturas, ſubſtantialiter bonam neque liberam ad peccandum, & ſubſtantialiter malam, carnalia concupiſcentem, & ex neceſſitate determinatam ad malum. Quorum & originem, & falſitatem doctrinæ variis in locis infectati ſumus: nec aliud addendum modo eſt, niſi Manichæorum quoque damnabilem & nefandæ impietatis errorem convenire cum Pelagianis in denegando originali peccato, & in aſſerenda hominum impeccantia; licet quod Pelagiani tribuebant arbitrio, Manichæi adſcriberent determinationi naturæ. Pari jure ut hi arbitrii libertatem tollebant eam deprimentes, & ſubjicientes neceſſitati, ita Pelagiani liberum arbitrium deſtruebant quodammodo, eo malè abutentes adverſus beneficium largitoris, uti ſcribit Hieronymus ad Cteſiphontem. Sano ergo conſilio Auguſtinus utriuſque hæreſis debellator, impugnans Manichæos deprædicat libertatis indifferentiam; exagitans Pelagianos commendat gratiam trahentem hominum voluntates: nobiſque ſternit regiam viam, ne declinemus ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

Declinavit, atque in præcipitium ruit Apoſtata Auguſtinenſis Congregationis Saxoniæ Martinus Luther natus Islebii in Comitatu Mansfeldenſi anno 1483. die x. Novemb. Patre Joanne, Matre Margarita Lindemanna, infauſtis auſpiciis, ut narrat lib. 1. de Origine hæreſum Floremundus. Deterritus fulmine Monachum induit in Cœnobio Erfordienſi anno 1504. ætatis ſuæ primo ac viceſimo. Profectus eſt ſtudiorum cauſſa Wittembergam anno 1508. ibique poſt actus Academicos lauream Doctoratus obtinuit an. 1513. Sedente Leone X. ex Medicea Familia aſſumpto cœpit primum contra Indulgentias debacchari, quas Summus Pontifex conceſſerat prædicatione Crucis adverſus Selimum Turcarum tyrannum. Aggreſſus eſt facinus anno 1517. renuente Stau-

pitio

pitio Saxonicæ Congregationis Antiſtite. Hinc in alia errorum portenta prolapſus eſt, maxime circa juſtificationem, & efficaciam Sacramentorum, omnia locis ſuis refellenda. Anno 1518. audacter ad generale Concilium provocavit; & proximo anno 1519. famoſam habuit Lipſiæ cum Eckio diſputationem de Romanæ Eccleſiæ primatu. Damnatis a Leone an. 1520. Lutheranis articulis XLI. movit omnem lapidem ut Eccleſiam vaſtaret, editis voluminibus pluribus arrogantiâ & errore pleniſſimis. Ceteris miſſis, quæ ad præſens inſtitutum non pertinent, docuit liberum arbitrium poſt Adæ peccatum fuiſſe in hominibus extinctum, vel amiſſum, itaut manſerit res de ſolo titulo, vel titulus ſine re. Ita in Aſſert. articulorum ſuorum ad Leonem X. art. 36, in libro de ſervo arbitrio, & Operatione in Pſalmum 5. Addit nec per gratiam poſſe hominem lapſum divina ſervare præcepta, & Deum præcipere nobis impoſſibilia, ac ſi mandaret nobis, inquit Philippus Melanchthon ad cap. 13. Epiſt. ad Rom, tranſvolare Caucaſum. Eſt blaſphema illa aſſertio Lutheri in Reſponſione ad Dialogum Silveſtri, & in Confutatione Rationis Latomianæ. Excuſſo religionis & fidei jugo anno 1525. uxorem duxit, eripuitque Chriſto, Catharinam de Borè nuncupatam. Deceſſit tandem Islebii anno 1546. compluribus accitis diſcipulis, qui variis Hæreticorum ſectis formam nomenque dederunt.

Moleſte ne ferant ſodales me profeſſionem Lutheri commemoraſſe, quam occultare non poſſumus undique Hiſtoricis conclamantibus. His accommodavi aures, illatas, non quidem ab illis, ſed ab imperitorum plebe, ſanctiſſimæ matri noſtræ injurias vindicaturus. Primum enim ad hujus familiam Hæreſiarcha ille non ſpectat; nam ut viro cuidam reſpondit Cardinalis Aegidius Viterbienſis verbis Joannis Apoſtoli 1. Epiſt. cap. 2. v. 19. *Si fuiſſet ex nobis, permanſiſſet utique nobiſcum*. Deinde quænam eſt in Chriſtiano Orbe ampla & perantiqua Religioſorum familia, ex qua nulli prodierint Hæretici, & Apoſtatæ? Novimus, etſi ignorantibus nolumus id aperire, unde exierint hæretici alii, etiam Novatorum capita, & ipſius Lutheranæ factionis miniſtri. Nec tamen celeberrimis, ſanctiſſimiſque Ordinibus profugæ maculam intulere: & ſi viſum aliter obtrectatoribus, eam eluere ac tergere ſtuduerunt viri Eccleſiaſticis honoribus, ſanctitate, & ſapientia clariſſimi: qui neque erumpente Hæreſi Lutherana in Auguſtiniano Ordine defuere. Floruit tunc Cardinalis Aegidius Leoni X. acceptiſſimus, eximius Theologus, nec Latini ſermonis elegantiâ impar Eraſmo, Bembo, Sadoleto, Longolio, qui cum Cicerone, Livio, & Terentio familiariſſime verſabantur. Teſtantur viri merita ejuſdem Leonis Epiſtolæ conſcriptæ aureâ Bembi latinitate. Præfuit Tridentino Concilio Hieronymus Seripandus Hiſtoricorum omnium laude celebratiſſimus. Vixit eodem tempore Sanctus Thomas Archiepiſcopus Valentinus pater pauperum, Epiſcoporum exemplar ac Religionis zelantiſſimus propagator. Animadvertit in Lutherum,

therum, ut primum adverſus Indulgentias diſputavit, Capitulum Congregationis Saxonæ Heidelbergenſe; & primus omnium confutavit dogmata Lutherana Ambroſius Flandinus Neapolitanus. Pluribus annis adverſus eadem ſcriptis, verbiſque pugnavit Joannes Hoffmeiſterus, Anti-Lutherus propterea dictus; quem pro fide Catholica ſtrenue decertantem, & jam decem annorum glorioſo certamine triumphos agentem evectus ad Generalatum Seripandus his verbis per Epiſtolam eſt allocutus: *Induere ex alto fortitudine, & ut feciſti hactenus, præliare prælia Domini; ut te Auctore reviviſcat apud Rhenum & omnem Sueviam Auguſtini nomen: cujus inimici, qui & iidem Chriſti ſunt inimici, diſſipentur*. At horum duntaxat meminiſſe ſatis eſt. Addo Congregationem illam Germaniæ, in qua Lutherus cucullum induit, jam ab anno 1497. fuiſſe a juriſdictione noſtri Generalis exemptam: quamquam nec Schiſmatica erat, ut ſcribit Remundus; nec Luthero annuit Joannes Staupitz, ut narrat Pallavicinus. Vide quæ de illo profert, ſtylo licet duriuſculo, in ſua diſſertatione Gandulphus. Si tamen Germana illa Congregatio nequaquam eſſet a Corpore Ordinis noſtri ſejuncta; quid nobis afferret ignominiæ ac dedecoris contaminatus Apoſtata? Hujus Corporis Caput, ideſt Auguſtinus, quaſi futura proſpiciens, & conſulens filiorum ſuorum honori, hæc olim ſcripſit Epiſtola 137. nunc 78. num. 8. *Quantumlibet enim vigilet diſciplina domus mea, homo ſum, & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobus unus inventus eſt: aut melior ſit quam domus Abrahæ, ubi dictum eſt, Ejice ancillam hanc, & filium ejus: aut melior ſit, quam domus Iſaac, cujus de duobus geminis dictum eſt, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui: aut melior ſit quam domus ipſius Jacob, ubi lectum patris filius inceſtavit: aut melior ſit, quam domus David, cujus filius cum ſorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit: aut melior, quam cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tamen ſi inter omnes bonos habitaret, non diceret, Foris pugnæ, intus timores; nec diceret cum de ſanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui germane de vobis ſolicitus ſit, omnes enim ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti: aut melior quam cohabitatio ipſius Domini Chriſti, in qua undecim boni unum perfidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior ſit poſtremo quam cœlum, unde Angeli ceciderunt*. Hactenus de Luthero ejuſque Inſtituto.

Alter Novatorum anteſignanus eſt Joannes Calvinus. Natus eſt Novioduni in Picardia parentibus Joanne Calvino & Anna Fronea die x. Julii anno 1509. Literis operam dedit apud Bituricenſes ſub diſciplina Andreæ Alciati, & Melchioris Volmari. Excelluit ipſe latine ſcribendi laude, vividâ autem dictione & nativâ eloquentiâ Lutherus: nam hujus latinitas inelaborata eſt, & incompta. Scripſit adhuc juvenis & an-

nos

nos natus 26. Baſileæ, quo ſe receperat proſcriptis in Gallia Novatoribus, libros Inſtitutionum congeſtis erroribus & argumentis ex Melanchthone, Hyperio, Sarcerio,& Oecolampadio. Profectus Pictavium cœpit audacius errores diſſeminare, execrari cultum ſacrarum Imaginum, feſtos dies, tremendum Miſſæ Sacrificium, Romanæ & univerſalis Eccleſiæ dogmata & traditiones. Pictavio in Aquitaniam, ex Aquitania Genevam conceſſit, quæ paullo ante abdicata Religione ad Sacramentarios defecerat, anno 1535, ut conſtat ex tabula ænea ad Curiam Genevenſem affixa. Inde, cum non probaret pſeudoreligionis formam inductam a Farello, expulſus acceſſit Bernam: Bernâ, concitato in eum populo quod conviciis laceraſſet Zuvinglium, fugit anno 1538. Argentoratum, ubi & uxorem duxit ſuadente Bucero. Interfuit anno 1541. Comitiis Ratisbonenſibus, ubi incaſſum tentata eſt cum Lutheranis concordia circa præſentiam Corporis Chriſti in Euchariſtia. Revocatus tandem eſt Genevam, ibique ſine ullo diplomate, aut miſſione fecit ſe Genevenſis Eccleſiæ Paſtorem. In hac urbe infelici exitu e vivis exceſſit anno 1564. ætatis ſuæ quinto & quinquageſimo necdum expleto. Succeſſit Calvino Theodorus Beza natus apud Vezelios anno 1529. & in Græcis, Latiniſque literis haud mediocriter verſatus. Is ſubduxerat ſe Pariſiis, ne in judicium veniret accuſatus de turpi libidine, cujus præbuerat indicium obſcenum illius Epigramma, & receperat ſeſe Genevam vivente adhuc Calvino. Legendus Floremundus lib. VIII. de Origine Hæreſum, cap. 17.

Scita Calvini, quantum ſpectat ad Gratiam & libertatem, ſunt humanam voluntatem nullam habere mali aut boni electionem, nec acceptâ gratiâ ſuæ optionis eſſe vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. Inſtitut. cap. 2. & de libero arbitrio lib. 5. cap. 304. Conſtituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, ſed adeo impreſſo, ut ſpontanee tantum voluntas moveatur, ſine aliqua libertate, & ad inſtar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, ſive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur diſcrepare, quod Lutherus velit eſſe illud velut quoddam inanime, & mere paſſive ſe habere; Calvinus concedere videatur movere illud ſe, & vitaliter agere, & liberum eſſe; ſi libertas opponatur coactioni. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non ſemel Calvinus profitetur, affirmans ſibi conflari invidiam, quaſi hominem ſimilem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipſum conari & agere pro acceptæ gratiæ menſura. At verba iſta ſunt: nam neque Lutherus aſſerebat hominem ſub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, ſed, ut loquitur in libro de ſervo arbitrio, agere neceſſitate immutabilitatis, ſponte tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque hæreticus diverſam quidem faciem, ſed ut de conſimilibus dictum eſt in cap. *Excommunicamus*. Extra. de Hæreticis, *caudam adinvicem colligatam*. Sacro-

croſanƈta Tridentina Synodus ſeſſ. vi. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definivit, & poſſe liberum arbitrium a Deo motum & excitatum diſſentire ſi velit, & non eſſe inanime quoddam nihil omnino agens, & ſe habens mere paſſive. Atque hujus veſtigiis inſiſtentes nos hæc eadem decreta ab Hæreticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus Catholicum pariter, & definitum, Deum non eſſe prædefinitione ſua & abſoluto Decreto cauſſam effeƈtricem peccatorum noſtrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adſcripſerunt principio malo, his deterior & impudentior aſſeruit lib. 1. Inſtit. cap. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliiſque in locis, duƈtus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædetermiuet, & neceſſe ſit evenire quicquid ille ſtatuit.

CAPUT II.

Demonſtratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ poſteros.

OPORTET ut ad hujus quæſtionis ſolutionem memoriæ mandentur quæ de natura liberi arbitrii differendo de homine primo ad cap. x. congeſta ſunt. Summatim ante conſpeƈtum ea proponendo, dico libertatem ex intelleƈtu & voluntate conflari; aliam eſſe libertatem a neceſſitate, aliam a peccato, aliam a miſeria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfeƈtamque cognitionem ſummi boni; alteram per gratiam liberantem a ſervitute peccati: tertiam per gloriam, qua liberamur a corruptione corporis, animique prementibus cupiditatibus. Libertas a neceſſitate appellari etiam ſolet libertas naturæ, cujus definitionem eodem loco tradidimus, dicendo eſse poteſtatem agendi vel non agendi iis poſitis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas a miſeria & a peccato non ad naturam libertatis pertinet, ſed ad peculiarem ſtatum aut naturæ conditionem; unde a pluribus nuncupari ſolet libertas contingentiæ. Quare ſtat vera libertas etiam ſine poteſtate peccandi & abſque miſeriarum gravamine, dummodo conſiſtat indifferentia judicii: atque hoc paƈto liber eſt Deus amando res creatas, eaſque producendo & ſervando; & liberæ pariter ſunt beatorum animæ reſpeƈtu ipſarum creaturarum: quæ omnia fuerunt ibidem ſatis, ut arbitror, explicata.

Diximus quoque voluntatem poſſe accipi generatim, quatenus principium eſt cujuſque motus animi volentis, ſive velit libere, ſive ſpontanee: & quatenus vult libere, eleƈtione ſua, ſuoque arbitratu; unde emergit duplex libertas, a coaƈtione una, & altera a neceſſitate.

Digitized by Google

Sola autem libertas a coactione vera libertas non eſt, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium ſit quicquid fit ſponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod fit ratione libera atque electiva. Hoc poſtremum eſt, ut cum Scholaſticis loquar, principale libertatis *analogatum*. Enim vero non eodem modo adverſatur voluntati coactio, atque neceſſitas: ſed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire poteſt actus elicitos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare, interiorem autem animi motum coercere non poſſunt, & corpori, non animo inferunt violentiam: at neceſſitas intimam voluntatis poteſtatem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obſtricta nequit pro ſuo libito contraniti. Ergo qui docent non eſſe de eſſentia libertatis poſse agere & non agere, ſi libertas ſumatur in genere; non ſatis caſtigate loquuntur, quoniam libertas comparate ad ſpontaneum & indifferens, non genus *univocum* eſt, ſed, *analogum*: neque aliam ideam habeo veræ libertatis, quam voluntatis meæ, cujus optionis, jurisque ſit agere, aut non agere, prout lubet. Quod ſi de genere *analogo* ſermo eſt, nullum dubium poteſt oriri, quin ad libertatem poteſtas illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam ſub genere illo comprehenditur etiam libertas a coactione. Animadvertunt autem Philologi genus *analogum* ſumi ut plurimum pro eo, quod appellitant præcipuum *analogatum*. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non ſemel uſurpatur pro libero, & nonnunquam dicitur liberum quod eſt tantummodo voluntarium. Hoc demonſtrant teſtimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum eſse voluntate Patris, & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod eſt cum ſpontaneitate & lubentia; & iſti pro eo, quod fit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum XII. cap. x. ad 4. Ob. Wolzogenii. Conſtat ex præcedenti capite non denegare Lutherum, neque Calvinum dari libertatem a coactione, qua homo ſponte & libenti voluntate operatur; ideoque inſtituitur cum Novatoribus diſputatio de libertate indifferentiæ, ſive a neceſſitate: quam nos veram, propriamque libertatem eſse contendimus.

Propositio I. Perſiſtit in homine lapſo liberum voluntatis arbitrium.

Triplici argumentorum genere theſis demonſtratur, Scripturarum ac definitionum Eccleſiæ auctoritate, Traditione Patrum, atque Theologica ratione. Quarto enim cap. Geneſ. v. 7. Caino a Domino dictum eſt: *Nonne ſi bene egeris, recipies, ſin autem male ſtatim in foribus peccatum aderit? Sed ſub te erit appetitus ejus & tu dominaberis illius.* In ſtatu ergo naturæ lapſæ eſt in homine dominium voluntatis, quo coercere poteſt motus concupiſcentiæ & bene agere, aut male, ideoque libertas arbitrii indifferens ad utrumlibet. Reſpondent Calviniſtæ hoc

loco

loco ſignificari tantummodo Caini ſupra Abelem titulo primogenituræ auctoritatem imperii. Quod probant primo ex hebraico textu, in quo tam חטאת *peccatum*, quam תְּשׁוּקָה *appetitus*, *concupiſcentia*, feminina ſunt; quæ autem ſequuntur, וְאַתָּה תִּמְשָׁר בּוֹ, *Et tu dominaberis illius*, ſuffixum habent maſculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri. II. ex Verſione LXX. quæ habet: *Ad te converſio ejus, & tu principatum habebis ipſius*: πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ ἀυτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις ἀυτοῦ. III. ex Chryſoſtomo in hunc locum hæc verba interpretante, *Poſt peccatum hoc permitto, ut primogenituræ privilegiis gaudeas, illumque ſub tua poteſtate & dominio eſſe jubeo*. At primum admiſſa quoque interpretatione Chryſoſtomi, quæ ſua ſponte ex Græco textu fluere videtur, dico idem argumentum adhuc perſiſtere. Si enim Deus adverſatus ſacrificium Cain, poterat ab illo primogenituræ dignitatem auferre, reliquit tamen fratrem ſub illius poteſtate, ea conditione, ut ſi bene ageret mercedem reciperet, ſin autem male, punitionem, ac pœnam: habebat ergo Cain liberum arbitrium, quo poterat commereri aut ſupplicium, aut beneficia, & ſi fratrem odiſſet, etiam jure primogeniti privari, ut ipſi contigit poſt execrabile horrendumque homicidium. Nihil ergo adverſus nos aut Græcus textus, aut interpretatio Chryſoſtomi. Deinde affirmamus longe melius ac proprius ſignificari hoc loco dominium libertatis ſupra appetitum concupiſcentiæ. I. quia תשוקה non ſubjectionem minorum fratrum ſignificat, ſed concupiſcentiam, & appetentis animi motum a verbo שוק *concupiſcere*. II. Targum Jeroſolymitanum hunc Geneſeos locum ita reddit: *Verum in manu tua tradidi poteſtatem concupiſcentiæ malæ, & tu dominaberis in eam, ſive ad innocenter vivendum, ſive ad peccandum*. Exponunt de concupiſcentia peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Salomo apud Flacium, & Cartwrightum, & Gerundenſis apud Munſterum. Mavult ſenſum eſſe de appetitu peccati etiam Mercerus: & Vatablus, *Omnes fere* (inquit) *referunt hæc ad peccatum*. Ex ipſis ergo Rabbinis, imo & Proteſtantibus ſuis Novatores refutantur. Quod de affixis maſculinis opponit Salomon Glaſſius cap. 9. de Proſopopœja num. 6. nihil omnino probat. Primo ſunt qui negant cum Hieronymo חטאת *peccatum*, generis eſſe feminini. Ita Hieronymus in Quæſt. ſeu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem in ſeptuaginta Interpretibus fecit errorem illud eſt, quia peccatum, ideſt* hatah חטאת, *in Hebræo generis maſculini eſt, in Græco feminini*. Deinde concedo femininum eſſe, ſed tamen pronomen & affixum poſtulat maſculinum cum propter ſynonimum חָטָא quod eſt proprium nomen peccati, tum propter ſenſum, eo quod non ſolum ſignificet culpam, ſed etiam pœnam, quæ hebræis nomen eſt maſculinum *Honeſc* עֹנֶשׁ. Præterea eodem verſu ubi legimus: *peccatum aderit*, habet Codex Hebraicus חַטָּאת רֹבֵץ *peccatum cubans*.

Nomen feminini generis eſt, & participium maſculini. Quænam hæc ſyntaxis? Optimam eſſe demonſtrat idem Glaſſius de Participio canone X. quoniam aut ad ſenſum refertur, aut intervenit generum anallages. Quod ergo Saxogothanus iſte docet de participio, nos valere dicimus de affixis; quoniam in poteſtate arbitrii noſtri eſt evitare peccatum, & pœnam: atque hæc eſt maſculini generis, & dicitur חטאת רבץ, *peccatum cubans*. At de uno tantum loco ſatis.

Sunt enim permulta alia idem comprobantia. Joſue cap. ultimo, ut Iſraelitas in Religione cultuque unius Dei confirmaret, poſteaquam oſtendit quænam fuerant Majorum ſuorum in Meſopotamia & in terra Chanaan inſtituta, & quanta Altiſſimus operatus nuper fuerat in tranſitu Jordanis, & expugnatione urbis Jericho, ut ſe libere obſequio ſupremi numinis devoverent, & profana idolorum veneratione abdicarent; ita prudentiſſimus Imperator v. 15. ſingulas Tribus allocutus eſt: *Si malum vobis videtur, ut Domino ſerviatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui ſervire potiſſimum debeatis*. At quorſum hæc cum populo Iſrael ſtipulatio, atque talium apparatus verborum; niſi fuiſſet Iſraelitis poteſtas optionis, electionis, & pleniſſimæ libertatis ſerviendi Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum? Eccleſ. etiam xv. 14. legimus: *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. Adjecit mandata, & præcepta ſua: ſi volueris mandata ſervare conſervabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi*. Eccleſiaſtici librum, quem Clemens, Alexandrinus, & Caſſiodorus appellant Græco vocabulo πανάρετον, ideſt, *Penum omnis virtutis*, nos Canonicum eſſe ſupponimus. Quod vero Adverſarii hæc de primo tantum homine dicta eſſe contendant, non indiget refutatione. Nam 1. conſtat, *Si velis mandata ſervare*, ad homines ſingulos a Jeſu filio Sirach directum eſſe. II. Occurrit eadem phraſis Deut. xxx. 19. & Joſue xxiv. 15. III. In Græco, ubi legimus, *Reliquit illum in manu conſilii ſui*, extat aoriſtus ἀφῆκεν pro quovis tempore. IV. Per ignem & aquam, cum plurimum inter ſe diſtent, ſignificantur carnis cupiditates, & gratiæ operationes, auctoribus Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in caput 41. Eſaiæ, Luthero ipſo apud Glaſſium lib. v. Philologiæ Sacræ Tract. I. cap. 10. Ergo ipſorum hæreticorum confeſſione homo poſitus inter aquam & ignem, inter bonum & malum, eſt homo noxiis cupidinibus ſubditus, qui adhuc pollet libera poteſtate porrigendi ad utrumlibet manum ſuam. Rurſus Joan. xix. 10. ait ad Chriſtum Pilatus, *Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?* Quo ſane in loco poteſtas non ſolum jus ſpectat cum iſtud ad rectum & iniquum nequeat extendi, ſed facultatem & efficaciam ipſo quoque jure utendi & abutendi. Inſuper Paulus in 1. ad Corinth.

rinth. cap. VII. v. 37. loquens de virgine ſuperadulta, ex qua timeri poteſt aliquid turpitudinis & dedecoris, docet, quod eam nuptui tradant; *ſi id fieri oporteat*, ideſt, ſi urgeat aliqua nuptiarum cauſſa ex corpore, animoque puellæ: at ſi hæc non obſiſtat, pater *quod vult faciat*, ſcilicet aut ſervet virginem ſuam, aut jungat illam marito, eo quod *non habeat neceſſitatem, poteſtatem autem habeat ſuæ voluntatis*. Vide complura alia Scripturarum ſanctarum loca apud Eſtium lib. 2. diſt. 24. §. 9. & Tournely de Divinis Attributis pag. 704.

Accedunt infallibilis Eccleſiæ definitiones. Tridentina Synodus ſeſſ. 6. can. 5.: *Si quis dixerit*, inquit, *liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe, aut rem eſſe de ſolo titulo, imo titulum ſine re, figmentum denique a Satana invectum in Eccleſiam, anathema ſit*. Et can. 6. *Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, &c.* Ubi cum Bellarmino notandum eſt, lib. 3. de Grat. cap. 5., damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calviniſtarum; qui, ut ſupra vidimus, fatebantur hominem eſſe liberum *a coactione*: quapropter definitum eſt dari adhuc, tametſi vulneratum atque infirmum, liberum *a neceſſitate* arbitrium. Vide ſequenti propoſitione proſcriptos articulos Baji.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In Exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanaſius, *Anima liberi arbitrii cum exiſtat, poteſt ut ad bona ſe inclinare, ita bona quoque adverſari*. S. Baſilius Homilia, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτ· κακ· ὁ Θεός, *Anima ſoluta eſt omni neceſſitate, & a Creatore accepit poteſtatem vitæ ex propria electione ducendæ. Sic Deo amicum puta non quod neceſſitate adigitur, ſed quod ex virtute recte ſit. Virtus autem ex electione eſt, non ex neceſſitate efficitur. Electio autem eorum eſt, quæ in noſtra ſunt poteſtate*. S. Epiphanius Hær. 64. *Quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis ſiquidem ſitum eſt credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis ſitum eſt; conſequens eſt, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum noſtri quoque ſis juris*. Gregor. Niſſ. Orat. 5. *Rerum moderator omnium dominum ſui, liberumque arbitrium ab omni neceſſitate liberum fecit, ut electione quadam quæ ſui juris ſit regeretur quicquid ratione pariter ac mente præſtat*. Chryſoſtomus denique in Pſalm. 9. *Non poteſt* (inquit) *quis fieri bonus neceſſitate*. Hæc Græcorum Patrum teſtimonia non ſolum libertatem arbitrii diſertiſſime comprobant, ſed etiam illam immunem oſtendunt ab omni antecedenti neceſſitate.

At quoniam hæretici Auguſtini potiſſimum auctoritatem jactitant, ejuſdem S. Patris doctrinam adverſus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater & contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertractavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam ſuapte natura malam, a qua peccata non libera voluntate committantur, ſed naturali neceſſitate, adeo perſtringit, ut culpam voluntate patrari

patrari evincat; accepta propterea voluntate, non prout natura eſt, ſed prout naturæ poteſtas & facultas quædam indifferens; nam a voluntate, quatenus eſt natura, ſive principium agendi determinatum ac neceſſarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinabantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & conſequenter gratiam operationis pravas vincentem cupidines, adigit ad confitendum libertatem illam robuſtam, quam in ſua conditione acceperat primus homo, poſteris non adeſſe, ſed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis teſtimonia Auguſtini accipienda ſunt, ut ubi diſputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decertat pro Chriſti gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus cenſeatur labefactare. Atque hæc idem Auguſtinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum cap. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conſcriptis libertatem indifferentiæ ſatis expoſuiſſe.

Ex libris contra Manichæos occurrunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis ait: *Si natura vel neceſſitate iſte motus exiſtit, culpabilis eſſe nullo pacto poteſt*. Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod ſit uterque proprius naturæ quæ movetur, iſte ſcilicet lapidis, ille animi. *Veruntamen* (inquit) *in eo diſſimilis eſt, quia in poteſtate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius: animus vero dum non vult non ita movetur, ut ſuperioribus deſertis inferiora diligat: & ideo lapidi naturalis eſt ille motus, animo vero iſte voluntarius*. Quo in loco manifeſte apparet, per Auguſtinum motum eſſe naturalem, non liberum, ubi in eo quod movetur non eſt poteſtas cohibendi motum; & voluntarium in diſputationibus adverſus Manichæos accipi non ſolum pro ſpontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædito poteſtate reluctandi, motumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio poſtularet inſtitutæ diſputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura eſt, ſed prout eſt libera facultas deflectendi a bono incommutabili, & motus culpabilis cauſſa. Id vero magis liquet ex tertiodecimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis eſſe duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, *Cur non magis* (ait Auguſtinus) *hoc ſignum eſt unius animæ, quæ libera illa voluntate huc & huc ferri, hinc atque hinc referri poteſt?* Eo ſpectat definitio peccati tradita eodem libro cap. XI. num. 15. & contra Fortunatum diſput. 2. num. 20. aliiſque in locis plurimis, *Peccatum eſt voluntas retinendi, aut conſequendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. Quam definitionem de actua-

actualibus peccatis iterum probat in 1. Retract. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3, pariter recognitis lib. 2. Retract. cap. 8, ubi de libero arbitrio ita loquitur: *Veritas dicit omnia iſta quæ videmus & quæ non videmus, quæ naturaliter ſubſiſtunt a Deo facta eſſe: in quibus rationalem creaturam etiam ipſum factam ſive in angelis ſive in hominibus accepiſſe liberum arbitrium, quo libero arbitrio, ſi Deo ſervire vellet, haberet apud eum æternam felicitatem: ſi autem legi ejus ſubdi noluiſſet, ſed poteſtate ſua uſa contra ejus feciſſet imperium, ſecundum ejus juſtitiam pœnæ debitæ ſubjaceret.* Et ne opineris congenitam arbitrii libertatem divinæ legi ſive obtemperandi, ſive reluctandi nunc emortuam eſſe, & oppreſſam; proximo capite 4, *Audi ergo* (S. Pater conclamat) *primo ipſum Dominum ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipſe feciſti: audi dicentem, Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum. Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: poteſtatem indicat, non naturam. Nemo enim niſi Deus facere arborem poteſt: ſed habet unuſquiſque in voluntate aut eligere quæ bona ſunt, & eſſe arbor bona: aut eligere quæ mala ſunt, & eſſe arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud oſtendit eſſe in poteſtate quid facerent.* En abſque ulla ambiguitate verborum Auguſtinus declarat ſe contra Manichæos differentem uſurpare nomen voluntatis pro libera poteſtate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc poteſtatem in hoc quoque ſtatu conſiſtere.

Solvuntur ex his omnia prorſus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Calviniſtæ & Janſeniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inquiunt S. Patrem liberum appellare quod eſt voluntarium & opponitur coactioni, & excludere ſolam neceſſitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale eſt per Auguſtinum voluntarium ipſum ſpontaneum & non coactum, quod eſt ſine poteſtate motum cohibendi, ut naturalis eſt motus lapidis tendentis deorſum. Quamobrem dictum a nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ comprobatum eſt, bonum in communi, & Deum viſum in ſe amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura eſt; non ut voluntas, ſive ut poteſtas eligendi, & flectendi ſe in partem utramlibet. Demonſtratum eſt etiam nuper, loqui Auguſtinum de voluntate non movente ſe naturaliter, ſed libere, indifferenter, & cum poteſtate ad oppoſitum; de ea nimirum voluntate, quæ poteſt cohibere motum, quæ poteſt huc & huc ferri, hinc atque hinc referri, quæ poteſt & eligere quæ bona ſunt, & eligere quæ mala ſunt. Talis autem voluntas nonne tam a coactione, quam a neceſſitate immunis eſt? Sed nec Manichæi adeo ſtolidi erant, & plumbei, ut aſſererent voluntatem ita abripi fato, ut non velit dum vult, non delectetur dum delectatur,

non

non optet dum optat. Quis enim homo hæc effutiat? In fati ergo neceſſitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, ſed hanc neceſſariam & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & ſpontaneitatem & motum cupientis animi neceſſarium minime Manichæi denegabant; & Auguſtinus pertractans contra hæreticos iſtos de voluntate, eam a natura diſtinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitaſſet aſſerere. Quantum igitur ſpectat ad libertatem, concordi cæcitate eam infringunt & Manichæi, & Calviniſtæ, & Janſeniani; in hoc tantummodo diſcrepantes quod Manichæi cauſſam neceſſitatis malorum repetunt a principio malo & a mala natura, Calviniſtæ a decreto & prædeterminatione Dei, Janſeniani autem a dominatu comprimentis concupiſcentiæ, fronte diverſi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum inſtar invicem complicati.

Deveniamus jam ad Auguſtini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale aſſerebant Pelagiani, validum ſcilicet & robuſtum, quod nec peccato Adæ fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiſcentiæ gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo neceſſitatis ſolutum, ſufficiens ad malum ſe ipſo, ad bonum vero ſi adjuvetur a Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppoſitum poteſtate. Poſtquam enim de Peccatorum meritis lib.2. cap.18. num.30. præmonuit ne ſic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rurſus liberum ſic aſſeramus arbitrium, ut ſuperba impietate judicemur ingrati: *Niſi obtineamus*, inquit, *non ſolum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis eſt, quibus, & male uti malus poteſt, ſed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis eſt, quorum eſſe uſus non poteſt malus, neſcio quomodo defendamus quod dictum eſt, Quid enim habes quod non accepiſti?* Viden Auguſtinum deprædicantem gratiam ſanctæ inſpirationis ſupponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod poteſt flecti huc atque illuc? II. Objectantibus præterea Pelagianis quod ipſe Auguſtinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleret libertatem, lib.2. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 3. num.8. reſpondet, *Non eſt ita, ut loqueris, quicumque iſta dixiſti: non eſt ita: multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium*; & paucis interjectis profitetur non eſse Cœleſtianos, Pelagianoſque qui liberum arbitrium defendunt, ſed qui autumant valere ad bonum ſine divinæ gratiæ auxilio, & non erui parvulos per lavacrum regenerationis a poteſtate tenebrarum. De hac ipſa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap.2. num.5. ait: *Quis autem noſtrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium*

de

de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, ſed illa quæ in paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate juſtitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene juſteque vivendum. III. Cum falſo rumore accepiſſet Monachos Adrumeti liberum arbitrium denegare: nonne pluribus divinæ Scripturæ teſtimoniis ipſius arbitrii libertatem demonſtrat? Videte de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicet forte Janſenianus, aut Calviniſta defendere Auguſtinum ſolam libertatem lubentiæ? At ſi legeris, audies in nobis eſſe libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quidquid vult non habenti neceſſitatem, poteſtatem autem habenti ſuæ voluntatis, audies bonum ex neceſſitate non eſſe, ut ſacra eloquia etiam a nobis ſuperius producta teſtantur. Ad hæc: num Prædeſtinatiani libertatem lubentiæ inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adverſus Adrumetinos, quos tanquam Prædeſtinatianos accuſaverant Creſconius & Felix, demonſtrare libertatem ſpontaneitatis & lubentiæ, illam nempe, quam non denegaſſent, etiamſi fuiſſent Prædeſtinatiani reapſe, imo & Stoici vel Manichæi? In Epiſtola etiam ad Valentinum nunc inter Auguſtinianas 215. num. 5. nonne profitetur agere ſe eodem in libro de libero arbitrio delineato a Salomone Prov. IV. 26. his verbis, *Dirige ſemitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram?* Suis ergo Epiſtolis, ſuis argumentis commonſtrat pertractare ſe de libero arbitrio, quod eſt poteſtas indifferens ad utrumlibet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. num. 76. probat auctoritate Jo. Chryſoſtomi peccatum de arbitrii poteſtate deſcendere, affirmans, non de illo ſe agere, *ſed de gratia, qua ſanatur per medicum Chriſtum, & qua poſſe non peccare defenditur*. Proximo capite 65. num. 78. laudat, probatque quandam ſententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia neceſſitate trahimur, alioquin ubi neceſſitas, nec corona eſt*. Et capite ſequenti 67. confirmat quæ ipſe ſcripſerat de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcunque iſta cauſſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur;* quod & facit in priori libro Retract. cap. 9. Tantummodo ubique teſtatur ſe hæc, & ſimilia ſcripſiſſe abſque præjudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis *de gratia, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impoſſibilitate juſtitiæ*. Diſertiſſime ergo S. Auguſtinus impugnans Pelagianos liberum a neceſſitate arbitrium agnoſcit, inferens memorato capite 67. concluſionem iſtam Catholicam: *Poteſt ergo ei cauſſæ, quæcunque illa eſt, reſiſti: poteſt plane. Nam in hoc adjutorium poſtulamus, dicentes, Ne nos inferas in tentationem; quod adjutorium non poſceremus, ſi reſiſti nulla modo poſſe crederemus*. V. Si liberum a neceſſitate arbitrium S. Auguſtinus ſive premente concupiſcentia, ſive trahente caritate perimi exi-

ſtimaſſet; quomodo gratiæ & libertatis concordiam appellare potuiſſet quæſtionem perdifficilem, & talem quæ vehementer anguſtat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Chriſti cap. 47.? Num operoſum, & in labore multo poſitum eſt deprehendere cum in illicita, tum in ſancta delectatione motum animi cupientis, ſpontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laborioſum, atque impoſſibile ſive bonam, ſive malam cupiditatem abſque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultatis & laboris habet gratiæ ac libertatis conciliatio, uti Auguſtinus affirmat; id profecto non de ea, quam Scholæ vacant ſpontaneitatis atque lubentiæ, ſed de ſola libertate accipiendum eſt, quam contradictionis, ſive a neceſſitate conſuetudo ſermonis appellitat. VI. Poſtremo ſi teſtimonio Auguſtini expreſſiſſimo, planiſſimo, apertiſſimoque evicero S. Patrem diſcrimen ponere inter libertatem a coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentiæ, qua poſſit mutabili voluntate bene agere, atque demonſtravero ſtatui ab eo in homine lapſo ſub quacunque gratia, ſolà exceptà immortali beatitudine & glorià, cum qua nequit conſiſtere indifferentia judicii, poteſtatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo poſtremum Auguſtini Opus contra Julianum lib. VI. n. XI. ubi explicata libertate primi hominis a neceſſitate atque a peccato, per quam tamen poterat non peccare, ſi noluiſſet hæc habet: *Quandiu vero in eadem rectitudine ſtetit, in qua poterat non peccare, ideo non accepit majus aliquid, hoc eſt non poſſe peccare, quia in eo quod habuit non uſque ad finem remunerationis voluit manere. Quod enim accepturi ſunt Sancti, qui in futuro ſæculo in corpore futuri ſunt ſpiritali, ſine interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut adſcendens ab eo quod poſſet non mori, ad id perveniret ubi non poſſet mori; & adſcendens ab eo quod non peccare poſſet ad id perveniret ubi peccare non poſſet.* Atque poſt pauca: *Si ergo quæris, ubi, vel quando detur homini non poſſe peccare; præmia quære Sanctorum, quæ poſt hanc vitam illos oportet accipere.* Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus eſt, nunquam pollet ea libertate, quam habebit in corpore ſpiritali; ut non poſſit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non ſolum ad operandum indifferens, ſed etiam ob conditionem vitiumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum poteſtas libertatis creaturarum eſt potius defectus, quam virtus, ut proxima theſi explicabitur. Demonſtrat ſubinde Auguſtinus eodem loco in ſuis de Gratia Chriſti diſputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cujuſmodi eſt velle beatitudinem; ſed de libertate, quæ immutabilis non eſt, neque *eſt ita homini congenita, ſicut congenita eſt qua velit beatus eſſe,*

eſſe, quod omnes volunt, & qui recte agere nolunt. Ideoque non de libertate lubentiæ, ſed a neceſſitate differit Auguſtinus: quod videor mihi ſatis ſuperque commonſtraſſe.

Conſentiunt Auguſtino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Pſalm. 2. *Unicuique noſtrum* (inquit) *libertatem vitæ, ſenſuſque permiſit, non neceſſitate in alterutrum affigens, ut unumquemque ex natura bonum, malumve eſſe lex cogeret. Quid autem honoris ac præmii bonitatis neceſſitas mereretur, cum malos nos eſſe vis quædam nobis conſerta non ſineret?* Optatus Milevitanus libro adverſus Parmen. VII. ſcribit: *Voluntas habet pœnam, neceſſitas habet veniam. Homicida ſcelus, dum nemo cogit, poteſt facere, & poteſt non facere: adulterium mœchus, dum foris nemo compellit, poteſt admittere, & non poteſt admittere; & cetera hujuſmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. Ideo prohibita dum geruntur, judicio deſtinantur.* Hieronymi nonnulla ſuperiori paragrapho producta ſunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: *Porro ubi neceſſitas, ibi libertas non eſt, nec meritum, ac per hoc nec judicium*. Et ſerm. v. in Quadrag. *Poteſt inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare vel negare conſenſum. In tua facultate eſt, ſi volueris, inimicum tuum facere ſervum tuum*.

Depromitur autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis a Domino inſit ſub quacunque aut prava, aut ſancta delectatione indifferentia judicii, nunquam poteſt inde voluntas ad bonum, ſive ad malum trahi fixà & immutabili neceſſitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non poteſt cavere; eccur nobis juſtiſſima Dei lege mala opera prohibentur, ſi hæc vitare non poſſumus? Eſſent eamdem ob cauſſam fruſtra ſancitæ leges, inutiles comminationes, irriſoria propoſitio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irriſor hominum, & fallax magnarum rerum promiſſor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectiſſime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

Non fit ſponte bonus, cui non eſt prompta poteſtas
Velle aliud, flexoſque animi convertere ſenſus.

Propositio II. Pertinet ad libertatis eſſentiam poſse agere & non agere, non vero poſse peccare; quod ineſt libertati creaturarum ob iſtarum imperfectionem.

Continet propoſitio duas partes: quas ex dictis non eſt operoſum inferre. Partem ergo primam demonſtrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Auguſtinus voluntatis poteſtatem, quæ ſua deliberatione poteſt huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero hujuſmodi poteſtatem in iis, quæ neceſſario fiunt, poteſt deprehendere? Electio quoque nonniſi reſpectu plurium locum habet, ideo-

ideoque minime in iis poteſt adeſſe, *quæ ad unum determinata ſunt*, eodem Thoma Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6; & Auguſtinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc*, *quam illud*. Quod evincitur etiam manifeſta ratione; nam electio non ultimi finis eſt, ad quem tendimus naturaliter & neceſſario, ſed reſpicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non ſint ſummum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur neceſſitate. Hæc pariter conformia ſunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæſt. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus eſt, non electio; quoniam ad unum ſecundum naturæ ordinem determinata ſunt. Electio ergo non ſtat cum naturali determinatione. Eſt autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad ſummum bonum viſum in ſe; quemadmodum dictum millies. In ceteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propoſitione boni, in quo poteſt apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur a magno Aquinate 2. ſent. diſt. 25. q. 1. art. 1. & memorata q. XIII. 1. 2. art. 6, ut inquiunt, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in ſui poteſtate non ſunt. Tantummodo ad libertatis eſſentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus ſuſpenditur, & anceps incertuſque fluctuat; hæc enim ignorantiæ potius indicium eſt, quam libertatis. Ita Deus abſque animi ſuſpenſione omnia perfecte luſtrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem eſſe Deiparam, illos Adæ poſteros fieri ex una maſſa perditionis vaſa in honorem, propterea quod optime noverat quicquid fini, ſuæ videlicet gloriæ, miſericordiæ, & juſtitiæ manifeſtationi congrueret. Nos e contra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæſitatione diſtrahimur, præceditque deliberationem noſtram fluctuantis animi dubitatio. Quare in mediis eligendis eo major eſt libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferentia, quando voluntas pollens pleniſſima poteſtate nequit retardari difficultate aliqua, vel ignorantia. Atque hinc eſt, quod in homine lapſo libertas quidem eſt, ſed ob hujuſmodi ignorantiæ & difficultatis impedimenta ſpeciali gratia juvanda eſt: aderat in Adamo libertas vegetior, ſed opus non habebat hoc adjutorio, quia nihil ei *concupiſcentialiter* reſiſtebat: viget libertas plenior in ſanctis eo quod liberi ab omni miſeria nequeunt a ſumma felicitate divelli, bona tamen creata ſervato ordine finis amant indifferenter: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur viciſſitudo, reperitur libertas perfectiſſima & incomprehenſibilis. Igitur indifferentia, electio, & deliberatio ſemper liberum arbitrium comitatur, ſuſpenſio animorum non item.

Idem

Idem evincitur ex quo voluntas operum ſuorum habeat dominium & poteſtatem. Nam ut Auguſtinus ſcribit de Sp. & lit. cap. 3. *hoc quiſque in poteſtate habere dicitur, quod ſi vult facit; ſi non vult non facit;* & S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. *dicendum*, inquit, *quod ſumus domini noſtrorum actuum ſecundum quod poſſumus hoc vel illud eligere. Electio autem non eſt de fine, ſed de his quæ ſunt ad finem, ut dicitur in 3. Eth. Unde appetitus ultimi finis non eſt de his, quorum domini ſumus*. Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de *dominio*, quod nihil aliud ſit quam motus voluntatis cum advertentia, ut reponunt quidam haud vulgares Theologi; quandoquidem appetitus ultimi finis, ipſaque hujus finis poſſeſſio non eſt abſque motu voluntatis, & eſt nihilominus per D. Thomam abſque dominio. Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis ſine indifferentia agendi & non agendi; quis enim amorem beatitudinis a coactione non fateatur immunem? quis neget amorem Dei eſſe in Beatis ſuaviſſimum & voluntarium? Sed in his eſſentiam veræ libertatis ſalvari, id vero nego, & pernego.

Inſuper Gregorius XIII., ac pridem S. Pius V. damnarunt Bajanas Propoſitiones: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*, & *Quod voluntarie fit, etiamſi neceſſario fiat, libere tamen fit*. Igitur repugnat libertati naturali etiam neceſſitas. Reſpondent quidam recte has propoſitiones damnatas in ſenſu Baji aſſerentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiſcentiæ, & in eo etiam quod facit neceſſario; ut animadvertit Vaſqueſius 1. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem. Ita etiam Janſenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego ex oppoſito dicam verum eſſe, quod motus quilibet concupiſcentiæ peccatum eſt, & homo peccat damnabiliter in eo quod neceſſario facit; ſi verum ſit quod ſola libertas a coactione eſt vere & proprie libertas. Diximus enim cum Auguſtino, *peccatum eſſe voluntatem retinendi & conſequendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. In omni motu concupiſcentiæ ſi eſt per te talis voluntas, eſt vera & eſſentialis libertas. Quare ergo non eſt peccatum? Teneris reſpondere non eſſe peccatum, quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferentiæ, & non ſufficit libertas a coactione: quod in damnatione tertiæ propoſitionis Janſenii eſt ab Eccleſia definitum. Libertas itaque a coactione, ſi ab indifferentia divellatur, non eſt illa vera & propria libertas, de qua ait Auguſtinus, *unde liberum eſt abſtinere*. Deinde, ut præmonuimus, non inquiritur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati, ut natura eſt; quam nec Calvinus, nec Stoicus, nec Manichæus audet negare; ſed inquirimus de eſſentia libertatis, ut eſt poteſtas arbitrii deliberans, eligens, & dominium habens actuum ſuorum, quam appellamus, ad diſtinctionem naturalis inſtinctus voluntatis, *liberum arbitrium*. Sit ergo libertas a coactione in voluntate, ut naturaliter vult & appetit; ſit porro; non eſt hæc libertas arbitrii; ſed voluntatis, quæ nequit cogi, na-

natura . Oportet enim diſtinguere inter voluntatem ut eſt natura , & voluntatem ut eſt facultas arbitrii . Voluntas *in quantum eſt natura , aliquid naturaliter vult , ſicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem : & ſimiliter Deus naturaliter vult & amat ſeipſum*; inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 41. art. 2. Sed *liberum arbitrium habemus reſpectu eorum , quæ non neceſſario volumus , vel naturali inſtinctu . Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus eſſe felices , ſed ad naturalem inſtinctum . Unde & alia animalia , quæ naturali inſtinctu moventur ad aliquid , non dicuntur libero arbitrio moveri . Cum igitur Deus ex neceſſitate ſuam bonitatem velit , alia vero non ex neceſſitate , reſpectu eorum , quæ non ex neceſſitate vult liberum habet arbitrium* : ait idem Doctor 1. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce æquivocatio omnis diſpellitur , & liquet neceſſitatem evertere eſſentiam liberi arbitrii , quatenus liberum arbitrium eſt ; tametſi dum nos naturali inſtinctu appetimus beatitudinem , aut Deus amat ſemetipſum , aut Beatorum animæ diligunt Deum , reluceat quædam libertas immutabilis voluntatis , ut ſupra dicebamus cum Auguſtino . Ad Janſenium vero quod attinet; & ipſe tenetur aſſerere cum Bajo, omnem motum concupiſcentiæ, & prava deſideria, etiam neceſſaria, eſſe peccata; quoniam in his invenitur libertas a coactatione , quam arbitratur ſufficere ad meritum vel demeritum . Unde declinare tentans errores Baji parum ſibi conſtat, figitque in eodem luto veſtigia . At de prima theſis parte jam ſatis .

Non ſpectare ad eſſentiam libertatis poſſe peccare ex dictis perſpicuum eſt . I. Quoniam in Deo , in Angelis , & Beatorum animabus eſt vera libertas , cum ſit reſpectu mediorum electio , dominium , & indifferentia, quæ liberi arbitrii conſtituunt naturam . II. Quoniam poſſe deficere non pertinet ad eſſentiam rerum , ſed ad imperfectionem ipſarum . Hinc S. Pater de Civit. Dei cap. ultimo ait , *Deus ipſe nunquid quia peccare non poteſt , ideo liberum arbitrium habere negandus eſt ?* III. Dæmones & damnati nequeunt bene agere , cum nec gratiam habeant , nec poſſint habere ; & tamen conſenſu Theologorum peccant, eo quod habeant indifferentiam judicii , & libere eligant medium iſtud , aut illud , cum perverſo fine tendentes in Dei odium , animarumque perniciem . Videatur Eſtius lib. 2. diſt. 1. §. 5. ac lib. 4. diſt. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex oppoſito Deus, Beatique Spiritus , qui peccare non poſſunt , nec ſummum bonum odiſſe , in iis , quæ rationem habent mediorum , liberrimi ſunt , & mereri quoque poſſent , ſi eſſent beatitudinis expertes ; quemadmodum promeruit Chriſtus , qui peccare non poterat , hominum redemptionem . IV. Cum media non eligantur ratione ſui , ſed ratione finis , peccatum vero avertat a fine debito : ſi de ratione libertatis foret poſſe peccare , collatum eſſet ſingulare liberi arbitrii beneficium , ut poſſemus a recto fine deflectere . V. Ut ratiocinatur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8.

ad

ad 3. *Ita ſe habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ ſunt ad finem, ſicut ſe habet intellectus ad concluſiones. Manifeſtum eſt enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diverſas concluſiones procedere poſſit ſecundum principia data.* Sed quod intellectus in aliquam concluſionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad eſſentiam, ſed ad imperfectionem libertatis. VI. Inſuper omne bonum creatum, quod in ſe inſpectum, atque ut opponitur bono incommutabili, poteſt ſuapte natura deficere; quantum ad bonum ipſum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem eſſendi, ideoque non deſtruitur, ſed roboratur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod ſane ut creatum eſt ad malum ſufficit, & in peccata prolabitur, dum ſummo vero, ſummoque bono ita adhæret, ut illud ſua culpa nequeat amittere, non diripitur, non evertitur, ſed magis liberum eſt ac perfectum. VII. Poſtremo ne in re facillima nimium loquaces ſimus; liberi arbitrii objectum eſt bonum, nec in malum tendit, niſi quatenus illud induit ſpeciem aliquam bonitatis. Electio quippe non eſt niſi boni, ſive verum bonum ſit, ſive apparens. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut indeterminate ſe habeat ad bonum vel ad malum, ſed tantum ut poſſit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas eſſentialiter illud reſpicit, quod non eſt per ſe illius facultatis objectum. Quod argumentum petitum pariter eſt ex Divo Thoma in 2. Sent. diſt. 25. q. 1. art. 2.

Propositio III. Libertas indifferentiæ ſuperius explicata requiritur etiam in ſtatu naturæ lapſæ ad meritum vel demeritum.

Vellicat hæc propoſitio Janſenianos; hoc tamen loco eſt ponenda, cum ſit præcedentium certiſſimum Conſectarium; icciroo enim Janſeniſtæ contendunt ad meritum & demeritum non prærequiri libertatem indifferentiæ, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falſum eſt, ut tanta argumentorum copia probatum eſt hactenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentia. Ducuntur Janſeniani alio principio, nimirum quod ſub dominatu concupiſcentiæ, atque ſub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi poteſtas. Atqui hæc poteſtas remanet, cum nulla propoſitio boni creati atque apparentis, nec etiam ſummi boni cogniti tantum abſtractive, auferat indifferentiam judicii. Sunt ergo principia, & illationes Janſenianorum dogmatum fuco, verborumque laqueis fallaciſſime ſuta, præmiſſiſque theſibus fracta, & diſciſſa.

Refellitur ergo ſcitum Janſenianum primò Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tanquam poteſtatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque poteſtatem opponunt neceſſitati, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electivam

vam ſignificantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, & diſſentiri ſi velit gratiæ excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propoſitionem Janſenii, & recenſitos Bajanos articulos conſtituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non poſſumus, & opponentes libertati ſolam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea pleniſſimis Patrum ſuffragiis, & præclariſſimi præſertim Auguſtini nullam ſtatuentis in peccato naturalem neceſſitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonſtrantis autem contra Manichæos peccatum oriri a voluntate, non ut natura eſt, ſed ut eſt poteſtas movendi ſe, motumque ſuum cohibendi; & adverſus Pelagianos neceſſitatem gratiæ, cui poteſt reſiſti, & quæ minime tribuit non poſſe peccare, niſi videntibus Deum in ſe in corpore ſpiritali. Janſeniani inſuper revincuntur ratione ipſa, quoniam ubi eſt neceſſitas, nec vitium eſt, nec virtus, nec vituperium, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, hortationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius ſupra contra Calvinianos demonſtrata, nunc adverſus Janſeniſtas illis affinitate erroris conjunctos in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta ſunt.

Proferunt quidem illi teſtimonia plurima tam Patrum, quam veterum Scholaſticorum affirmantium illud eſſe liberum, quod eſt a voluntate, nec patitur violentiam; ſed hi aut liberum dicunt, accipiendo principale *analogatum* pro genere, ut explicavimus in hujus capitis præmonitionibus; aut voluntatem contradiſtinguunt ab inclinatione naturali, quomodo obſervatum eſt prop. 1. in Auguſtino diſputante cum Manichæis, & prop. 2. animadverſionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perſpicua & expreſſa, quæ in explicanda arbitrii libertate tradiderunt Eccleſiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædictorum comparatione planiſſima. Neque a Patribus diſſentiunt Scholaſtici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thoma. Huic autem ceteros omnes conſentire demonſtrant Jodocus Coccius Tom. 2. Theſauri lib. 1. art. 5. Boucat. Tom. 8. diſſert. 5. art. 3. prob. 6. & conferto ſtylo Tom. 5. a pag. 298. Nicolaus L'Herminier: quorum proinde recenſere nomina, ſententiaſque ſubjicere eſſet temporis, operiſque diſpendium. Fixum eſt ergo, exploratum, certiſſimumque omne meritum eſſe ex libero arbitrio, liberum arbitrium eſſe poteſtatem agendi vel non agendi non affixam neceſſitati, neceſſitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

Oportet tamen, ne uſurpatis in Schola vocabulis obſtrepant garruli, hæc etiam exponere. Si quærant a te, Eſt ne ad libertatis eſſentiam neceſſaria libertas *contrarietatis?* Reſpondebis, accepta libertate *contrarietatis* quatenus eſt potentia eligendi unum ex duobus poſitiva contrarietate oppoſitis, ſcilicet bonum & malum; potentiam hujuſmodi

modi ad liberum arbitrium non pertinere, ſed ad illud ſpectare tantummodo in quantum creatum eſt, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc libertas contrarietatis eſt in homine viatore non in Beatis, non in Chriſto, non in Deo, in quibus vera eſt libertas abſque poteſtate peccandi. Si tamen duo media contraria ſint, & neutrum dicat oppoſitionem ad ultimum finem, libertas contrarietatis eſt ad liberum arbitrium neceſſaria; quoniam electio mediorum ſervato ordine finis ad eſſentiam pertinet libertatis. Atque hæc libertas contrarietatis eſt in homine viatore qui eligere poteſt tam conjugalem ſtatum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad finem ultimum: eſt in Angelis, qui poſſunt corporibus contrarios motus imprimere, & ſibi etiam invicem obſiſtere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Perſarum ait Daniel: eſt in Deo, qui pro ſuo arbitratu humiliat & ſublevat, percutit & ſanat, ducit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriam deſpiciendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, ideſt, libertatis *contradictionis*: Hæc ut a præcedenti diſtinguatur, non reſpicit poſitive contraria, ſed agere & non agere, velle & nolle: & definitur libera poteſtas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri eſſentialiter, conſtat jam ſatis. Contingere tamen poteſt, ut voluntas ſit determinata ad unam ſpeciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata eſt voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Chriſti; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in ſe, eſt ad illum amandum determinatus immutabili neceſſitate, pollet autem ſua libertate in actibus ceteris, qui verſantur circa objecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Chriſtus Patrem, quem neceſſario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus ſuum percutientibus, & genas ſuas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus eſt hominum redemptionem cum poteſtate ponendi animam ſuam, ac perfectiſſima libertate. Conſueverunt autem Theologi appellare eam libertatem, qua voluntas ad nullam ſpeciem boni determinata eſt, libertatem *ſpecificationis*: illam vero, quæ determinata eſt ad aliquam boni ſpeciem, non ad hunc determinate actum, libertatem *exercitii*. Hanc poſtremam ſufficere ad meritum ex eo conſtat, quod intercedat in actu iſtiuſmodi liberi arbitrii poteſtas, indifferentia, & dominium.

Propositio III. Indifferentia liberi arbitrii non eſt mere paſſiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmine proſtratos a Tridentino ſeſſ.vi. can.4. *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire ſi velit; ſed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, me-*

reque paſſive ſe habere, *anathema ſit*. Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: ſi enim perſiſtit adhuc in nobis liberum arbitrium, & iſtud non eſt niſi facultas agendi & non agendi, motumque habet diverſum a lapide, & ab iis, quæ ſunt ad unum determinata; certo certius potentia paſſiva non eſt, ſed activa. Addamus tamen ſpecialem aliquam confirmationem. Inclinare cor ſuum, laborare, Deo cooperari, exercere ſeipſum ad pietatem, certare bonum certamen, ſanctificare animam, eſt agere aliquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præſtat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Pſ.118. v.112. *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas*. Apoſtoli in 1. ad Corinth. xv. v.10. *Abundantius omnibus illis laboravi*, & in eadem Epiſtola cap. 3. v. 9. *Dei enim ſumus adjutores*, Græce Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί, *cooperatores*: atque in 1. ad Timoth. 4. v. 7. *Exerce teipſum ad pietatem*, in græco, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Quis autem Gymnaſii exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap.4. v.5. & 7. ſcribit idem Apoſtolus: Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, *Tu vero vigila in omnibus*, *labora*, tanquam ſtrenuus & aſſiduus miles nullis malis deterritus, ὡς καλὸς ϛρατιώτης Χριϛοῦ Ἰησοῦ, additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi*, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. At ſtrenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. denique Joan. cap. III. v. 3. legitur, *Qui habet hanc ſpem in eo*, *ſanctificat ſe*. Innumera ſunt in ſcripturis loca iſtiuſmodi.

Ex Auguſtino autem plura addi poſſunt præter ea, quæ produximus priori propoſitione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud eſſe in noſtra poteſtate, *quod cum volumus*, *facimus*. Itaque ſi nihil facimus, periit poteſtas arbitrii, quod jam oſtendimus eſſe falſum. Rurſus de Perf. Juſtitiæ cap. 19. *Præcepta*, inquit, *divina ut fierent non juberentur*, *ſi nihil ibi noſtra voluntas ageret*: & infra, *voluntas non implet*, *quod agit*, *niſi divinitus adjuvetur*. Sane cæmentarius præcipiens lapidi, ut aſcenderet ad culmen ædificii, ſive gerulo, ut adjuvaret progredientia ſurſum ſaxa, delirus eſſet ac ſtultus. Si ergo Deus præcipit, ſi nos adjuvat ad præcepta adimplenda; & nos certiſſime aliquid operamur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratiæ energiam verbis Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*, dicens, *facit ut faciamus*, *agit ut agamus*, *&c.* Operatio ergo Dei non tollit, ſed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii noſtri. Poſtremo movens Deus creaturas, in eis ſecundum modum naturæ ipſarum operatur. Senſus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agitque ut contraniti non valeant. Ergo rationales creaturas præditas vita, ſenſu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmovet, ut etiam a ſe ipſis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiant, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Cæteroqui ſaxum, truncus, aut ſtipes eſt homo;

Digitized by Google

homo; aut eorum aliquid, quæ ad unum ſunt naturaliter determinata; & ſi quandoque prodigioſo eventu motibus feruntur adverſis, quomodo imperanti Deo, viriſque Thaumaturgis ad fidei argumentum, obediunt mare, venti, elementa, omniaque virtuti Dei ſubjecta, ſunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigere conſcientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additiſque præceptionibus opportuno in loco diſpoſitis, nil ad expletionem quæſtionis ſupereſt, quam argumentationes contrarias diſpungere.

CAPUT III.

Diſſolvuntur Hæreticorum objecta.

VENIUNT primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calviniſtæ, ut probent Scripturarum Sanctarum phraſes ita eſſe accipiendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur quid in nobis fieri poſſit, non quid ipſi efficere valeamus. Ezech., inquiunt, XVIII. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & ſpiritum novum*. Nunquid arbitrii noſtri ſignificatur iſtic operatio? Minime. Solus enim Deus cor novum & ſpiritum novum operatur in homine, auctore eodem propheta XXXVI. 26. *Dabo vobis cor novum & ſpiritum novum*. Ait Apoſtolus ad Philipp. II. 12. *Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini*. Num vires commendat arbitrii? At ſequitur e veſtigio: *Deus operatur in nobis velle, & perficere*. Scribit Joannes I. Epiſt. III. 3. *Qui babet hanc ſpem ſanctificat ſeipſum*. Sed in Evangelio cap. XVII. 17. Chriſtus Patrem exorat, *Sanctifica eos in veritate*. Ex hac igitur verborum antitheſi evincitur eo tantum ſenſu arbitrium operari, quia Deus operatur in illo. Ita argumentatur Hunnius in lib. de lib. arb. contra Photinum.

Sunt hæreticorum aliqui tribuentes arbitrio actionem quamdam; per quam forinſecus ſe accomodat mediis, quibus Deus operatur hominis converſionem: at in ipſa converſione libera voluntas nihil penitus agit. Sunt enim, inquiunt, homines veluti organica inſtrumenta, quæ Deus pro ſuo libito tractat. Sit in exemplo: Exodi XIV. 16. Deus inquit ad Moſen: *Eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud*. Præcipitur Moſi ut findat aquas: nil ipſe adminiſtrat præter organum illud externum, & aquarum diviſio ſolius omnipotentiæ Dei actio eſt. Similiter præcipitur hominibus, *Convertimini ad me, vivite, mundi eſtote*. Quid autem homo? Exhibet Deo cor ſuum, tanquam mortuum, & inanime organum, & ſolus Deus illud innovat, vivificat, & convertit. Atque hoc pacto dicitur liberum ar-

 bitrium

bitrium operari, ut dicitur virga Moſis diviſiſſe aquas maris. Tribuuntur enim ſæpenumero effecta cauſſarum efficientium inſtrumentali, & organicæ.

Lutherus autem in lib. de ſervo arb. horribiliora evomit. Scribit proponi nobis obſervantiam divinorum mandatorum appoſita conditione, *Si volueris*, ut conſtat ex cap. xv. Eccleſ. verſ. 14. Ex illa autem conditione inquit non probari liberum arbitrium; quemadmodum ſi dicatur, *Si Diabolus Deus erit, adorabitur*, minime infertur poſſe Diabolum in Dei naturam tranſire. Demum ſaltem in moralibus liberum arbitrium eſſe titulum ſine re nituntur Heterodoxi fallaciter demonſtrare Apoſtolica ſententia in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum*. Hoc primum eſt hæreticorum argumentum, vel potius nugaciſſima eluſio.

Cui reſpondemus ex præmiſſa ſacrorum teſtimoniorum collatione demonſtrari neceſſitatem præmotionis divinæ, primaque bonorum operum principia ei tribuenda, a quibus non disjungitur noſtræ libertatis cooperatio. Facit ergo Deus in nobis cor novum, operatur velle & perficere, & ſanctificat in veritate, quoniam inſpirat ſanctam delectationem, adjuvat volentes, juſtificat operantes. Divinis enim oraculis unum a nobis exigitur, alterum nobis offertur: offertur Dei miſericordia, exigitur noſtra obedientia. Atque ut Auguſtinus ſcribit de Prædeſt. SS. cap. XI. quod exigitur in hominis, quod offertur in Dei eſt poteſtate. Hinc de verbis Ezechielis ſcribit S. Pater eodem capite: *Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, ut intelligatur quod & nos eadem faciamus, & Deus facit ut illa faciamus; ſicut per Prophetam Ezechielem apertiſſime dicitur, Ego faciam, ut faciatis. Locum ipſum Scripturæ fratres chariſſimi attendite, & videbitis illa Deum promittere ſe facturum ut faciant, quæ jubet ut fiant*. Eadem eſt cæterorum locorum ratio. Ut ergo ex illorum antitheſi demonſtratur principium bonorum operum eſſe a Deo, ita commonſtratur liberum arbitrium a Deo motum bona opera efficere: atque inde ex æquo probatur Dei gratia, hominumque libertas.

Quod ſequitur ineptiſſima argutatio eſt. Omnes quippe creaturæ ſunt ſupremi Opificis inſtrumenta, omneſque ab eodem moventur; at unaquæque juxta modum naturæ ſuæ: ſi determinatæ ſunt, determinate; ſi liberæ, libere. *Lapides rationabiles ſumus, & viva materies: ſic nos Auctoris noſtri extruxit manus, ut cum opifice ſuo etiam is, qui reparatur, operetur*, inquit ſerm. 5. in Quadrag. Magnus Leo. Alio ergo motu diviſum eſt ad Dei nutum mare rubrum; alio Moſes extendit manum, & virgam levavit, Mare expers rationis ſtetit natura Auctori ſuo ſubjecta: Moſes præditus libertate juſſa fecit libero arbitrio mandatis Domini ſui obtemperante. Ita Spiritus Sanctus in nobis loquitur; ita Dominus dirigit greſſus hominis: ita inclinat cor regis, nos mo-

Digitized by Google

movendo velut organum ſuum. *Verum id* (inquit Eſtius lib. 2. diſt. 24. §. 15. ad 4.) *conditione inſtrumenti, quod eſt hominis rationalis*.

At cavillatio Lutheri videtur mihi hominis inſanientis. Primo enim ea conditio *ſi volueris* non ad præceptum pertinet, ſed ad mercedem. Deinde aliis in locis abſolute aſſeritur liberi arbitrii poteſtas; ut Geneſ. 4. v. 7. & ipſo Eccleſiaſtici loco: *Reliquit in manu conſilii ſui, & appoſuit ignem & aquam*. Præterea nonne inſaniret, qui diceret ſurdo, Narrabo tibi lepidam hiſtoriam ſi volueris audire? Neque ad rem facit productum Diaboli exemplum futile, leve, putiſcens. Conditionatæ enunciationes ex duabus compactæ ſunt, quorum poſtrema habet a priori aut neceſſitatem, aut contingentiam. Si dixeris, *ſi homo eſt, rationalis eſt*, neceſſariam profers propoſitionem: dum ais, *ſi avis fuero, volabo*, enuncias rem impoſſibilem: dum vero inquis, *ſi ero incolumis ambulabo*, aliquid narras contingens; quoniam neceſſe eſt hominem eſſe rationalem; impoſſibile hominem eſſe avem: contingens hominem frui valetudine. Cum ergo in conditionatis enunciationibus ipſa conditio ſpectanda ſit; in illa *ſi diabolus Deus erit, adorabitur*, enunciatur res impoſſibilis, quia impoſſibile eſt Diabolum eſſe Deum: atque in iſta, *ſi volueris, ſervabis præcepta*, affirmatur aliquid poſſibile, quoniam poſſibile eſt te velle. Apoſtolus autem in prima ad Corinth. cap. xv. dicens: *Non ego, ſed gratia Dei mecum* non excludit proprii liberi arbitrii operationem atque laborem, premiſit enim, *Abundantius omnibus illis laboravi*: ſed tribuit divinæ gratiæ partes potiſſimas appoſite uſus particulâ *mecum σὺν ἐμοὶ*, ne liberi arbitrii vires arbitrareris extruſas. Mitto ſententias Patrum ac Theologorum affirmantium per gratiam trahi invitos & reluctantes, & prædeterminari actus noſtros. Hæc quippe dicta eſſe, in quantum Deus per inſpirationem ſanctæ dilectionis ex nolentibus volentes facit, atque caritate ſua præſtat ut delectet quod antea non delectabat, & in quantum ſancta delectatio vincit vividiori boni cupiditate adverſantem mali concupiſcentiam, nulla illata neceſſitate libero voluntatis arbitrio, quod naturali determinatione non fertur niſi in bonum in communi & in ſummum bonum in ſe inſpectum, ideoque prædeterminatio gratiæ ſpectat infallibilitatem actus, non tollit indifferentiam arbitrii: hæc inquam mitto, cum fuerint explicata de H. Pelag. capite octavo, & ſequentibus.

Deinde arguunt Hæretici, ſaltem peccatores ſervos eſſe peccati, atque agi a dæmone captivos ita ut ipſius voluntati nequeant reluctari. Quod diſerte affirmat Joannes cap. VIII. v. 39. *Omnis qui facit peccatum ſervus eſt peccati*, & Apoſt. 2. ad Tim. 2. v. 26. *Reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem*. Eſt autem habere captivum quaſi *vivum capere*. Hinc Lutherus titulum fecit libro *de ſervo arbitrio*, quoniam non remanet ſub peccato ſui juris, & Dominus ſuorum actuum. = Reſpond. pluribus titulis peccatores dici ſervos,

vos, 1. quia ſervus non manet ſemper in domo, ut ibidem notat Evangeliſta. 2. quia addictus eſt operibus peccati, ac Diabolo ſervit ſuæ tamen voluntatis libertate. 3. quia niſi liberetur gratia Chriſti, nequit bene agere, etiamſi eligendo ad pravum finem media quæ cadunt ſub indifferentiam judicii, libere peccet, ac poſſit etiam peccatum omittere, imo auxilio divinæ gratiæ a via mala reverti & reſipiſcere. *Non ſolum poteſt homo habere caritatem qua ſit arbor bona, ſed poteſt etiam cupiditatem qua ſit arbor mala: ſed cupiditas hominis, quæ vitium eſt, hominem habet auctorem vel hominis deceptorem, non hominis creatorem*; inquit Auguſtinus de Grat. Chriſti cap. 20. Inſita igitur caritate, quæ eſt radix bonorum operum, eſt voluntas arbor faciens fructus bonos, & eſt ſerva juſtitiæ: prædominante cupidine, quæ eſt radix operum malorum, eſt arbor faciens fructus malos, & fit ſerva peccati. Hæc ſunt a me poſita, quoniam nonnulli ex noſtris, ut ſimilia ſolvant, ex hoc Auguſtini libro citant verba Pelagii cap. 18. *Habemus poſſibilitatem utriuſque partis a Deo inditam, velut radicem quamdam fructiferam, & fecundam; quæ ex voluntate hominis diverſa gignat & pariat; quæque poſſit ad proprii cultoris arbitrium vel nitere flore virtutum, vel ſentibus horrere vitiorum*. Videatur Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 1. q. 3. dub. 2. ad 1. ob. Revera autem hæc ſunt verba Pelagii, & radix fructifera non eſt ex nobis, quia caritas ex Deo eſt. Si dicas: Non poteſt arbor mala fructus bonos facere, ut ex Evangelio ait ibidem Auguſtinus; reſpondemus malam arborem eſſe, in qua eſt ſola radix cupiditatis; & ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex caritate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum ſola cupiditate poteſt non producere fructus malos, & inſita caritate poteſt producere fructus bonos. Quamobrem Auguſtinus in libero arbitrio deſtituto, ut autumabant Pelagiani, divina gratia non ponit neceſſitatem peccandi, ſed adſtruit neceſſitatem gratiæ, ut liberetur a ſervitute peccati. Peccatores vero obcæcati dicuntur captivi, non quod voluntate Diaboli impellantur in malum indeclinabili neceſſitate, ſed quoniam gratiam Dei peſſundantes continuo, aut quamfrequenter pravis ſuggeſtionibus aſſentiuntur: nec reſipiſcunt, niſi beneficentiſſima Dei voluntate conferatur eis gratia victrix, quam dura corda non reſpuunt. Ita in textu Apoſtoli 2. ad Timoth. cap. 2. ea verba *Ad ipſius voluntatem* ſignificant peccatores hujuſmodi pœnitentiam acturos, ſi Deus voluerit illis efficacem gratiam largiri: quod conſtat tum ex ſcopo Apoſtoli hortantis Timotheum ut reſiſtentes veritati corripiat, quia forte Deus eis dabit pœnitentiam; tum ex græco textu, in quo demonſtrat variatio pronominis Dei voluntatem ſignificari, non Diaboli: ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Audiendi ſunt modo Janſeniani. Illud, inquiunt, eſt in poteſtate voluntatis, perfecte liberum, & ſufficiens ad meritum, quod facimus

cum

cum volumus: At dummodo operemur cum ſola libertate a coactione, volumus operari. Sola ergo libertas a coactione ſat eſt, ut opus ſit perfecte liberum in noſtra voluntate, atque patratum cum merito. Probant majorem 1. Auctoritate Sanctorum, 2. Doctrinis Theologorum. 3. ab exemplis: 4. Ratione ipſa. Sanctorum auctoritas ſic ſe habet. Sanctus Pater Auguſtinus cap. 105. Ench. *Voluntas*, inquit, *aut voluntas non eſt, aut libera dicenda eſt*, In 3. de lib. arbitrio cap. 3. *Voluntas noſtra, nec voluntas eſſet, niſi eſſet in noſtra poteſtate*. De Civit. Dei lib. v. cap. 10. *Neceſſe eſt, ut quod volumus libero velimus arbitrio*. De natura & gratia cap. 46. *Perquam abſurdum eſt non pertinere ad voluntatem noſtram, quod beati eſſe volumus, quia id omnino nolle non poſſumus*. Quibus verbis rejicit eam ſententiam Pelagii, *Voluntatis arbitrio, ac deliberatione privatur, quidquid naturali neceſſitate conſtringitur*. Igitur juxta Auguſtinum ſtat cum poteſtate ac deliberatione arbitrii illud etiam quod neceſſitate patratur, & ſufficit ad rationem liberi quod ſit voluntarium. Atque id vidit optime S. Thomas q. 22. de veritate art. 1. ſcribens: *Libertas ſecundum Auguſtinum opponitur neceſſitati coactionis, non autem naturalis inclinationis*. Hoc eſt ergo placitum Auguſtini. Nec repugnant PP. alii. Divus enim Proſper S. Auguſtini diſcipulus, & pro Chriſti gratia ſtrenuus decertator cap. 18. adv. Collatorem definit liberum arbitrium *rei ſibi placitæ ſpontaneum appetitum*. Damaſcenus lib. 3. de Fide Orthodoxa cap. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud eſt quam voluntas*. Sanctus quoque Bernardus cap. 1. 2. & 4. de lib. A. docet *ibi libertatem eſſe ubi eſt voluntas, & manere libertatem voluntatis etiam ubi eſt captivitas mentis*. Hæc & ſimilia complura evincunt quænam ſit Patrum de libertate arbitrii ſententia.

Progreditur in præſentia novorum Dogmatiſtarum argumentatio ad Scholaſticorum, alias magnopere floccifactum, adſciſcendum ſibi patrocinium. Nam S. Thomas q. 10. de Potent. art. 2. docet quod *naturalis neceſſitas ſecundum quam voluntas aliquid ex neceſſitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat*. In 3. Sent. diſt. XVIII. art. 2. docet, *liberum arbitrium Chriſti etiamſi determinatum ad unum numero, ſicut ad diligendum Deum, quod non facere non poteſt; tamen in hoc non amiſiſſe libertatem, aut rationem laudis ſive meriti, quia in illud non coacte ſed ſponte tetendit, & ita fuit actus ſui Dominus*. Etiam Scotus docet actum beatificæ viſionis in Chriſto meritorium fuiſſe, & voluntatem ſemper habere modum ſibi proprium cauſandi libere, a naturali operatione diſtinctum. Videatur Tom. 12. quæſt. quodlibeto 16. Scholaſticorum aliorum, qui liberum arbitrium deſcribunt per ſolam libertatem a coactione, innumera loca Janſenius profert lib. VI. de Gratia Chriſti. Accedit ergo Patrum auctoritati etiam Scholæ pro dogmate Janſeniano ſuffragium.

Exem-

Exempla idem confirmant. Deus enim ſeipſum neceſſario amat; & Pater & Filius naturaliter ſunt unum Spiritus Sancti principium. In Deo tamen veram libertatem eſſe, Auguſtinus non ſemel ſcribit contra Julianum, & impium foret id denegare. De Chriſto nemo ambigit quin nobis promeruerit redemptionem, etiamſi peccare non poſſet. Nos libere amare felicitatem, quam odiſſe non poſſumus, eſt doctrina expreſſa Auguſtini in V. de Civit. Dei cap. 10. & D. Thomæ Q. 24. de Veritate art. 4. Angelos jam incommutabili bono adhærentes nativa libertate non fuiſſe privatos res loquitur ipſa: nam beatitudo naturam perficit, non interimit. Igitur nec deſunt novis Dogmatiſtis documenta exemplorum.

Suppetiatur eis ipſa ratio. Quælibet diviſio eſt univerſalis rei in *ſpecies*, ſive inferiora, quibus ineſt eſſentialis illius generis ratio intima. Nemo non meminit libertatis a coactione, & libertatis indifferentiæ, tanquam duorum, in quæ ſcinditur amplum iſtud nomen *Libertas*. Utraque ergo, tam libertas indifferentiæ, quam libertas a coactione participat veræ libertatis naturam. Deinde libertas eſt proprietas rationalium, atque mentis perceptionem comitatur. Erit ergo libertas perfectior, ubi perfectior erit cognitio: Perfectiorem autem cognitionem illam eſſe, quæ immutabilis eſt, neque errori ſubjicitur, puto adeo eſſe compertum, ut nequaquam ſit opus quæſito. Habent hujus generis argumenta in libris Janſeniſtarum innumerabilitatem. Itaque his quatuor, videlicet dictis Sanctorum, placitis Theologorum, comparatione exemplorum, pondere argumentorum evincitur in homine lapſo veram propriiſſimamque libertatem conſiſtere per ſolam immunitatem a coactione.

Hydram hanc ſeſe tali auſu erigentem ſtatutis præcedenti capite nihil negocii eſt concidere atque obtruncare. Principio expediamus Patrum pronunciationes. De Auguſtino diximus ſupra, diſputantem cum Manichæis accepiſſe voluntatem, ut contradiſtinguitur a natura, ſive ut eſt liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus, ut eſt poteſtas movendi ſe, & cohibendi motum ſuum, ut eſt facultas animi quæ deliberatione huc atque illuc fertur, quemadmodum inquit de lib. arbitrio lib. 3. cap. 3. & de duabus Animabus cap. 12. & 13. Adverſus autem Pelagianos idem confirmat, ita tamen; ut ſimul neceſſitatem prævenientis gratiæ commonſtret, refutando etiam decretum alterum Pelagianum, neceſſariam eſſe ad eſſentiam liberi arbitrii indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum; unde conſequeretur Deum, qui peccare non poteſt, nullatenus eſſe liberum. Ad 1. ergo reſpondetur, veriſſimum eſſe quod voluntas nunquam vult niſi libere, ſi accipiatur ut contradiſtinguitur a natura, ſive ut eſt electio mediorum; tametſi neceſſario velit ut natura eſt, ſive ut naturali inſtinctu fertur in finem ultimum, & appetit propriam beatitudinem. Quod planum fecimus

ſupra

ſupra verbis D. Thomæ: cui & conſentit Aegidius noſter in 2. diſt. 25. art. 4. Idem tradit S. P. in 3. de lib. arb. cap. 3. nam ibidem poteſtatem voluntatis opponit neceſſitati, & voluntarium appellat, quod poteſt cohibere motum ſuum, affirmans, quod ſi neceſſitate iſte motus exiſteret, nulla eſſet ratione culpabilis. Et quidem ſi quicquid alicui eſt voluntarium eſſet ſub poteſtate & dominio illius, non ſcriberet Auguſtinus 1. Retract. cap. 22. *Cum poteſtas datur, non neceſſitas imponitur*: non affirmaret S. Thomas 1. p. q. 82. artic. 1. *electionem non eſſe de fine, ſed de his quæ ſunt ad finem; unde appetitus ultimi finis non eſt de his quorum domini ſumus*: non damnaſſet Eccleſia 67. propoſitionem Baji; *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſario facit*. Quid plura diſputo? Non eſſet vera Chriſtiana fides de Spiritu Sancti divinitate, quoniam eſſet ſub dominio & poteſtate Patris & Filii, a quorum voluntate ſine ulla coactione procedit. At de Civit. Dei cap. 10. libri v. & de nat. & grat. cap. 46. S. Pater affirmat ſtare libertatem quoad exercitium, etiamſi voluntas ſit neceſſitata quoad *ſpecificationem*; idque contra eos, qui ad libertatis eſſentiam requirunt indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum. Ita, etiamſi appetimus beatitudinem neceſſitate, quoniam naturali inſtinctu non poſſumus nolle eſse beati; nihilominus hoc, vel illud medium ad conſecutionem beatitudinis cum indifferentia judicii eligimus: & Deus qui peccare non poteſt, habet tamen comparate ad creaturas pleniſſimam libertatem. Hoc pacto libertas voluntatis ut fertur ad finem ultimum opponitur duntaxat violentiæ; ſed libertas arbitrii, quæ eſt circa electionem mediorum, repugnat etiam neceſſitati. Quod & vidimus ſupra ex D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & colligitur ex eodem Auguſtino cap. 47. de nat. & grat. ubi e veſtigio ſeſe explicat petita a ſenſibus comparatione; in quorum exercitio docet apparere voluntatis poteſtatem, in qua eſt non videndi poſſibilitas, quoniam in poteſtate noſtra eſt non videndi neceſſitas. Atque hæc non videndi neceſſitas in poteſtate noſtra eſt, *quia in poteſtate eſt cæcitas, qua idipſum videre poſſe nobis, ſi volumus, adimamus*. Quamobrem ſicut non foret in poteſtate noſtra poſſibilitas videndi, niſi poſſemus illam nobis adimere; ita non eſt in noſtra poteſtate velle quoad *ſpecificationem* felicitatem, quia non poſsumus naturalem illius inſtinctum penitus in nobis extinguere. Atque hoc pacto expediuntur alia complura, quæ ex Auguſtino nimia confidentia depromunt Janſeniani.

Reliqui autem Patres, dum libertatem deſcribunt per *ſpontaneitatem*, & motum animi immunem a coactione; vel tradunt definitionem libertatis inadæquatam, veluti cum dicimus hominem eſſe terrenum animal: vel coactionem accipiunt non ſolum pro violentia, quam ab extrinſeca cauſſa interdum patimur, ſed etiam pro neceſſitate, cui voluntas ſubjici poteſt interius: vel demum delineant nobis volunta-

tem quatenus naturali inſtinctu fertur in ultimum finem, non ut eligit pro ſuo arbitratu media ad finem aſſequendum. Quæ generalis reſponſio ſingulos elidit adverſariorum cavillos. Sunt nihiloſecius quædam ſpecialiter obſervanda. Beati Proſperi contra Collatorem verba hæc ſunt: *Liberum ergo arbitrium, ideſt, rei ſibi placitæ ſpontaneus appetitus, ubi uſum bonorum quæ acceperat faſtidivit, & vileſcentibus felicitatis ſuæ præſidiis inſanam cupiditatem, & experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiæ ſuæ ebrietate madefecit*. Deſcribitur nobis liberum arbitrium Adæ, quod pollebat, Janſeniſtarum aſſenſu, pleniſſimâ indifferentiâ, nec ſub dominatu concupiſcentiæ captivus, nec ſub victrici gratia addictus neceſſitati. Os ergo Janſenius, ejuſque gregarii perfricuerunt, quando pinxerunt nobis ex Proſpero liberum arbitrium in ſola *ſpontaneitate* excluſâ penitus indifferentiâ. Eamdem rem eſſe liberum arbitrium, ac voluntatem ſcripſit rectiſſime Damaſcenus, accepta voluntate, ut eſt poteſtas agendi vel non agendi, non ut natura eſt, ut ſupra cum Auguſtino, & Scholæ luminibus explicavi. Enimvero de Fide Orthodoxa cap. 26. ſecundi libri ait Damaſcenus in noſtra voluntate ſita eſſe, *quorum liberam habemus poteſtatem, ut, aut ea faciamus, aut non faciamus*. Bernardus pariter cap. 1. de Lib. arbitrio, dum libertatem definit, *Habitus animi liber ſui, ſiquidem non cogitur neque extorquetur*, uſurpat *cogendi* verbum ut opponitur etiam neceſſitati, additque ſtatim, *Eſt quippe voluntatis, non neceſſitatis*. Capite autem IV. Doctor Mellifluus deſcribens libertatem Dei per ſolam excluſionem extrinſecæ neceſſitatis; illam profecto explicat, quatenus eſt motus animi volentis circa finem, non quatenus reſpicit media; oſtendens in iis eligendis liberum Deum eſſe ſine poteſtate peccandi, qua libertas premitur, non perimitur. Qua explicatione conſimilia aliorum Patrum verba a nobis excipiuntur.

Auctoritatem D. Thomæ non eſt cur tam confidenter aucupentur Janſeniani. Ille namque, ut vidimus, liberum arbitrium non agnoſcit niſi in electione mediorum; & ubicumque affirmat opponi libertatem neceſſitati coactionis, non naturalis inſtinctus, demonſtrat naturam voluntatis, ut fertur abſque violentia cauſſæ exterioris in finem: quod fieri docet ſine libero arbitrio. Quod ſcripſit in tertio Sententiarum diſt. 18. Chriſtum promeruiſſe, quoniam operatus eſt non coacte, ſed ſponte: accipiendum eſt hoc ſenſu; tametſi non poterat Chriſtus peccare & deflectere a fine ultimo, in quem ferebatur ſola libertate *ſpontaneitatis*, promeruit tamen, quoniam abſque libertate *ſpecificationis* ſtat libertas exercitii, & cum determinatione finis ſtat deliberatio, & electio erga media. Nam D. Thomas quadratis verbis ſeipſum explicat eadem diſtinctione, eodemque art. ad 5. *Dicendum quod liberum arbitrium Chriſti non erat determinatum ad unum ſecundum numerum,*

merum, ſed ad unum ſecundum genus; ſcilicet ad bonum, quia ad malum non poteſt. Nonnulla addere ex aliorum ſententia, animadvertit Anton. Maſſouliè diſp. 1. q. 3. & longe antea Salmanticenſes Tract. XXI. diſp. XXVII. dub. 3. Dirimit quæſtionem, omnemque ambiguitatem tollit 3. parte Summæ q. XVIII. art. 5. in Corpore. *Dicendum*, inquit, *quod ſicut dictum eſt, in Chriſto fuit duplex actus voluntatis, unus quidem quo ejus voluntas ferebatur in aliquid ſicut ſecundum ſe volitum, quod pertinet ad rationem finis: alius autem, ſecundum quem ejus voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud, quod pertinet ad rationem ejus, quod eſt ad finem. Differt, ut Phil. dicit in 3. Eth. electio a voluntate in hoc, quod voluntas per ſe loquendo eſt ipſius finis, electio autem eorum, quæ ſunt ad finem. Et ſic ſimpliciter voluntas eſt idem, quod voluntas ut natura. Electio autem eſt idem, quod voluntas ut ratio, & eſt proprius actus liberi arbitrii, ut in 1. p. q. 83. art. 2. dictum eſt. Et ideo cum in Chriſto ponatur voluntas ut ratio, neceſſe eſt etiam ponere electionem, & per conſequens liberum arbitrium, cujus actus eſt electio*. Quid quæritas manifeſtius, Janſeniane? Convelluntur hinc exempla 3. loco producta: ſiquidem Deus diligendo ſeipſum, Pater & Filius ſpirando divinum Flamen, Beati ſummo bono adhærentes, & quilibet homo amando felicitatem nullam patiuntur neceſſitatem & liberi ſunt libertate naturæ, qua voluntas fertur in finem; non libertate electionis, qua reſpicit media: hæc autem libertas, non illa, conſtituit eſſentiam liberi arbitrii. Scotus ideo exiſtimavit Chriſtum per actum beatificæ viſionis promeruiſſe, quia opinatus eſt non fuiſſe illi omnimode neceſſarium: at ad liberum arbitrium exiſtimaſſe neceſſariam indifferentiam, conſtat ex iis, quæ habet L. primo ſent. diſt. 39. & diſt. 25. q. unica, nec non in 2. diſt. 6. q. 2. Verum tamen eſt, quod Scotus diſtinguens *formaliter* a natura voluntatem docet nunquam voluntatem ipſam operari niſi libere, ac propterea Spiritum Sanctum libere procedere a Patre & a Filio, non naturaliter; propterea quod nequeat idem principium ſimul aliquid producere neceſſitate & libertate. Quod ſubtilis Doctor ſcripſit in 1. ſent. diſt. 10. in Reportatis, & XVI. Quodlib. At fruſtra hæc Janſenius interpretatur de libertate arbitrii ſufficiente ad merendum, & quam voluntas in mediis eligendis exercet. Et longe probabilior eſt illorum Theologorum ſententia, qui probant Spiritum Sanctum produci naturaliter, & non libere; & reſpondent Scoto, non repugnare voluntatem Dei eſſe liberam ac neceſſariam reſpectu diverſorum connotatorum, formali illa diſtinctione ſublata. Atque hoc pacto Deus neceſſario vult infinitam ſuam bonitatem, & libere vult creaturas; ut demonſtrat adverſus Scotum Gregorius Ariminenſis in 1. diſt. X. q. 1. art. 2. hujuſque doctrinam, quantum ſpectat ad diſtinctiones, amplectimur. Ex quibus manifeſte deprehenditur aut dolus, aut oſcitantia Janſeniſtarum in captando ſibi patrocinio veterum Scholaſticorum.

Evaneſcunt ex dictis poſitæ ultimo loco ratiocinationes. Diviſio namque libertatis in libertatem a coactione, & libertatem indifferentiæ, non eſt diviſio libertatis arbitrii, ſed voluntatis, ut fertur abſque ulla violentia in debitum ſibi finem, atque ut eligit ſine neceſſitate conducentia ad illum media. In electione autem mediorum ſuammet libertatem exercet arbitrium; nam in finem trahitur naturæ inſtinctu, qui liber appellatur in quantum non eſt invitus, ſed exoritur a voluntate; non propria & *univoca* participatione libertatis, ſed *analogica*. Quod proxime ſequitur, habet ſimiliter facillimam ſolutionem. Ratio & perceptio voluntatem antecedit, quoniam, ut in proverbio poſitum eſt, *nihil eſt volitum quin præcognitum*: ideoque libertas eſt proprietas rationabilium. Quemadmodum vero voluntas naturaliter trahitur in ſummum bonum, ſi illud videatur intuitive, in bona autem reliqua fertur indifferenter; ita intellectus in bono illo ſummo, & per lumen gloriæ propoſito nequit apprehendere ſpeciem aliquam mali, quæ poteſt in bonis reliquis deprehendi. Ratio itaque univerſaliter accepta infert motum animi voluntarium, non liberum. Ut liber ſit, debet a ratione prodire judicium indifferens. Alii diſtinguunt inter rationem ut *lux* eſt, oſtendens objecti bonitatem; atque ut *dux* eſt, illam trahens indifferenter ad bonum complectendum. *Lucem* itaque rationis præcedere dicunt actum quemlibet voluntarium; *ductum* vero anteire actui libero & contingenti. Erit hæc diſtinctio, ſi lubeat illam probare, penes connotata, ita ut ratio ſit *lux* comparate ad bonum in communi; ſit *dux* liberi arbitrii reſpectu bonorum particularium. Cum perfectiori denique notitia ſtat perfectior libertas, in quantum ex mediis indifferentibus eliguntur abſque periculo erroris quæ non deflectunt ab ordine finis. Igitur neque ſententiæ Patrum, neque opiniones Scholæ, neque ſummi Dei, Sanctorumque impeccantia, neque rationum diluendarum exornatio affert Janſenianis decretis aliquid adjumenti.

Pergunt objectare Janſeniani. Tradit in locis compluribus Auguſtinus culpa primi hominis arbitrii libertatem fuiſſe peremptam. Libertas autem primi hominis erat libertas indifferentiæ. Hæc ergo libertas poſt Adæ prævaricationem deperiit. Demonſtratur major ex iis, quæ habet S. Doctor in Enchirid. ad Laurentium cap. xxx.. *Libero arbitrio male utens homo & ſe perdidit, & ipſum*: & in Epiſtola ad Vitalem, *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Idem repetit S. Pater in lib. de Perf. Juſtitiæ cap. 14. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 11. De corrept. & grat. cap. 12., in 1. Op. Imperf. contra Julianum num. 117. Quemadmodum Janſenius ex his Auguſtini locis dogmati ſuo auctoritatem emendicat; ita immoderatus Criticus, Pelagiique *Hyperaſpiſtes*, uti a Lamindo Pritanio, ideſt, Ludovico Muratori, appellatur, Jo. Phereponus impingit Auguſtino enormem ſublatæ libertatis ſententiam Animadverſionum pag. 579. & 618.

Reſpond.

Reſpond. diſt. ma. Tradit ſæpenumero S. Pater primi peccati granditate periiſſe libertatem a peccato, & a miſeria, robuſtam ſcilicet poteſtatem habendi plenam cum immortalitate juſtitiam, & originariam arbitrii perfectionem, nulla carnis adverſus ſpiritum pugna labefactatam, propter quam non fit homo liber juſtitiæ, niſi gratia opitulante, de qua gratia adverſus Pelagianos idem S. Pater productis a Janſenio, & Pherepono locis ſtrenue pugnavit; concedo. Docet Auguſtinus peccante Adamo deperditam libertatem ab antecedenti neceſſitate, & naturalem voluntatis facultatem agendi vel non agendi, qua poteſt ſeipſa mala quælibet deliberate patrare, & per gratiæ adjutorium etiam bona, ſtamet deliberatione atque electione, ideoque poteſtate, dominio, ac pleniſſima libertate; nego majorem propoſitionem. Atque hanc mentem eſſe Auguſtini præcedenti cap. demonſtravi, plura proferens quibus magnus Gratiæ Defenſor plane, perſpicue, & abſque ulla ambiguitate verborum profitetur ſe non habere quæſtionem cum Cæleſtianis quod liberum arbitrium deſtruerent, ſed quod originale peccatum, concupiſcentiæ pœnam, divinarumque gratiarum tollerent neceſſitatem. Solam ergo libertatem periiſſe, quæ fuit in paradiſo, a bellicoſa cupiditate, ab ignorantia ceteriſque animi vitiis, S. Pater in ſuis adverſus Pelagianos velitationibus aperte declarat. Quare, ut dixi etiam in lucubratione de Arbitrio primi hominis lib. 3. cap. 10., labitur ſupino errore Arminianus Phereponus ubicumque ſcriptitat eſſe Auguſtinum hoſtem apertiſſimum libertatis. Et quamquam de mente illius ſatis ſuperque diſſerui; addam aliquid gratia explicationis. In unaquaque re diſtingui debet natura a recta, pravaque affectione. Aliud eſt enim hominem eſſe animal ſenſu ac ratione præditum; aliud vero eſſe ſanum, aut infirmum. Ita non idem eſt voluntatem eſſe liberam, ac eſſe affectam bona vel mala cupiditate. Semper homo eſt rationale animal, at non ſemper fruitur integritate valetudinis. *Semper eſt in nobis voluntas libera, ſed non ſemper eſt bona*; inquit Auguſtinus de Gratia & lib. arbitrio cap. 15. Sanitas corporis eſt talis habitudo & temperatio, per quam ea congruunt inter ſe, e quibus conſtamus. Bona voluntas eſt, quæ inter incommutabile, & fluxa bona tenet rectum ordinem, ut illi tantum adhæreat. Defectus illius temperamenti hominem reddit infirmum: & defectus hujus ordinis malam reddit voluntatem. Non habet homo infirmus poteſtatem ambulandi, qua ſanus pollebat, egetque ſingulari medicamento: caret mala voluntas poteſtate diligendi ſummum bonum caſte & inculpate, abitque poſt deſideria carnis ſuæ, niſi illam ſanet & retrahat gratia Chriſti medicinalis. Errant ergo in percipiendo liberum arbitrium quamplures, propterea quod inter libertatis naturam, ejuſque integram valetudinem, atque infirmitatem diſtinguere ignorant, vel diſſimulant; ut ſapienter præmonuit Richardus Victorinus lib. de Erud. Inter. cap. 30. Hujuſmodi ſunt Pelagiani, & Armi-

Arminiani, inſulſe & imperite argutantes: Si periit ob Adæ peccatum poteſtas bene agendi, periit libertas; aut ſi hæc viget adhuc, habet quiſque in ſe bonorum operum poteſtatem. Quæ conſecutio non minus fallax eſt, quam iſta, Si deperdita eſt integritas valetudinis, interiit natura rationalis: nam ut ſanitas corpori, ita rectitudo libertati eſt quædam qualitas accidentaria. Itaque Auguſtinus Pelagianos exagitans ait, *Quis autem noſtrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, ſed illa quæ in Paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate juſtitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene juſteque vivendum*. Addit libero arbitrio tribuendam non eſſe bene vivendi poteſtatem; *cum hæc poteſtas non detur, niſi gratia Dei*. Hæc S. Pater lib. 1. contra 2. Epiſt. Pelag. cap. 2. & 3. Eamdem diſtinctionem libertatis, & poteſtatis expeditæ ad recte juſteque vivendum innuunt aperte ceteri Africani Patres in Epiſt. ad Innocentium nunc inter Auguſtin. 177. his verbis: *Satis apparet quod ad non peccandum, ideſt ad non male faciendum, quamvis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus poteſtas non ſufficiat, niſi adjuvetur infirmitas*. Quæ omnia ut uno verbo comprehendam, dico ſapientiſſimum Auguſtinum recte contra Gratiæ inimicos affirmaviſſe amiſſum liberum voluntatis arbitrium quantum ad vires in origine ſuæ creationis acceptas, non quantum ad libertatis naturam.

Inſuper Janſeniſtæ argutantur. Si perſiſteret adhuc indifferentia libertatis, locum haberet etiam in hoc infirmitatis ſtatu definitio illa peccati ab Auguſtino tradita: *Peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. Atqui hæc definitio in præſenti ſtatu non valet. Non ergo liberum eſt jam abſtinere a peccatis, ſed unuſquiſque dum peccata committit, neceſſario in illa abripitur noxiis ac pugnacibus cupiditatibus. Prob. min. 1. quoniam S. Auguſtinus lib. 1. Operis Imperf. n. 44. ait: *Hic peccatum definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati*. Et num. 47. *Ipſe eſt Adam, quem noſtra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur*. Quod repetit num. 104. & 1. Retract. cap. 15. Deinde D. Pater manifeſto neceſſitatem adſtruit peccandi ſcribens eodem lib. 1. Operis Imp. contra Julianum num. 105. *Multum erras, qui neceſſitatem nullam putas eſſe peccandi, vel eam non intelligis illius peccati eſſe pœnam, quod nulla neceſſitate commiſſum eſt. Si enim neceſſitas nulla peccandi eſt, (ut omittam vim mali ejus quod originaliter trahitur, hoc enim nullum eſſe vos vultis,) quid patiebatur, quæſo, qui ſecundum veſtrum ſenſum tanta mole pravæ conſuetudinis premebatur, ut diceret, Non quod volo facio bonum, ſed quod nolo malum hoc ago?* Et proximo num. 106. *Neceſſe eſt*, inquit, *ut peccet a quo ignoratur juſtitia. Nunquid*

Digitized by Google

quid ideo cum juſtitiam cognoverit, non ſunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiæ neceſſitate commiſit? Præterea cum S. Pater peccatum dividat in illud quod peccatum eſt, ut fuit Adæ prævaricatio, in illud quod eſt pœna peccati, ut concupiſcentia & ignorantia, & in illud quod utrumque eſt, ſcilicet peccatum ſimul & pœna peccati, ut originalis noxa parvulorum; etiam in ſecundo illo genere veram rationem peccati ineſſe fatetur, ita ut mala quæ fiunt premente cupiditate, vel obcæcante ignorantia, etiamſi iis voluntas nequeat reluctari, culpæ habeant imputationem. *Qui cogenti cupiditati* (ait S. Pater 1. Retract. cap. 15.) *bona voluntate reſiſtere non poteſt, & ideo facit contra præcepta juſtitiæ, jam hoc ita peccatum eſt, ut ſit etiam pœna peccati.*

Reſp. ad 1. traditam peccati definitionem etiam in hoc ſtatu valere cum duplici tamen exceptione; una eſt, quod in ea non comprehenditur originale peccatum, a quo, cum contrahatur propagatione naturæ, liberum non eſt ex Adamo progenitis abſtinere; altera autem exceptio eſt, quod etiam in peccatis actualibus non eſt illa libertas ſana, pugniſque concupiſcentiæ nullatenus laceſſita, qua libertate cecidit primus homo. Hanc eſſe mentem Auguſtini liquet ex his, quæ habet eodem lib. 1. Operis Imperf. num. 47. *Multa quippe ſunt, quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum eſt abſtinere, ſed nulli tam liberum eſt, quam illi fuit, qui Deo ſuo, a quo erat conditus rectus nullo prorſus vitio depravatus adſtabat.* Quare retorquetur contra Janſenianos eorumdem argumentatio. Tametſi enim Auguſtinus percellens Julianum bene ac ſapienter demonſtrat dari peccatum, a quo liberum non eſt abſtinere, niſi comparate ad illam voluntatem a qua primo deſcendit, ideſt peccatum originarium; atque in poſteris Adæ agnoſcit vitium luctamque concupiſcentiæ, quæ illius peccati pœna, aliorum incitamentum eſt, ideoque ab Apoſtolo, a Tridentina Synodo, ab ipſomet Auguſtino appellatur peccatum; nihilo tamen minus docet S. Pater, multa, ideſt actualia quæque peccata, quæ nobis ad culpam ſuppliciumque imputantur, fieri ab hominibus, iiſque ab hujuſmodi peccatis liberum eſſe abſtinere. Ergo Auguſtinus traditam olim peccati definitionem etiam in hoc infirmitatis ſtatu, prænotatis contra Pelagianos exceptionibus, locum habere definit. Ad ea igitur quæ priori loco ad probationem minoris fuere producta, dico S. Patrem reſpondere Juliano objicienti nullum dari peccatum originale, cum illud parvuli vitare non poſſint ſuamet libertate, quod libertas neceſſaria quidem eſt ad peccata actualia, at ad originale ſatis eſt, quod fuerit liberum originaliter, hoc eſt voluntate primi hominis, in quo omnes præextiterunt. Quamobrem allatam peccati definitionem ita confirmat, ut in peccato quod eſt ſimul pœna peccati, quale eſt originarium, ſufficiat fuiſſe liberum in voluntate primi parentis. *Proinde* (inquit memorato lib. 1. contra Jul. n.47.) *originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco poſuimus, ubi*

eſt

eſt voluntas malum operandi , unde liberum eſt abſtinere , alioquin , non eſſet in parvulis , qui nondum voluntatis utuntur arbitrio : nec ad illud quod ſecundo commemoravimus , de peccato enim agimus , non de pœna quæ non eſt peccatum , quamvis peccati merito ſubſequatur : quam quidem patiuntur & parvuli , quia ineſt eis corpus mortuum propter peccatum ; non tamen mors corporis ipſa peccatum eſt , vel corporalis quicunque cruciatus : ſed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium , ubi ſic peccatum eſt , ut ipſum ſit & pœna peccati . Origo tamen etiam hujus peccati deſcendit a voluntate peccatoris . Fuit enim Adam , & in illo fuimus omnes : periit Adam , & in illo omnes perierunt , &c.

Quibus non ſolum priores minoris probationes ſolutæ ſunt , ſed etiam iiſdem revincuntur dogmata Janſeniana . Enim vero quemadmodum origo actualium peccatorum eſt uniuſcujuſque voluntas , ita origo peccati originalis eſt voluntas Adami . At ſi Adamo liberum non fuiſſet abſtinere a peccato , non contraheretur a poſteris peccatum originale . Ergo a nullo hominum committi poterunt actualia , niſi ab iis abſtinere ſit liberum unicuique . Hujus vero argumenti firmitas magis magiſque paret ex 1. Retract. cap. 15. ubi recenſitis verbis quæ ſcripſerat cap. 12. de duabus Animabus , *Illæ animæ quidquid faciunt ſi natura , non voluntate faciunt , ideſt ſi libero ad faciendum , & ad non faciendum motu animi carent , ſi denique his abſtinendi ab opere ſuo poteſtas nulla conceditur , peccatum earum tenere non poſſumus* : his inquam recenſitis ait S. Doctor iſtiuſmodi ſententiam nullatenus opponi originali parvulorum peccato , *Quia* , inquit , *ex illius origine rei tenentur , qui voluntate peccavit , quando libero & ad faciendum , & ad non faciendum motu animi non carebat , eique ab opere malo abſtinendi ſumma poteſtas erat* . Quibus ſatis manifeſto S. Pater in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoſcit , qua non carebat primus homo , cujus origine reus quiſque ante regenerationem tenetur . Propterea ſcripſi cap. præced. Auguſtinum in primo Retract. cap. 15. traditam alibi definitionem peccati minime reprobaſſe .

At quæ ſecundo loco proferebantur de neceſſitate peccati , ſolvuntur facile ſi animadvertas peccatum aliquando accipi pro macula quæ animam reatu obſtringit, quo ſenſu appellatur *debitum* Matth. VI. 12. & Lucæ XI. 4. nonnunquam pro pœna peccati , ut Geneſ. XIX. 15. *Ne tu pereas in ſcelere civitatis* , & Pſ. VII. 17. *In verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet* : interdum etiam pro vitio & mala animi habitudine , ſive inclinatione ad peccandum , de qua Apoſtolus ad Rom. VII. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum* . Quod Auguſtinus explicat in tertio de lib. Arbitr. n. 54. ſequenti comparatione , *Nam ſicut linguam dicimus non ſolum membrum , quod movemus in ore dum loquimur , ſed etiam illud quod ejus membri motum conſequitur,*

tur, ideſt formam teneremque verborum, ſecundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: ſic non ſolum dicimus illud peccatum quod proprie vocatur peccatum, ſed etiam illud, quod jam de hujus ſupplicio conſequatur neceſſe eſt. Mitto aliam ſuppoſitionem peccati pro ſacrificiis & oblationibus, quo ſenſu legitur Oſeæ iv. 8. *Peccata populi mei comedent*; id enim ad præſens inſtitutum nihil confert. Itaque Auguſtinus ubi de originali peccato diſputat, affirmat peccatum vere ac proprie eſſe, debitumque damnationis afferre, etiamſi neceſſitate quadam trahatur; quoniam ad peccatum hujuſmodi, quod ſimul peccatum eſt & pœna peccati, ſat eſt liberum fuiſſe Adamo, a cujus voluntate deſcendit. Loquens vero de ignorantia & perverſa cupiditate, quæ nobis neceſſariæ ſunt, manentque etiam in regeneratis ad agonem, eatenus dicit eſſe peccata, quatenus & peccati pœna ſunt, & ad peccatum inclinant; non autem primordia naturæ, quomodo arbitrabantur hæretici Pelagiani. Atque hoc ſenſu lib. 1. contra Julianum num.105. peccatum, quod nobis liberum non eſt, appellat Auguſtinus *vim mali, quod originaliter trahitur*, & inolitam, pravamque conſuetudinem. Comparate autem ad peccata, in quæ libere prolabimur, cogit nos cupiditas, ut Auguſtinus ait in 1.Retract. cap.15., non proprie, ſed moraliter, in quantum ob vehementiam pravæ inclinationis, niſi gratia ſuccurrat, facile arbitrium ſuccumbit; & in quantum ob inſeminatum concupiſcentiæ vitium nequit omnia peccata abſque ſpeciali gratia vitare, quamquam in exercitio, ideſt, in deliberata admiſſione cujuſque peccati, nulla comprimatur ineluctabili neceſſitate. At quando ignoratur juſtitia, ſi poſſit debeatque hæc ignorantia diſpelli, peccatum utique eſt voluntarium: ſed cum ignorantia invincibili nemo peccat, niſi, ut eſt in conſuetudine ſermonis, *materialiter*. Qua reſponſione expeditur objectio ex lib. 1. Op. Imperf. num.106. Ea enim quæ proxime ſequuntur de diviſione peccati, quicquid hactenus dictum eſt, perſpicue confirmant.

Porro hanc eſſe Auguſtini ſententiam ſingula ipſius ſcripta teſtantur. In lib.3. de lib. arb. cap. 19. ait: *Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras*. Lib. 2. de Peccat. meritis cap. 4. de concupiſcentia ſcribit: *Ad agonem interim manet non ſibi ad illicita conſentientibus nihil omnino nocitura*: de peccato etiam Originali cap.40. *Ipſa deſideria vitioſa, quibus ſi non conſentitur, nullus peccati reatus contrahitur, &c.* Similiter Enarrat. 3. in Pſalm.118. num.1. *Quid enim peccatum operatur nolentibus nobis, niſi ſola illicita deſideria? Quibus ſi voluntatis non adhibeatur aſſenſus, movetur quidem nonnullus affectus, ſed nullus ei relaxatur effectus.* Igitur quicquid mali facimus ignorantia invincibili, & quicquid inordinatum excitat in nobis non conſentientibus concupiſcentia, non eſt per Auguſtinum illud peccatum, cui reatus & punitionis meritum con-

jungitur; ſed peccatum illud, quod eſt naturæ vitium, pœna peccati, & peccatorum incitamentum.

Objiciunt adhuc ſectarii: Cenſet Auguſtinus comparari abſque flexibili libertate laudem, juſtitiam, veramque virtutem. De ſummo enim Deo ſcribit de nat. & Gratia cap. 46. *Nec dicere audemus ideo Deum non voluntatem, ſed neceſſitatem habere juſtitiæ, quia non poteſt velle peccare*. De Beatis vero in XII. de Civ. D. cap. 1. *Quam porro magna ſit laus adhærere Deo, ut ei vivat, &c. quis cogitare digne poſſit, aut eloqui*. Atque in Opere Imperf. lib. 5. n. 61. *Neque enim tunc ſine virtute vivemus, quando nobis concedetur, ne aliquando a Domino recedere poſſimus*.

Verum his quid ſit reſpondendum liquet ex dictis. Oſtendimus voluntatem diverſo motu ferri in ſuum finem, diverſo autem in media: in illum naturali inſtinctu & cum libertate a coactione, quam Auguſtinus eodem Op. Imperf. cap. 12. lib. VI. appellat libertatem immutabilis voluntatis: & in media dominio, electione & libertate indifferentiæ, quæ dicitur ab eodem Auguſtino in 1. Retract. cap. 15. aliiſque in locis liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus. Quam duplicem libertatem, ad tollendam ancipitem amphibologiam, poteſtatemque verborum appellare placuit libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Poſſumus eodem pacto duplex virtutis genus diſtinguere, unum quod verſatur immediate circa felicitatem & beatitudinem, quam nemo poteſt odiſſe; alterum, quod ſiſtit in ordinata electione mediorum ad ipſam beatitudinem capeſſendam. His ergo reſpondetur ad 1. Auguſtinum in lib. de nat. & grat. cap. 46. evertere quod contexebat Pelagius, privari deliberatione quicquid naturali neceſſitate conſtringitur. Quod falſum eſſe demonſtrat exemplo voluntatis noſtræ, & divinæ. Nos quippe beati eſſe nolle non poſſumus, & tamen pertinet ad voluntatem noſtram quod volumus eſſe beati, ideſt liberi ſumus a coactione in appetenda beatitudine, & liberi a neceſſitate in ſeligendis mediis ad ipſam beatitudinem conducentibus. Similiter Deus non poteſt velle peccare, & nihilominus pertinet ad illius voluntatem habere juſtitiam, ideſt, liber eſt a coactione amando juſtitiam, qua ipſe juſtus eſt, & liber a neceſſitate largiendo, aut ſubtrahendo gratiam, qua nos juſtos facit. Atque ideo conſiſtit ſine poteſtate deflectendi ab ultimo fine libera mediorum electio; nec ſpectat ad eſſentiam libertatis poſſe peccare, ut commenti ſunt Pelagiani. Adhærere in Patria immutabiliter Deo per caritatem, quæ nunquam excidit, laus eſt; ſed laus & virtus, quæ non eſt meritum: eſt autem virtutis, quæ habet meritum, merces & penſio. Et appellatur virtus ipſa quoque finis conſecutio, quoniam in electione mediorum relucet ſplendor virtutis, dum ad finem ultimum ordinantur. Porro virtutem, cujus merito finem aſſequimur, flexibili libertate comparari ſcribit eodem num.61. lib.V. Op. Imperf. eximius Augu-

Auguſtinus, *Non ergo* (inquit) *aliter eſſet virtus in nobis, niſi voluntatem malam ſic non haberemus, ut habere poſſemus: ſed pro hujus minoris virtutis merito accedere nobis debuit virtus major in præmio, ut malam voluntatem ſic non haberemus, ut nec habere poſſemus.*

Arguunt tandem: Definitio illa libertatis, quod ſit agendi & non agendi poteſtas, propendet in Semipelagianorum & Pelagianorum errores; atque defendendo illam Indifferentem libertatem Calvinum quidem ſubvertimus, ſed Pelagiani erroris maculam non diluimus. Reſp. hanc eſſe atrocem Janſenii calumniam Præf. in lib. VI. de Gratia Chriſti. Eſto namque eamdem notionem libertatis admiſerint Pelagiani: tamen, ut ſupra vidimus, in eo minime refellnntur ab Auguſtino, ſed in hoc tantum, quod ſine gratiæ adjutorio liberum eſſe unumquemque contenderent ad bonum agendum. *Liberum itaque in hominibus eſſe arbitrium utrique dicimus; non hinc eſtis Cæleſtiani & Pelagiani: liberum autem quemquam eſſe ad agendum bonum ſine adjutorio Dei, & non erui parvulos a poteſtate tenebrarum & ſic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis; hinc eſtis Cæleſtiani & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum eſt nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos?* Hæc Auguſtinus lib. 2. de Nuptiis & conc. cap. 3. Fruſtra autem commune dixiſſet dogma, niſi circa notionem libertatis cum hæreticis conveniſſet. Quibus & imaginariæ Pelagianiſmi notæ evaneſcunt, & Janſeniani ſuiſmet argumentationibus refelluntur. Hactenus de libero voluntatis arbitrio, ſine quo nullus hominum vituperatione ſupplicioque dignus eſt: quemadmodum *cantant & in montibus paſtores, & in theatris poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magiſtri in ſcholis, & antiſtites in ſacris locis, & in orbe terrarum genus humanum*, auctore eodem Auguſtino de duabus Animab. cap. XI.

CAPUT IV.

Deum non eſſe cauſſam effectricem peccatorum.

QUODLIBET ergo peccatum cum demerito conjunctum præcipuam cauſſam habet in voluntate, ejuſque motu libero ad faciendum & non faciendum quicquid prohibet æquitas, probitaſque juſtitiæ. Allicit vero ad peccandum inſeminata vitio originariæ labis lex membrorum, & pugnans cum ratione cupiditas, quæ nonniſi conſentientibus nocet: ut in Catholica Epiſtola ſcribit Jacobus Apoſtolus cap. I. v. 14. *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.* Hanc etiam concupiſcentiam a Deo non eſſe contra Manichæos & Pelagianos in l. XII. cap. 13. fuit argumentis locupletiſſimis demonſtratum. Sunt præterea

terea peccatorum morales cauſſæ quamplurimæ, Diabolus præſertim, & mundus. Et Diabolus quidem haud immerito comparatur 1. Petri cap.5. v.8. leoni rugienti: ipſe enim Evam ſeduxit, ſuaque invidentia mortem in humanum genus invexit. Circuit terram & perambulat inhians animarum perditioni, ut legimus 1. Jobi v. 7. Cum autem non poſſint dæmones voluntatem humanam immediate immutare, atque pro ſuo libito in malum flectere; adinſtar latrantis canis terrent excitantque mentes hominum, ac ſenſibus illecebras ingerunt, delectati cultu ſimulacrorum, morum obſcenitate, fallaci ſimulatione, immanique terrore; ut incautos pertrahant ad idololatriam, turpitudinem, errorem, atque abjectam animi diffidentiam. Quas dæmonum artes perſequitur Auguſtini ſtylus in 2. de Civit. Dei cap. 25. & ſequentibus, in libro de ipſorum dæmonum divinatione, atque aliis in locis. Mundus denique ad peccatum allicit perverſorum hominum exemplo, colloquiis, moribus, conſuetudinibus, aliiſque innumeris ſive perſonarum ſive locorum depravatis inſtitutionibus: ex quibus ad voluptatem, & vitæ commodum, impiorum quoque laudem captandam, vanus corporum ornatus, ambitio, intemperantia, libido, omniumque vitiorum erupit ſeminarium. Atque id quoque deplorat Magnus Auguſtinus in 3. de Doctrina Chriſt. cap.10. ſerm. 5. de Verbis Domini, & Auctor ſerm. ad Fr. in Eremo ſerm.31.

Deum cauſſam eſſe peccatorum ſcripſit Calvinus, ut dictum eſt capite hujus diſſertationis primo: nam poſt Lutherum docuit Deum decreto antecedenti, abſoluto, immutabili, & neceſſitatem inferenti tam ad primam, quam ad ſecundam mortem, ideſt ad peccatum, æternumque ſupplicium homines prædeſtinaſſe. Quod impius hæreſiarcha aſſeruit in 1. Inſtit. cap. 16. de lib. arb. contra Pighium, in Antidoto Trident. Concilii, & in lib. de æterna Dei prædeſtinat. Ab hujus autem execrando errore omnes Catholicorum Scholæ recedunt. Thomiſtæ primum, qui licet prædefinitionem propugnent ad actum phyſicum ſive ad materiale peccati, negant tamen illius prædeterminari malitiam: atque demonſtrant ſtare cum efficaci præmotione indifferentiam liberi arbitrii; cui proinde imputandum eſt, quod phyſicus actus a recta ratione deflectat, habeatque privationem juſtitiæ, in qua ſita eſt malitia peccati. Nos vero cum Theologis reliquis illam quoque prædefinitionem negamus; ita tamen, ut cujuſcumque actus, etiam illius, qui ab humana voluntate ſeſe a recto fine avertente peccati labe fœdatur, Deus auctor & prima cauſſa multiplici titulo dicendus ſit, & quia ipſe rationali creaturæ liberum arbitrium largitus eſt, & quia illam ſervat, & operantem præmovet univerſaliter, & quia prædeterminat quoque ad bonum in communi, unde ſe libere creata voluntas determinat ad bonum particulare: quia demum ſimultaneo concurſu illam adjuvat & regit.

Hoc

Digitized by Google

Hoc ſenſu Deum eſſe cauſſam omnium etiam malarum actionum, ſi paucos excipias, Scholaſtici omnes cum Magiſtro in 2. diſt. 35. conſentiunt. Enim vero, ut eo loci argumentatur Magiſter, & in eadem diſt. Gregorius Ariminenſis, Eſtius etiam ad diſt. 37, & poſt S. Thomam 1. 2. q. 79. art. 2. Theologi reliqui; omnia quæ ſunt, in quantum ſunt, ſunt bona; ideoque Deum habere debent Auctorem. Quod memoratus Ariminenſis pluribus, quam faciant alii, argumentis evincit. Inter quæ depromit ex Auguſtino quæ ſequuntur. Primo S. Pater in libro de moribus Manich. cap. 1. ait Catholicam fidem eſſe: *Omnium naturarum atque ſubſtantiarum eſſe auctorem Deum*; ubi S. Pater affirmat ſe nomine naturæ illud ſignificare, *quod intelligitur in ſuo genere eſſe aliquid*. Docet præterea S. P. 2. de lib. arb. cap. 20. *Nullum eſſe bonum quod vel ſentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non ſit ex Deo*: ubi pariter bonum dicit, quod eſt aliquid; nam ſequitur: *Omnem quippe rem, ubi menſuram, & numerum, & ordinem videris, Deo artifici tribuere ne cuncteris: unde autem iſta penitus detraxeris, nihil omnino remanebit*. Item Auguſtinus de vera Religione cap. 34. ſcribit nihil *utcunque unum eſſe poſſe, niſi ab eo quod ſumme unum eſt, id habeat*. Et tract. 1. in Joan. *Omnia*, inquit, *per ipſum, fratres, omnia omnino per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Cum ergo peccatum, quantum ad actum pertinet, ſit aliquid, debet effici ab eo, quod eſt omne eſſe: quemadmodum in eo quod pertinet ad rationem peccati, cum nihil ſit, manifeſtum eſt non eſſe factum per Verbum, ut docet S. Pater eodem loco. Similiter Anſelmus in libro de Concordia Præd. ait, *Omnes actiones & omnes motus facit Deus, quia ipſe facit res a quibus, & per quas, & in quibus fiunt. Et nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, niſi illo dante. Ipſum quoque velle, quod aliquando juſtum eſt, aliquando non juſtum, a Deo eſt. Non eſſe vero bonum non eſt quid, nec a Deo eſt*. Et in libro de Caſu Diaboli cap. 20. *Ipſum pravum motum voluntatis, & ſingulas pravas actiones, quæ fiunt a perverſa voluntate, Deus facit*. Sane cum actus peccati connumeretur inter res exiſtentes, ſi Deus Auctor eſt univerſorum quæ exiſtunt, etiam hujuſmodi actus eſt cauſſa effectrix. Quare minus probabile eſt quod ait Thomaſſinus citatus lib. 4. cap. VII. *Illud quod eſt, in quantum eſt, bonum eſt*, juxta Auguſtinum ad naturas rerum ſpectare, non ad actiones. Melius enim dicitur cum Divo Thoma citato art. ad 1. S. Patrem, ubicunque affirmat actum peccati, & voluntatem malam non eſſe a Deo, non loqui de actu & voluntate abſolute, ſed prout ſubeſt defectui & malitiæ, quæ nihil eſt. Ex quibus tamen non ſequitur Deum prædefinire *materiale* peccati; quoniam ſatis eſt, ut eodem cap. explicavimus, ſi Deus concurrat ad ſingula opera creaturarum, ut cauſſa univerſalis abſque phyſica prædeterminatione ad actus naturales, & ad eos maxime, qui cum malitia ſunt conjuncti.

Digitized by Google

juncti. Noſtra ergo contra hæreticos fides eſt, Deum optimum maximum non eſſe ullatenus ſua prædeſtinatione, & immutabili decreto effectricem cauſſam peccatorum, ſive prædefiniendo malitiam, ſive impellendo neceſſitante præmotione ad actum cum malitia peccati ſuapte natura connexum.

Propositio. Deus non eſt efficiens cauſſa peccati.

Demonſtratur 1. ex Scripturis: Pſalm.V. v. 4. habetur, *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*. Sap. xiv. 9. *Similiter autem odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*. Habacuc 1. 13. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris*. Jacobi cap. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat*. Huc ſpectant omnia loca, in quibus peccatum prohibetur, ut Deuteron. xi. 16. *Cavete ne forte decipiatur cor veſtrum, & recedatis a Domino*. Amos v. 15. *Odite malum, & diligite bonum*. Lucæ xii. 15. *Videte & cavete ab omni avaritia*. Ad Rom. vi. 12. *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore*. 1. ad Corinth. 6. 18. *Fugite fornicationem, &c.* Idem comprobant loca, quæ divinam indignationem improbis minitantur; cujuſmodi ſunt, Exodi 32. v. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo*. Jud. 2. 12. *Ad iracundiam concitaverunt Dominum*. Oſeæ xii. 14. *Ad iracundiam me provocavit Ephraim*. Ad Rom. 1. 18. *Revelatur enim ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam, &c.* Evincunt idem teſtimonia, quibus aſſeritur repugnare iniquitatem divinæ ſanctitati, ut Eſaiæ 61. 8. *Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocauſto*. Soph. iii. 5. *Dominus juſtus in medio ejus non faciet iniquitatem*. Oſeæ xiv. 10. *Rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis*. Ex quibus habetur Deum nolle peccata, eadem prohibere, in ea pœnis animadvertere, ea tanquam bonitati ſuæ contraria ſummopere deteſtari. Atqui nemo ſui compos, & præditus ſapientia ac libertate illud efficit, quod odio habet, vetat, punit, & execratur. Ergo Deus peccata nequaquam ſua efficentia operatur. Accedunt definitiones Conc., quas requiras in 1. Volumine lib. vi. cap. 17.

Eadem eſt doctrina Sanctorum Patrum, ut vidimus agentes de Reprobatione Calviniana loco nuper laudato. Quibus addimus Ambroſium ſcribentem lib. 1. Hexam. cap. viii. *Eradicari hanc malitiam Deus vult de animis ſingulorum. Quomodo ipſe eam generaret, cum clamet Propheta, Deſinite a malitiis veſtris, & præcipue S. David, Deſine inquit, a malo, & fac bonum. Quomodo ergo ei initium a Domino damus? Sed hæc opinio feralis eorum, qui perturbandam Eccleſiam putaverunt.* S.Cyrillus in Joan.viii. *Muſſitant quidam inter ſe, quæ culpa fuerit Judæorum quod non crediderint, ſi neceſſe erat, ut ſermo Eſaiæ impleretur? Quibus reſpondemus Deum præſcium futurorum prædixiſſe infidelitatem*

tatem Judæorum, non feciſſe: non enim propterea Deus ad peccandum quemquam cogit, quia futura hominum peccata novit; ipſorum quippe praſcivit peccata, non ſua. S.P.Aug. in Pſ. xc. *Non potes*, inquit, *facere Deum auctorem peccati*. De peccat. meritis lib. 2. cap. 17. *Nullius culpa humanæ in Deum referas cauſſam. Vitiorum namque omnium humanorum cauſſa ſuperbia eſt*. Vide de Lib. arb. cap. 3. lib. 3. De Spiritu & lit. cap. 31. De Gratia & lib. arb. cap. 23. Tract. in Joan. 1. & 53. Subſcribit Auguſtino S. Proſper ad Ob. Vincent. cap. x. *Deteſtanda & abominanda opinio, quæ Deum cujuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem*. Vide & cap. xi. xiii. & xiv. necnon ad cap. Gallorum i. vi. vii. xii. & xv. Fulgentius etiam lib. i. ad Monimum ait: *Sicut ergo peccatum in eo non eſt, ita peccatum ex eo non eſt. Quod autem ex eo non eſt, opus ejus utique non eſt. Quod autem nunquam eſt in opere ejus, nunquam fuit in prædeſtinatione ejus*.

Proferrem plura, niſi revincerentur hæretici etiam Proteſtantium ſuorum confeſſione. Magdeburgenſium, Gerardi Voſſii, & Salomonis Glaſſii meminimus memorato capite xvii. de Impiorum Reprobatione. Philippus Melanchthon in cap. ix. ad Rom. *Manifeſtum eſt*, inquit, *quod repugnare verbo ſit voluntatis humanæ, quia Deus non eſt cauſſa peccati*. Franciſcus Junius de Peccato Adami cap. iv. *Deus autem decrevit peccatum ipſius, non efficacis decreti, ſed permittentis, aut ſinentis modo*. Confeſſio Auguſtana edita a Malanchthone, & exhibita Carolo V. anno 1530. in Comitiis habitis Auguſtæ Vindelicorum: *Cauſſa peccati* (inquit) *eſt voluntas malorum, videlicet Diaboli, & impiorum hominum, quæ avertit ſe a Deo contra mandata Dei. Ideo Chriſtus inquit de Diabolo, Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur*. Confeſſio pariter Saxonica exarata ab eodem Melanchthone an. 1551, probata autem a Paſtoribus Saxoniæ, Pomeraniæ, & Poloniæ cap. i. habet: *Deus nec vult peccatum, nec approbat, nec adjuvat, ſicut ſcriptum eſt, Cum mendacium loquitur Diabolus ex propriis loquitur, & pater eſt mendacii: & primæ Joan. 3. Qui facit peccatum ex Diabolo eſt, quia ab initio Diabolus peccat. Damnamus furores Marcionis, Manichæorum, & ſimiles*. Idem haberi in Confeſſione Tzengerina, & in Gallicana demonſtrat Hugo Grotius Tom. 4. op. Theolog. pag. 158. ubi & ipſe ad Catholicorum ſententiam pleniſſimis ſuffragiis accedit. Revincuntur itaque hæretici non ſolum Patrum irrefragabili auctoritate, verum etiam ingenua ac liberali Sectariorum ſuorum confeſſione.

Ratione etiam execrabilis hæreſis impugnatur. Principio namque ſi Deus auctor eſt peccatorum, erit illorum aut moralis cauſſa, aut efficiens. Verum utrumque apertiſſime falſum eſt. Nam cauſſa moralis dicitur quiſquis ad malum trahit aut conſilio, aut exemplo, aut promiſſis, aut comminatione incuſſoque terrore. Quod tantum abeſt, ut Deus efficiat, quod potius peccantes increpat, invitat ad pœnitentiam, mul-

mulſtat pervicaces ſupplicio gehennæ; atque ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria ſobrie & juſte & pie vivamus, miſit Filium ſuum in ſimilitudinem hominum factum evangelizare pauperes, implere legem, benefacere & ſanare, peccata dimittere, & dare animam ſuam redemptionem pro multis. Non ergo moralis cauſſa peccatorum Deus eſt, ſed virtutum, bonorumque operum duntaxat, quæ approbat, ſuadet, præcipit, ſingularique remuneratione compenſat. Erit multo minus auctor peccatorum phyſica efficientia. Nam ſi hoc foret, vel quia efficeret malitiam peccati, vel quia cauſſaret phyſicum actum. Porro malitia, cum nihil ſit quam privatio debitæ rectitudinis, cauſſam efficientem non habet; ſed tantummodo deficientem, ut demonſtratum eſt in noſtra diſputatione de malo contra Manichæos lib. 1. cap. VIII. prop. 2. Quare Auguſtinus Tract. 1. in Joan. ait: *Peccatum quidem non per ipſum factum eſt, & manifeſtum eſt, quia peccatum nihil eſt, & nihil fiunt homines cum peccant*. Nonnulli autem e Schola Theologi, qui malitiam peccati ſitam cenſent in actu aliquo poſitivo, nullum Dei concurſum ad actum hujuſmodi agnoſcunt, niſi indifferentem, quo ſuamet determinatione abutitur humana voluntas. Atque hæc proinde unica eſt cauſſa peccati; cum in malum protendat non vi flexibilis illius præmotionis, quâ poſſet bene uti, ſed propria deliberatione, ob quam perverſe ipſa divina utitur præmotione. Nos vero hanc quidem ſolam univerſalem, flexibilem, atque indifferentem præmotionem ad actus peccatorum admittimus: ſed malum omne conſtituimus in boni privatione, ita tamen ut ſit aliquid *complexe* ſignificabile, ſcilicet denominetur peccatum actus carens debita rectitudine, ut cum dicimus aerem tenebroſum, hominem malum, lineam obliquam, non deſignamus rem aliquam ſignificabilem *incomplexe*, ideſt entitatem ab aere, ab homine, & a linea diverſam; ſed aerem, ut luce privatus eſt: atque ita de reliquis. Quod in explicanda natura peccati iterum exponam. Interim ergo iſtud infero, peccatum cum nihil ſit, Deum non habere cauſſam efficientem. Et dato etiam quod phyſice Deus determinaret ad actum peccati, ut propugnant Thomiſtæ: poſſet defendi nullum actum ut actus eſt, eſſe malum; ſed tale eſſe duntaxat in quantum a cauſſa ſecunda male fit: ideoque quod homo male operatur, poteſt Deus efficere ſecundum rectam rationem, quemadmodum hominem, quem adulter generat in utero mulieris fornicando, inculpate Deus producit per creationem. Ita etiam Thomiſtæ ſeſe opponunt Calvinianis. Nec adverſus Thomiſtas recte argumentantur, qui objectant Calvini verba in 1. Inſtit. cap. 18. *Videmus ut Deus perfidiam nolendo, defectionem Tribuum Iſrael alio fine juſte voluerit*. Unde inferunt nec per Calvinum determinari a Deo voluntatem, quatenus mala eſt. Etenim, ut vidimus ſupra, prædeterminatio Calviniana infert neceſſitatem inevitabilem, & liberum arbitrium tollit penitus, ideoque verbo tenus, non re tribuit

buit perfidiam humanæ voluntati, quæ nequit eſse non perfida. Contra Thomiſtæ cum ſua prædeterminatione talem libertatem fatentur, quæ in actu primo nulla coarctatur neceſſitate, & poteſt ab omni opere, quod cum malitia peragitur, abſtinere. Quamobrem ubi opinionem Thomiſticam refutavi, compreſſi ſimul obtrectatorum loquentiam. Nequit ergo Deus eſse Auctor peccati, quia nec illius malitiam prædefinit, nec actum; tali ſaltem præfinitione, cui non poſſimus libere reluctari.

Poſtremo quis non videat quanta ex nefario Novatorum dogmate conſequantur abſurda? I. Neceſse eſt, ut Deum auctorem malorum fateamur injuſtum: nam, ut ſcribit citato loco ad Monimum S. Fulgentius, *Nec juſtitia juſta dicetur, ſi puniendum reum non inveniſſe, ſed feciſſe dicatur. Major vero erit injuſtitia, ſi lapſo Deus retribuit pœnam, quem ſtantem prædeſtinaſſe dicitur ad ruinam*. II. Si verum eſt, quod Calvinus ſcribit in 1. Inſt. cap. 22. nullam eſſe peccatorum, & præparationis ad interitum cauſſam, præter divinam voluntatem; nonne Deus pejor erit Nerone, qui gladiatorum cædes, incendium Urbis, ſuorumque internecionem voluptarie decernebat, & ſine horrore ſpectabat, cum omni arena, immanique ſpectaculo horribilior ſit nequitia, & interitus impiorum? III. Eo deteſtabilius peccatum eſt, quo recta ratio ineſt perpetranti. Non enim peccant feræ; dum uſu carentes rationis hominem diſcerpunt: minor eſt iniquitas in puero, quia minori pollet cognitione; gravius delinquit adultus, cujus eſt facilior inſpectio, conſiliique poteſtas: ſapientum vero, majorumque virorum, quibus non deeſt auctoritas & prudentia, habetur culpa valde deteſtabilis & execranda. Deus ergo infinita ſapientia, ac ſumma libertate præditus, ſi peccatorum auctor eſt, nequiſſimus erit, & incomparabilis malitiæ. IV. Cum peccata fiant Deo impulſore, ac motore, curnam ei imputari non debent? Num, ut Zuvinglius ſcribit ſerm. de Provid. cap. 5, quia Deus legibus non tenetur? At lex princeps, a qua ſingulæ jus æquitatis participant, eſt ſempiterna rectitudinis ratio, quæ in divina mente conſiſtit, & a qua deflectere Deus nequit, niſi adverſus ſeipſum inſurgat. An peccata ſelegit, ut finem ſuum conſequatur? Sed hæc de omnipotente nefas eſt cogitare; ad media enim illicita confugiunt, qui non poſſunt honeſta adhibere: & recte Eccleſiaſticus cap. XV. 12. clamat: *Ne dicas: ille me implanavit; non enim neceſſarii ſunt ei homines impii*. V. Si verum eſt, quod ſcribit Heideggerus in Tumulo Conc. Trident. Deum Judithem Holoferni, non ut Eſtherem Aſſuero, Rebeccam Jacobo, & Abigaelem Davidi objeciſſe ut amores caſtos exequeretur, ſed ut flagitioſe amando rueret in perniciem; imitatores erunt Dei, non Diaboli adminiſtri, qui comptas formoſaſque mulieres ad labefactandam puritatem immittunt, eaſque impudice conſpiciunt: eritque Dei inſtitutio, non Satanæ, retia expandere turpitudinis. VI. Deus auctor bonorum bonus eſt. Qua-

lis ergo eſt Deus auctor malorum, niſi malus? Nam a malis fructibus arbor mala dignoſcitur. Inducit ergo ſententia Calvini Deum Manichæorum, idest, Deum malum; & cum Deus malus ſit nullus, viam conſequenter ſternit Atheiſmo. Imo ut melius eſt hominem non eſſe, quam peccata committere, ita melius eſt non eſſe Deum, quam hunc eſſe auctorem peccati.

CAPUT V.

Ad objecta Hæreticorum Reſponſio.

PRÆTERMITTIMUS plura hæreticorum argumenta aliis in locis ſoluta: Nam in 1. Tomo lib. II. cap. 7. ſatisfecimus iis, quæ urgentur ad probandum Deum auctorem eſſe mendacii, & erroris. In lib. etiam IV. cap. 7. declaravimus quomodo ſit in Deo ſine prædeſtinatione præſcientia peccatorum; per comprehenſionem nempe divinam, & per ideas omnium futurorum in ſempiterna Dei mente exiſtentium, ut docet S. Pater lib. III. de lib. arb. cap. 3. & 4. & Tractatu LIII. ſuper Joannem. In lib. autem VI. cap. 17. explicavi qua ratione Deus dicatur corda impiorum obdurare ſubtrahendo gratiam, ut docet S. Pater eodem Tractatu, Epiſt. ad Sixtum, & de Gratia & lib. arbitrio cap. 23. Dictum eſt ibidem quo ſenſu incliuet Deus voluntates in malum *occaſionaliter*, & permiſſive, quatenus exhibet objectum inclinans ſuapte natura ad bonum, ſed ex illo impiorum malitia captat ſuæ perditionis motivum, ut contigit Holoferni, cujus exemplum imperite nobis objectat Heideggerus. Itaque hæc omnia memoratis in locis requiras.

Remanent nunc diluenda quæ ſequuntur. Legitur 1. Regum cap. 2. v. 25. de Filiis Heli increpatis a Patre: *Et non audierunt vocem patris ſui: quia voluit Dominus occidere eos.* Peccabant ergo abſoluta Dei voluntate, quoniam Dominus illos interficere pro ſuo placito prædefinierat. = Reſpondent Noſtrates diſt. conſequens: Peccabant, quia Deus prædefinierat illis ſubtrahere gratiam ob crimina, quibus retrahebant homines a ſacrificio, eoſque digna morte mulctare, conc. Peccabant, quia Deus decreverat illis impertiri malitiam, & eos ad peccatum impellere, volens ante peccatum illorum punitionem, nego. Quæ reſponſio bona eſt, traditiſque ab Auguſtino interpretationibus comprobata. Verum ad frangendam Calvinianorum audaciam, dico particulam *quia* hoc loco reddendam eſſe pro *idcirco*, *igitur*, aut conſimili, ut ſenſus ſit, *Non audierunt vocem patris ſui*: *& idcirco Dominus voluit occidere eos*. Particula enim hebraica כִּי, *Chi*, vim habet perſæpe conjunctionis concluſivæ, ut Geneſ. XXII. v. 17. aliiſque in locis. Atque hunc ſenſum exhibere laudatum textum, liquet ex verſ. ſeq. 29. 30. & 31. ubi teſtatur Dominus velle ſe præcidere brachium domus Heli, quo-

Digitized by Google

quoniam filii comederant primitias omnis ſacrificii. Quare ideo voluit Deus ipſos occidere, quia peccaverant. Hinc adverſus alios Refractarios fatentur hoc loco declarari ſententiam Domini de morte plectendis ſceleſtiſſimis filiis Heli, & adverbium *quia* idem valere, ac *quapropter*, Buxtorffius in Lexico, & Vorſtius & Alſtedius apud Sixtinum Amama in Gramm. H. p. 228. & Glaſſium lib. 3. Tract. VII. de Conjunctione Can. XXI.

Ulterius objiciunt. Quod Deus præcipit, illud vult: Præcepit aliquando peccatum: Vult igitur. Minor probatur ex lib. 2. Regum cap. XVI. v. 10. ubi de Semei dictum eſt, *Dominus præcepit ei, ut malediceret David: & quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit?* Reſp. nego minorem: ad probat. dico, hæc eſſe verba ipſius Davidis, qui ſcelerum ſuorum conſcientia perculſus putavit Semei Deo auctore ſibi imprecatum, quia vir ſanguinum erat, & alieni thori contaminator, ob quæ conviciis & maledictis merito proſcinderetur. Probris autem vexare impium, ut impium, poterat Deus præcipere, cui *abominabile eſt cor pravum*, quemadmodum legitur in Proverbiis cap. XI. 20. Fuit ergo pœnitentis & humilis perferre contumeliarum aculeos, & exiſtimare præceptum Domini quod erat procacitas maledicentis. At Deus minime Semei ad maledicendum impulerat: quin & ipſe maledicus infra cap. XIX. 20. iniquitatem propriam agnovit, & venia a Davide impetrata, poſtmodum regnante Salomone præſcripta tranſgreſſus pependit utriuſque culpæ ſupplicium. Ita Deus maledictionem illam permiſit, non juſſit, & inclinavit cor Semei ſubtrahendo gratiam, non impertiendo malitiam. *Nam ſi jubenti obtemperaſſet Deo, laudandus potius, quam puniendus eſſet, ſicut ex hoc peccato poſtea novimus eſſe punitum*; ait Auguſtinus De Grat. & lib. arb. capite viceſimo. Adhibenda eſt eadem reſponſio conſimilibus exemplis, de Joſeph a fratribus vendito, de numeratis a Davide populis Iſrael & Judæ, de proditore & crucifixoribus Chriſti Domini, & aliis ſimilibus, quorum utilitatem Deus prædefinit, iniquitatem vero ſponte ab impiis patratam juſto judicio permiſit. Vide quæ ſcripſimus 1. T. lib. 4. cap. 7.

Inſuper arguunt: Amoſi cap. III. v. 6. legitur: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus*, & Eſaiæ XL. v. 7. *Ego Dominus faciens pacem & creans malum.* = Reſp. utrumque Prophetam loqui de malo pœnæ, non autem de malo culpæ. Per Amos enim prædicit Deus everſurum ſe Iſraelem, templa, regumque domos, eo quod inſanias paterentur, cultum ſcilicet idolorum in montanis Samariæ. Et Eſaias pariter exprobat Iſraelitis, quod in victoriis Cyri, & liberatione populi Dei non agnoſcerent vertentem dorſa regum, & gentes ſubjicientem. Unde Auguſtinus contra Adimantum cap. 26. de verbis Amoſi ait: *Malum hoc loco non peccatum, ſed pœna accipienda eſt*; & de loco Eſaiæ, proximo capite 27. *Etiam hoc eodem regula ſolvitur*. Legite lib. 1. cap. 8. reſponſiones ad objecta Manichæorum.

Præterea objiciunt S. P. Auguſtinum cap. 101. Ench. ſcribentem: *Fieri poteſt, ut hæc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona*: & lib. 5. contra Julianum cap. 3. ubi demonſtrat, concupiſcentiam & cæcitatem non eſſe rationalis creaturæ conditionem, ſed pœnam peccati, & propterea a Deo juſto judicio tradi impios in deſideria cordis eorum, ut docet Paulus ad Rom. cap. 1. v. 24. Nec docet tantum tradi per gratiæ denegationem, ſed etiam virtute potentiæ ſuæ, quod probat verbis ejuſdem Apoſtoli ſeq. cap. 1x. v. 22. *Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, &c.* Si ergo Deus per potentiam tradit impios in deſideria cordis eorum, dicendus eſt trahere illos efficienter in perditionem. - Reſp. S. Patrem cap. 101. Enchiridii voluntatem appellare *finem operationis*, & affirmare interdum homines ad malum finem ordinare, quæ Deus in bonum prærodinat: *Velut* (inquit) *ſi malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus*. Alia affert exempla, ideſt Judæorum, qui mala voluntate occiderunt Dominum Jeſum, quem Deus voluntate bona, ut occideretur, permiſit: & Pauli, quem fideles nolebant pergere Jeroſolymam ne pateretur mala prænuntiata ab Agabo, cum illuc adire Deus vellet ad Chriſti fidem prædicandam ſeſe martyrem exercendo. In quinto autem contra Julianum docet tantummodo tradi impios a Deo in deſideria cordis eorum, quatenus in pœnam præcedentis peccati divina efficaci gratia deſtituuntur, redarguens ſimul hæreticum, quod nollet concupiſcentiam ad peccatum allicientem eſſe vitium labe originali inſeminatum. *Si autem* (inquit) *non eſt pœna peccati, profecto iniqua pœna eſt, & injuſtum facis Deum, quo jubente vel ſinente, aut infirmum, quo non avertente infligitur innocenti*. Ubi conſulto ait, *quo jubente, vel ſinente*, ut intelligas concupiſcentiam ipſam, ut malum eſt, permitti; ut pœna eſt, juſto judicio corpori mortis hujus adhærere. Nec alio ſenſu docet tradi divina potentia improbos in immunditiam, niſi quia deſeruntur a Deo, ut oſtendat potentiam judicii in reprobis, & virtutem miſericordiæ in electis: *Cum ergo dicitur homo* (inquit eodem capite S.P.) *tradi deſideriis ſuis, inde fit reus, quia deſertus a Deo cedit eis, atque conſentit, vincitur, capitur, traditur, poſſidetur*. Ita traduntur impii in deſideria cordis eorum, Deo permittente, non impellente; quoniam, ut ſcribit idem S. Doctor de nat. & grat. cap. 22., *per cordis cæcitatem, quæ fit deſerente luce ſapientiæ*, in plura & gravia peccata collabuntur.

Denique objicitur. Dictum eſt ſupra, Deum eſſe primam cauſſam cujuſque actus: At homo ponendo actum malum peccat: Ergo & Deus; maxime cum concurrat ad aliquos actus inſeparabiles a malitia, ut ad mendacium & odium. Nec valet reſpondere, eſſe cauſſam univerſalem, non prædeterminantem hujuſmodi actuum. Etenim hoc ſufficit, ut auctor dicatur omnium operum naturalium, & eorum quæ creatura

ra innocens perfecit. Igitur ſatis erit, ut ſit efficiens cauſſa peccati, ad actum pravum concurrere univerſaliter. - Reſp. hominem non ideo peccare quia actum ponit; ſed quia ponit pravo animo, & deviando a recta ratione. Poteſt autem idem actus fieri ab homine intentione mala, & ſimul a Deo voluntate bona, ut ſupra diximus cum Auguſtino. Nec obſtat quandoque ab actu inſeparabilem eſſe malitiam; quoniam inſeparabilis eſt ab actu, quatenus efficitur a cauſſa particulari, & prædeterminante actum ipſum: non prout eſt a cauſſa univerſali & indifferente; quomodo defectus ſoni, ambulationis, rudiſque ſcripturæ tribuitur cytharæ, tibiæ, & calamo, non cauſſæ principi; ut diximus lib. IV. cap. VII. ad object. 2., propterea quod hujuſmodi inſtrumenta ſunt ad vitium determinata ſeipſis. Sane concurſus univerſalis & indifferens ſufficit, ut Deus ſit auctor operum ſingulorum, quia quidquid eſt in aliquo genere, pendet a cauſſa, ſine qua nihil eſt. At concurſus hujuſmodi non ſufficit, ut Deus dicatur cauſſa peccati; quoniam iſtud, in quantum eſt malum, eſt nihil; ideoque cauſſam non habet niſi deficientem ab eſſe. Quod ſuperius explicavi comparatione tenebrarum, atque in diſſertationis exitu repetam ſequenti Epigrammate divi Proſperi:

Per Verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,
A quo natura eſt nulla creata mali.
Nulla igitur vitiis ſubſtantia, nullaque vita eſt,
Quæ vegetet corpus, materiamque ſuam.
Sed cum libertas diſcedit ab ordine recto,
Nec ſervant proprium quæ bona ſunt modulum;
In culpa & vitio eſt vagus in contraria motus,
Fitque malum veram deſeruiſſe viam.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS SEPTIMUS

QUI INSCRIBITUR

DE HAERESI JANSENIANA.

VALDE affinem eſſe Calvinianæ hæreſi Janſeniſtarum circa libertatem arbitrii doctrinam, nemo putet a me injuria, & falſa accuſatione prolatum. Denegaſſe Janſenium libertatem indifferentiæ, ſine qua diximus nullum voluntatis opus liberum eſſe, & cum poteſtate ac dominio peractum, annuunt Janſeniani, norunt omnes, atque evincit proxima diſſertatio. Theologi Portus Regii, & qui hoc abolito nomine ad partes Janſenianas acceſſere, indifferentiam a libero arbitrio indivulſam fatentur; ſed paſſivam, qua vel cupiditatis, vel caritatis impulſu humana voluntas abſque electione & dominio huc, aut illuc abripiatur; ideoque, ſi activam indifferentiam, qua liberum arbitrium a gratia excitatum poſſit motum ſuum cohibere, Theologi illi minime agnoſcunt; ex libro ſuperiori compertum eſt, eos nullo pacto a placitis Janſenianis recedere. Abhorrent illorum plurimi etiam a *neceſſitatis* vocabulo; affirmantes neceſſitatem, ac libertatem pugnare invicem: at neceſſitatem naturalem, & neceſſitatem inclinationis diſtinguunt, autumantes nihil eſſe naturali neceſſitati alligatum, ſi in illud voluntas propendeat: quod falſum eſſe jam vidimus, demonſtrantes quomodo voluntas in bonum in commu-

Digitized by Google

communi, & in Deum clare viſum tendat naturaliter, etiamſi id eveniat maxima inclinatione ac lubentia. Jam illud quoque concedunt poſſe voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi poteſtatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiæ inſpiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiæ nequaquam actu conſiſtat ſub victrici delectatione. Verbis itaque, non re Theologi illi ſunt a damnatis erroribus alieni.

Propoſitiones quidem Janſenianas ab Eccleſia proſcriptas videntur rejicere: at priorem eo ſenſu damnatam autumant, quod juſti nequeant ſervare præcepta etiam efficaci gratia ſuffulti: contendunt tamen ipſis, dum tentationi ſuccumbunt, nullam grâtiam adeſſe, qua ſtare poſſint; quoniam, inquiunt, gratia non dat poſſe, niſi ſit efficax. Alteram propoſitionem damnatam ajunt, in quantum enunciat gratia trahi voluntatem quaſi inſtrumentum quoddam inanime; non in quantum affirmat nullam dari gratiam, aut robuſtam, aut parvam, cui voluntas nunquam non obtemperet. Tertiam eatenus cenſent eſſe proſcriptam, quatenus ad merendum, vel demerendum tradit ſufficere libertatem a neceſſitate naturali, non quatenus adſtruit neceſſitatem indeclinabilis inclinationis. In quarta Janſenii poſitione hunc ſenſum rejiciunt, quod non poſſit voluntas reſiſtere, ſi velit; at inquiunt, dum vult, velle indeclinabili neceſſitate. Poſtremam & ipſi damnant, in quantum juſtificatio & fides non tribuuntur Chriſti merito ſolis prædeſtinatis; propugnant illam tamen, in quantum tenent ſolis prædeſtinatis conferri gratiam, qua æternam ſalutem conſequi valeant. Hæc præmonere oportebat, ne quis Theologorum iſtorum libros perlegens, verborum ſpecie deceptus Janſeniana dogmata incaute deglutiat. Sincere enim, & abſque ſermonis ambiguitate tenendum eſt, nuſquam juſtos deſeri a Deo, niſi Deum ipſi prius deſerant, nec deeſſe illis gratiam ſufficientem, dum præcepta ſervare volunt. Tenendum eſt dari in hoc ſtatu gratiam, cui voluntas libere, & culpabili renitentia reſiſtit: ſolam libertatem indifferentiæ in iis etiam, quæ cum inclinatione & voluptate fiunt, non ſufficere ad meritum, vel demeritum: libertatem arbitrii non conſiſtere abſque electione, poteſtate, ac dominio: omnes denique redemptos a Chriſto, dum vivunt, poſſe ſalvari, atque omnibus patere aditum ad ſalutem; quamvis ſalvi fiant ſoli prædeſtinati. Hac præmiſſa declaratione, aſſerta Janſeniſtarum diſpellam; & æquitatem cenſuræ adverſus articulos Baji, Quenellii, Janſenii, Apoſtolicæ denique Sedis in proferendo de illis judicio auctoritatem defendere, & propugnare conabor. Atque his expletis, errores omnes adverſus Chriſti Gratiam, & hominum libertatem a me refutati erunt, ac profligati.

* * * *
* *
* *
*

CAP. I.

CAPUT I.

De Geſtis Baji, Janſenii, & Quenellii.

PARUM itaque diſtare circa libertatem arbitrii ſub gratia, & lege peccati a Calviniſtarum hæreſi molliorem illam, quam dicunt Janſenianam, & utramque plurimis, certiſque momentis refelli, ſuperior exercitatio noſtra declarat. Et ex eo quidem fonte totum, ut animadvertimus, ſcaturit Janſeniſtici dogmatis ſyſtema. De quo cum dicta ſint plura, nunc cetera, maxime quæ in controverſiam vocantur, proſequar eodem filo, & genere diſceptationis. Cumque ſectarum Auctores in exordio orationis conſueverim collocare, ab his modo præſcriptæ lucubrationis initium eſt repetendum.

Michael Bajus Melini apud Belgas ortum habuit anno 1513. Doctor in Facultate Theologica Lovanii renunciatus anno 1550., ſequenti a Carolo V. inſtitutus eſt Regius Sacrarum literarum Profeſſor loco Joannis Leonardi Haſſelii, qui ad Synodum Tridentinam profectus ibidem proximo anno 1552. e vita demigravit. Cui ſubſtitutus Bajus ſacras ad annos ferme quadraginta tradidit diſciplinas. In quo docendi munere docti viri complures, Tapperus primum & Raveſteyn errores diſſeminari deprehenderunt, re etiam anno 1558. ad Belgii Conſilium delata. Quidam etiam Fratres Minores XVIII. Baji articulos vertente anno 1560. exhibuere Sacræ Pariſienſi Academiæ, quæ pleroſque inuſtis hæreſeos notis proſcripſit. Accuſatus fuit Bajus proximo anno 1561. apud Antiſtitem Mechlinienſem Cardinalem Granvellanum: ſed indictum ſtatim juſſu Pii IV. utrique parti ſilentium. Interfuit & ipſe Bajus, quamquam non ſine aliquorum repugnantia, Tridentino Concilio anno 1563. delegatus cum Heſſelio Theologus Lovanienſis. Redux a Concilio typis mandavit opuſcula *De libero arbitrio*, *De Caritate*, *De Juſtificatione*, *De virtutibus impiorum*, *De Sacramentis in genere*, *& De forma Baptiſmi*. Nova hinc diſſidiorum ſeges. Collecta ſunt ex prædictis Opuſculis aſſerta 76., quæ anno 1567. damnavit Sanctiſſimus Pontifex Pius V. Edidit Bajus Apologiam, rogavitque Pontificem, ut Bullam tanquam ſubreptitiam reſcinderet: quam è contra Pontifex matura deliberatione editam fuiſſe reſcripto an. 1569. die 13. Maji declaravit. Damnationem confirmavit ineunte an. 1579. Gregorius XIII. qui etiam Lovanium miſit Franciſcum Toletum inſignem Societatis Jeſu Theologum, & poſtea S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem ampliſſimum; cujus opera Bajus propoſitiones prædictas ſcripto publico retractavit: efflavitque animam anno 1586. die 16. Septembris. Atque poſt Baji obitum, illius ſimul & Janſenianas propoſitiones damnarunt Urbanus VIII. Bulla *In Eminenti* emiſſa anno 1641. & Innoc. X., quo urgente Conſtitutio

Ur-

Urbani anno 1648. fuit in Belgio ſolemniter promulgata & recepta. In his autem excitatis per Bajum diſſidiis nihil incommodi Auguſtinianæ Scholæ derivatum, ſed illi potius auctoritatem præſidiumque acceſſiſſe, demonſtratum eſt nono capite de Hæreſi Pelagianorum.

Sunt autem errores Baji, integritatem primæ conditionis, & exaltationem humanæ naturæ in conſortium divinæ debitam ac naturalem fuiſſe, & merita primi hominis & Angelorum nullatenus dicenda fuiſſe ſupernaturalia: concupiſcentiam etiam in renatis relapſis proprium eſſe peccatum; ſicut pravos ipſius motus, & deſideria, quæ homo patitur etiam invitus: ad peccatum non pertinere an ſit voluntarium, & hominem damnabiliter peccare in eo etiam quod facit neceſſario, propterea quod ſola violentia, non autem neceſſitas repugnet libertati hominis naturali. In quo ſane, ut diximus, præluſit Janſenio, ita, ut merito Urbanus VIII. definierit in libro Janſenii opiniones & ſententias jam reprobatas atque damnatas contineri, & renovari. Atque hæc omnia plurimis Bajanis articulis expreſſa fuerunt a nobis ſuis quæque locis refutata. Addidit plura circa Opera Infidelium, Juſtificationem, caritatem, & meritum libris ſequentibus diſcutienda. Omnes vero propoſitiones Baji, quamquam nonnullæ aliquo pacto poſſint ſuſtineri, in ſenſu auctoris eſſe reſpective *hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes*, definit Pius V. in Bulla ab Urbano confirmata: nec eſt, quo ſe vertant Baji, Janſeniique Gregales, niſi ad temere obloquendum, aut Conſtitutiones præfatas eſſe ſubreptitias, aut appoſito commate perverſe explanatas, aut Romanum Pontificem in dijudicandis Scriptorum opinionibus, factiſque dogmaticis non eſſe infallibilis Auctoritatis. Quæ omnia paullo infra explodere & exſibilare curabimus.

At dicendum primo de Janſenio, cujus doctrina & ſecta adeo celebris evaſit, ut vix Bajus ſoleat inter nos nominari. Cornelius Janſenius Leerdamenſis apud Batavos in lucem editus eſt Catholicis parentibus anno 1585. Dedit operam humanioribus literis Ultrajecti, Philoſophicis & Theologicis diſciplinis Lovanii. Vixit aliquandiu Pariſiis, & Bajonæ, ubi fertur per 12. annos conſilio & impulſu Abbatis San-Cyrani elaboraſſe novum circa Gratiam Syſtema. Doctorali laurea inſignitus eſt Lovanii an. 1617. ibique ſacras literas profeſſus eſt anno 1630. Electus anno 1635. Ypreuſis Epiſcopus, Opus, quod inſcribitur, *Auguſtinus* extrema manu perpolivit, ſcriptaque ſua, publicis quoque Tabulis, Romanæ Eccleſiæ & Pontificis maximi judicio ſubjiciens die 6. Maji anno 1638. in Eccleſiæ communione deceſſit. Hujus obedientiæ exemplum, quod tamen doctrinæ illius ſectatores imitari non curant, aliaque Chriſtianarum virtutum ſpecimina immodicis laudibus exornant Yprenſis Epiſcopi Apologiſtæ, & præſertim in Panegyri Janſeniana Paulus Aurelius, quaſi vitæ probitas ſit certiſſimum Catholicæ doctrinæ

Digitized by Google

argumentum. At erraſſe non ſemel in dogmate bene inſtitutos ſpectatoſque viros demonſtrant, ut omittam S. Martyrem Cyprianum, exempla Theodori Mopſueſteni, Ibæ, & Semipelagianorum Maſſilienſium, quos Proſper appellat *viros ſpiritualium ſtudiorum*, pluriumque ſimilium, de quibus vide diſſertationem Prodromam noſtri Philippi Van-Waure acerrimi Janſenianorum Oppugnatoris. Quamquam me latet, ſit ne prædictis comparandus Yprenſis Antiſtes. Nam quæ ipſe ſcripſit Epiſt. 113. ad San-Cyranum, *Doctrinam, quam in Sancto Auguſtino reſeravit, omnibus ſtuporem incuſſuram*, & Ep. 131. *ſe adduci non poſſe, ut credat Opus ſuum a judicibus approbandum umquam fore*: & quæ ſcribit Tom. 2. p. 27. de Scholaſticis, & de univerſa Eccleſia, carere intelligentia eorum, *quæ in precibus ſuis, ipſaque Oratione Dominica quotidiana proteſtatur*; hæc, inquam, neque inculpatæ conſcientiæ indicium præbent, nec religioſæ. Sed de Janſenii conſcientia nolumus juxta monitum Apoſtoli ante tempus judicare.

Liber vero Janſenii ut Lovanienſibus typis prodiit in lucem, præmiſſo exacto examine, memorata Conſtitutione Urbani ad tenebras damnatus eſt, quod adverſus præcedentia ſtatuta de Auxiliis divinæ gratiæ non obtenta facultate pertractaret, multaſque contineret Baji aſſertiones a Pio V. & Gregorio XIII. proſcriptas. Interea cum novum Opus cenſorum virorum manibus tereretur, Deputati a Sacra Facultate Pariſienſi quinque famoſas propoſitiones inde excerptas notarunt, eaſque 85. Gallicani Præſules an. 1650. exhibuerunt Innocentio X. nonnullis aliis numero tamen atque auctoritate paucioribus, repugnantibus. Inſtituta a Romano Pontifice pro Examine propoſitionum ſpeciali Congregatione, non defuere qui pro Janſenii Cauſſa ſedulam navarent operam, inter quos Ludovicus de S. Amour, Delalane, Angran, Deſmares, & Maneſſier: inſtantibus contra pro damnatione Halliero Syndico Pariſienſis Univerſitatis & viris aliis doctiſſimis. Diſcuſſa autem & ventilata per biennium controverſia, ita ut jure merito poſtea affirmaverit Alexander VII. majorem non potuiſſe deſiderari diligentiam, Innocentius X. facta prius in Congregatione coram ſe habita declaratione, quod nullum omnino vellet Auguſtinenſi & Thomiſticæ Scholæ præjudicium afferre, quemadmodum declaraſſe præfatum Alexandrum Theologis Lovanienſibus dictum eſt ſupra, emiſit Conſtitutionem, quæ incipit, *Cum occaſione impreſſionis libri*, *&c.* per quam famoſæ propoſitiones tanquam falſæ & hæreticæ fuere damnatæ. Paſſis naufragium Janſeniſtis aperire portum viſa eſt celebris facti, juriſque diſtinctio; unde inclamare cœperunt ſe quoque rejicere propoſitiones Innocentiano Decreto proſtratas, at non ſenſum Janſenii, quem neceſſe foret ex amplo Auctoris volumine piſcari, atque in hujus ventilatione ad critices regulam exigenda eſſe Romanum quoque Pontificem errandi periculo obnoxium. Atque id impulit vigilantiſſimum Apoſtolicæ Cathedræ modera-

deratorem Alexandrum non ſolum ad confirmandam Conſtitutionem Innocentii die 16. Octobris anno 1656. verum etiam ad præſcribendam formulam Juramenti ab Eccleſiaſticis omnibus præſtandi, excerptas fuiſſe propoſitiones ex libro Janſenii, & in ſenſu ab eodem auctore intento damnatas. Quod mandavit Pontifex Maximus die 15. Februarii anno 1664. Tum Janſeniani alii veluti erectis vexillis abnuere ſe prædictæ formulæ ſubſcripturos in Hollandiam profugæ & exules. Alii haud veriti ſolemniter mentiri, & dejerare, formulæ palam ſubſcribere, autumantes religioſum ſervandum eſſe ſilentium: quam deteſtandam hypocriſim quidam uno, quidam altero titulo palliare ſtuduerunt, etiam ab ipſo Arnaldo Janſenianis partibus addictiſſimo digna vituperatione exagitati. Quid enim turpius quam diſſimulatione, aut alienæ mentis ſenſu propoſitam ſine ambiguitate a ſupremo Judice ſententiam jurejurando firmare? Suborta poſthac circa formularii deſcriptionem etiam per Belgium diſſidia oportune compeſcuit Innoc. XII. die 6. Februarii anno 1694. Conſtitutione, qua declaravit Propoſitiones ex libro Janſenii excerptas a ſuis Prædeceſſoribus fuiſſe damnatas *in ſenſu obvio, quem ipſamet propoſitionum verba præſeferunt*; inhibendo ulterius ne quis invidioſo nomine Janſeniſmi traduceretur, niſi legitime conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe. Verba autem Pontificis a nobis relata ſunt cap.VII. Theſi 4. De H. Pelagiana. Quare doctrinam de gratia efficaci majorum ſuorum exemplo Lovanienſes ad hanc uſque diem inviCtiſſime propugnarunt, pro ea ſtant imperterriti Auguſtiniani, & Thomiſtæ, eamque ætate noſtra in conſpectu totius Eccleſiæ tenuit Romanus Pontifex, elogioque præclariſſimo conſecravit: atque ingenue fatentur Thomiſtas a Janſeniſtis toto cœlo diſtare viri plures Theologi ex illorum quoque palæſtris, qui efficacem ab intrinſeco gratiam oppugnant, ut Deſchamps, Martinonus, Annatus. Vide horum teſtimonia apud Franciſcum Vanraſt 2. volum. p. 75. Sed de vindiciis Scholarum noſtrarum dictum ſupra.

Damnatæ ergo Propoſitiones Janſenii ſunt iſtæ: I. *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis, volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia: deeſt quoque illis gratia, qua poſſibilia fiant.* II. *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.* III. *Ad merendum vel demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.* IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.* V. *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe.* Circa has autem propoſitiones, quoniam ut vidimus hactenus, Janſeniſtæ principio negabant fuiſſe a Janſenio prolatas, deinde rei eviden-

Digitized by Google

tia devicti affirmarunt non alio ſenſu ab Auctore conſcriptas, quam eo, quem exigat Auguſtinianum de gratia ſyſtema; poſtea vero damnato ipſius auctoris ſenſu proſtrati penitus & ſubacti non aliam evadendi viam invenerunt, quam in factis dogmaticis pontificium judicium aut pervicaci obſtinatione, aut obſequioſo, ut vocant, ſilentio eludere & parvipendere: operæ pretium nos facturos eſſe arbitramur, ſi poſteaquam de Bajana damnatione inſtituta fuerit diſputatio, vana hæc & exhauſta Janſeniſtarum ſubterfugia in auram fumumque reſolvere elaborabimus.

Priuſquam autem id conemur attingere, proponendum eſt breviter qualem ſenſum præſeferant præmiſſæ propoſitiones, & qualem intenderit idem Auctor; ne imperiti, aut malevoli nobis ſuccenſeant, quod gratiam conſtituamus in inſpiratione ſanctæ dilectionis & in explicanda ejus natura nonnihil a vulgari Thomiſtarum placito recedamus. Et quidem in re difficili explicanda non ſolum Auguſtini ſententias, ſed ipſa quoque verba nos exſcripſiſſe viderit qui S. Patris contra Pelagianos diſputationes diurna, & nocturna manu verſaverit. Docet ergo Janſenius lib.4. de Grat. Chriſti cap.11. gratiam eſſe delectationem & ſuavitatem, qua anima in bonum appetendum delectabiliter trahitur; ac pariter delectationem concupiſcentiæ eſſe deſiderium illicitum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat. Eodem lib. cap. 9. docet utramque delectationem invicem pugnare, earumque conflictum ſopiri non poſſe, niſi alteram altera delectando ſuperaverit, & eo totum animæ pondus vergat, ita ut vigente delectatione carnali impoſſibile ſit, quod virtutis & honeſtatis conſideratio prævaleat. Addit lib.7. cap.5. delectationem eſſe vinculum, quo liberum arbitrium in juſtitia, vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quandiu iſto conſtringitur, actus oppoſitus ſit extra ejus poteſtatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non poſſit. Contendit lib. 4. cap.7. naturali ordine ex delectatione dilectionem, ex dilectione operationem conſequi: & lib.2. cap.25. gratiam & opus bonum ita reciprocari, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis conſecutum eſſe infertur, ita vice verſa ex defectu operis inferatur gratiam non eſſe datam. Demum lib.3. cap.21. ſcribit, omnibus illis, pro quibus Chriſtus Sanguinem fudit, etiam ſufficiens auxilium donari, quo non ſolum poſſint, ſed etiam reipſa velint & faciant id, quod ab eis volendum & faciendum eſſe decreverit. Hæc omnia verbis ipſis Janſenii a nobis narrata ſunt.

Videt, ut arbitror, qui legerit ſuperiores diſſertationes noſtras cum hæreticum ſenſum propoſitionum Janſenii, tum maximum Auguſtinenſium a Janſenianis diſcrimen. Ait Janſenius impoſſibile eſſe, ut vigente ſancta delectatione illicitum prævaleat deſiderium & conſideratio peccati, & e contra ſub vividiori concupiſcentia neceſ-

ſario

ſario liberum arbitrium ſuccumbere. Juſtis ergo conantibus & volentibus, dum deeſt victrix delectatio & gratia efficax, impoſſibile eſt divina obſervare præcepta. Nos contra, nullam delectationem contendimus injicere vinculum libertati, niſi ſummi boni per lumen gloriæ manifeſtati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis inſtinctus; propterea quod hæc duo tantum tollunt indifferentiam judicii: ideoque ſicut quacunque gratia præventus poteſt iniquus reluctari; ita quacumque premente cupiditate poteſt juſtus perſeverare. Ita priorem propoſitionem Janſenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus. Quod de reliquis eadem ratione dicendum eſt. Nam ſententia noſtra nec ſemper gratiæ dilectionem inſpiranti aſſentimur, neque neceſſe eſt ut ſequamur, quod magis delectat, neque poteſtas reluctandi gratiæ, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti Semipelagianiſmi eſt indicium; neque ſolis prædeſtinatis gratia operationis intuitu meritorum Chriſti confertur. Quod ſi ad opera ſalutaria actu perficienda neceſſarium defendimus auxilium ſuapte natura efficax; conſentientes habemus Theologos præclariſſimos nulla Janſenianæ labis caligine aſperſos. Satis quippe eſt, ad profliganda ſcita Janſenii, ſub parva delectatione veram poteſtatem agendi, atque ſub delectatione victrici poteſtatem agnoſcere reluctandi. Atque his ea omnia confirmantur, quæ de maxima Noſtratium a Janſeniſtis diſcrepantia diximus de H. P. cap. VII. Theſi 4. At, ſi quæ ſuperſunt, quæ ad invidiam, aut erroris ſuſpicionem adhuc noſtram videantur trahere ſententiam, eadem plana facere in hac ipſa diſquiſitione curabimus.

Etenim ſuſpicientes patrocinium æquitatis, nec Bajum extimeſcere poſſumus, nec Janſenium, nec, qui magnas contentiones iterum excitavit, Paſchaſium Quenellium. Is Lutetiæ Pariſiorum natus Quinctili menſe, anno 1633, Congregationi Presbyterorum Oratorii, non inſtitutæ a Philippo Nerio, Florentinæ, ac Romanæ Urbis ſingulari ornamento, ſed illi, quæ auctorem habet Berullum S. R. E. Cardinalem ampliſſimum, vertente anno 1657. nomen dedit. Elucubravit, ediditque anno 1676. diſſertationes ad Opera S. Leonis Magni: opus ſtatim Romæ proſcriptum, & ab Eximio Ordinis noſtri viro Chriſtiano Lupo confutatum in libro de Appellationibus. Damnationis decretum incredibili audacia *libellum famoſum* impoſturis, & diabolico odio plenum non dubitavit appellare. Congregationis ſuæ monita ac præcepta pertinaciſſime ſprevit, dimiſſo quoque habitu, ac nomine erro factus & profugus. Prodiit anno 1699. Pariſiis Quenellii opus inſcriptum, *Le noveu Teſtament en Francois, avec des Reflexions morales ſur chaque verſet*: in eo renovavit Baji, & Janſenii damnata dogmata, ampliavitque errores ad propoſitiones 101. a Clemente XI. in Bulla *Unigenitus* an. 1713. jure, meritoque proſcriptas. Etenim nullam gratiam niſi efficacem Quenellum admittere, ac talem, quam nihil

hil impedire poſſit & retardare, liquet a propoſitione nona ad viceſimam quartam. Abſque tali gratia impoſſibilia eſſe divina præcepta aſſeritur primis quatuor, nec non triceſima octava & duabus ſequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit propoſitio 34. 35. & 37. Ante fidem, & remiſſionem peccatorum nullam dari gratiam traditur propoſitione 26. 27. 28. Mitto plura alia, quæ pertinent ad caritatem, ad Eccleſiam, ad Sacrarum Scripturarum lectionem, aliaque dogmata. His enim evidentiſſime conſtat Quenellii cum Bajo, & Janſenio concordia.

Bulla *Unigenitus* annunciata Univerſitati Colonienſi die 8. Januarii anno 1715. concordi Doctorum approbatione recepta eſt, dum Theologicam Cathedram moderabatur Nicolaus Girken Scriptor Inſtituti noſtri percelebris. Idem præſtiterat præcedenti anno die 3. Auguſti Academia Duacenſis. Probarunt unanimiter Pontificis maximi judicium Theologi Lovanienſes die 8. Julii an. 1715., Regente Theologicæ Facultatis Jacobo Van-Boſſuyt noſtri pariter Ordinis viro eximio. Eamdem Conſtitutionem omnino ſervandam publicaverunt clariſſimi Antiſtites Namurcenſis, Ruræmundenſis, Gandavenſis, Antuerpienſis, Tornacenſis, Audomarenſis, aliique plurimi. Excepit, dignaque veneratione amplexata eſt die 19. Auguſti anno 1716. univerſitas Salmanticenſis. In Italia, Germania, Hiſpania, & Luſitania ſinguli, ut par erat, illi obtemperarunt. A Gallicanis Epiſcopis prodierunt pro acceptatione hujus Bullæ mandata CXXX. relata in libro, cui titulus, *Recueil des Mandemens, & Inſtructions Paſtorales des Meſſeigneurs les Archevêques, Evêques de France pour l'acceptation de la Conſtitution de N. S. Pere le Pape Clement XI. du* 8. *Sept.* 1713. *&c.* Recepta tandem Clementina Conſtitutione ab omni Catholicorum Ordine, paucis Refractariis exceptis, ne iterum adverſus efficacem gratiam inſurgerent dialectici diſputatores, præter Benedicti XIII. commemoratas approbationes, conſuluit Scholarum tranquillitati etiam vigilantiſſimus Eccleſiæ univerſalis Paſtor CLEMENS XII. Brevi - *Apoſtolicæ Providentiæ officio* - emanato die 2. Octob. anno 1733., ut liquet ex Bullario FF. Prædicatorum Tom.6.pag.738. In quo a regnante Pontifice redarguitur primò *intolerabilis eorum pertinacia, qui etiam nunc contendunt cenſuris latis in Conſtitutione* Unigenitus *doctrinam Sanctorum Auguſtini & Thomæ de divinæ gratiæ efficacia eſſe perſtrictam*. Deinde præcipitur *in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub canonicis pœnis, ne diſputantes, aut docentes, ſive ſcriptis editis, ſive aliter propoſitiones defendant, aut enuncient, quæ interdictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere poſſint*. Poſtremo, ut etiam a Paulo V. ſancitum fuit, ad extinguendum fomitem diſſenſionum interdicit, *ne vel ſcribendo, vel docendo, vel diſputando, vel alia qualibet occaſione notam, aut cenſuram ullam Theologicam Scholis diverſa ſentientibus inurere, aut earum*

ſen-

ſententias conviciis & contumeliis inceſſere aliquis audeat, donec de iiſdem controverſiis S. Sedes definiendum, ac pronunciandum cenſuerit. Igitur omnium Pontificum, ad hunc uſque, quem pro Eccleſiæ ſuæ commodo diutiſſime regnare cupimus, approbatione atque auctoritate, cenſenda eſt S. P. Auguſtini doctrina tutiſſima atque inconcuſſa, & nullatenus petita Baji, Janſenii, & Quenellii condemnationibus.

CAPUT II.

Non eſſe Cenſuras, & Conſtitutiones adverſus Bajum adulterinas, & ſubreptitias.

JANSENIANI, ne ſe prædamnatos in Bajo fateantur, facti malæ cauſſæ Patroni inquiunt illius doctrinam neque a Theologica Facultate Pariſienſi fuiſſe cenſoriâ animadverſione notatam, nec proſcriptam Pii V., Gregorii XIII. & Urbani VIII. Conſtitutionibus. Atque id poſtremum triplici via evincere moliuntur. Quidam enim ajunt Bullas horum ſummorum Pontificum ſubreptitias eſſe: nonnulli contendunt his non perſtringi propoſitiones in rigore, & proprio verborum ſenſu ab auctoribus intento: aliqui inverecunde aſſerunt erraſſe Romanos Pontifices, atque ſe Auguſtini auctoritate ſatis eſſe munitos. Hæc ergo perverſorum hominum inventa ſubjectis theſibus repellam.

PROPOSITIO I. Extra omnem controverſiam poſitum eſt, Univerſitatem Pariſienſem anno 1560. XVIII. aſſertiones Michaëlis Baji reprobaſſe.

Demonſtratur primo Hiſtoricorum omnium conſenſione, qui hujus Cenſuræ meminerunt; ut conſtat ex Raynaldo ad annum 1561. num. 5. & 44. & Cardinali Pallavicino lib. XV. Hiſt. Concilii Tridentini capite 7. num. 7. Præterea comprobatur teſtimonio doctiſſimi Cardinalis Hieronymi Seripandi Ordinis noſtri, qui floruit eodem tempore, atque in ſuis Commentariis recitat cenſuram ipſam Theologorum Pariſienſium, ut liquet ex notis marginalibus laudatæ Hiſtoriæ Tridentini citato loco. Accedit inſuper teſtimonium ipſius Baji, qui non ſolum de hac cenſura conſcripſit Epiſtolam ſtomachi & querelarum plenam ad P. Antonium Sablonium, de qua vide Stephanum Deſchamps lib. 2. de H. Janſ. diſp. 1, verum etiam illam notis Apologeticis diſpunxit: caſque notas pariter invenies inter opera Seripandi. Probatur etiam non uno momento ex ipſamet ſacra Facultate Pariſienſi. Nam primum extare in Archiviis ejuſdem Facultatis memoratæ cenſuræ exemplar, fatetur cum Janſeniſtis reliquis Vincentius Lenis: incredibile eſt autem caſu aliquo, aut fraude irrepſiſſe in celeberrimæ facultatis Tabularium. Deinde niſi cenſura a ſacra Facultate prodiiſſet; cum cœpit ſuo ejus nomine

Digitized by Google

mine vulgari, proculdubio reclamaſſet, publicâ fide conteſtans turbas erumpentium inde diſſidiorum nequaquam ob illam fuiſſe excitatas. Ad hæc nemo denegat prædicto anno 1560. F. Petrum de Quercu, aliosque Fratres Minores articulos Baji Theologis Pariſienſibus exhibuiſſe, eorumque judicium expoſtulaſſe. Ergo ſacra illa Facultas, aut nulla cenſura perſtringendos exiſtimavit, aut judicavit oppoſitum, aut noluit reſponſum poſtulationibus reddere. Id vero nunquam facere doctiſſimi Theologi conſuevere, ubi maxime de re gravi, & perniciosa novitate actum ſit. Approbaſſe articulos Baji eſt prorſus incredibile; nam interdixit non ſemel, præſertim anno 1644. ne auderet quiſpiam illos defendere ac propugnare. Itaque ſacra Pariſienſium Facultas FF. Minorum precibus annuit, & Bajana aſſerta cenſoriis notis perſtrinxit. Demum reis damnatiſque hominibus, dum factum negant ſine tabulis, ſine teſtibus, ſine contrariorum locorum confutatione nullam omnino fidem adhibere debemus; quomodo nemo cenſet auſcultandum Melanchthonem, qui in Apologia pro Luthero ſimillimo temeritatis, & inconſiderantiæ exemplo, ait ab eadem Pariſienſi Accademia articulos hæreſiarchæ non fuiſſe proſcriptos. Atque his demonſtratum eſt, Pariſienſium contra Michaelem Bajum cenſuram in dubium a Janſeniſtis perperam revocari.

Propositio II. Romanorum Pontificum adverſus eumdem Bajum Conſtitutiones temere, audacter, & inverecunde ſubreptitiæ dicuntur.

De Bulla Pii V. demonſtratur evidentiſſime. I. Quia cum Bajus exornaſſet propoſitionum ſuarum Apologiam, & S.Pontificem Pium V. ſupplex oraſſet, ut ea perlecta decerneret, an Bullam *Ex omnibus afflictionibus* jam Lovanii publicatam vellet haberi legitimam, an ſubreptitiam; reſcripſit Pontifex die 13. Maji 1569. *Non ſine matura deliberatione editam fuiſſe*; addidit *curaviſſe*, *ut libri*, *ipſæ propoſitiones & ſcripta Apologetica novo & maturo examine expenderentur*; prioremque damnationem iterum confirmavit, imponens Bajo, *& ceteris prædictarum propoſitionum aſſertoribus perpetuum ſilentium*. II. Quia Gregorius XIII. Conſtitutione *Proviſionis noſtræ* an. 1579. Bullam Pii V. confirmavit, diſtricte præcipiens ut mandaretur executioni: Urbanus autem VIII.& Pii & Gregorii Bullas anno 1641. firmavit, probavit, conſecravit: ideoque niſi hæc poſtrema ſubreptitia ſit, neque tales erunt præcedentes. III. Conſtitutionem Urbani eſſe legitimam & autographam demonſtrat in illius Apologia cap. IX. noſter Paludanus iiſdem argumentis, quæ ampliori ſtilo proſecutus eſt Stephanus Deſcamps diſput. 1. ſuperius laudata; atque ex hoc celebri, ornatiſſimoque Scriptore Honoratus Tournely, ſive qui Magiſtri nomine nuper edidit perpolita & elaborata methodo prælectiones Theologicas Tom. 1. de Gratia diſſert. IX. cap. III. art. I. Probat autem Michael Paludanus Urbani Conſtitutionem non eſſe ſuppoſititiam, ex Brevibus, quæ Urbanus

anno

Digitized by Google

anno 1643. dedit ad Belgii Gubernatorem, ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, alioſque Antiſtites Belgas: necnon ex libello Lovanienſium Doctorum ad ipſum Urbanum directo; & quo per Synnichium accepto mandavit Pontifex die 24. Junii anno 1644. ut Bullæ, *In eminenti*, exemplar diligenter cum Originali in Romanis Archiviis aſſervato collatum ad Lovanienſes dirigeretur. Quæ Brevia, & reſcripta, quoniam in manibus multorum verſantur, *habet conſtitutio Urbani* (inquit Paludanus) *tot ſuæ veritatis publicos teſtes, quot Brevia iſta habent lineas, dictiones, ſyllabas, apices*. Hinc ab Alexandro VIII. an. 1690. rectiſſime damnata eſt hæc Propoſitio: *Bulla Urbani VIII.* In Eminenti *eſt ſubreptitia*.

Propositio III. In Bulla Pii V. ejuſque confirmationibus vere ac proprie aſſertiones Baji in ſenſu ab Aſſertoribus intento fuerunt proſcriptæ.

Enimvero, niſi Bajani articuli fuiſſent in proprio verborum ſenſu damnati, id foret, quoniam in Bulla S. Pii ubi legitur, *Quas quidem ſententias, ſtricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore ac proprio verborum ſenſu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpective damnamus, circumſcribimus, & abolemus*: in his, inquam, verbis contendunt Apologiſtæ apponendum eſſe comma poſt verba illa, *ſenſu ab auctoribus intento*; non poſt ea, *ſuſtineri poſſent*; atque hoc pacto in ſenſu rigoroſo ipſius Baji veras eſſe ac poſſe tuto defendi. At iſtud falſum omnino eſt: & gratis etiam ac liberaliter conceſſo comma poſt verbum, *poſſent*, affixum fuiſſe pro libito, hæc Apologiſtarum cavillandi ratio eſſet penitus futilis, arida, & extenuata. Nullum ergo habent, quo ſe recipiant, perfugium. Videamus principio an de affixione τοῦ κόμματος juſta ſit conquerentium Janſenianorum expoſtulatio. 1. Dum ajunt in Bulla Pii V. nullam fuiſſe interpunctionem; oſtendunt ſe ignorare conſuetudinem Romanæ Curiæ: in qua Bullarum duo Mſs. aſſervantur; primum, & autographum in Archivio ſupremæ Inquiſitionis notis periodos diſtinguentibus exaratum; alterum in *Regeſto*, ubi juxta antiquioris ſcripturæ formam minutiſſimis notis, punctiſque periodi cola non inciduntur. Quamquam ergo caruit commatibus exemplar Bullæ ad Belgas directæ anno 1567, nec inter ſe conveniunt omnia aut Mſs., aut impreſſa, & quæ ex *Regeſto* exſcripta facile potuerunt variantibus notis diſtingui: quamvis etiam primum exemplar typis Romanis cuſum an. 1642. non habet aut Amanuenſis aut Typographi incogitantia poſt verbum *poſſent* commatis notationem: his tamen omnibus conceſſis, extare comma illud in autographo exiſtente in Archivio SS. Inquiſitionis conſtat teſtimonio Cardinalis de Lugo, qui die 26. Octob. an. 1644. teſtatus eſt ſe illud inſpexiſſe, & virgulam illam obſervaſſe: conſtat ex

altero exemplari ad fidem archetypi excuſo, & Lovanium delato per Franciſcum Toletum an. 1580. in quo comma extitiſſe liquet ex Ripalda Tom. 3. de Ente ſup. diſp. 1. ſect. 2. conſtat ex mandato Urbani; quo, ipſomet anno 1642, ſtatim ac Romæ prodiit Bulla abſque commate incogitantiâ Typographi, reſtitutum eſt in impreſſionibus Belgicis: conſtat denique ex edito juſſu Pontificis, collationato, & declarato authentico anno 1644. & quod diximus per Synnichium ad Theologos Lovanienſes fuiſſe directum. Atque ex his exploduntur omnes Apologiſtarum cavilli. Quotquot enim exemplaria proferunt aut Mſs. aut cuſa ante præfatum annum, negamus cum autographo concordare, ducti hiſtoricis monumentis, teſtimoniis eorum qui diligenter Romana Archivia verſarunt, &, quod caput eſt, declaratione Romani Pontificis, ad quem ſpectat Conſtitutionum ſuarum authenticitatem, tenorem, poteſtatemque præſcribere.

At dato nullum in archetypis extare comma, eoque etiam, ubicunque libuerit Bajaniſtis, affixo: ut recte docet Ludovicus Bail, *De beneficio Crucis* art. 3. & Michael Paludanus in Apologia Conſtitutionis Urbanianæ cap. XIV, quotieſcunque reprobantur propoſitiones aliquæ cum iſta, aut conſimili clauſula, *Quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent*; definitur, quod, cum ſub cortice literæ poſſit multiplex ſenſus latere, etiamſi veræ aut probabiles forent, acceptæ in ſenſu aliquo, tamen in proprio & obvio, & quem verba ipſa præſeferunt, ſunt rejiciendæ: atque id maxime ſi pronuncientur indefinite; tunc enim, ut tradunt Dialectici, univerſalibus æquipollent; atque ad earum falſitatem ſat eſt, ſi in aliqua ſignificatione nequeant probari. In exemplo ſit hæc propoſitio Janſenii, *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*; quæ licet vera ſit de gratia efficaci, de qua ait S. Pater, quod a nullo duro corde reſpuitur; attamen cum indefinite prolata ſit, in ſenſu obvio, & quem intendit auctor uſus communi, & amplo vocabulo *Gratiæ*, pravum hæreticumque reddit ſenſum, quod nulla detur gratia ab effectu disjuncta, & cui liberum reluctetur arbitrium: & propterea jure meritoque eſt damnata. Et quod de una propoſitione dictum modo eſt, de ceteris omnibus, quibus complexu verborum ineſt ſenſus multiplex, valet aſſertio noſtra. Imo fieri poteſt, ut planior & communior propoſitionis ſenſus ſit verax; & nihiloſecius quia conſtat a proferentibus pronunciari ſignificatione non recta, provide, rectiſſimeque damnetur: ut olim proſcriptas novimus iſtas: *Maria eſt Chriſtipara*, *Unus de Trinitate paſſus eſt*; quoniam priori abutebantur Neſtoriani affirmantes Mariam peperiſſe hominem perſonalitate diverſum a Verbo; altera Eutychiani, aſſerentes divinam, & humanam naturam, in qua Redemptor apparuit, in unam coaluiſſe. Vertant ſe ergo quocunque volunt litigioſi Apologiſtæ. Indefinitæ ſunt Baji, Janſenii, Quenelliique enunciationes. Harum ergo Aſſertores eas proferunt

ferunt in ea quoque ſignificatione, quæ reprobatur: & licet poſſent aliquopiam ſenſu teneri; pronunciandæ non ſunt, quoniam dum indefinite pronunciantur, etiam ſignificationem reprobandam præſeferunt.

Denique probatur theſis ex quo recte, & in ſenſu ab aſſertoribus intento damnatas fuiſſe prænunciatas propoſitiones definierit Facultas Lovanienſis anno 1701. & Duacenſis in libro, qui inſcribitur *Veritas, & æquitas Cenſuræ*, edito an. 1649. atque ipſe Bajus, ut diximus, anno 1580. publico inſtrumento teſtatus ſit multos ex damnatis articulis ſuis editis Opuſculis contineri, eoſque, & reliquos omnes a ſe pariter improbari, *ſecundum Bullæ intentionem, & ſicut Bulla damnat*. De qua laudanda, & pervicacibus Apologiſtis ad exemplum, & confuſionem objicienda Retractatione vide Operum Baji P.2. pag.188. & Faſtos Academicos Lovanienſes pag. 369.

Propositio IV. Damnationi articulorum Baji nefas eſt refragari.

Confugiunt, ut dictum eſt, quidam Apologiſtæ ad commentationem de fallibilitate Pontificis in condemnandis dogmatibus juxta ſenſum intentum ab aſſertoribus, ſive in proferendo judicio de libri alicujus doctrina. Id vero perfugium eſſe miſerrimum, arcemque diruptam, oſtendam hac ipſa diſſertatione poſt ventilatam doctrinam Janſenianam. Sunt alii, qui reponunt Bullam non fuiſſe ab univerſali Eccleſia acceptatam. Atque hi duplici errore tenentur, dogmatis ſimul & facti; neque enim Pontificia decreta facta ſuprema illa auctoritate, quæ a Chriſto deſcendit, & Petro, ejuſque ſucceſſoribus collata eſt, vim habet a populorum acceptatione: ac præterea, ſi paucos Refractarios excipias, quorum, ut infra demonſtrabo, nullam habere debemus rationem, Bullas adverſus Bajum, Janſenium, & Queſnellum maxima Catholicorum pars, celeberrimæ Univerſitates, & Epiſcoporum Conventus plurimi receperunt. Nonnulli tandem confugiunt ad tutiſſima dogmata Auguſtini, eadem, ut inquiunt, cum aſſertionibus Baji. At hi ſplendide mentiuntur. Nullus quippe Sectariis iſtis magis, quam Auguſtinus faciat, opponitur: quod & ex omnibus diſſertationibus noſtris apparet, & ex Romanorum Pontificum definitionibus, in quibus dum Bajus proſternitur, Auguſtini doctrina ſummis laudibus celebratur. Poſtremo intolerabilis eſt arrogantiæ, velle ſupremam auctoritatem excutere oppoſitione minoris. *Doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccleſia auctoritatem habet: unde magis ſtandum eſt auctoritati Eccleſiæ, quam auctoritati vel Auguſtini, vel Hieronymi, vel cujuſcumque Doctoris;* inquit 2. 2. q. 10. art. 12. S. Thomas. Nec aliter ſentit idem Auguſtinus: qui Serm. 132. alias 2. de Verbis Apoſt. cap. 10. de controverſiis Pelagianis, ait: *De hac Cauſſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam: inde etiam Reſcripta venerunt. Cauſſa finita eſt*. Et in primo libro contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 1. ita Bonifacium alloquitur: *Hæc ad tuam potiſſimum dirigere Sanctitatem, non tam diſcenda,*

da, quam examinanda, & ubi forſitan aliquid diſplicuerit, emendanda, conſtitui. Diſcant ergo Janſeniani Cauſſarum finitionem haberi ab Apoſtolicæ Sedis Reſcripto, & a ſupremo Judice recipiant emendationem: & quamquam Auguſtini ſcita tutiſſime teneri poſſint, animadvertant nec ea ſe percepiſse, nec eorum præſidio licitum eſse Conſtitutionibus Romani Pontificis adverſari. Quidquid ergo prætexunt, ſive mutabilitatis judicii, ſive oppugnationis Contrariorum, ſive Auguſtinianæ doctrinæ, nullum affert Janſeniſtarum inobedientiæ præſidium.

Diſpungitur contraria argumentatio.

Audiamus tandem ipſos Apologiſtas. Hi Bullam Urbani eſse ſubreptitiam conantur demonſtrare 1. ex nota Chronologica; quia data eſt Romæ die ante Nonas Martii anno 1641. & in ea fit mentio libri Janſenii, qui licet jam typis cuſus, nondum Romam delatus fuerat: immo non legitur fuiſſe Bullam publicatam niſi XIII. Kalendas Julias an. 1643. II. Ex atteſtatione Deputatorum Lovanienſium, qui juramento affirmarunt, cautum fuiſſe ab Urbano, ne aliquis *proprio nomine expreſſo ſugillaretur*. At in Bulla, quæ circumfertur, expreſſe Janſenii liber, ac nomen apponitur. III. Ex ipſa Operis Janſeniani condemnatione: ſi enim Urbanus intenderat duntaxat confirmare Pii V. & Gregorii XIII. Conſtitutiones; eccur Janſenii librum adhuc ſub prælo ſudantem in ſcenam producere?

Deinde non damnari Conſtitutione Urbaniana proprium & obvium ſenſum intentum a Bajo, ſtudent evincere I. Ex interpoſitione commatis, quo vetuſtiora exemplaria carebant. II. Ex Epiſtolis Morillonii, & Cardinalis Granvellani affirmantium nonnullas ex damnatis propoſitionibus aliquo ſenſu poſſe defendi. III. Ex decreto Facultatis Lovanienſis an. 1567. quo declaravit, *poſſe nonnullas aliquo pacto ſuſtineri in rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento*; quod etiam tenet in libro de Benef. Crucis art. 3. Ludovicus Bail.

Poſſe demum ſalva fide eidem Conſtitutioni aliquem adverſari, I. Nituntur colligere ex quo Pius V. & Gregorius XIII. obſcuriſſima decreta ediderint, philoſophicæ eloquentiæ tecta velamine, quæque poſſint in varios ſenſus torqueri. II. Ex quo talia decreta eliminent doctrinam S. Auguſtini aliorum Romanorum Pontificum oraculis conſecratam. III. Quoniam ſingulis propoſitionibus propriam notam minime inurunt, ſed eas proſcribunt vage, indeterminate, ac *reſpective*, ut nemo poſſit dignoſcere, quænam ſint hæreticæ, quænam ſuſpectæ, quænam piarum aurium offenſivæ.

His breviſſime, & ex ordine reſpondentes dicimus ex nullo capite Concluſiones noſtras divelli. Ad 1. enim reponimus librum Janſenii typis editum an. 1640., & Bullam Urbani an. 1641. pridie nonas Martii,

tii, *ab Incarnatione*, ideſt ſecundum vulgarem computandi rationem an. 1642. Quare nihil refert, ſi nonnullæ Belgii Editiones datam commonſtrant hoc poſtremo anno: ſicuti Bulla Confirmationis Tridentini Concilii edita a Pio IV. dicitur emanata die 26. Januarii an. 1563. cum tamen Concilium fuerit abſolutum an. 1564. Quod vero promulgatio fuit ad annum proximum prorogata, dandum indulgentiæ Pontificis, qui voluit, ut animus Janſeniſtarum exploraretur, num vellent ſponte præcedentibus mandatis obtemperare. Quod ſequitur ſolvitur a multis brevi hac & peremptoria reſponſione: a deputatis Lovanienſibus falſum eſſe narratum, quoniam Urbanus fatetur ſe proſcripſiſſe librum Janſenii in omnibus Brevibus datis an. 1643. ad Antiſtites Belgas, ubi ait, *Ipſum Janſenii librum omnino reprobavimus*. At nos nolumus doctis viris crimen mendacii objicere; interpretamur enim aſſertionem illorum, quod depoſuerint voluiſſe Pontificem damnari ſolam doctrinam, non perſonam Janſenii, aut Baji, qui ſe Eccleſiæ judicio ſubjiecerunt. Ad tertium vero hæc ſit reſponſio: In confirmatione Conſtitutionum Pii V. & Greg. XIII. debuit reprobari etiam liber Janſenii, quia in iſto ut vidimus præced. cap. errores Baji inſiti deprehendebantur.

Exſufflantur eadem facilitate alterius claſſis argumenta. Ac primum de appoſitione commatis ſatis ſuperque Propoſitione 3. expunctum eſt. Secundum vero & tertium diluitur a multis, negando haberi quæ dicta ſunt in laudatis Epiſtolis, aut in decreto Lovanienſium, cui aperte opponitur alterum an. 1701. ſuperius commemoratum. At abſque hujuſmodi effugio, obſervatum ſupra in propoſitionibus indefinite prolatis, ſi verborum ſenſus multiplex ſit & ambiguus, obvium ac proprium eſſe falſum, etiamſi propoſitiones in aliquo ſenſu ſint veræ ac probabiles. Iſtud ergo ſignificare voluit Cardinalis Granvellanus: iſtud Marillonius: iſtud antiquius decretum Facultatis Lovanienſis: quæ proinde potuit abſque ulla contradictione in poſteriori decreto definire articulos Baji recte damnari in ſenſu proprio & rigoroſo verborum. Quare neceſſe non eſt reſpondere cum Tournely decretum anni 1567. non eſſe genuinum Facultatis Lovanienſis Opus, quia in Editione adornata a Gerberonio inſcribitur *Atteſtatio Cornelii Janſenii*; aut Sacram Facultatem a priori ſententia receſſiſſe, ut liquet ex declaratione anni 1585. & 1701. quando proteſtata eſt damnari articulos Baji in ſenſu ab aſſertoribus intento: quamquam hæc non ſine probabilitate ſint dicta. Longe tamen eſt probabilius Janſenium, quantumvis Baji ſtudioſum, noluiſſe tam ſolemniter mentiri nomine celeberrimæ Univerſitatis, a qua poterat apertæ falſitatis redargui: atque Univerſitatem ipſam nunquam unanimi ſenſu probaſſe, quæ poſthac judicaverit retractanda.

Ad ea, quæ tertia argumenti ſectione objiciuntur, hoc habeto reſponſum. Nullum eſt in memoratis Bullis ænigma, nulla obſcuritas, nul-

Digitized by Google

nullum verborum aut ſententiarum involucrum. Plures enim articuli ipſis verbis exprimuntur, quibus a Michaele Bajo fuerunt prolati: in ſenſu horum verborum condemnantur; & damnatio continet perpetuam omnium abolitionem. Igitur abſque ulla ambiguitate & referuntur & reprobantur. Damnatam cum poſitionibus Baji doctrinam S. P. N. Auguſtini eſt pura puta calumnia ſuperiori capite, & IX. de H. P. ſatis exploſa. Qualificatio demum propoſitionum non aptatur ſingillatim unicuique, ut nullam audeat quiſpiam pronunciare. Eadem omnino ratione a Martino V. articuli Witcleſi, & a Leone X. Lutherani fuerunt, ut inquiunt, *in globo*, ideſt communi notatione damnati. Adverbium *reſpective* fuit ſcite ac prudenter appoſitum; ut ſcires, quoſdam articulos, qui videntur, ſi ſolitarie & divulſi ab aliis inſpiciantur, aliqua ratione probabiles, comparatos cum ceteris, & attenta connexione doctrinæ, eſſe pariter rejiciendos; etſi eadem qualificatio ſingulis non conveniat. Hactenus de Cauſſa Baji: ſtilus nunc ad Janſenianam eſt convertendus.

C A P U T III.

Sint ne revera quinque Propoſitiones in Libro Janſenii, & doctrinæ S. Patris Auguſtini cohæreant.

HABERI quinque famoſas Propoſitiones in Janſeniano libro, qui inſcribitur *Auguſtinus*, conſtat ex Brevi Innoc. X. emanato die 29. Septembris an. 1654. ubi ſummus Pontifex declarat ſe damnaviſſe *in quinque propoſitionibus Cornelii Janſenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus, Auguſtinus*. Evincitur etiam ex altero Brevi Alexandri VII. emiſſo anno 1656. die 16. Octobris: in quo appellat Filios iniquitatis, qui magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident aſſerere, *prædictas quinque propoſitiones vel in libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe*. Confirmatur ex forma Juramenti præſcripta ab eodem Alexandro an. 1664. *Ego N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innoc. X. datæ die 31. Maji an. 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris anno 1656. Summorum Pontificum me ſubjicio, & quinque propoſitiones ex Cornelii Janſenii libro, cui nomen Auguſtinus, excerptas, & in ſenſu ab eodem auctore intento, prout per illas prædictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio, damno, & ita juro*. Comprobatur evidenti ratione; quoniam non poterant propoſitiones illæ in ſenſu auctoris condemnari, niſi Janſenii textus & doctrinæ capita maturo examine expenderentur. Evincitur demum facto, quia cum propoſitiones aliquas, ut jacent, nonnulli Conſul-

ſultorum in prioribus Congregationibus non reprobaſſent, ut Vincentius Candidus Magiſter Sacri Palatii Apoſtolici, Commiſſarius S. Officii, noſter Generalis Viſconti, & eruditus Annalium FF. Minorum Scriptor Lucas Wadingus; eas quippe noverant juxta Auguſtinianam, & Thomiſticam Scholam poſſe ſenſum habere Catholicum, nam neque juſti efficaci deſtituti auxilio implent actu divina præcepta, neque auxilium illud reſpuitur, neque cum eo ſtat in ſenſu compoſito actualis inobedientia, neque tale auxilium confertur ſingulis pro quibus mortuus eſt Chriſtus, quæ omnia etiam poſt damnatum dogma Janſenii fas eſt propugnare: prædicti tamen Conſultores in poſterioribus Congregationibus ad ſenſum Janſenii diſpunxerunt Propoſitiones: unde perperam ex prioribus approbationibus Auctor Cauſæ Janſenianæ Paulus Irenæus pro falſo dogmate carpit Cenſorum ſuffragium. Atque ne multus ſim, Alex. VII. Brevi emanato an. 1661. Kal. Auguſti declarat *temeraria narratione proferri tempore Innoc. X. non aliud factum, quam inquiſitum, an propoſitiones illæ quinque de gratia veræ ac Catholicæ, an potius falſæ & hæreticæ cenſendæ forent: cum eo plane tempore nedum de Propoſitionibus ipſis cognitio habita fuerit, verum quod e Janſenii libro Auguſtinus nuncupato extractæ eſſent, & ita in ſenſu ab eodem Janſenio intellecto damnatæ*. His ergo omnibus evidenter demonſtratur Propoſitiones in libro Janſenii contineri, ibique ſenſum præſeferre a doctrina Auguſtini disjunctiſſimum, maximeque diverſum. Inquiramus tamen de ſingulis.

Propositio I. Affirmavit Janſenius aliqua Dei præcepta hominibus juſtis, volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent vires, eſſe impoſſibilia: deeſſe quoque illis gratiam, qua poſſibilia fiant. Docet autem Auguſtinus oppoſitum.

Thesis Janseniana.

Janſenius lib. 3. de Grat. Chriſti cap. 13. duas ſibi objectiones pro gratia ſufficienti proponit. Una eſt, tam juſtis, quam obcæcatis imponitur præceptum, ergo habent gratiam ſufficientem. Altera autem: Si prævaricentur, peccant; habent ergo gratiam, qua poſſunt vitare peccatum. Reſpondet autem falſam eſſe conſequentiam, quia ſunt quædam homini præcepta, *Quæ ſecundum ſtatum, & vires, in quibus conſtitutus eſt, ſunt impoſſibilia nec ſemper adeſſe gratiam, qua poſſimus, hoc eſt, qua illa eadem præcepta implere ſufficiamus*. Addit *hanc impotentiam reperiri non ſolum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, ſed etiam in fidelibus & juſtis, qui & fidem Chriſti, & caritatem juſtitiæ ſuſceperunt*. Addit *hanc impoſſibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, ſed etiam quando volunt*. Sequitur, illos, *qui pro impetranda gratia deprecantur, ut va-*

valeant facere quod jubetur, jam habere præcepti implendi voluntatem, ſed deeſſe poteſtatem. Tandem concludit: *Hæc igitur omnia pleniſſime planiſſimeque demonſtrant, nihil eſſe in Sancti Auguſtini doctrina certius ac fundatius, quam eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus obcæcatis & obduratis, ſed fidelibus quoque & juſtis, volentibus, conantibus, ſecundum præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia, deeſſe quoque gratiam, qua fiant poſſibilia*. En prima propoſitio verbis expreſſiſſimis in libro Janſenii.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

S. P. Auguſtinus univerſaliter de divinis præceptis, prout ſingulis imponuntur, ſcribit lib. de Fide contra Manichæos cap. 10. *Quis non clamet ſtultum eſſe, præcepta dare ei, cui liberum non eſt quod præcipitur facere: & iniquum eſſe eum damnare, cui non fuit poteſtas juſſa complere?* Serm. 191. de Temp. ait: *Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid a Deo eſſe præceptum, & mandata Dei a non ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſervari*. Lib. de nat. & grat. cap. 43.: *Non igitur Deus impoſſibilia jubet, ſed jubendo admonet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*. Hæc verba Tridentino Canone conſecrata ſunt Seſſ. 6. de Juſtific. cap. XI. De juſtis vero docet S. Pater nunquam deſeri a Deo, niſi Deum priores deſerant: *Fortaſſe reſpondeat* (inquit eodem lib. de nat. & grat. cap. 23.) *Deum ad iſta non cogere, ſed dignos deſeri tantum deſerere. Si hoc dicit, veriſſime dicit*. In Pſalm. 145. n. 9. *Non enim deſeret opus ſuum, ſi ab opere ſuo non deſeratur*. Et lib. 4. Confeſſ. cap. 9. *Te nemo amittit, niſi qui dimittit*. Similiter fideliſſimus Auguſtini diſcipulus S. Proſper lib. 2. ab Ob. VII. *Priuſquam deſeratur, neminem deſerit*. At juxta Janſenium Deus ſubtrahendo gratiæ adjutorium Juſtos deſerit, antequam ab eis deſeratur. Repugnat ergo Janſeniana propoſitio doctrinæ S. Auguſtini.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Conſtitutione Innocentiana declarata eſt prima illa Janſenii Propoſitio *Temeraria, impia, blaſphema, anathemate damnata, & hæretica*. I. Eſt *temeraria*. Illa enim propoſitio temeraria eſt, quæ audacter profertur, & fabricatur verbis inſolitis, prohibitis, & cum ſenſu Scripturarum, ſanctorumque Patrum pugnantibus. Hujuſmodi eſt prima propoſitio Janſenii. Ergo eſt temeraria. Minor probatur; nam præcepta divina non dicuntur *impoſſibilia* in ſacris literis; ſed *jugum ſuave, & onus leve*. Matth. XI. 30. & *mandatum quod non eſt ſupra nos*, Deut. XXX. 11. Item nec a Generalibus Conciliis, cum Tridentinum

tinum jamdudum Seſſ.6. cap.xı. definierit; *Nemo temeraria illa, & a Patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe impoſſibilia*. Similiter nec a Romanis Pontificibus, qui proſcripſerunt 54. articulum Baji, *Definitiva hæc ſententia Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino, cum Pelagii ſit*. Pariter nec ſimilia proferuntur ab Auguſtino, ceteriſque PP., ut dictum eſt ſupra. Tandem neque a Theologis; omnes quippe ſubſcribunt Divo Thomæ, qui in 2. Sent. diſt.28. q.1. art.3. laudat hanc Hieronymi ſententiam; *Qui Deum dicit præcipere impoſſibilia, anathema ſit*. II. Eſt *impia*. Siquidem propoſitio illa impia eſt, quæ divinam legem poteſt reddere exoſam; & homines ab illius obſervantia amovere. Talis eſt prior Janſeniana propoſitio. Igitur impia eſt. Minorem probo ſatis obvia comparatione; quis enim non execrabitur E. G. Pharaonis, aut Tyranni alterius mandata, dum ad impoſſibilia captivos, ſubditoſque coarctant? III. Eſt *blaſphema*. Illa quippe propoſitio blaſphema eſt, quæ ſummo Deo probrum aliquod, conviciumque objectat. Iſtiuſmodi eſt poſitio Janſeniana. Blaſphema eſt igitur. Demonſtratur minor; quoniam aſſertum illud Janſenii redarguit Deum, tanquam infidelem & mendacem. Cum enim ſcribat Apoſtolus in 1. ad Corint. cap. x. 13. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere*: juxta decreta Janſenii, Deus non ſolum permittit Juſtos tentari ſupra id, quod poſſunt, ſed etiam ſubtrahit illis gratiam, ſine qua coacti neceſſitate ſuccumbunt. Pari jure ſcitum Janſenii Deum facit iniquum; nam, ut paullo ſupra dicebamus cum Auguſtino, iniquum eſt eum damnare, cui non fuit poteſtas juſſa complere. Facit & immiſericordem, quoniam deſerit juſtum, antequam deſeratur. IV. Eſt *anathemate damnata*, ideſt Seſſ. 6. cap. xı. Tridentini, & in Bajanis articulis, ut dictum eſt nuper. V. Denique eſt *hæretica*. Ea enim propoſitio hæretica cenſenda eſt, quæ adverſatur aut Sacris literis, aut definitionibus Eccleſiæ, aut SS. Patrum Traditioni. Prima Theſis Janſeniana, quemadmodum demonſtratum eſt, adverſatur Sacris literis, Eccleſiaſticis decretis, & Traditionibus Patrum. Illa ergo theſis eſt hæretica; & rectiſſime numeratis cenſoriis notis diſpuncta, rejecta, & proſcripta.

Ad Jansenistarum objecta responsio.

Quæ objiciunt Janſeniani, ſi omnia oporteret expendere, non poſſent hujus libri anguſtiis comprehendi. Reduci tamen poſſunt ad quatuor capita. Alia ſunt enim argumenta, quibus rationes noſtras tentant obruere: alia, quibus ſuadere nituntur Janſenium cum Auguſtino concordare: alia, quæ afferunt, ut Janſenii ſenſum tutentur; alia

Digitized by Google

demum, quibus cenſuram propoſitionis propulſant. Reſponſa vero iis capitibus adhibenda elidunt ceteras omnes Sectariorum cavillationes.

In primo itaque genere hæc locantur. I. Illum Apoſtoli locum, *Fidelis autem Deus eſt*, *&c.* nullo modo tam indiſcrete debemus accipere, ut hoc in omnibus omnino fidelibus obſervetur; alioquin Deus non fineret juſtum aliquem tentari, & deficere. Igitur aliquando ob impotentiam fidelis homo ab obſervantia divinorum præceptorum deſciſcit. II. Et illud Tridentini Concilii Seſſ. 6. cap. XI. excerptum ex Auguſtino, *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur*, ita accipiendum eſt, ut Deus neminem deſerat ſubtractione juſtitiæ, niſi prius deſeratur ab homine per inobedientiam. Non ergo inde infertur, non ſubtrahere quandoque juſtis auxilium actuale & ſufficiens. III. Quod profertur ex Auguſtino, Deum non præcipere impoſſibilia, ſed admonere, ut faciamus quod poſſumus, petamus vero quod non poſſumus, traditur etiam a Janſenio lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. his verbis: *Præcepta homini juſtificato ad obſervandum non ſunt impoſſibilia, eo quod jubendo Deus moneat petere quod non poſſis, & ſi exaudiat, adjuvet ut poſſis*. At gratia orationis non omnibus datur; Ergo neque omnes poſſunt divina præcepta complere.

Reſp. ad 1. Apoſtolum neminem excipere; & Deum erga omnes juſtos fideliſſimum omnibus promiſſa ſervare, quia *priuſquam deſeratur, neminem deſerit*. Quod ſi illos tentari, & interdum cadere finit, facit ut bonus Figulus, qui poſtquam teſtam confecit ex luto, imponit fornaci: ſed nunquam ignem ſuperaccendit, ut illam infringi neceſſe ſit; quamquam ob luti vitium aliquando percrepat, & diſcinditur. Ita poſtquam ex maſſa damnationis juſtum fecit, ut fiat vas in honorem, igni tentationis exponit: ſed facit cum tentatione proventum, nec patitur tentari ſupra id quod poteſt. Proinde ſi frangitur; aut vitium ſuperbiæ eſt, aut malitia voluntatis, quæ ad malum ſeipſa ſufficit. Legito Auguſtinum ſuper Pſalmum centeſimum ac viceſimum. Ad II. hæc ſit reſponſio: Juſtificatis non ſolum confertur auxilium *ad remiſſionem peccatorum, ſed etiam ut præcaveantur futura*, juxta tertium Canonem Synodi Milevitanæ. Atque ut Auguſtinus ſcribit de nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus non ſolum ut deleat quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam ne peccemus*. Quod S. Pater explicat eodem loco afferendo diſcrimen, quod intercedit inter medicum curantem corporis vulnera, & Mediatorem Dei & hominum Chriſtum Jeſum, qui juſtificando impium ſpiritualiter ſanat ægrotum. Ille enim *cum ſanaverit hominem, jam de cetero ſuſtentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem ſanitas apto ſubſidio convaleſcat atque perſiſtat, Deo dimittit*. Iſte autem *cum ad perfectam ſanitatem, hoc eſt, ad perfectam vitam, juſtitiamque perduxerit, non deſerit, ſi non deſeratur, ut pie ſemper, juſteque vivatur*. Additque e veſtigio hanc rationem: *Sicut enim oculus*

oculus corporis etiam pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adjutus non poteſt cernere: ſic homo etiam perfectiſſime juſtificatus, niſi æterna luce juſtitiæ divinitus adjuvetur, recte non poteſt vivere. En Auguſtinum aperte docentem ſemel juſtificatum non deſeri a Deo ſubtractione auxilii, ſine quo impoſſibile eſt ut recte vivat, niſi prius homo deſerat ipſum Deum. Ad tertium dico Janſenium ſuis propriis verbis refelli. Ait enim, *Si exaudiat, adjuvat ut poſſis*. Ergo non habet poteſtatem ullam ſervandi mandata, qui deſtitutus eſt gratia efficaci orationis, qua & petat, & exaudiatur. At juſtus, etſi non oret, poteſt orare, & licet non habeat efficacem gratiam, habet ſufficientem. Nam quid eſt bona illa voluntas, animique conatus, niſi gratia? An gratia orationis detur omnibus, eaque neceſſaria ſit, ut imputetur peccatum, nolo diſceptare in præſentia. De juſtis in damnata propoſitione Janſenii fit ſermo: neque omnium hominum eamdem eſse rationem etiam ex hoc loco colligitur, quod cum Janſenius infideles quoque, & obcæcatos complexus ſit, tamen ſoli juſti in Propoſitione damnata commemorantur: & Catholici plures denegant nonnullis auxilia ſufficientia, quæ concordiſſime tenent juſtificatis adeſſe.

Ad ſecundum ordinem pertinent argumentationes proximæ. I. Ipſis Auguſtini verbis de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Ideo jubet aliqua, quæ non poſſumus, ut noverimus quod ab illo petere debeamus*, & ex productis ſuperius ex cap. 43. de Natura & Gratia, demonſtratur juſtos aliquando non habere gratiam, qua poſſint mandata adimplere. Non enim habent, quod orationibus debent petere: Debent petere, ut poſſint: Ergo non poſſunt. II. Innumera ſunt in Auguſtino loca poſitioni Janſenianæ ſimillima, ut in 1. Retract. cap. 22. *In poteſtate hominis eſt mutare in melius voluntatem, ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a Deo detur*. Dari autem hanc poteſtatem a Deo demonſtrat ex verbis Scripturæ, *Præparatur voluntas a Domino*, &, *Dedit poteſtatem filios Dei fieri*; quibus commendatur gratiæ efficacia. Ubi ergo non eſt gratia efficax, nulla erit boni poteſtas. Nec per Auguſtinum ſufficit ut poſſimus parva illa voluntas, qua interdum juſti excitantur; quia potius de habentibus parvam illam voluntatem ſcribit laudato cap. 16. de Grat. & lib. arbitrio, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit, & robuſtam*. Et Tract. 34. in Joannem, *Conaris*, inquit, *ambulare, & non potes*. III. De Petro Apoſtolo, qui Chriſtum negando excidit a juſtitia ſcribit Auguſtinus ſerm. 124. de Temp. *Sed quid eſt homo ſine gratia Dei, niſi quod fuit Petrus cum negaret Chriſtum, & niſi quod ait Propheta, Omnis caro fœnum?* Petrus ergo adhuc juſtus caruit gratia, ſine qua nihil poterat, ideſt efficaci: ſine qua nihil boni fieri poſſe innumeris argumentis nititur oſtendere Antonius Arnaldus P. 1. Diſſertationis Quadripartitæ.

Digitized by Google

Hoc Petri exemplo uſus antea fuerat Janſenius cit. lib.III.de Gratia Chr. cap. 13.

Reſp. ad 1. in lib. de Grat. & lib.arb. cap.16. Auguſtinum demonſtrare adverſus Pelagianos poſſibilitatem obſervandi divina præcepta non eſſe ex nobis: quod optime probat ex Orationibus, quibus a Deo petimus, *ut tantum velimus, quantum ſufficit, ut volendo faciamus*. At juſti gratiam frequenter inſpirantem voluntatem bonam habent: igitur & poteſtatem, quæ non eſt ex nobis, ut exiſtimabant Pelagiani. At dices: Hæc voluntas parva eſt, & invalida, de qua ait Auguſtinus, *Qui vult facere Dei mandatum, & non poteſt, &c.* Hæc eſt altera objectio, cui reſpondeo duplicem eſſe poteſtatem, unam ab actu ſeparatam, aliam cum actu conjunctam: illa dat poſſe, ideſt, conſtituit potentiam in actu primo ut poſſit exire in actum, ut eſt in homine virtus & facultas videndi, aut ambulandi: iſta facit ut potentia exeat in actum, E. G. ut videat, ut ambulet. Conſtat autem plura requiri ad actum ipſum, quam ad potentiam: unde ex iſta nequit deduci uſus, ſive exercita potentiæ operatio. Hæc doctus Thomiſta Alvarez diſp.79. n.2. & Cajetanus in 1. 2. q. 109. art. 10. Potentia autem ſeparata ab actu alia eſt proxima, alia remota, alia remotiſſima. Proxima eſt, quæ ad operandum non eget niſi motione, qua determinetur ad actum, ut eſt potentia videndi in oculo ſano & clara luce perfuſo, etiamſi clauſus teneatur aut averſus. Eſt autem potentia remota, quotieſcumque expedite & immediate exercere actum non poteſt, aliquo remorante impedimento, ut oculus tenui luce illuſtratus, aut pes in via præcipiti & lubrica. Remotiſſima erit, ſi vix ſuperſit naturalis facultas omni adjutamento expoliata, ut oculus in tenebris, pes cum podagra. Hanc remotiſſimam potentiam Auguſtinus in unoquoque peccatore agnoſcit, quia poteſt quiſque eſſe ſine peccato, dummodo ipſa natura *Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, vel ſanetur quia vitiata eſt, vel quia ſibi non ſufficit adjuvetur*, inquit de Nat. & Grat. cap.59. Potentia remota eſt in eo, qui habet, ut diximus, voluntatem parvam. Proxima in illo, qui magnam habet & robuſtam, cum qua faciente Deo ut faciamus per inſpirationem victricis delectationis, habetur etiam poteſtas, quæ conjungitur cum actu. Hanc ſolam veram eſſe poteſtatem cenſuit Janſenius, qui ſcripſit eſſe extra poteſtatem arbitrii actum oppoſitum, quotieſcunque prævalet carnalis delectatio, & ſub iſta nullam eſſe poteſtatem juſtitiæ, ſed vinculum arbitrii, & neceſſitatem peccandi. Ex qua perverſa doctrina quomodo fluant quinque famoſæ propoſitiones vidimus priori capite. Itaque dicimus, in eo qui habet voluntatem parvam & invalidam, eſſe potentiam proxime ſufficientem ad orandum, & ſufficientem remote ad obſervantiam præceptorum, quæ poterit proxime implere, dum per orationem obtinuerit magnam, & robuſtam voluntatem: quod ex ip-

ſis

ſis verbis Auguſtini perſpicuum eſt. At nego cum voluntate illa parva & invalida obſervandi præcepta ſtare horum impoſſibilitatem; quoniam contraria voluntas carnalis, quantumvis prævaleat, non obſtringit arbitrium vinculo neceſſitatis, ſed relinquit indifferentiam judicii, & potentiam ad oppoſitum, ut dixi ubicumque diſſerui de libertate; ubi etiam explicavi, quomodo dicatur ab Auguſtino aliquando impoſſibile, quod perarduum eſt, & difficile, ſive quod caret potentia proxime ſufficiente atque expedita, quam nunc declaravimus. Expediuntur dictis omnia, quæ Arnaldus memorata diſſertatione profert ad probandum, non eſſe poteſtatem bonorum operum ſine gratia per ſe efficaci: nam ea ſi accipiantur de potentia conjuncta cum actu, ſive de ipſamet operatione, vera ſunt; ſi de potentia indifferente ad agendum, aut de facultate operandi, falſa penitus. Exemplum tamen Petri inſcite nimis a Janſenio, & Arnaldo adhibetur, ut demonſtrent gratiam aliquando deeſſe juſto, & hunc deſeri a Deo ſubtractione auxilii actualis, antequam Deus ab eo deſeratur. Probatur enim lapſu, & exemplo Apoſtoli oppoſitum. Adeſt juſtis ſufficiens gratia ad orandum, cum habent notitiam præcepti, cupiunt illud implere, atque propriam agnoſcentes infirmitatem ex hujus conſideratione ad implorandum Omnipotentis Dei adjutorium moventur. Igitur ſi proprii arbitrii virtute elati exiſtiment poſſe ſe ipſis id implere, ponunt obicem gratiæ, unde habebant potentiam proximam ad orandum: quoniam, ut Auguſtinus ſcribit lib. 3. ad Bonifacium cap. 7. *iſta implicati ſuperbia ad gratiam non convertuntur juvantem*. Videatur Noriſius hoc demonſtrans more ſuo, ſolide ſcilicet, & erudite in Janſeniani erroris calumnia ſublata cap. 3. §. 2. Atqui Petrus, juxta Auguſtinum, de propriis viribus præſumens poſuit obicem illum gratiæ tribuenti potentiam proximam ad orandum. Igitur non ipſum juſtificatum divina gratia deſeruit, ſed ipſe ſuperbia implicatus, & divini adjutorii neceſſitatem negando, illud ſibi abſtulit. Probatur minor ex eodem Serm. 124. de Tempore citato ab Arnaldo pag. 32. Cauſſæ Arnaldinæ. Nam verbis ab Arnaldo productis hæc ſunt adjuncta: *Per ſolum enim liberum arbitrium, non addito etiam Dei adjutorio, promiſerat ſe pro Domino moriturum*. Item in Pſalmum 58. *Petrus præſumendo ignorabat, & negando didicit quales vires haberet*. Et de Grat. & lib. arb. cap. 17. *Putabat ſe poſſe, quod ſe velle ſentiebat*; ideſt, ut explicat noſter Deſirant in Theſibus Lovanienſibus anni 1687. & liquet ex allatis contextibus, *putabat ſe poſſe viribus naturæ, quod ſe velle ſentiebat viribus gratiæ*. Productus ab Arnaldo ſermo 124. de Tempore ſpurius eſt, & rejectus in Appendicem Tom. v. n. 79. Sed cum S. P. habeat conſimilia cap. 17. de lib. arb. & Tract. 92. in Joannem, præmiſſum dedi reſponſum.

Tenent tertium ordinem quæ ſequuntur. I. Senſus Janſenii eſt explodere, & juſtis denegare Gratiam Moliniſtice ſufficientem, illam ſcilicet,

licet, quæ cum actu conjuncta eſt ſola accedente cooperatione voluntatis. At ſenſus hujuſmodi rejicitur ab omnibus gratiæ per ſe efficetricis propugnatoribus. Igitur perſtringenda eſt horum omnium ſententia, aut a cenſoriis notis etiam Janſeniana eſt immunis. II. In omnium Thomiſtarum opinione neceſſaria eſt, ut actu impleantur præcepta, gratia phyſice prædeterminans. At hæc ſæpenumero juſtis ſubtrahitur. Ergo etiam in Thomiſtica Schola deeſt aliquando juſtis gratia, ſine qua obſervantia divinorum præceptorum eſt impoſſibilis. III. Validius poterunt Janſeniſtæ ſe defendere ſententiæ noſtræ præſidio. Quippe nos propugnamus gratiæ gradualitatem; & contendimus illam non eſſe efficacem, cui obſiſtit validior concupiſcentia. Atqui hæc eadem eſt doctrina Janſenii, qui non ait abſolute præcepta eſſe juſtis impoſſibilia, ſed eſſe impoſſibilia *ſecundum præſentes, quas habent vires*, hoc eſt comparate ad majores gradus concupiſcentiæ. Igitur aut ſententia noſtra Auguſtiniana non eſt, aut Auguſtiniana eſt ſententia Janſenii.

Reſp. ad 1. & a nobis, & a Thomiſtis rejici gratiam Moliniſtice ſufficientem; ſed non libra & abimadverſione Janſeniana, quaſi Pelagiana ſit, quia tali gratiæ poteſt voluntas reſiſtere, aut quaſi nullam Chriſti gratiam habeat, qui non habet victricem delectationem, qua vigente carnalis cupiditas prævalere non poſſit. Sed dicimus Moliniſtas, imo & Catholicos omnes recte cum gratia defendere poteſtatem reluctandi; etſi per nos ad ponendum actum requiratur auxilium ſuapte natura efficax, cum quo perſiſtit potentia ad oppoſitum: quod Janſenius negans damnatur merito a Theologis omnibus, ſive Moliniani ſint, ſive Thomiſtæ, ſive Auguſtinenſes. Ad 2. reſpondeo Thomiſtas non defendere neceſſitatem gratiæ prædeterminantis ut voluntas conſtituatur proxime potens *in actu primo*, ſive ut compleatur, ut inquiunt, *in linea potentiæ*; ſed illam gratiam prædeterminantem requirunt ratione *actus ſecundi*, hoc eſt, ut voluntas reapſe applicetur ad actum. Conſtat enim ex ſupradictis plus requiri ad actum, quam ad potentiam. Nego itaque deeſſe juſtis potentiam implendi præcepta, dum illis ſubtrahitur gratia efficax, per quam eadem præcepta actu adimplent. Ad tertium dico ſententiam noſtram toto cœlo diſtare a ſententia Janſenii; primo quia in victrici delectatione non conſtituimus gratiam ſufficientem, quæ dat poſſe, ſed gratiam efficacem, quæ inſpirat voluntatem magnam & robuſtam, & facit ut faciamus: gratiam autem illam ſufficientem ab operatione ſejunctam agnoſcimus etiam in voluntate parva & invalida. Deinde negamus cum delectatione victrici non conſiſtere indifferentiam judicii & potentiam ad oppoſitum, ideoque premente quacunque cupiditate, ſive vigente quacunque ſancta delectatione tam bonum quam malum eſt in noſtra libera poteſtate. Quæ cum in pluribus locis ſint demonſtrata, habent etiam ex hoc volumine confirmationem,

Digitized by Google

tionem, de H. P. cap. VIII. Theſi 4. & cap. XI. ad 1. ob. Item de H. Calv. cap. 2. & 3. & hac etiam differt. cap. 1.

Poſtremo loco non promereri Janſenianum aſſertum tam acerbam cenſuram, probant hoc argumento. Diſcutiunt Theologi, quomodo accipienda ſit illa Tridentini definitio, *Deus impoſſibilia non jubet*, neque omnes conveniunt. Moliniſtæ ita illam accipiunt, ut velint præcepta poſſibilia eſſe quoniam adeſt ſingulis gratia ſufficiens, quam voluntas pro ſuo lubitu flectit ad actum. Thomiſtæ exponunt de illa poſſibilitate, quæ neceſſitatem non excludat uberioris auxilii. Sed auctore Bellarmino, Eſtio, aliiſque viris graviſſimis Concilium opponitur errori Lutheranorum & Calviniſtarum, qui omnibus juſtis, etiam dum ſpiritu Dei aguntur, arbitrabantur impoſſibilia mandata Dei, quod concupiſcentiæ labes ſingula juſtorum opera inficiat. Id profecto nunquam docuit Janſenius; nam ſi juſtis conferatur gratia concupiſcentiæ debellatrix, & præcepta obſervant, & bona illorum opera concupiſcentiæ vitio non corrumpuntur. Quomodo ergo propoſitio Janſenii hac notatione proſcribitur, *anathemate damnata*?

Reſp. 1. quod etiamſi poſitio Janſenii non fuiſſet *anathemate damnata* a Synodo Tridentina; fuiſset tamen a Pio V. in articulo 54. Michaelis Baji. Deinde reſpondeo, utique ſenſum Janſenii non eſſe undequaque Calvinianum. Conveniunt tamen in hoc, quod liberum arbitrium ſub dominatu concupiſcentiæ non poſſit implere mandata, & motum atque excitatum a gratia non poſſit diſſentiri, ſi velit. Hinc fluere quinque propoſitiones Janſenii liquet ex dictis: illa autem duo errorum principia, in quibus utrique conveniunt, damnata eſse a Tridentino conſtat e ſeſs. VI. can. 3. 6. & 18. itaque Tridentina Synodus in Luthero, & Calvino hæreſim quoque Janſenianam confixit.

Propositio II. Janſenius etiam aſseruit interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſti: cum apertiſſime contrarium tradiderit Auguſtinus.

Thesis Janseniana.

Janſenius lib. II. cap. 4. poſtquam plura diſseruit de diſcrimine inter adjutorium *ſine quo*, & adjutorium *quo*; & de illo ſcripsit, quod ſi daretur in hoc ſtatu, *vel nihil omnino conferret, vel pro adjumento afferret perniciem*; hæc inſuper de adjutorio *quo* ſcribit: *Secundi generis adjutorium facit influere facultatem ſuapte efficacia, nec facultas ipſius libero arbitratui ſubjacet: & Gratia ſanæ voluntatis in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam ſi vellet desereret, aut ſi vellet uteretur: gratia vero lapſæ ægrotæque voluntatis nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deſerat, & arripiat ſi voluerit.* Excludit igitur Janſenius a ſtatu naturæ lapſæ omnem gratiam ſufficientem, ſimulque

muſque docet medicinali nullo modo poſse arbitrium obſiſtere. Atque id expreſſius tradit eodem libro cap.24. ſcribens: *Gratiam Dei Auguſtinus ita victricem ſtatuit ſupra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam non poſſe reſiſtere.* Proximo cap. 25. ait, *Nulla omnino medicinalis Chriſti gratia effectu ſuo caret.* Libro denique IV. cap. 7. *Naturali ordine*, inquit, *ex delectatione dilectio, ex dilectione operatio conſequitur.* Ex quibus ſequitur directe ſecunda poſitio Janſenii. Enim vero adjutorio *quo*, ſive gratiæ per ſe efficaci nunquam reſiſtitur. Atqui per Janſenium in ſtatu naturæ lapſæ nulla datur interior gratia, niſi ſuapte natura efficax. Igitur per Janſenium interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Antithesis Augustiniana.

At Auguſtinus tradita in libro de Corrept. & Grat. cap. XI. celeberrima auxiliorum diſtinctione, inquit: *Nunc autem, quibus deeſt tale adjutorium* (ideſt, *ſine quo*,) *jam pœna peccati eſt; quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum: & tanto amplius datur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit; ut non ſolum adſit ſine quo permanere non poſſumus, etiamſi velimus, verum etiam tantum, ac tale, ut velimus.* In priori parte, (inquit Cardinalis Noriſius in Calumnia ſublata cap. 3. §. 1.) deſcribi auxilium *ſine quo non*, ſive pure ſufficiens, omnibus eſt manifeſtum. Atqui S. P. Auguſtinus aſserit hoc adjutorium aliquibus in hoc ſtatu miſericorditer dari, aliquibus denegari in pœnam; ac præterea nunc homines adjuvari per amplius adjutorium, quod facit etiam *ut velimus*. Ergo Auguſtinus agnoſcit in hoc ſtatu non ſolum adjutorium *quo*, ſed etiam adjutorium *ſine quo non*, ſive pure ſufficiens. Præterea voluntas parva & invalida, ſive motus inefficacis gratiæ, quibus non movemur tam valide ut exequamur præcepta, proculdubio non ſunt adjutorium *quo*, ideſt, amplior illa & efficax gratia, qua, ut ibidem loquitur Auguſtinus fit *ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat*. At certiſſime S. Pater in hoc infirmitatis ſtatu admittit hujuſmodi voluntatem parvam, & invalidam, ac motus inefficacis gratiæ, quibus non ita movemur, ut ardore caritatis vincamus voluntatem carnis *concupiſcentialiter reſiſtentem*. Ergo S. Pater certo agnoſcit in hoc ſtatu auxilium aliquod diſtinctum ab adjutorio *quo*, & a gratia per ſe efficaci. Minorem vero probo, quoniam S. Pater parvam illam & invalidam voluntatem expertus eſt initio Converſionis ſuæ in ſeipſo, ut evincunt teſtimonia allata ſuperius de H. P. cap. VIII. theſi 111. Agnovit & in Petro de quo cap. 17. de Gratia & lib. arb. ait: *Ipſam caritatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum*

minum ter negavit. Et tamen quamvis parva, & imperfecta non deerat, quando dicebat Domino, Animam meam pro te ponam. Atque ibidem voluntatem ipſam adhuc invalidam docet adeſſe ſingulis, qui volunt obſervare præcepta, ſed nondum magna caritate inflammantur, ſcribens, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam, & invalidam.* Sed de his plura memorato capite VIII. ſunt præterea in libris Auguſtini complura, quibus ait nos interiori gratiæ interdum reſiſtere, ut in Pſalm. 124. n. 2. *Cor eorum congelaſcit adverſus Deum, & fit durum adverſus imbrem gratiæ ipſius, ne fructum ferat.* De peccatorum meritis lib. 1. cap. 39. dum de puero baptizato, & de concupiſcentia quæ remanet ad agonem, ait: *Si poſt baptiſmum vixerit, & ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo ſuperet, ſi non in vacuum gratiam ejus ſuſceperit, ſi reprobatus eſſe noluerit.* Et ne plura exſcribam, Hom. inter L. duodecima ita peccantem compellat: *Cum per Dei adjutorium in poteſtate tua ſit utrum conſentias diabolo; quare non magis Deo, quam ipſi obtemperare deliberas?* Multi ergo adverſus gratiæ imbrem dureſcunt, in vacuum gratiam recipiunt, & cum poſſint per gratiam ſervire Deo, Diabolo obediunt: ideoque interiori gratiæ reſiſtunt.

AEQUITAS CENSURAE.

De hac ſecunda poſitione Janſenii pronunciavit ſummus Pontifex Innocentius: *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.* Et quidem jure optimo. Nam Matth. XI. v. 21. habemus, habitatores Corozaim & Betſaidæ Chriſti Domini miraculis & prædicationi non crediduſſe, & conſequenter non obtemperaſſe vocanti. De quibus Auguſtinus de dono Perſev. cap. 14. ſcribit *quod poterant credere*, unde non erant interiori gratia penitus deſtituti; at non credidiſſe, quia Deus *induratis cor lapideum noluit auferre*, ideſt, ob cordis obdurationem non habuerunt gratiam per ſe efficacem. Similiter Stephanus Act. VII. v. 51. obſtinationem Judæorum redarguens, inquit: *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*: quæ verba accipienda eſſe etiam de interno Spiritus Sancti adjumento definit Concilium Senonenſe celebratum adverſus Lutheranos an. 1528. P. 1. cap. 15. A Concilio pariter Tridentino definitum eſt, non ſolum quod liberum arbitrium divina gratia motum & excitatum poſſit diſſentire, ſi velit; verum etiam quod juſti poſſunt divina implere mandata, quæ tamen ſæpe tranſgrediuntur, ut liquet ex præcedenti propoſitione. Sacris ergo literis, & Conciliorum decretis opponitur Theſis Janſeniana; ideoque juſte ac legitime de illa inquit Romanus Pontifex, *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Digitized by Google

Ad ea, quæ objiciunt Janseniani.

Nullam in hoc ſtatu dari gratiam ſufficientem, cui liberum reſiſtat arbitrium, ſtudent evincere adverſarii argumentis ab auctoritate divinæ Scripturæ, ab Auguſtini contra Pelagianos diſputationibus, & ab ipſa ratione depromptis. Ex Scripturis objiciunt I. Quod divinæ voluntatis propoſito nullus reſiſtit, ut habetur in Pſalmo 113. v. 3. *Deus noſter in cœlo, omnia quæcunque voluit, fecit*; & in Epiſt. ad Rom. IX. 19. *Voluntati ejus quis reſiſtit?* Igitur ſemper Deus per ſuam gratiam quicquid vult, operatur, eique nemo reſiſtit. II. Ut cap. IX. de H. P. demonſtratum eſt, Sacræ Scripturæ nobis gratiam deſcribunt tantummodo efficacem, ut Ezech. cap. XXXVI. v. 26., ad Rom. IX. 16., in 1. ad Corinth. cap. 4. v. 7., atque in aliis locis, quæ ibidem expendimus.

Ex Auguſtino autem urgent 1. notiſſimum diſcrimen inter gratiam collatam Adamo, & illam qua indiget homo lapſus in lucta concupiſcentiæ. De quarum prima docet S. Pater quod dabat *poſſe*, de altera quod etiam dat *velle*. Hæc pariter ſunt laudato cap. IX. aliiſque in locis comprobata ex libro de Corrept. & Grat. ad Valentinum. Igitur per Auguſtinum in hoc ſtatu locum duntaxat habet adjutorium *quo*, ſive gratia efficax, quæ nunquam ab effectu disjungitur. Præterea opponunt, quæ ad probandam gratiam efficacem ex D. Patre memorato cap. delibavimus, veluti cum ſcribit de Præd. SS. cap. 8. *A nullo duro corde reſpuitur*. Et de Gratia & lib. arb. cap. 16. *ille facit ut velimus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati*. Similia docent Proſper, Fulgentius, & ceteri Patres, maxime qui floruerunt poſt exortam hæreſim Pelagianam, ut vidimus eodem capite.

Quæ ex ratione depromunt, omnia ad duo capita reducuntur. Primo: Si in hoc ſtatu admittenda ſit gratia ſufficiens, & talis, cui voluntas reſiſtat, id foret, quoniam hæc gratia dat *poſſe*. At hoc falſum eſt; quandoquidem ut voluntas poſſit exire in actum, neceſſaria eſt gratia ab intrinſeco efficax. Igitur gratia ſufficiens ab efficaci diſtincta in hoc infirmitatis ſtatu non datur. Deinde alia eſt notio ſufficientis gratiæ apud Molinianos, alia apud Thomiſtas. Illi propugnant gratiam ſufficientem, verſatilem & ab arbitrio pendulam, quæ redditur efficax a voluntatis conſenſu abſque uberiori auxilio: & videtur hæc notio ſufficientis gratiæ propria & vera; nam quiſquis habet quod ſufficit, nullo alio indiget adminiculo. Thomiſtæ defendunt gratiam ſufficientem, quæ dat *poſſe*, ſed nunquam exit in actum, niſi accedat efficacis gratiæ adjutorium: atque hæc notio gratiæ ſufficientis videtur impropria, quoniam illud non eſt revera ſufficiens, quod non complectitur quicquid requiritur, ut ponatur actus. Quid igitur? Janſeniſtæ negant gratiam ſufficientem Moliniſtico ſenſu, nec

poſſunt

poſſunt hac de cauſſa reprehendi, eo quod hanc gratiam negent omnes Thomiſtæ. Rurſus Janſeniſtæ admittunt gratiam quæ producit parvam & invalidam voluntatem, reſpectu cujus voluntatis eſt efficax, & negant illam gratiam ſufficere ad obſervanda præcepta, quia ad hoc neceſſaria eſt alia gratia tribuens voluntatem magnam, atque robuſtam, & conſentientes habent Mediſtas aſſerentes non eſſe illud auxilium ſufficiens, ſi aliud neceſſarium ſit ad operis complementum. Nihil ergo peccant Janſenii aſſeclæ, dum negant gratiam ſufficientem: ſed cum Mediſtis docent gratiam ſufficientem ſenſu Thomiſtico non eſſe revera ſufficientem; & cum Thomiſtis negant dari gratiam ſufficientem juxta notionem Mediſtarum. De qua argumentatione plura Blaſius Paſchalis in prioribus Epiſtolis Provincialibus editis ſub ficto nomine Ludovici Montalti.

Ad argumenta ex Scripturis, & ex Auguſtino petita, reſpondere poſſumus uno verbo, iis probari gratiam efficacem, ſed non excludi ſufficientem, aliis cum divinarum literarum, tum Auguſtini teſtimoniis evidentiſſime comprobatam. *Si enim dixiſſet Janſenius gratiæ interiori efficaci non reſiſti, nihil a fide, vel a caſtigatiori Theologia dixiſſet extraneum: totque haberet ſuæ aſſertionis patronos, quot SS. Auguſtini & Thomæ numerantur Sectatores*, inquit Franciſcus Vanraſt Tom. 2. *Veritatis in medio poſitæ* pag. 59. Ad ſingula ſpecialiter reſpondent Thomiſtæ diſtinguendo in Deo duplicem voluntatem, antecedentem conditionatam omneſque homines reſpicientem generaliter; & voluntatem conſequentem, ſpecialem atque abſolutam. Juxta quam diſtinctionem, dicunt non reſiſti quidem huic voluntati, reſiſti tamen priori; & ſufficientem eſſe gratiam, quæ a prima illa voluntate deſcendit, efficacem vero, quæ confertur voluntate poſtrema. Explicavimus horum Theologorum Doctrinam cap. 1. lib. v. Placuit nobis duplicem illam voluntatem explicare ratione effectuum, ſive connotatorum: & diximus ſemper voluntatem Dei eſſe efficacem reſpectu alicujus effectus, ut Deus voluit efficaciter ſalutem & Redemptionem omnium, quantum ad impoſitionem ordinis, ſive inſtitutionem ſtatus, in quo omnes poſſent ſalvari, oblato pro omnibus ac ſingulis pretio redemptionis, inſtitutis Sacramentis, ac præparatis, collatiſque non ponentibus obicem ampliſſimis gratiarum muneribus. At non ſemper voluntas Dei eſt efficax comparate ad effectum ulteriorem, ad quem neceſſarium eſt amplius adjutorium ob malitiam & infirmitatem humanam: atque hoc pacto Deum efficaciter nolle reproborum ſalutem, quantum ad executionem ordinis, ideſt, quantum ad actualem gloriæ conſecutionem. Ex quibus infertur, omnem Dei voluntatem ac ſimiliter omnem gratiam efficacem eſſe comparate ad aliquem effectum, at talem non eſſe reſpectu operationis, quam impedit noſtra prava voluntas. Neque id negant Thomiſtæ, qui docent omne auxi-

lium ſufficiens comparatione alicujus actus eſſe efficax reſpectu alterius, ut vidimus de H. P. cap. VIII. ad 4. ob. Gratia ergo inſpirans voluntatem parvam & invalidam reſpectu hujus voluntatis eſt efficax, quoniam actu hanc voluntatem inſpirat; reſpectu operationis liberæ, V.G. Converſionis, & adimpletionis præcepti, eſt ſufficiens tantummodo, & redditur efficax dum impetratur a Domino voluntas magna & robuſta. In ſententia quoque Congruiſtarum, aliorumque omnium conſtituentium naturam gratiæ in actu indeliberato intellectus & voluntatis (quem actum non valeo percipere quid ſit, ſi non eſt ſancta illuminatio & ſancta inſpiratio) omnis gratia comparate ad notitiam piamque affectionem illam indeliberatam efficax dicenda eſt; licet ſæpe ſæpius ſit inefficax in ordine ad operationem, reluctante ac reſiſtente libero arbitrio. Jam ſatis, ut arbitror, rem declaravi. Expedita eſt ergo reſponſio, omnem voluntatem Dei, & omnem gratiam eſſe efficacem in ordine ad effectum proximum & immediatum, V. G. ad inſpirationem ſanctæ dilectionis; non in ordine ad effectum, quem, dum inſpiratur ſancta delectatio, liberum arbitrium vult, ſed non vult ſemper ea caritate, & voluntate robuſta, quæ facit, ut faciamus. Atque ita verum eſt quicquid de divina voluntate tradunt Scripturæ; verum quicquid de Gratia aut parva, aut magna, ſcribit Auguſtinus: falſiſſimum autem quod tenet Janſenius affirmans naturali ordine conſequi ex dilectione ſemper operationem aliquam cum libertate, quæ per Janſenium ſufficit ad meritum, conjunctam, & nunquam interiori gratiæ reſiſti.

Exiguus reſtat ſcrupulus circa traditum ab Auguſtino auxiliorum diſcrimen. Jam diximus ſupra cum Noriſio, S. Patrem Auguſtinum admittere quidem in hoc infirmitatis ſtatu amplius adjutorium, ſed non denegare adjutorium *ſine quo non*. Addo adjutorium iſtud collatum Adæ & dari in hoc ſtatu, & non dari. Datur, quia datur gratia ſufficiens non conjuncta cum actu, & adjutorium *ſine quo non* erat gratia ſufficiens cum actu pariter non conjuncta. Non datur, quia non datur gratia ſufficiens ſenſu Moliniano, cujus ope voluntas actu bene agat ſine uberiori auxilio; & adjutorium illud Adami erat ipſa gratia ſufficiens Moliniſtice, penſilis a flexu arbitrii, quemadmodum præmonui de H. P. cap. VIII.

Prima ratio Janſeniſtarum convellitur diſtinguendo minorem. Gratia ſufficiens non dat *poſſe* conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat *poſſe* ab actu ſejunctum & incompletum, nego. Vide quæ dixi ad 1. propoſitionem Janſenii in ſolutione argumentorum 2. claſſis. Addendum unum eſt, ne Thomiſtæ, qui docent per gratiam ſufficientem conſtitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum ſenſum reſpuant, me cum Noriſio cap. 4. Calumniæ ſublatæ & cum Theologis

proba-

probatiſſimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quæ ut ponat actum, gratiam uberiorem non poſtulat: qualem habuit Adam cum adjutorio *ſine quo*, & habet homo infirmus cum adjutorio *quo*, ſive cum gratia efficaci etiam a Sanctis imploranda, juxta canonem X. Synodi Arauxicanæ. Quamobrem etiam renati ac Sancti, cum gratiam & adjutorium petere debeant, *ut in bono poſſint opere perdurare*; etſi gratiam habeant ſufficientem, non habent ſemper proximam perſeverandi potentiam. Atque hoc docet Auguſtinus dicens, *Qui vult facere mandatum, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam, poterit autem cum magnam habuerit, & robuſtam*. Igitur per Auguſtinum cum ſola gratia ſufficiente non poteſt mandata facere, qui caritatem non habet magnam atque vehementem: ideſt non poteſt proxime, complete, expedite; poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem, congruam, & efficacem. Invaluit in Scholis noſtris illa diſtinctio: potentia alia eſt expedita ab omni impedimento *impotentiæ*, alia eſt expedita ab omni impedimento *nolentiæ*; prima eſt cum gratia ſufficiente, altera cum efficaci. Utere, ſi Iubet, hac diſtinctione: non aliud dices barbarizans, quam plane, & latine Noriſius tuus.

Nunc venio ad argumentum Blaſii Paſchalis, qui belle confundit quæſtionem Grammaticalem cum Theologica exhibens in Epiſtola exercitationem quamdam ludricam, & jocularem. Aliud eſt verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Janſenii eſt ſub delectatione victrici tale vinculum injectum eſſe voluntati, ut neceſſitate flectatur, nec actus oppoſitus in ejus ſit poteſtate. Ergo per Janſenium ſub gratia parva, premente perverſa cupiditate, non eſt potentia recte operandi; & ſub gratia magna & robuſta non ſtat poteſtas peccandi, & neceſſitate alligati illud tantum facere poſſumus, quod magis delectat; ita, ut alternantibus delectationibus, nec una alteram ſuperante, neceſſario inefficacibus deſideriis hæreat animus. Agnoſcis, Janſeniane, ſermonem domeſticum. Dicas, te amabo, audis talia proferentem Mediſtam? Is adverſum te clamat, liberum arbitrium nunquam deperdere potentiam reluctandi, ſed per ſufficientem gratiam eſſe in æquilibrio virium, ut agere poſſit utrumlibet. Negat tale æquilibrium Thomiſta, & me quidem judice, optime, quia ad actum gratiam exigit efficacem; in ſola autem gratia ſufficiente docet conſiſtere veram, & in actu primo expeditam potentiam recte operandi, quemadmodum ſub gratia efficaci defendit cum determinatione actus perſiſtere indifferentiam potentiæ. Num in hac ſententia dici debeat humana voluntas ſine efficaci adjutorio potens completa potentia, an incompleta, verborum lis eſt: & completam illi dicunt *in actu primo, & in linea potentiæ*; incompletam *in linea operationis*, & *in actu ſecundo*. Mitte logomachiam. Sententiæ Moli-

Molinianorum ac Thomiſtarum conveniunt in admittenda gratia, cui voluntas reſiſtit. Talis non eſt gratia parva Janſenii; quoniam hæc ſuum habet effectum non ſolum indeliberatum & neceſſarium, qualis eſt in noſtra ſententia mentis illuſtratio, & pia voluntatis affectio; ſed etiam effectum perfecte liberum, quia in ſenſu Janſenii, ubi eſt voluntas, ibi eſt libertas. Merito ergo exploditur gratia parva Janſenii, & rejicitur illius dogma concordi Catholicorum omnium refutatione.

De quæſtione Grammaticali, ideſt, an Gratia ſufficiens Thomiſtico ſenſu, ſit vere & proprie ſufficiens, non opus eſt definite ſententiam dicere. Ego ſane mallem appellare *inefficacem*, eo quod non inſpiret voluntatem illam robuſtam, quæ inſpiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in conſuetudine ſermonis vocabulum iſtud, quam *ſufficientis*: quod tamen in ſenſu Thomiſtico probo maxime, ut explicavi in cap.8. de H.P. At num inſpecta ſignificatione vocabuli, Gratia illa Thomiſtarum notione ſufficiens vere ſit talis, Scholaſtici non conſentiunt. Negant talem eſſe Mediſtæ omnes, & cum illis Honoratus Tournely P.2. de Grat. q.VII. art.4. Concl.3., quia ea gratia inſufficiens cenſenda eſt, quæ non complectitur totum id, quod requiritur, ut actus ponatur, vel ſaltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum neceſſarium. Videtur conſentire Noriſius, qui, ut dictum eſt modo, negat dari ſine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perſeverandum in accepta juſtitia. Solam gratiam efficacem eſſe proxime ſufficientem defendit Cumel Tom.3. diſp. 5. ſect. 1. Cardinalis Brancatus de Laurea Opuſc. 3. de Gratia cap. 4. Franc. Macedo in Scrinio cap.VIII. & in Cortina pag. 318. Ex noſtris Baſilius Poncius I. P. Relect. de Grat. cap.17. Joannes Schuveitzerus diſſert. 3. de Præd. dub. 6. & Petrus Clenaerts de Grat. efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Conſentiunt Theologi Lovanienſes in Juſtific. cap. XII. n.177. Horum, aliorumque ſenſus eſt, Gratiam inefficacem non eſſe revera ſufficientem, ſi gratia ſufficiens accipiatur *grammaticaliter*, quatenus cum illa poteſt poni actus abſque gratia validiori. Juxta hanc notionem eſſet ſufficiens illa gratia, quam propugnant Moliniſtæ, ſi in præſenti ſtatu daretur, & ſufficeret naturæ infirmæ adjutorium collatum Adæ innocenti.

Alia ex parte non deſunt Thomiſtis rationes atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam eſſe vere ac proprie ſufficientem. Primo docent plura neceſſaria eſſe ad actum, quam ad potentiam; quod veriſſimum eſt, probatumque a nobis ſuperiori propoſitione eodem exemplo apud Thomiſtas frequentiſſimo oculi, qui poteſt videre, etiam ſi ut actu videat, neceſſaria ſit lux. Verum poſſe oculum cernere, niſi præbeatur luminis adjutorium, negat Auguſtinus lib. de Geſtis Pelagii cap.3. De natura & gratia cap. 26. De pecc. meritis cap. 5. libri 2. Epiſt.106. nunc 186. Sed Thomiſtæ reponent, loqui Auguſtinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent inſuper, recte appellari ſufficiens in

Digitized by Google

in uno genere, quamquam alia in alio genere ſint neceſſaria. Quod commonſtrabunt facile in omni genere cauſarum, cum erudito Thomiſta Franciſco Sylvio in 1.2.q.3.art.3.& Aurelio noſtro Piette Lovanienſi Tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferent exemplum ex Angelico Præceptore 3. p. q.61. art.1. ubi pertractans de neceſſitate Sacramentorum, cum 3.loco objeciſſet: *Poſita cauſſa ſufficienti nihil aliud videtur neceſſarium ad effectum: Sed paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis: Non ergo requiruntur Sacramenta ad ſalutem humanam*; ita difficultatem ſolvit; *Ad tertium dicendum, quod paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſſa humanæ ſalutis: nec propter hoc ſequitur, quod Sacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per Sacramenta.* Ita ſufficiens eſt gratia quælibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia prædeterminans, ut ad actum reapſe applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quæ completæ dicuntur ſingulæ in ſuo genere, quamquam actu non operentur, niſi prima cauſſa movente. Itaque pro libito gratiam, quæ opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut ſufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Janſenium interiorem aliquam gratiam, cui etiam in ſtatu naturæ lapſæ reſiſtitur.

Propositio III. Janſenius protulit & enunciationem illam hæreticam: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.* In qua aſſertione opponitur Auguſtino.

Thesis Janseniana.

Enunciaſſe hæc Janſenium probatur I. quia in ſola immunitate a coactione contendit ſitam eſſe perfectiſſimam libertatem, ſcribens lib.vi. de Grat. Ch. cap. 6. *Duplex neceſſitas Auguſtino: coactionis; & ſimplex, ſeu voluntaria: illa, non hæc repugnat libertati.* Et lib.7.cap.19. *Nulla neceſſitas actibus voluntatis liberis formidanda eſt, ſed ſola vis, coactio, & neceſſitas violentiæ.* II. quia libertatem, per quam homines viatores aut ſub victrici delectatione merentur, aut ſub dominatu concupiſcentiæ delinquunt, lib. 6. de Grat. Ch. cap.7. comparat libertati Dei, *qua peccare, injuſtus eſſe, & ſeipſum negare non poteſt*: & cap. proximo æquiparat voluntati Beatorum, qui Deum amant, *ſublata omni indifferentia & contrarietatis, & contradictionis*. Affert & 9.cap. exemplum arbitrii Chriſti, qui promeruit, etſi in eo *indifferentia ad non peccandum non remanſerit*: III. Fluit hæc tertia poſitio ſponte ſua ex Janſenii principiis. Nam, ut conſtat ex dictis, *nullum peccatum fit ab hominibus, quin voluntas, quadam delectatione prius titillante, & pruritante provocetur*, ac pariformiter recte non operatur voluntas, *niſi ſancta delectatio ſuperet pugnantem concupiſcen-*

ſcentiam. Conflictus eſt inter utramque delectationem, *qui ſopiri non poteſt, niſi altera alteram ſuperaverit,* adeo, ut *urgente delectatione carnali, impoſſibile ſit, ut virtutis & honeſtatis conſideratio prævaleat*: & ſimiliter, *dominante ſola ſuavitate ſpiritus ardentiſſime voluntas Deum ita immobiliter diligat, ut peccare non poſſit*. Hæc Janſenius lib. IV. de Grat.Ch. cap.9. Ergo per Janſenium quiſquis meretur, neceſſario abripitur a ſuperiori ſancta delectatione; qui vero peccat, neceſſitate ſuccumbit ſub premente cupiditate, & tam meritum quam demeritum nulla alia ratione dicitur liberum, niſi quia eſt voluntarium.

Antithesis Augustiniana.

At magnus Auguſtinus, quamquam fatetur, *tanto eſſe ad quæcumque mala perferenda quemque iniquorum duriorem, quanto in eo major eſt cupiditas mundi; & quemque juſtorum tanto eſſe ad quæcumque mala perferenda fortiorem, quanto in eo eſt major caritas Dei*, De Patient. cap. 17. Quamquam docet in hoc ſtatu, in quo caro concupiſcit adverſus ſpiritum, in tali certamine laborantes ac periclitantes indigere gratia, *quæ carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat*, de corrept. & grat.cap.XI. Quamquam in voluntate, prout naturali inſtinctu fertur in finem, agnoſcit, *congenitam libertatem immutabilis voluntatis*, lib. VI. Op. Imp. n. 11.; nihilo tamen minus liberum arbitrium, cujus proprietas eſt mediorum electio, negat liberum habere motum, *niſi poteſtatem habeat motum ſuum cohibendi*; lib.3. de lib.arb. cap.3: negat eſſe peccatum, *unde non eſt liberum abſtinere*: negat hominem, quandiu corruptibili corpore rationalis anima detinetur, *non poſſe reſiſtere gratiæ*; de nat. & grat. cap.67. Ergo docet Auguſtinus non poſſe cum neceſſitate permanere libertatem arbitrii, non motum culpabilem, non proprie acceptum peccatum, non meritum ſpectans ad mediorum electionem, non demeritum, non opus aliquod dignum retributione, vel pœna. Sed de his plura cap.2. & 3. præcedentis diſſert. de H. Luthero-Calviniana.

Æquitas Censuræ.

Tertia Janſenii propoſitio eadem cum precedenti cenſoria animadverſione damnata eſt. Et quidem merito. Poſitio enim Janſenii cohæret articulis 39. & 56. Baji, & propoſitionibus Lutheri & Calvini anathemate damnatis a Tridentino ſeſſ. VI. canone 4. & 6.; ut conſtat ex citata diſſertatione: in qua etiam Hæreticorum, Novatorumque quælibet argumenta diluimus.

Propositio IV. In hoc etiam abſurdum Janſenius prolapſus eſt, ut ſcripſerit, *Semipelagianos admiſiſſe prævenientis gratiæ interioris neceſ-*

neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc fuiſſe hæreticos, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas obſiſtere, vel obtemperare. Quod eſt plane falſum, & a doctrina S. P. Auguſtini alienum.

Thesis Janseniana.

Hanc propoſitionem eſſe Janſenii legitimam & genuinam puto nullum Janſeniſtarum negaturum, modo legerit quæ habentur lib. VIII. de H. P. cap. 6., ubi Janſenius inquit: *Maſſilienſium opinionibus, & Auguſtini doctrina quam diligentiſſime ponderata, certum & indubitatum eſſe debere ſentio, quod Maſſilienſes præter prædicationem atque naturam, veram etiam & internam & actualem gratiam ad ipſam etiam fidem, quam humanæ voluntatis ac libertatis adſcribunt viribus, neceſſariam eſſe fateantur*. En primum quartæ propoſitionis membrum. Audias alterum: *In hoc ergo proprie Maſſilienſium error ſitus eſt, quod aliquid primævæ libertatis reliquum putant, quo ſicut Adam ſi voluiſſet, poterat perſeveranter operari bonum, ita lapſus homo ſaltem credere poſſet, ſi vellet, neuter tamen abſque interioris gratiæ adjutorio, cujus uſus & abuſus relictus eſſet in uniuſcujuſque arbitrio & poteſtate*. Et de grat. Chr. cap. 12. lib. 2. appellat Semipelagianos *gratiæ medicinalis deſtructores, liberi arbitrii præſumptores, meritaque cenſuræ ſeveritate damnati*; quoniam admittebant libentiſſime adjutorium Dei, quo poſſent credere & orare, ſi vellent, ita ut & adjutorium, & ipſum velle & nolle in eorum libero, quemadmodum hominis primi, relinqueretur arbitrio. Atque hæc ſcribere, ut ſingula convenirent, neceſſum erat novo Dogmatiſtæ non admittenti gratiam medicinalem, niſi victricem, cui humana voluntas indeclinabili obtemperet neceſſitate.

Antithesis Augustiniana.

Gratia interior, quam adverſus Pelagianos propugnavit Auguſtinus, & profitetur Eccleſia, non eſt ſolum liberum arbitrium, ſive gratia legis & doctrinæ tantummodo mentem colluſtrantis, ſed illuminatio tangens cor hominis, & faciens ut innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat. Hæc major propoſitio eſt Auguſtini lib. 2. de Peccat. meritis cap. 17. aliiſque in locis productis de H. P. cap. VIII. Hanc Gratiam ad initium Fidei Semipelagiani minime neceſſariam eſſe putarunt, auctore ipſo Auguſtino de Præd. SS. cap. 3. in Ep. 227. ad Vitalem num. 9. & alibi, prout oſtendimus de H. Semip. cap. ultimo. Ergo juxta Auguſtinum Semipelagiani non admiſerunt neceſſitatem interioris gratiæ ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei

Quod vero Maſſilienſium error ſitus non fuerit in hoc; quod homo lapſus poſſit cum adjutorio gratiæ credere, eſſet tamen in poteſtate arbitrii non credere, tam falſum eſt, quam eſt falſum non pertinere ad liberum arbitrium poteſtatem agendi vel non agendi, & libertatem *a neceſſitate*. Iſtud vero per Auguſtinum eſt falſiſſimum, quomodo vidimus diſputantes de libertate in præcedenti velitatione. Igitur per Auguſtinum falſum eſt in hoc erraſſe Maſſilienſes, quod vellent initium fidei eſſe a gratia; cui poſſet liberum arbitrium vel obſiſtere, vel obtemperare.

Aequitas Censurae.

Damnata eſt hæc propoſitio tanquam falſa, & hæretica. Falſa eſt, ſi Semipelagiani ad fidei initia non admiſerunt interiorem Gratiam adjuvantem voluntatem per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti. Hæretica eſt autem, ſi reluctandi gratiæ agnoſcere poteſtatem ſit dogma fidei, non error Maſſilienſium. At demonſtratum eſt, Semipelagianos illam interiorem gratiam non admiſiſſe: poſſe vero liberum arbitrium diſſentire gratiæ excitanti ac moventi, non error eſt, ſed definitio fidei expreſſa IV. Canone Seſſ. VI. a Synodo Tridentina. Igitur quarta Janſenii poſitio ſumma æquitate declarata & damnata eſt tanquam falſa, & hæretica. Si autem moveris argumentationibus contrariis poſitis cap. V. de H. Semipelagianorum ad ſubſcribendum illorum opinioni, qui tenent Semipelagianos ad initium fidei non denegaſſe auxilium indifferens & verſatile; ſtat adhuc æquitas Pontificiæ Cenſuræ, ſive dixeris cum Gonet, inter Semipelagianos fuiſſe aliquos, qui nullam gratiam, aliquos vero, qui gratiam pediſequam ad primordia fidei faterentur, atque ita propoſitionem Janſenii univerſaliter eſſe falſam: ſive potius, complexam hanc eſſe; & cenſuræ notam inuſtam poſtremæ parti, ſcilicet, *Et in hoc erant hæretici &c.*, nulla notatione illata priori propoſitionis membro, in quo comprehenditur quæſtio facti in utramque ſententiam apud Theologos diſtracta; & in qua ſupervacuum foret ſtilo luxuriem diſputationis oſtentare.

Propositio V. Janſeniana eſt, refutata ab Auguſtino, debitiſque cenſuris compreſſa atque illiſa inſequens enunciatio: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.*

Thesis Janseniana.

Scripſit Janſenius lib. III. de Grat. Chr. cap. 21. *Omnibus illis, pro quibus Chriſtus Sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam ſufficiens auxilium donari, quo non ſolum poſſint, ſed etiam reipſa velint, & faciant*

Digitized by Google

faciant id, quod ab iis volendum, & faciendum eſſe decrevit. Non ergo, ſi Janſenio fides habenda eſt, obtulit Salvator noſter Jeſus Chriſtus divini ſanguinis pretium pro iis, qui efficaci gratia privantur. II. Pergit Novator: *Nullo modo principiis ejus* (ideſt Auguſtini) *conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus, vel pro infidelium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe ſentiatur. Ex quo factum eſt, ut non magis Patrem pro æterna liberatione ipſorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit*. At Chriſtus diaboli nullo modo Redemptor eſt. Igitur nullo modo, juxta enormem Janſenii ſenſum, erit Redemptor non perſeverantium. III. Hæc profert eodem capite Yprenſis: *Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Chriſtus paſſus aut mortuus eſt, aut pro omnibus omnino generaliter ſanguinem fudit, cum hoc potius tanquam errorem a fide Catholica abhorrentem doceant eſſe reſpuendum*; & ibidem dogma de generali hominum Redemptione appellat *Machinam a Semipelagianis introductam*. Repudiavit ergo Janſenius Redemptionem pro omnibus tanquam Semipelagianiſmi purum, putumque commentum.

Antithesis Augustiniana.

Contra Auguſtinus Chriſtum pro omnibus & ſingulis pretioſum ſanguinem effudiſse innumeris locis commonſtravit. I. Docet demonſtratque verbis Pauli 2. ad Corinth. 5. 14. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*, contrahi ab omnibus originale peccatum, quemadmodum pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: At originarium peccatum contrahitur ab omnibus ac ſingulis hominibus, nemine prorſus excepto: Igitur Chriſtus pro omnibus ſinguliſque mortem oppetiit. Eſt Auguſtini prima hæc argumentatio lib. xx. de Civ. Dei cap. 6. *De qua morte ait Apoſtolus, Ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt unus; ut qui vivunt jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. Omnes itaque mortui ſunt in peccatis, nemine prorſus excepto, ſive originalibus, ſive etiam ignorando additis: & pro omnibus mortuis vivus mortuus eſt unus*. Lib. VI. contra Julianum cap. 4. *Nega igitur Chriſtum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, ideſt de contagio peccatorum. Qui fieri poteſt, inquis, ut res arbitrii conditioni ſeminum miſceatur? Si fieri non poteſt, non eſſet unde parvulos nondum de corpore egreſſos mortuos diceremus. Quia ſi Chriſtus & pro ipſis mortuus eſt, ergo & ipſi mortui ſunt. Audis Juliane? Hæc Apoſtoli verba, non mea ſunt*. Similiter lib. 2. Op. Imp. n. 175. *Quicquid argumenteris, quicquid Apoſtolicorum verborum coneris evertere ſive pervertere, a morte quæ in peccato eſt parvulos non oſtendis immunes, quia & pro eis Chriſtum mortuum negare non audes*.

Digitized by Google

Præterea: Si pro ſolis prædeſtinatis mortuus eſt Chriſtus, ergo nec pro parvulis qui ante baptiſmum emoriuntur, nec pro infidelibus qui veritatis verbum non audiunt, nec pro obduratis qui in ſcelerum turpitudine perſiſtunt, nec pro juſtis, qui ſanctitatis faciunt jacturam: quippe horum nemo ſortis electorum eſt particeps. At Auguſtinus affirmat hos omnes pretio Sanguinis Chriſti fuiſse redemptos. Igitur in redemptorum numero non comprehendit tantum electos. Et quidem Chriſtum Redemptorem eſse parvulorum demonſtratum eſt nuper. De infidelibus ait S. P. in Pſalmum 61. *Expandens manus ſuas ad populum incredulum in Cruce poſitus Sitio dixit, quamvis illi non hoc dederint quod ſitiebat. Ipſos enim ille ſitiebat, illi acetum dederunt*, & Tract. in Joannem IV. *Populi autem ſpernentes propter ſuperbiam ſuam humilitatem Dei crucifixerunt Salvatorem ſuum, & fecerunt damnatorem ſuum*. De peccatoribus obduratis qui reſipiſcere nolunt, ſcribit Tract. in Joann. XXXVI. n. 4. *Venit Chriſtus, ſed primo ſalvare, poſtea judicare, eos judicare in pœnam, qui ſalvari noluerunt, &c.* Quid vero de Judæ perditione? Enarrat. in Pſalm. 68. inquit: *Projecit pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat; nec agnovit pretium quo ipſe a Domino redemptus erat*. Et Tract. 55. in Joannem, *Jam talis* (inquit) *venerat ad convivium explorator Paſtoris, inſidiator Salvatoris, proditor Redemptoris*. De his demum, qui a juſtitia decidentes damnantur, ſæpe numero repetit illud Apoſtoli, *Peribit infirmus, propter quem Chriſtus mortuus eſt*. Vide epiſt. 15. 137. & 180., nunc 73. 78. 228. Igitur pro iis qui pereunt, pro Juda ceteriſque improbis, pro Judæis & incredulis omnibus, pro infantibus non regeneratis docuit Auguſtinus intemeratæ Virginis Filium crucis patibulum ſubiiſſe: & ingenue Julianum allocutus eſt ſub initium quinti libri: *Sententia noſtra Chriſtum Salvatorem prædicat omnium hominum*.

Inſuper, qua fronte ſcribere potuit Janſenius ſanctiſſimum Parentem Auguſtinum exiſtimaſſe nullo modo piiſſimum Salvatorem oraſſe pro reprobis, quemadmodum non oravit pro diabolo? Legimus Serm. 382. hæc Sancti Doctoris verba: *Quando in Cruce pendens orabat, videbat, & prævidebat omnes inimicos, ſed multos ex illis futuros amicos prævidebat, & ideo omnibus veniam poſtulabat. Illi ſæviebant, & ille orabat: illi dicebant Pilato, Crucifige; ille clamabat, Pater ignoſce*. Et Tract. 1. in Epiſt. Joan. *Sic dilige inimicos tuos, ut in ſocietatem tuam vocentur. Sic enim dilexit ille, qui in Cruce pendens ait: Pater ignoſce illis.... Mortem ſempiternam ab illis expellebat prece miſericordiſſima, & potentia præſtantiſſima. Multi ex eis crediderunt, & dimiſſus eſt eis fuſus Sanguis Chriſti*. Igitur per Auguſtinum licet non omnes Dei inimici, ideſt peccatores remiſſionem accipiant, nec omnes potentia præſtantiſſima eripiantur a morte æterna, pro omnibus tamen oravit dicens, *Pater ignoſce illis*: quod ſane pro Diabolo

impium

Digitized by Google

impium aut ſtultum eſt credere humani generis Reparatorem præſtitiſſe.

Aequitas Censurae.

Poſitio quinta Janſenii damnata eſt tanquam *falſa, temeraria, ſcandaloſa, & intellecta eo ſenſu ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, impia, blaſphema, contumelioſa, divinæ pietati derogans, & hæretica*. I. Dicitur *falſa*, quia opponitur veritati, ſive veritas requiratur in ſacris libris, ſive in Patrum auctoritate, ſive in definitionibus Conciliorum, ſive in ipſa ratione, communique ſenſu Theologorum. Legimus enim in 2. ad Corinthios præcitato capite 5. *Unus pro omnibus mortuus eſt*. 1. ad Timoth. 2. *Dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*, & cap. 4. v. 10. *Salvator eſt omnium hominum*. Trident. Synodus Seſſ. 6. cap. 2. *Hunc propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolum autem pro noſtris, ſed & pro totius mundi*, & initio proximi cap. 3. *Ille pro omnibus mortuus eſt*. Conſentiunt Patres tam Græci, quam Latini. Athanaſius de Incarnat. Verbi, *Mortuus eſt* (inquit) *ad omnium redemptionem*, Ἀπέθανε διὰ τὸ ὑπὲρ πάντων λύτρον. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 3. *Orbis univerſi peccata ſuſcipiens mortuus eſt*, τὰς οἰκουμενικὰς ἁμαρτίας ἀναλαβὼν, ἀπέθανε. Greg. Nazianz. Orat. 42. *Exiguæ ſanguinis guttæ univerſum orbem inſtaurarunt*, Ῥανίδες αἵματος ὀλίγαι κόσμον ὅλον ἀναπλάττουσαι. Optatus Milevitanus libro contra Parmenianum tertio, *Conſtat ſanguine Chriſti omnes redemptos*. Ambroſius de Paradiſo cap. 8. *Omnes voluit liberare*. S. Proſper ad Ob. IX. Gallorum, *Rectiſſime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus*. Sanctus Leo Serm. I. de Nat. Dom., *Sicut nullum a reatu liberum invenit, ita pro liberandis omnibus venit*. Mitto brevitatis gratia omnes alios. Convenire in hac ſententia Scholaſticos, & recentiores ſcriptores fatetur Janſenius lib. 3. de Grat. Ch. cap. 21. nec opus eſt, ut ſingulos connumeremus. Theologicæ rationes, quæ Janſenianum ſcitum profligant, ſunt prorſus innumeræ. Una infertur ex originali peccato, cujus chirographum Salvator affixit cruci, & hanc Paulus & Auguſtinus paullo ſupra abunde illuſtrarunt. Altera deducitur ex verbis Apoſtoli citato loco ad Timoth., ubi nos hortatur ad orandum pro omnibus exemplo Chriſti, qui pro omnibus ſeipſum dedit in redemptionem: & de hac plura diximus lib. V. cap. I. Alteram ſuppeditat locus productus ex cap. 4. ejuſdem Epiſtolæ ad Timotheum: eo enim loco Apoſtolus loquitur de ſpe; ideoque ſicut non eſt, qui ſperare non debeat; ita non eſt qui non ſit a Chriſto Redemptore ſalvatus. Petitur alia ratio a poteſtate tradita Chriſto judicandi orbem terrarum, quippe non alia ratione Dominus Jeſus Chriſtus, in quantum filius hominis eſt, *totum judi-*

judicare debet, niſi quia pro toto pretium dedit, ut S.P. docet in Pſalmum 95. num. 15. Igitur Janſeniana Theſis opponitur veritati, quæ ubique conclamat Chriſtum univerſi humani generis Reparatorem ac Redemptorem, clamat ore Apoſtolico, clamat oraculis Conciliorum, clamat omnium Patrum ſermone, clamat denique concordiſſimis Scholaſticorum enunciationibus.

Nec *falſa* eſt duntaxat, verum etiam *temeraria*; quoniam Sacroſancta Eccleſia Apoſtolicis doctrinis, & Majorum ſuorum inſtitutis edocta natum Salvatorem adorat dicens, *Jeſu Redemptor omnium*, & redeuntem in cœlum, *Salutis humanæ Sator, Orbis redempti conditor*: Janſenius autem puſilli Electorum gregis Salvatorem tantummodo appellat, perverſaque doctrina impulit audaces, ſuperbos, & mendaciſſimos filios iniquitatis, ut Breviaria depravantes infantem Jeſum carmine mutato compellent, *Jeſu redemptor optime*. Audaces, inquam: *Legem enim credendi lex ſtatuit ſupplicandi*, ut Cœleſtinus ſcribit in Epiſt. ad Gallos. Præſcribere itaque fidelibus publicam orandi formam ſpectat ad eos, qui proponere poſſunt firmiſſimam legem credendi. Hanc vero auctoritatem quo jure arrogant ſibi quidam Janſeniani? Dixi & *ſuperbos*; quadrat enim iis quod ſcribit Auguſtinus in Pſalmum 95. *Multum ſuperbi ſunt, qui dicunt illud* (pretium redemptionis) *tam parvum eſſe, ut ſolos Afros emerit, aut ſe tam magnos eſſe, pro quibus ſolis illud ſit datum*. Addidi & *mendaces*; quandoquidem eſt revera Chriſtus Redemptor optimus; ſed quia *copioſa eſt apud eum redemptio*, ut regius cecinit Vates Pſalm. 129. v. 7. Non eſt autem copioſa redemptio, quæ anguſto limite coarctatur. *Temeraria* eſt igitur Theſis Janſeniana talibus verbis ſententiiſque conflata, ac talem præbens aſſertoribus ſuis anſam temeritatis.

Eſt etiam V. illa propoſitio *ſcandaloſa*, infirmiſque occaſionem tribuit ſpiritualis ruinæ. Videtur mihi ſternere viam ad dubitandum de fide. Credimus reſurrectionem mortuorum, ſine qua ait Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 14. *inanis eſt fides noſtra*. Probat eodem loco Paulus reſurrectionem mortuorum, quia, *ſicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur*, v. 22. ut autem docet Auguſtinus Serm. 155. num. 15. omnes moriuntur in Adam, quia *Adam peccando damnavit in mortem corpora noſtra*; omneſque vivificabuntur in Chriſto, *quia ſuum ſanguinem dedit pro ſalute noſtra*. Si ergo ſunt aliqui, pro quorum ſalute ſanguinem Jeſus non fudit, hi non reſurgent. Periclitatur in Janſeniano dogmate etiam Chriſtiana ſpes. Sperandum ab omnibus demonſtrat S. Pater præclaro argumento in Pſalmum 148. n. 8. ſcribens, *Promiſſionis Dei tales arrhas accepimus: tenemus mortem Chriſti: tenemus ſanguinem Chriſti. Quis mortuus eſt? Unicus. Pro quibus mortuus eſt? Utinam pro bonis, utinam pro juſtis. Sed quid? Etenim Chriſtus, ait Apoſtolus, pro impiis*

impiis mortuus eſt : qui donavit impiis mortem ſuam, quid ſervat juſtis niſi vitam ſuam? Erigat ergo ſe humana fragilitas, non deſperet, non dicat, Non ero. Fundamentum itaque, cui innititur ſpes Chriſtiana, eſt Sanguis Chriſti: nam animadvertentes illum pro omnibus impiis fuſum eſſe, erigimur ſpe, quod nobis, quantumvis ſceleſtiſſimis applicabitur, quia non pars, ſed univerſum humanum genus redemptum eſt. Denique in hæreſi Janſeniana labefactatur etiam caritas. Nam ſcribit Apoſtolus in II. ad Corinth. v. 14. *Caritas Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. Et ad Rom. cap. VIII. ad caritatem nos vehementer hortatur, quia Deus *proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*. Vide & Auguſtinum lib. de Catechiz. rud. cap. 4. lib. II. de nupt. cap. 33. & Tract. VII. in Epiſt. Joannis.

Jam vero *impiam* eſſe prædictam propoſitionem, *contumelioſam, & derogantem divinæ pietati*, ex dictis manifeſta conſecutione deducitur; nam derogat divinæ miſericordiæ, extenuat pretium Sanguinis Chriſti, magnum redemptionis opus imminuit, & Salvatoris meritum, cruciatus, obedientiam, orationem, & vulnera parvipendit. Hæc omnia magna ſunt & eximia, quia *ſemel dedit, & pro omnibus dedit*, inquit S. Pater ſerm. 34. alias 31. ex editis a Sirmondo. Et quidem non eſſet paſſio Chriſti infiniti valoris, niſi melioris teſtamenti ſponſor factus, ſemel ſeipſum offerendo, & oblationem ſuam per Sacramenta applicando ſalvare in perpetuum non poſſet accedentes per ſemetipſum ad Deum. Pari ergo ratione non eſſet originalis peccati remedium, non eſſet mors mortis, neque communis chirographi abolitio, ſi non eſſet pro omnibus hominibus applicata. Ut enim intenſione virtutis, ita extenſione beneficii eſt una, magna, & copioſa Redemptio. Ubi ergo nimia illa caritas, ſi vix Deus puſillum electorum gregem dilexit? quomodo ſuperabundans Reparationis gratia, ſi tam tenax & parca? Tandem *hæretica* ſervato omnis jure æquitatis declarata eſt poſtrema illa theſis Janſenii, utpote contraria divinis literis, repugnans doctrinis Patrum, & adverſa Symbolo Conſtantinopolitano, quod recitamus quotidie dicentes, *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis*; Synodo Arelatenſi, quæ anathema dixit aſſerenti *quod Chriſtus non pro omnibus mortuus ſit*; & Tridentinæ Oecumenicæ de Chriſto affirmanti, *Ille pro omnibus mortuus eſt*. Utinam oblatum pro omnibus pretium nobis proficuum ſit etiam divinorum beneficiorum communione, juſtitiæ præſertim, & finalis perſeverantiæ; quod petimus cum Auctore Commentariorum Salviani lib. 2. contra Avaritiam,

Participes fac nos meritorum, Chriſte, tuorum,
Ne careat fructu paſſio, morſque tua.

CA-

CAPUT IV.

Quibuſdam prænotationibus poſitis, diluuntur ea, quæ adverſus univerſorum redemptionem objiciuntur.

VERSAVI poſitiones Janſenii, quantum boni temperamenti Theologo ſufficere videbatur. Reliquum eſt, ut diluantur quæ Novatores objectant adverſus poſtremam: de qua, licet pertractantes de voluntate Dei ſatis plura, unde oppoſitiones quælibet eliduntur, ſtuduerimus exornare, iterum diſſerendum eſt, cum ob ampliſſimam hujus argumenti dignitatem, tum ob doctrinæ capita, quæ hinc juxta cujuſque intelligentiam varia ac perplexa dimanant.

Prænotandum eſt autem, Chriſtum licet pro omnibus mortuus ſit, ſpeciali tamen titulo mortuum eſſe pro aliquibus, quibus fidei, ſanctitatis, & maxime finalis perſeverantiæ conferuntur beneficia. Quod demonſtratur apertiſſime primo teſtimoniis ſacrarum Scripturarum. In his quippe legimus Joan. XVII. Chriſtum ſpecialiter pro electis oraſſe. *Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi*: in 1. ad Timoth. *Salvator omnium maxime fidelium*: & ad Epih. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, &c.* Secundo ex Tridentino Concilio, quod ſeſſ. VI. cap. 3. ait: *Verum, etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt*: cui conſonat Cathechiſmus Romanus, qui cap. 4. num. 24. ſecundæ partis declarat Chriſtum non eſſe mortuum pro univerſis, in quantum *ſalutis fructum delectis ſolum attulit*. Tertio probatur ex Patribus: nam S.P. Auguſtinus in Pſalmum 87. ſcribit: *Solis prædeſtinatis ad æternam ſalutem, non autem omnibus; ejus bona opera profuerunt*. Serm. de Natali S.Vinc. *Quando perit, qui ſanguine Chriſti redemptus eſt?* & Tract. 45. in Joannem, ait Filium a Patre traditum pro *præſcitis, prædeſtinatis, juſtificatis, glorificatis*. Divus etiam Proſper ad object. 9. Gallorum ait, *Cum itaque rectiſſime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus; .... poteſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius profuit*. Demum probatur manifeſta ratione, propterea quod non omnes qui vocantur ſunt electi, cum tamen electi ſimus in Chriſto ante mundi conſtitutionem. Quare rejicimus ſententiam eorum, qui docent Chriſtum æquali affectu pro omnibus mortem oppetiiſſe, ut ſingulis eadem gratia conferatur, ſive ex præſcientia operum naturalium, quæ eſt ſententia Semipelagianorum; ſive gratia congrua, & donum perſeverantiæ ex præſcientia operum, quæ unuſquiſque facturus eſſe prænoſcitur cum gratia omnibus æqualiter diſtributa, ut tenent nonnulli Catholici. In quo-

quorum opinione peculiaris Chriſti erga electos benevolentia non tam aperte deprehenditur.

Si pulſet imbecillitatem mentis noſtræ gravis quæſtio, cur Salvator omnium mortuus pro omnibus & ſingulis, quibuſdam tantum in genere paſſionis ſuæ beneficia applicare decreverit, & uni, non alteri impertiri gratiam aut converſionis, aut finalis perſeverantiæ; reddent fortaſſe rationem aliquam Theologi, quos nuper commemoravi: ſed ego hebes ingenio, & ſententiæ, quam palam feci, pro mea virili defenſor, non habeo quid reſpondeam, niſi cum Auguſtino de Corrept. & Grat. cap.XI. *Quibus deeſt, pœna peccati eſt; quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum*. Quærenti autem, cur naſcentibus omnibus cum demerito originalis peccati, ſi Chriſtus cumulate pro omnibus ſatisfecit, non omnibus æqualiter proſint merita Salvatoris; cum Auguſtino cap.XII. de Dono Perſev., *Iterum, atque iterum dicimus, nec nos piget, O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus. Et hoc adjicimus, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris*. Atque ut hæc reſpondeamus, confortat nos B. Proſper ſcribens ad VII. ob.Gallorum, *Non eſt calumniandum Deo, quare iſtis non dederit, quod aliis dedit: ſed confitendum eſt, & miſericorditer eum dediſſe, & juſte non dediſſe quod non dedit*. Igitur firmiſſime tenemus Redemptionem ſpectare ad prædeſtinatos ſpecialiſſimo quodam titulo communicationis divinarum gratiarum: cujus rei nullam nos poſſumus cauſſam reddere, niſi inſcrutabile Dei judicium, & voluntatis ejus propoſitum.

Ad ſingulos autem, univerſoſque homines quomodo ſe extendat Redemptio, inveſtigandum modo eſt accuratius. Docent Moliniſtæ Chriſtum ita mortuum pro omnibus, ut ſingulis applicentur auxilia ſufficientia, quibus poteſt unuſquiſque ſine efficaci gratia bene operari, & ſi bene operaturus prævideatur, etiam congrua, & ad ſalutem conſequendam magis idonea. Hoc ſenſu Chriſtum pro omnibus eſſe mortuum defendant illi, prout lubet. Nos probare hanc ſententiam non poſſumus, primo quia gratiam hoc ſenſu ſufficientem in hoc ſtatu nullus Theologorum admittit ex iis, qui nobiſcum gratiam per ſe efficacem propugnant. Præterea dogma Fidei, quale eſt Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, non eſt ſuſtinendum incertis Scholarum opinionibus, ſed probatis ab omnibus, & communibus. Et forte Janſenius tam audacter negavit pretium redemptionis oblatum pro omnibus, callide occaſionem arripiens a catholicis quidem, ſed recentioribus Scholarum opinionibus, quas arbitrabatur a quibuſdam non ſatis valide propugnari. Quod innuit ipſe Janſenius lib. 3. de Grat. Chriſti cap.21. ſcribens: *Illa extenſio tam vaga modernorum Scriptorum non alio ex capite, quam ex generali, & indifferenti voluntate Dei erga ſalu-*

ſalutem omnium , & ex illa ſufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione, fluxit . In quo tamen labitur Janſenius errore maximo; quoniam extenſio Redemptionis ad omnes non profluit ex incerto Moliniſtarum placito , ſed ex puriſſimo veritatis fonte , ex Scripturis , Conciliis , ac Patribus . Si ergo ex hoc fonte nos liquido poſſumus fidem catholicam explicare ; cur ad unam Scholaſticorum interpretationem confugiemus , relictis aliis Catholicorum Doctorum opinionibus ? Inſuper hæc illatio,*Deus voluit dare Chriſtum redemptionem pro omnibus, nullo excepto : Ergo omnibus præparavit ſufficientia remedia per Chriſtum* ; negatur tanquam non diſſimilis ab objectis Maſſilienſium a Theologis Lovanienſibus , & Duacenſibus in Cenſura ad Aſſert.vii. Moliniſtarum , & in illorum Juſtificat. cap.xii. Conſtat autem utramque Univerſitatem loqui de Gratia ſufficienti ſenſu Moliniſtico . Lovanienſes itaque ad illam Aſſertionem hæc reſpondent , *Non diſſimilis erat olim Maſſilienſium ratiocinatio , ſed cui ſic reſpondendum : Chriſtus Redemptor eſt omnium , quoad pretii ſufficientiam , quia merito Sanguinis ejus omnes a peccato liberari poſſent , ſi crederent : non eſt autem Redemptor omnium ſecundum efficaciam , quia non omnibus per eum datur ut credant . Ut enim infidelis credat , præter prædicationis beneficium , neceſſarium eſt gratiæ ſpecialis donum , quo fiat ut prædicationi conſentiat* . Duacenſes ſimiliter , *Huic argumento* , inquiunt , *quod idem & Fauſti fuit , reſponſum jam olim a beato Proſpero* , allatiſque Proſperi verbis , de quibus infra , *Sufficientia ergo , quam poſtulat generalis redemptio , in pretio Sanguinis Chriſti eſt , non autem in auxilio omnibus collato , ut prætendit objectio* . Poſtremo Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus eſt dogma fidei : gratiam autem omnibus ac ſingulis conferri eſt quæſtio adiaphora , quæ negative reſolvitur ab Antiquorum plurimis , a noſtratibus fere omnibus , & , ſi juſtos excipias , ad fidem non pertinere cenſent omnes , etiam recentiores ; Tournely P. 2. de Gratia Quæſt. viii. art. 4. pag. vet. edit. 634. & P. Benitez. De Vera Chriſti Gratia Diſp.2. dub.1. pag. 138. n. 3. Non ergo tenemur ex quo Chriſtus pro omnibus mortuus ſit , aſſerere omnibus gratiam eſſe collatam ; neque ex univerſalitate gratiæ penſare univerſitatem redemptionis .

Quantum ſpectat ad ſententiam Thomiſtarum , qui diſtinguentes in Deo duplicem voluntatem , antecedentem , & conſequentem alio plane ſenſu a Mediſtis , in quorum Schola voluntas conſequens ſupponit præſcientiam operum futurorum ; fatemur Chriſtum mortuum pro omnibus attenta voluntate antecedenti , & mortuum pro ſolis prædeſtinatis voluntate conſequente ; explicata utraque voluntate , ut diximus P.1. lib.v. cap.1. & paullo ſupra in 2.Propoſ. Janſenii . Mortuus eſt itaque Salvator noſter pro omnibus voluntate antecedenti , cujus effectus eſt inſtitutio cujuſdam ordinis complectentis cauſſam & remedia ,

qui-

quibus poſſunt peccata quæque remitti: atque ita D.Thomas 3.p.q.49. art.1.ad 3. *Chriſtus ſua paſſione nos a peccatis liberavit cauſſaliter, ideſt, inſtituens cauſſam noſtræ liberationis, ex qua poſſent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præſentia, vel futura. Sicut ſi Medicus faciat medicinam, ex qua poſſint quicunque morbi ſanari etiam in futurum.* Non eſt autem mortuus quantum ad voluntatem ſequentem, cujus effectus eſt ordinis executio, ſive applicatio remedii, quibus peccatum deletur, cum iſtud applicetur per fidem, per caritatem, & per Sacramenta; & reproborum pluribus non præparetur voluntas a Domino, ut credant, ut diligant, ut Sacramentis Eccleſiæ ſanentur. Quod D.Thomas diſerte tradit eodem loco, & ſequenti art. 3. ad 1. *Paſſio Chriſti ſortitur effectum ſuum in illis, quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei Sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo paſſioni Chriſti non conjunguntur, effectum ejus percipere non poſſunt.* Ex qua præclara D.Thomæ doctrina tria conſectaria inferuntur. Primum eſt, quod ad generalem illam voluntatem, ſecundum quam Chriſtus pro omnibus eſt crucifixus, ſat eſt quod Chriſti paſſio præceſſerit ut cauſſa quædam univerſalis; ſive inſtituerit remedia, quibus, ſi applicentur, deleri poteſt qualecunque peccatum; non eſt autem neceſſe, ut applicentur reapſe; ideoque ex morte Chriſti pro omnibus non conſequitur, aut gratiam, aut fidem, aut caritatem a ſingulis hominibus actu participari. Alterum eſt, quod ut aliquis dicatur redemptus debet eſſe in ſtatu, in quo aut poſſit conjungi cum Chriſto, ut ſunt Infideles & increduli, aut conjungatur reapſe, ut ſunt fideles, & recti. Tertium quod conſequitur eſt, voluntate ſequente, cujus effectus eſt applicatio fructuum paſſionis Chriſti, non omnes fuiſſe redemptos æqualiter, quia non omnibus indiſcriminatim eodem modo paſſio Chriſti applicatur, ſed aliquibus gratia ſufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perſeverantiæ confertur. Atque hinc eſt, quod adverſus Pelagianos, & Semipelagianos negantes perſeverantiam eſſe donum ſpeciale S. P. Auguſtinus explicat dictum Apoſtoli, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, pro generibus ſingulorum, & aliquando affirmat Chriſtum Dominum oraſſe tantum pro ovibus ſuis, & pro prædeſtinatis ſanguinem fudiſſe; quod iis remedia applicentur, & ſoli pleniſſimum Redemptionis fructum percipiant. Conſentit autem Auguſtino beatus Thomas 1.p.q.19.art.6. ad 1. & in 1. ad Tim. lect. prima.

Hanc veram eſſe cum de voluntate ſalvandi omnes, tum de omnium Redemptione doctrinam, paucis demonſtro. Principio Apoſtolus ad Rom.III.v.25.ait de Chriſto: *Quem propoſuit nobis propitiationem per fidem in ſanguine ipſius.* Eſt igitur Chriſtus propitiatio peccatorum omnibus propoſita, & exhibita; ſed quæ per fidem, quemadmodum per alia gratiarum munera, applicatur nobis ad percipiendum fructum

 ipſius,

ipſius, ut recte obſervat D.Thomas cit. Q.49. art.1. ad 5: ideoque non eſt idem ſpectare ad numerum redemptorum, & fructus Redemptionis actu participare. Accedit Concilium Tridentinum, cujus cap. 3. Seſſ.6. hæc ſunt verba: *Verum etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, ſed ii duntaxat, quibus meritum paſſionis ejus communicatur*. Et Cathechiſmus Romanus P.2. cap.4. num.24. *Si ejus virtutem inſpiciamus pro omnium ſalute ſanguinem a Salvatore effuſum fatendum erit: ſi vero fructum, quem homines ex eo perceperunt, ad multos tantum eam utilitatem pervenire facile intelligemus*. Eadem eſt perpetua S. P. Auguſtini contra Pelagianos Doctrina. Ubique enim docet Chriſtum eſſe Redemptorem parvulorum, quoniam etiam in eis eſt peccatum, quod non *liberat niſi Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, non niſi medicus, qui venit non propter ſanos, ſed propter ægrotos*: ita de Peccat.meritis lib.1.cap.23., & in III. contra Jul. cap. 2. *Ceterum rogo te, quomodo poteſt intelligi iſta redemptio, niſi a malo redimente illo, qui redemit Iſrael ab omnibus iniquitatibus ejus? Ubi enim redemptio ſonat, intelligitur & pretium*. In tantum ergo per Auguſtinum parvuli a Chriſto redempti ſunt, in quantum non ſolum baptiſmo tinguntur, ut eis addatur nova gratia, & adoptio filiorum Dei, verum etiam ut eruantur de poteſtate tenebrarum, & remittatur eis originale peccatum per lavacrum regenerationis, in quo mundamur per ejus ſanguinem. Quod tamen lavacrum inſcrutabili Dei judicio non omnibus parvulis applicatur. Explicat Magiſtri doctrinam S. Proſper, qui objicientibus Semipelagianis Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, niſi omnibus conferatur gratia, per quam conſequantur ſalutem, reſp. ad ob. IX. Gallorum, *Nullus omnino eſt ex omnibus hominibus, cujus natura in Chriſto Domino ſuſcepta non fuerit, quamvis ille natus ſit in ſimilitudinem carnis peccati, omnis autem homo naſcatur in peccato. Deus ergo Dei filius mortalitatis humanæ particeps factus abſque peccato, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui nativitatis ejus conſortes fuiſſent, vinculum peccati & mortis evaderent. Sicut itaque non ſufficit hominum renovationi natum eſſe hominem Jeſum Chriſtum, niſi in ipſo eodem, de quo ipſe ortus eſt, ſpiritu renaſcantur: ſic non ſufficit hominum Redemptioni crucifixum eſſe Dominum Chriſtum, niſi commoriantur ei, & conſepeliantur in baptiſmo. Cum itaque rectiſſime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanæ naturæ ſuſceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem: poteſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius profuit*. Addit Proſper: *Qui dicit, quod non pro totius mundi Redemptione Salvator ſit crucifixus, non ad ſacramenti virtutem, ſed infidelium reſpicit partem, cum ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti pretium totius mundi ſit: a quo pretio extranei ſunt, qui aut delectati captivitate re-*

dimi

Digitized by Google

dimi noluerunt, aut poſt redemptionem ad eandem ſunt ſervitutem reverſi. Videatur etiam Reſp. ad 1. Vincentianam. Tandem ut rationem Theologicam addam a Tridentino Concilio, ab Auguſtino, & a Proſpero iiſdem locis productam; hominibus, niſi ex ſemine Adæ propagati per ipſum concipiantur, non erit proprium originale peccatum; & ideo Adam omnem hominem, univerſamque naturam infecit, quia omnes ab eo generantur carnali propagatione: Ita hominibus non convenit Redemptionis proprietas, niſi ſpiritu regenerentur in Chriſto; a quo cum Sacramentis collata ſit virtus non ſolum delendi originale peccatum, ſed etiam omnia actualia, ubi abundavit delictum, ſuperabundat gratia; & plus nobis per Chriſtum reſtitutum eſt, quam ablatum fuerit per Adam.

Hæc cum ita ſint, indulgeant mihi viri docti, ſi cum Novatoribus diſputans, non dixero Chriſtum aut oraſſe, aut ſanguinem fudiſſe pro omnibus inefficaciter, efficaciter autem pro ſolis electis; aut mortuum pro reprobis affectu tantum humano, & pro prædeſtinatis voluntate Patri nolenti ſincere univerſorum ſalutem, per omnia concordi: quippe opinione, aut ſententia noſtra omnis oratio Chriſti pro omnibus ac ſingulis certiſſime impenſa, ſpectato ſaltem aliquo effectu, per quem viatores omnes poſſunt, ſi velint, ſalutem apprehendere, ſincera, & efficax fuit; & omnis Dei voluntas impletur quoad effectum ſuum immediatum ac proprium: voluit etiam & Chriſtus, & Pater redemptionem hominum ſingulorum, non prædeſtinatorum duntaxat. Quare miſſis nunc opinionibus diſcrepantibus Scholarum, uſurpans verba Conciliorum ac Patrum dico univerſos homines redemptos, quatenus propoſita eſt omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Chriſti, quatenus Chriſtus ſua paſſione inſtituit cauſſam noſtræ liberationis, quatenus obtulit pretium vi cujus omnia peccata deleantur, quatenus demum humanam naturam ſuſcepit propter communem hominum perditionem. Atque hæc eſt voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis inſtitutionem. Pro generibus autem ſingulorum, non pro ſingulis generum Redemptor eſt crucifixus, in quantum applicatur paſſio Chriſti aut per fidem, aut per caritatem, aut per Sacramenta: in quantum non omnes mortis ejus beneficia recipiunt: in quantum ad multos tantum fructus redemptionis pervenit: in quantum denique mortis Chriſti fructus electi ante mundi conſtitutionem percipiunt. Hæc vero eſt voluntas conſequens, & connotans inſtituti remedii applicationem, non Sacramenti virtutem. Quanta vero facilitate hiſce præceptionibus diluantur omnia objecta Janſenianorum, nemo non videt.

Objiciunt I. Matthæi XXVI. 29. legitur: *Hic eſt Sanguis novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Joannes XVII. 9. refert hæc Domini verba: *Ego pro eis rogo: non prō mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt*. Apoſtolus ad Hebræos

Digitized by Google

bræos IX.28. ait: *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata*, *&c.* Igitur pro multis tantum, & præſertim pro prædeſtinatis Chriſtus mortem oppetiit.

Reſp. Laudatis teſtimoniis commendari nobis Chriſti redemptionem, quatenus ad fructum paſſionis attinet, cujuſmodi eſt remittere & exhaurire peccata, & oves tam ſolicite cuſtodire, ut nemo de manu Paſtoris eas rapiat: quæ reſponſio & ipſis allatis teſtimoniis innuitur, & traditur a Catechiſmo Romano P.2. cap.4. num.24. *Cum igitur* pro vobis *dicitur*, *vel eos qui aderant*, *vel delectos ex Judæorum populo*, *quales erant diſcipuli*, *excepto Juda*, *quibuſcum loquebatur ſignificavit*. *Cum autem addidit* pro multis, *reliquos electos ex Judæis*, *aut Gentibus intelligi voluit*. *Recte ergo factum eſt*, *ut* pro univerſis *non diceretur*; *cum hoc loco tantummodo de fructibus paſſionis ſermo eſſet*, *quæ ſalutis fructum delectis ſolum attulit*. *Atque hoc ſpectant verba illa Apoſtoli*, *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata*. *Et quod Dominus apud Joannem inquit*, *Ego pro eis rogo*: *non pro mundo rogo*, *ſed pro his*, *quos dediſti mihi*, *quia tui ſunt*. Hæc omnia Romanus Catechiſmus. Poſſumus etiam *multos* priori ac poſtremo loco accipere pro *omnibus*, cum Auguſtino lib.3. contra Julianum cap.3. lib.2. de Nupt. & Concup. cap.33. & de Peccat. meritis lib. 1. cap. 24. eo prorſus modo, quo alibi explicavimus verba Apoſtoli ad Rom.v.15. *Unius delicto multi mortui ſunt*. In qua acceptione Chriſtus eſt mortuus pro multis, quantum ad inſtitutionem remedii, ad pretii oblationem, ad Sacramenti virtutem, & in quantum crucifixus eſt propter communem hominum redemptionem. Hac advertentia facile conſimilia loca expediuntur, & cum productis contra Janſenium conciliantur.

Arguunt 2. auctoritate Auguſtini. Qui exponens verba Joannis, *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, *non pro noſtris autem tantum*, *ſed etiam pro totius mundi*, tract. 1. in Epiſt. Joannis, nomine totius mundi docet deſignari *Eccleſiam*. Et tract.100. in Joan. inquit: *Pro iſto mundo non rogat*, *neque enim*, *qui ſit prædeſtinatus ignorat*. Item de adulterinis Conjugiis cap.15. *Non omnis*, inquit, *qui homo eſt*, *ſanguine Chriſti redemptus eſt*. Igitur opinatus eſt Auguſtinus Chriſtum non eſſe propitiationem pro peccatis hominum univerſorum, nec pro ſingulis oraſſe, & crucis patibulum ſubjiſſe.

Reſp. eodem modo, Chriſtus non eſt propitiatio omnium peccatorum, quemadmodum nec Mediator, nec Redemptor omnium, quantum ad oblationem pretii, inſtitutionem remedii, & Sacramenti virtutem, nego: quantum ad paſſionis fructum uberrimum, applicationem remedii, & redemptionis ſingularem proprietatem, concedo. Liquet reſponſio ex prænotatis, atque ex antitheſi capitis præced. Prop.v.

Inſurgunt: Si Chriſtus noverat quinam eſſent prædeſtinati, & quinam reprobi, quomodo poterat pro omnibus fundere ſanguinem & ora-

Digitized by Google

& orare? Perſpicua ſunt verba Sancti Doctoris lib. 21. de Civ. Dei cap. 24. n. 1. *Si de aliquibus* (Eccleſia) *ita certa eſſet, ut qui ſint illi etiam noſſet, qui licet in hac vita adhuc ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in ignem æternum ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipſo*. Chriſtus ergo, quem reproborum numerus & exitus non latebat, pro illis nequaquam oravit, quemadmodum non oravit pro diabolo.

Variæ a Theologis huic argumento adhibentur reſponſiones. Complures affirmant Eccleſiam non oraturam pro reprobo, quem talem eſſe certiſſime ſciret, oratione abſoluta & efficaci, ſed tantum inefficaci & conditionata: atque hoc pacto Chriſtum rogaſſe pro iiſdem reprobis. Reſpondent alii Eccleſiam in hypotheſi non oraturam, quoniam oratio conjunctam habet ſpem obtinendi: tunc vero non remaneret ſpes ſalutis reproborum, cum ſpes non verſetur circa objectum *poſſibile*, ſed probabiliter futurum. Dicunt alii non exoraturam, ne videretur velle mentiri Deum, & falſum eſſe quod ab illo eſt certiſſime manifeſtatum. Sunt qui reponunt per illam revelationem Eccleſiam moneri, ut a communibus orationum ſuffragiis reprobos manifeſtos excludat; quemadmodum tenetur pro ſingulis deprecari, eo quod nullius in particulari futuram noverit damnationem. Illud quoque ſolet a nonnullis reſponderi, Eccleſiam deprecaturam quidem eſſe pro illis reprobis humano affectu, ſed ſtatim ſeſe divinæ voluntati addicturam; atque ratione conſimili Chriſtum humana voluntate ſe pro omnibus obtuliſſe, ſed divinæ ſe accomodando ex univerſali erga omnes particularem erga prædeſtinatos effeciſſe: eo ferme pacto, quo in horto oravit dicens, *Tranſeat a me calix iſte*, ſed addidit, *Veruntamen fiat voluntas tua*. Ut ut hæc omnia probabiliter dicta ſint.

Ego argumentum diluo eadem reſponſione. Chriſtus & oravit & mortuus eſt, quantum ad communem cauſſam pertinet, ut inſtitueret remedia, quibus omnium hominum poſſint deleri peccata, pretium Sanguinis ſui pro omnibus offerens. Quomodo enim eſſet omnium Redemptor, Salvator, Animarum Medicus, & Mediator Dei & hominum; niſi pro omnibus pretium obtuliſſet, preces fudiſſet, remedia inſtituiſſet, nec non etiam inimicis, reprobis, obduratiſſimis paraſſet, atque exhibuiſſet? In hac præparatione atque exhibitione remedii omnes viatores aut habent, aut poſſunt habere partem, quia vel ſunt uniti Chriſto, vel poſſunt uniri; licet aliqui viatores poſſint ſola potentia quæ non reducetur ad actum: excluduntur omnino ab iſtiuſmodi remediis dæmones & damnati, quia nec Chriſto uniuntur, nec ſunt in potentia ut Chriſto uniantur. Ita docet iiſdem fere verbis S. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. Vides, cur Jeſus omnes & orando, & moriendo redemerit; etiam ſi noſceret plures eſſe prædeſtinatos ad mortem. *Ergo* (ait Auguſtinus Tract. XII. in Joan.) *quantum in Medico eſt*,

Digitized by Google

eſt, ſanare venit ægrotum. Ipſe ſe interimit, qui præcepta medici obſervare non vult. Eccleſia nunquid orat, ut exhibeatur Redemptionis pretium, & remedia inſtituantur ſalutis? Minime. Orat ut applicentur; ut qui ſtant, non cadant, ut iniqui revertantur ad Dominum, ut a corde infidelium auferatur velamen, ut peccatoribus remittatur quodcumque ſcelus, ut æternam ſalutem quilibet conſequatur. Hæc ſpeciatim, & abſolute deprecari iis, qui a Domino ſunt judicandi ut ſempiterno igne cum diabolo puniantur, & habent cor impœnitens, & prævidentur certiſſime futuri in termino, ut pœnitere non poſſint amplius, neque ex inimicis converti in filios, de quibus diſputat Auguſtinus: id quidem ſuperfluum eſt, nec faceret Eccleſia ſi noſceret, nec fecit Salvator, qui novit.

Quod ſi quæras, quomodo hæc cohæreant cum iis, quæ ſcripſimus in poſtrema Antitheſi, pro omnibus crucifixoribus oraſſe Dominum, clamando, *Sitio*, & dicendo, *Pater ignoſce illis*? Reſpondeo optime cohærere omnia. Salvator enim offerens in ara crucis ſemetipſum hoſtiam & Redemptionem pro omnibus, in ea univerſali & miſericordiſſima prece ſingulari affectu complexus eſt quos ex inimicis amicos, & ex crucifixoribus prævidebat futuros eſſe diſcipulos: atque ita cum oraret pro ſingulis ſolvens pretium, & inſtituens noſtræ liberationis remedia, quantum ad horum applicationem oravit non pro omnibus Crucifixoribus, ſed pro illis ſolum, qui erant prædeſtinati: atque his ſpecialiter profuit ſanguis Chriſti, & mors ipſius profuit; quemadmodum declarat iiſdem locis S. Pater, Proſper ad ob. Gallorum, & S.Thomas 3.p. q.XXI. art. 4. ad 2., ubi etiam demonſtrat omnem orationem Chriſti fuiſſe exauditam, omnemque voluntatem ipſius cum ratione conjunctam fuiſſe adimpletam.

Tandem objiciunt. Eatenus Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, quatenus voluntate rationis voluit una cum Patre omnes homines ſalvos fieri. At hæc voluntas non reſpicit omnes, ac ſingulos homines. Primo quoniam in Schola Auguſtini Apoſtolica ſententia, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, accipienda eſt de generibus ſingulorum. Deinde quia hæc voluntas juxta Antiquorum placitum eſt in Deo duntaxat metaphorice. Rurſus quia non conferuntur omnibus auxilia ſufficientia ad ſalutem, quamquam id communiter docent illius voluntatis antecedentis propugnatores. Ulterius quoniam nequit intelligi quomodo Chriſtus ſit univerſorum Redemptor niſi vel quantum ad ſufficientiam pretii, vel quantum ad applicationem. Primum non negat Janſenius: alterum vero juxta dicta hactenus, videtur a veritate alienum. Aut ergo ſubſcribendum Janſenio; aut repudianda Auguſtiniana dogmata, probando placita Moliniſtarum de Redemptione æquali affectu pro hominibus univerſis peracta.

Reſp. hæc omnia priori, eodemque reſponſo diſpelli. Ad primum fateor

fateor eamdem eſſe de voluntate antecedenti, & de morte Chriſti rationem; ſed voluntas illa antecedens connotat ſententia noſtra inſtitutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem: non diſtributionem & applicationem beneficiorum, & paſſionis Chriſti effecta, atque munera, quæ ſint etiam extraneis communia. Veriſſimum eſt ergo Apoſtolicam ſententiam accipiendam eſſe cum Auguſtino pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum, ſi loquamur de largitione gratiarum, & præſertim de dono finalis perſeverantiæ, quod Semipelagiani omnibus aſſerebant eſſe commune. At hæc largitio non ſpectat ad univerſalem Redemptionem, ſed ad illius, ut inquit ad 1. Ob. Vincentianam beatus Proſper, *proprietatem*. Similis eſt ad id, quod ſequitur, reſponſio: nam voluntas antecedens eſt in Deo metaphorice, ſi comparetur ad actualem conſecutionem ſalutis, & Redemptionis proprietatem: ſincera eſt autem & vera, & etiam effectum ſuum conſecuta, ut refertur ad unam cauſſam humani generis a Domino in veritate ſuſceptam, ad effuſionem Sanguinis, ad inſtitutionem Eccleſiæ, ad virtutem pretii, ad præparationem remedii, ad vocationem Gentium, & ad efficaciam Sacramentorum. Proximum eamdem habet ſolutionem: ſiquidem conferre gratiam, aliaque Paſſionis Chriſti beneficia non ſpectat ad rationem univerſalem Redemptionis, quæ ſita eſt in valore pretii, & inſtitutione remedii, ideoque nec ad voluntatem Dei antecedentem: ſed ſpectat ad applicationem, per quam qui Chriſto uniuntur poculo immortalitatis ſanantur, aut alia a Capite ſpiritualis vitæ initia, vel incrementa recipiunt; in quo locum habet conſequens Dei voluntas. Ad ultimum eamdem reſponſionem adhibeto. Chriſtum pro omnibus mortuum quantum ad ſufficientiam pretii, veriſſimum eſt, & conſtat hoc paſſim affirmari a Patribus, & Theologis: neceſſe eſt autem, ut præter ſufficientiam pretii ad univerſalem Redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & inſtitutio cauſſæ liberationis, qua poſſint peccata omnia remitti, & a qua ſunt penitus alieni quicunque Chriſto non uniuntur, nec poſſunt uniri; quales ſunt dæmones & damnati: ut ſupra diximus cum D. Thoma 3.p. q.8. art.3. Si enim ad redemptionem ſufficeret ſola pretii ſufficientia, proculdubio etiam damnati & dæmones forent redempti. Eapropter non eſt eadem cauſſa reproborum viatorum, & diaboli, ut temere, impie, & inſcite ſcripſit Janſenius lib.3. de Grat. Chriſti cap. 21. Illius ergo propoſitiones, abſque præſidio Scholæ Moliniſtarum, imo & abſque ſubſidio earum reliquarum opinionum, quæ licet probabiles, non ſunt tamen ab omnibus communiter receptæ, ita a me refelluntur & profligantur.

CAPUT V.

Demonſtratur Romani Pontificis circa Facta Dogmatica definitionem eſſe firmiſſimam.

EVERTENDA nunc eſt poſtrema Janſeniſtarum, circa Romani Pontificis in definiendis Factis Dogmaticis infallibilitatem, machinatio. Pontificem ipſum, eique tanquam ſupremo Paſtori & Capiti conjunctam Eccleſiam proferre certiſſimum circa dogmata aut credenda aut rejicienda judicium, negare verbotenus non audent. Eſt autem Dogma, ut hoc loco accipitur, doctrina vera, vel falſa, fideique Catholicæ conformis ſive repugnans, V. G. Eſt in Deo cum unitate ſubſtantiæ Trinitas Perſonarum, Verbum Patri conſubſtantiale eſt, & conſimilia, quæ credere ac profiteri tenemur: ſive, In Deo eſt una duntaxat perſona, Filius eſt creatura, & alia hæreticorum aſſerta, a Catholicis ſingulis eliminanda & damnanda. Quæſtiones autem circa iſtiuſmodi dogmata appellari ſolent quæſtiones juris: atque in his finiendis errare aut Pontificem aut Eccleſiam, nemo unus, niſi Eccleſiæ refractarius, affirmat.

Verſatur itaque controverſia circa ſolas quæſtiones Facti. Quæſtiones hujuſmodi ſunt, quæ non doctrinam in ſe, ſed ut prolatam ab homine, vel ſcriptis expreſſam, attingunt. V. G. an Sabellius negaverit in Deo plures eſſe perſonas, an in Scriptis Arii Verbi conſubſtantialitas impugnetur. Facta iſtiuſmodi alia perſonalia dicuntur, alia dogmatica. Prioris generis ſunt, quæ perſonam ſolummodo ſpectant, nulla facta dogmatis complexione; ut ſi quæratur, num Sabellius revera blaſphemiam illam protulerit, an Arius ipſe ſcripta ediderit adverſus Verbi divinitatem. Facta dogmatica appellantur, quæ ſimul cum dogmate ſunt conjuncta: Sit in exemplo, Verbum non eſt Patri Omouſion in ſenſu verborum Sabellii, Filius non eſt Patri ſubſtantia ſimilis juxta ſenſum Arianorum, aut Semiarianorum. Itaque in Cauſſa Janſeniana poſſent tres excitari quæſtiones. Una, an quinque Propoſitiones hæreſim contineant, & merito damnatæ ſint: Altera, num Janſenius illarum ſit auctor, & liber qui inſcribitur *Auguſtinus* ſit ab illo conſcriptus. Tertia ſint ne hæ propoſitiones juremerito proſcriptæ in ſenſu, quem præſeferunt in ipſo libro Janſenii. Prima eſt quæſtio juris, ſive de puro dogmate: altera quæſtio facti perſonalis: poſtrema quæſtio facti dogmatici.

Diximus circa primam quæſtionem inter nos convenire. De ſecunda non agitur, nec Theologi conſentire videntur. Complures in quæſtionibus facti perſonalis cenſent Pontificem poſſe errare, quoniam hujuſmodi quæſtiones ſolent reſolvi ex incertis principiis, rumore vul-

gi,

gi, hominum teſtimonio, & opinione Scriptorum. Hæc mea opinione non ſatis caſtigate dicuntur, De hujuſmodi enim Factis prudentiſſimus Eccleſiæ Rector definitive pronunciare non ſolet. Non enim quicquam Eccleſiæ intereſt, an libri, cui titulus eſt *Auguſtinus*, ſit vere Auctor Janſenius, an Sancyranus, an alius quiſpiam. Sunt facta plura etiam perſonalia, quæ certiſſimis argumentis poſſunt definiri, V. G. *Quinque propoſitiones excerptas eſſe ex libro Janſenii*. Id enim non definitur ſola hominum relatione, ſed examine libri ante omnium oculos poſiti, & non ignoto, ſed notiſſimo charactere procuſi. Sunt ergo facta etiam perſonalia, in quibus Eccleſiæ judicium eſt penitus irrefragabile; ut quando damnat hæreticum coram ac palam falſa dogmata profitentem, aut prohibet librum non ſanæ, aut pernicioſæ doctrinæ. Et ſi aliquando animadvertit in aliquem ob indicia non adeo certa; id facit cauſſa prudentiſſimæ œconomiæ. Quod ſi dixeris nullam aliam eſſe infallibilis judicii regulam, niſi Scripturam & Traditionem, quæ duo in facto perſonali atque individuo minime interſunt; reſpondeo, etiam Philoſophum certam habere ſcientiam per ideas rerum & univerſalia principia, quæ ſingularia objecta non repræſentant; attamen dum hæc vivido ſenſu præſentia ſunt, mens rationalis ideis illis, vel principiis inſtructa, abſque erroris periculo judicat hunc eſſe hominem, illum lapidem, Ita Eccleſia univerſalibus fidei regulis percipit ſolius dogmatis veritatem; & nihilominus dum audit hæreticum, aut librum legit, vi indefectibilis luminis judicat illum eſſe damnandum, hunc prohibendum; nec tamen fallitur. Hæc eſt mea de *perſonalibus factis* ſententia, brevi quidem expoſita, ſed non obſcura, ut arbitror, comparatione. Ad facta dogmatica quod attinet; demonſtrandum eſt, poſſe Romanum Pontificem abſque periculo erroris de iis pronunciare, & definire non ſolum librum Janſenii continere quinque propoſitiones hæreticas, ſed etiam illas hæreticas eſſe in ſenſu Janſenii, ſcilicet juxta doctrinam ab eo traditam in libro, qui inſcribitur *Auguſtinus*. Et quod dixero de Janſenio, idem omnino tenendum eſt de Propoſitionibus Baji, & Quenellii,

Propositio. Judicium Romani Pontificis de Factis dogmaticis nuper expoſitis eſt omnino infallibile.

Demonſtratur I. Ex Scripturis. Petro, ejuſque ſucceſſori Romani Pontifici, Jo. XXI. 17. a Chriſto dictum eſt, *Paſce oves meas*. Quoniam Paſtori cura ovium commiſſa eſt; non tantum Paſtor debet ſalutiferas a veneficis herbis ſecernere, verum etiam arcere gregem a paſcuis, ubi germina veneno imbuta naſcuntur. Ex quo Romanus Pontifex ſit Paſtor Eccleſiæ, conſenſu Janſeniſtarum, ſine erroris periculo diſtinguit *inter herbam & herbam*, ideſt, inter dogma Catholicum & dogma hæreticum, ne oves fallaci, & venefica doctrina paſcantur. Ergo debet certiſſimo judicio diſtinguere inter *pratum & pratum*, ubi her-

Digitized by Google

herbæ naſcuntur, ideſt, inter libros & libros, in quibus dogmata continentur, & dignoſcere ubi ſalubria inveniantur, ubi autem venenata ac peſtifera. Itaque non tantum definiri poteſt propoſitionem aliquam in ſe eſſe hæreticam, verum etiam eſſe hæreticam, ut traditur in hoc libro. Imo quemadmodum magis dignoſcitur herbarum ſalubritas & venenum, ſi advertitur, quibus in paſcuis, ſylviſque naſcuntur: ita melius pateſcit falſitas aut veritas dogmatis, ſi attenditur doctrina libri, unde ſcatet, & germinat.

Similiter Petro, & Succeſſoribus ejus dictum eſt Mat. xvi. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, ſcilicet nec per falſa dogmata hæreticorum, nec per Tyrannorum perſecutionem. Ex quo portæ inferi non poſſint adverſus Eccleſiam prævalere falſis dogmatibus, conſequens eſt hujus Eccleſiæ Paſtorem in definitione dogmatum falli non poſſe. Igitur cum prævalere non valeat contra ſenſum & doctrinam univerſalis Eccleſiæ doctrina ac ſenſus privati Scriptoris, ſequitur ſummum Eccleſiæ Rectorem in pronunciando de ſenſu ejuſdem Scriptoris decipi atque errare non poſſe.

Rurſus: Quod olim præſcriptum eſt Iſraelitis Deut. xvii. 8. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſſam & cauſſam, lepram & lepram, & judicum inter portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem*. Illud inquam, præceptum nunc etiam viget: nam, ut perfectum ſit Eccleſiæ regimen, debet eſſe Judex unus, atque ſupremus. Fuit inter nos olim ambiguum judicium de quinque Janſenii Propoſitionibus. Diſputatum in Galliis, in Belgio, & ubique terrarum, & audivimus *inter portas verba Judicum variari*. Ventum eſt ad Apoſtolicam Sedem, & *ad locum, quem elegit Dominus, ad Judicem, qui fuit illo tempore*, ad Innocentium X., neque ad hunc tantum, etiam ad Alexandrum VII. Innoc. XII. & Clementem XI. Hi autem quinque Propoſitiones damnarunt, & damnatas eſſe in ſenſu Janſenii declaraverunt. Igitur *indicarunt judicii veritatem*.

Non eſt quid huic argumento reſpondeant, niſi Judicem ad hanc controverſiam dirimendam eſſe, non Romanum Pontificem, ſed univerſam Eccleſiam: ideoque non defuere qui in cauſſa Janſenii & Quenellii a ſententia Pontificis appellarunt ad futurum Generale Concilium. Sed audacter nimium. Primo enim quorumdam ſententia de appellatione a ſententia Pontificum ad Concilia, & de infallibilitate Romanæ & Apoſtolicæ Sedis dependenter ab aliorum Epiſcoporum approbatione, licet tanta animoſitate tantoque argumentorum apparatu a nonnullis propugnetur, falſiſſima eſt, ut alio in loco probabitur. Nam in præ-

præſentia ſufficit aſſerere cum Auguſtino cap. ult. librorum ad Bonifacium, rariſſimas extitiſſe hæreſes, propter quas damnandas opus fuerit *congregatione Synodi*: quod confirmatur perantiqua Eccleſiæ conſuetudine, cum damnaverint Pelagianam hæreſim Innocentius & Zoſimus, errores Berengarii Leo IX., Gilbertum Porretanum Eugenius III., atque, ut alios mittam, articulos Baji Pius V., & Urbanus VIII.

Præterea dato, nunquam tamen conceſſo, licitam eſſe iſtiuſmodi appellationem, ea locum non habet in cauſſa Janſenii, aut Quenellii. Quando enim major Eccleſiaſticorum pars ſubſcribit decretis Pontificum, etiamſi nonnulli repugnent, etiam juxta recentiorum Gallorum doctrinam nobis, quod ad hanc materiam attinet, adverſantem, locus non eſt hujuſmodi appellationibus. Alias nullius hæreſis cauſſa finita eſſet, cum nulli hæreſi defuerint patroni & pervicaciſſimi defenſores: quorum tamen non obſtante repugnantia, quis non dixerit aut Arianorum, aut Donatiſtarum, aut Pelagianorum, aut aliorum hæreticorum dogmata fuiſſe proſcripta concordiſſima Eccleſiæ Catholicæ auctoritate? Atqui judicium Romani Pontificis de Baji, Janſenii, & Quenellii aſſertionibus, ſi paucos refractarios excipias, ab univerſa Eccleſia receptum eſt, ut diximus primo capite hujus Diſſertationis. Ergo dato etiam, & non conceſſo, quod fas eſſet a definitione Pontificis appellare ad Concilium, id nequaquam licitum eſt Janſeniſtis: atque, ut Auguſtinus ſcribit loco nuper laudato, audacter *iſtorum ſuperbia.... hanc gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur*.

Ut modo ad propoſitionem noſtram revertatur oratio, Pontificem, nec non Concilia ab ipſo approbata, in definiendis Factis dogmaticis nunquam falli, demonſtratur ſecundo ex praxi vetuſtiſſima, qua in damnatione hæreſum ſimul damnati ſunt illarum auctores, nunquam quæſtione facti a quæſtione juris diſtincta. Etenim in Concilio Epheſino Seſſ. 1. art. 4. legimus, *Anathematizamus omnes hæreſes Arii, Eunomii, & Neſtorii, & eorum qui dicunt carnem Chriſti fuiſſe è Cœlo*. Concilium Conſtantinopolitanum primum præcepit Theodoreto non ſolum ut doctrinam Neſtorii, verum etiam ut Neſtorium ipſum damnaret, feriens eodem anathemate ejuſdem Neſtorii dogmata, epiſtolas, & perſonam. Martinus V. in Synodo Conſtantienſi ſeſſ. ultima præcepit, ut omnes non tantum profiteantur jure, ac rite damnatas fuiſſe hæreſes Joannis Us, Witclefi, & Hieronymi de Praga, ſed horum quoque perſonas, libros, & documenta. Sunt autem in Hiſtoria Eccleſiaſtica exempla id genus innumera. Igitur Eccleſia non ſolum propoſitiones, & dogmata, ſed etiam perſonas, libroſque condemnat.

Inſuper probatur theſis noſtra factis Dogmaticis Janſeniano, & Quenelliano ſimillimis. I. An *in tribus Capitulis*, ideſt in ſcriptis Theodori.

dori Mopſueſteni, Theodoreti adverſus Anathematiſmos Cyrilli, & in Epiſtola Ibæ ad Marim Perſam contineatur Neſtoriana hæreſis, quæſtio facti Dogmatici eſt, & tanta contentione agitata, ut non ſolum adverſarios haberet Epiſcopos plurimos, verum etiam diu Vigilius Papa ſententiam dicere detrectaverit, veritus ne fraude Origeniſtarum elevaretur Synodi Chalcedonenſis auctoritas; & nihilominus tria illa Capitula damnata ſunt a V.Synodo can.12. 13. & 14. ab ipſo Vigilio in *Judicato* anni 548. & in Epiſtola ad Eutychium Archiepiſcopum Conſtantinopoleos, in qua etiam quintam Synodum approbavit, atque a Pelagio ſucceſſore Vigilii,& Joanne III.ut in Differt.de V.Synodo demonſtrat Eruditiſſimus Cardinalis Noriſius. Neque trium Capitulorum damnatio perſonas auctorum directe ſpectat, (excipe Theodorum Mopſueſtenum,) ſed textum, doctrinamque eorundem, uti colligitur ex verbis prædictorum canonum, probatque in ſuo Documento Paſtorali P.4. cap.x. Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Cameracenſis. Poteſt ergo ratione conſimili tam Pontifex, quam Generale Concilium pronuntiare certum firmiſſimumque judicium de propoſitionibus Janſenianis, etiam ut in textu ſcriptorum Janſenii verbis aut expreſſis, aut æquivalentibus comprehenduntur.

Secundo, ut ex multis alterum producam exemplum; in Synodo Lateranenſi celebrata anno 649. damnati ſunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, aliique Monothelitæ, *ex temerariis ipſorum ſcriptis juxta Apoſtolicam ſententiam, Ex ore tuo te judico, &, Ex verbis tuis Juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*: quemadmodum Maximus Aquilejenſis exoraverat ſummum Pontificem Martinum I.Ibique canone XVIII. anathemate percuſſi ſunt nefandiſſimi hæretici, *cum omnibus impiis eorum conſcriptis uſque ad unum apicem*. Et ſi plura exempla deſideras, vide citatum Documentum Ducis, & Præſulis Cameracenſis, Honoratum Tournely de Eccleſia q. v. art.3., atque ut domeſticum Scriptorem aliquem proponam, eximium virum Joannem Laurentium Czepanski in Controverſiis de Eccleſiæ Regimine.

Ulterius demonſtratur propoſitio rationibus Theologicis. Quarum ſit I. Romanus Pontifex infallibilis eſt in Canonizatione Sanctorum. At ſicuti quæſtio Dogmatica eſt, propoſitionem aliquam eſſe hæreticam; factum vero dogmaticum, hæreſim hujus propoſitionis contineri in hoc libro; ita dogma eſt viros eximiæ virtutis poſt mortem cultu & veneratione dignos eſſe, factum autem, eximiam virtutem in hoc uno ſplendeſcere. Si ergo in Canonizatione Sanctorum Pontificem credis eſſe infallibilem, quare titubas, eundem falli in definienda doctrina hujus libri? Quod ſi dixeris, nec in Sanctorum Canonizatione Pontificem infallibilem eſſe; aliorum, noſtraque confutatione alibi revinceris. Si autem reponas in Sanctorum Apotheoſi haberi teſtimonium miraculorum, quæ cum patrari non valeant niſi divina virtute,

cer-

Digitized by Google

certiſſimum exhibent veritatis argumentum; valet adhuc noſtra ratiocinatio. Nam ſi dogma eſt, opus divina virtute patratum eſse veræ fidei, & virtutibus conjunctum etiam ſanctitatis confirmationem: quod hoc individuum opus ſit factum ſuperna virtute, ſpectat ad *Factum*. At in Canonizatione Sanctorum Pontifex definit hoc individuum opus patratum eſse ſola virtute Dei. Ergo definit quod ſpectat ad *Factum*.

Sit ratiocinatio altera. Textus, qui continetur in Canone aliquo, E.G. in quarto ſeſſionis ſextæ Tridentini Concilii, eſt Dogmaticus, quoniam proponit doctrinam de Gratia & libertate. Igitur textus libri Janſenii pertractantis de libertate & de gratia erit conſimili ratione Dogmaticus. Atqui impium, horrendumque eſt aſserere poſse Eccleſiam falli in conſecranda doctrina quæ continetur textu illius Canonis: Ergo execrabilis pariter error eſt affirmare, quod Eccleſia poſſit errare in condemnanda doctrina, quam textus hujus libri complectitur. Futilis autem, & prorſus inepta eſt reſponſio Janſenianorum, quod ille textus ſit brevior, iſte longior & implexus. Nam primò hic quoque textus fuſus ac perdifficilis de gratia & libertate pertractat: eſt ergo dogmaticus. Deinde librorum Auguſtini contra Pelagianos textus nonne eſt longior Janſeniano, & tamen Janſeniſtæ fatentur illum fuiſſe ab Eccleſia jure, & rite probatum? Præterea ſenſus Janſeniani operis ſine ulla ambiguitate percipitur ex paucis verbis librorum de Grat. Chriſti, ubi ſtatuit ſyſtema victricis delectationis tollentis libertatem, ut demonſtravi cap. I. Scripſiſset itaque Janſenius longe ampliora volumina; non poſsent quinque propoſitiones millenis aliis operiri.

Accedit tertia ratio. Ideo Janſeniani nolunt fateri propoſitiones recte fuiſſe damnatas in ſenſu Auctoris, quoniam contendunt talem eſſe ſenſum Auguſtini, ideoque Conſtitutiones editas contra Janſenium & Quenellum contrarias eſſe definitionibus Pontificum, qui probarunt S.P. Auguſtini de Gratia doctrinam. Si revera contrariæ forent, quod vidimus eſſe a veritate alienum, verſarentur circa eandem materiam, alioqui nulla eſſet hujuſmodi contradictio. In rebus igitur ad eandem materiam ſpectantibus Janſeniſtæ volunt Eccleſiam fallibilem, atque infallibilem. Infallibilem in approbatione doctrinæ Auguſtini: fallibilem in condemnatione doctrinæ Janſenii. Quorſum hæc monſtra, & pugnantium animorum levitas, atque inconſtantia? Plura hujus generis argumenta vide apud noſtrum Paludanum prima parte Apologiæ cap.x., & ſequentibus.

Quarta ratio eſt hujuſmodi. Librum a Spiritu Sancto veritatem inſpirante dictatum eſſe divinæ auctoritatis, & recipiendum in Canone, eſt dogma fidei; hunc librum, E. G. Judith, aut Sapientiæ, aut alium ſimilem afflante Spiritu Sancto fuiſſe conſcriptum, eſt quæſtio Facti dogmatici. Si in hujuſmodi definienda quæſtione Chriſti Eccleſia errori quandoque ſubjicitur; quomodo Galaſius Papa in Cap. *Sancta Romana*,

na, quomodo Tridentini PP. Seſſ. iv. præfatos libros decernunt eſſe Canonicos, neque de hujuſmodi definitione muſſitat ullus Catholicorum? Reſpondebunt Janſeniſtæ decreta iſtiuſmodi firmari Veterum Patrum traditione. Bene habet. Veteres autem unde hos libros acceperunt eſſe divinos? Profecto ab Apoſtolis. Hi vero unde? Certe Spiritu Sancti aſſiſtentia donati & libros veteris Teſtamenti a Synagoga receptos, & aliquos qui non ſunt in canone Hæbreorum, & plures novi Teſtamenti tunc temporis editos, & hos quidem ſine majorum traditione, tanquam divinæ auctoritatis receperunt. Inſuper nego non eſſe Traditionem in Eccleſia, qua poſſit judicari de ſenſu libri Janſenii. Eſt perantiqua traditio, & divinarum quoque Scripturarum auctoritas, dari liberum arbitrium: hujuſque traditionis intelligentiam certiſſimam habet Rector univerſalis Eccleſiæ. Vi autem hujus intelligentiæ, oblato ſibi libro Janſenii, poteſt irrefragabili judicio pronunciare ſparſam in ipſo libro doctrinam eſſe libero arbitrio contrariam.

Sequitur quinta ratio. Eccleſia damnare poteſt aliquam propoſitionem eo quod ex verbis ipſius poteſt judicium ferre an obvius illius propoſitionis ſenſus ſit falſus. Sed etiam judicare poteſt de doctrina alicujus libri ex verbis, ac textu ipſius. Igitur poteſt Eccleſia damnare etiam alicujus libri doctrinam.

Poſtrema ratio moralis eſt hujuſmodi. Eſt neceſſaria diſciplinæ, & regimini Eccleſiæ divini Spiritus aſſiſtentia tam in damnando novo aliquo dogmate, quam in expendendo, & qualificando ſcripto, ex quo illud derivamus. Nam occaſio ſubverſionis & ſcandali, quæ præberetur fidelibus, ſi Eccleſia propoſitionem falſam definiret ut veram, exhiberetur etiam, ſi hæreticum librum tanquam catholicum approbaret. Itaque ſi Janſeniani fatentur irrefragabile eſſe pronunciatum Eccleſiæ circa aliquam propoſitionem veram aut falſam; & illud fateantur neceſſe eſt, non decipi Magiſterium Eccleſiæ circa doctrinam librorum, ex quibus propoſitum dogma deducitur.

His argumentationibus ex Scripturis, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica; & ex ratione depromptis duas alias extrinſecas ſuperaddo, unam ex doctrina Cleri Gallicani, & alteram ex ſcriptis ipſorum Janſeniſtarum. Obortis enim in Sorbona circa Propoſitiones Janſenii diſſidiis, Synodus Pariſienſis anno 1650. Epiſtolam ad Innoc. X. ſubſcriptam ab Epiſcopis LXXXV. dedit, in qua hæc leguntur: *Majores cauſſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos, quem Fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure ſuo poſtulat*. Infra: *Experta eſt nuper Beatitudo tua, quantum Apoſtolicæ Sedis in Gemini Eccleſiæ Capitis errore profligando valuerit auctoritas: continuo ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem, & imperium venti, & mare obedierunt*. Item: *Flagitamus Beatiſſime Pater, ut clara firmaque de propoſitionum iſtarum ſenſu prolata ſententia, caliginem omnem diſcutias, animos fluctuantes*

ctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem, ſplendoremque reſtituas. Hæc eſt Cleri Gallicani ante damnationem propoſitionum Janſenii erga Apoſtolicam Sedem obſervantia.

Damnatis per Innocentium quinque Propoſitionibus, quanto plauſu ſummi Pontificis conſtitutio in Galliis fuerit recepta, commonſtrat Epiſtola xxx. Epiſcoporum ad eundem Innoc. data die 15. Junii an. 1653. In qua gratulantur accidiſſe, *ut quemadmodum ad Epiſcoporum Africæ relationem Innocentius I. Pelagianam hæreſim damnavit olim, ſic ad Gallicanorum Epiſcoporum conſultationem hæreſim ex adverſo Pelagianæ oppoſitam Innocentius X. auctoritate ſua proſcripſerit.*

Hactenus videri poteſt quæſtionem in ſolo dogmate verſari. Veruntamen ubi poſt Innocentii decretum Janſeniſtæ ſpargere cœperunt quinque propoſitiones in ſenſu Auctoris non fuiſſe proſcriptas; Clerus Gallicanus die 28. Martii anno 1654. iterum hæc ad Pontificem conſcripſit: *Nos in hac Urbe Pariſienſi congregati cenſuimus, & per Epiſtolam Encyclicam his literis adjunctam declaravimus, Propoſitiones illas & opiniones eſſe Cornelii Janſenii a Sanctitate veſtra damnatas diſertis & manifeſtis verbis. Quam enim auctor ille uſurpatione privata novam doctrinam ſub ſpecie veteris inducebat, neceſſum fuit ut Apoſtolica Sedes judicio lato ex publica & antiqua traditione refelleret.* Rurſus tentantibus Janſeniſtis Innocentii Reſcriptum eludere facta diſtinctione quæſtionis juris & facti, Galliarum Antiſtites Synodali Epiſtola Alexandrum VII. Succeſſorem Innocentii anno 1656. certiorem reddiderunt, declarantes ſe firmiſſime credere, *Doctrinam Janſenii, quam opere ſuo ille explicavit in propoſitionum confixarum materia, Pontificia Conſtitutione fuiſſe damnatam.* Id vero poſtquam Alexander abſque ulla ambiguitate Kalendis Novembris ejuſdem anni definivit, quanta reverentia Galliarum Præſules Pontificiam Conſtitutionem ſuſceperint, conſtat ex iteratis Epiſtolis ad eundem Pontificem, atque ex Synodalibus Comitiis anni 1661. & 1675. Quæ omnia, cum legi poſſint eruditis notationibus illuſtrata in Controv. 17. memorati P. Joannis Laurentii Czepanski, nec non poſtrema Parte Documenti Paſtoralis Archiepiſcopi Cameracenſis, nos breviſſima narratione complectebamur.

Tandem confeſſione ſuorum Janſeniani revincuntur. Ipſe Janſenius extremis Tabulis de Opere ſuo hæc protulit: *Si Romana Sedes aliquid mutare voluerit, ſum obediens filius*; atque cap. 29. libri Proœmialis ſcripſerat: *Mihi conſtitutum erat, eandem quam ab infantia ſecutus ſum, ſenſuum meorum ad extremum ſpiritum uſque, ducem ſequi Romanam Eccleſiam, & beatiſſimi Petri in Romana Sede Succeſſorem. Super illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque cum illo non colligit, ſpargit, apud quem ſolum incorrupta Patrum ſer-*

ſervatur hæreditas. *Quidquid ab iſta Petri cathedra, in cujus communione a teneris vixi, & porro vivere & mori fixum eſt, ab iſto Chriſti Domini noſtri Vicario, ab iſto Eccleſiæ Chriſtianæ univerſæ Capite, Moderatore, Pontifice præſcriptum fuerit, hoc teneo: quicquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo*. Sequantur ergo Janſeniſtæ Romanam Eccleſiam non ſolum dogmatum, ſed etiam ſenſuum ſuorum judicium proferentem: atque ne diſpergant, dum volunt colligere, quicquid ipſa improbat, improbent, & anathemate damnent quicquid damnat.

Antonius Arnaldus fatetur quædam eſſe *Facta, quæ ſpectant ad Traditionem, nullo pacto conjuncta cum illo pronunciato Theologorum, qui volunt Eccleſiam non eſſe in factis djiudicandis immunem ab erroris periculo*. Idem ſcribit Vallonius, & Deſenſor *Silentii obſequioſi*, aliique ſectæ homines, apud Ill. Archiepiſcopum Cameracenſem P.1.& 3. Verum eſt, quod negant id de Facto Janſeniano valere. At e ſuiſmet poſitionibus refutantur. Docent enim facta quædam abſque erroris periculo dijudicari, quoniam *dici plane & omnino non poteſt hujuſmodi facta non eſſe revelata*, cum habeant cum perpetua Traditione vinculum connexionis. Sed, ut paullo ante dicebam, eſt in Eccleſia derivata a Patribus traditio circa libertatem & gratiam, a qua Traditione num deflectat ſenſus Janſenii optime debet percipere Magiſtra veritatis Eccleſia. Igitur in djiudicando Facto Janſeniano erit ab omni periculo Apoſtolica Sedes immunis.

CAPUT VI.

Ad ea, quæ objiciunt Janſeniſtæ, reſponſio.

STRUUNT nunc aciem, ut evertant ſuperius dogma, Sectarii. Ac primo texunt catalogum Scriptorum, qui affirmarunt judicium Pontificis in dirimendis quæſtionibus facti eſſe obnoxium periculo erroris. Quod tradunt Cardinalis Turrecremata lib.2. de Eccleſia cap.46. Bellarminus lib. 4. de Summo Pontifice cap. 12. Petavius lib. 1. de Pœnitentia publica cap. 1. & alii Scriptores innumeri. Verum reſpondendum eſt, opinionem iſtorum veram tantummodo eſſe in quæſtionibus facti perſonalis; neque in omnibus, ſed in iis duntaxat, in quibus crimen aut error alicui perſonæ tribuitur ex ſola hominum relatione, quemadmodum in damnando latrone e ſola depoſitione teſtium poſſet errare Judex. At plura ſunt facta, etiam perſonalia, quæ cum certis indiciis dignoſcantur, non ſolum infallibilitatem fidei habere poſſunt, ſed etiam naturalem evidentiam, ut dum attente perlegens librum aliquem, in eo video propoſitionem expreſſe conſcriptam, quemadmodum

Digitized by Google

dum habet judex evidentiam de homicidio latronis, ſi viderit perſpicue illum infligere vulnera, & hominem interficere. Ita neque in hac quæſtione facti, *An quinque propoſitiones ſint in Janſenio*, dici poteſt Eccleſiam erraſſe, cum librum viderit, legerit, aſſiduoque examine cribraverit. Quamquam huic definitioni, *Propoſitiones iſtæ in ſenſu, quem habent, damnato, excerptæ ſunt e libro Janſenii*, non aſſentimur aſſenſu naturali, ſed fidei, ob hæreticum ſenſum ſingulis hærentem; quem talem eſſe definit Eccleſia non ex verbis expreſſis, aut æquivalentibus, ſed ex dogmate in talium verborum ſignificatione contento: ideſt, quia ex libro illo derivatæ creduntur, non tantum quoad verba, ſed etiam, & præcipue quoad ſenſum verbis ſingularum propoſitionum expreſſum. Ad ſummum ergo poſſet errare Eccleſia in facto tantum hiſtorico: quale foret, hunc librum E. G. revera fuiſſe a Cornelio Janſenio conſcriptum; id vero prudentiſſime ſupponit ex nomine quod præfert Auctoris, ex hominum conſenſu, ex Janſeniſtarum ipſorum confeſſione.

Reponunt Janſeniſtæ. At Innocentius X. & Alexander VII. quinque propoſitiones damnarunt ex ſola relatione quorundam Epiſcoporum Galliæ. Eſt ergo hæc quæſtio facti, in qua potuit Eccleſia in errore verſari. = Reſpondemus ſplendidiſſime Janſenianos mentiri; nam poſt conſultationem Epiſcoporum Galliæ, adhibitam Romæ diligentiam, qua major deſiderari non poterat, libroſque Janſenii maturo examine fuiſſe luſtratos, manifeſtum eſt ipſorum Romanorum Pontificum teſtimonio, & rerum geſtarum narratione in priori capite hujus diſquiſitionis præmiſſa.

Inquiunt, longiorem eſſe librorum Janſenii textum, nec videri veriſimile Pontifices hujus Scriptoris mentem penitus fuiſſe ſcrutatos. Verum hæc ſunt triplici reſponſione jam confracta & illiſa. I. quia non plura ſcripſit Janſenius magno Protoparente Auguſtino, cujus de gratia doctrinam Romana tenet Eccleſia. II. quia ſenſus Janſenii ſua ſponte ex iis, quæ docet de ſuperiori delectatione injiciente vinculum libertati, evidentiſſime erumpit. III. quia per biennium ſelecti Theologi univerſum Janſenii Opus accurate verſarunt: neque ad omnia illius Auctoris placita directe ſpectat animadverſio Cenſuræ, ſed ad quinque propoſitiones obvias, certiſque capitibus coarctatas.

Contendunt inſuper Janſenii gregales illius ſenſum non aliunde diſquirendum, niſi ex rigidiſſimis regulis ac præceptionibus artis criticæ. Reſpondemus autem bellam hanc eſſe luſionem. Ars enim Critica tradit quaſdam regulas ad dijudicandam germanitatem, ætatemque Scriptorum, quæ diſciplinarum ſunt inſtrumenta; & nihil valet ad pronunciandum de Scriptorum illorum veritate, doctrina, & orthodoxia. Sic regulis Critices, nempe ponderatione ſtili, notarum chronologicarum, contextuum, formæ diſputationis, Synchrono-

Digitized by Google

rum Auctorum, inquiro num Pœmander ſit genuinum opus Mercurii, an prodierit primis Chriſtianis ſæculis, an Dionyſio Areopagitæ libri de Divinis Nominibus ſint accenſendi, num Auguſtinus aut Gennadius ſcripſerit Opus de Eccleſiaſticis Dogmatibus, an Inſcriptio hujus Numiſmatis, aut lapidis his aut illis Conſulibus quadret, & conſimilia plurima. Id vero quid, ut judicium feras an in Opere Mercurii ſit Catholica de Trinitate Doctrina, ſive in libris Dionyſii tradatur Verbi Divinitas, ſive in eo, qui inſcribitur de Theologicis Dogmatibus extent veſtigia Pelagianiſmi, ſive in hoc ære vel marmore ſint aureæ latinitatis vocabula? Hoc te non Critica docet, ſed vel dogmatum ſcientia, vel ars diſputandi, vel grammatica, vel alia demum facultas, ad quam inquiſitio illa pertineat. Ergo ex præceptionibus Criticis, v. g. ex collatione *Martis Gallici*, diſquires num Janſenius ſcripſerit librum, *Auguſtinus*: ex Epiſtolis agnoſces an Bajonæ editus, an limatus Ypri. Doctrinam ab eruditione Theologorum, & Orthodoxiam a judicio Apoſtolicæ Sedis perquiras, neceſſum eſt.

Perſiſtunt objectare Janſeniani diſtinctionem duplicis Facti, quorum unum dicatur Perſonale, aliud Dogmaticum commentationem eſſe recentiorum Scholaſticorum, atque antiquioribus Theologis incompertam. Reſpondemus ex adverſo, primum hanc diſtinctionem non eſſe adeo novam, ut jactitant, cum in terminis tradatur etiam a Clero Gallicano in libro, cui titulus *Relations des Deliberations du Clerge de France*, ante plures annos conſcripto. Dicimus præterea, quod etſi hæc diſtinctio ſub iis verbis non inveniatur in Antiquiorum lucubrationibus, frequentiſſima eſt tamen, ſi rei ſignificatio attendatur, eo quod non tantum dogmata, ſed etiam hæreticorum libri, librorumque doctrina quovis Eccleſiæ ſæculo proſcripta fuerint. Addimus, omnes hæreſes quaſdam intuliſſe quæſtiones, quibus diligentius Catholica Fides defenditur; ac talem eſſe quæſtionem de Factis dogmaticis.

Affirmant Janſeniſtæ, Factum, de quo controvertitur eſſe factum quoddam decimiſeptimi ſæculi, nullatenus dirimendum pervetuſta Eccleſiaſticorum dogmatum traditione. = In promptu autem reſponſio eſt, novum quidem eſſe factum iſtud, ſi ſpectetur ſcriptio libri, & propoſitionum enunciatio, quo ſenſu nova fuit quælibet hæreſis cum primum cœpit vulgari. Non eſt autem novum comparate ad doctrinam Fidei, cum repugnet dogmatibus perpetuo in Eccleſia explicite, aut ſaltem implicite creditis.

Producunt exemplum Vigilii Papæ, qui olim tria *Capitula* decretorio judicio probavit, quæ poſtea damnavit quinta Synodus: ideoque aut judicium Vigilii, aut Judicium quintæ Synodi circa Factum Dogmaticum falſum erit. = At iſtud argumentum contra Janſeniſtas retorquetur. Enim vero, ut diximus, judicium a V. Synodo, & a Romano Pontifice de tribus *Capitulis* prolatum eſt omnino irrefragabile

bile & firmiſſimum, & tamen verſatur circa Factum Dogmaticum. Igitur neque Synodus Oecumenica approbata a Pontifice, neque ipſe Pontifex errori unquam ſubjicitur in dirimendis Factis Dogmaticis. Jam vero quod afferunt Vigilium Papam tria *Capitula* approbaſſe, falſum eſt penitus. Concilium Chalcedonenſe in ſuas Sedes reſtituerat Theodoretum atque Ibam, poſteaquam impium Neſtorium damnaverant; neque in ea Synodo dogmatice tria *Capitula* diſcuſſa ſunt. Cum ergo de trium *Capitulorum* damnatione ageretur, Vigilius Papa veritus ne contra definitionem Chalcedonenſis Concilii e ſuis Sedibus Theodoretus exturbaretur, haud ignorans inimicorum ejus machinamenta, prudentiſſime obſtitit: & cum anno 548. ſcripſit *Judicatum*, & tria *Capitula* damnavit, adjecit clauſulam, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonenſis*. Ob eamdem cauſſam die 14. Maji anno 553. damnatis a V. Synodo Tribus *Capitulis*, timens aliquid fuiſſe innovatum in Cauſſa Theodoreti, & Ibæ, quos Synodus Chalcedonenſis priſtina decoraverat dignitate, edidit adverſus Quintam Synodum *Conſtitutum*. Ceterum ubi Vigilio compertum eſt, nullum a Sinodo V. anathema pronunciatum contra Perſonas Theodoreti & Ibæ, ſed tantum adverſus iſtorum ſcripta; ſolus enim Theodorus Mopſueſtenus duodecimo Synodi anathematiſmo cum ſuis ſcriptis damnatur: Vigilius Synodum, ſimulque trium *Capitulorum* condemnationem firmavit. Animadvertas hoc loco, magna fraude Apologiſtas Janſenii ſcribere eamdem cauſſam fuiſſe Theodori, & duorum aliorum Epiſcoporum, ut inferant Theodoretum & Ibam a Synodo Chalcedonenſi abſolutos, & a V. Synodo fuiſſe damnatos. Eſt enim una, eademque Cauſſa in quantum ſpectat ad doctrinam trium *Capitulorum*, non quantum attinet ad trium Epiſcoporum perſonas.

Rurſus opponunt Janſeniſtæ factum Honorii, quod poteſt hac, vel conſimili argumentationis forma proponi. Habemus judicium Eccleſiæ in quæſtione Facti Dogmatici Janſeniano ſimillimi fallax & erroneum in Cauſſa Honorii, quem Sexta Synodus tanquam Monothelitam damnavit, non ex aliquorum relatione, ſed ex Epiſtolis ejuſdem Honorii ad Sergium. Etenim quemadmodum olim inſtituta fuit quæſtio, an hæreſis aſſerentium unam in Chriſto voluntatem contineretur in Epiſtolis Honorii; ita nunc controvertitur an ſenſus hæreticus quinque propoſitionum contineatur in libro Janſenii. At in priori quæſtione falſum judicium protulit Synodus Oecumenica. Potuit ergo ſimiliter falli in hac de facto Janſeniano quæſtione Romanus Pontifex.

Reſpondeo quæſtionem de anathemate dicto adverſus Honorium perplexam eſſe, nullatenus tamen ſuffragari Janſenii Apologiſtis. Onuphrius Panvinius, Baronius, Severinus Binius, & alii permulti arbitrantur Acta Sextæ Synodi fuiſſe falſata, nec levi ducti ratione, ſed argumentationibus plurimis in libris de Incarnatione proponendis.

Dila-

Dilabitur, juxta horum ſententiam, prædicta argumentatio: neque enim verum eſt Sextam Synodum dixiſſe anathema Honorio, quod narrare nequaquam prætermiſiſſent Theophanes & Gregorius Monachus Græcus, qui ex autographis voluminibus geſta in hac Synodo literis conſignantes Honorii damnationis non meminerunt. Cenſent alii damnatum a Sexta Synodo Honorium, non quod hæreſim Monothelitarum in Epiſtolis ad Sergium docuerit, ſed quod hæreſi illi quodammodo indulſerit, non ſatis prudens in fovenda familiaritate cum Sergio, neque in oppugnanda hæreſi nimis ſolicitus. Atque in hac pariter ſententia argumentatio illa exareſcit. Poteſt enim probari ingenua fides Honorii, tametſi non probetur Oeconomia. Nonnulli cum Turrecremata lib.2. de Eccl. cap.93. putant Concilium revera erraſſe in quæſtione facti: ſed neque hæc reſponſio juvat Janſeniſtas; quoniam eo loco Turrecremata ſcribit, ideo Patres fuiſſe deceptos, quoniam de Honorio judicarunt, non ex ejus Epiſtolis (in quarum una de duplici in Chriſto voluntate altum habetur ſilentium, in altera Honorius Sergium tantummodo hortatur, ut devitet vocabuli novitatem; & conſequenter neque una, neque altera Epiſtola poterat ſenſum Honorii demonſtrare:) ſed pronunciarunt judicium *ex falſa informatione, & ex falſis rumoribus*. Unde ad ſummum ſequitur potuiſſe Eccleſiam errare in definienda Facti Janſenii quæſtione, ſi rigidiori Cenſura judicium pronunciaſſet ex ſola quorumdam Epiſcoporum relatione; quo in caſu Factum diceretur hiſtoricum, non Dogmaticum. Petititdier ſcribit quæſtionem Honorii ad hanc minime pertinere, quoniam Honorii Epiſtolæ non continent judicium Pontificis definientis ex Cathedra, & docentis univerſalem Eccleſiam; ſed commonentis tantum Conſtantinopolitanos præſules. Judicium vero de propoſitionibus Janſenianis, definitivum eſſe, publicum, univerſale, & Apoſtolicis Cenſuris communitum, nullus ignorat. Noſter demum Deſirant in *Honorio Vindicato* probat judicium Sextæ Synodi ferire Epiſtolas Honorii male in Græcam linguam tranſlatas, non latinum exemplar; ſed de Honorio alibi.

Adhuc Janſeniſtæ argumentantur. Hæc enunciatio: *Quinque propoſitiones hæreſim continentes damnatæ ſunt in ſenſu Janſenii*, æquivalet his duabus, *Quinque propoſitiones hæreſim continent*, &, *Quinque propoſitiones ſunt in libro Janſenii*: quarum prima eſt purum dogma, altera purum factum. Igitur judicium de hac poſtrema ambiguum & incertum eſt, etiam prout primæ conjungitur; quicquid enim de ſe eſt dubium, ubicumque ponitur, dubium incertumque eſt = Reſp. nego conſequentiam; primo quia etiam de puro facto, quod non pendet a ſola hominum conſultatione & relatione, quale eſt in hoc libro, quem omnes videre ac legere poſſunt, contineri hæreticam aliquam propoſitionem, eſt mea ſententia Pontificis judicium irrefragabile,

gabile & invictum, præſertim ſi Fidelibus proponatur credendum, & juramento confirmandum. Deinde licet hæc propoſitio, *Quinque illi articuli extant in libro Janſenii*, ſolitarie & diviſim accepta non eſſet objectum certæ & invariabilis definitionis; eſt tamen, ſi cum priori, ideſt, cum dogmate conjungitur. Nam ſi dixero, E.G. *Chriſtus non eſt Deus & homo juxta ſenſum Neſtorii*, hæc ſane enunciatio æquivalet duabus, *Chriſtus non eſt Deus & homo*, &, *Chriſtum eſſe Deum & hominem docuit Neſtorius*. At quoniam prima Propoſitio eſt dogma fidei ſecundum impiam doctrinam Neſtorii, non debet utraque accipi ſolitarie, ſed conjunctim; atque hoc pacto accepta redolet dogma firmiſſime Apoſtolica auctoritate damnatum. Atque ex dictis reliqua omnia Janſenianorum objecta in nihilum recidunt.

CONCLUSIO.

Poſtrema hac diſſertatione univerſa Janſenianæ Hæreſeos machina evertitur. Prolatas a Janſenio quinque Propoſitiones, prædamnatas ab Auguſtino, digna Cenſura proſcriptas, ac ſuprema auctoritate anathematizatas, quantum patiebatur ingenium, otiumque noſtrum, demonſtrare curavimus. Neque eſt, cur moremur ſtudentium juvenum progreſſionem refellendo etiam defenſores *obſequioſi ſilentii*; eos ſcilicet, qui *Formulario* ſubſcribunt ſimulatione & hypocriſi, interiori animo a Janſenii ſenſu non alieni. Hi quippe errorem obtendunt ſola fallaci opinione, quod Eccleſia in quæſtione Facti Janſeniani dirimenda potuerit errare. Id verum non eſſe hactenus commonſtravimus. Sed, etiamſi hac in re Apoſtolica Sedes obnoxia eſſet errori, quod ab omnium mente avertat Spiritus veritatis, non eſt quomodo homines iſti excuſare ſe valeant. In *Formulario* exhibentur quinque propoſitiones, ut excerptæ ex libro, cui titulus *Auguſtinus*, & damnatæ in ſenſu ab Auctore intento, abſque ulla ambiguitate verborum; ita ut mendaciſſime profiteatur obedientiam Eccleſiæ quiſquis hoc idem jurejurando confirmare detrectat. Sed & ſeipſos obſtringunt graviſſimo perjurii crimine: quoniam Alexander VII. veram, ac totalem obedientiam ſe velle declaravit, nec aliquam in tam gravi negotio exceptionem ſeu reſtrictionem unquam admiſſurum: uti teſtatur in Bulla *Vinea Domini* data anno 1705. Clemens XI. Si autem hunc in exponenda Prædeceſſoris ſui mente, vel in damnanda hac nova jurandi methodo, ſimiliter erraſſe autumabunt; videant ſe Paſtori univerſalis Eccleſiæ hoc etiam denegare, quod definire valeat quale ſit licitum, & quale illicitum Juramentum. Si autem hoc non audeant aſſerere; abſtineant prorſus a Juramento, quod Pontifex pernicioſum, & impium eſſe declarat. Nec Pontifex tantum, ſed & Theologi prorſus omnes; necnon e Secta Janſeniana quamplurimi, qui ceteris perjurii crimen objiciunt.

Neſcio

Neſcio tamen, an iſtorum pervicacia illorum ſuperet impietatem. Meminerint ſcriptum in lege Domini, Exodi xx. 7. *Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra*: quod & Gentes tanquam Deorum Oraculum apud Herodotum ſervaverunt:

Ἀλλ' ὅρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,
Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα.

Ideſt,

At Juramento quædam eſt ſine nomine proles;
Trunca manus, & trunca pedes; tamen impete magno
Advenit, atque omnem vaſtat ſtirpemque, domumque.

Legant & Zachariæ Prophetiam cap. v. verſ. 3. & 4. Ego namque ut librum ad extrema perducam, & noviſſima conferam primis, hæc, aliaque ſcripta omnia Romanæ Eccleſiæ Paſtori & Capiti omnino ſubjiciens Pelagianam, Semipelagianam, Lutheranam, Calvinianam, & Janſenianam hæreſim, ceteraſque omnes damno atque anathematizo, non *obſequioſo* Janſeniſtarum ſilentio, ſed manifeſta confeſſione, ſincero corde, ac ſimpliciſſimo, apertiſſimo, puriſſimoque jurejurando.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS OCTAVUS

Complectens Scholaſtica Commentaria in quædam Epigrammata divi Proſperi circa divinorum Auxiliorum ad ſingula bona Opera neceſſitatem.

HAERESIBUS adverſus Chriſti Gratiam, & humani arbitrii libertatem, quantum inſtituti noſtri ratio poſtulabat, hactenus refutatis, progredimur ad illas quæſtiones reſolvendas, in quibus exereeri ſolent diſputantium Scholaſticorum ingenia, & quæ præſertim ſpectant ad ejuſdem Gratiæ neceſſitatem. Occurrunt quippe in his quæſtionibus difficilia quædam, & ſcitu ſummopere neceſſaria, circa officia moralium virtutum, infidelium opera, obſervationem præceptorum & tentationum victoriam: quæ ita a nobis ſunt propugnanda, ut continuo inſectemur recenſitos errores, neque ab Auguſtiniana doctrina ullatenus divellamur. Fuerunt enim Scriptores permulti, qui de his differentes tradiderunt liberum arbitrium poſſe abſque Chriſti gratia facere quod non poteſt, aut ex adverſo nequaquam poſſe quod poteſt: atque hoc in li-

bro, quantum illi receſſerint a veritate, curabimus demonſtrare. Diſputatio præterea inſtituenda eſt de magno dono finalis perſeverantiæ, necnon de ſufficienti Gratia omnibus quidem a Deo Optimo, Maximo miſericorditer exhibita, ac præparata; ſed quam nonnulli pervicaces impiique temere peſſundant & reſpuunt. Atque his explicandis præmittimus Epigrammata Proſperi, qui tam metricâ, quàm ſolutâ oratione doctrinam S. P. Auguſtini egregie illuſtravit.

CAPUT I.

Inquiritur an ad habendam notitiam legis neceſſaria ſit Chriſti Gratia.

EPIGRAMMA.

Scrutari legem poſſunt utcumque quieti,
Si mundi a ſtrepitu libera corda vacent.
Ut mens ergo piis ſtudiis intenta juvetur,
Prælia divinis carnea vincat Amor.
Nam Templum Domini per ſacra ſilentia creſcit;
Et tacite ſtruitur non ruitura Domus.

Propositio I. Poteſt utcumque rationalis creatura veritatem aliquam naturalem, non ſolum ſpeculativam, ſed etiam practicam abſque ſupernaturali gratia ſcrutari, dummodo libera mente ab obſtrepentibus ſenſuum fallaciis ſeſe ad intimam rationis claritatem convertat.

Veritates naturales ſunt, quæ humanis diſciplinis traduntur, & nativam intellectus facultatem non ſuperexcedunt, ut quæ aſſequimur per Phiſices, aut Mathematices rudimenta. Quarum veritatum aliæ ſunt ſpeculativæ, aliæ practicæ. Illæ in veritatis contemplatione, iſtæ autem in praxi, ſive operatione verſantur. Atque ſi hæc operatio ſpectat ad officia virtutum; illius cognitio appellatur *moraliter practica.* Utrum virtus moralis ſiſtens in ipſo operis officio vera ſit virtus nullo vitio permixta, nolumus hoc priori capite definire. Tantummodo aſſerimus poſſe unumquemque hominem veritatem naturalem etiam practicam, cujuſmodi eſt pronunciatum illud naturalis legis, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*, aſſequi per lumen rationis cuique inditum. Id vero duplici appoſita conditione, 1. ut mens retrahat ſe a ſtrepitu ſenſibilium illecebrarum ad ideas ingenitas, & ad indefectibile lumen. 2. ut ſuæ infirmitatis conſcia non audeat ſperare, ſe poſſe ad omnia perfecte cognoſcenda abſque ſpeciali dono pertingere. Hæc continentur priori diſtico Epigrammatis.

Quod aliquam veritatem naturalem abſque gratia Salvatoris percipere valeamus; probatur I. Nulla eſt enim in ſerie veritatum naturalium

Digitized by Google

lium ſublimior, quam unum eſſe Deum Conditorem rerum univerſarum, deinde ſpiritum hominis nulla materiei diſsolutione interire. Id vero rerum viſibilium contemplatione, atque intima conſcientia, idearumque libramento animal ratione præditum attingere, argumentationibus plurimis demonſtravimus. II. Certiſſimum eſt, & confirmatum auctoritate Auguſtini lib. 1. ad Simplic. Q. 2. *non ſolum bonum ingenium, ſed & honeſtas, & utiles diſciplinas comparari ante gratiam ſalutarem*. III. Chriſtus mortuus eſt ut juſtificaremur, quemadmodum S. P. demonſtrat in celebri Epiſt. ad Sixtum, non autem ut Philoſophi, & Mathematici efficeremur. Igitur ad Philoſophicas, & Mathematicas diſciplinas capeſſendas neceſſarium non eſt ſupernaturale Gratiæ adjutorium. IV. Dæmones nulla ſupernaturali gratia exornati ſunt, & nihilominus quanta pollent naturalium ſcientiarum notitia! Ex miraculis Chriſti ſuperna virtute patratis illius quoque divinitatem agnoverunt clamantes apud Math. cap. VIII. 29. *Quid nobis, & tibi, Jeſu fili Dei?* & Lucæ IV. 41. *Tu es filius Dei*. V. Peccato Adami etſi homo ignorantiæ & difficultatis vulnus contraxit, unde naſcimur tardioris & hebetioris ingenii, non tamen rationis lumen penitus extinctum eſt. Poteſt ergo nativa facultate eniti, ut exercitatione & labore rerum naturalium cognitionem adipiſcatur.

Deinde quod poſſit percipere etiam veritatem moralem practicam, ideſt, proponentem officia virtutum, miſſa interim quæſtione illa, an opus in ſolo officio conſiſtens bonum ſit undequaque; probatur auctoritate, ratione, & experimento. Enimvero S. P. Auguſtinus in 1. de Trinit. cap. 13. ſcribit: *Quicquid prudenter, fortiter, temperanter, & juſte agimus, non ad ſapientiam, ſed ad eam pertinet ſcientiam ſive diſciplinam, qua in evitandis malis, boniſque appetendis actio noſtra verſatur, & quicquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, & propter quarumcunque rerum, quæ noſtris accomodatæ ſunt uſibus neceſſaria documenta, hiſtorica cognitione collegimus*. Et Venerab. Beda in cap. 2. ad Rom. *Anima rationalis etiam cupiditate cæcata, tamen cum cogitat & ratiocinatur, quicquid in ea ratiocinatione verum eſt, non ei tribuendum eſt, ſed lumini veritatis, a quo vel tenuiter pro ſui capacitate illuſtratur, ut verum aliquod in ratiocinando ſentiat. Manu Formatoris noſtri in ipſis cordibus noſtris veritas ſcripſit, Quod tibi non vis, alteri ne feceris*. Accedit Theologica ratio; quoniam iſtud nuper commemoratum, aliaque univerſalia legis naturæ principia nequeunt invincibiliter ignorari, ut alio in loco demonſtrabitur. Præterea quanta naturali legi conformia, atque ad humanam regendam Rempublicam perutilia tradiderunt Cato, Cicero, Seneca, Ariſtoteles, Plato, Licurgus?

At dixi ad Lumen rationis, inditamque veritatis imaginem, non ad ſenſuum fluctuantes illecebras eſſe attendendum: quod non eget de-

 mon-

Digitized by Google

monſtratione. Vidimus quippe Atheos ſenſuum fallaciis abreptos negare divini Numinis exiſtentiam, Epicureos animorum immortalitatem; & Politicos omnia ad temporale commodum referentes etiam proximorum internecionem exitiumque curare. Recte ergo monet Proſper, quod ad naturalem legem ſcrutandam debent a rerum mundanarum ſtrepitu libera corda vacare.

Prærerea dixi, naturalem hominis lapſi facultatem non poſſe ſingulas naturales veritates *collective* acceptas attingere. Sequitur ex dictis. Si etenim homo per peccatum contraxit vulnus ignorantiæ, luctamque experitur inter intellectum, & ſenſum, nequit diſciplinis etiam naturalibus tam enixe navare operam, ut potuiſſet originali pace fruens, nutibuſque rationis regens ſenſuum officium ac miniſterium. Hinc Auguſtinus in 1. Retract. cap.9. ſcribit: *Ad miſeriam juſtæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis ſuæ*: quod repetit de Nat. & grat. cap.22. lib.XXII. de Civ. Dei cap. 22. atque in aliis locis compluribus. Confirmant ſententiam noſtram verba Eccleſ. cap.VIII. v. ult. *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire*. In quem locum præclare Olympiodorus in Catena GG. PP. *Nullus itaque ſapiens, ſive ſæcularis, ſive in vera Sapientia initiatus perfecte poteſt Univerſi cognitionem aſſequi*.

Propositio II. Ut mens piis ſtudiis intenta juvetur ad æternam vitam capeſſendam, requiritur Gratia, ſive inſpiratio ſanctæ dilectionis vincens carnales cupiditates, ut docet Proſper in altera parte Epigrammatis.

Conveniunt in hac theſi Catholici omnes, eamque comprobant ſequentia momenta. Primo quia quælibet ſcientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad ſalutariter operandum, repromiſſa eſt per merita Mediatoris, atque de illa viri pii Deo gratias rependunt cum Apoſtolo ſcribente ad Corinth. 1. cap. 1. v. 4. *Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu: quod in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia*. Deinde auctore eodem Apoſtolo 2. ad Corinth. cap. III. 5. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis*: quæ verba Concilia & Patres acceperunt de ſancta cogitatione cor noſtrum ad recte operandum alliciente. Rurſus oratio fidelium eſt divinæ gratiæ apertiſſimum teſtimonium, ut diximus de H.P. cap.VIII. Fidelis autem Deum orat cum regio Vate Pſalmo CXVIII. v.34. *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam*. Præterea vidimus de H.P.cap.2. damnatam eſſe aſſertionem Pelagii, quod *Dei gratia ad ſingulos actus non detur*. Atque id accipiendum eſſe de Gratia actuali conſtat ex diſputatis

ſputatis in eadem diſſert. prop.2.cap.vi. ſpectare autem ad omnia opera ſalutaria, demonſtratum eſt cap.xi. & de H. Semip. cap. iv. Similiter Milevitanum Conc. can.4. *Donum Dei eſt ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus*. Et Arauxic. 2. can. 9. *Divini eſt muneris cum recte cogitamus*. Auguſtinus denique lib.vi. contra Jul. cap.26. *Ignorantia minuitur veritate magis, magiſque lucente, concupiſcentia minuitur caritate magis, magiſque fervente: nihil boni horum duorum eſt a nobis, non enim ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt*. An vero hæc omnia probent etiam gratiæ neceſſitatem ad cognoſcendum, perficiendumque bonum opus morale, videbimus proximo capite iii.

Argumenta quæ facere videntur adverſus primam propoſitionem confirmant ſecundam, & e contra quæ ſecundam comprobant videntur priorem labefactare, ſed omnia ad concordiam revocantur, ſi dixeris nullam Chriſti gratiam requiri ad cognitionem veri ſpeculativam, bene tamen ad practicam, & ſuſcitantem operum ſalutarium ſive parvam, ſive robuſtam cupiditatem.

Itaque adverſus priorem theſim opponunt. I. Si aliquis nativa intellectus facultate poſſet veritatem aliquam percipere, homines ſcientia præditi poſſent adverſus rudes & imperitos gloriari, contra monitum Apoſtoli in 1. ad Corinth.4. *Quis enim te diſcernit? &c.* II. Falſum eſſet pariter quod idem Apoſtolus ſcribit, *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis*. III. Supervacaneum pariter eſſet cum Pſalmiſta notitiam veri orationibus poſtulare. IV. Falſa inſuper eſſet prælaudata Auguſtini ſententia, vulnus ignorantiæ nonniſi medicinali gratia ſanari. V. Item nec recte diceretur hominem ob Adæ prævaricationem naſci cæcum, quomodo affirmat Magnus Gregorius Hom.xi. in Evangelia; nam ut corporali lumine captus nihil poteſt videre, ita affectus cæcitate mentis nihil poteſt percipere. VI. Si ad aliquam veritatem comparandam non eſt neceſſaria gratia Salvatoris, neque neceſſaria erit ad cognoſcendas omnes eundem naturæ ordinem non excedentes.

Reſp. ad 1. loqui Apoſtolum de Fide, & aliis gratiæ donis, in quibus nemo diſcernitur per dona naturalia bonis maliſque communia, ideoque recte hoc loco contra humanam ſuperbiam demonſtrari gratiæ neceſſitatem, ut vidimus de H. P. cap. ix. De ſcientiis autem ſpeculativis ideo gloriari non poſſumus, quoniam ſine gratia inflant, nec diſcernunt inter bonum, & malum; ac præterea non comparantur niſi naturalibus potentiis, & cauſſis præordinatis a Deo, & naturali illuſtratione, atque lumine ipſo divino ſingulis affulgente. Solvitur eadem ratione quod ſequitur. Etenim ſanctam cogitationem nos ad veras virtutes allicientem ac trahentem habere non poſſumus abſque auxilio ſupernaturali; ſpeculativam vero ſine naturali mentis colluſtratione,

tione. Apoſtolus autem cap.3. Epiſt. 2. ad Corinth. loquitur de ſancta cogitatione quæ fideles attrahit, ipſumque reddidit idoneum novi teſtamenti miniſtrum: & conſequenter demonſtrat neceſſitatem auxilii ſupernaturalis ad fidei initium, ut dixi de H.Semip. cap.4. Sane orando non poſtulamus a Deo cognitionem ſterilem & inflantem, ſed quæ ad mandata divina facienda deſerviat, & ſit lucerna pedibus, & lumen ſemitis. Ab Auguſtino & Gregorio dicitur homo cæcus, in quantum ſola cognitione naturali nequit ad veritatem Chriſtianæ fidei pertingere; & humanis ſcientiis incumbens nequit ſine gratia in viam ſalutis dirigere greſſus ſuos: ſed cum Jerichuntino Lucæ XVIII. 35. *ſedet ſecus viam mendicans*. Poſtremi argumenti conſecutio non minus inepta eſt, quam ſi dixeris, Poteſt infirmus deambulare, Ergo & curſum currere; aut lippiens oculis cernit propinquiora, igitur & corpora quæque longinqua. Nam quod nequeat homo rerum omnium ſibi ſcientiam comparare, facit illius finitudo, virium imbecillitas, faſtidium laboris, craſſities corporis, rerumque amplitudo. Quare laudabilis eſt quiſquis ſpartam, quæ ſibi contigit, ornat, juxta vetus adagium,

Σπάρταν ἔλαχες; ταύταν κόσμει.

C A P U T II.

Quæritur quid aſſerendum ſit de operibus eorum, qui gratia Fidei ſunt deſtituti.

EPIGRAMMA.

Quamvis multa homini poſt vulnera prima ſuperſint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus;
Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
Fons deſit fidei ſubdita corda rigans;
Cunctarum frugum marceſcit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falſus honor.
Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quæ vera ad ſummum provehit arte bonum,
Non ſinit eniti regna ad cæleſtia mentem,
Obſtructam vanis, occiduiſque gravem.
Perque omnes calles errat ſapientia mundi,
Et tenebris addit, quæ ſine luce gerit.

PROP. I. Multa fiunt etiam ab Infidelibus, & impiis, quæ ſi operum honeſtatem inſpicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata.

Hæc

Hæc poſitio pertinet ad dogma Fidei. Et prob. 1. can. 7. Seſſ. vi. Conc. Trid. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, vera eſſe peccata*, &c. Item Conſtantienſ. ſeſſ. 15. ubi damnatur aſſertum Witclefi, *Omnia peccatoris opera ſunt peccata*. Similiter damnatus eſt xxv. art. Baji, *Omnia infidelium opera ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Eſt tamen diſcrimen aliquod inter errores damnatos a Synodo Conſtant. ac Tridentina, & inter errorem Baji. Witclefus enim & Calvinus affirmarunt peccatum eſſe quicquid fit abſque gratia habituali, & etiam quodlibet opus juſtorum ob concupiſcentiæ labem omnia vitiantem; & Bajus aſſeruit quidem art. 35. *omne quod agit peccator eſſe peccatum*, ſed juſtos recte operari non denegavit.

Secundo probatur ſententiis Patrum. S. Baſilius Hom. in 1. Prov. ſcribit: *Sunt & apud nos virtutes ſecundum naturam, ad quas familiaritas ipſa animæ, non ex doctrina hominum, ſed ex ipſa natura ineſt.* Greg. Nazianz. orat. 31. *Alii naturæ indole ad virtutem tendunt*. S. Pater Auguſtinus de Spir. & lit. cap. 27. *Etiam impiorum, neque Deum verum veraciter pieque colentium quædam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam ſi diſcutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemve mereantur*. Et proximo cap. *Sine aliquibus bonis operibus difficile vita cujuslibet peſſimi invenitur*. Cujus rei S. Pater optimam ibidem profert rationem, *Quia non uſque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta remanſerint, unde merito dici poſſit etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere*. Divus etiam Proſper contra Collatorem cap. 22. *Quis ambigat, hanc ſapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex natura a Deo conditæ ſupereſſe reliquiis? Si enim nec ad iſta terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata eſſet, ſed extincta natura*. Et Auctor Hypognoſticon non longe a principio lib. 3. *Eſſe fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod ſit idoneum quæ ad Deum pertinent, ſine Deo aut inchoare, aut peragere: ſed tantum in operibus vitæ præſentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico quæ de bonis naturæ oriuntur, ideſt velle quidquid boni ad præſentem pertinet vitam*.

Tertio probatur depromptis ex Auguſtino rationibus: quarum prima eſt. Gentilis, aut quilibet impius nullam veram & Chriſtianam virtutem exercens, ſed moralem duntaxat, honeſto tamen fine, non improbo ac perverſo, poſt hanc vitam non punietur propter morales virtutes, ſed potius minori afficietur ſupplicio pœnas pendens tantum infidelitatis, vitiorumque ſuorum. *Minus enim Fabricius, quam Catilina*

tilina punietur, non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus, non veras virtutes habendo, ſed a veris virtutibus non plurimum deviando, inquit S.Pater lib. IV. contra Jul. cap.3. At opus, quod exercentes minus deviamus a veris Chriſtianiſque virtutibus, mulctamque vitamus acerbiorem, nequit eſſe peccatum. Peccata ergo non ſunt opera moralium virtutum, quæ interdum ab impiis, & a Gentilibus exercentur. Inſuper quæ habent retributionem ſempiternam, ſunt virtutes, quatenus virtus ad hanc retributionem refertur, ideſt virtutes veræ, undequaque bonæ, & chriſtianæ. Quæ ergo habent in præſenti vita mercedem, virtutes erunt, prout virtus ad præſentem vitam ſpectat, nimirum virtutes humanæ, ſeipſis a naturali ordine non deflectentes, ac bonæ moraliter. Sed Gentilium virtutes quandoque temporalem mercedem obtinuerunt, & ſi ad veram pietatem, verumque Dei cultum fuiſſent relatæ, fuiſſet iis æternum quoque præmium retributum. Igitur virtutes erant humanæ, bonæ moraliter, ac ſeipſis a naturalis ordinis inſtitutione non deflectentes. Probatur minor ex his, quæ S. Pater narrat lib. V. de Civ, Dei cap. 12. de Virtutibus Romanorum, quibus voluit Deus regnum impertiri, *quod tempore eſſet poſterius, ſed imperii latitudine, & magnitudine illuſtrius: idque talibus hominibus potiſſimum conceſſit ad domanda gravia mala multarum gentium, qui cauſſa honoris laudis & gloriæ conſulerent patriæ, in qua ipſam gloriam requirebant, ſalutemque ejus ſaluti ſuæ præponere non dubitarent, pro uno iſto vitio, ideſt amore laudis, pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes*. Geſta itaque a Romanis pro incolumitate patriæ, ſecundum ſe bona erant, utpote publicum bonum illis ſibimet præferentibus, ideoque meruerunt grandiorem, ampliöremque rempublicam: quanquam & opera iſta bona ſuperbo fine vitiarunt, omnia gerentes ob laudis cupiditatem, ut ibidem explicat S.Pater. Verum hoc non operis vitium fuit, ſed ipſorum ambitio: cujus etiam ambitionis pravitatem poterant lumine naturali deprehendere, id enim nec fugit Horatium, qui ad reprimendam dominandi libidinem, ut Auguſtinus animadvertit proximo cap.13., ſcripſit in Carmine Lyrico lib.2. ad Saluſt.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Præclara pariter ſunt, quæ de iiſdem Romanis ſcribit S. Pater Epiſt.v. ad Marcellinum prope finem: *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus; etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ illos etiam in æternam civitatem poſſet ſalubri religione perducere, cuſtodientes tamen quandam ſui generis probitatem, quæ poſſet terrenæ civitati conſtituendæ, augendæ, conſervandæque ſuffi-*

Digitized by Google

ſufficere. Deus enim ſic oſtendit in opulentiſſimo, & præclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam ſine vera religione virtutes, ut intelligeretur hac addita fieri homines alterius civitatis, cujus rex veritas, cujus lex caritas, cujus modus æternitas. Huc ſpectant exempla e ſacris literis petita. Obſtetrices enim Ægypti Exodi 1. v. 20. laudantur, & mercedem conſecutæ ſunt, quoniam Hebræorum maſculos non præfocarunt. Et Nabuchodonoſor cap. 29. Ezech. accepit boni operis mercedem, poſſeſſionem terræ Ægypti. In quem locum affirmat Hieronymus, *etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio reperiri.* Quod & repetit in cap. viceſimum ſecundum Matthæi.

Poſtrema ratio eſt, quoniam S. Pater in IV. contra Julianum cap. 3. admittit virtutis definitionem traditam ab Ethnicis Philoſophis, *Virtus eſt animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus:* quamquam S. Pater ibidem commonet, quod ii ignari ſupernaturalium bonorum, & originariæ infectionis, *verum dixerunt, ſed quid ſit conſentaneum liberandæ ac beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt.* Igitur honorare parentes, erogare ſtipem pauperi, & alia quæ propter honeſtatem operum etiam a Gentibus gratia deſtitutis perficiuntur, tametſi ad liberandam & beatificandam naturam mortalium non valeant, naturæ modo, & rectæ rationi ſunt conſentanea; & virtutes, non quidem Chriſtianæ, & ad veram pietatem pertinentes, ſed moraliter bonæ, non vitia, aut peccata, ſunt appellanda.

Propos. II. Virtutes infidelium, ut plurimum, ſunt germen inutile & marceſcens, quemadmodum ſcribit Proſper, nimirum, cum ſit in illorum corde radix cupiditatis, ſolent bona opera aut ad inanem gloriam, aut ad voluptatem referri. In eo autem caſu nullus negat hujuſmodi virtutes vitio aut philautiæ, aut inhoneſtatis labefactari.

Demonſtratur primo ex ſacris literis. Matth. VI. 23. habetur: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit.* Quæ verba explicans S. Pater lib. 4. contra Jul. cap. 3. num. 33. ait: *Hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque quod facit.* Intentio autem infidelium, & impiorum, ut plurimum, vitioſa eſt, ergo etiam omnia opera erunt ut plurimum germina inutilia & infecta. Probatur minor, nam infidelium intentio, ut mox demonſtrabo, vel ad cultum inanium Deorum, vel ad ſuperbiæ typhum protendit, omneſque improbi ſolent intentionem dirigere ad commutabile illud bonum, cujus cupiditate detinentur. Præterea Evangeliſta proximo cap. VII. v. 18. *Non poteſt* (inquit) *arbor mala bonos fructus facere.* Eſt autem homo infidelis, aut impius arbor mala, non quatenus homo eſt, ſed quatenus in ſe malam voluntatem habet, a qua peccata veluti a radice naſcuntur. Idque appoſite explicat S. P. eodem loco num. 30. dicens: *Non itaque in quantum homo eſt, quod eſt opus Dei, ſed in quantum malæ volun-*

voluntatis eſt, quiſque arbor mala eſt, & bonos fructus facere non poteſt. Vigente ergo voluntate mala, cui obtemperare ſolent increduli & *habitualiter* improbi, neceſſe eſt, ut marceſcant germina virtutum inde erumpentia. Rurſus impii *fornicantur* a Domino, ut legimus Pſ.72. v.23. & Jerem. V. 7. ſcilicet errant in *adinventionibus* ſuis, atque oblectantur illicitis. In animo itaque fornicante ac turpia oblectamenta appetente, pudicitia & virtus quælibet in ſola mente habitans, etiamſi corpore exerceatur, permanere non poteſt.

Deinde probatur theſis experimento ſimulque auctoritate Auguſtini. Nam Romanos, qui amore laudis vehementiſſime tangebantur, *pro iſto uno vitio pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes*, nunquam vera virtute claruiſſe demonſtrat S. P. citato cap. 12. lib.v. de Civ.Dei, propterea quod non ſit vera virtus, *niſi quæ ad eum finem tendit, ubi eſt bonum hominis, quo melius non eſt*. Quod ſi aliqui gloriæ contemptores fuerunt, ut exemplis commonſtrat S.P.cap.19. ejuſdem libri, ob dominationis cupiditatem beſtias ſuperarunt, *ſive crudelitate vitæ, ſive fluxu luxuriæ*. Eapropter Julianum deprædicantem Romanorum virtutes, ut everteret gratiæ neceſſitatem S. Doctor lib.4. cap.3. num.26. his verbis alloquitur: *An forte & iſtis, qui exhibuerunt terrenæ Patriæ Babylonicam dilectionem, & virtute civili, non vera, ſed veriſimili, dæmonibus, vel humanæ gloriæ ſervierunt, Fabriciis, videlicet, & Regulis, & Fabiis, & Scipionibus & Camillis, ceteriſque talibus, ſicut infantibus, qui ſine baptiſmate moriuntur, proviſuri eſtis aliquem locum, inter damnationem, regnumque cælorum?*

Ultimo probatur ratione, quam affert ibidem Auguſtinus num.19. Ad cognoſcendum utrum virtus aliqua vera ſit, non ſolum intueri debemus quod agitur, ſed etiam cauſſa quærenda eſt, cur agatur. Non enim officiis, ſed finibus virtutes diſcernuntur a vitiis. Alioqui veras virtutes dicendum erit eſſe in avaris, *cum lucrorum vias prudenter excogitant, cum pro acquirenda pecunia ſæva, atque aſpera multa fortiter tolerant, cum varias cupiditates quibus ſumptuoſe vivitur temperanter ſobrieque caſtigant, cum abſtinent ab alieno, & de ſuo ſæpe amiſſo contemnunt, quod videtur ad juſtitiam pertinere, ne jurgiis & judiciis plura conſumant*. Hæ quidem virtutes tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ & veræ cenſendæ ſunt. Conſimili ergo ratione quicquid a Gentilibus agitur voluntate infideli, atque elata, appellari germana virtus non debet.

Propositio III. Alio quoque ex capite, quæ ſine Chriſti gratia ab infidelibus peraguntur nequeunt inter virtutes connumerari, ſcilicet, quia nihil conferunt ad veram & Chriſtianam pietatem: ſive, ut inquit Proſper in altera parte Epigrammatis, hujuſmodi virtutibus mens ad cæleſtem beatitudinem non enititur.

Hæc

Hæc propoſitio demonſtratur omnibus argumentis, quibus de H. Pelag. cap. ultimo probatum eſt, morales virtutes nullatenus *poſitive* diſponere ad gratiam. Probat autem S. Pater contra Pelagianos hanc veritatem argumentis innumeris. Memorato lib. IV. contra Jul. cap.3. oppugnans data opera hæreticum negantem Dei donum eſſe virtutem, eamque tribuentem naturali hominum voluntati; num. 15. evincit Dei gratiam neceſſariam eſſe non ſolum ad capeſsendam perfectionem, ſed etiam ut talis gratiæ opitulationem mereamur; alias ſi homo poſset ſine gratia *ad aliquid laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari*, poſſet gloriari in libero arbitrio, *ac ſic priorem dare, ut retribuatur illi, eoque modo gratia jam non ſit gratia, quia non eſt gratuita*. Appellat prox. num.16. *acerbiſſimos gratiæ inimicos*, qui dicunt *alienos a fide abundare virtutibus, in quibus ſine adjutorio gratiæ ſolum eſt naturæ bonum, licet ſuperſtitionibus mancipatum*. Pergit num.17. demonſtrare non eſſe in infidelibus veram juſtitiam, nec veram ſapientiam, tum quia inde ſuperbia recedunt quo appropinquant intelligentia; tum etiam quia ſi per naturam voluntatemque vera haberetur juſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſſet, nec non per naturam compararetur Dei regnum, cum ipſum juſtitia ſit, & retribuatur juſtitiæ. Demonſtrat num.18. eos qui in agone decertant, & ab omnibus ſunt continentes, contendere ut corruptibilem coronam accipiant, ideoque cum ab hujus cupiditate non ſe contineant, veram continentiam nequaquam habent. Numero 18. definit virtutem per ordinem ad ſalutem, veramque felicitatem, ideoque quicquid ſine gratia peragitur, nonniſi virtutem Stoicam & a recto fine deviantem appellat. Urget in ſequentibus Apoſtolicam ſententiam, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, accipiens *fidei* nomen, non ut quidam exponunt pro ſolo naturalis conſcientiæ dictamine; id enim ad refellendum Julianum fuiſſet prorſus ineptum, ſed pro ſuperna inſpiratione illius gratiæ, quam hæreticus evacuare nitebatur. Tandem poſt longam diſputationem, *Scito* (inquit num.33.) *nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, ſine Dei gratia, quæ datur per Unum Mediatorem Dei & hominum, nemini poſſe conferri, per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci*. Indubitatum eſt igitur, virtutes infidelium veras non eſſe, in quantum virtus ad capeſſendam beatitudinem viam ſternit.

Propositio IV. Cum erret ſapientia mundi per omnes calles, ut poſtrema parte Epigrammatis docet Proſper, quicquid boni infideles patraverunt, dicendi ſunt non ſine ſuperna illuſtratione ut plurimum patraſſe: non tamen eis neceſſaria fuit, aut eſt, ad non peccandum Fides *habitualis*, nec gratia remiſſionis peccatorum.

Prima propoſitionis pars eſt Auguſtini; altera & Auguſtini, & omnium Catholicorum. Prima ergo pars demonſtratur iis argumentis,

quibus proximo capite comprobabitur neceſſitas divinæ gratiæ ad opus morale bonum undequaque. Deinde probatur teſtimonio Auguſtini, qui eodem cap.3. contra Julianum num. 32. ait: *Ex quo colligitur etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui bene utitur malis*. Epiſt. etiam 130. nunc 144. laudata Polemonis continentia, per quam liberatus fuit a dominatu luxuriæ, inquit, *Tamen ne idipſum quidem, quod melius in eo factum eſt, humano operi tribuerim, ſed divino*. Neque hoc loco, ut quidam putant, donum continentiæ tribuitur ab Auguſtino divino operi naturali; nam licet ibidem commemoret formam, vires, ſalutem, & alia bona corporis, quæ non ſunt niſi a Deo Creatore, & perfectore naturæ: ea nihilominus memorat, ut argumentum faciat a fortiori; nam ait: *Quanto magis animi bona donare nullus alius poteſt?* Et mox ſenſum ſuum aperiens addit: *Polemo ergo ſi ex luxurioſo continens factus ita ſciret cujus eſſet hoc donum, ut eum abjectis ſuperſtitionibus Gentium pie coleret, non ſolum continens, ſed etiam veraciter ſapiens, & ſalubriter religioſus exiſteret, quod ei non tantum ad præſentis vitæ honeſtatem, verum & ad futuræ immortalitatem valeret*. Ubi ex verbis Sap. VIII. *Nemo eſſe poteſt continens, niſi Deus det*, probat Auguſtinus continentiam Polemonis fuiſſe ex Gratia, quod facit etiam eodem textu, eodemque argumento lib. IV. contra Julianum cap.3. num.18. ubi certiſſime de Gratia ſupernaturali inſtituit diſputationem. Neque naturale donum eſt, quod addita Fidei ſapientia ad immortalem vitam perducit. Quamobrem haud recte exponitur de Gratia ordinis naturalis quod ſcribit S. Doctor de caſtitate Polemonis.

Altera propoſitionis pars demonſtratur 1. ex Scripturis commendantibus Lucæ XVIII. Publicani humilitatem, & Act. X. eleemoſynas Cornelii Centurionis; ubique autem peccatores ad converſionem & pœnitentiam hortantibus. II. ex definitionibus Conciliorum, Romanorumque Pontificum allatis priori probatione primæ Propoſitionis. III. Ex Auguſtino, qui de Præd. SS. cap. 7. ait memoratum Cornelium bene fuiſſe operatum, *antequam in Chriſtum crederet*: De Sp. & lit. cap. 28. affirmat ſine aliquibus bonis operibus *difficillime vitam cujuslibet peſſimi hominis inveniri*: in Epiſt. ad Sixtum docet *Fidem impetrare remiſſionem peccatorum*. Tractatu 44. in Joannem ſcribit, peccatores *confeſſione mereri juſtificationem, quomodo cæcus illuminationem*. IV. Tandem demonſtratur ratione: nam quiſquis nititur redire ad gratiam, Deum orat, & confitetur peccata; recte operatur, quærit ſalutem animæ, & Deo obtemperat: & tamen contingit ſæpenumero ut nondum adeptus ſit peccatorum ſuorum remiſſionem. Fiunt ergo ſine gratia *habituali*, ſive nondum remiſſo peccato, bona opera plurima, quibus ad juſtificationem obtinendam diſponimur.

An

Ad Objecta in contrarium responsio.

Diſpoſita præcedenti ordine diſputatione de Operibus Infidelium, nihil penitus negocii faceſſunt argumenta hæreticorum. Qui primo loco objiciunt: Apoſtolus ad Rom. XIV. verſu ultimo ait, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. Infideles fide deſtituti ſunt. Ergo quicquid infideles operantur, peccatum eſt. = Reſp. diſt., & explico Apoſtolicam ſententiam, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ſcilicet, opera quæ eliciuntur ab homine veri Dei cognitione privato, infideli voluntate ad cupiditatem & jactantiam referuntur, & philautiæ vitio ut plurimum corrumpuntur, concedo majorem: & hujus propoſitionis veritas theſi 2. demonſtrata eſt. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ita ut nullus Gentilium antequam Chriſto ſe devoveat, & *habituali* fide exornetur, poſſit recta voluntate operari, ſive per gratiam actualem, ſive, ut aliis Theologis placet, per lumen honeſtatis ingenitum, nego: & veritas hujus propoſitionis liquet ex theſi quarta. Diſtinguo etiam minorem. Infideles deſtituti ſunt fide *habituali*, & cum gratia ſanctificante conjuncta, quam ſolam veram gratiam eſſe Bajus & Quenellus exiſtimarunt, concedo. Deſtituti ſunt, dum recte & cum divina acceptatione operantur, omni gratia fidei *actualis*, & ingenito rationis lumine, in quo idea honeſtatis veritatiſque refulget, nego minorem. Etenim in infidelibus imaginem Dei non eſſe omnino detritam vidimus in I. Propoſit. Adeſſe etiam illis quandoque cognitionem aliquam veri Dei gratia quoque inſpiratam, oſtendimus De H. Semipelagiana cap. IV. præclaro teſtimonio Auguſtini ſcribentis de Cornelio cap. 7. de Prædeſt. SS. *Nec tamen ſine aliqua fide donabat, & orabat*. Reſp. 2. eo ſenſu omne quod non eſt ex fide peccatum eſſe, quatenus ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, neque operibus ſine gratia factis, qualia fuerunt antiquorum Romanorum, poteſt ineſſe vera ratio virtutis, per quam ad æternum Dei regnum perduci poſſimus. Quod in tertia propoſitione fuit explicatum.

Objiciunt 2. Matth. VII. v. 18. habetur, *Non poteſt arbor mala fructus bonos facere*: Quilibet infidelis eſt arbor mala: Ergo non poteſt fructus bonos facere. = Reſp. Diſt. minorem: Quilibet infidelis eſt *arbor mala*, in quantum habet in ſe malam voluntatem, quæ eſt radix malorum operum, & qua de bono opere in ſe non in Domino gloriatur, concedo. Eſt *arbor mala*, dum malam voluntatem honeſta cognitione, & Dei gratia repellit, nego. Vide quæ diximus 2. propoſitione. Solvitur eadem ratione quod opponunt ex cap. VI. v. 23. *Si oculus tuus fuerit nequam*, &c. Exponitur enim nomine oculi animorum intentio.

Arguunt 3. in Epiſt. ad Titum cap. I. v. 15. legitur, *Omnia munda mundis, immundis autem nihil eſt mundum*. = Reſp. eodem pacto, non

non eſſe immundam voluntatem, quæ honeſta cogitatione dirigitur; nec, opitulante gratia, agit ob illecebras prementis cupiditatis. Retorquentur etiam iſtiuſmodi argutationes. Enimvero juſtus, qui eſt *arbor bona*, & ob gratiam ſanctificantem cordis habet munditiam, fideique *oculum* lucidum ac ſupernis flammulis irradiatum, non omnia agit inculpate & ex motivo ſanctæ dilectionis, cum frequenter in peccata venialia prolabatur, atque ad inſtar fructiferæ arboris, bona adhuc perſiſtente radice, aut ſterilis ſit, aut fructus proferat immaturos. Ita infidelis & impius, cui ineſt radix culpæ, ac pravæ cupiditatis, interdum inſpiratione divina virtuoſe operatur; quemadmodum arbor ſterilis ac ſylveſtris flores ac frondes emittit, atque ſi ramuſculus aliquis inſeratur, nonnullos etiam ſalubres fructus producit.

Objiciunt 4. Quicquid ſine caritate fit, juxta Auguſtinum perverſum & inordinatum eſt: Quicquid agunt infideles & impii, fit abſque caritate: Ergo perverſum, & inordinatum eſt. Ma. prob. nam S. Pater de Grat. & lib. arb. cap. 18. ait: *Præcepta caritatis tanta & talia ſunt, ut quicquid ſe putaverit homo facere, ſi fiat ſine caritate, nullo modo fiat bene*. Et lib. de Grat. Ch. cap. 26. *Ubi non eſt dilectio, nullum bonum imputatur, nec recte opus bonum vocatur*.

Reſp. diſt. ma. Quicquid fit abſque caritate *habituali*, ideſt ſine illa gratia, cujus primus effectus eſt remiſſio peccatorum, qualem gratiam tantummodo Bajus & Quenellus propugnarunt, non recte opus bonum vocatur, nego majorem. Quicquid fit abſque caritate *actuali*, & gratia quæ juſtificationem præcedit, non eſt opus rectum ac bonum undequaque, & ad ultimum finem, æternamque vitam perducens, concedo. Item concedo non eſſe bonum honeſtum, ſi corrumpatur vitio philautiæ, atque ad creaturam ultimo referatur. An vero ut honeſtum ſit omnique vitio careat, neceſſaria ſit gratia ſupernaturalis, quæſtio eſt ſcholaſtica nullo modo pertinens ad dogma nunc propugnatum; & de hac quæſtione mox dicam. Porro Auguſtinus præter gratiam *habitualem* agnoſcit *actualem*, eamque in Epiſtola ad Sixtum diſtinguit a remiſſione peccatorem, & in locis plurimis appellat inchoatam juſtitiam. Eamdem fatetur præceſſiſſe in Centurione, reperiri in Catechumenis, & non ſemel in infidelibus: atque diſputans adverſus Pelagianos ubicunque gratiam commendat, loquitur de omni ſerie auxiliorum, quibus ad vitam æternam proxime, aut remote diſponimur. Quare ſententia Auguſtini evertit opinationem Novatorum illorum, a quibus nulla gratia admittitur præter *habitualem*, neque opus aliquod in peccatore, niſi perverſum atque damnabile.

CA-

CAPUT III.

Diſputatur an ad peragendum opus moraliter bonum, quod nec in ſe, neque in intentione operantis vitioſum ſit, requiratur divinæ gratiæ adjutorium.

EPIGRAMMA.

UT quædam tenues maculæ in ſplendore piorum,
Major virtutum quas vacuat numerus,
Æternæ donis nequeunt obſiſtere vitæ,
Nec merita obſcurat grandia culpa levis;
Sic aliquid plerumque boni pars impia geſtat,
Magni mole mali quod facile obruitur.
Nec prodeſt quiddam rectè ſapuiſſe malignis,
Si verum & ſummum non coluere Deum.
Una Fides igitur, ſpes una eſt, atque amor unus,
Quo fiat juſtus, ſitque beatus homo;
Nam bona, quæ pravis naturæ ex dote ſuperſunt;
Augent peccati pondera, non minuunt.

PRÆNOTATIO.

In quæſtione, quam nunc propono, celeberrima eſt omnium fere Noſtratium ſententia, poſſe quidem hominem abſque ſpeciali gratia bonum agere *ex objecto*, ſive ſpectato virtutis officio, ut prima parte Cap. præcedentis demonſtratum eſt; at ſi inſpiciatur finis, negant hujuſmodi opus bonum eſſe, cum in ſummum bonum minime referatur. Hanc enim conditionem operi, quod nulla ex parte vitiatum ſit, neceſſariam eſſe propugnant. Ita ex noſtris defendunt Gaſpar Caſalius de Quadripartita Juſtitia lib. 1. cap. 32. Gregorius Ariminenſis in 2. diſt. 26. Cardinalis Noriſius in Vindiciis cap. 3. §. 4. & cap. 4. §. 5. Petrus Manſo in Opere de Virt. Infidel. & in Vindiciis Noriſianis, Leonardus Vanroy de Act. Humanis cap. 1. Q. 2. Antonius Guerrero Theologiæ moralis Tract. v. §. 2. aliique communiter. His ſubſcribunt Franciſcus Macedo in libro, cui titulus, *Mens vera Auguſtini* pag. 211. & ſequentibus, & in Cortina Theſi 61. & 63. Atque de relatione Operum omnium in Deum idem tenent Cardinalis Bona de Vita Chriſtiana 1. P. §. 29. Natalis Alexander Tom. 2. Th. Moralis lib. 3. Reg. 57. Ubigant Tract. 3. q. 4. Exam. 3. Lacroix lib. v. de Peccatis dub. 1. q. 34., atque Doctores alii bene multi.

Præſcindendo ab hac quæſtione de neceſſitate referendi omnia opera

ra noſtra in Deum ſaltem *virtualiter*, neceſſitatem gratiæ ad omne opus bonum morale & honeſtum nullo infectum vitio ſuperbiæ defendunt Gabriel Vaſquez 1.2. diſp. 190. Ripalda diſp. 20. ſect. 6. num. 25. & noſter Baſilius Poncius Relect. de neceſſit. Grat. cap. 5. 7. & 15. Itaque hæc ſententia imperite a nonnullis tanquam accedens ad errores Quenelli, & Baji refellitur, non ſolum ob viros eximios nuper commemoratos; verum & ob maximam hos inter, ac Novatores, ſententiarum diſcrepantiam. Primo enim Noſtratium ſinguli abſque ullo vitio eſſe fatentur in unoquoque, quantumvis improbo homine appetitum beatitudinis, quem *natura in malis ſuis non potuit amittere*: deinde negant motus indeliberatos ad damnationem imputari, contra impiam Novatorum iſtorum doctrinam. Admittunt inſuper actualem gratiam ſine remiſſione peccatorum cum Catholicis omnibus, quum illam denegent Theologicorum Dogmatum inverſores. Ac præterea concedunt a paganis, ac ſceleſtiſſimis aliquid boni interdum fieri per gratiæ adjutorium, adverſus Bajum, ejuſque gregarios. Non ergo uno tantum, ſed titulis pluribus noſtri Ordinis Theologi a Sectariis diſcriminantur.

Ad Vaſquesium quod attinet; docet is ad opera bona moralia ſpeciale gratiæ auxilium requiri; ſed gratiam hanc naturalem eſſe contendit, indebitam tamen, & ex meritis Chriſti provenientem. Qua in re Vaſquesium reprehendunt cum Franciſco Suarez docti viri complures. Si enim, inquiunt, gratia naturalis dici poſſit, & ſancta cogitatio congrua excitans voluntatem ad opera honeſta ad ordinem naturæ pertineat, & tamen ex meritis Chriſti conferatur; defendi poterit hæreſis Pelagiana gratiam in ipſa natura conſtituens. Addunt non ſufficere ad gratiam, quod indebitum donum ſit, & poſſit a Deo ſine ulla injuria denegari; cum etiam majus ingenium, melior complexio, atque optima educatio non omnibus concedantur, & nihilominus *Gratia Salvatoris* appellari non valeant. Verum, etſi in explicanda Gratiæ congruæ natura ego plurimum a Vaſquesio diſſideo, quoniam ille congruam vocationem putat, quæ in tali temporis, vel loci circumſtantia Deo largitore ſubminiſtratur; in hac tamen parte arbitror immerito fuiſſe reprehenſum. Dum enim honeſtam cogitationem inſpirari ob Chriſti merita tam diſerte pronunciat; profecto quantum ad gratiæ ſubſtantiam pertinet, ſupernaturalem fatetur, & a Pelagio diſcordat. Naturalem itaque appellat, in quantum cogitatio congrua præveniens opera moraliter bona, V. G. honorem Parentibus exhibendum, aut eleemoſynam dandam pauperi, non proponit objectum ſupernaturale, ſed intra naturæ ordinem, amandum, aut fugiendum honeſto fine, qui ab homine concupiſcentia jactato nequit haberi abſque gratia. Hoc ſenſu celebriores Scholaſticos propugnaſſe veram Chriſti Gratiam ordinis naturalis commonſtrat eximius Theologus Baſilius Poncius citato cap. v. Diſſolvit etiam præmiſſum Suareſii argumentum; primo quia

inge-

Digitized by Google

ingenium & complexio non ſunt per Suareſium effectus prædeſtinationis divinæ, quemadmodum eſt bonus uſus ingenii, & complexionis, & bonum opus virtutis factum ex honeſta cogitatione: quod Suarez docet lib.1. de Grat. cap. 15. num. 4. & 6. Cum itaque prædeſtinatio ſit præparatio gratiæ; ipſi gratiæ deputandus eſt bonus uſus ingenii, non ingenium ipſum, membrorumque complexio. Deinde hæc duo, ingenium, & complexio originem habent ex cauſſis ſecundis naturaliter operantibus: at non ita honeſta illa cogitatio. Quamquam enim naturale ſit, quod mihi objectum occurrat, V.G. pauper petens eleemoſynam, animumque meum ad pietatem commoveat; tamen cum is vehementius trahatur amore ſui, quam exterioris objecti, & magis corpore quam ſpiritu, niſi gratia frenetur: nequit ea motio eſſe efficax & congrua, niſi ſuperet contrariam animi affectionem, ac dominantem cupiditatem; quod divini muneris eſt, non vis nativa objecti. At de ſententia Vaſqueſii tantum.

Eſt enim altera in Scholis communior, honeſtam cogitationem moralem excitantem quoque voluntatem ad opus faciendum non alium exigere Dei operantis concurſum, præter illum, qui naturali communique lege providentiæ preſto eſt unicuique. Ita cenſent Soto, Bellarminus, Suareſius, & alii plurimi laudati a Franciſco Macedo pag. 210: & hanc eſſe communem ſententiam Thomiſtarum liquet ex Goneto Q. 1. de neceſſitate Gratiæ art. 3. §. v. Tenent enim hi Theologi & vigere adhuc poteſtatem naturalis arbitrii ad peragenda opera moralium virtutum, & hæc ſeipſis in Deum ultimum finem referri per relationem ſibi intrinſecam, atque, ut verba ipſa Goneti uſurpentur, *in ipſa entitate actus imbibitam*. Quare ut ſint bona neceſſe non eſt, ut referantur voluntate operantis, & gratia dirigente. Perpauci tamen hujus ſententiæ Aſſertores largiuntur arbitrio poteſtatem omnia opera moralia etiam ardua adimplendi; ad hæc enim multi gratiam neceſſariam eſſe propugnant: quæ videtur eſſe ſententia D. Thomæ in 2. 2. q. 109. art. 2. & defenditur ab Eruditiſſimo Viro Iſaaco Haberto lib. 1. cap. x. num. 4.

In tanta opinionum diſcrepantia, quoniam pugnare cum omnibus fere Theologis temeritatis nota eſt, deſerere autem ſigna Majorum rebellionis, atque dedecoris, utriuſque partis argumentationes producam, meam opinationem, ut ſpero, lectoribus non injucundam infimo loco ſubjiciens. Quod priuſquam facio; oportet, ut ad phyſiologiam ſublimiorem Ariſtotelica, quam prædicti omnes Auctores ſecuti ſunt, animum revocemus, & nonnulla de vitiorum origine præmittamus. Demonſtravi in prima librorum meorum parte legem incommutabilis veritatis, qua unuſquiſque judicat de objectis menti obverſantibus, non eſſe ſpeciem aliquam creatam hauſtam a ſenſibus, ſed Deum ipſum, ut docet S. Pater de Vera Religione cap. xxx. ſcribens, *Hæc lex, cum ſit omnino incommutabilis, mens vero humana, cui talem le-*

gem videre conceſſum eſt, mutabilitatem pati poſſit erroris, ſatis apparet ſupra mentem noſtram eſſe legem, quæ veritas dicitur. Nec jam illud ambigendum eſt, incommutabilem naturam, quæ ſupra rationalem animam ſit, Deum eſſe. Vitioſum ergo eſt omne opus, quod ab illa incommutabili lege veritatis proponentis quid honeſtum ſit, quid inhoneſtum, deflectit; unde S.Pater eodem libro cap.20. ita vitium definit: *Eſt autem vitium animæ rationalis voluntas ea faciendi, quæ vetat ſumma & intima veritas.* Sane ſi rationalis anima hanc veritatem in ſe, & abſque ullo velamine conſpiceret, quomodo contingit in patria, nunquam fieret vitioſa, quoniam nulla apparenti mutabilium bonorum deciperetur imagine. *Malum non erit* (inquit ibidem S. Doctor) *cum oculi fuerint recreati, & lucem ſuam congruenter aſpexerint.*

Eſt itaque juxta Auguſtini principia vitium, quando rationalis anima diligens bonum, quod infra illam ordinatum eſt, defluit a bono æterno ad bonum temporale, a bono intelligibili ad bonum ſenſibile, a bono ſummo ad bonum infimum; &, dum ordinem ſuum peragit mutabilitas temporum, *putat eſſe primam ſpeciem, quæ omnium infima eſt natura, quam per lubricos ſenſus caro male docta nunciaverat: & etiam dum arbitrans ſe tenere divinæ providentiæ diſciplinam uſque ad inviſibilium rerum imagines pervenit, ſed neſciens oculorum concupiſcentiam ſe trahere, falſa cogitatione diſtenditur.* Id vero in ſtatu corruptæ naturæ quam facile eveniat, explicat proximo capite 21. Auguſtinus hæc ſcribens: *Temporalium enim ſpecierum multiformitas ab unitate Dei hominem lapſum per carnales ſenſus diverberavit, & mutabili varietate multiplicavit ejus affectum. Ita facta eſt abundantia laborioſa, & ſi dici poteſt copioſa egeſtas, dum aliud & aliud ſequitur, & nihil cum eo permanet;* paucíſque interjectis, *Nunc vero corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, quia rapitur in ordine ſucceſſionis extrema corporum pulchritudo.* Habes explicatam a magno Auguſtino originem vitiorum. Erit ergo ex oppoſito virtus, cum humanum opus intimæ ac ſummæ veritati erit conſentaneum, non rationi quæ inferius trahatur a multiformi temporalium ſpecierum imagine. Nam in Auguſtiniana Schola *non eſt vera virtus, niſi quæ ad eum finem tendit, ubi eſt bonum hominis, quo melius non eſt,* inquit S. Pater de Civit. Dei lib.v. cap.12. Et revera, ſi virtus in eo non apparet, qui ab alio deprimitur ac ſuperatur; neque in animo virtus erit, dum ab æquali vel inferiori flectitur ac dejicitur. Hæc ſententiam meam proponendam, cum aliis primum honorem dedero, facile expedient.

Propositio. Plerumque, ut loquitur Proſper, impii aliquid boni gerunt, quod facile majori vitio obruitur, & dehoneſtatur. Sine cultu veri Dei hoc non prodeſſe ad ſalutem, & ſine gratia ad beatitudinem non conferre, ſententia Proſperi eſt ſuperius comprobata. An vero bonum

bonum illud opus ſine gratia patratum vitio careat, diſputant in utramque partem Scholaſtici.

Et priores quidem hujus theſis partes cap. præcedenti ſunt demonſtratæ. Nunc præcipua Theologorum momenta diſcutiam. Itaque Auguſtinenſes noſtri neceſſitatem gratiæ ad omue opus morale etiam ordinis naturalis, quod ſit bonum undequaque, hiſce argumentis propugnant. Primo Joannis 15. habetur: *Sine me nihil poteſtis facere.* Concilium Arauxicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum.* Quicquid igitur boni facit homo, eſt a Deo.

Reſpondent Adverſarii ſenſum Scripturarum, & Conciliorum eſſe, quod nemo poteſt aliquid facere ſpectans ad veram pietatem & juſtitiam, niſi per gratiæ adjutorium. Id enim inſinuat S. P. Auguſtinus de Grat. Ch. cap. 26. ſcribens: *Gratiam Dei ſic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni ſine illa, quod ad pietatem pertinet veramque juſtitiam, fieri poſſe non dubitet.* PP. Conc. Carthagin. in Epiſt. ad Zoſimum pariter affirmant, *ſine gratia nihil fieri veræ ſanctæque pietatis.* Concilium etiam Arauxicanum II. can. 7. explicat verba Joan. 15. *Sine me, &c.*, *quod per naturæ vigorem nihil fieri poteſt, quod ad ſalutem pertineat vitæ æternæ.* Idem docet S. Proſper ad Capitula Gallorum cap. VIII. Eodem ſenſu inquiunt definiri ab Auguſtino & a Synodo Arauxicana, quod nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum, quoniam liberum arbitrium ob originariam noxam attenuatum magnam habet ad peccandum pronitatem, & nihil boni ad juſtitiam veram ſpectantis elicere poteſt ſine Dei munere. Tandem nec bona opera moralia ſine Deo peraguntur, cum requiratur ad ea concurſus ſupremæ Cauſſæ, in ordine tamen naturalis providentiæ.

His non acquieſcunt primæ ſententiæ Auctores. Enim vero inter veram juſtitiam, & vitium, nullum per Auguſtinum datur medium, quomodo medium non eſt aliquod inter æternum, & incommutabile bonum, in quod ultimo tendit virtus, & inter bonum commutabile ac temporale, in quod vitioſum opus refertur: Quam eſſe ſententiam Auguſtini conſtat ex lib. IV. contra Jul. cap. 3. & V. de Civit. Dei cap. 12. Si ergo concedas non poſſe hominem ſine gratia facere aliquid pertinens ad veram pietatem, atque juſtitiam; etiam fatearis opertet, non poſſe peragere aliquod bonum, quod tale ſit undequaque, neque ab intima virtutis lege deflectat. Deinde Auguſtinus, & Concilium Milevitanum & Arauxicanum, docent hominem non habere de ſuo niſi mendacium & peccatum. At opus moraliter bonum nequit eſſe pecatum, aut mendacium; igitur a ſolo homine tale opus prodire abſque gratia non poteſt. Inſuper laudatus canon 22. Arauxicanus deſumptus eſt ex Auguſtino Tract. V. in Joannem. Ubi S. Pater ait: *Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur. Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quid autem homo habet veritatis, atque juſtitiæ, ab illo fonte eſt,*

 quem

quem debemus ſitire in hac Eremo, ut ex quaſi guttis quibuſdam irrorati, & in hac peregrinatione interim conſolati, ne deficiamus in via, venire ad ejus requiem, ſatietatemque poſſimus. Si ergo qui loquitur mendacium de ſuo loquitur; qui loquitur veritatem de Deo loquitur. Accipit ergo Auguſtinus mendacium prout opponitur veritati, & peccatum prout adverſatur juſtitiæ. At quod veritati ac juſtitiæ opponitur, morale bonum a nullo hominum appellabitur. Nemo igitur habet de ſuo bonum aliquod etiam morale, ideſt, a veritatis regula non deflectens. Poſtremo quod reſponſum eſt de concurſu naturali, facile retunditur; quoniam Concilia & PP. urgent ea verba, *Sine me nihil poteſtis facere* adverſus Pelagianos negantes ſupernaturalis gratiæ adjutorium;eoſque etiam perſtringit Synodus Arauxicana. Ac præterea concurſus ordinis naturalis non deeſt homini mentienti & peccanti; nec tamen recte dicitur hominem ſine Deo peccare, & mentiri non poſſe; ſed cum eodem Evangeliſta dicendum eſt, *Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur*: & cum Auguſtino, *Liberum arbitrium ad malum ſeipſo ſufficit*. Iccirco his verbis, *Sine me nihil poteſtis facere*, demonſtratur concurſus ſupernaturalis ordinis.

Secundo loco probant primi Auctores ſententiam ſuam teſtimoniis Auguſtini propemodum innumeris. Perpauca eligamus: cetera invenies apud Gregorium de Arimino diſt.26. 2. lib. ſent. quæſt. 1. & 2. Primo in Epiſt. ad Hilarium Syracuſanum 89. nunc 53. hæc habet S. Pater: *Valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, ſi divinitus adjuvetur: deſertum vero divino adjutorio, quantalibet ſcientia legis excellat, nullo modo habebit juſtitiæ ſoliditatem, ſed inflationem impiæ ſuperbiæ, & exitioſum tumorem*. Similiter Serm. 12. de Verbis Apoſt. *Prorſus ſi adjutorium Dei defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem illo non adjuvante libera voluntate; ſed male adhuc idonea eſt voluntas tua, quæ vocatur libera, & male agendo fit damnabilis ancilla. Cum dico tibi, ſine adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico*.

Occurrunt eadem reſponſione Adverſarii, dicendo S. Patrem aſſerere liberum arbitrium ſine gratia nihil poſſe in ordine ad juſtificationem & vitam æternam. At hæc interpretatio videtur Noſtratibus violenta. Nam primo tam diſerte Auguſtinus ad omne opus bonum gratiam requirit, ut nihil boni ſine gratia dari abſolute pronuntiet. Deinde quodcunque opus ſine gratia patratum non ſolum per Auguſtinum nullo modo habet ſoliditatem juſtitiæ, ſed etiam habet inflationem ſuperbiæ, exitioſumque tumorem. Quis autem opus inflatum ac tumidum dixerit undequaque bonum, nullaque ex parte vitiatum? Tandem ſi poſſumus abſque gratia bonum ordinis naturalis inculpate peragere; poſſumus pariter & ſervare legem naturæ, & Deum diligere, atque ita conſequi vitam æternam; cum in Evangelio ſcriptum ſit Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Id vero ſi dicatur, neceſſum erit

erit ſtatuere vitam æternam diverſam a regno cœlorum, ut idem Auguſtinus demonſtrat contra Julianum, ut vidimus lib. XIII. cap. I.

Tertio probant Noſtrates poſitionem ſuam Theologica ratione. Non eſt enim opus undequaque bonum, quod in Deum tanquam in ultimum finem non refertur. Referri autem hoc pacto nequit ſine gratiæ adjutorio, quoniam ad hujuſmodi relationem requiritur ut diligatur Deus amore benevolo & efficaci ſuper omnia. Tunc enim objectum ſuper omnia amatur, cum ad illud actus ſinguli referuntur. Deum vero non poſſe tali amore naturaliter diligi & Auguſtiniani omnes defendunt, & plures etiam ex Adverſariis. Opus ergo morale ſine gratia factum non erit bonum undequaque. Majorem vero facile demonſtrant. I. Nam Auguſtinus lib. 19. de Civit. Dei cap. 25. inquit: *Licet a quibuſdam tunc veræ & honeſtæ putentur eſſe virtutes, cum ad ſeipſas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, & ſuperbæ ſunt, & ideo non virtutes, ſed vitia judicanda ſunt*. II. Juliano objicienti virtutes Romanorum, ut Chriſti gratiam evacuaret, negat S. Pater has veras fuiſſe virtutes, argumentis a nobis ſupra productis prop. 2. & 3. ex quo nimirum fuerint a fide & caritate disjunctæ, & vitio philautiæ corruptæ. III. Ut ibidem demonſtratum eſt, virtutes a vitiis non officio diſcernuntur, ſed fine. Finis vero creaturæ rationalis nullus alius conſtitui poteſt præter Deum, quoniam ſolus Deus ipſa creatura rationali melior eſt.

His reſpondent ad opus bonum morale ſatis eſſe, ſi referatur in ultimum finem *negative*, ideſt, non tendat ad finem inhoneſtum; cum ipſa moralis virtus intrinſeca ſui bonitate in Deum ultimum finem referatur. Quæ doctrina poteſt admitti, inquit Noriſius, *quia S. Doctor inde virtutes Gentilium vitiari docuit, quod iidem de illis vel apud ſe, vel apud alios gloriam quærerent*. Verum admitti quidem poteſt: at non eſſe doctrinam Auguſtini Theologi noſtri non ſine magna probabilitate demonſtrant. Principio enim virtus, ſi referatur ad ſeipſam, & non propter aliud expetatur, dicitur ab Auguſtino inflata, & ſuperba. Quo ergo jure appellabitur bona undequaque? Inſuper S. Pater lib. V. de Civit. Dei cap. 20. non ſolum redarguit Epicureos, qui finem conſtituunt in voluptate, cui virtutes tanquam ancillas ſubjiciunt; verum etiam philoſophos illos, qui *ad ingerendum pudorem iis, qui virtutem quidem probant, ſed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, illam propter ſeipſam putant appetendam*. Præterea virtus ſeipſa, quatenus opus eſt creaturæ, non eſt humana mente nobilior; ideoque nec vera virtus, juxta virtutis ideam a nobis ſuperius traditam. Ulterius non ſatis eſt ad opus bonum morale ſi referatur in finem ultimum per rectitudinem ſibi intrinſecam. 1. quoniam hæc bonitas phyſica & naturalis eſt, non moralis; morale enim dicitur opus, in quantum fit deliberatione ac libertate. 2. quia etiam opus bonum ex officio, perverſum autem

ex

ex fine, quale foret ſublevatio pauperum ob gloriam inanem, habet illam bonitatem operis & officii, nec tamen appellari poteſt bonum opus morale; quoniam *bonum*, ut eſt in proloquio, *ex integra cauſſa*, & in opere illo invenitur perverſitas intentionis. 3. quia virtus quælibet, etiamſi externo opere & per corporis miniſterium exerceatur, habitat tamen in animo; ideoque ex animo, non ex opere ſuam potiſſimum contrahit bonitatem. Inquiunt in hoc differre actus naturales ab actibus moralium virtutum, quod illi boni nequaquam ſunt, niſi in finem ultimum referantur, ut ſunt comedere, ambulare, ædificare domum, plantare vineas; actus vero morales, ut eleemoſyna, honor parentum, caſtitas, & alia hujuſmodi dicuntur boni ſeipſis. Verum facile eſt reſpondere actus iſtos morales bonos utique eſſe comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem ſunt referendi: ſive ut loquitur Magiſter Gavardi Q.2. de Grat. art.4. bonos ſecundum rationem inferiorem, non ſecundum rationem ſuperiorem, ita, ut niſi referantur in Deum, ſecundum ſubſtantiam ſint recti, ſed attenta finis circumſtantia ſint male facti. Atque his prior ſententia magna probabilitate defenditur.

Non deſunt tamen oppoſitæ argumentorum præſidia; eaque ordine eodem ad tria capita revocabo. Sunt eadem plane quæ Prop. 1. cap. præcedentis prolata ſunt ad probandum omnia infidelium opera non eſſe peccata. Itaque 1. afferunt Scripturarum ſanctarum, & definitionum Eccleſiæ venerabilem auctoritatem. Etenim Apoſt. ad Rom.2. ait, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt*. Damnata eſt etiam 22. propoſitio Baji, *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſt. ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, &c., intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus*. Similiter damnata eſt prop. 27. *Liberum arbitrium ſine adjutorio Dei nonniſi ad peccandum valet*: & 25. *Omnia Infidelium opera ſunt peccata*.

Reſpondent Aſſertores primæ ſententiæ, teſtimonium Apoſtoli fuiſſe olim objectum a Juliano, ut inde evinceret virtutes Romanorum fuiſſe moraliter bonas. At Auguſtinus lib.IV. cap.3. nec non de Spir. & lit. cap. 27. reſpondet Juliano Apoſtolum loqui de Gentibus ad fidem converſis; ita ut τὸ *naturaliter* accipiendum ſit per oppoſitionem ad legem Moſaicam, non per oppoſitionem ad Gratiam. Quam reſponſionem nos quidem reprobare non poſſumus. At de ea rurſus cap. proximo. Ad Bajum quod attinet, dictum ſupra ab eo nullam admiſſam fuiſſe gratiam niſi *habitualem*, & nullum in peccatore, vel infideli opus, quod peccati macula intrinſece non vitietur: quam impiam, hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant. Perſiſtunt tamen alii in ſententia, propterea quod S. Pater citato cap.7. de Sp. & lit. Et Proſper contra Collatorem cap.22. aliique PP. commemorati cap. præcedenti admittunt hanc quoque interpretationem, quod Gentes naturaliter

raliter plura faciunt ſecundum juſtitiæ regulam laudabilia, quia detrita in eis omnino non eſt Dei imago, neque rationis lumen extinctum. Articulus autem Baji 27. ſimplex eſt, ideoque neque damnatus eſt propter cenſuræ acerbitatem, ut forte viceſimus ſecundus: nec relative ad alios errores Baji, ſed propter falſitatem, obviumque ſenſum verborum; & conſequenter poſſumus nativa arbitrii facultate plura efficere, quæ nulla peccati labe inquinentur. Hæc illi.

Secundo loco probant poſſe hominem lapſum elicere aliquod opus bonum morale auctoritate Patrum. Origenes lib. 2. in Epiſt. ad Rom. cap.2. Chryſoſtomus Hom. 67. ad Populum Antiochenum, Hieronymus in Epiſt. ad Demetriadem, & Gregorius hom.25. in Evang. docent Gentiles, philoſophos, omneſque homines poſſe ex viribus naturæ eſſe caſtos, liberales, & cognatorum amatores. S. Pater Auguſtinus, præter ea, quæ habet cap.27. & 28. de Spir. & lit. ſerm. 385. alias 38. inter Hom.50. primo explicat amorem perfectum ad æternam ſalutem adducentem, deinde perverſum ac deteſtabilem divina humanaque lege damnatum, cujuſmodi eſt immundus amor adulterorum, poſtremo enumerat honeſtos amores licitos, & naturæ conſentaneos, qui a conjuge ad filios, a filiis ad propinquos, a propinquis ad extraneos, ab extraneis ad inimicos perveniunt. Itaque datur per Auguſtinum honeſtus amor, qui nec flagitioſus eſt, nec perfectus. Denique S. Thomas 1. 2. q.109. art.2. docet poſſe hominem *etiam in ſtatu naturæ corruptæ aliquod bonum particulare agere*.

Hæc omnia facile diluunt prioris ſententiæ Propugnatores, reponentes fieri plura ſine gratia, quæ bona ſunt quantum *ad ſubſtantiam*, non quantum *ad modum*, ſcilicet in ordine ad finem ultimum. Atque hanc mentem eſſe Auguſtini liquet ex dictis. In ipſo quoque Serm. 385. quem pro communiori ſententia erudite verſat Cajetanus Benitez Diſſert. 3. dub. 2. n. 21. Auguſtinus diſtinguit in honeſtis amoribus amicitiam conſuetudinis, & rationis. Et illa quidem, quæ coaleſcit inter homines per conſuetudinem cohabitandi, & colloquendi, moralis dicenda non eſt, cum habeant illam & pecora: ut exemplo duorum equorum ſimul manducantium comprobat S. Pater. Amicitia autem rationis eſt cum diligimus hominem propter fidem, & mutuam benevolentiam. At quemadmodum maritum, uxorem, filios, & amicos, quos hac ratione diligimus, volumus eſſe incolumes; ita qui intelligit quænam ſit vera ſalus, debet illam amare in ſe, & ipſam amare in amico. Enim vero ſi hanc veram ſalutem deſeramus, amando creaturam fieri adulteros ibid. num.6. probat ſingulari ratiocinio Auguſtinus. Igitur non video, quomodo in hoc ſermone vulgaris ſententia tradatur.

S. Thomas loco citato expreſſe docet non poſſe hominem lapſum agere *totum bonum ſibi connaturale, itaut in nullo deficiat*; quod perinde eſt, ac ſi diceret poſſe etiam ſervare præcepta & bene moraliter operari

rari *quoad ſubſtantiam*, non *quoad modum*: ut loquitur de Verit. q.24. art.14. ad 1. & 2. Ex hoc loco opponit Fortunatus Venerius Q. 3. de Grat. art.4. n.60. Angelicum Doctorem aſſerere poſſe hominem lapſum per liberum arbitrium complere opus bonum quod eſt humanæ naturæ proportionatum, eo quod proferat exemplum eleemoſynæ ſpectantis ad opus bonum morale. At eodem in loco diſtinguit S. Thomas *ſubſtantiam* operis a *modo* agendi, negatque actum eleemoſynæ eſſe homini connaturalem, *in quantum inducitur ex caritate, quæ mentem hominis Deo unit*. Qui ergo hanc unitionem ad bonum opus, quod tale ſit undequaque, & ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modum, exiſtimant neceſſariam; affirmabunt ſe beato Thomæ penitus conſentire. Accedit quod S. Doctor eodem articulo affirmat, ſe de gratia *habituali*, non de actuali inſtituere diſputationem hoc inſigni teſtimonio haud ignave ponderando: *Omnes exteriores motus a divina providentia moderantur, ſecundum quod ipſa judicat aliquem eſſe excitandum ad bonum his, vel illis actionibus: unde ſi gratiam Dei velimus dicere non aliquod habituale donum, ſed miſericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum ſalutem, ſic nec ullum bonum homo poterit facere ſine gratia Dei. Sed communiter loquentes utuntur nomine gratiæ pro aliquo dono habituali juſtificante*. His omnibus occurrent Thomiſtæ dicendo D. Thomam exigere gratiam actualem ad bonum opus ordinatum ad ſalutem hominum. Ita eſt. At opus ad ſalutem non ordinatum bonum eſſe undequaque negant adverſarii, reditque diſputatio ab extremis ad capita.

Veniunt tertio jam loco momenta rationum. Prima eſt, quod Deus obſtetricibus Aegyptiis, Cyro, Nabuchodonoſori, Romaniſque idololatris ob morales virtutes mercedem reddidit temporalem, ut ſupra vidimus. Altera, quod ſpecialis gratia non requiritur ex parte intellectus, cum adhuc vigeat lumen rationis; neque ex parte voluntatis, quia liberum arbitrium extinctum non eſt, nec valet tantum ad malum, ut commentus eſt Bajus. Tertia, quia Auguſtinus in Epiſtola ad Evodium nobis ad exemplum proponit Gentilium parſimoniam atque ſobrietatem: ad eaſque virtutes omnes homines exhortamur; quod profecto non fieret ſi bona non eſſent. Quarta: Nec gratia ad opera moralium virtutum neceſſaria eſt ob luctam inter rationem ac ſenſum; tum quia ſenſus non ſemper rationi adverſatur, ut dum nobis exhibet parentes, filios, pauperes honorandos, ſublevandos, educandos: tum etiam, quia opus honeſtum aliquando eſt ſenſui ſimul & rationi conforme, ut amicum redamare, & debitum reddere uxori. Poſtrema: Ad opus morale bonum non requiritur ut referatur in Deum, & ſat eſt ſi non referatur in finem pravum. At quicquid agitur motivo honeſtatis, non refertur in finem pravum. Ergo eſt bonum morale.

Reſpondent ad primum, bona opera quibus Deus mercedem rependit

pendit aut non fuiſſe facta abſque gratia, quod præſertim de Obſtetricibus Aegyptiis, de Cyro, & Nabuchodonoſore aliquando inter Judæos verſatis dici poteſt: vel iccirco mercedem illam fuiſſe temporalem, quod eſſent bona ex objecto & officio. Etenim ſi bona opera fuiſſent undequaque, Deus juſtus iiſdem reddidiſſet mercedem etiam æternam; quoniam illud bonum eſt in Auguſtiniana Theologia, quo homo ad æternum Dei donum dirigitur. Secundum diſſolvunt dicendo utrumque ad gratiam pertinere, & honeſtam cogitationem, & pium voluntatis affectum, ut vidimus cap. 1. prop. 2. ideoque viget adhuc lumen rationis ut ſpeculative veritatem apprehendat, non ut piis ſtudiis inhæreat; & validum eſt ſine gratia liberum arbitrium quantum ad officia virtutum, non quantum ad finem, in quem ſunt dirigendæ, ne habeant inflationem ſuperbiæ, & exitioſum tumorem. Tertium eadem facilitate expeditur; nam parſimonia & ſobrietas Gentilium nobis in exemplum proponitur, conſiderato duntaxat virtutum officio, non fine: alioqui fas eſſet operari ob faſtum inanem humanæ gloriæ, quomodo gentiles operabantur; quod in eadem Epiſtola 99. ad Evodium S. P. jure meritoque refellit. Hortamur vero ad morales virtutes bene ac ſapienter, cum non ſint intrinſece & ſecundum ſubſtantiam malæ, licet non ſint defectu intentionis omnino bonæ: eamque intentionis deficientiam nemo prudens hortatorio ſermone ſuadet. Ad quartum eadem eſt adhibenda reſponſio; nam ſenſus quandoque conſentaneus eſt rationi inferiori, & comparate ad objectum operum honeſtorum, at non rationi ſuperiori, & relate ad finem hujuſmodi operum ſenſibilia, immo & creata omnia excedentem. Quippe multa cogitantem deprimit terrena inhabitatio, ut habetur Sap. IX. v. 15., ideſt, aggravat ne surſum mens aſcendat terrenis cupiditatibus implicata. Illud, quod poſtremo loco poſitum eſt, probat opus non ordinatum ad pravum finem non eſſe intrinſece, poſitive, & quantum ad ſubſtantiam attinet vitiatum, & a radice malæ cupiditatis erumpens, ut falſo opinatus eſt Bajus. Ceterum non probat eſſe bonum undequaque, etiam extrinſece, & conſiderata omiſſione finis debiti. Atque ex his conſtat quibus argumentis utraque ſententia communita eſt.

Verſatur inter utramque opinio noſtra. Adhæremus priori, quatenus nullam virtutem veram propriamque agnoſcit, quæ ſiſtat in re creata, quoniam virtus tendit in bonum melius; ut docet Auguſtinus, & idea virtutis commonſtrat: nulla autem creatura melior eſt, quam ſit mens rationalis. Negamus tamen hominem, qui operatur ob intimam, naturalem, & ingenitam ideam honeſtatis, non agere bonum moraliter, ſed opus vitio labefactatum: quoniam vitium non eſt, niſi a voluntate faciendi quod vetat ſumma illa & incommutabilis lex veritatis. Dicimus hanc veritatis ideam, & legem incommutabilem non eſſe in homine lapſo penitus detritam, ideoque interdum exhibere ho-

Digitized by Google

minum menti opus peragendum licitum atque honeſtum, neque ad hoc neceſſariam eſſe gratiam Fidei, ſive quod Deus ſe manifeſtet tanquam auctorem ſupernaturalium donorum. Concedimus virtutes eſſe ſuperbas & inflatas, ſi referantur ad ſeipſas, ſcilicet, ſi appetantur, ut conferatur animo decor continentiæ ac probitatis, quoniam tunc humanæ gloriæ deſerviunt, & multum habent inanitatis: ſed nego referri ad ſeipſas, ſi fiant propter ingenitam rationem honeſtatis; quoniam hæc ratio, cum ſit una, ſumma, & immutabilis, ipſe Deus eſt, intime nobis præſens, non quidem ut ſpeciale objectum, ſed ut univerſalis regula veritatis. Dico opera hujuſmodi regulæ conſentanea, etſi in Deum non referantur explicite, quod neceſſarium eſt ut ad æternam vitam perducant, referri implicite; non quod intrinſeca bonitas honeſtorum operum ſeipſa referatur in ſummum bonum, id enim neceſſarium & naturale eſt, non liberum, & morale; ſed quia intentione animi opera illa fiunt ob intimam legem honeſtatis, quæ implicite eſt ipſe Deus. Atque hoc arbitror ſufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis; quia ne ſit vitii labes, ſufficit uniformitas legi naturaliter nobis inditæ.

Hæc tamen cum ſpeculative vera ſint, præmiſſiſque Auguſtinianæ doctrinæ præceptionibus perſpicua ſatis: *practice* loquendo affirmo nunquam hominem lapſum agere convertendo ſe ad illam intimam legem abſque cupiditate & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex ſpeciali gratia. Quod probat S. Pater Auguſtinus lib. IV. contra Julianum cap. 3. ſcribens: *Nihil eſt in creaturis, quod attinet ad inſtitutarum divinitus merita naturarum rationali mente præſtantius. Unde ſit conſequens ut mens bona magis ſibi placeat, magiſque ſeipſa delectet, quam quælibet alia creatura. Quam vero periculoſe, imo perniicioſe ſibi placeat, cum per hoc tumeſcit typho, & morbo inflationis extollitur quandiu non videt, ſicut videbit in fine ſummum illud & immutabile bonum, in cujus comparatione ſe ſpernat, ſibique illius caritate viloſcat, &c.* Igitur ut in praxi opus aliquod honeſtum ſit, non debet a ſumma, & intima lege deflecti. At homo lapſus magis ſe delectat ſeipſo, quam ſummo bono, ſi non ei ſancta delectatio inſpiretur; quoniam ſine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiſcentia: cujus deſideriis non obedire, ut S. D. cap. 62. de Nat. & Gratia, & ubique commonet, abſque gratia Salvatoris non poſſumus. Igitur inhærere legi honeſta præcipienti ita ut amore ſui animus non tumeſcat, Gratiæ beneficium eſt, per quam motus concupiſcentiæ reprimitur. Eodem pacto de turpi delectatione excitata a multiformi temporalium ſpecierum imagine eſt diſſerendum. Habitans enim lex in corpore noſtro mortali, & mutabilis varietas hominem lapſum per carnales ſenſus diverberans, niſi ſuccurrat gratia medicinalis, rapit voluntatem ac deprimit. Eſt ergo virtus animi *habitus* naturæ modo, atque

atque rationi conſentaneus. Ratio non eſt per peccatum extincta, & voluntas etiam velle & agere poteſt, quæ ad præſentem pertinent vitam. Verumtamen quod vis affectuum inſit naturaliter rationabili animo, & pro judicio voluntatis, cujus nutui ſerviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigantur, eſt ſententia Juliani, quem ita S. Pater alloquitur: *Hæc ubi didiceris, neſcio*. Speculative itaque poſtrema ſententia probabilis eſt, *practice* veriſſima eſt altera; quamquam nec iſta videtur tanto rigore tenenda, ut vitioſum ſit opus, quod non refertur explicite in Deum. Quæ ſi minus placeant, conſulto præpoſui & exornavi Doctorum ſcita, ut illud hac mea lucubratione facem præferente tuearis, quod rationi magis videbitur conſentaneum.

CAPUT IV.

Oſtendit Gratiæ actualis neceſſitatem ad obſervanda præcepta Decalogi.

Epigramma.

Non ſervit juſſis Legis prudentia carnis,
Peccati ſtimulos nec ſuperare poteſt.
Sed qua mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poſcatur gratia Chriſti,
Ardua qua Legis juſſa queant fieri;
Nec jam non valeant carnales vincere ſenſus,
Quos juſta legis Conditor ipſe juvat.

Propos. I. Ad obſervanda divina præcepta, ut oportet, ob anceps judicium mentis, animique corpore gravati ægritudinem, cogimur divinum quærere auxilium.

Dixi, *ut oportet*, ideſt ſine ullo pravo aut inanis gloriæ, aut voluptatis fine, ſive, ut eſt in uſu ſermonis, *quoad modum*. Quod enim præcepta ſaltem faciliora, & nulla gravi tentatione pulſante, quale eſt honorare parentes, impleri queant ſine gratia, quantum attinet ad ſubſtantiam & officium ipſorum, producta Romanorum exempla & præcedens diſputatio commonſtrant. Hæc autem propoſitio pariter ex dictis infertur. Nam ſervare quodlibet mandatum, *ut oportet*, debet eſſe ſine tranſgreſſione legis præcipientis ut opus rectæ rationi ſit conſentaneum, nec virtus ſit ancilla voluptatis, aut deſerviat exitioſo tumori. At iſtud ſine auxilio gratiæ haberi, ſaltem in praxi, non poteſt. Igitur abſque gratia legis præcepta, ut oportet, impleri non poſſunt.

Probatur 2. auctoritate Conciliorum & PP. Milevitana Synodus

can. 4. ait: *Quiſquis dixerit, eandem gratiam per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam etiam præſtari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit*. PP. Concilii Carthaginenſis in Epiſt. ad Innocentium inter Auguſtin. 90. nunc 175. perſtringunt Pelagianos, quoniam perſuadebant hominibus animalibus non percipientibus quæ ſunt ſpiritus Dei, *ad operandam, perficiendamque juſtitiam, & Dei mandata complenda ſolam ſibi humanam ſufficere poſſe naturam, non attendentes quod ſcriptum eſt, Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram*. Idque paucis interjectis comprobant argumento ſatis in Schola noſtra trito & communi, petito ex orationibus, quibus intellectum & caritatem poſtulamus ad legem ſcrutandam, & faciendam. Quod repetitur, & magis inculcatur proxima Epiſtola 95. nunc 177. S. P. Auguſtinus de Grat. Ch. cap. 26. poſtquam oſtendit dilectionem, qua divina mandata complemus, donum eſſe Dei miſerantis, qui prior dilexit nos, antequam illum nos dilexerimus, inquit: *Etſi enim Dei mandatum videtur aliquando, non a diligentibus, ſed a timentibus fieri, tamen ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur, quia omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, ſcilicet cupiditatis vitio, aut inanis gloriæ tumore corruptum, ut ſupra explicavi. Hujus autem generis ſi omnia vellem proferre, infinitus forem, ac verba profunderem.

Falſum eſt autem quod aliqui reponunt Conc. Milevitanum, & Carthaginenſe, Innocentium Romanum Pontificem, Auguſtinum, & alios Pelagianæ hæreſis impugnatores gratiam aſſeruiſſe neceſſariam, non ad *ſimpliciter*, ſed *ad facilius* præcepta implenda Decalogi, aut ſaltem ad ea ſervanda in ordine ad vitam æternam, unde & PP. & Concilia appoſite adhibuerint ea verba, *ut oportet*. Prior enim reſponſio quomodo ab errore Pelagii differat, ego quidem non video: quoniam & ille in altero ſui erroris ſtatu gratiam *ad facilius* implenda mandata increpatus a fratribus non denegavit. Exploditur etiam ea reſponſio ſequenti Canone v. Milevitano: *Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium facilius poſſimus implere per gratiam, tanquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit*. Sive ergo *facilius*, ſive *ſimpliciter* Dei mandata nequeunt ſine gratia adimpleri.

Altera autem reſponſio in primis refutatur ex dictis; quippe non obſervantur inculpate mandata, niſi cupiditas & inanis gloria procul abſcedant; quod diximus munus eſſe gratiæ medicinalis. Deinde memorati PP. Carthaginenſes citata Epiſtola probant non poſſe inſtitutam hominis naturam per propriam voluntatem ſine gratia implere Dei legem,

gem, ſive naturalem in corde conſcriptam, ſive in literis datam, eo quod condelectari legi Dei ſecundum interiorem hominem, & vincere legem ſitam in membris, & captivantem in lege peccati, munus eſt gratiæ; de qua ad Rom. VIII. ait Apoſtolus: *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram*. Atque hoc pariter argumentum eſt in Auguſtino frequentiſſimum. Igitur Spiritus nos adjuvare debet non ſolum ut in vitam æternam nitamur, verum etiam ne opus legis pravo fine inquinetur, & lex membrorum interiori legi prævaleat. Nec illud inſuper percipere poſſumus, quomodo æternam vitam minime conſequeretur quiſquis abſque ullo vitio obtemperaret divinæ legi; cum in Evangelio Matthæi cap. XIX. v. 17. legatur. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*; & apud Auguſtinum de Nat. & Grat. cap. 2. *Natura humani generis ex illius unius prævaricatoris carne procreata, ſi poteſt ſibi ſufficere ad implendam legem, perficiendamque juſtitiam, de præmio debet eſſe ſecura, hoc eſt de vita æterna; etiam ſi in aliqua gente, aut in aliquo ſuperiore tempore fides eam latuit ſanguinis Chriſti*. Præterea ſi fatentur Adverſarii neceſſitatem gratiæ ad implenda præcepta, *ut oportet*, neceſſum eſt, ut fateantur hoc idem de obſervantia præceptorum, quæ nulla intentione vitietur. Fit enim *ut oportet*; quod fit ut præcipitur, fruendo Deo, non creaturis, & bono incommutabili, non occiduis hærendo: id vero, quemadmodum dictum eſt capite præcedenti, & propoſitione, quam nunc ſubjicio, dilucide planeque explanabitur, poſtulat divini muneris largitatem.

Propos. II. Non poſſumus abſque Gratia carnales vincere ſenſus, atque ſuper omnem creaturam diligere Deum; quod eſt in lege maximum, & primum mandatum.

Explicatur ac ſimul probatur hæc propoſitio. Dum quærimus an poſſimus ſine ſpeciali gratia ſervare primum legis mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum*, non inſtituitur diſputatio de Amore Dei, ut comprehenditur ſub communi ratione boni, ſive ut animus noſter fertur naturali inſtinctu in beatitudinem, quæ nulla eſſe poteſt præter ipſum Deum; ipſe enim ſolus rationali creatura melior eſt, eamque poteſt ſatiare, atque perficere. Talis quippe amor inditus eſt, neceſſarius, naturalis, neque eſt materia præcepti. Similiter non diſputatur, num ſine gratia amare poſſimus Deum, ut auctor eſt ſupernaturalium donorum, fidei, juſtificationis, beatitudinis credentibus ac diligentibus repromiſſæ, atque ut eſt in ſe Trinus in Perſonis; quæ omnia extra dubitationem eſt longe antecellere viribus mentis, ac voluntatis noſtræ nativis. Non eſt pariter quæſtio an homo Auctorem ſuum diligere poſſit abſque gratia amore concupiſcentiæ, non propter ſeipſum, ſed unice propter proprium commodum, atque utilitatem: quo pacto ſi ametur, eo utimur, & delectamur nobis ipſis, conſtituentes ultimum finem in creatura. Inquiritur, utrum Deus

Deus amari poſſit ſuper omnia, ita ut impleatur primum naturalis legis præceptum quantum ad ſubſtantiam, & quantum ad modum, ſcilicet ametur Deus amore benevolo ac propter ſeipſum, nec ſit amoris medium, ſed finis. Enim vero ſi Deus diligatur propter aliud, nullo modo diligitur ſuper omnia; quoniam, ut inquit D. Bernardus de Diligendo Deo, *Quicquid propter aliud amare videaris, id plane amas, quo amoris finis protendit, non per quod tendit*. At non poſſumus Deum amare gratis, & propter ſe abſque dono gratiæ ipſius. Igitur ſine gratia implere non poſſumus primum legis naturalis præceptum.

Minorem probo SS. Doctorum auctoritate, & ratione. S. P. Auguſtinus in IV. contra Julianum cap. 3. *Amor Dei*, inquit, *quo pervenitur ad Deum, non eſt niſi a Deo Patre per Jeſum Chriſtum cum Spiritu ſancto. Per hunc amorem Creatoris bene quiſque utitur etiam creaturis: ſine hoc amore creatoris nullus quiſquam bene utitur creaturis*. Et de Grat. & lib. arb. cap. 18: *Lex autem ſine gratia litera eſt occidens, in gratia vero Spiritus vivificans: unde eſt nobis caritas Dei & proximi, niſi ex ipſo Deo? Nam ſi non ex Deo, ſed ex hominibus, vicerunt Pelagiani. Si autem ex Deo, vicimus Pelagianos*. D. Bernardus in libro nuper laudato, *Difficile, imo impoſſibile eſt ſuis quempiam, liberive arbitrii viribus ſemel accepta a Deo libertate ad Deum ex toto convertere voluntatem, & non magis ad propoſitum retorquere, ſicut ſcriptum eſt, Omnes quæ ſua ſunt quærunt*. D. Anſelmus de Concordia libert. cap. antepenultimo docet, *voluntatem poſt deſertam juſtitiam factam ancillam ſuæ affectionis, quæ ad commodum eſt*. Et S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 3. ait: *Unde homo in ſtatu naturæ integræ dilectionem ſuipſius referebat ad amorem Dei ſicut ad finem, & ſimiliter dilectionem omnium aliarum rerum: & ita Deum diligebat pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia. Sed in ſtatu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit ſecundum appetitum voluntatis rationalis, quæ per corruptionem naturæ ſequitur bonum privatum, niſi ſanetur per gratiam Dei*. Ratio autem ex dictis eſt manifeſta. Deus enim tunc diligitur propter ſemetipſum, quando recte utimur creaturis, & omnia ad ipſum, non ad privata bona referuntur: ut modo dicebamus cum D. Thoma, & didicimus ab Auguſtino diſputante contra Julianum, & lib. 1. de Doctr. Chriſtiana cap. 4. & 22. Atqui ſine gratia recte non utimur creaturis, quemadmodum conſtat ex dictis. Non ergo ſine gratia Deum propter ſemetipſum diligimus.

Eadem poſitio argumentationibus aliis apud Noſtrates communibus corroboratur. Veniunt primo loco divinæ literæ, quæ caritatem inter præcipua dona Spiritus ſancti commemorant. Ad Rom. v. 5. ſcribit Apoſtolus: *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*. Et prima Joannis cap. IV. *Caritas ex Deo eſt*: unde gratiam inſpirantem dilectionem frequentiſſime probat

bat S. Pater. Legito de H. P. cap. 5. & 6. Accedunt Canones Conciliorum. Milevitani can. 4. *Utrumque Dei donum eſt, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus.* Araux. 2. can. 25. *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum.* Et Trident. Seſſ. VI. can. 3. *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, & diligere, ſicut oportet, anathema ſit.* Præclara eſt ſententia S.P. Auguſtini in Epiſt. 107. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Quam ſententiam ita eſſe accipiendam, ut propter originale peccatum homo contraxerit vulnus concupiſcentiæ, atque opus habeat gratia Liberatoris, demonſtravi de H. Calviniana cap. 3. Poſtremo ſuffragatur ſententiæ noſtræ ipſamet ratio. Etenim rationalis creatura diligens Deum ut auctorem naturæ ſuper omnia, habet bonam voluntatem, qua illi caſte adhæret, & melior fit, quam non habens bonam voluntatem. Atqui ſine caritate, quæ diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum non poteſt rationalis creatura habere bonam illam voluntatem, ut diſertiſſime demonſtrat S.Pater in Duodecimo de Civit. Dei cap. 9. Igitur ſine caritate, quæ in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum diffunditur, Deum auctorem naturæ diligere non poſſumus ſuper omnia.

Sunt hoc loco breviter elidenda reſponſa Adverſariorum: qui ad omnia hactenus producta reſpondent his probari duntaxat non poſſe hominem lapſum diligere Deum auctorem ſupernaturalium donorum viribus propriis, poſſe tamen illum diligere ut Auctorem naturæ. Atque de ipſo Deo Auctore ſupernaturali accipienda eſſe verba Auguſtini, Conciliorum, divinæque Scripturæ inde conjiciunt, quod Auguſtinus funem diſputationis duxerit cum Pelagianis ſupernaturalium gratiarum oppugnatoribus; Concilia vero loquantur de illa caritate, quæ ad juſtificationem viam ſternit. Ac propterea inquiunt conſulto addidiſſe verba illa, *Ut oportet*.

Haud difficile eſt hanc reſponſionem pluribus titulis falſam convellere. Principio nullum in Auguſtino offendes veſtigium, unde ſuadere poſſis, inſtitui ab illo diſputationem de Amore Dei, ut ſupernaturalium donorum Auctor eſt. Imo ſuperat intelligentiam noſtram, quod Pelagiani non plane rudes, ſed acutiſſimi Dialectici gratiam negaverint neceſſariam ut animus in Auctorem ſupernaturalem trahatur: ſed uti rationalem creaturam naturaliter rectam nullaque originaria labe inquinatam, & legem vel ſingulorum inſculptam cordibus, vel prædicatione manifeſtatam putabant; ita cohærenter loquendo ad ſervandam legem naturalem ſufficere autumabant poſſibilitatem naturæ, ad amplectendam ſervandamque legem Evangelicam donum ſupernæ illuſtrationis, quod non deeſſet ipſam naturalem legem ſervantibus. Atque hæc eſſe dogmata Pelagiana nemo unus in hiſtoria hujus hæreſis paullulum verſatus inficiabitur. Quapropter dicendum eſt, ſanctum Docto-

Doctorem dum gratiam propugnat ad diligendum Deum, atque ad implenda mandata, loqui de lege etiam naturali ſingulis hominibus amorem Creatoris præcipiente. Atque id eo maxime; quod nullibi inveneris prædicari ab Auguſtino neceſſitatem divinæ gratiæ medicinalis, niſi ob vulnus pugnacis concupiſcentiæ, & corruptionem naturæ per Chriſtum ſanandæ; non quod objectum dilectionis naturæ univerſæ tranſcendat conſtitutionem. Conſentit autem Auguſtino etiam beatus Thomas. Deinde amor Dei, ut eſt naturæ Auctor, etſi non eſt ſupernaturalis quantum *ad ſubſtantiam*; eſt ſententiâ Noſtrorum ſupernaturalis *quoad modum*; propterea quod voluntas infirma magis ad bona ſenſibilia, quam ad ſummum protendat. Poſtremo S. Pater in lib. IV. contra Julianum cap. 3. diſerte loquitur de Amore Creatoris. In libro etiam de Civit. Dei XII. diſputat de Bona voluntate, *quæ non ad ipſam rationalem creaturam, quæ minus eſt, ſed ad illum qui ſumme eſt, convertitur.* At hæc duo, Creatorem eſſe, & ſumme eſſe, Deo, ut eſt Auctor naturæ, conveniunt. Igitur ſi a gratia eſt amor Creatoris, & bona voluntas quæ non convertitur ad creaturas; a gratia eſt quilibet amor Dei ſuper omnia. In Epiſtola autem ad Vitalem cauſſam e veſtigio afferens, cur perdidimus liberum arbitrium ad diligendum Deum, ait, *Et lex Dei atque doctrina, quamvis ſancta & juſta & bona, tamen occidit, ſi non vivificet Spiritus, per quem fit, non ut audiendo, ſed ut obediendo, neque ut lectione, ſed ut dilectione teneatur.* Igitur ſine ſubminiſtratione Spiritus ſancti nullum legis præceptum ita dilectione tenetur; ut ſubrepente tumore ſuperbiæ, aut exitioſa cupiditate lex non occidat.

Idem dicendum omnino de allatis textibus Scripturarum, & Conciliorum definitionibus. Primo quia abſolute & nulla adhibita diſtinctione affirmant caritatem eſſe donum Dei. Deinde Joannes in Epiſtola prima cap. 4. demonſtrat eſſe ex Deo caritatem, qua diligimus nos invicem: hanc vero quantum ad objectum naturalem eſſe, nemo eſt qui non videat. Eſt autem Amor proximi ex Deo, quando non ad aliquam creaturam, ſed ad Creatorem ipſum refertur, ut infra in ſolutione oppoſitionum demonſtrabo. Præterea ſi diligatur Deus, *ut oportet*, omnium conſenſione, eſt donum Gratiæ, idque Concilia definiunt. Sed amor Dei ut Auctoris naturæ ſuper omnia eſt amor, quo diligitur Deus, *ut oportet*; Ergo hujuſmodi amor donum eſt gratiæ. Minor in Auguſtiniana Theologia nequit in dubium revocari. Enim vero amor, ut vidimus, rectus eſt, atque, *ut oportet*, quotieſcunque bene utitur creaturis, quotieſcunque voluntas convertitur ad illud quod ſumme eſt, quotieſcunque bono aliquo creato non fruitur. Porro ſi diligamus Deum tanquam Creatorem univerſorum ſuper omnia, utimur, non fruimur creaturis, neque ad iſtas quæ minus ſunt, ſed ad illud quod ſumme eſt voluntate convertimur. Igitur erit hæc dilectio, *ut oportet*.

Ad

Digitized by Google

Ad hæc: dilectione iſta amatur Deus gratis & propter ſe. Quiſquis autem negat dilectionem, qua Deus amatur gratis, non eſſe, *ut oportet*, aperte Auguſtino contradicit; ut liquet ex lib.1.de Doctrina Chr.cap.22, de Civit. Dei lib.XI. cap.25. & Ench. cap.121. nam ſi Deus ametur gratis, & per ſeipſum delectet; amore inhæremus bono incommutabili, neque caritatem noſtram privatum fluxumque aliquod bonum relaxat. Inſuper canon 3.Seſſ.VI. Tridentini addidit particulam *ut oportet*, ex Canone 6. & 25. ſecundi Arauxicani, atque iſtud ex nuper laudato cap.121. Enchiridii, ut conſtat ex collatione verborum. Auguſtinus verò eo loco Enchiridii affirmat quæcunque Deus mandat, fieri *ut oportet*, cum *referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum*. Dummodo ergo diligatur Deus propter Deum; amabitur *ut oportet*. Demum diligitur, *ut oportet*, quotieſcumque diligitur ut ipſe præcipit: Si diligatur gratis, propter ſe, & ſuper omnia, diligitur, ut ipſe præcipit: Ergo diligitur, *ut oportet*. Perperam itaque detorquent nonnulli has particulas ad ſolam dilectionem Dei donorum ſupernaturalium largitoris.

Quod addunt ſacroſancta Concilia loqui de caritate prout ad juſtificationem æternamque vitam perducit, veriſſimum eſt: ſed magis ſententiam noſtram confirmat. Amor quippe quo bene utimur creaturis, amor quo ſummo bono inhæremus, amor quo Deum diligimus *ut oportet*, amor gratuitus, caſtus, benevolus juſtificationis principium eſt, & ad vitam perducit; ut diximus præcedenti propoſitione. Talem vero eſſe amorem Dei Auctoris naturæ, hactenus probatum eſt. Inſuper neceſſe non eſt ad reconciliationem obtinendam deteſtari peccatum, tanquam offenſam Dei auctoris gratiarum ſupernaturalium, ſed ex præſcripto Conciliorum ac Patrum, imo ex Contritionis formulis probatis uſu univerſorum fidelium, perfecta eſt contritio ſi deteſtemur peccatum tanquam offenſam Dei ſumme boni atque amabilis ſuper omnia. Poſſumus autem ita peccatum deteſtari per amorem Dei ut Auctoris naturæ; quia ſub hac potiſſimum ratione Deus eſt ſummum bonum, infinitum ac perfectiſſimum. Inſuper in Schola Auguſtini ſicut peccat quiſquis avertitur a ſummo bono, & convertitur ad creaturas; ita ad juſtificationem diſponitur quiſquis ſe avertit a creaturis, & convertitur ad ſummum bonum. At per amorem Dei auctoris naturæ, dummodo ſit gratuitus & ſuper omnia, a creaturis ad ſummum bonum convertimur. Igitur per hujuſmodi amorem diſponimur ad juſtificationem. Atque his Adverſariorum noſtrorum reſponſa apertiſſime revincuntur.

Video ex Recentioribus aliquos mediam ſententiam tenere, affirmantes poſſe hominem lapſum ſine ſpeciali auxilio diligere Deum Auctorem naturæ amore imperfecto & inchoato, non autem perfecto & ſuper omnia. Quæ opinio, ſi amorem imperfectum dixeris illum, per

quem Deus rebus creatis poſtponitur, neque amor Dei dicendus eſt, ut præmonui præclariſſimâ ſententiâ Bernardi, neque rectus eſt, ſed ordinem naturæ pervertens, utpote rebus temporalibus fruens, & fluxis bonis inhærens, quemadmodum de avaris Deum propter nummum colentibus cap.25. lib. XII. de C. D. docet Auguſtinus. Si vero amorem imperfectum dicas illum, qui poſitive nullam creaturam Deo præfert, ſed ab his abſtrahit; juxta præcedentem diſputationem noſtram de Operibus bonis moraliter, dicendum eſt hujuſmodi amorem ſaltem in praxi non dari, cum magis animum noſtrum trahat appetitus rerum ſenſibilium, aut humanæ gloriæ, quam bonum incommutabile, ut ſupra ex Auguſtino & Thoma probatum eſt.

Honoratus Tournely, qui de Grat. Ch. lib.2. q.4. art.3. mediam hanc ſententiam amplectitur, ſuis argumentationibus refutatur. In prima enim concluſione pag. 421. Ven. edit. recte ſcribit vitioſum ac perverſum eſſe amorem, per quem poſitive aliquid Deo præfertur. Sequenti Concluſ. probat hominem lapſum ſine gratia non poſſe diligere Deum ſuper omnia amore affectivo, auctoritate D. Thomæ ſuperius producta ex 1. 2. q.109. art. 3. Atqui expreſſe ibidem docet S. Thomas hominem propter corruptionem naturæ, niſi gratia ſanetur, magis ſequi bonum privatum, quam Deum. Igitur ſine ſpeciali Gratiæ auxilio homo lapſus bonum privatum Deo præfert; & conſequenter diligit Deum amore, ſi non *quoad ſubſtantiam*, ſaltem quoad *modum* vitioſo ac perverſo. Probat ibidem Tournely aſſertionem ſuam ex canone 25. Synodi Arauxicanæ definientis neminem per liberum arbitrium peccato primi hominis attenuatum poſſe diligere Deum, ſicut oportet: & veritate cogente fatetur adverſus Suareſium hunc Canonem eſſe accipiendum de Amore Dei etiam ut Auctoris naturæ, quoniam Synodus Arauxicana repetit impotentiam hominis lapſi ad diligendum Deum ſuper omnia, etiam ex infirmitate per arbitrium contracta. At Canon præfatus non diſtinguit inter amorem Dei inchoatum & perfectum, ſed abſolute pronunciat, *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum*, & *nemo habet quicquam boni, niſi illud illi datum fuerit deſuper*. Igitur quilibet amor Dei ſuper omnia, etiam inchoatus & imperfectus, ex Deo eſt. Et quidem Semipelagiani ab eadem Synodo condemnati, uti pium aliquem affectum, ita fidei initium volebant ex nobis eſſe; ideoque declaravit hæc Synodus citato canone neminem poſſe, niſi gratia prævenerit, *aut diligere Deum, ſicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum*. Atqui ex dono gratiæ eſt fides non ſolum perfecta, verum etiam inchoata, ut cum Auguſtino cap. 9. de Prædeſtinat. Sanctorum declarat eadem Synodus canone 5. & 6. Igitur ex dono gratiæ eſt caritas, & amor Dei non ſolum perfectus, ſed etiam inchoatus. Videatur S. Pater etiam de Gratia & lib. arb. cap.19. ubi deplorat tenebras, & ineptias Pelagianorum, qui cum ſcientiam legis

Digitized by Google

ex Deo eſſe faterentur, volebant caritatem, quæ facit ut ſcientia inflare non poſſit, eſſe ex nobis ipſis. Atque ne plura perſequar; illius operis, cujus incrementum eſt a Gratia, a gratia debet eſſe principium, ut Deo totum tribuatur, & nemo credat ſe priorem dediſſe inchoatam dilectionem, ut ei retribuatur perfecta. Quæ tamen omnia diſputationis cauſſa, & abſque ulla in oppoſitam opinionem cenſura, dicta ſint.

Quæret fortaſſe aliquis, an in ſtatu puræ naturæ Deum ſuper omnia poſſet homo diligere. Si ſtatum illum arbitraris poſſibilem, reſpondebis affirmative, eo quod tam Synodus Arauxicana, quam Auguſtinus & Doctor Angelicus videntur repetere dilectionem Dei ex gratiæ adjutorio propterea quod liberum arbitrium granditate primi peccati attenuatum ſit, & voluntas ob naturæ corruptionem magis in bona commutabilia protendat. Si vero in oppoſitam ſententiam declines, reſpondebis iccirco a te ſtatum puræ naturæ denegari, quoniam in eo ſtatu teneretur homo ad amandum Deum ſuper omnia, atque ſi hoc faceret, bonam voluntatem haberet, & ad vitam perveniret æternam. Quod dubio procul divinæ gratiæ poſtulat adjutorium. In hac autem hominum conditione dicendum eſt ob vitium naturæ pravamque inclinationem arbitrii neceſſariam eſſe gratiam medicinalem ſanantem vulnus concupiſcentiæ; cum in ſtatu naturæ integræ ſufficeret auxilium Dei moventis. Atque hæc, doctrinæ S. Thomæ videntur conſentanea. Non eſt igitur neceſſe cum hac præſenti quæſtione illam etiam de poſſibilitate puræ naturæ implicare: & huic cum Thomiſtis fere omnibus ſubſcribunt Bellarminus, Vaſquez, Suarez, & alii, qui alteram quæſtionem oppugnant. De illa diſſerui in Supplemento lib. XII: eamque in præſentia, ut me pede & modulo meo dimetiar, cenſeo prætereundam.

Contraria argumenta expediuntur.

Objicies primo. Deuteronomii cap. XXX. v. II. legitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, non ſupra te eſt, nec procul poſitum*: & v. 14. *Juxta te eſt ſermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud*. Eſaiæ 44. verſu ult. de Cyro legitur: *Omnem voluntatem meam complebis*. Marc. x. 19. quidam audiens commemorari a Chriſto præcepta legis ait: *Magiſter hæc omnia ſervavi a juventute mea*. Et v. 21. *Jeſus intuitus dilexit eum*. Paulus etiam ad Philipp. III. v. 6. teſtatur ſe ante converſionem ſuam, juſtitiam, quæ in lege eſt, ſervaſſe ſine querela. Poſſunt ergo etiam ab homine lapſo præcepta legis ſine ſpeciali gratia adimpleri.

Reſp. falſam eſſe conſequentiam. Nam in Deuteronomio dicitur mandatum prope & in corde, quoniam in cordibus noſtris diffunditur caritas, atque *ibi eſt fides, quæ per dilectionem operatur*, inquit Au-

guſtinus q. in Deuteronomium quarta & quinquageſima. Atque hunc eſſe verborum Deuteronomii ſenſum conſtat ex Epiſt. ad Rom. cap. 10. v. 8. 9. & 10. *Sed quid dicit Scriptura? Prope eſt verbum in ore tuo; & in corde tuo: hoc eſt verbum fidei quod prædicamus. Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Eſt etiam mandatum legis prope nos; in quantum præſcribit opera rationali naturæ conſentanea, & quæ poſſunt impleri, ſi vitium, quod contra naturam eſt, ſanetur per gratiam. Dicitur Cyrus omnem Dei voluntatem compleſſe, quoniam per eum Populo Judæorum a captivitate revertendi, & ædificandi templum facultas data eſt. Fuiſſe enim Cyrum idololatram antequam Aſtyagem oppugnaret, liquet ex proximo capite, verſu 4. & 5. Aut ſi mavis Cyro ſpecialem gratiam fuiſſe collatam, eſt id quoque probabile ex inſequenti verſu 13. *Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam.* In eo autem, cujus meminit Evangeliſta Marcus, dilexit Dominus pium percipiendi vitam æternam ſtudium, & fidem in Chriſtum verſu 17. expreſſam; potuitque cum eſſet Judæus genere, in ipſo præcedere fides aliqua Mediatoris implicita, & gratia qua præcepta legis impleverit: licet ob immoderatum divitiarum amorem, quem ex verſu 22. & 23. deprehendimus, videatur mihi legem a juventute ſervaſſe quantum *ad ſubſtantiam* operum, ſed fine perverſo rem pecuniariam Deo præferens. Ac propterea inſeminatum divinitus deſiderium æternæ vitæ ſtatim vetuſtate cupiditatis in illo emarcuit. Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens ſe converſatum ſine querela ſecundum juſtitiam quæ in lege eſt, aut ſignificat duntaxat ſe obſervaſſe inſtituta Majorum, & officia a lege Moſis præſcripta: aut legem accipit pro illis præceptis, ſecundum quæ exercebantur judicia, affirmans ſe nunquam fuiſſe delatum ad judices ſupplicio aut verberibus afficiendum. Quem poſtremum ſenſum maxime mihi probant ea verba, γενόμενος ἄμεμπτος, *converſatus ſine querela*; eſt enim ἄμεμπτος idem, ac ſine *expoſtulatione judicii*. Nam quod *ad modum* attinet, legem fuiſſe tranſgreſſum ſerviendo ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, *deſideriis & voluptatibus variis*, ſcribit ad Titum cap. 111. verſ. 3.

Secundo objicies verba Apoſtoli ad Rom. 11. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt.* = Reſp. 1. juxta ſententiam Auguſtini Apoſtolum loqui de Gentibus ad fidem converſis: quod ſane ſcopo & verbis Apoſtoli undequaque cohæret. Redarguuntur enim eo loco Judæi, qui ex data ſibi lege Gentes ad Chriſtum venientes aſpernabantur, & in circumciſione carnis gloriantes legem frangebant. Atque adverſus iſtos Paulus clamat verſu 13. non juſtos eſſe apud Deum auditores legis, ſed factores tantum juſtificari, cauſſam ſubinde afferens, quoniam etiam Gentes, quæ legem non habent,

bent, præcepta poſſunt implere, & licet carne circumciſi non ſint, habere poſſunt circumciſionem cordis in ſpiritu, & Judæos eſſe in abſcondito. Tales fuerunt, inquiunt Chryſoſtomus, & Hieronymus in hunc locum, qui verum Deum in lege naturæ coluerunt, ut Melchiſedech, Job, Ninivitæ, Cornelius, & alii gratia Salvatoris præventi. Cum ergo Apoſtolus tam aperte ſermonem inſtituat de obſervantia legis, per quam juſtificamur apud Deum, & in qua preputium juſtitias cuſtodiens, legemque conſummans judicabit eos, qui per literam & circumciſionem ſunt prævaricatores legis; eo quod hi carne, illi autem corde circumciſi ſint; manifeſtum eſt per illud *naturaliter* legem Moſaicam excludere, non gratiam, ſine qua nequit haberi juſtificatio, & circumciſio cordis in ſpiritu. Rectiſſime itaque Auguſtinus Juliano hunc eumdem Apoſtoli textum objicienti reſpondet lib. IV. cap. 3. n. 25. *Ideo dicuntur naturaliter quæ legis ſunt facere, quia ex gentibus venerunt ad Evangelium, non ex circumciſione, cui lex data eſt; & propterea naturaliter, quia ut crederent ipſa in eis eſt per Dei gratiam correpta natura*. Et de Sp. & lit. cap. 27. num. 47. *Nec te moveat, quod naturaliter eos dixit quæ legis ſunt facere. Hæc enim agit Spiritus gratiæ, ut imaginem Dei in qua naturaliter facti ſumus inſtauret in nobis. Vitium quippe contra naturam eſt, quod utique ſanat gratia*.

Reſp. 2. Dato quod Apoſtolus de infidelibus orationem inſtituat; hi *naturaliter* ea quæ ſunt legis exequuntur, in quantum per originale peccatum non ita eſt in mente hominum detrita Dei imago, ut nulla in ea veluti lineamenta remanſerint, unde merito dici poſſit in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere. Ita S. P. Auguſtinus prox. capite 28. num. 48. Ex his autem non ſequitur hujuſmodi infideles præcepta legis complere quantum *ad modum*; ſed quantum *ad ſubſtantiam*, & officia virtutum, quæ ſint in ſeipſis inſpecta rectæ rationis conformia: nec poſſe omnia, ſed aliqua tantum faciliora, ut honorare parentes, nec aliis facere quod nemo perpeti vellet. At hæc quantum *ad modum* pertinet, non impleri ſine gratia, commonſtrat eo loci Auguſtinus, dicens quod ſi diſcutiatur quo fine virtutes Gentilium factæ ſint, *vix inveniuntur quæ juſtitiæ debitam laudem defenſionemve mereantur*. Nec te moveat particula illa *vix*, ut dicas aliqua ſaltim a Gentilibus opera rectiſſimo fine & inculpate juxta naturalis legis præſcripta patrari. Quanquam enim nolo ego inter Scholaſticos arbiter ſedere, & opinionem meam præcedenti capite declaravi; obvia eſt reſponſio etiam Gentilibus aliquando gratiam adeſſe ad refringendos inanis gloriæ, & cupiditatis ſtimulos; ut demonſtravi cap. 2. Prop. IV. Certe Auguſtinus memorato cap. 28. de Sp. & litera ab iis, qui ſecundum juſtitiæ regulam opera exercent laudabilia non dehoneſtata perverſo fine, gratiam nequaquam excludit: ſed tantummodo probat ſtare teſtamenti novi diſcrepantiam a veteri, quod per illud lex olim ſcripta in

in tabulis inſtauretur in corde Fidelium, ſive teſtimonium Apoſtoli accipiatur de Gentibus, quæ venerunt ad Evangelium, ſive de Infidelibus: propterea quod manet quidem adhuc in iſtis lex naturæ, per quam nonnunquam executioni mandant virtutum officia, ſed tamen ut lex inſtauretur in corde, ita ut hæ virtutes bonæ ſint undequaque, nec in praxi animus ſuperbia, aut vitioſa cupiditate vincatur, ipſa lex debet in corde per novum teſtamentum, & per gratiam Chriſti imprimi iterum, & inſtaurari. Abſolvit ergo Apoſtolici textus explicationem S.Pater num.49. his verbis: *Quodlibet horum accipiatur, conſtat gratiam Dei promiſſam eſſe teſtamento novo etiam per Prophetam: eamdemque gratiam in eo definitam, ut ſcribantur leges Dei in cordibus hominum*. Quapropter ex memorato cap.28. recte infertur Gentiles quandoque agere ſecundum juſtitiæ regulam, & merito laudari, interdum quoque operari ſine non malo: quod nos cap. 2. diſtinctis theſibus explicavimus. Verum in his Chriſti gratiam, & aliquam fidem non præcedere, perperam ex hoc loco quidam deducere moliuntur. Imo ſi animadvertas ſedulo, demonſtratur oppoſitum: primo, quia bene undequaque operantes vincunt naturæ vitium, quod utique ſanat gratia. Deinde quia legem habent non ſolum in mente, ſed etiam inſcriptam cordi, videlicet cum bona voluntate conjunctam. Rurſus quia S. P. lib. IV. contra Julianum cap.3.num.32. hæc Gentilium opera Gratiæ deputat. Poſtremo quia eodem cap. num. 25. docet opera quæque infidelium ſine Chriſti gratia, etſi officio ſint bona, ac minus punienda iis, quæ naturalem legem tranſgrediuntur, habere tamen peccatum ſibi conjunctum non ratione ſui, ſed ob intentionem operantium, qui aut terrenæ patriæ exhibent Babylonicam dilectionem, aut dæmonibus, vel humanæ gloriæ deſerviunt. Num vero hæ duæ reſponſiones veræ ſint & legitimæ, videbit qui Auguſtini teſtimonia non divulſa & mutilata, ſed ut jacent laudatis capitibus numeriſque explanata, attente perleget. Hac ſecunda reſponſione ſolvuntur aliorum Patrum ſententiæ primo aſpectu contrariæ. Quotquot enim textum Apoſtoli de infidelibus expoſuere, aut laudarunt in iis virtutum officia duntaxat, aut gratiam penitus non excluſerunt, aut de vitio naturæ inſtaurandæ & ſanandæ eo loci non pertractarunt. Nam & infideles exhibere honorem parentibus, reddere ſuum unicuique, non pejerare, aliqua hujuſmodi facere nulla vituperatione, ſed laude in ſe digna, & merito Patres ſcripſerunt, & nullus negat Catholicorum.

Si dixeris damnatam eſſe Propoſitionem 22. Baji: *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt; intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus;*

Reſpondetur primo cum Vaſquez 1. 2. diſp. 190. q. 109. cap. 18. num. 178. damnatam eſſe ob acerbitatem Cenſuræ: *Quis dicat*, ait do-

doctiſſimus Jeſuita, *damnari ſententiam hujus Doctoris in eo quod ait, illud teſtimonium de Gentibus fidelibus intelligendum eſſe, cum ſit ſententia S. Auguſtini, & omnium Patrum?* Et infra, *Senſum hujus damnationis, prout a me explicatus eſt, contuli cum Illuſtriſſimo Domini Cardinali Toleto, cum Sacri Palatii Concionator, & Theologus eſſet, anno* 1586., *eumque probavit, & germanum eſſe dixit, propriaque manu ſubſcripſit, cujus ſubſcriptionis exemplum apud me adhuc eſt.* Quis autem poterat damnationis ſenſum melius percipere, quam Toletus miſſus a Gregorio XIII. Lovanium in Cauſſa Baji, & ab ipſo Pontifice circa Bullam a Lovanienſibus recipiendam pleniſſime inſtructus? Revera cum S. P. Auguſtinus doceat, quod etiam ſi Apoſtolicum teſtimonium accipiatur de infidelibus, ſtat adhuc diſcrimen inter legem, & gratiam, neque hæc interpretatio adjuvat Pelagianos conantes ex hoc loco probare in infidelibus veras eſſe virtutes; conſtat propoſitionem Baji inſimulantis eamdem interpretationem Pelagianiſmi eſſe falſiſſimam, atque acerbiſſimam. Quod tamen addit Vaſquez omnes Patres explicare locum Apoſtoli de Gentibus fidelibus, arbitror eſſe falſum: & propterea articulus Baji eſt etiam Patribus injurioſus. At Patrum ſenſa non repugnare Auguſtino verum eſt, ut ſupra dicebamus. Reſp. 2. in ſenſu ab Auctore intento articulum Baji non ſolum falſum eſſe, ſed etiam hæreticum. Significat enim infideles ſine gratia *habituali*, quam tantum Bajus admiſit, & ſine qua omnia opera infidelium aſſeruit eſſe peccata, non poſſe obſervare legem naturalem; cum poſſint optime *quoad ſubſtantiam* abſque ulla gratia ſpeciali, *quoad modum* vero cum inſpiratione Spiritus ſancti moventis, & nondum inhabitantis.

Ob. 3. Si nemo ſine gratia poſſet diligere Deum tanquam auctorem naturæ, immerito damnata eſſet triceſima quarta propoſitio Baji: *Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana eſt & commentitia, & ad illudendum ſacris literis, ac plurimis veterum teſtimoniis excogitata.* Idem aſſerendum eſt de propoſitione 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola philoſophia cum elatione præſumptionis humanæ cum injuria Crucis Chriſti defenditur a nonnullis Doctoribus.*

Reſpondetur hujuſmodi propoſitiones rectiſſime fuiſſe proſcriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus deſiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere: atque hic amor non eſt a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ ſufficiat ad meritum, ut Bajus, Quenellus, & Janſenius commenti ſunt, refutati de H. Calviniana cap. 2., ſed eſt amor inditus a natura, indeliberatus, & neceſſarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut eſt Auctor naturæ, neque amor iſte *ſecundum ſubſtantiam* malus eſt, ſed bo-

bonus & rectæ rationi conſentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, ſi Deus non diligatur propter ſe, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei Auctoris naturæ & bonus undequaque ſine gratia Spiritus ſancti inhabitantis, quam duntaxat admiſit Bajus, ut conſtat ex articulo 62., in quo rejicit tanquam commentitiam & odioſiſſimam diſtinctionem duplicis juſtitiæ, *alterius quæ ſit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quæ ſit per inſpirationem Spiritus ſancti nondum cor inhabitantis & in eo caritatem diffundentis*. Ex qua prava doctrina ſequeretur quæcunque fiunt ab homine nondum juſtificato vere eſſe peccata: quod & Bajus aſſeruit art. 35., ut cap. 2. dictum eſt. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc perniciosſam hæreticamque doctrinam comprehendens, cenſoriam Eccleſiæ animadverſionem.

Illud quoque reſpondere poſſumus prædictos articulos Baji fuiſſe damnatos, non ob id, quod ſpectat ad duplicem amorem, ſed quod attinet ad nimis auſteri, ſeverique judicii libertatem. Ita Gabr. Vaſquez 1. 2. diſp. 195. cap. 4. num. 28. Suarez etiam Prologom. 6. de Grat. cap. 2. num. 14. fatetur plures Bajanos articulos fuiſſe damnatos non propter doctrinam, *ſed propter acerbitatem & audaciam*. Quod declaraſſe ipſum ſummum Pontificem Pium V. colligitur ex iis, quæ ſupra diximus de Cardinali Toleto, & conteſtatur Vincentius Contenſonius Tom. 1. lib. VIII. diſp. 1. cap. 1. §. 1. In ſerie harum propoſitionum eſſe præſertim triceſimam quartam, ex eo conſtat, quod Eminentiſſimus Bellarminus lib. 6. de Grat. & lib. arb. cap. 7. tam intrepide ſententiam noſtram defendit, ut ſcribat: *Exiſtimamus non poſſe Deum, niſi ope ejus, diligi neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecte, neque imperfecte, ullo modo; atque hanc non dubitamus ſententiam S. Auguſtini, imo & Scripturarum, & Conciliorum, quicquid aliqui minus conſiderate in hac parte ſcripſerint*. Quis autem dixerit tantum virum damnatam in Bajo opinionem aut ignoraſſe, aut propugnaſſe?

Objicies 4. quædam argumenta a ratione, quorum ſolutio ex dictis faciliima eſt, ideoque ea breviter proponuntur. Eſt autem primum: Præcepta Decalogi ſunt proportionata naturalibus viribus creaturæ rationalis; poſſunt ergo naturaliter adimpleri. Alterum eſt: Poteſt mens humana citra ſpecialem gratiam Deum cognoſcere, & incommutabilis juſtitiæ legem percipere: igitur poteſt voluntas Deum amare, & ſecundum juſtitiæ regulam operari. Sequitur tertium: Connaturale eſt homini diligere ſummum bonum, ſi illud mente percipiat. At per ideam naturaliter inditam percipimus ſummum bonum eſſe Deum. Ergo Deum diligere connaturale nobis eſt. Accedit quartum: Poſſumus naturaliter diligere creaturas; quare non Deum rebus omnibus creatis amabiliorem? Quintum eſt hujuſmodi: Poteſt homo ſine gratia Deum

Deum glorificare; Apoſtolus enim ad Rom. 1. v. 21. reprehendit Gentiles Philoſophos, *quia cum Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorificaverunt*. Cultus autem Dei nihil aliud eſt, quam caritas per Auguſtinum Epiſt. 167. alias 29. Igitur ſi poteſt Deus ſine gratia glorificari, poteſt etiam amari. Poſtremum eſto: Poteſt dari amor inchoatus & imperfectus, qui nec ordinetur ad ſupernalem beatitudinem, nec poſitive Deum præferat bono alicui creato. Ad hunc amorem non requiritur gratiæ auxilium; Igitur, &c.

Reſpondetur ad primum, præcepta Decalogi eſſe naturæ rationali proportionata quantum ſpectat ad objecta, & ad officia præceptorum, non autem quantum attinet ad modum, & finem; idque ob ipſius naturæ corruptionem, cui appetitus laudis, aut noxia cupiditas ſubrepit: hoc tamen pacto etiam eſſe proportionata, ſi vitium naturæ ſanetur, & Dei imago, in qua naturaliter conditi ſumus inſtauretur per gratiam; ut de Spir. & lit. cap. 21. docuit nos Auguſtinus: Qui etiam de natura & Grat. cap. 48. exemplum affert lucis, quam ſani oculi vident, non ægri; & cap. 49. poſſibilitatis ambulandi, quæ eſt in ſanis pedibus, non in confractis; quibus exemplis demonſtrat adverſus Pelagium neminem poſſe abſque adjutorio Salvatoris ita legem ſervare, ut vitet peccatum, quoniam corpus aggravat animam, terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, & vitiata natura, de qua loquimur, medicum implorat, & clamat, *Sana animam meam*.

Ad ſecundum facilior eſt reſponſio, ſi dicamus nullam cognitionem ſive naturalis, ſive practicæ veritatis, ſi ab inſpiratione gratiæ disjuncta eſt, poſſe animum noſtrum ad pia ſtudia inflammare. Vel enim ſcientia cum interiori ſuavitate & caritate conjungitur, vel tantummodo veritatem oſtendit non impertiendo caritatem. Si ſit cognitio prioris generis, eſt Gratia Chriſti, qua agitur non ſolum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus, auctore Auguſtino de Gratia Ch. cap. XII. Si vero ſit cognitio ſine inſpiratione dilectionis, inflat, non ædificat; neque ad ſervandam legem ſufficiens eſt, quemadmodum commonſtrat S. Pater capite præcedenti, Pauli Apoſtoli auctoritate & exemplo. Neque id ſcientiæ vitium eſt, ſed animi, qui preſſus corpore ab idea univerſali vertitur ad imagines temporalium ſpecierum, eaſque particulari & practico judicio præfert bono ſummo, atque incommutabili, ut poſſit dicere cum Apoſtolo, *Quod odi malum, hoc ago*: aut cum altero, *Video meliora proboque, deteriora ſequor*. Sed vide quæ cap. 3. diſſerui de vitiorum origine, nec non Doctorem præclariſſimum de Nat. & Gratia cap. 50. Poteſt tamen reſponderi, non eſſe de mente humana, & de voluntate eodem modo ratiocinandum. Nam, ut docet S.Thomas 1.2. q.109. art.2. ad 3. *Magis eſt natura humana corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*. Cujus rei facile eſt cauſſam aſ-

ſignare : eo quod a voluntate peccatum proxime procedit, & in voluntate commoratur. Non enim peccat homo malum cognoſcendo, ſed bonum male appetendo : neque ipſa ignorantia ſine libera voluntate poteſt eſſe culpabilis. Quare recta cognitio ſuapte natura non infert voluntatem rectam ; & fides ipſa omni cognitione naturali præſtantior ſine caritate nihil prodeſt.

De tertio argumento plura non dicam. Etenim percipimus Deum eſſe ſummum bonum notitia univerſali & ſpeculatrice, non ſingulari & practica, ut explicatum eſt modo : & licet ſit nobis connaturalis dilectio, non eſt tamen ſaltem naturæ corruptæ connaturalis ordo debitus dilectionis, qui eſt uti rebus creatis, & incommutabili bono inhærere ; *cum appetitus voluntatis rationalis ſequatur in hoc ſtatu bonum privatum, niſi ſanetur per gratiam*. Quod ſi dicas voluntatem rationalem naturali inclinatione ferri in ſummum bonum ; reſpondeo & hanc inclinationem a contraria & vehementiori retardari : & hanc eſſe perfectionem rationalis naturæ, ut ſit ordinata ad finem per gratiam obtinendum ; & demum non repugnare inclinationem naturalem in objectum cui adhærere non poteſt, niſi divinitus adjuvetur, ut anima ſeparata appetit corporis unitionem, infirmus valetudinem, & quilibet homo perpetuam felicitatem.

Ad quartum hanc reſponſionem habeto. Vel ſermo eſt de amore rerum creatarum propter ſeipſas, vel propter Deum. Si res creatæ amentur propter ſeipſas, fruimur creaturis, & amor caſtus non eſt, ſed exoritur a voluntate infirma, depravata, ac proniori ad privata bona, quam ad ſummum & immutabile. Proinde qui ita amat non proficit, ſed deficit, & exhibendo Babylonicam dilectionem aut inflatur ſuperbia, aut cupiditate deprimitur. Quod ſi creaturæ amentur propter Deum, dilectio ex Deo eſt, neque ſine gratia poteſt haberi ; ut affirmat Joannes Evangeliſta, & demonſtrat Auguſtinus de Grat. & lib. arb. cap. 18.

In quinto falſa eſt interpretatio eorum, qui verba Apoſtoli de aliquali dilectione, quæ non ſit dilectio Dei ſuper omnia, ſolent accipere; non enim glorificant Deum, ſicut Deum, qui illum ſingulis creaturis non præferunt. Errant etiam qui Dei cultum in illa aliquali dilectione nituntur commonſtrare ex Epiſtola 29. Auguſtini. Nam S. Doctor ſcribens eo loco: *Quid eſt pietas, niſi Dei cultus? Et unde ille colitur niſi caritate?* loquitur de ſervis Chriſti piis ac fidelibus habentibus pietatem appellatam a Græcis εὐσέβειαν, vel expreſſius θεοσέβειαν ; & de caritate, quæ eſt de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta, & quæ eſt legis totius plenitudo. Quamobrem non video, cur Tournely, qui in ea eſt ſententia, neminem ſine ſpeciali auxilio gratiæ poſſe diligere Deum ſuper omnia, probet ex verbis Apoſtoli & Auguſtini eſſe ex nobis amorem aliquem inchoatum ; cum tam aperte cultum, & dilectio-

nem

Digitized by Google

nem ſuper omnia uterque commendet. Eſt ergo veriſſima interpretatio, & Apoſtolico teſtimonio conformis, Gentiles philoſophos Dei notitiam habentes, illum non glorificaſſe ſicut Deum, quoniam evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, ideſt magis allecti ſenſibilibus bonis tranſmutarunt veritatem Dei in mendacium, & creaturæ potius ſervierunt quam Creatori. Digniſſimi reprehenſione, quia vel habebant gratiam ſufficientem ad reſiſtendum ſenſuum illecebris, vel hac gratia juſto judicio privati libere traditi ſunt in deſideria cordis eorum. Sed legito cap. 1. Epiſtolæ ad Rom., & viceſimum ſecundum Auguſtini de Nat. & Grat. contra Pelagium.

Ad poſtremum, quoniam nolo eſſe longus in ſingulis explicandis, reſpondeo breviter, amorem illum inchoatum, ſi bono mutabili nequaquam hæreat, eſſe ex Chriſti gratia: *Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo: ſed ſi caritas eſt, tota nobis ex Deo eſt;* inquit lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. AUGUSTINUS.

CAPUT V.

Requiri gratiam Salvatoris ad vitandum peccatum, & tentationes vincendas.

EPIGRAMMA.

Nulla anima eſt, quæ non mortali carne gravetur,
Nec quæ corporea conditione gemat.
Sed confirmare invalidam, & frenare rebellem
Legitimum & proprium eſt mentis opus dominæ.
Quæ vis naturæ ut moderamine temperet æquo,
Et ſubdat ſceptris noxia quæque ſuis,
Auxilium a Domino & vires petat, ut valeat ſe
Vincere, nec ſenſus incitet illa ſuos.
Nam nullos famula poterit compeſcere motus,
Ni fuerit Chriſti ſemper amore potens.

PROP. Non poſſumus aut peccatum vitare, aut tentationem aliquam ſine gratia vincere undequaque, ideſt, æquo moderamine, ita ut motus ſenſuum compeſcantur, & frenetur appetitus rebellis.

Sequitur hæc propoſitio ex dictis; nam aliquomodo nos abſque gratia recte operari, & tentationem ſaltim levem ſuperare, inſpecta ſubſtantia operum & officio virtutum, tam verum eſt, quam poſſe impleri ſine gratia aliqua præcepta, & multa opera ab infidelibus fieri, quæ ſecundum ſe nequeunt vituperari. At undequaque ſine ſpeciali gratia nullum peccatum, & nulla tentatio quamvis minima vincitur; quoniam,

niam, ut ſæpenumero dictum eſt, ſi non adjuvat gratia medicinalis oritur ex bono opere & tentationis victoria tumor ſuperbiæ, & vitio pellitur vitium. Quod aſſerit hoc Epigrammate Proſper, & Auguſtinus lib. xxI. de Civ. Dei cap. 16. & in IV. contra Julianum cap. 3.

Breviter tamen confirmatur propoſitio. I. Divinis literis: Sap. enim VIII. legimus: *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det*. Apoſtolus ad Romanos VIII. 37. ait: *In his omnibus ſuperamus, propter eum, qui dilexit nos*. Eſt in Græco, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς, propoſitio cum genitivo, ſignificans, *cum viribus a Deo datis gratuito amore*, cum ex regulis Grammatices, tum ex verſu 1. & 2. capitis quinti, ubi dicitur, nos habere pacem ad Deum, & acceſſum per fidem ad gratiam, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*. Matth. etiam VI. 13. jubemur orare, *Et ne nos inducas in tentationem*. II. Probatur ex definitionibus Eccleſiæ; nam Innocentius in Reſcripto ad Concilium Carthag. *Niſi magnis precibus* (inquit) *gratia in nos implorata deſcendat, nequaquam terrenæ labis, & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad reſiſtendum non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere poſſit auxilium*. Et ad Patres Milevitanos: *Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adjutorem ſibi. Negantes auxilium Dei inquiunt hominem ſibi poſſe ſufficere, nec gratia nunc egere divina: qua privatus neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occumbat*. Synodus 2. Araux. canone 9. *Divini muneris eſt, cum & recte cogitamus, & pedes noſtros a falſitate, & injuſtitia continemus*. Et canone 22. *Nemo habet de ſuo, niſi mendacium, & peccatum*. III. Probatur ex Auguſtino; qui in Epiſt. 106. nunc 186. cap. 9. ait, *ex adjutorio Dei noſtram provenire victoriam*; & cap. 10, *Sine gratia dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere*. In Pſalm. 18. *Deo deſiſtente ab adjutorio laborare potes, vincere non potes*; & Serm. IX. de div. cap. 9. *Sine dubio vinceris, ſi illum adjutorem non habueris*. IV. Probatur ratione: Aut vitatur peccatum Dei amore, aut fine honeſto, aut perverſo & vitioſo. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honeſtus finis ſine gratia, ſaltem in praxi, non datur. Item nec Dei amor, ut in ſuperioribus demonſtravi. Ergo ſine gratia abſtinere prorſus a peccato, & tentationes ſuperare non poſſumus. *Tunc itaque* (ait S. Pater de Civit. Dei libro XXI. cap. 16.) *victa vitia deputanda ſunt, cum Dei amore vincuntur, quem niſi Deus ipſe non donat, nec aliter, niſi per Mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum*.

Ad hæc vero ſunt qui reſpondent, valere hæc omnia de victoria tentationum ad veram juſtitiam pietatemque ſpectante. Quibus propoſitione prima capitis præcedentis, & in tertio quoque capite pleniſſime eſt ſatisfactum. Liquet etiam ex dictis hactenus, requiri gratiam non ſolum ut vincamus, ſed ne ipſi vincamur, ne quis ſuccumbat diabolicis

Digitized by Google

bolicis laqueis irretitus, ne in falſitatem atque injuſtitiam labamur, ne apertiſſima vitia pellantur aliis occultis, quæ putantur eſſe virtutes, in quibus regnat ſuperbia, & quædam ſibi placendi altitudo ruinoſa, ut Auguſtinus ait eodem cap. 16. de Civ. D. libro XXI. Nullam itaque, quantumvis minimam tentationem poſſumus ſuperare, ſi gratia deſtituamur, niſi forte more Romanorum, in quibus *Vicit amor patriæ, laudumque immenſa cupido*. Id autem quod nonnulli ſcripſere gratiam præſtare ut facilius tentationes & peccata vincantur, pariter refutatum eſt ſupra: atque ulterius rejicitur Epiſtolis nuper laudatis Innocentii, & Auguſtini, locisque aliis innumeris non ſemel in aſpectum productis.

Contra hanc propoſitionem urgent Adverſarii plures propoſitiones Baji, & Quenellii, præſertim ex Bajanis 27. *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*: & 29. *Fures ii ſunt & latrones, qui dicunt tentationi ulli ſine gratiæ adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic, ut in eam non inducatur, aut ab ea ſuperetur*. Et ex Quenellianis 38. *Peccator non eſt liber niſi ad malum, ſine gratia Liberatoris*: & 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*.

Verum facilem iſta habent intelligentiam ex Reſponſione ad ob. 3. præcedentis diſſertationis. Liberum enim arbitrium ſine gratia poteſt ſuam beatitudinem appetere naturali inſtinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde poſt lapſum non ſolum tenebræ & malitia manent, ſed etiam imago Dei non omnino detrita, idea honeſtatis, & lumen rationis, & in bonum univerſale congenita & antiqua propenſio. Poteſt actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus & Quenellus impie dixerunt. Poteſt exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere *quoad ſubſtantiam*, operatione ſecundum ſe laudabili & honeſta, etſi extrinſece, & ex fine operantis non bona undequaque. Poteſt & rectiſſimo fine vitare peccatum cum ſola gratia actuali ſine habitu fidei & remiſſione peccatorum, qualem Gratiam a juſtificatione ſejunctam Bajus & Quenellus apertiſſime oppugnarunt. Omni ergo jure iſtorum aſſertiones anathemate confixæ ſunt; & quamquam aliquæ ſenſum catholicum habere queant, & videantur ſpeciem veritatis præferre; ſunt in ſenſu ab auctoribus intento reſpective falſæ, ſcandaloſæ, & hæreticæ. Quæ cum ita ſint, miramur juſtiſſima harum propoſitionum damnatione, nonnullos abuti ad criminationem Auguſtinianæ doctrinæ: quaſi nullam tentationem etiam minimam ſine gratia ſuperari non poſſe, non propugnent etiam Bellarminus, Franciſcus Toletus, & Vaſquez, quem vide P. 2. diſp. 190. cap. 107. aut quaſi in condemnatione Baji & Quenellii proſcripſerit Eccleſia, quæ olim definivit adverſus hæreticos Pelagianos.

Secundo objiciunt teſtimonia Auguſtini ſcribentis in primo De pec-

cat.

Digitized by Google

cat. meritis cap.22. *Unde enim fit, ut homo ab ineunte pueritia, modeſtior, ingenioſior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam deteſtetur, atque ad virtutes ceteras provectior, aptiorque conſurgat, & tamen eo loco ſit, ubi ei prædicari gratia chriſtiana non poſſit?* Idem Auguſtinus lib.1. de Civ. Dei cap.23. Marci Reguli virtutem commendat, & lib.v. cap.12. virtutes inclytas Romanorum.

Reſpondetur hæc nullius eſſe momenti. Sanctus enim Auguſtinus in primo De peccatorum meritis probat eo argumento gratiam fidei Chriſtianæ non rependi virtutibus moralibus & humanis, nec pro antegeſta vita rationales animas peſtibus corporeis affligi. Addidit præterea conſulto, *Ex magna parte*; ne opineris, victoriam libidinum, ceteraſque virtutes bonas eſſe in illo homine undequaque. In primo de Civitate Dei Regulum præfert Catoni, quoniam is victus Cæſari dedignatus eſt ſubjici; Regulus autem maluit Romanos ferre ſerviendo, quam eis ſe auferre moriendo: utrumqe autem ait peccatum peccato declinaſſe. Aliorum Romanorum virtutes bonas extitiſſe quantum ad officium, non quantum ad finem attinet, & propterea fuiſſe illis redditam mercedem temporalem, ſatis arbitror repetitum. Oppoſitiones aliæ, ſi quæ ſunt, facillimam habent ex dictis ſolutionem.

Quæri loco iſto ſolet, num juſtus gratia ſanctificante exornatus opus habeat etiam actuali, ut peccata declinet. De ea pertractavi de H. Pelagiana cap.v1. Prop.2. Cum Synodus Arauxicana can.x. definiat etiam juſtis ac ſanctis divinum adjutorium ſemper eſſe implorandum; videtur affirmativa ſententia firmiſſima, atque tutiſſima.

CAPUT VI.

Omnia peccata venialia devitare eſt divinæ gratiæ ſingulariſſimum privilegium.

EPIGRAMMA.

Magna quidem in multis eſt excellentia Sanctis,
Quorum animos ſuperi gratia roris alit.
Sed dum mens quædam patitur mala corporis ægri,
Et pugnam internis exteriora movent,
Nunquam ita perfecto capitur victoria bello,
Vera ut ſecurus pace fruatur homo.
Inter diſcordes motus contagia ſerpunt,
Ipſaque virtutum gaudia vulnus habent;

Ut

Digitized by Google

Ut faciat notum longa experientia cunctis,
Non eſſe hoc plenam tempore juſtitiam:
Ni Dominus miſerando lavet delicta ſuorum,
Et dans virtutum munera det veniam.

Propositio. Toto vitæ tempore nequit juſtus pugnam, quam internis movent exteriora, perfecta victoria ſuperare, ita ut diſcordibus motibus rationis ac ſenſuum non excitetur levis quædam noxia delectatio deliberata, & ſervetur in excellentia ſanctitatis plena juſtitia. Quare nemo vitare poteſt peccata quæque venialia in tota vita, niſi ex ſpeciali Dei privilegio.

Hanc propoſitionem communiter a Theologis probatam confirmant omnium plane genera argumentorum. Traditur primo in ſacris literis. Paralip.II. cap.6. v.36. *Non eſt homo qui non peccet* Eccleſi. 7. v. 21. *Non eſt homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Jacobi 3. v.2. *In multis offendimus omnes.* Joan. Epiſt.1. cap.1. v.8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Quæ omnia ad omnes homines etiam ſublimioris ſanctitatis pertinere, liquet ex univerſali verborum pronunciatione, ex Can.6. Synodi Milevitanæ, ex Auguſtino de Nat. & grat. cap.36.& 2.de Peccatorum meritis cap.7. & 13. Demonſtratur 2. ex Oratione Dominica, qua etiam eximiæ probitatis viri quotidie orant dicentes, *Dimitte nobis debita noſtra*: quod argumentum repetitur ab Auguſtino loco nuper laudato, & de Nat. & grat. cap.35. & de Dono Perſev. cap.v. Quæ oratio non ſolum eſt humilis, ſed etiam vera, ut Tridentinum inquit Seſſ.6. cap.XI. & ſi quis *ſic accipiendam putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia vere ita eſt*, noverit hanc interpretationem eſſe Pelagianam memorato Canone VI. Milevitano proſcriptam. Tertio communitur teſtimoniis Sanctorum Doctorum. Inter quos S. P. Auguſtinus de Peccat. meritis lib.2. cap.7. ait: *Credo Scripturæ dicenti, Non intres in judicio cum ſervo tuo, quoniam non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens. Et ideo miſericordia Dei opus eſt, quæ ſuperexaltat judicio, quæ illi non erit qui non facit miſericordiam. Et Propheta cum diceret, Dixi pronunciabo adverſus me delictum meum Domino, & tu dimiſiſti impietatem cordis mei, continuo ſubjunxit, Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore oportuno. Non ergo omnis peccator, ſed omnis Sanctus: vox enim Sanctorum eſt, Si dixerimus quia peccatum non habemus noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*, &c. Et de Nat. & grat. cap.36. *Hac ergo Virgine* (Beatiſſima Dei Genitrice) *excepta, ſi omnes illos ſanctos & ſanctas cum hic viverent congregare poſſemus, & interrogare utrum eſſent ſine peccato, quid fuiſſe reſponſuros putamus, utrum hoc quod iſte dicit, an quod Joannes Apoſtolus? Rogo vos quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia ſanctitatis, ſi hoc interrogari potuiſſent una, voce clamaſſent, Si dixerimus,*

mus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt; an illud humilius reſponderent fortaſſe quam verius? Sed huic jam placet, & recte placet laudem humilitatis in parte non ponere falſitatis. Itaque hoc ſi verum dicerent, haberent peccatum quod humiliter faterentur, quia veritas in eis eſſet. Si autem hoc mentirentur, nihilominus haberent peccatum, quia veritas in eis non eſſet. Placuit hæc integra exſcribere, quoniam præcedentia magnopere illuſtrant. De dono Perſev. cap. 2. inter dogmata quæ adverſus Pelagianos Catholica defendit Eccleſia connumerat, *In quantacumque juſtitia ſine qualibuſcunque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere.* Eadem eſt doctrina Hieronymi lib. 2. contra Pelagianos, D. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 8. & aliorum.

Demonſtratur tandem propoſitio ratione ex præmiſſo Epigrammate Proſperi, & cit. articulo Thomæ deprompta. Continuo enim, quamdiu mens corruptibili corpore gravatur, ſenſus rationi bellum cient, atque diſcordes motus ſuſcitant variæ temporalium bonorum imagines. Ita concupiſcentiæ perpetuis jactatur fluctibus, quorum dum unum comprimit & frangit, alter inſurgit & quatit animum, nunc voluptatis, nunc inanis gloriæ repentino appetitu diſtractum. Ut ergo devitet omnia penitus peccata, debet pervigil ratio ſingulis momentis circumſpicere, fluctus frangere, motus reprimere, & pulſantibus illecebris libera voluntate nullatenus propter ſe delectari. Hoc ſpecialiſſimum beneficium eſſe facile intelliget quiſquis humanam infirmitatem, captivantem concupiſcentiam, pugnas internas atque externas, cogitationem, & affectuum humanorum viciſſitudinem animadverterit. Profecto ſi magna eſt gratia inſpiratio ſanctæ dilectionis tam robuſtæ ut frangat humani cordis duritiam: major erit gratia, quæ perſeverans diu ab injuſtitia nos continet; maxima vero, quæ per totam vitam a minimis culpis indeſinenter præſervet.

Antequam leves quaſdam oppoſitiones diſpellam; præmoneo, poſſe hominem juſtum vitare ad aliquod tempus omnia venialia peccata, quoniam non ſemper appetitus ſenſitivus in actus aliquos deordinatos prorumpit, præſertim ubi flagrantiſſima caritas animum inflammat & purgat: neque occurrunt momentis omnibus peccandi occaſiones, perverſarumque cogitationum diverticula. Sunt qui hoc tempus adeo coarctant, ut credant ſepties ſaltem in die juſtum cadere: quod videtur comprobari verſu 16. cap. XXIV. Proverbiorum. At hoc loco, *ſepties*, pro, *crebro & ſæpe*, poſitum eſt, ut Gen. IV. 24. Pſ. XI. 7. & Pſ. 118. v. 164. Deinde, licet præclari Theologi, etiam Tournely de Grat. Ch. pag. Ven. edit. 446. verba Proverbiorum accipiant pro peccatis, quaſi ſit idem peccare, & univerſaliter cadere: ait tamen Auguſtinus XI. de Civ. Dei cap. 31. *Pro univerſo ſæpe ponitur, ſicuti eſt, Septies cadet juſtus, & reſurget, ideſt, quotieſcunque ceciderit,* *non*

Digitized by Google

non peribit. Quod non de iniquitatibus, ſed de tribulationibus ad humilitatem perducentibus intelligi voluit. Et ſi aliquis hunc locum de peccatis interpretatur, fallitur apertiſſime; nuſquam enim verbum נפל *Naphal*, *cadere* iſtic in Hebræo poſitum, eſt *peccare*; ſed ubicunque opponitur verbo קום *Chum*, *ſurgere*, accipiendum eſt de tribulationibus, & calamitatibus hujus vitæ. Quod non ſoli comprobant Auctores laudati a Calmet, ſed complures alii, & Hebraicæ Concordantiæ Eſaiæ XXIV. 20. Jerem. XXV. 27. Amos VIII. 14. Mich. VII. 8. Eſt ergo Auguſtini interpretatio veriſſima & certa. Deinde perperam addunt aliqui ea verba, *in die*: quæ non habentur in Vulgata, nec in Hebraico, nec in LXX. atque ſi haberentur, poſſent ſignificare tempus indefinite, ut Joan. IX. 4. Gen. XL. 4. Exod. XIII. 10. &c. Igitur quandiu ſtet juſtus abſque minima labe, & quoties cadat, obſcurum eſt; nec eſt ratio eadem in omnibus.

Illud etiam animadverto non comprehendi in hac generali aſſertione puriſſimam Dei Matrem; de qua ſapientiſſime monuit Auguſtinus de Nat. & Grat. cap. 36. nullam prorſus habendam eſſe quæſtionem. Et Tridentinum Concilium Seſſ. VI. edidit Canonem ordine 23. *Si quis dixerit hominem ſemel juſtificatum .... poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Eccleſia; anathema ſit.* Ob quam ſacroſanctæ Synodi definitionem abſtinemus etiam a ſententia Magiſtri, & veterum quorumdam Scholaſticorum in III. ſent. diſt. 3. Sacram Virginem immunem extitiſſe ab omni peccato tantum, cum Spiritus ſanctus ſupervenit in eam, & Virtus Altiſſimi obumbravit illi, ſcilicet, cum æternum Dei Verbum concepit. Hanc opinionem Gregorius Ariminenſis in 2. diſt. XXXI. q. 2. art. 3. communem appellat inter Doctores: ſed ſupponit Virginem conceptam in originali peccato, cujus fomes per obumbrationem Spiritus, & Virtutis Altiſſimi fuerit extinctus. Id vero aut falſum eſt, aut in diſputationem nullatenus revocandum. Iccirco verba Damaſceni laudata ibi a Magiſtro, & conſimilia quædam aliorum Patrum, ſi non poſſint commoda interpretatione emolliri, erunt debita reverentia prætermittenda. Si quærat aliquis, an Deipara recitaverit Orationem Dominicam productam ſupra in Propoſitionis confirmationem; reſpondeo potuiſſe illam recitare, etiam cum petitione, *Dimitte nobis debita noſtra*, nomine totius Eccleſiæ, & pro ſe etiam, quatenus dimiſſa dicuntur debita, quæ divina liberalitate non contrahuntur. At ceteris Sanctis petitionem iſtam neceſſariam eſſe pro ſeipſis, & pro contractis debitis, demonſtratum eſt ſupra, & definitum etiam Canone 82. Concilii Africani ſub Cæleſtino.

De Sancto Joanne Baptiſta non ita loquendum eſt, cum Auguſtinus ſolam Virginem excipiat, & Tridentina pariter Synodus de hac ſola pronunciet. Legitur quidem Matth. XI. *Non ſurrexit inter natos mulie-*

mulierum major Joanne Baptiſta, & in Hymno Eccleſiæ dicitur illum petiiſſe ſub teneris annis deſerta, *Ne levi poſſet maculare vitam Crimine linguæ*. Sed primis verbis oſtenditur tantum prærogativa Joannis ſuper ceteros antiquæ legis Prophetas, poſtremis ſingulare illius ſtudium in cuſtodia linguæ, & cultu ſolitudinis celebratur. Et obſervatum a multis non male, ἐγείρεσθαι, *ſurgere*, quod uſurpatur citato loco Matthæi, ſignificare ſermonis proprietate adventum Prophetarum, ut colligitur ex Lucæ VII. 16. προφήτης μέγας ἐγήγερται, & Joan. VII. 52. ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. Verum ſi mavis Joannem ab omni culpa leviſſima fuiſſe immunem, imo ſi id conceſſeris cum Panegyriſtis hujus ævi eximio cuilibet Divo, ne amplificatio Rhetorica candori Theologiæ quid tenebrarum offundat, dicam tantam ſine vulnere victoriam ſingulari gratiæ miraculo tribuendam.

Jam vero contraria argumenta ſolvenda ſunt. Opponebant Pelagiani plura Scripturarum teſtimonia, quibus oſtenditur permultos in hac vita fuiſſe perfectos. Hujuſmodi ſunt: de Job legitur cap. 1. *Non eſt illi homo ſimilis ſuper terram, ſine querela, juſtus, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni opere malo*. De Zacharia, & Eliſabetha Lucæ 1. *Erant autem juſti ambo, incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela*. Joannes cap. 3. ait: *Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit, quia ſemen ejus in ipſo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*. Apoſtolus ad Philipp. 3. *Quicunque perfecti ſumus, hoc ſentiamus*. Sunt alia hujus generis plurima.

Generalis reſponſio eſt, duplicem dari perfectionem: unam ſecundum vitæ iſtius modum, cui hoc quoque imputatur, ſi ſe quiſque noverit imperfectum; & licet ſine aliquo conſcientiæ vulnere eſſe non poſſimus, remediis ſpiritualibus vulnera noſtra curamus. Altera perfectio eſt patriæ, ubi maximum lucrum eſt ſæcularibus laqueis non teneri, nullis peccatis ac vitiis carnis obnoxium fieri, neque ulla emendandis purgandiſque peccatis adhibenda eſt medicina. Delineat nobis Auguſtinus hanc duplicem perfectionem in lib. IV. ad Bonifacium cap. 10. In ipſa enim perfectionis linea ſunt gradus diſtinguendi, quorum ſummus eſt non poſſe jam eſſe imperfectum. Sed & in hac vita unus altero perfectior eſt: nam, ut S. Doctor ſcribit in 2. de Peccatorum meritis cap. XV. *Poteſt fieri, ut jam ſit aliquis ſapientiæ perfectus auditor, cujus nondum ſit perfectus doctor: poteſt perfectus eſſe juſtitiæ cognitor, nondum perfectus effector*. Plures itaque in hac vita priorem habuere perfectionem, in qua juſtus accuſator eſt ſui, & quotidie orat, *Dimitte nobis debita noſtra*. Singula tamen, quæ opponuntur, verſat ſingulatim S. Doctor citato libro de Peccatorum meritis a cap. 6. ad viceſimum octavum. Demonſtrat Jobum laudari comparatione aliorum, qui erant in terra: Zachariam Sacerdotii officio perfungentem etiam pro ſuis delictis hoſtias obtuliſſe, ſervaſſe cum uxore legem ſine querela,

rela, ita ut de illorum vita nemo quereretur, neque recte fuiſſe operatum cum ſimulatione, & hypocriſi. Demonſtrat hominem natum ex Deo non peccare, & peccare non poſſe, quoniam peccatum oritur ex vetuſta nativitate, per quam quandiu vivimus in corpore corruptibili, ipſo Joanne Auctore, ſi dixerimus quia peccatum non habemus nos ipſos ſeducimus: nemo autem peccat, in quantum gratia ſpiritali regeneratur, & eſt in Chriſto nova creatura, novumque figmentum, non adhuc tamen, ut in novitatem perfectam tranſierint totius vetuſtatis reliquiæ. Animadvertit fieri non poſſe, ut pugnent invicem Apoſtolica teſtimonia. Obſervat Apoſtolum Paulum ſcribentem, *Quotquot ergo perfecti, hoc ſapiamus*, demonſtrare ſe in alià re perfectum eſſe, in alia non eſſe; ſicut in doctrina legis dici poteſt quiſquam perfectus, etiamſi eum aliquid adhuc lateat. Sed non pigeat capita citata perlegere.

Rurſus objiciunt: ſi non poſſumus ordinariis gratiæ auxiliis omnia venialia peccata devitare, cur nobis præcipitur a Deo, qui non jubet impoſſibilia, *divina mandata cuſtodiri nimis*, nulla ſcilicet tranſgreſſione etiam parva? Cur oramus quotidie, ut Dominus dirigat *ſenſus, ſermones, & actus noſtros, ut ad nullum declinemus peccatum*?

Reſpondetur utique poſſe in hac vita hominem eſſe ſine peccato per Dei gratiam, & liberum ejus arbitrium: ſed non poteſt potentia proxima & conjuncta cum actu, niſi gratia illa ſit ſpecialis: quemadmodum poteſt quiſque per auxilia ſufficientia obſervare mandata, non tamen obſervabit actu, niſi auxilium ſi efficax. Sufficit autem etiam potentia ab actu ſejuncta, ut Deus impoſſibilia non dicatur jubere, ſitque tranſgreſſio libera, voluntaria, & culpabilis. Hæc eſt reſponſio Auguſtini lib. 2. de Peccat. mer. c. 6. & 16. Quare autem ut vitentur actu peccata omnia etiam minima, ſingularis gratia ſit neceſſaria, ratio eſt, quia ſimul præceptis omnibus negativis, & poſitivis nonnullis tenemur obſtricti, ſimul internis, externiſque pugnis impetimur, ſimul ratio ac ſenſus ſuas pingunt imagines, ſimulque plura vitanda ſunt, cupiditas, ambitio, ſuggeſtio, negligentia, & motus quilibet inordinatus. Adjuti ergo divina gratia poſſumus quodlibet in individuo peccatum depellere, tentatorem fugare, ſurgentem motum comprimere; at id non conſequemur plena victoria, & ſine vulnere, ita ut nulla minima culpa in diuturno certamine maculemur. Neque nos deſides magnum hoc periculum debet reddere; ſed ad orationem impellit magis, ut Domino auxiliante omne declinemus peccatum, etiam minimum, ſi fieri poteſt, ſin autem, ea ſaltem quæ advertentia patrantur, & mortalibus viam ſternunt: hæc autem maxime. Juxta hanc explicationem, admitto diſtinctionem vulgatam, *collective* omnia peccata venialia non poſſunt vitari, poſſunt bene *diſtributive*. Quæ tamen diſtinctio, ut traditur a nonnullis affirmantibus ſingula peccata diſtributive, & unum poſt

 aliud

aliud occurrere, non ſimul, non dari præceptum omnia *collective* vitandi, neque juſtum habere ad hoc liberum arbitrium, videtur falſa. Nam controverſia inter Cæleſtium & Auguſtinum erat, num in corpore mortis hujus, ubi caro concupiſcit adverſus ſpiritum, poſſit homo vivere abſque ullo peccato, & collective vitare omnia, ita ut nullum omnino committat contra manifeſtum præceptum omnia ſimul vitandi. Legitote librum Auguſtini de Perf. Juſtitiæ capite VIII., & ſequentibus.

CAPUT VII.

Num donum Perſeverantiæ Gratia ſit ſpecialis.

EPIGRAMMA.

Saepe quidem Dominus ſic cuncta adverſa repellit,
Ut nullo attingi vulnere poſſit homo.
Sed mirabilior tunc eſt manus Omnipotentis,
Illata afflictum cum mala non ſuperant.
Laudetur Cuſtos virtutem dans toleranti,
Intima corrumpat ne furor exterior.
Nam non certanti nulla eſt ſperanda corona:
Palmam, qua capitur gloria, finis habet.

PRAENOTATIO.

Diſputaturus Auguſtinus de magno dono Perſeverantiæ præmonet cap. I. inſtitui diſſertationem de perſeverantia illa, qua uſque ad finem vitæ perſeveratur in Chriſto, ut nullum ſit ulterius cadendi periculum, & de qua legimus in x. cap. Mat. *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Ad perſeverantiam enim, qua juſtus continens eſt aliquandiu, ſed eſſe deſiſtit, & quam ſi perſeverantiam placet appellare, nolumus de verbo contendere, jam oſtendimus præter gratiam *habitualem* a juſtis *actuale* auxilium eſſe implorandum, atque iſtud efficax eſſe natura ſua. De priori ergo, ac propria *Perſeverantia* dicturi duplex munus gratiæ in illa diſtinguimus, exteriorem ſcilicet diſpoſitionem providentiæ, & internam ſanctæ dilectionis inſpirationem. Et illa quidem ſpecialis erga electos providentia in hoc maxime vigilat, ut inſtante animæ tranſitu, extremoque damnationis periculo valida tentationum removeantur obſtacula, ne juſtificatus ſuccumbat, & varii vitæ caſus ita dirigantur, ut mors corpus animumque dividat, dum gratia Juſtificationis hunc ornat, ita ut in oſculo pacis rever-

revertatur ad Dominum, qui dedit illum. Quamquam enim mors corporalis eſt ſecundum ſe poſt deperditam originalem juſtitiam, cauſſis quibuſdam naturalibus, ideſt, corporis temperamento, inſalubritate aeris, morborumque vi accelerata & inducta; tamen ut conjuncta eſt cum æterna prædeſtinatorum ſalute, ideſt, in quantum advenit dum juſto ſanctitas adeſt, & antequam de bono convertatur in malum, nectens extrema corruptibilis vitæ atque perpetuæ felicitatis, addit ad naturalium cauſſarum ſeriem beneficium ſupernaturalis & vigilantiſſimæ providentiæ. Quicquid namque divina præſcientia & voluntate diſponitur cauſſa conferendæ beatitudinis, habet ſub naturali rerum mundanarum devolutione ocultiſſimum Glorificatoris conſilium, ac beneplacitum. Interna autem ſanctæ delectationis inſpiratio, gratiæ *habituali* ſuperaddita, & adeo valida atque robuſta, ut concupiſcentiæ motus, omniumque tentationum, quarum in morte impetus ſolet eſſe vehementior, propulſet oppugnationem, iis maxime neceſſaria eſt, qui nec immatura, nec repentina morte abripiuntur, ſed cum hoſte luctari debent, & caritate flagrantiſſima pugnantem vincere cupiditatem. Tales ſunt qui ægritudine anxia atque acerba agunt animam, & dum terrena inhabitatio diſſolvitur, mundi commoda, neceſſarios, & omnia temporalia bona, quorum cupiditate non tangi nequeunt, ſentiunt a ſe deperdi: atque majori illuſtratione & inſpiratione ſuperna opus habent, ſi communibus hiſce malis ob anteactæ vitæ teterrimam imaginem, vel inſidias Satanæ accedant deteriora; majorem etiam poſtulant, dum truce Martyrium ſubeunt, vel mortem aliam violentam hominum æſtimatione turpiſſimam. Quapropter habet donum Perſeverantiæ, quemadmodum de gratia in univerſum diſputavi, gradus plures, ita ut magis in uno, quam in altero juxta periculi magnitudinem ſplendeat; quamvis ſit iu prædeſtinatis omnibus magnum & ſingulare beneficium.

Duo hæc, externam providentiæ directionem, & internam ſpecialis gratiæ inſpirationem complecti donum perſeverantiæ, ex Scripturis S. P. Auguſtinus evidenter demonſtrat. Primum quidem in lib. de Præd. SS. cap. 14. ex verbis Sapientiæ, *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Quæ verba, cum Semipelagiani aſſererent prædeſtinationem ex præſcientia, ita explicat S. Pater, *Dictum eſt enim ſecundum pericula vitæ hujus, non ſecundum præſcientiam Dei, qui hoc præſcivit quod futurum erat, non quod futurum non erat, ideſt, qui ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum ſubtraheretur incerto*. Idem docet de Corrept. & Gr. c. VIII. & de Dono Perſ. c. 17. Alterum vero de interiori gratia, per quam Deus operatur noſtras cogitationes & voluntates, demonſtratur a D. P. permultis textibus Scripturarum paullo infra, ne eadem pluries repetantur, producendis: ex quibus liquet perſeverantibus etiam internæ gratiæ inſpirari virtutem. Cur autem

autem *aliis concedatur, ut ex hujus vitæ periculis dum juſti ſunt auferantur, alii vero juſti donec a juſtitia cadant, in eiſdem periculis, vita productiore teneantur, quis cognovit ſenſum Domini?* ait Auguſtinus citato cap. 14. de Prædeſt. SS. Ac ſtatim demonſtrans ex divino pariter beneplacito repetendam eſſe adultorum perſeverantiam, addit: *Hinc intelligi datur, etiam illis juſtis, qui bonos, pioſque mores uſque ad ſenectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum ſervant, non in ſuis meritis, ſed in Domino eſſe gloriandum: quoniam qui vitæ brevitate rapuit juſtum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipſe in quantacunque vitæ longitudine cuſtodit juſtum, ne malitia mutet intellectum ejus*. Illam ergo divinarum gratiarum diſtributionem juſtiſſimis, ſed inſcrutabilibus judiciis Dei relinquendam certum eſt in Perſeverantibus eminentia quadam præcellere.

Fuit ergo Pelagianorum error poſſe hominem perſeverare uſque in finem abſque gratia Redemptoris per liberum arbitrium: quem errorem de H. Pelagiana pluribus refutavimus. Suborti Semipelagiani, qui electionem ſecundum propoſitum, quaſi libertatem everteret, traditam ab Auguſtino ægre ferebant, docuerunt a nobis eſſe initium fidei, ex cujus præſcientia Deus ſufficientem gratiam impertiretur, & ſi huic liberum cooperaretur arbitrium, adderet dona ampliora, quibus poſſet perſeverare ſi vellet. Nunquam tamen adduci potuerunt, ut ad perſeverandum neceſſarium faterentur adjutorium, *quo* perſeverantia ipſa donatur, neque ut probarent diviſionem gratiæ in eam quæ dat poſſe perſeverare, qualis fuit gratia primi hominis, & gratia ſufficiens hujus ſtatus, & in eam, quæ donat ipſam perſeverantiam, ut prædeſtinati in regnum nonniſi perſeverantes ſint. Quam eſſe Semipelagianorum dogmatum complexionem liquet ex Epiſtolis Proſperi, & Hilarii, nec non ex noſtris de hoc argumento diſſertationibus. Poſtquam ergo cetera capita Semipelagianiſmi contrivi, & iſtud nunc oppoſitum dono Perſeverantiæ contundam. Paucis enim exceptis, qui cum Duvallio tenent Perſeverantiæ adjutorium in iis tantum, qui poſt juſtificationem diu in terris vivunt ſpecialem gratiam eſſe, non autem in iis, qui juſtificatione accepta protrahunt vitam ad breve tempus, fert communis Theologorum Auguſtinenſium maxime, & Thomiſtarum ſententia, finalem juſtorum perſeverantiam eſſe ſpeciale donum ab ipſa gratia ſanctificante, & ordinariis auxiliis eam comitantibus disjunctum; non repugnantibus Scholaſticis aliis, tametſi in hac ſingulari gratia explicanda ab invicem diſtrahantur, juxta ſtatutam a ſe ſupernorum auxiliorum œconomiam. At plus forte, quam prænotatio poſtulabat, traduxi temporis.

Propositio. Mirabilis manus Omnipotentis ſæpe cuncta adverſa repellens, beneficium ſpecialiſſimum impertitur, cum hominem lapſum illata mala non ſuperant, & finem certaminis conſequitur palma, & co-

& corona non ſperanda aut non certantibus, aut in pugna proſtratis.

Hanc poſitionem ex verbis beati Proſperi exprompțam ſacris primum literis confirmat S.P. Auguſtinus. Profert cap.2. de Dono Perſev. num.2. verba Apoſtoli ad Philipp.1. v.29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto non ſolum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Fides ad initium ſalutis pertinet, paſſio ſpectat ad finem. Atqui fides donum eſt ſpecialis gratiæ. Ergo & finis. Addit verba Jeremiæ XXXII. 40. *Timorem Domini dabo in cor eorum, ut a me non recedant.* Non recedere a Domino nihil eſt aliud, quam ei perſeveranter adhærere. Perſeveranter ergo adhærere Domino, illius datum eſt. Laudat cap.7. verba Pſalmiſtæ: *Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ, & ſuper filium hominis, quem confirmaſti, & non diſcedimus a te.* Iſte homo certe non eſt Adam, in quo diſceſſimus a Deo, ſed Chriſtus, cujus meritis membra corporis ejus uniuntur ac permanent. Cum ergo confirmamur in gratia, ut in Deo ſimus permanentes per Chriſtum, ad nos utique pervenit opus dexteræ Domini.

Demonſtrat S. Pater a capite 3. ad 6. eamdem veritatem ex Eccleſiæ orationibus. A Deo enim forte perſeverantia noſtra non poſcitur? An vero quiſquam credit habere a ſe ipſo, quod petit a Domino? Id quidem abſurdum eſt cogitare: irriſoria quippe eſſet petitio, ſi id ab eo peteretur quod ipſo non donante eſt in hominis poteſtate. Peti autem a Domino perſeverantiam ipſa Dominica oratio demonſtrat. Cum enim dicimus: *Sanctificetur nomen tuum*, non petimus, ut Deus ſanctificetur orationibus noſtris, ſed ut nomen ejus ſanctificetur in nobis. Atque ut ſanctificatur in ſuſceptione baptiſmatis, in quo de gratia Dei ſumitur vivificatio, ita ſanctificatur perſeverantiâ, per quam vivificatio illa perficitur, ut quod eſſe cœpimus, nunquam deſinat. Et cum dicimus, *Adveniat regnum tuum*; quid aliud poſcimus, niſi ut veniat nobis quod confertur Sanctis perſeverantibus uſque in finem? Tertia petitio, *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra*, quid aliud poſcit niſi ut terra imitetur cœlum, homo angelum, viator comprehenſorem, & ſit quod nondum eſt mortalis homo, non ut perſeveret quod eſt? In proxima orantes *Panem noſtrum quotidianum*, ſive hic panis intelligatur quotidiana gratiæ ſubminiſtratio, ſive Euchariſtia, pro Perſeverantia illum petimus; nam ut corporalem cibum accipimus, ne anima ſeparetur a corporis membris, ita petimus panem *ἐπιούσιον*, ut hic habet Græcus, ne ſeparemur a Chriſti Corpore. Quinto orationis loco dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra*; quibus verbis, etſi videmur tantum petere remiſſionem præteritorum peccatorum, inſtruimur & docemur nos peccare quotidie, & indulgentiam a Deo petimus, qua permaneamus in Eccleſia non habente rugam, neque maculam. Jam vero cum dicimus, *Et ne nos inferas in tentationem*, quid aliud precamur, niſi ut accepta gratia perſeverantiæ ſanctitatem ſervemus?

Si

Digitized by Google

Si ergo alia documenta non eſſent, hæc Dominica oratio nobis ad cauſſam gratiæ, quam defendimus, ſola ſufficeret. Hæc fuſiori ſtilo Auguſtinus, qui hæc omnia corroborat auctoritate beatiſſimi Martyris Cypriani.

Probant eandem theſim definitiones Conciliorum. Arauxicanum ſecundum canone x. *Adjutorium Dei*, inquit, *etiam renatis ac ſanctis ſemper eſt implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare.* Tridentinum can.xvi. ſeſſionis vi. donum Perſeverantiæ *Magnum* appellat; & canone 22. *Si quis dixerit*, inquit, *juſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Legatur & cap. 13. ubi ait donum perſeverantiæ haberi non poſſe, *niſi ab eo, qui potens eſt eum qui ſtat ſtatuere, ut perſeveranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere, &c.*

Traditio Patrum ſatis eſt hoc in puncto explorata. Ex Auguſtino plura hactenus fuerunt producta. Optamus tamen ut legantur præclariſſima ipſius ſcripta de Dono Perſeverantiæ, de Prædeſt.SS. cap.14. de Corrept. & Grat.cap.8.9.10.11.& 12. De nat. & grat. cap.26. Epiſt.59. ad Paulinum q.6. Videatur etiam Proſper lib.2. de Vocat. Gent. cap.23. in Reſp.6. ad Capitula Gallorum, & 14. ad Objectiones Vincentianas. Gregorius Magnus lib. 23. Moralium cap. 28., atque ne percenſeam omnes, Divus Thomas 2. 2. q.137. art.4. & 1.2. q.109. art.10.

Rationes Theologicæ, doctrinæ Auguſtini in hoc noſtro Opere expoſitæ undequaque conformes, petuntur primo ex prædeſtinatione *ſecundum propoſitum*. Etenim iis, qui prædeſtinati ſunt conformes fieri imaginis Filii ſui, paravit Deus miſericorditer tale donum, per quod perſeverantes uſque in finem ſalvi fiant: quale donum iis, qui non pertinent ad illam prædeſtinationem ſecundum propoſitum, inſcrutabili judicio Dei denegatur. *Unde*, (inquit S.Pater citata ad Paulinum Epiſtola) *niſi quia non pertinent ad illam prædeſtinationem ſecundum propoſitum, ac ſine pœnitentia vocationem? Cur autem ad eam alii pertineant, alii non pertineant, occulta cauſſa eſſe poteſt, injuſta non poteſt.* Perſeverantia ergo ſolis Electis divina prædeſtinatione præparata eſt: & hanc prædeſtinationem ſine operum præſcientia fieri probat hoc etiam loco Auguſtinus. Atque fruſtra hunc aliquis niteretur exponere de gratuita prædeſtinatione ad gratiam, & vocatione ad fidem; cum dubitationem omnem penitus tollant, quæ iſtic habentur: *Non ſunt in iſta vocatione, qui in fide, quæ per dilectionem operatur, etiam ſi aliquantum ambulant, non perſeverant uſque in finem.* Et de Dono Perſeverantiæ cap.viii. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei.* Porro donum illud, cujus largitio pro inſcrutabili divino beneplacito uni confertur, non alteri, beneficium eſt, non commune, ſed ſpeciale. Si igitur perſeverantia juſtis, piiſque hominibus tali occul-

occultiſſimo judicio vel confertur, vel denegatur, gratiæ munus eſt maximum & eximium, in hoc fidei, ceteriſque gratiarum donis æquale, quod divina liberalitate conceditur; longe tamen præſtantius, in quantum confertur ſolis Electis in Chriſto ante mundi conſtitutionem, eoſque ad ſalutem certo perducit. Huc ſpectat, quod cum Chriſtus pro omnibus mortuus ſit & ſanguinem fuderit, quantum attinet ad oblationem pretii, inſtitutionem remedii, & aſſumptam a ſe cauſſam humani generis; oravit tamen pro ovibus ſuis, & crucem ſubiit, ne quis eas raperet de manu ejus, quantum ad ſingularem paſſionis proprietatem, fructuumque ejus participationem uberrimam. Quorum fructuum præcipuum eſſe finalem perſeverantiam puto neminem contradicturum.

Altera Auguſtiniana ratio petitur ex divina diſpoſitione, per quam ita ordinavit Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius oſtenderet quid poſſet liberum arbitrium, deinde quid ſuæ gratiæ beneficium. Quapropter primo homini in bonis poſito Conditoris dedit perſeverantiæ poteſtatem, lapſis vero perſeverantiam ipſam largitur, quoniam virtus in infirmitate perficitur, ne quis in Domino glorietur: ac per hoc nec de ipſa perſeverantia voluit Deus gloriari Sanctos ſuos niſi in ipſo; qui in hoc loco miſeriarum, ubi tentatio eſt vita hominis ſuper terram, animadvertens hominem inter tot, ac varias tentationes infirmitate ſuccumbere, & ſeipſo perſeverare non poſſe, ſi fortiſſimo dimiſerat facere quod vellet, infirmis ſervavit, ut ipſo donante invictiſſime quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere invictiſſime nollent. Atque hoc poſtremum eſt donum perſeverantiæ miſericorditer præparatum prædeſtinatis in regnum Dei. Quapropter ſententia noſtra donum quidem gratiæ, ſed non ſpeciale, fuit prædeſtinatio ac perſeverantia Angelorum. Atque hoc idem ſentire arbitramur D. Thomam, docentem in 2. 2. quæſt. & artic. ſup. citato, *quod primo homini datum eſt non ut perſeveraret, ſed ut perſeverare poſſet per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ difficultatem perſeverandi præberet*. Et in 1. 2. pariter ait hominem lapſum indigere ad perſeverandum *divino auxilio ipſum dirigente & protegente contra tentationum impulſus*. Ex quibus apparet D.Thomam, ubi ait memorata quæſt. ſecundæ partis gratiam neceſſariam eſſe ad perſeverandum, *quia arbitrium de ſe eſt vertibile*; vertibilitatem appellare inclinationem appetitus rationalis in bonum privatum, ob quam in ſtatu naturæ corruptæ neceſſaria eſt homini gratia medicinalis, ut dictum eſt Propoſit. 2. capite quarto, verbis ex ipſo D. Thoma productis.

Poſtrema ratio eſt, quoniam vel inquiritur de dono perſeverantiæ parvulorum, vel eorum qui poſt juſtificationem acceptam, priuſquam occurrant graves tentationes & ſalutis pericula, mortem obeunt, vel eorum denique, qui veniunt ad acerrimum, turbulen-

tumque diſcrimen. In his autem omnibus perſeverantia eſt munus Dei optimi & beneficentiſſimi. In parvulis apparet ſingularis providentiæ diſpoſitio paullo ſupra delineata verbis Sapientiæ cap.4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus*. De quibus verbis, etſi plura diximus, placeat iterum audire Auguſtinum Paulino ſcribentem: *Ne quiſquam præſumptor ita de occultis judicet alienis: quid dicturus eſt de infantulis parvulis, quorum plerique accepto in illa ætate Chriſtianæ gratiæ Sacramento, cum ſine dubio pertinerent ad vitam æternam, ſi continuo ex hac vita emigrarent, ſinuntur creſcere, & nonnulli etiam apoſtatæ fiunt. Unde? niſi quia non pertinent ad illam prædeſtinationem, &c.* Et de Corrept. & Gratia cap. 8. *Reſpondeant, qui nos irrident quando in rebus talibus exclamamus, Quam inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Neque enim Deus hoc non donat quibus voluerit, aut vera Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis juſti ait, Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non eſt iniquitas, nec acceptio perſonarum, & in cujus poteſtate eſt quandiu quiſque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta eſt ſuper terram? Sicut ergo fateri coguntur donum Dei eſſe, ut finiat homo vitam iſtam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei eſſe in bono perſeverantiam ſecundum Scripturas, de quibus teſtimonia multa jam poſui, fateantur nobiſcum, & cur aliis detur, aliis non detur, ſine murmure adverſus Deum dignentur ignorare nobiſcum*. Atque hæc Auguſtini ratiocinatio valet in iis etiam, qui poſt acceptam juſtificationem diu vitam non protrahunt, & in oſculo Domini moriuntur. De quibus cap. 17. de Dono Perſev. ait S.Pater: *Videte jam a veritate quam ſit alienum, negare donum Dei eſſe perſeverantiam uſque in finem hujus vitæ, cum vitæ hujus quando voluerit ipſe det finem, quem ſi dat ante imminentem lapſum, facit hominem perſeverare uſque in finem*. In illis ergo, qui poſt acceptam juſtificationem cito rapiuntur, perſeverantia finalis donum ſpeciale eſt, quoniam ſpeciali Dei providentia ante imminentem lapſum animam efflant. In illis vero, quos poſtremo loco memoravi, quoniam ulterius egent *divino auxilio ipſos dirigente & protegente contra tentationum impulſus*, perſeverantia cenſenda eſt amplius gratiæ Dei beneficium. *Multo quippe difficilius perſeveratur* (ait S.Pater capite ejuſdem libri ſecundo) *ubi hoc agit qui perſequitur ne perſeveretur, & propterea uſque ad mortem ſuſtinetur ut perſeveretur. Illam proinde difficilius perſeverantiam, iſtam facilius eſt habere; ſed cui nihil difficile eſt, facile eſt utramque donare*. Atque his argumentationes noſtras abſolvimus, & ornavimus.

So-

Solutio Argumentorum cum hac Conclusione pugnantium.

Sed objices: Per gratiam *habitualem* Deus ſanat animam. Auctore autem Auguſtino de Nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus, non ſolum ut deleat quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam ne peccemus.* Quiſquis ergo ad juſtitiam perductus eſt, habet in ea perſeverandi adjutorium. Inſuper, ut ibidem docet S.Pater, & definit etiam Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. XI. *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius deſeratur.* Etſi autem nonnulli hæc verba explicant de ſubtractione gratiæ ſanctificantis, quam interpretationem nec improbare videtur Nicolaus L'Herminier Tom. IV. pag. 230, ſunt tamen etiam accipienda de gratia actuali, ut demonſtravimus in velitatione adverſus primam theſim Janſenianam. At ſi juſtificatus per gratiam *habitualem*, & ordinaria auxilia perſeverare non poſſet, deſereretur a Deo, antequam Deum ipſe deſereret. Ergo poteſt perſeverare.

Reſp. ad 1. concedo Deum ſanare præſtando etiam, ut non peccemus. *Sed hoc*, ut ibidem addit Auguſtinus, *agit judicio ſuo, nec ordinem ſanandi accipit ab ægroto.* Itaque quos firmiſſimos vult efficere, non ſolum ſanat ne ulterius peccent, ſi velint; ſed præparat etiam in eis voluntatem ut velint non peccare, & ſint perſeverantes uſque in finem. Ad ſecundum conceſſa majori, nego minorem. Qui enim non perſeverat uſque in finem, prior deſerit Deum; quoniam libere & voluntarie ponit obicem, ne actualis gratia conjuncta cum *habituali* impertiatur ei potentiam proxime expeditam, connexam cum ipſa actuali perſeverantia. Atque ita ſubtrahitur ei gratia efficax, quæ deſinit eſſe talis ſuperveniente ſuperbo tumore, aut pugnaci cupiditate. Explicavi rem totam exagitando citatam theſim Janſenii. Atque Auguſtinus proximo cap. de Nat. & Gratia, *Per voluntatem noſtram* (inquit) *ſine qua bene non poſſumus operari, cito poteſt ſubrepere animo humano, ut quod bene operatur ſuum tantummodo exiſtimet, & dicat in abundantia ſua, Non movebor in æternum.* Et de Corrept. & Grat. cap. 13. *Hi ergo qui non pertinent ad iſtum* (Prædeſtinatorum) *certiſſimum & feliciſſimum numerum, pro meritis juſtiſſime judicantur. Aut enim jacent ſub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non eſt regeneratione dimiſſum: aut per liberum arbitrium alia inſuper addiderunt: aut gratiam Dei ſuſcipiunt, ſed temporales ſunt; nec perſeverant: deſerunt & deſeruntur. Dimiſſi enim ſunt libero arbitrio, non accepto perſeverantiæ dono, judicio Dei juſto & occulto.*

Ob. 2. Cauſſa, cur permulti non perſeverent, ex ſolo libero arbitrio petenda eſt. = Reſp. propoſitionem univerſaliter prolatam eſſe falſam: infantibus enim, qui rapiuntur ante baptiſmum nondum capaces

uſus rationis, non perſeverantia pœna eſt peccati, quod originaliter traxerunt; & ex adverſo in iis, qui decedunt accepto regenerationis Sacramento, finalis perſeverantia eſt abſque libertatis uſu; ut demonſtratum eſt ſupra. Deinde reſpondeo verbis Auguſtini de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Certum eſt nos mandata ſervare ſi volumus, & facere cum facimus: ſed præparatur voluntas a Domino, & ille facit ut faciamus, &c.* Nobis itaque imputatur non perſeverantia, quia libere Dei præcepta tranſgredimur; Deo autem perſeverantia, quoniam ne tranſgrediamur ipſe præparat voluntatem, vireſque nobis præbet efficaciſſimas.

Ob. 3. Juſtus, cum ſit filius Dei adoptivus, habet jus ad gloriam. Ergo & ad finalem perſeverantiam; per quam Gratia cum gloriæ corona conjungitur. = Reſp. diſt. ant. Habet jus *remotum*, & ſi uſque ad mortem in gratia perſeveret, concedo: habet jus *proximum*, eique gloria conceditur, niſi perſeveret reipſa, nego. Nam Matthæi x.v.22. legimus: *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Si dixeris non denegari media neceſſaria ad conſecutionem ſalutis jus ad illam habentibus; conſtat ex dictis reſpondendum eſſe, quod utique non denegantur media ſufficientia, ſed ponentibus obicem juſto Dei judicio denegatur auxilium efficax, ſine quo nequit homo lapſus proxime perſeverare. Si reponas, nullum Patrem, nullumque amicum negare ſuis debitam mediorum ſubminiſtrationem; pariter reſpondeo, nec Deum neceſſariam gratiarum diſpenſationem denegare juſtis, ſed tantum extraordinariam ac ſpecialem paratam iis juſtis duntaxat, qui filii ſunt & hæredes, & qui perſeverantes in caritate in Deo permanent. Si addas juſtis ſimul cum caritate *habituali* Deum ceteras virtutes largiri; liquet reſpondendum eſſe, præter *habitum* ſupernaturalium virtutum, indigere hominem *gratuito auxilio Dei conſervantis ipſum in bono uſque ad finem vitæ*, atque iſtud in hoc ſtatu eſſe adjutorium, *quo* dirigamur & protegamur *contra tentationum impulſus*: ut dictum ſupra, & de H.P. capite ſexto.

Opp. ultimo. Homo juſtus poteſt ad breve tempus ſine ſpeciali gratia vitare peccatum mortale. Si ergo in eo ſtatu moriatur, dicendus erit perſeveraſſe uſque in finem. At poſſunt illi cauſſæ naturales mortem inferre ab univerſali Dei providentia ordinatæ ac directæ. Igitur in eo caſu non erit perſeverantia donum gratiæ peculiaris. = Reſp. falſam eſſe conſequentiam. Quod enim homini juſto mors ſuperveniat, antequam procellæ tentationum inſurgant, eumque rapiat priuſquam malitia mutet intellectum ejus, non cauſſis naturalibus tribuendum eſt, ſed latenti in cauſſis hujuſmodi altiſſimæ, & erga Electos beneficentiſſimæ Providentiæ. Verum hæc in Prænotatione, & in poſtremo pro ſententia noſtra argumento ſatis enodata fuerunt.

Habes ex dictis veram intelligentiam verborum Apoſtoli ad Rom.v. v.17.

v. 17. *Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum*. Ut enim S. Pater ait de Corrept. & Grat. cap. 12. *Primo homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt adjutorium perſeverantiæ, non quo fieret ut perſeveraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeverare non poſſet. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis, non tantum tale adjutorium perſeverantiæ datur, ſed tale, ut eis perſeverantia ipſa donetur: non ſolum, ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verum etiam, ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint*. Et ſimiliter D. Thomas 1. 2. q. 109. art. 10. ad 3. *Homo in primo ſtatu accepit donum, per quod perſeverare poſſet, non autem accepit ut perſeveraret: nunc autem per gratiam Chriſti multi accipiunt & donum gratiæ quo perſeverare poſſunt, & ulterius eis datur quod perſeverent. Et ſic donum Chriſti eſt majus, quam delictum Adæ*. At ſatis in hac quæſtione noſtra immorabatur oratio.

CAPUT VIII.

De variis Theologorum placitis circa ſufficientia auxilia pro omnibus inſtituta.

EPIGRAMMA.

Omnibus in rebus geminum eſt opus Omnipotentis
Totum juſtitia eſt quod gerit, aut pietas:
Quæ ſimul in terris deſcendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti deſit utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miſerantis egemus,
Præcedit ſemper gratia juſtitiam
Damnantem elatos, ſalvantem juſtificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.

PRÆNOTATIO.

Ampliſſimam, ac perdifficilem diſputationem aggredior: in qua cum nec latum unguem velim ab Auguſtino diſcedere, neceſſum ſit autem cum Adverſariis plurimis congredi, oportet, me veritatis præſidio, Doctorum ſuffragiis, rectaque methodi partitione præmuniam. Principio quibuſdam etiam infidelibus, atque pervicaciſſimis peccatoribus interdum conferri divinas inſpirationes, imo & efficacem gratiam per quam ante fidem & juſtificationem aliquando bene operantur, ſatis in

in ſuperioribus demonſtravi. Inſtituitur itaque diſputatio de omnibus ac ſingulis hominibus in univerſum. Juſtis etiam ſufficientem gratiam adeſſe, & neminem deſeri a Deo, niſi ipſe Deum deſerat, cum omnibus Catholicis profitemur. Exteriores gratias, videlicet exemplum Chriſti omnibus ad imitationem propoſitum, prædicationem Evangelii ſaltem exhibitam, nec non oblatam pro omnibus Redemptionem, inſtituta pro omnibus Sacramenta, paratam omnibus medicinam, promptiſſimum ex parte Dei auxilium conferendum, niſi in hominibus reperiatur propriæ voluntatis repugnantia, aut cauſſa alia juſtiſſimæ indignationis, penes nos extra omnem controverſiam poſitum eſt. De ullo, quantumvis maximo peccatore, donec vitam agit corpoream deſperandum non eſſe, & quandiu eſt in Corpore Chriſti, aut illi poteſt adnecti, eum vel recipere actu, vel poſſe recipere ſalutares ejus influxus, & vitam quoque cum ſuo Capite ſempiternam, & fides Chriſtiana, & ratio ipſa demonſtrat; quoniam, nemo eſt in hac vita, qui gratiam non habeat, aut habere divina liberalitate largiente non poſſit. Haberi veram gratiam ſufficientem, etiamſi non iſpiretur a Domino ſancta victrix delectatio, quemadmodum adverſus ſecundam poſitionem Janſenii propugnavimus, repetimus in præſentia. Illud itaque tantum in quæſtione verſatur, num reapſe auxilia ſufficientia ſingulis omnino hominibus non ſolum parata ſint, & exhibita, verum etiam pro qualibet temporis circumſtantia,& præſertim urgente præcepto collata.

Eſt ergo valde probabilis, & in Scholis recepta ſententia omnibus indiſcriminatim dari ſufficientis gratiæ adjutorium. Iſtam propugnant celeberrimi Theologi Societatis Jeſu, Molina, Vaſqueſius, Suarez, Valentia, Deſchamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentiſſimus Bellarminus. Is tamen lib.2. de Grat. & lib. arb. ſcite animadvertit obduratis non omni momento gratiam adeſſe, ſed quando opportunum Deo videtur gratiarum ſuarum munera diſtribuere. His conſentiunt Thomiſtarum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magiſter Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. XI. diſp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q.1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Chriſti infideles & obcæcatos adjuvante diſp. 1. & 2. & Salmanticenſes Tom.V.Tract.CXI. q.14.dub.3. Non recedunt ab his, opinione noſtra, Recentiores alii, qui putant adeſſe omnibus gratiam orationis, qua poſſint petere auxilium proxime ſufficiens ad implenda mandata; nam & præclariſſimi illi Thomiſtæ non *proxime*, *ſed remote ſufficientem* gratiam omnibus indiſcriminatim concedunt, qua ſi bene utantur, præſto ſit uberior, fidem infidelibus, & converſionis poteſtatem fidelibus impiis ſubminiſtrans. Quam ſententiam de orationis gratia præſente ſingulis erudite propugnant in ſua Inſtruct. Paſtorali Antiſtites Lucionenſis, & Rupellenſis, Doctiſſimus Magiſter Bellelli in poſtremo Opere de Mente Auguſtini vol. 1. cap. VII: & per hanc communem ac ſufficientem gratiam

tiam orationis ſine adjutorio efficaci aliquando hominem reipſa orare, docuit olim Alphonſus Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p.2. quæſt.7. concl.5. Laudari ſolet pro hac ſententia Eminentiſſimus Noriſius: ſed hujus aſſertum eſt, Gratiam orationis, quæ adeſt omnibus juſtis, non adeſſe infidelibus; ut docet clariſſimus Auctor in Janſeniani erroris calumnia ſublata cap.3: in juſtis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutorium ſufficiens ad implenda mandata, ſed hominem libera ſuppoſitione judicii practici erronei interdum obicem ponere prædictæ potentiæ ad orandum proximæ. Falſum eſt igitur gratiam orationis juxta Noriſium vel dari omnibus, vel ſemper tribuere juſto potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia ſufficienti ſingulis diſtributa ad fidem pertinere, ſcriptitarunt poſtrema hac ætate nonnulli. Jam quid intelligunt per gratiam ſufficientem Mediſtæ, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomiſtæ repudiant auxilium ſufficiens Moliniſtico ſenſu, non ſemel libro ſuperiori ſignificatum eſt.

Sententiam præcedenti oppoſitam tradi ab Auguſtino, Fulgentio, ac Proſpero, nec non a D. Thoma, ejuſque diſcipulis celebrioribus, etſi nollent aliqui talia præſidia abjicere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunenſi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vaſquez 1.p. diſput.97. cap.3. & 2.p. diſp.193. cap.4. Liquet confeſſione Salmanticenſium, acerrime defendi a Ledeſma quæſt. unica de Auxiliis art.16. Godoy Tract.8. de Prædeſt. diſp.73. §.4. Gonzalez ibidem, Dom. Banneſio 1.p. q.23. art.3. Goneto de Reprob. diſp.5. art.5. Et licet aliqui diſtinguant inter auxilium quod immediate datur ad credendum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quodcunque morale, & mediate ad fidem, & affirment non quidem primum, ſed hoc poſtremum ſingulis dari, ut Didacus Alvarez lib.11. de Auxiliis diſp.112. cujus ſententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obcæcatis quibuſdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum ſufficiens auxilium dari, niſi dari accipiatur prout idem eſt, ac præparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomiſtis negant auxilium ſufficiens recipi ab omnibus: ſed alii plures, qui de Gratia ſtilo fuſiori ſcripſerunt: quos inter principem locum obtinet clariſſimus Lemos lib.4. Panopliæ P. 2. Tract.3., poſt illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomæ Regens, & Controverſarium de Auxiliis ſcriptor doctiſſimus, Controv. v. art.8. Mitto Auctorem Hiſtoriæ de Auxiliis eamdem doctrinam propugnantem duobus poſtremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque inſtituto multorum attuli, ſed ſingulos legere non prætermiſi, animadvertens male Alvareſium, & Zumel a Goneto pro hac ſententia citari, male a nonnullis pro priori partem Thomiſtarum nobiliorem. Quod attinet ad

ad parvulos præfocatos in utero matrum, non reperies antiquum Thomiſtam, qui teneat iis ſufficiens auxilium applicari, ſi fides habenda eſt, habenda eſt autem plurima, Thomæ de Lemos cap. xv. ejuſdem Tract. num. 215., & Banneſio citato art. Concluſ. 5. Imo Deum nolle ſalutem parvulorum illorum exiſtimavit Gabriel Vaſquez 1. p. diſp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo prædeſt. 1. p. ſect. 1. n. 4., quamvis id nos minime probare poſſimus. Negant denique auxilium ſufficiens omnibus indiſcriminatim conferri, præter Auguſtinianæ Scholæ Doctores, Theologi Lovanienſes in Cenſura ad Aſſert. 7. & in Juſtificat. cap. xii, & Duacenſes ad eamdem 7. Aſſert. Abulenſis ad caput 4. Exodi q. 2. Nicolaus L'Herminier Tom. 4. pag. 406. & ſeqq. Atque hos laudaviſſe ſufficiat.

Huic ſententiæ acerrimi quidam Propugnatores prioris vulgo dictitant accedere Janſeniſtas, ut hoc forſitan terriculamento novitas dogmatum vetuſtatem oppugnet. Sed quamquam Janſenius infideles & obduratos carere interdum gratia docuerit lib. 3. cap. 10. de Grat. Chriſti; cœlo tamen toto diſtat a Catholicorum opinione decretum Janſenianum. Ut enim ſtilum in hanc hæreſim exercendo demonſtravi, Janſenius nec gratiam ſufficientem ab efficaci diſtinctam, nec indifferentiæ libertatem admiſit; & conſequenter nullam in infidelibus, nullam in obduratis gratiam ſtatuit effectu carentem, & tamen utroſque peccare credidit in eo, quod vitare non poſſunt. E contra quicunque ex Catholicis negant gratiam conferri promiſcue omnibus, nullum peccatum dari exiſtimat ſine indifferentia liberi arbitrii, & fatetur frequentes eſſe ſanctas inſpirationes, quibus reſiſtitur. Quapropter non abs re futurum fore crediderim, ſi placita Scholæ vindicavero, & rigidiora emollire, falſaque revincere adoriar; uti agam, quoniam hiſce de Gratia velitationibus diem dixi ſatis laxam, contractis disjunctiſque pronunciationibus.

Prop. I. Deus pro omnibus, ac ſingulis remedia ſalutis inſtituit, paravitque, exhibuit, & quantum eſt ex ſe nulli prorſus mortalium denegat ſupernas illuſtrationes, aliarumque gratiarum beneficentiſſimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap. 12. v. 1. habetur. *Ob quam bonus & ſuavis eſt, Domine, Spiritus tuus in omnibus!* Cap. xviii. Ezech. 23. *Nunquid voluntas mea eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?* Joannes 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem*. 1. ad Timoth. 2. 4. *Qui vult omnes homines ſalvos fieri*. In Epiſt. 1. Joannis 2. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*. Innumera ſunt hujus generis loca ab unoquoque Theologorum collecta. Confirmatur ex Conciliis: ex Senonenſi in decretis Fidei cap. 15. *Gratia ſemper eſt in promptu, nec momentum quidem præterit, in quo non ſtet ad oſtium, & pulſet*. Ex Trident. Seſſ. 6. cap. xi. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed juben-*

jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis. Commonſtratur ex Patribus; nam ſcribit Innoc. ad PP. Carthaginenſes: *Deus quotidiana præſtat remedia*. Serm. 16. de Paſſione S. Leo: *Juſte inſtat præcepto, qui præcurrit auxilio*. Auguſt. Tract. in Joannem 12. *Quantum in medico eſt, ſanare venit ægrotum*. Stabilitur poſtremo ratione, quoniam Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & pro omnium ſalute tradidit Unigenitum Filium ſuum. Igitur, quantum in ſe eſt, Deus optimus, ac beneficentiſſimus omnes complectitur, omnium miſeretur, omnibus opitulatur.

Propositio II. Non eſt de fide, quod auxilium gratiæ omnibus miſericorditer exhibitum ac præparatum omnes reapſe recipiant.

Probatur I. teſtimonio, & confeſſione Adverſariorum. Salmanticenſes de ſententia illorum, qui negant ſufficientem gratiam recipi a ſingulis Tom. 5. Tract. cxi. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Prædicta opinio*, inquiunt, *probabiliſſima eſt, & ſatis communis inter graves Theologos*. Antoninus Maſſouliè diſſert. 4. de Gratia Adami q. 3. art. 2. *Compertiſſimum eſt, minimè ad errorem Janſenii pertinere, ſi quis obduratis & excæcatis denegari a Deo gratiam contenderet, qua præcepta impleant: Cum enim in eodem Janſenii loco univerſaliſſima hæc propoſitio referatur, Infidelibus, excæcatis, obduratis, juſtiſque etiam interdum deeſſe gratiam, qua poſſibilia fiant, ultimam de juſtis partem ſanctus Pontifex duntaxat proſcripſit; alteram vero intactam reliquit*. Expende Theſim Janſenianam Cap. 3. Prop. 1. Eminentiſſimus Gotti citato loco docet, *Catholicos Doctores loquendo de hominibus juſtis convenire: At ſi de aliis hominibus loquamur, non ita conſentire*. Benitez adverſus Paullum Lugdunenſem poſitionem hanc noſtram non ſolum probat, ſed magna præterea argumentorum copia colluſtrat. Vaſqueſii ingenuam confeſſionem, ac magnum ſimul animum videas, quæſo, humaniſſime Lector, cap. 3. diſp. 97. in 1. partem. Tournely de Grat. pag. edit. Ven. 634. *Unum* (ait) *hic diligenter obſervate de mera Scholæ quæſtione hic, non de fide moveri quæſtionem. Hoc enim unum hic fides ſtatuit juſtis non deeſſe gratiam, qua poſſibilia ipſis ſint Dei mandata. De ſolis juſtis loquitur Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 11. & Can. 18. De ſolis etiam juſtis actum eſt in prima ex quinque famoſis Janſenii propoſitionibus*. Profert poſthac prædictam P. Antonini Maſſouliè conteſtationem.

II. Probatur: quis enim, niſi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adverſam traduxerit ſententiam clariſſimorum virorum, Lemoſii, Banneſii, Ledeſmæ, Goneti, Duacenſis, ac Lovanienſis Academiæ, Driedonis, Gregorii, Noriſii, Abulenſis, aliorumque multorum, quorum nomen nulla erroris tetigit, hac ſaltem in parte, ſuſpicio; ſcripta autem præclara ſtudioſorum manibus teruntur, habentur in pretio, laudibuſque frequentiſſimis exornantur?

III. Unde poterunt evincere viri docti quæſtionem, in qua ver-

ſamur, ſpectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiæ lumen undequaque diffundere; ſed non pauca occurrunt loca minitantia perverſis ablaturum Dominum ſepem vineæ producenti labruſcas, derelicturum Babylonem, excæcaturum ſubtractione luminis oculos improborum, nec ſolam miſericordiam & pacem, ſed juſtitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas eſt de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia inſtituti remedii, multa de auxiliorum præparatione. Neque rem conficient traditione, eo quod hoc ipſo reſponſo Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa ſententia contendunt Theologi inclyti ſtare Auguſtinum, Proſperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque præcipuam. Atque id num verum ſit, poſtmodum eſt inquirendum: ad hanc enim theſim comprobandam ſufficit, id ſentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adverſarios. Sed nec ſuadere poterunt ſententiam ſuam voluntate divina generali ſalvandi omnes. Enim vero voluntas iſta antecedens eſt; quam enim appellant ſequentem, non eſt in Deo niſi comparate ad genera ſingulorum, & quatenus nemo ſalvus fit niſi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in ſingulos actualis gratia non derivat, ſive voluntatem illam dixeris ſigni, non beneplaciti: ſive illam explicaveris comparate ad univerſum humanum genus, at non ad hujus generis individua in certis circumſtantiis conſtituta; ſive ejus effectum dixeris inſtitutionem ordinis, non conſecutionem: quam poſtremam ſententiam nos amplectimur, præcedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam ſat eſt, ſi remedia ſint inſtituta, & auxilia parata. Quod etiam ſufficere ad generalem Redemptionem, cujus certiſſimum dogma ad ſenſa Patrum ſacrorumque Conciliorum, non ad diſcrepantes opiniones Scholaſticorum exigendum eſt, demonſtravi quarto capite in hæreſim Janſenianam. Atque hæc cum ita ſint, verbis Proſperi Adverſarios alloquimur:

Jam quia ſummatim, ut potui, ſententia veſtra
Decurſa eſt: dic unde probes, quod Gratia Chriſti
Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitamque beatam
Impertire velit?

Propos. III. Non eſt neceſſaria ad imputationem peccati præſens & actualis divinæ gratiæ inſpiratio.

Prob. I. Sufficit ad merendum vel demerendum libertas indifferentiæ *quoad exercitium*, nec requiritur *quoad ſpecificationem*, ſive ſatis eſt, ſi adſit libera poteſtas agendi vel non agendi quod opere ipſo exercetur. At hæc libera poteſtas reperitur in iis etiam, qui ſufficienti gratia

ſunt

ſunt deſtituti. Igitur demereri poſſunt, & revera peccare. Minorem propoſitionem ſequentibus momentis demonſtro. Sit primum. Liberum habemus arbitrium ad malum ſine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxium, ac prohibitum opus voluntas eſt naturaliter determinata, ſed omne particulare bonum ſive honeſtum ſit, ſive apparens ſemper amandum proponitur cum indifferentia judicii, quoniam niſi bonum ſit ſummum ac perfectiſſimum, & in ſe inſpectum ſine ulla ſpecie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali. Atqui peccando proſequitur voluntas bonum apparens, ſine naturali determinatione & cum indifferentia judicii. Igitur peccat libere. Præterea Janſenio objicienti Chriſtum promeruiſſe abſque libertate indifferentiæ, quia peccare non poterat, optime reſpondetur, *Quod voluntas Chriſti licet ſit determinata ad bonum, non tamen eſt determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Chriſtum eligere per liberum arbitrium*. Eſt enim hæc reſponſio D. Thomæ 3.p. q.18. art.4. ad 3. Poſſumus ergo objicientibus hominem derelictum a gratia non peccare, quoniam eſt determinatus *quoad ſpecificationem* ad malum, reſpondere, quod illius voluntas non eſt determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo. Rurſus: Aſſerebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hæreticum refellit doctiſſimus Bellarminus lib.v. de Grat. & lib. art. cap.14. ad tertium his verbis: *Reſpondeo tam angelos ſanctos, quam malos dæmones reſpectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a neceſſitate: tamen reſpectu mediorum liberum arbitrium etiam a neceſſitate habere, quia multa faciunt quæ poſſunt non facere, & e contra: & in hujuſmodi dæmones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium eſſentiale creſcere poſſit, cum utrique ſint in termino, & omnia ipſorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ ſempiternæ pertineant*. Videte etiam Eſtium in lib.2.Sent. diſt.VII. §.5. & diſt. ultima lib.4. D. Thomam 1. 2. q.89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati ac dæmones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere poſſunt? Inſuper Theologi clariſſimi refellunt hoc argumento Janſenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma ſuum libertati contrarium propugnent: Etiamſi nihil boni abſque gratia poſſimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi neceſſitas. Et ſane, me judice, facilius hoc reſponſo illorum ora obſtruuntur, quam ſi reſpondeas gratiam adeſſe ſingulis; quoniam hoc poſtremum in controverſia eſt, & Janſeniana conſecutio pleno Catholicorum ore damnata & exploſa. Neque enim, niſi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Janſeniſtas eorumque tela contrivi concordiſſimis Scholaſticorum decretis, quam alii præſtiterint propriis ac ſingula-

gularibus, licet iſtorum diſputationes longe ſuperent meas eruditionis copia atque ornatu. Saltem ne ambitioſe hæc videar effundere, protegit me ſtilus & eloquentia Petavii ita Janſeniſtas vellicantis lib. IV. de Opif. ſex dierum cap. IX. num. 3. *Mihi quidem profecto inſulſum, & abſurdum videtur, iis hominibus, qui alieni ſunt a Chriſti gratia, liberum ineſſe voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nihil ſuſcipere poſſunt, vel ejus ſaltem boni, quod naturæ ſuperat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui ſic alligatam, voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Quid enim? non ſaltem eo ipſo habet ancipitem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum quidem optare poteſt e pluribus: vel cum iſtis naturalia bona, & honeſta comparare? quod ad electionis, arbitriique ſuſpenſionem, hoc eſt libertatem ſufficit*. Igitur alieni etiam a gratia, cum habeant liberum malorum ipſorum delectum, & plures ſpecies, in quibus poſſunt vim & facultatem ſuam experiri, peccant pleniſſima libertate.

Confirmatur præterea theſis Patrum auctoritate, & primum Auguſtini. Ipſe enim objicientibus Pelagianis excuſaturos ſe homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus non accepimus, nunquid reſpondet, non eſſe inexcuſabiles, quia adeſt unicuique ſufficiens auxilium? Nullibi reſponſionem iſtam invenies. Reſpondet in Epiſt. ad Sixtum, verbis Apoſtoli, *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo?* Reſpondet de Corrept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati ſunt, primam eſſe cauſſam, cur objurgati quod ſint inobedientes Deo ſibi debeant diſplicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non eſt iniquitas apud Deum...... Si autem jam regeneratus & juſtificatus in malam vitam ſua voluntate relabitur, certe iſte non poteſt dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio*. Reſpondet lib. I. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, eo quod *homo & peccare & non peccare poteſt; ſed alterum horum non facit, niſi adjutus a Deo*. Reſpondet q. 50. in Deuteron. *Si adjutorium Dei deſit, non ideo excuſabile eſt hominis vitium: quoniam judicia Dei quamvis occulta, tamen juſta ſunt*. Quæ omnia ſine interitu libertatis humanæ accipienda eſſe, oſtendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Auguſtini intelligi de Gratia *habituali*, ſed debent accipi de illa gratia, quæ ad converſionem, & obſervantiam divinorum præceptorum eſt neceſſaria, ideſt, *de actuali*; alioquin inepta eſſet ad objecta Pelagianorum, & Maſſilienſium querelas S. Patris reſponſio; ut animadvertit Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. XII. Similiter Proſper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui ſunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra

Pec-

Peccati non eſſe reos, quia recta gerendi
Non data ſit virtus.

Conſentiunt Fulgentius de Veritate Prædeſt. cap. 20. libri 2. & S. Thomas pluribus in locis productis & vindicatis a Lemoſio cap. 14. prænarratæ lucubrationis.

Munitur inſuper aſſertio noſtra argumentatione ſequenti. *Ut homo poſſit converti, non requiritur ut habeat gratiam ſufficientem eo ipſo tempore, quo poſſe dicitur, ſed ſatis eſt, ſi habere illam & obtinere poſſit. Quomodo dicitur homo poſſe manducare panem, etiam cum panem non habet, neque etiam quicquam unde ſibi panem comparet: ut etiam dicitur videre poteſt, qui non habet lucem, ſed in tenebroſum carcerem injectus eſt, quamvis ſine luce viſurus ſit nunquam.* Hæc eſt doctrina Lovanienſium in Juſtificat. cap. XII. Revera ſemper eſt in natura poſſe recipere gratiam, ideoque ſemper eſt in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum ſeipſa, & in bonum adminiculis ſuffulta divinis. Atque hæc eſt potentia, ut dici conſuevit, *remota*. Hinc Thomas Aquinas docet illud non eſſe impoſſibile, quod poſſumus cum auxilio divino, quoniam, ut Philoſophus ait in 3. Ethicæ, *Quæ per Amicos poſſumus, aliqualiter per nos poſſumus.* Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art. 4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas illuſorie hoc dici, ſi auxilium quoque divinum nobis deſit. Deeſt quippe nobis volentibus, & libere ponentibus impedimentum, cum ſimus etiam ſine gratia liberi ad malum, quod optione noſtra eligentes Domino vocanti & extendenti manus ſuas dorſa vertimus.

Poſtremo, vel de infidelibus loquimur, vel de credentibus. Si de illis, aut *negative* infideles ſunt, & non audierunt Evangelium, nec potuerunt audire, aut non ſunt tales. Si ſunt *negative* infideles, impoſſibile illis eſt credere in Chriſtum, laborantque fidei Catholicæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem non imputari in peccatum, certiſſimum eſt; cum ignorantia invincibilis tollat libertatem, & excuſet a culpa. Hujuſmodi ergo infideles tenentur ad ſolam legem naturalem ſervandam, & ad bene moraliter operandum. Ad hoc vero opus ne habent gratia, aut non habent? Si opus non habent; eccur requiritur gratia, ut imputetur peccatum? Si gratia indigent: non ponant impedimentum aliquod libero judicio practico repugnantes inſcriptæ naturaliter legi; atque gratia non deerit. Si infideles ſunt *poſitive*: vocati ſunt, & renuerunt: id perditionis ipſorum cauſſa eſt. Denique ſi credunt; certe non poſſunt dicere, *Non accepimus*. Ut ergo ſive fidelis, ſive infidelis inexcuſabilis ſit, non requiritur actualis gratiæ participatio; ſed ſufficit ſi vel collata fuerit aliquando, vel cauſſa cur non detur, ex ipſo ſit repetenda, habeatque in opere ad culpam imputabile libertatem indifferentiæ.

Propos. IV. Cuilibet fideli, niſi libere ponat obicem, adeſt gratia

tia orationis, qua impetrare poteſt auxilium immediate ſufficiens ad implenda mandata: hac tamen gratia deſtitutus eſt infidelis.

Probatur. Fidelis enim credit ſibi mandata a Domino eſſe præſcripta: novit ſcriptum in Evangelio, *Petite & dabitur vobis*: & niſi ſuperbe de ſe præſumat, propriam infirmitatem agnoſcit, & retrahentem a bono concupiſcentiam experitur. Atqui ſi credit, nec ſuperbe præſumit, habet gratiam ſufficientem ad orandum. Ut enim Auguſtinus ſcribit de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipſa eſt fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat*, Et Epiſtola ad Aſſelicum, *Utilitas legis eſt, ut homines de ſua infirmitate convincat, & gratiæ medicinam, quæ in Chriſto eſt, implorare compellat*. Igitur, niſi fidelis præſumptionis obicem ponat, gratiam habet orandi, eaque niſi in pœnam liberæ elationis non caret. Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44. ait: *Deus impoſſibilia non jubet: ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*. Quæ verba Tridentinis decretis ſunt conſecrata. Et eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15. *Qui voluerit, & non potuerit, nondum ſe plene velle cognoſcat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata*.

Ex quibus colligitur 1. non habere infideles gratiam ad orandum, eo quod non credant ſibi a Deo mandata proponi, imo neque Deum eſſe legislatorem cognoſcant: unde Paulus ad Rom. x. ait: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Colligitur 2. fideles non ſemper habere potentiam proximam ad orandum; quoniam non ſemper propriam imbecillitatem animadvertunt, *& iſta implicati ſuperbia, ad gratiam non convertuntur juvantem*: inquit Auguſtinus contra duas Epiſt. Pelagianorum lib. 3. cap. 7. Vide quæ ſcripſimus contra primam Propoſitionem Janſenianam.

Propos. V. Nullus abſque gratia per ſe efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quiſquis enim implicatur ſuperbia, nec vincit legem ſitam in membris ſuis, & repugnantem legi mentis ſuæ, ponit obicem orationi faciendæ, nec eſt in potentia proxima ad orandum, ut erudite demonſtrat Noriſius in Calumnia ſublata cap. 3. §. 2. Atqui ſine adjutorio *quo*, ſive gratia per ſe efficaci non poſſumus præſumptionem vitare, & carnem reprimere concupiſcentem adverſus ſpiritum, ſcribente Auguſtino de Corrept. & Grat. cap. xi. quod *in tali certamine laborantes dari ſibi pugnandi, vincendique virtutem per Chriſti gratiam poſcunt*; & cap. proximo: *In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat*. Igitur ſine gratia per ſe efficaci ſedante rixam carnis & ſpiritus, & comprimente ſuperbiæ tumorem, hebeſcit vis orationis & languet.

Deinde aut nihil probant argumentationes Auguſtinenſium ac Thomiſtarum pro neceſſitate gratiæ efficacis productæ de H.P.c.ix. aut pro-

Digitized by Google

probant gratiam per ſe efficacem neceſſariam pariter eſſe ad orandum. Enim vero Scripturis eo loco productis æquiparantur iſtæ: *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. VIII. 26. &, *Miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra clamantem, Abba, Pater*, ad Galatas IV. 6. Nam ut Auguſtinus inquit in Epiſtola ad Sixtum, *Interpellat, quia interpellare nos facit; nobiſque interpellandi, & gemendi inſpirat affectum*. Et infra: *Non hic ait, In quo clamamus; ſed ipſum Spiritum ſanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamemus*. Eccleſia pariter orat: *Fac ea, quæ tibi ſunt placita poſtulare: Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen ſanctum tuum: Cuncta noſtra oratio & operatio a te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur, &c.* Quibus non ſolum petimus poteſtatem orandi, ſed etiam affectum, actum, initium, exercitium, & complementum. Patres quoque eodem prorſus modo de oratione loquuntur, ac de operibus reliquis. Et Auguſtinus quidem laudata ad Sixtum Epiſtola etiam de oratione ait: *Adjutorium igitur Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, ut ipſe facere diceretur, quod ut faceremus facit*. Probat enim eo loco ipſam orationem inter gratiæ munera reperiri, explanatque verba Pauli ſuperius ex Epiſtola ad Romanos producta. De Corrept. & Grat. cap. 1. demonſtrat, neminem confugere ad gratiam, niſi cum a Domino greſſus hominis diriguntur. Atque libro II. de peccat. meritis cap. 19. docet neceſſariam eſſe ad orandum *certam ſcientiam, & victricem delectationem*, cauſſam afferens, quod præcedit in voluntate hominis appetitus quidam propriæ poteſtatis, ut fiat inobediens per ſuperbiam: quod vitium niſi adjuvante gratia ſuperetur, nemo ad juſtitiam convertitur. Fulgentius in lib. 2. de Verit. Prædeſt. cap. 4. *Admonemur* (inquit) *ut a quo nobis datur præceptum, ab ipſo petamus auxilium: quod tamen non poſſumus petere, niſi Deus in nobis operetur & velle*. Habet conſimilia Proſper capite contra Collatorem tertio ac viceſimo.

Si præterea orare poſſimus abſque gratia efficaci potentia ab omni impedimento expedita, non abſurdum erit aſſerere quod unum diſtinguit ab altero oratio ſua: quod præparatio uberiorum auxiliorum non eſt ex prædeſtinatione inſcrutabili, ſed ex præſcientia orationis: quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto judicio; ſed quia non orant. Quæ ſi affirmentur, corruit ſyſtema Auguſtinianæ doctrinæ, & fruſtra adverſus Moliniſtas pugnamus. Cum itaque ſyſtema illud concuti nequeat: gratia per ſe efficax neceſſaria eſt ad orandum: quamquam voluntas, quæ eſt adhuc parva comparate ad obſervantiam præceptorum, poteſt eſſe valida & robuſta reſpectu orationis: obex enim, ne quis oret, eſt ſuperbia arbitrii, per quam non convertimur ad gratiam juvantem; quo obice ablato alia reſtant ſuperanda obſtacula, per quæ

ab.

ab obſervantia legis retrahimur. Iccirco ajebat S. Pater, *Qui voluerit, & non potuerit, nondum ſe plene velle cognoſcat, & oret, &c.*

Prop. VI. Eſt probabilior ſententia auxilia, quæ omnibus divina munificentia paravit, quibuſdam aliquando deeſſe ob impedimenta, quæ objicit humanum demeritum.

Probatur. Quamquam miſericordiſſimus Deus ex maſſa perditionis tum puerulos in ſinu immundiſſimarum feminarum procreatos, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquiſſimos ac ſceleſtiſſimos, ut oſtendat divitias miſericordiæ ſuæ, non ſolum perducat ad baptiſmum, alliciat ad fidem, moveatque ad reſipiſcentiam, verum etiam quos vaſa honoris elegit, faciat perſeverantes, & coronet in miſericordia & miſerationibus; ſunt tamen ex his nonnulli, quibus ad oſtenſionem juſtitiæ nec ampliora beneficia largitur, nec renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces, ſed occulto, at juſto judicio deſerit auxilia etiam communia ſubtrahendo. Hi autem ſufficientem gratiam non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia ſufficiens donum eſt, nec ulla foret in Deo iniquitas ſi Deus illam ſingulis denegaret; alioquin non foret gratia, ſed debitum. *Dando enim* (inquit Auguſtinus de Dono Perſ. cap. 12.) *quibuſdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram ſuam gratiam eſſe voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur oſtendit*. Et D. Thomas 1. 2. q. 106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humanum genus propter peccatum primi parentis meruit privari auxilio gratiæ, & ideo quibuſcunque non datur, hoc eſt ex juſtitia, quibuſcunque autem datur, hoc eſt ex gratia*. Et licet Auguſtinus de perſeverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum ſanctorum argumentatio de gratia quoque ſufficiente: propterea quod etiam iſta donum gratuitum eſt, & poſt peccatum primi hominis indebitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat eſſe gratiam ſufficientem ſuppoſito legis præcepto, ut imputetur ad culpam tranſgreſſio illius. At ſatis de hac re dictum ſupra in tertia poſitione. Occurrit autem mihi ſatis opportune præclara ratio Noriſii cap. 3. Vind. §. VI. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab obſervantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipſe omne jus ad gratiam admiſit. Præterea S. Pater de Corrept. & Grat. cap. XI. ait: *Nunc autem, quibus deeſt tale adjutorium, jam pœna peccati eſt: quibus autem datur, ſecundum gratiam datur*. Deeſt ergo nunc nonnullis adjutorium *ſine quo*. De tali enim adjutorio loqui Auguſtinum, non autem de efficaci, nec de ſola gratia *habituali*, puto eſſe manifeſtiſſimum. Nam primo homini efficax gratia collata nequaquam fuit, ſed accepit bonam voluntatem & gratiam ſanctificantem, ſimul cum adjutorio, *ſine quo* permanere in accepta juſtitia non poſſet: quod proinde adjutorium eſt gratia actualis, cum ſit ſuper-

Digitized by Google

ſuperaddita *habituali*, & ſufficiens tantummodo, cum ſit contradiſtincta ab adjutorio *quo*, donante etiam perſeverantiam. Et proculdubio de Gratia actuali neceſſaria infidelibus ut credere poſſint, & impiis ut convertantur, diſputat S.Doctor adverſus Adrumetinos. Gratia ergo ſufficiens non datur juxta Auguſtinum unicuique. Sed progrediundum jam eſt ad particularia theſim articulatim probando.

De Parvulis.

Puerulis vita functis in utero matrum denegari adjutorium ſufficiens inde evincitur, quod cum nondum ſint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, niſi exterior, ideſt, miniſtratio baptiſmatis. Atqui hujuſmodi pueris baptiſma non miniſtratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

Tam plano argumento reſponderi ſolet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate conſequente, ſed antecedente, qua profecto vult illorum ſalutem. Cur autem non applicetur reipſa, non voluntas Dei eſt, ſed vel culpa parentum, vel ſeries cauſſarum ſecundarum immaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis iſta reſponſio. Primo quia ad voluntatem antecendentem ſpectat Sacramenti inſtitutio, & præparatio remedii; ad voluntatem ſequentem ſacramenti miniſtratio, & remedii applicatio: ideoque concedendum eſt tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & inſtitutam; quod extra omnem controverſiam poſitum eſt. Deinde cauſſa, cur iis puerulis, non conferatur ſacramentalis ablutio, non eſt ſemper culpa parentum. *Aliquando* (inquit Auguſtinus Epiſt. 107. ad Vitalem) *cupientibus, feſtinantibuſque parentibus, miniſtris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente* (baptiſma) *non datur, cum repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebatur. Unde manifeſtum eſt eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino qua locutione ſit dictum, quod omnes homines vult Deus ſalvos fieri, cum tam multi ſalvi non fiant, non quia ipſi, ſed quia Deus non vult, quod ſine ulla caligine manifeſtatur in parvulis.* Et de Dono Perſev. cap. 12. *Plerumque feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris ut baptiſmus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptiſmate ſubveniri?* Accipe & hæc verba ex libro contra Julianum VI. cap. 14. *Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero immundiſſimæ feminæ; & aliquando non vult eſſe ſuum filium, quem format in utero filiæ ſuæ.* Igitur his parvulis denegatur gratia baptiſmatis ob originale peccatum, non ob præſcientiam futurorum

operum perperam jactatam a Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac feſtinantium, quemadmodum cum Auguſtino commonſtrat rerum experientia.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Proviſorem ad perturbandum ordinem cauſſarum ſecundarum, unde infertur mors peracerba; id quidem veriſſimum eſt. Sed meminiſſe oportet, mortem peccato primi hominis in orbem terrarum fuiſſe inductam. Prævaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immaturæ mortis, ita non applicationis baptiſmatis, cauſſa eſt. *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus ſubvenire, illis autem non ſubvenire, cum ſit utriſque cauſſa communis: aut res humanas in parvulis non divina providentia, ſed fortuitis agi caſibus opinabimur, cum rationales vel damnandæ, vel liberandæ ſint animæ; quandoquidem nec paſſer cadit in terram ſine voluntate patris noſtri, qui in cœlis eſt.* Ita Auguſtinus citato cap. XII. de Dono Perſeverantiæ. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi oſtendimus juſto judicio Dei privari infantes iſtos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

De Infidelibus.

Quibuſdam infidelibus non conferri actu gratiam ſufficientem ut credant, haud obſcure demonſtratur ex Scripturis. Gratia enim fidei prædicationi comes eſſe ſolet, ſcribente Apoſtolo ad Rom. X. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?* Interdum tamen inſpirari fidem divinitus abſque exteriori prædicatione, fatemur: ſed beneficium hoc eſt extra communem ordinem, neque eſt temere ſupponendum in ſingulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatio, etiam gratia neceſſaria ad credendum communiter ſubtrahitur. At prædicationem non extendi ad univerſos ſingulatim, oſtendit cap. XVI. Act. Apoſt. ubi verſ. 6. & 7. legimus Apoſtolos aliquando prohibitos a Spiritu ſancto, ne loquerentur verbum Dei in Aſia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permiſiſſe Spiritum Jeſu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permulti abſque ulla fidei ſupernæ colluſtratione. Succeſſivis quoque temporibus poſt Apoſtolos innumeras reperiri Gentes, quibus nondum prædicatum eſt Evangelium, colligitur ex Auguſtino de Nat. & Grat. cap. IX. Epiſtola LXXX. ad Heſychium, & ex Proſpero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. ſent. 4. & Reſp. 4. ad capit. Gallorum. Patefacient & illuſtrabunt vim hujus argumenti quæ ſcribunt in Epiſtola Synodica PP. in Sardinia Exules, & Auguſtinus de Dono Perſev. cap. 19.

Probatur inſuper ipſorum Sanctorum teſtimoniis. Horum primus, ideſt,

Digitized by Google

ideſt, Auguſtinus eodem libro de Dono Perſ. cap. 9. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iſte ita vocetur ut vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem ſequatur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei.* Apertiſſime diſtincto orationis membro docet hîc Sanctus Doctor negari aliquibus non ſolum vocationem efficacem & congruam, ſed etiam inefficacem, atque ſufficientem. Quid enim ſibi vult disjunctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: Gratia ſufficiens ad credendum nequit aliud eſſe, quam ſancta de amplectenda fide cogitatio & affectio, quam Auguſtinus contra Semipelagianos diſputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmat cap. IX. de Prædeſt. SS. *Fides, inquit, & inchoata & perfecta donum Dei eſt: & hoc donum quibuſdam dari, quibuſdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifeſtiſſimis ſacris literis repugnare.* Sunt ergo aliqui ſine gratia ſufficiente ad credendum. S. Proſper laudata ſent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiam, ſi de iis loquitur quibus Chriſtus annunciatus non eſt, reprehendi non debet, quia ſcimus quidem in omnes fines terræ Evangelium deſtinatum, ſed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec poſſumus dicere quod ibi ſit gratiæ vocatio, ubi Matris Eccleſiæ adhuc nulla eſt regeneratio.* Accedit teſtimonium S. Thomæ ſcribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod ſi in poteſtate hominis dicatur aliquid excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia reparante, ſicut ad diligendum Deum & proximum: & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen hoc poteſt cum auxilio Gratiæ; quod quidem auxilium quibuſcunque divinitus datur, miſericorditer datur, quibus autem non datur ex juſtitia non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, ut Auguſtinus dicit in lib. de Correptione & gratia.* Ergo per Divum Thomam non datur omnibus ſufficiens adjutorium, ut credant.

Accedunt rationes Theologicæ. Prima: quia fides eſt juſtificationis initium, ut definit Tridentinum Seſſ.6. cap.8. Quibus ergo deeſt Fides, deeſt gratia. Nec valet, ſi reſpondeas, præter fidem explicitam in Chriſtum, quæ eſt radix juſtificationis, & diſpoſitio proximior, dari fidem aliquam inchoatam, qualem habuit Cornelius: nam & hæc fides *quibuſdam non datur*, inquit Auguſtinus. Præterea: Infidelitas pure *negativa* peccatum non eſt, ut fatentur omnes contra articulum Baji ſexageſimum quintum. Si autem omnes infideles haberent gratiam, ut crederent, poſſent ſuperare ignorantiam, nec forent infideles *negative*: aut e contra, ſi ſuperare ignorantiam poſſent, infidelitas *negativa* peccatum eſſet. De quo argumento legendus omnino eſt ſapientiſſimus Thomas Lemos præfato loco cap.XII. Tandem: Cum infideles ſint filii iræ, filii vindictæ, eccur Deus his omnibus gratiarum ſuarum munera nequit denegare? An quia Deum cognoſcere poſſunt, &

legem naturæ quantum ad officia virtutum implere? Nulla naturalis actio habet ſupernaturalium Donorum meritum condignum, aut congruum. Quia viget in illis lex, urgetque præceptum? At jam Charybdim iſtam prætervecta eſt diſputatio. Num hoc poſtulat lex æquitatis? De gratia, non de penſione diſſeritur.

His occurrunt vulgari reſponſione, deſtitutos eſſe infideles ſufficienti gratia ad immediate credendum, non vero remota, & quæ immediate ſufficiat ad diligendum Deum, & bonum aliquod faciendum, per quod poſſint ſeſe ad fidem obtinendam diſponere: ideoque poſſe infideles omnes, quibus nunquam annuntiatus eſt Chriſtus, habere fidem quantum ad actum remotum, & mediatum, licet non poſſint quantum ad immediatum & proximum. Si auxilium remote ſufficiens hi conſtituerent in colluſtrationibus nonnullis cito evolantibus, & leviter excitantibus voluntatem, interdum unicuique a Deo inſpiratis, ſive in ipſa præſentia Dei, qui multimodis per creaturam ſibi ſervientem vocat averſum, docet credentem, adjuvat conantem: quale adjutorium admittit Noriſius in Vindiciis, cap.3. §.6. ſingulis hanc gratiam dari concederem. Certiſſime enim perſuaſum mihi eſt, divinam miſericordiam nemini defuturam, ſi nemo negligeret credere quod ignorat.

Verum quia contendunt adeſſe ſingulis infidelibus gratiam proxime ſufficientem ad actum mediatum, ſive diſponentem ad fidem, & adeſſe ſingulis momentis, præſertim dum urget legis præceptum, non videtur vulgaris illa reſponſio admittenda. Primo quia de gratia remota ad credendum, ſive de primo fidei initio diſputat Auguſtinus adverſus Semipelagianos, ubi ait donum Dei eſſe, & quibuſdam dari, quibuſdam non dari. Deinde quia de Corrept. & grat. a cap.6. ad XI. ſolvens objectionem, quod nullus eſſet corrigendus, nunquam eo confugit, ut reſponderet, præſto eſſe unicuique gratiam ſufficientem ad ſervandam legem naturæ, quam gratiam ſi non peſſundarent infideles, adeſſet & donum Chriſtianæ fidei: ſed mittens reſponſum iſtud, ait in infidelibus cauſſam cur ſint objurgandi, eſſe quia fecit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Addit adjutorium *ſine quo* omnibus in hoc ſtatu non dari; & alia plura, quæ produximus ſupra. Sunt ergo per Auguſtinum aliqui deſtituti omni gratia proxime ſufficienti ad qualecunque opus bonum ſive fide patratum, ſive ad fidem diſponens. Ulterius S. Thomas, uti obſervarunt Lemoſius, & Gonzales, productis verbis ex 2. 2. q.2. art.5. affirmat in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis aliquibus denegari gratiam, & ad credendum, & ad diligendum Deum & proximum, ideſt ad actum fidei tam immediatum, quam mediatum; & loquitur apertiſſimè de Gratia, non efficaci, ſed ſufficiente, per quam dicitur aut fides, aut amor eſſe *in hominis poteſtate*. Illuſtriora ſunt, quæ habet in 3. contra Gentes cap. 159. & 160. quæ legenda ſunt cum animad-

verſionibus P. Lemos Cap.14. n.202. Prolixa enim ſunt, ac piget referre omnia adamuſſim. Perſpicua etiam ſunt verba ſuperius allata ex 1.2. q.106. art.3. Denique ſi in poteſtate hominis eſt aut dilectio Dei, aut temperantia, aut alia virtus, per quam diſponatur ad fidem; nulla erit myſteriorum fidei ignorantia invincibilis; quoniam ſi poneret medium illud remotum, daretur proximum; ideoque non datur, ex illatione ſententiæ oppoſitæ, illius culpâ liberâ, & voluntariâ.

De Obduratis.

Aliquibus in ſcelera damnabili obſtinatione ruentibus ſubtrahi aliquando ſufficientis gratiæ auxilium, videtur conforme Scripturis, Patribus, & rationi. Nam Dominus per Eſaiam cap.v. v.5. & 6. ait: *Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam ſepem ejus & erit in direptionem, diruam maceriam ejus & erit in conculcationem. Et ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur; & aſcendent vepres & ſpinæ; & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem.* Hæc non tantum de populo Iſrael, quantum de anima multiplicante peccata exponunt Eccleſiæ Patres. Eſt ergo aliqua anima prævaricatrix a Deo derelicta & deſerta in conculcationem & direptionem. Repetit Dominus per Jeremiam 51. 9. *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* Quæ verba interpretatur Hieronymus Comment. in hunc locum de ſubtractione auxiliorum ſufficientium, proferens exemplum medici, qui videns infirmitatem reſiſtentem remediis adhibitis ægroto nulla alia medicamenta miniſtrat. Item de Judæis Joannis 12. v.40. repetuntur verba Iſaiæ: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde.* In quem locum ait S. Pater Tract. 53. *Sic enim excæcat, ſic obdurat Deus deſerendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere poteſt, iniquo non poteſt.* Apoſtolus etiam ad Rom.1. 24. ait traditos impios a Deo *in deſideria cordis eorum*, deſerendo eos, & ſubtrahendo lucem ſapientiæ, ut diximus de H. Calviniana cap.v. Hæc ex Scripturis.

S. P. Auguſtinus his verbis deſcribit obcæcati miſerrimam conditionem de Nat. & Grat. cap. 22. *Nec cogitat prævaricatorem legis quam digne lux deſerat veritatis. Qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, quò admonetur implorare gratiam Salvatoris.* Paucis interpoſitis: *Utique iſta obſcuratio vindicta & pœna jam fuit: & tamen per hanc pœnam, ideſt per cordis cæcitatem, quæ fit deſerente luce ſapientiæ, in plura & gravia peccata collapſi ſunt.* Et de Perf. Juſtitiæ cap.19. obcæcatum appellat *deſertum omni lumine veritatis.* Porro qui tantum audit vocem legis, & interiori inſpira-

ſpiratione dilectionis penitus deſtitutus eſt, nullam habet gratiam ſufficientem, quæ proprie ac vere ſit talis. Deinde animadvertens S.Pater obviam quorumdam objectionem, non peccaturos excæcatos, ſi gratia ſint deſtituti, occurrit, ut diximus ſupra Prop.3. dicens juſtiſſime corripi, quoniam in malam vitam ſunt propria voluntate relapſi, & acceptam gratiam amiſerunt ſuo libero in malum arbitrio. Atque de perf. Juſtitiæ cap. 6. *Peccatum* (inquit) *eſt, cum vel non eſt caritas, quæ eſſe debet: vel minor eſt, quam debet; ſive hoc voluntate vitari poſſit, ſive non poſſit: quia ſi poteſt, præſens voluntas hoc facit. Si autem non poteſt, præterita voluntas hoc fecit. Et tamen vitari poteſt, non quando voluntas ſuperba laudatur, ſed quando humilis adjuvatur.* Similia habet Proſper ad ſextum Objectum Gallorum: *Priuſquam a dominatione diaboli per Gratiam Dei ipſius liberetur, in illo profundo jacet, in quod ſe ſua libertate demerſit, amans interim languores ſuos, & pro ſanitate habens quod ægrotare ſe neſcit, donec prima hæc medela conferatur ægroto, ut incipiat noſſe quod langueat, & poſſit opem medici deſiderare qua ſurgat.* Vides adeo impium aliquando demergi, ut infirmitatem ſuam nec videat, nec velit ſanari, deſtitutum proinde omni ſancta dilectione & cognitione, & peccare tamen, quia libere ſe merſit in pelagus iniquitatum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap.160. diſputans de auxilio, non efficaci, non congruo, non proxime ſufficienti, ſed de illo, *ſine quo nullus habere poteſt ea, quæ ſunt neceſſaria ad tendendum in ultimum finem*, hæc de obſtinatis habet: *Quamquam autem illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent vel ponant, niſi auxilio gratiæ præveniantur; nihilominus tamen hoc eis imputatur, quia hic defectus ex culpa præcedenti in eis relinquitur.* Licet ergo poſſit quilibet prævaricator converti potentia remota, quatenus poteſt recipere beneficia gratiarum omnibus præparata: licet poſſit plura legis præcepta implere quantum ad ſubſtantiam operis & officia virtutum, & minora impedimenta objicere gratiæ vocanti: licet peccet mala ſua voluntate, & libero arbitrio ad malum iſtud, aut illud nunquam naturaliter determinato; attamen poteſt in pœnam peccati deſeri a Deo, ut nullo excitetur ſtimulo converſionis, undequaque noxiarum cupiditatum repagulis præpeditus. Atque hæc ex Patribus.

Ad ratiocinationes quod attinet; ſi gratiam conſtituas in miſericordia Dei ſubſtantialiter ubique præſentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obcæcati. Si illam conſtituas in qualitate tranſeunte nobis incomperta, inſanus ero, ſi quod ignoro, aut propugnare auſim, aut refellere. At ſi concedis gratiam actualem eſſe mentis illuſtrationem, aut inſpirationem caritatis, aut utrumque; numquam perſuadere mihi poteris, ſceleſtiſſimum quempiam omni momento, etiam cum inſtat præceptum, cogitatione, aut delectatione

ſancta

ſancta quomodolibet excitari. Fallor enim, aut impudentiſſima mulier captans meretricios quæſtus, amplexuſque impudicos, avarus reſtrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabeſcens invidia, veteri ſimultate, & ulciſcendi cupidine, aliique hujus generis homines traditi in deſideria cordis eorum, & evaneſcentes in cogitationibus ſuis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus ſcribit lib.2. de Grat. & lib. arb. cap.6. *Cum vocatio, pulſus, tractus, excitatio illa Dei ſit actio noſtra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque deſiderium repente ac divinitus immiſſum, quomodo fieri poteſt, ut non ſentiatur in nobis, ſi ſit non ſolum in nobis, ſed etiam a nobis?* Conſtat igitur experientia gratiam obduratis non ſemper adeſſe, eo ſaltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum ſerm.81. in Cantica.

Prop. VII. Quiſquis non adjuvatur a Deo per gratiæ ſubminiſtrationem, queri debet de prava ſua voluntate, non de ipſo Deo beneficentiſſimo gratiarum ſuarum largitore.

Probatur I. Quia Deus quantum eſt ex ſe gratiam largitur omnibus, ut vidimus Theſi prima. II. S. P. Auguſtinus de Peccat. meritis lib.2. cap.17. ait: *Nolunt homines facere quod juſtum eſt, ſive quia latet an juſtum ſit, ſive quia non delectat. Ut autem innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt, quæ hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipſis itidem cauſſa eſt, non in Deo.* III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratiæ ponere impedimentum: & 1. 2. q.112. art.3. ad 2. *Defectus gratiæ prima cauſſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſſa eſt ex Deo, ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.* IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem ſequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flectit ad voluptates noxias, ut quæſtionibus præcedentibus demonſtravi: atque ita obcæcatur deſerente luce ſapientiæ ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratiæ impedimenta non ponere nemo poſſit ſine gratia. Hæc eſt objectio Pelagianorum, quam Auguſtinus ſolvit lib.1. ad Bonifacium cap.2. ſcribens: *Liberum arbitrium uſque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Unde & Apoſtolus, Cum eſſetis, inquit, ſervi peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ. Ecce oſtenduntur etiam peccato minime potuiſſe niſi alia libertate ſervire. Liberi ergo a juſtitia non ſunt, niſi arbitrio voluntatis; liberi autem a peccato non fiunt*

ſiunt niſi gratia Salvatoris. Igitur ſine gratia habetur liberum arbitrium ſufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipſi gratiæ, licet ſine gratia non ſit liberum arbitrium ſufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam juſtitiam. Et ratio eſt, quia homo alienus a gratia habet circa actus ſingulos peccati liberam, & indifferentem optionem, ut docet S. Thomas 1.2.q.109. art.8. ad 1., & demonſtratum eſt Theſi 3. Hac methodo his pertractatis, conſtat omne opus Omnipotentis eſſe aut juſtitiam, aut pietatem, & utrumque bonum in terras deſcendere, deſeri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum ajebat Proſper in Epigrammate. Conſtat præterea Majores noſtros non immanem ac ferream, ſed æquiſſimam, & ad coercendos impios aptiſſimam tradidiſſe doctrinam: quamquam pia eſt etiam, probabilis, & Catholica ſententia contraria plurimorum Doctorum ſuffragio probata.

Objectiones referuntur et refutantur.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facillime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc ſubjicimus diluenda. Aliqua depromunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Eccleſiæ, quædam ex Patribus, alia ex Theologicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte ſequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, *ut ad illum convertantur*, uti Ezech. 33. v.11. *clamitare in capite turbarum, & in foribus portarum urbis proferre verba ſua*, ut Prov.1. v.20. *ſtare ad oſtium, & pulſare*, ut Apocalypſeos tertio, v.20. Rurſus *Deum velle omnes homines ſalvos fieri*, ad Timoth.1. cap.2. v.4. *nolle aliquos perire* 2. Petri 3. v.9. *pro omnibus filium ſuum tradidiſſe* 2. ad Corinth.5. v.14. Rurſus *illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum*, apud Joann. 1. v. 9. *neminem ſe abſcondere a calore ejus* in Pſalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Eſaiam 5. v.4. *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ?* Et Matth.23. *Quoties volui congregare filios tuos?* At ſi non daret ſingulis vires ſufficientes, quo jure aſſereret ſe velle converſionem peccatorum? quid clamitaret, & pulſaret ad oſtium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem ſuum undequaque diffunderet? quomodo vineæ omnem culturam adhibuiſſet? Cunctis ergo & ſingulis gratiarum ſufficientium dona largitur.

Generalis reſponſio eſt principio Deum quantum in ſe eſt gratiam ſingulis paraviſſe, illam exhibere univerſis, conferre etiam volentibus & petentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei exiſtentiam, & naturalem legem honeſtatis ac veritatis, ita, ut ſint inexcuſabiles, ſi Deum non glorificent,

cent, turpeſque voluptates ſectentur: nam ſi præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis poteſtas; habetur pleniſſima libertas ad malum, licet ad bonum neceſſaria ſit gratia. Inſuper etiam ſpeciale adjutorium elargiri omnibus, ſecundum diſtributionem quam vocant *accomodam*. Hæc reſponſio ex ipſis Scripturis infertur. Vidimus enim ſupra quibuſdam non prædicari Evangelium Spiritu ſancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri ſepem vineæ & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Eſt etiam familiare divinis eloquiis, ut *omnes* nonnunquam dicant, nec tamen ſingulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex conſimilibus Scripturæ locis. *In noviſſimis diebus effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri: Omnes gentes, quaſcunque feciſti, venient; & adorabunt coram te, Domine: Concluſit Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur, &c.* Quis enim dixerit ſingulos homines prophetaſſe, ſingulos veniſſe ad fidem, ſingulos conſecutos fuiſſe miſericordiam? Vult ergo Deus omnium converſionem, clamat, pulſat, illuminat, vineæ culturam adhibet, ſi conſideras univerſitatem humani generis, inſtitutione, ac præparatione gratiarum; ſi autem homines ſingulos in individuo, largitate & diſtributione inæquali, adeo ut *illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum iſto, iſtum illo modo ſecundum æquitatis ſecretæ rationem, & excellentiam ſuæ poteſtatis*, ut Auguſtinus docet lib.2. de Peccat. mer. cap.5.

Eſt præterea quid ad omnia ſingillatim poſſimus reſpondere. Nam Ezechielis XXXIII. domui Iſrael ſcelera objiciuntur, nec dominus Judæos per ſe, ſed per Prophetam alloquitur: *Tu ergo, fili hominis, dic ad Domum Iſrael*: ideoque & de ſolis credentibus, & de ſolis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapſu, & ſubminiſtratione Spiritus ſui, nec objurgat & invitat tantummodo, ſed etiam inſpirat ſuavitatem ac dilectionem. In Proverbiorum 1. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio, in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis ſapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypſis non dicitur Deus pulſare ad oſtium ſingulorum, nec ſemper: & ſatis ſuperque verbis Bellarmini nuper productis exploditur hæc objectio. Attamen ſi omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulſari, neceſſe non eſt, ut id fiat ſingulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, ſed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem inſtitui de prædilectis, & ovibus, quarum Chriſtus eſt Paſtor, ut conſtat verſu præcedenti, & expreſſione verborum. De voluntate ſalvandi omnes, & generali humani generis redemptione, ſatis dixi in primo volumine cap.1.libri V. ad 2. & 5. Propoſitionem Janſenii, ac prop.2. hujus Capitis.

In Evangelio Joannis dicitur Verbum *lux vera*, *quæ illuminat omnem hominem*, primo per lumen rationis & legem omni creaturæ rationali impreſſam immutabilis veritatis, juxta illud Pſalmi IV. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine*, ut explicat S. Thomas in hunc locum. 2. *non quia nullus eſt hominum, qui non illuminetur, ſed quia niſi ab ipſo nullus illuminatur*, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moſes, & Prophetæ, ſed ad prædicandum Evangelium omni creaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonſtratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor univerſorum, ad differentiam Joannis, de quo cum eſſet illuminatus a Deo, & veniſſet vox, & teſtimonium Reparatoris, dicitur verſu proximo, *Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine*. Ceterum confirmat locus iſte ſententiam noſtram. *Si enim ipſe eſt lumen, ſi ab ipſo receſſeris, nec in lumine eris: & quid de te ſequetur? Quod dixit de impiis: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum*: ait Auguſtinus Conc. V. in Pſalm. 103. Idem Evangeliſta cap. 3. v. 19. *Lux*, inquit, *venit in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem*. Prætermittenda non eſt inſignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q. 79. art. 3. petita a Sole, *qui licet quantum eſt de ſe omnia corpora illuminet, ſi quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore, relinquit illud tenebroſum, ſicut patet de domo, cujus feneſtræ ſunt clauſæ: ſed tamen illius obſcurationis nullo modo cauſſa eſt ſol, ſed cauſſa ejus eſt ſolum ille, qui claudit feneſtram. Ita Deus lumen gratiæ interius non immittit illis, in quibus obſtaculum invenit, &c.* Notat tamen ibidem S. Doctor Deum hoc agere proprio judicio, ideoque eſſe cauſſam excæcationis, non prout eſt illa motus animi humani inhærentis malo, ſed prout eſt ſubtractio gratiæ, unde ſequitur quod mens divinitus non illuminetur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Eſaias & Evangeliſta Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea ſententiæ noſtræ vim addunt conſequentibus verbis. Nam ille ait, *Auferam ſepem ejus, & erit in direptionem*: iſte autem, *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*.

Ex definitionibus Eccleſiæ hæc promunt. In cap. *Firmiter* definitum eſt hominem lapſum *per veram poſſe ſemper pœnitentiam reparari*. Statutum a Tridentina Synodo Seſſ. 6. cap. XI., quod *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit*. Senonenſis in decreto 15. de lib. arbitrio hæc eſt perſpicua ſententia: *Nec tamen tantæ gratiæ neceſſitas libero præjudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet*. Conſimilia protulit Colonienſis in Enchiridio de Sacramento Pœnitentiæ; *Nullus eſt peccator tam ſceleſtus, cui Deus, quoad in hac vita ſuperſtes fuerit, hanc gratiam penitus ſubtrahat*.

Facile eſt hæc diſcutere. In Cap. *Firmiter* rectiſſime dicitur poſſe homi-

Digitized by Google

hominem lapſum per pœnitentiam reparari, quoniam poteſt Deus illum gratia prævenire. Apposite Auguſtinus de Nat. & Grat. cap.23. *Nemo dicit ſic hominem factum, ut de juſtitia quidem poſſit in peccatum ire, & de peccato ad juſtitiam redire non poſſit: ſed ut in peccatum iret, ſufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad juſtitiam opus habet medico, quia ſanus non eſt, opus habet vivificatore, quia mortuus eſt*. Et tamen hunc medicum aliquando deſerere impium, tradit paullo infra Auguſtinus. Addo laudati Canonis ſenſum eſſe quod poſſint per pœnitentiam deleri peccata poſt baptiſmum patrata, nec relapſorum crimina ſint irremiſſibilia. Ait enim: *Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmatis quiſquam prolapſus fuerit; peccatum per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari*. Tridentinum de Juſtificatis aperte loquitur: noſtramque ſententiam confirmat. Nam ſi non deſerit Deus, niſi deſeratur; ergo ſi deſeratur, deſerit. Ita S. Pater citato lib. cap.22. 23. 26. 29. & aliis locis ſupra citatis prop. 6. Vide & Adverſariorum noſtrorum Confeſſionem theſi 2. Senonenſe, & Colonienſe Concilium Provincialia ſunt. Præterea illud ait adeſſe ſemper gratiam, quatenus eſt *in promptu*, ſcilicet ſingulis præparata; & omni momento Deum ſtare ad oſtium, & pulſare, non tamen ſingulos homines interius ſentire pulſantem aliò ſenſuum ſtrepitu, & ſpecierum varietate diſtractos. At ſi non habent interiorem ſenſum, nempe piam cogitationem, & bonum deſiderium, gratia exterior eſt, non interna. Colonienſis Synodus conſulto addidit particulam *penitus*, ut intelligas cuilibet ſceleſtiſſimo peccatori, quandiu eſt in via, non ſubtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illuſtrationes, aut ſaltem jus habet ad Sacramenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adverſarios noſtros aſſerere, Deum ſemper, omni momento, & inceſſanter ſanctas cogitationes, & pia deſideria excitare in ſingulorum animo. Rurſus ſententiâ noſtrâ, etiamſi quocunque momento adeſſet mentis cogitatio; ſi nullam inſpiraret delectationem cordi immerſo pravis cupiditatibus, non eſſet hæc gratia vere ſufficiens. Nam Gratia Chriſti eſt inſpiratio ſanctæ dilectionis, ut probatum eſt de H. Pelagiana. Denique oportet diſtinguere inter gratiam increatam, quæ eſt divina miſericordia præveniens actus noſtros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ eſt ab actibus indeliberatis indiſtincta; quemadmodum aliud eſt lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipſa mentis perceptio. Miſericordia, & veritas ſingulis adeſt, ideoque gratia increata, ſcilicet ipſe Deus. Verum is libere, non aliqua neceſſitate colluſtrat mentem, & excitat delectationem. Igitur ſicut ſemper, & omni momento eſt in mente noſtra æterna lex veritatis illam irradians & colluſtrans, nec tamen ſemper eſt rectum judicium mentis noſtræ, eo quod ſeſe convertat non ad illam æternam legem, ſed ad fluxas ſenſuum imagines: ita ſemper adeſt miſericordia Dei, & gratia increa-

increata, nec tamen ſemper eſt ſancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortalium hominum, quia non ad miſericordiam juvantem ſe convertit humiliter, ſed ad amorem ſui, & ad ſenſuum illecebras. Iccirco non ſemper adeſt gratia, quæ ſita eſt in ſancta inſpiratione, & motu vitali: de qua præſens fervet diſceptatio.

Accedit ad Canones Conciliorum propoſitio damnata ab Alex.VIII. anno 1690. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jeſu Chriſto influxum; adeoque hinc recte inferes in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficiente*. Sed merito proſcripta eſt; primo quoniam profertur *indefinite*; atque ſunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Chriſtianos, aut audierunt ab iis Evangelium, cujus prædicatio non ſolum eſt beneficium Chriſti notitiam ſuppeditans, ne ſit inexcuſabilis infidelitas ipſorum, ſed etiam ſolet conjungi cum internis gratiæ illuſtrationibus, quæ tamen a nimium addictis cultui idolorum, ſive conſuetudini abrogatorum legalium cito evolant, atque extinguuntur. Eſt etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decurſum experiri, ſed tenuem admodum, & veluti ſemen ſparſum ſecus viam, vel inter ſpinas conculcatum & ſuffocatum. Singulis denique patet ſemper aditus ad miſericordiam, ad Eccleſiam, ad Sacramenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem e latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ ſequuntur. S. Auguſtinus de lib. arb. cap. 18., & de Natura & Grat. cap. 67. adverſus eos, qui de ignorantiæ, & difficultatis pœna ex Adam transfuſa queruntur, ſcribit: *Recte enim fortaſſe quererentur, ſi erroris & libidinis nullus hominum victor exiſteret: cum vero ubique ſit præſens, qui multis modis per creaturam ſibi Domino ſervientem averſum vocet, doceat credentem, conſoletur ſperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Lemos reſpondent Auguſtinum aſſerere, quod nullus juſte afferre poteſt in ſui excuſationem ignorantiam, quia Deus aut per legem ſcriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes inſtruit & vocat: & recte, nam qui negat unum eſſe Deum, ſuperare poteſt ignorantiam intimâ conſcientiâ ſui ipſius, rerumque aſpectabilium contemplatione: & qui ignorat myſteria fidei, poteſt ea audire ab Evangelizantibus; & ſi non poteſt, non ei imputatur ad culpam. Animadvertunt ſcite Auguſtinum dixiſſe, *Per creaturam ſibi Domino ſervientem*; ne inde inferas ſemper vocare ſeipſo, & per internam ſubminiſtrationem Spiritus ſancti. Proximo cap. 68. ipſe Auguſtinus hanc reſponſionem inſinuat, docens,

cens, quomodo infideles ad fidem excitentur Chriſtianis exhortationibus, Chriſtiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus erigantur. Hæc gratia ſat eſt, ut ſint inexcuſabiles, & poſſint remota potentia quærere quod ignorant. Inſuper animadverto, aliud eſſe Deum vocare, aliud eſſe præſentem ut vocet. Illud actualem gratiæ ſubminiſtrationem, iſtud vero præparationem ſignificat, & increatam gratiam interdum ab animorum noſtrorum motione ſejunctam, ut jam explicavi. Et Auguſtinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, ſed eſſe *præſentem ut vocet*. Si velis etiam cunctis immitti quaſdam bonas cogitationes certis temporibus, ſed quæ leviter excitent, ut intellectus alio ſtatim evolet, & evaneſcat in cogitationibus ſuis; eſt ſententia Noriſii, cui non repugno.

Addunt Adverſarii S. P. Auguſtinum ſerm. 2. in Pſalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut cureris; & averſum revocat, & refugientem quodam modo ad ſe venire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum eſt, Miſericordia ejus præveniet me*. In Pſalm. 102. *Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per miſericordiam conſolationis*.

Verum quid hæc? Conſtat in Pſalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus ſuſceptor factus eſt, ut in omnibus eorum operibus ſingularem exerceat providentiam. Atque ſi hoc teſtimonium aliquid evinceret; adeſſet ſingulis non ſolum gratia ſufficiens, ſed & congrua, victrix, efficax, & quodammodo *compellens & attrahens*. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuntiare ad aliquem, ſed *Opus eſt*, inquit, *ut curari velis, opus eſt, ut manus ejus non refugias*. Quod ſi refugias, *odit repellentem manus ſuas*, ait Enarrat. in Pſ. 102. unde altera objectio depromitur. Hæc propterea eadem reſponſione revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ, interioris, communis, ſpecialis, quas omnes ſingulis impendi neminem puto dicturum. Profert nonnulla alia Auguſtini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3. quæ apertiſſime ſunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indito, eodem Auctore non reluctante: unde merito prætermittuntur.

Habetur in expoſitione quarumdam Prop. ex Epiſtola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: ſed quia dignum ſe præbuit, cui cor obduraretur*. Hunc locum avide quidam arripiunt, objicientes non imputandum eſſe peccatum, ſi gratia non adſit, quemadmodum nec imputatum eſt Pharaoni.

Aſt

Aſt ſi totum argumentum concedatur, nonne ſequitur Pharaoni, & obduratis huic ſimilibus gratiam ſufficientem fuiſſe ſublatam? Si ulterius reponamus editum opus iſtud ab Auguſtino adhuc Preſbytero, cum nondum divinæ gratiæ percepiſſet arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractationum? Sed confirmat hæc Auguſtini ſententia, quod alibi tradidit de Obduratis, ſcilicet hos peccare, quia licet deſerti a gratia neceſſe ſit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deſeruit veritatis. Senſus quippe eſt Pharaonem non ideo peccaſſe, quia obdurato corde obtemperare non poterat, ſi enim cæcitas omnino eſſet involuntaria, nullum foret peccatum: ſed ideo peccaſſe, qui dignum ſe præbuit, cui cor obduraretur. Hunc ſenſum demonſtrant quæ ſequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, ſed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: ſic in his, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat pœnæ meritum, ut per ipſam pœnam etiam male operentur*. Igitur per ipſam quoque obdurationem peccant improbi, in quantum ipſa obduratio eſt pœna præcedentis peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac viceſimo Retractationum.

Mutuantur ex Proſpero quæ ſequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adhibita ſemper eſt Univerſis hominibus quædam ſupernæ menſura doctrinæ, quæ etſi paucioris, occultioriſque gratiæ fuit, ſufficit tamen, ſicut Dominus judicavit, quibuſdam ad remedium, omnibus ad teſtimonium*. II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excuſabiles ſunt nationes, quæ alienatæ a converſione Iſrael ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo ſub ignorantiæ tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc univerſum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit*. III. Cap. 29. ait: *Univerſitati hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas Dei conſuluit ſemper & conſulit, ut neque ulli pereuntium excuſatio ſuppetat de abnegato ſibi lumine veritatis, neque cuiquam ſit liberum de ſua juſtitia gloriari*. IV. De parvulis ſine baptiſmate morientibus hæc eſt præclara & manifeſta ſententia Proſperi cap. 23: *Non irreligioſe arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod iſti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus, qua utique ſi bene eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem juvarentur*. V. Addunt Stephanus Deſcamps, & Hon. Tournely illuſtre teſtimonium Pauli Oroſii in libro de Arbitrii libertate: *Mea ſemper hæc eſt fidelis atque indubitata ſententia, Deum adjutorium ſuum non ſolum in Corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, cui ſpecialia ob credentium fidem gratiæ ſuæ dona largitur, verum etiam univerſis in hoc mundo gentibus propter longanimem ſui, æternamque clementiam ſubminiſtrare, non ut tu aſſeris cum diſcipulo tuo Cæleſtio, cui jam apud Africanam Synodum*

Digitized by Google

dum occulta illa impiorum dogmatum natura contuſa eſt, in ſolo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter univerſis unam gratiam contributam; ſed ſpeciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & ſingulis miniſtrare. Et infra, *Evidentiſſime declaratum eſt nemini hominum deeſſe Dei adjutorium, præſertim cum & ſeductor inſtet, & inſit infirmitas.*

Poſſum cum Eruditis viris reſpondere libros de Vocatione Gentium non eſſe Proſperi: quod probari poteſt his teſtimoniis directe pugnantibus cum aliis, quæ habentur in reſponſionibus ad Objecta Maſſilienſium, & in Carmine de Ingratis; ubi generalem voluntatem ſalvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per inſtitutionem & efficaciam remedii, non per actualem gratiæ largitionem, ut oſtendimus de H. Janſeniana cap. 4. & hoc in quo verſamur th. 2. 3. & 6. Vide & Noriſium lib. 2. H. P. cap. XIV. Brevi itaque reſponderi poteſt, hunc Auctorem, & etiam Oroſium, medium quid ſapere inter Semipelagianos, & Auguſtinum.

Horum tamen admiſſa auctoritate, nil conficit pro Scholaſticis omnia adverſus nos pugnaciter conjicientibus. Auctor enim priorum librorum conatur oſtendere etiam Gentiles, hominesque univerſos a fide alienos habuiſſe gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in diſpoſitione elementorum mundi, per quam poſſent optime percipere unius ſupremi Numinis exiſtentiam, ita ut eſſent in cultu Deorum inexcuſabiles; etiam ſi minime recepiſſent internas & inviſibiles illuſtrationes, quæ ſunt dona gratiarum ſpecialia. Sat eſſet titulum capitis 5. libri 1. perlegere: *Omnes in elementis accepiſſe præcepta legalia, ut ſint inexcuſabiles in idololatria.* Sed quoniam titulis carent Mſs. vetuſtiora, verba Auctoris exſcribamus. *Quamvis ergo hæc*, inquit, *& multa ſimilia veritatis Scriptura pronuntiet, ſecundum ipſam tamen credimus & piiſſime confitemur, quod nunquam univerſitati hominum divinæ providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum ſibi populum ſpecialibus ad pietatem direxerit inſtitutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis ſuæ dona ſubtraxit, ut & propheticas voces, & præcepta legalia convincerentur in elementorum obſequiis ac teſtimoniis accepiſſe: unde & inexcuſabiles facti ſunt, quia Deos ſibi dona fecerunt, & quæ creata erant ad utendum, venerati ſunt ad colendum.* Internam autem inſpirationem gratiæ communem non eſſe, ſcribit diſerte cap. 3. *Incognoſcibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non ſolum in populis remotioribus impiorum, ſed etiam in civitatibus fidelium per plurimas domos & familias novimus fieri, &c.* De notitia igitur legis, non de gratia ſpeciali loquitur iſte Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non ſolum perperam adverſus nos uſurpari, ſed etiam Adverſarios noſtros revincere. Gratia enim, de qua diſputamus, non ſolum ſufficit ad teſtimonium, ſed etiam

Digitized by Google

etiam ad remedium, neque eſt ſola notitia veritatis diſtributa in elementis, & reddens inexcuſabilem idololatrarum perfidiam, ſed interior illuminatio, & inſpiratio caritatis, ſine qua plurimi ſub ignorantiæ tenebris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocat. Gent. ait impenſam omnibus gratiam ſufficientem ad teſtimonium, & notitiam in elementorum obſequiis, per quam nulli pereuntium ſuppetat excuſatio; & quibuſdam tantum gratiam ſufficientem ad remedium, & ſpecialem ac ſupernaturalem inſpirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua diſputatur, pluribus denegari.

De parvulis cap. 21. præcedenti definite pronuntiat, *ſuper eos illam manere ſententiam, quam humanum genus prævaricatione primi parentis excepit. De immaturitate vero mortis non eſſe rationem conquerendi, cum ſemel in naturam noſtram per peccatum ingreſſa mortalitas obnoxium ſibi omnis vitæ noſtræ fecerit diem*. Hæc eſt ergo cauſſa cur plurimi rapiantur ſine baptiſmo, & non ſemper neglectus parentum. Dum ergo ſeq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa rationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvulorum parentes potuerunt accipere ab obſequiis & teſtimoniis elementorum, & negligentes non ſtuduerunt ſibi ac poſteris conſulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. ſequenti docet gratiam, quam univerſis generationibus Deus indifferenter impendit, eſſe teſtimonium elementorum, per quod ad quærendum verum Deum poſſunt homines adjuvari. Gabriel Vaſquez diſp. 96. cap. 2. interpretatur poſtremum locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit ſubvenire, eo quod appellentur *paucorum dierum homines*. Eſt autem interpretatio, ut arbitror, falſa, & duobus hiſce vocabulis male afficta.

Oroſius autem contra Pelagianos aſſerentes poſſe unumquemque per naturam & liberum arbitrium ſalutem quærere & ingemiſcere, licet adjutorio Dei tandem tribuerent conſecutionem ſalutis, & objicientibus exemplum Zachæi, qui deſiderabat Deum videre, & ideo ſalus domui ejus facta eſt, ait: *Nunquid ſi unus credidit, ſtatim univerſa domus ſine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium ſalutis fuit?* En aperte ſcribit Oroſius, familiam Zachæi, antequam ipſe crederet, non habuiſſe initium illud ſalutis, ideſt poſſe quærere & ingemiſcere, quale initium ſtatuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habemus ergo Oroſium nobiſcum conſentientem. Ex illa vero reſponſione Oroſii emergit ſtatim objectio altera Pelagianorum: Quomodo ergo peccant, qui deſtituti ſunt gratia, & non habent ex ſe poſſe quærere & ingemiſcere? Huic objectioni occurrit Oroſius dicens Gratiam quæ neceſſaria eſt ad libertatem peccandi non eſſe illam ſpecialem, quam Cœleſtius & Pelagius putant in ſolo bono

natu-

naturæ ſingulis contribntam; ſed notitiam veritatis & lumen ipſum rationis adjutum teſtimonio, & diſtributione elementorum, atque id per atomos & per momenta ſingulis miniſtrari, & neceſſarium eſſe ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia ſpecialis a natura & a libero arbitrio diverſa. Sequitur enim poſt verba, quæ producta ſunt, hæc immediata periodus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos. At tu forte reſpondes: Ordinem ſuum compoſita bene natura cuſtodit, ac per hoc Deus elementariis ſimul curſibus conſtitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa ſententiæ parte, quæ ſequitur, opinaris? Dat pluviam ſuper juſtos, & injuſtos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel diſpenſando diſpoſitam conſtitutionem, vel effundendo propriam largitatem.*

Quæ ex D. Thoma objiciuntur, hæc ſunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: *Si aliquis nutritus in ſylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis ſequeretur in appetitu boni & fuga mali, certiſſime eſt credendum, quod ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ſunt ad credendum neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Cornelium.* II. In cap. 12. ad Hebræos ait: *Gratia nulli deeſt, ſed omnibus quantum in ſe eſt ſe communicat, ſicut nec ſol deeſt oculis cæcis.* III. 1. p. q. 49. art. 2. *Deus*, inquit, *non deficit ab agendo quod eſt neceſſarium ad ſalutem.* IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: *Lex nova quantum eſt ex ſe auxilium dat ad non peccandum.*

Reſpondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomiſtæ alii, utique id eventurum, ſed puer ille non poſſet ſequi ductum rationis ſine gratia, quæ per D. Thomam quibuſdam datur, quibuſdam non datur. Ut enim demonſtratum eſt quæſtionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis ſequitur propter corruptionem naturæ bonum privatum, niſi ſanetur per gratiam Dei.* Quod in puero illo contingeret ex carnis concupiſcentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puero baptizato: quem certe gratiâ ſanctificante exornatum Deus non defereret, niſi ille ſe a Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi puero ſupernam aliquam illuſtrationem non defuturam, quam tamen pœnalis cæcitas diſpelleret, & voluntas ad malum proclivis peſſundaret. Teſtimonia reliqua demonſtrant tantummodo Deum quantum in ſe eſt auxilia omnibus præparaſſe, eaque ſubminiſtrare nullum ponentibus impedimentum: quamquam iſtud non ponere, aut removere munus ſit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in III. contra gentes cap. 160. & ipſâ lect. 3. in cap. 12. ad Hebræos.

Denique momentum graviſſimum putant, quod prop. 3. expunximus, de libertate neceſſaria ad peccatum. Omnino quippe tenendum

eſt, nullum eſſe peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & pœnitere, & mandata ſervare non poſſit. Scribit id poſt D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. univerſa Schola Thomiſtarum, ut demonſtrat Tournely de Grat. p. 637. & ſeq. At ſine gratia homo in peccatum neceſſitate prolabitur, nec pœnitere poteſt, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia ſufficiens adeſt cuilibet etiam obcæcatiſſimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomiſtarum a ſententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei ſiant poſſibilia, ſi denegetur auxilium, quo opitulante poſſunt impleri. Si reſpondeas cum D. Thoma, non eſſe impoſſibilia, quoniam poſſumus gratiam a divina liberalitate accipere, nec reputatur impoſſibile quod poſſumus per amicos; id verum eſſe fatentur, ſi amici præbeant auxilium: at ſi amici, ut hodierni ſolent, miſeros nos derelinquant, quomodo poſſumus ſpem locare in præſidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium eſt autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credat æquiſſimum rectiſſimumque Judicem plectere reum, cui non eſt amplius ad bene agendum libertas? Hæc & conſimilia plura Theologi non vulgares.

Huic præcipuæ argumentationi obvia eſt ex 3. theſi reſponſio. Non eſſe peccatum, ubi non eſt libertas, & omnia præcepta eſſe impiiſſimis etiam & obcæcatis poſſibilia potentia ſaltem remota, eſt prorſus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadvertentes tantum percelebres Thomiſtas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam ſingulis dare, in quantum *dare* idem eſt ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo *accipere*; ut teſtatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Diſſentiri aliquos fatemur: ſed eruditus Lemoſius ait id ſe vehementer mirari, & Doctores iſtos S. Thomæ doctrinam deſerere, & contrariæ aſſentiri. Legatur caput 20. de Gratia ſufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panopliæ. Ad minorem dico nullam eſſe in peccando neceſſitatem, ſed libertatem indifferentiæ quantum *ad exercitium*, ideſt in optione malorum. Imo S. Thomas docet abſolute, quod, *poteſt contingere quod aliquis ſit impotens ad faciendum quod oportet: quod ſi ſit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de ſero ſe inebriavit, & non poteſt ſurgere ad matutinas, omiſſio imputatur ad culpam propter cauſſam præcedentem, ex qua omiſſio ſequens redditur voluntaria*. Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in 111. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda ſunt, ut imputetur peccatum, quando eſt *in exercitio* libera mediorum electio, aut quando dum ponitur cauſſa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus conſequens. Reſpectu autem bonorum operum, ſentio carentem auxilio ſufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum omiſſione, quoniam ejus

ejus *impotentia* eſt libere volita; nam ideo non poteſt, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentiæ *proximæ* impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum ſeipsâ libera ſit libertate indifferentiæ, quæ ſufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem inducta non excuſat a culpa.

Ceterum potentia *remota* ſemper in hac vita ſupereſt cuilibet peccatori, quoniam adjuvari poteſt a Deo, & *quæ per Amicos poſſumus, aliqualiter per nos poſſumus*, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 4. ad 2. At dicis, quid ſi amicus nolit opem ferre? Reſpondeo Deum non defuturum, niſi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit diſcrimen, quod poſſunt a nobis ſine amicorum auxilio aliqua fieri, ut ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil ſit noſtrum, quin a Dei gratia miſericorditer præveniatur: ut in illum Thomæ locum obſervat illuſtris Thomiſta Franciſcus Sylvius. Atque ita verum eſt, quod ſæpe diximus cum Auguſtino, malum nullam habere cauſſam niſi ab hominum voluntate; bonum vero a voluntate divina, a qua denegatur quidem gratia juſto judicio reluctantibus & nolentibus, ſed miſericorditer impenditur cuicunque datur, ſive minus ſit iniquus, ſive iniquiſſimus, ut unuſquiſque cantet Domino miſericordiam, & judicium, & nemo, niſi in ipſo Domino glorietur.

Magnum etiam inter damnatos & viatores a gratia alienos diſcrimen intereſt. Quandiu enim vivunt iniqui, converti poſſunt a Domino gratiæ beneficentiſſimo largitore. Orat etiam pro ipſis Eccleſia Sponſa Agni, eiſque patet ſemper acceſſus ad Sacramenta, & ad largiflua piiſſimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine deſperandum eſt; imo ſpes debet eſſe vividior, quandoquidem indigni quidem ſunt plurimi, ſed mediatorem habent digniſſimum apud Patrem, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Hoc bono expertes ſunt dæmones, & ſpiritus damnatorum, tametſi peccent libere, conſenſione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non eſt ex deficientia libertatis, ſed quia ſunt in termino, & omnia mala opera exercent cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine averſione. Eamdem ergo ſortem eſſe damnatorum, reproborumque viventium, & utroſque peccare in eo, quod vitare non poſſunt, magnum eſt Calviniſtarum, & Janſenianorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihiloſecius nonnulli, quos adeo tenebræ comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, & in paſſiones ignominiæ, ut ad ſextam objectionem Vincentii ſcripſerit S. Proſper: *Multorum hominum malitia talis eſt, qualis eſt dæmonum: ſed hoc inter malos homines diſtat & dæmones, quod hominibus etiam valde malis ſupereſt, ſi Deus miſereatur, reconciliatio; dæmonibus autem nulla eſt in æternum ſervata converſio*. Arbitror

bitror autem iſtiuſmodi reſponſiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis eſſe conformes, ad intelligendam Auguſtini contra Pelagianos ſententiam perutiles, & ad revincendos Janſenii gregarios aptiſſimas. De qua re alibi dictum ſatis.

Sed jam ad extrema libri propitio Numine perventum eſt. Elaboratum cum in iſto, tum in præcedentibus, ne in difficillimis circa Gratiam & libertatem quæſtionibus, quod ad hiſtoriam, quod ad dogmata, quod ad Scholæ placita pertinet prætermiſſum eſſe videatur. Quod an aſſecutus fuerim, prorſus ignoro. Id fortaſſis non perfeci, at conatus ſum equidem. Si Auguſtinianæ Scholæ commodum aliquod attuli, quod optime ſentio vel nullum eſſe, vel perexiguum; fruere, Lector, æquo animo diſſertatiunculis, & quas exhibui hactenus, & quas ſubinde producam. Nunc, quoniam initium fecit libro Doctor Aquitanus, finem ſtatuat ejuſdem Doctoris

EPIGRAMMA.

Cæleſtem ad Patriam tendens cognoſce Vocantem,
Cujus proveheris, ſi bene curris, ope.
Nam ſi te virtute tua ad cæleſtia credis
Scandere, de ſuperis pulſus ad ima cades.

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS NONUS

In quo diſſeritur de Juſtificatione, bonorumque operum meritis.

GRATIAE actualis, cui humanum arbitrium obtemperet, præcipuus effectus eſt divinam in nobis imaginem inſtaurare, atque diligentes Deum, eique tanquam palmites viti adhærentes exornare copioſo meritorum fructu, & juſtæ retributionis corona. Poſteaquam igitur de ipſa actuali Gratia in præcedentibus diſſeruimus, pertractandum nobis eſt de Sanctitatis ornatu, ſive de Gratia, quam dicimus *habitualem*; per quam in nobis Spiritus ſanctus inhabitans abſtergit peccatorum maculas, digna reddit pietatis opera, tribuitque diligentibus Deum æternæ hæreditatis pignus & arrham. De hac *habituali* Gratia perpauca tradiderunt antiquiores Scholaſtici, ſatis multa qui data opera poſtremas hæreſes profligarunt. Conſtitutum nobis eſt hanc ſervare rationem, ut devitemus Veterum brevitatem, & prolixitatem ſimul Recentiorum, nec tamen neceſſarium aliquid prætermittamus: quod ſi minime fuerimus aſſecuti; legi poterunt qui de hoc argumento ſtilo ampliori ſcripſerunt, Vega, Bellarminus, Turrianus, Stapletonus, Hadrianus & Petrus Valemburgenſes, Caſalius noſter, & alii. At priuſquam, Lector benevole, pervolutes grandiora volumina, quid pagellæ noſtræ contineant inſpicere non dedigneris.

CAPUT I.

Quid ſit Gratia Sanctificans, quam Scholæ recte habitualem *appellant?*

IN Tridentina Generali Synodo, ut refert qui illius Hiſtoriam literis mandavit, Cardinalis Pallavicinus lib. VIII. cap. 2. & ſeqq. cum Patres animadverterent veteres Scholaſticos de Juſtificatione, ſeu *habituali* gratia jejune admodum diſſeruiſſe, plurimum tamen lucis huic quæſtioni affuſum a Scriptoribus Catholicis, qui poſtremas hæreſes, Lutheranam præſertim, & Calvinianam oppugnarunt; ex horum libris docuerunt veritatem mirifice colluſtrari. Affirmarunt inſuper in hac diſputatione, poſteaquam aſſiduis precibus divinum lumen fuerit impetratum, talem methodum eſſe tenendam, ut primo inquiratur quid ſit Juſtificatio; deinde quid Deus efficiat, quidve ex parte hominum ut juſtificentur, ſit neceſſarium: poſtmodum quo pacto intelligenda ſit Apoſtolica ſententia quod homines juſtificentur per fidem: inſuper quale meritum inſit operibus, quæ juſtificationem aut præcedunt, aut ſubſequuntur; ac tandem quænam ſint juſtificationis proprietates & effectus. Hanc vero methodum, cum recta ſit, atque a Patribus Tridentinis probata, in hoc libro Operis noſtri Theologici XIX., atque hujus Voluminis ultimo, tenere jure, meritoque curabimus.

Primum itaque dicturi quid ſit Juſtificatio, præmittimus vocabulum iſtud apud Latinos Scriptores minime occurrere, & ideo nugari hæreticos quoſdam a Grammaticis juſtificationis naturam quærentes: quamvis ſi Tullius quoque, Terentius, Livius, aut aureæ Scriptor alius ætatis dictionem hanc uſurpaſſet, ratio nobis habenda foret ſignificationis Theologicæ, non vero Grammaticalis. Ceterum quantum ad Sacras literas attinet, in his juſtificatio accipitur I. pro juſtitiæ declaratione, quo ſenſu ait Eſaias V. 23. *Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo*. II. pro divina lege, qua proponuntur juſtitiæ præcepta, ut Pſ. CXVIII. 5. *Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas*. III. pro interna animi rectitudine, qua ſanctitate perfundimur, ut ad Rom. IV. 5. *Credenti eum, qui juſtificat impium*. IV. pro ipſius juſtitiæ incremento, ut Apocalypſ. ult. *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc*. De juſtificatione præſertim in tertio accepta ſenſu Catholici diſſentiunt a Novatoribus, qui nullam propriam veramque juſtitiam admittunt, ſed *forenſem* tantum, ideſt ſitam in ſola ſempiterni Judicis declaratione, ſive in remiſſione peccati per ſolam imputationem juſtitiæ Chriſti; non vero per gratiam & caritatem animæ inhærentem, atque diffuſam in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum inhabitantem. Dixi, Novatores nullam aliam admittere veram pro-

propriamque juſtitiam; nam virtutum *habitus* etiam animæ inhærentes minime negant; ſed his virtutibus vim juſtificandi non tribuunt: quare Petrus Martyr de Locis comm. Claſſ.III. cap.3. inquit: *Exponitur deinde quod duplicem juſtitiam habere dicamur: unam a Deo nobis imputatam, qua revera juſtificamur, & eam ex operibus minime obtinemus, verum fide apprehendimus: altera vero juſtitia eſt, quæ nobis inhæret, conſtatque fide, ſpe, caritate, omnibuſque bonis operibus.* Catholici itaque adverſus Hæreticos propugnant dari juſtitiam inhærentem, quæ ſit juſtificationis noſtræ *formalis cauſſa*: de qua Tridentina Synodus Seſſ.VI. c.7. ait: *Unica formalis cauſſa eſt juſtitia Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modo reputamur, ſed vere juſti nominamur & ſumus.*

Inveſtigandum eſt modo quid ſit hæc inhærens juſtitia. Quidam Theologi, inter quos Dominicus Soto lib.2. de Nat. & Grat. cap.17. & Bartholomæus Medina 1. 2. q.100. art.2., tradunt definitum hoc unum a Tridentina Synodo, quod juſtificatio non in ſola remiſſione, aut non imputatione peccatorum conſtituenda ſit, ſed in interna renovatione; quæ num fiat per qualitatem inhærentem, num per actualem motionem minime conſtet. Et quamquam Vega in citatum Trid. locum, aſſerit ſpectare ad fidem, quod juſtificatio fiat per *habitualem*, non per ſolam actualem gratiam, negant viri docti cum Eſtio in diſt.XXVI. lib.2. eſſe id a Synodo definitum, cum potius a nomine *habitus* conſulto Patres Tridentini abſtinuerint, ne opinionibus Scholæ aliquod afferrent præjudicium. Verum etſi opinio, in quam protendit Medina, non ſit a Concilio proſcripta; falſum omnino eſt fieri juſtificationem duntaxat per motionem actualem; quoniam hæc perperam fingitur in parvulis nondum ad percipiendam ſanctam excitationem idoneis, qui tamen dum abluuntur baptiſmo, ſancti & juſti efficiuntur; ac præterea juſtitia dicitur animæ ſtola, & quaſi ſpirituale indumentum, nec non exprimitur certis characteribus, quibus ab actuali ac tranſeunte gratia ſecernitur; ideoque firmiſſime tenemus fieri juſtificationem per gratiam non ſolum interius inſpiratam, ſed permanentem, ſive, ut appellant, *habitualem*.

Jam vero cum certum nobis ſit eam gratiam, per quam *formaliter* juſtificamur, permanentem eſſe, atque inhærentem, in quo autem ſita ſit natura illius Theologi nequaquam conveniant; poterit quiſque ex his, quæ de actuali Gratia diſputavimus, inferre quid de *habituali* tenendum ſit. Actualem ergo quidam Deum, divinamque potentiam atque miſericordiam nobis intime præſentem dixerunt, alii qualitatem phyſicam, ſive actuoſam, ut inquiunt, *entitatem*, complures divinam motionem, permulti illuſtrationem mentis, & caritatis inſpirationem. Inter iſtas autem ſententias nos medium iter arripientes diximus

Digitized by Google

ximus actualem gratiam, ſi conſideretur ex parte Dei, eſſe Deum ipſum inſpirantem nobis bonam voluntatem; ſi ex parte noſtri, eſſe pium animi motum. Hoc ſane pacto Gratiam *habitualem* plures Theologi eſſe putant Deum ac Spiritum ſanctum nobis inhabitantem, multi *qualitatem* inhærentem realiter diſtinctam ab anima, nonnulli *habitum* adhuc incompertum, & ab anima nequaquam diſtinctum, plurimi denique ipſum *habitum* caritatis. Itaque medium in hac etiam quæſtione tenentes, dicimus Gratiam *habitualem* conſideratam ex parte Dei eſſe Spiritum ſanctum in nobis inhabitantem, & Deum ipſum in nobis communicatione Spiritus ſui permanentem; & ſi conſideretur ex parte noſtri, eſſe caritatem per Spiritum ſanctum in cordibus noſtris diffuſam; non caritatem illam, quæ eſt a Spiritu Sancto ſolum movente: & quæ eſt ſanctæ dilectionis inſpiratio, ſed caritatem, quæ eſt a Spiritu Sancto inhabitante, & quæ eſt animæ *habitudo*, & quaſi impreſſa divinitatis imago, renovatio ſpiritus, & pulchritudo juſtitiæ; & per quam Deo cari, & Dei amici vere nominamur & ſumus. Atque hac ratione dicimus cum Tridentino ſeſſione VI. cap. 7. quod *Miſericors Deus, qui gratuito abluit & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ*, eſt cauſſa juſtificationis efficiens: ipſa autem caritas, quæ diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum inhabitantem eſt gratia *habitualis*, per quam *formaliter* juſtificamur; nam citato loco Tridentini Patres, poſteaquam declararunt cauſſam juſtificationis *formalem* eſſe juſtitiam, qua renovamur ſpiritu mentis noſtræ, affirmant id fieri, *dum per Spiritum ſanctum caritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhæret*. Inhærentem ergo juſtitiam nos quidem caritatem appellamus, quam etiam *habitum* recte dicimus, in quantum eſt permanens in anima decor, ſpiritalis vita, & juſtitiæ indumentum, conſulto abſtinentes ab ea quæſtione mere philoſophica an *habitus* ſit res quædam naturæ ſuperaddita; an, quod probabilius cenſemus, ipſa natura tali *habitudine* affecta, & quaſi materies ſignata impreſſione ſigilli, ſignaculo ſancti Spiritus condecorata. Fuit enim mens Concilii, ut inquit Pallavicinus lib. VIII. Hiſt. cap. 14. *Statuere ſpeciatim habitum infuſum juſtitiæ, & non generatim meram interiorem juſtitiam, nihil definiendo, ea ne ſit actus, an habitus, uti placuit Gabrieli Vaſquez*.

Priuſquam adverſus hæreticos ſtilum moveamus, hæc paullulum colluſtrare non pigeat. Dicimus Deum, qui juſtificationis noſtræ cauſſa efficiens eſt, abluere & ſanctificare animam, dum illam ſignat, & ungit Spiritu promiſſionis: ideoque craſſo detinentur errore, qui putant juſtis non communicari perſonam Spiritus Sancti. Oppoſitum ſane demonſtrant ſacræ literæ; nam Paulus ad Rom. V. 5. ait: *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*; ubi aperte donum caritatis, ſive chariſma, a Spiritu ſancto tan-

quam

Digitized by Google

quam effectum a cauſſa diſtinguit. Idem Apoſtolus frequentiſſime prædicat Spiritum ſanctum in nobis habitare, in eadem ad Rom. Epiſtola cap. 8. 9. 11. in prima ad Corinth. cap. 6. in 2. ad Timotheum cap. 1. & aliis in locis. Atque hinc eſt, quod juſtus dicitur Templum Spiritus ſancti, & idem Spiritus ſanctus unctio, pignus, & arrhabo, ut lib. VII. cap. 14. declaravimus. Idem docent Patres, Cyrillus lib. XXXIV. Theſauri, Epiphanius hæreſi 74., Baſilius in V. contra Eunomium, Athanaſius in Epiſtola ad Serapionem, S. Pater Auguſtinus lib. XV. de Trinit. cap. 26. aliique apud Petavium lib. de Trinit. cap. 4. & 5.

Facile eſt ex hac noſtra aſſertione percipere, cur juſti dicantur *ſignati Spiritu promiſſionis ſancto*, cur habeant in corde ſpiritum clamantem *Abba*, Pater, cur effecti ſint Templum Dei, cur in eis Deus permaneat, cur habeant pignus hæreditatis, cur in regnum dilectionis translati ſint. Liquet etiam, quo ſenſu per gratiam ſanctificantem efficiamur conſortes divinæ naturæ; quod fortaſſis nimium ingenioſe Theologi quidam exponunt, dum gratiam conſtituunt in ſuperinducta *entitate*, quæ radix ſit ſingularium attributorum, & fons ſupernaturalium operationum: quemadmodum divina natura metaphyſice accepta principium eſt proprietatum divinarum. At Petrum, dum Epiſt. II. cap. 1. ait nos fugientes concupiſcentiæ corruptionem, fieri *divinæ conſortes naturæ*, minime arbitror animum convertiſſe ad metaphyſicas perceptiones. Quare, abſque tanta ingenii tortura, dico *habitualem* gratiam eſſe divinæ naturæ participationem, quatenus communicatione facta Spiritus ſancti Deus juſtum diligit, apud illum manſionem facit, illum Spiritu promiſſionis ſignat & ungit, illi tribuit chariſma juſtitiæ, quo anima quaſi in divinam conditionem aſſumpta fruitur Dei conſortio, & ſempiternam beatitudinem promeretur.

Non eſt tamen chariſma iſtud juſtitiæ ſola Spiritus ſancti perſona, ſed, ut præmonui, caritas per Spiritum ſanctum diffuſa. Me non latet Theologos quamplurimos gratiam *habitualem* a caritate diſtinguere his argumentis adductos. I. Quia Apoſtolus in 2. ad Corinth. XIII. ait: *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & caritas Dei, &c.* & Trident. ſeſſ. 6. can. 11. *Excluſa gratia, & caritate*. Quæ autem ſumuntur conjunctim diſtinguuntur realiter, ut Pater a Filio, & a Spiritu ſancto. II. Quoniam ex Auguſtino de Grat. Chriſti cap. 26. Gratia prævenit caritatem. III. Quia gratia & caritas in ſubjectis realiter diſtinctis exiſtunt, illa nimirum in anima, hæc autem in voluntate. IV. Quia principium operandi a principio eſſendi diſtinguitur. Quatuor hæc argumenta ſunt inter Thomiſtas communia, illaque urget etiam Gavardi Quæſt. III. de Grat. *Habituali* Articulo 2.

Ceterum longe probabilior eſt eorum ſententia, qui eumdem *habitum* eſſe contendunt caritatis & gratiæ, ut cenſent præter Scotiſtas Eſtius in laudatam diſt. XVI, Juenin P. VI. Inſtit. diſſ. 11. q. 1. atque

ex noſtratibus Nicolaus Girken Tract. v. Tom. 2. q. 7, Leonardus Vanroy q. 2. de Caritate, Fulgentius Bellelli lib. 1. M. Aug. cap. 5. & ſeqq. aliique complures. In hujus aſſerti præſidium afferuntur 1. Scripturæ, quæ eaſdem caritati, & gratiæ tribuunt proprietates: nam caritas hominem reddit adoptivum Dei filium, ut liquet ex 1. Joannis cap. III. 1. *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus*. Caritas reddit hominem Dei amicum, juxta illud Joan. XIV. 21. *Siquis diligit me, diligetur a Patre meo*. Caritas eſt, per quam Deus in nobis permanet, ut ſcriptum eſt 1. Joan. IV. 16. *Qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo*: atque, ut dictum ſupra, per caritatem accipimus æternæ hæreditatis pignus, & arrham; ideoque caritas omnia ea præſtat, quæ gratiæ ſanctificanti ſolent tribui. II. Cum Tridentina Synodus *de formali* cauſſa juſtificationis loqueretur, aperte inhærentem juſtitiam declaravit eſſe caritatem, quæ in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum diffunditur, ut conſtat ex verbis ſupra productis; in quibus nullam aliam, præter Caritatem, *formalem* cauſſam juſtificationis aſſignat; cum tamen, ut animadvertit Eſtius, cauſſas omnes ſingillatim exponat, & præcipue *de formali* pertractet adverſus hæreticos, qui negant inhærentem juſtitiam. III. Apertiſſima eſt Auguſtini ſententia ſub finem libri de Nat. & Gratia: *Caritas ergo incboata, incboata juſtitia eſt: caritas provecta, provecta juſtitia eſt: caritas magna, magna juſtitia eſt: caritas perfecta, perfecta juſtitia eſt*. IV. Valde infirma eſt ratio, ob quam ponunt alii inter gratiam, caritatemque diſcrimen, nimirum, quod gratia naturæ gerat vicem, debeatque ceteris donis virtutibuſque ſubſterni: quod falſum eſt, cum abſque gratia permaneant fidei, & ſpei *babitus*, licet informes; ablata autem caritate, etiam *babitualis* gratia diſcedat, ſitque ipſa caritas quæ virtutibus ceteris tribuit decorem omnem, ac meritum; ut erudite explicat in Conc. de S. Maria Magdalena S. Thomas de Villanova.

Ad argumenta autem oppoſita facilis eſt reſponſio. Nam Tridentina Synodus ſeſs. VI. cap. 7. *formalem* cauſſam juſtificationis, ideoque gratiam *babitualem* videtur locaſſe in ipſa caritate, quæ *diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inbæret*. Perperam vero ex ipſa Synodo, aut ex Apoſtolo opponitur particula *Et*, quaſi realis diſtinctionis invictum ſit argumentum; quum vel nullam diſcriminis rationem importet, vel ſolam diſtinctionem connotatorum. Eadem quippe gratia, quæ dicitur juſtitia quatenus exornat animam, appellatur caritas, in quantum illam reddit Deo caram. Exemplo autem, quod affert Gavardi ex invocatione Trinitatis, in qua particula *Et* demonſtrat realem diſtinctionem Perſonarum, fas ſit reſpondere recitando verba ex Ep. 2. ad Corinth. cap. 1. 3. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolatio-*

ſolationis; imò eadem, quæ nobis opponuntur ex cap. XIII. 13. *Gratia, & caritas Dei*, quibus additur, *& communicatio ſancti Spiritus*. Enimvero neminem puto ex particula *Et* probaturum eſſe, quod Deus non ſit Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, quod Pater miſericordiarum non ſit Deus totius conſolationis, quod gratia & caritas non ſit communicatio Spiritus ſancti. Ubi vero Auguſtinus ait, quod gratia prævenit caritatem, docet neminem poſſe diligere Deum ſine inſpiratione dilectionis, & caritatem, qua Deus dilexit nos, eſſe principium efficiens caritatis qua nos diligimus Deum, ut diximus lib. XIV. cap.6. explicantes actualis gratiæ naturam. Voluntatem denique realiter eſſe diſtinctam ab anima, & principium operandi diſtingui realiter a principio eſſendi, præſertim ſi loquamur de principio eſſendi *accidentaliter*, eadem facilitate a nobis negatur, qua aſſeritur a nonnullis. Nullo itaque labore propugnamus Gratiam *habitualem* eſſe indiſtinctam a caritate; quum oppoſitum minime evincant contraria argumenta ſuperius producta, & quædam alia ejuſdem generis deprompta ex Viennenſi Concilio, & ex Clem. *de ſumma Trinitate*, quæ demonſtrant tantum juſtificationem fieri per gratiam inhærentem; quod nullus Catholicorum negat.

Ut a quæſtione ſcholaſtica ad inveſtigandam ſanctificantis gratiæ naturam revertatur oratio; dixi caritatem non eſſe Spiritus ſancti perſonam, ſed ipſius donum ac munus, ut adverſus Magiſtrum ſententiarum diſt. XVII. lib. I. omnes fere propugnant. Nam caritas, ut Apoſtolus ſcribit, per Spiritum ſanctum in cordibus noſtris diffunditur; ideoque ab illo tanquam effectus a cauſſa diſtinguitur. Caritas etiam minuitur, & recipit incrementum, quod de immutabili ſpiritu nefas eſt affirmare. At quoniam Magiſter hæc prævidens reſpondit, caritatem eſſe a Spiritu ſancto, in quantum Spiritus dat ſeipſum, & augeri vel minui, non quatenus in ſe eſt, ſed prout nobis communicatur, quo pacto Deus in nobis dicitur magnificari atque exaltari; videtur nobis ita caritatem a Spiritu ſancto diſtinguere, ut non ſit creata quædam *forma* habens *entitatem* realiter diſtinctam ab anima, ſed ejuſdem animæ habitudo, mutabilis quidem, & capax incrementi, ſed ab ipſo Spiritu ſancto inhabitante producta: quod ſupra explicavi exemplo impreſſionis ſigilli. Atque ita conciliare facile poſſumus diſcrepantes veterum Theologorum ſententias.

Hoc ne gratis a me dictum prodeuntes e Schola Peripatetica conquerantur; profiteor primum velle me in graviſſimis fidei quæſtionibus non Ariſtotelicis documentis, ſed Scripturarum ſanctarum ac Patrum doctrinis accommodare auditum, nihil de placitis Philoſophorum definiendo. At Scripturæ juſtificantem gratiam ſignaculo cuidam æquiparant, atque illud a Spiritu ſancto effici docent, ſcribente Paulo ad Epheſios I. 13. *Signati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto*: quæ verba de Juſtificatione

ficatione accipi a Tridentino conſtat ex dictis. Similiter Patres ad hunc plane modum loquuntur: Athanaſius in Epiſt. ad Serapionem: *Spiritus ſigillum eſt, quo ſignati divinæ naturæ participes efficimur*. Cyrillus in VII. cum Hermia Dialogo: *Hoc igitur quod divinam nobis imaginem inſculpit, & inſtar ſigilli præſtantiorem mundo pulchritudinem ingenerat, nonne Spiritus eſt?* Hieronymus in caput IV. Ep. ad Epheſ. *Signati ſumus Spiritu Dei ſancto, ut & ſpiritus noſter, & anima imprimantur ſignaculo Dei, & illam recipiamus imaginem & ſimilitudinem, ad quam in exordio conditi ſumus. Hoc ſignaculum ſancti Spiritus, juxta eloquium Salvatoris, Deo imprimente ſignatur*. Accedit, quod *habitus*, qui ſint *entitas* quædam realiter a ſubjecto, cui inhærent, diverſa, non probant omnes Philoſophi: neque debent ad phyſiologiæ contentiones Eccleſiaſtica dogmata expendi. Merito itaque diximus, *habitualem* gratiam eſſe habitudinem animæ, ipſi a Spiritu ſancto inhabitante, tanquam ſigillo quodam impreſſam: eamque non alia definitione arbitramur deſcribendam, quàm ex divina Scriptura ac ſanctis Patribus deprompta: *Habitualis gratia eſt Caritas per Spiritum ſanctum inhabitantem diffuſa in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhærens, per quam ſignati Spiritu promiſſionis ſancto efficiuntur divinæ naturæ conſortes*. Hanc vero definitionem ex dictis manifeſtam planiſſimamque eſſe arbitramur.

CAPUT II.

Deum nequaquam juſtificare impios illis remittendo tantum peccata, aut imputando juſtitiam Chriſti, ſed illos interius renovando per inhærentem caritatem & gratiam.

QUASI in proſpectu poſita noſtra circa *habitualem* gratiam ſententia, aperte conſequitur, recte a Tridentina Synodo dictum anathema ſeſſ. VI. can. II. hæreticis, quorum alii in ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, alii in ſola peccatorum remiſſione, aut externo Dei favore gratiam, qua juſtificamur, conſtituerunt, excluſa gratia & caritate, quæ per Spiritum ſanctum in cordibus noſtris diffundantur, nobiſque inhæreant. Ac prima hæretica opinio quod juſtitia ſtatuenda ſit in ſola remiſſione peccatorum eſt inter Lutheranos fere communis; quod ſtatui debeat in imputatione juſtitiæ Chriſti, eſt error Calviniſtarum. Martinus Becanus lib. I. de Juſtific. ait Calvinum pugnantia docere, & quaſi jugulare ſeipſum, eo quod in libro de vera rat. reform. Eccl. meminerit inhærentis juſtitiæ, atque aliis in locis inhærentis etiam caritatis; ſed oſtendi ſupra verbis Petri Martyris duplicem

plicem ab hæreticis tradi juſtitiam, neque denegari *habitus* inhærentes virtutum: diſcrepare autem illorum ſententiam a noſtra, quod illi negent virtutum habitus ad veram juſtitiam ſpectare, & nolint hanc per formam inhærentem conſtitui; atque nihil aliud eſſe contendant, quam extrinſecam & *quaſi forenſem* condonationem. Spectare hanc condonationem & externum favorem Dei ad cauſſam juſtificationis *formalem* etiam nonnulli Catholici cum Alberto Pighio propugnarunt, at non excluſa caritate, & gratia inhærente; de qua tantum cum hæreticis diſputamus. Pighius videtur efficientem cauſſam confundere cum *formali*; quam *unicam* eſſe declarat Tridentinum Concilium eadem ſeſſ. VI. cap. 7.

Propositio: Juſtificantur impii per Gratiam, & caritatem, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffunditur, atque illis inhæret.

Theſim iſtam iiſdem plane verbis Synodus Tridentina definit: *Si quis dixerit hominem juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & caritate quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundantur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantum favorem Dei, anathema ſit.* Eamdem vero theſim hæc ſcripturarum loca commonſtrant. In veteri teſtamento Sanctus David juſtificationis gratiam expoſtulans, *Aſperges me* (inquit Pſ. L. 11. 12.) *hyſſopo & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor ... Omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis.* Atque Ezechiel ſpiritum ſanctificationis promittens cap. 36. verſu 25, ait: *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, &c.* In novo pariter teſtamento Apoſtolus juſtificatos adloquens ſcribit ad Rom. V. *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Ipſe Dominus ita Apoſtolos paullo ante mortem conſolatus eſt Joan. XIV. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Illis itaque qui juſtificantur mundities, & ſpiritalis candor infunditur, & in eis veluti hyſſopo purgatricem vim habente purificabatur infectus lepra, peccati macula virtute ſupernaturali abſtergitur. In illis cor immutatur, ſordes abſcedunt, innovatur ſpiritus, & nova interior habitudo producitur. Apud illos diffuſa caritate Deus inhabitat, ſcilicet peculiari munere præſens adeſt, nec ſola inſpiratione actualis gratiæ pertranſit, ſed ornatu juſtitiæ animam induens in ea conſiſtit ac permanet. Neque majori vocabulorum expreſſione deſignari poterat Spiritus ſanctus inhabitans, juſtitia inhærens, & *formaliter* juſtificans Gratia.

Digitized by Google

Deinde expendamus, quæſo, effectus gratiæ ſuperius recenſitos, atque ex iiſdem Scripturis depromptos. Redduntur juſti *Dei filii*, per adoptionem quidem, at non legalem & declaratoriam, ſed ſublimioris generis, quæ novam in nobis generationem, nativitatem, vitam, ſalutem, ac ſpiritum efficit. Ait de juſtificandis Joan. III. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quod natum eſt ex carne caro eſt, quod natum eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt.* Inquit Apoſtolus ad Titum III. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abunde, per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum, ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ.* Addit ad Rom. VIII. 15. *Accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Ut ergo naturaliter nobis inhæret natura hominis, per quam naſcimur carne, per quam generamur filii Adæ, per quam filiorum voces emittimus: ita per gratiam juſtificationis inhæret nobis ſupernaturaliter naturæ divinæ participatio, qua renaſcimur ſpiritu, qua regeneramur in filios Dei, qua voce Spiritus vivificantis clamamus, *Abba*, Pater.

Idem evincunt chariſmata, quæ Spiritus ſanctus dicitur impertiri. Per ipſum juſti, tanquam ſigillo, *ſignati ſunt ſpiritu promiſſionis ſancto*, ad Epheſ. I. 13. *acceperunt pignus Spiritus*, 2. ad Corinth. I. 22. fiunt *templum Spiritus ſancti*, I. ad Corint. VI. 19. Hæc quidem inhærentem ſanctitatem ſignificant. *Signari* enim non eſt in ſola imputatione, aut favore externo haberi acceptum, ſed ſignaculo quodam, & quaſi charactere ab improbis ſeparari. *Arrha* quoque, vel *pignus*, non ſola promiſſio eſt, aut ſola legis præſcriptio; ſed quædam portio ejuſdem rei, quæ promittitur, auctore Auguſtino ſerm. de verbis Apoſtoli XIII. Inhabitatio denique & permanentia Spiritus ſancti, non eſt ſola divina ſubſtantia, aut immenſitas; alias non in juſtificatis tantummodo, verum etiam in impiis ac damnatis Deus tanquam *in templo* maneret: ſed eſt etiam energia, effectus, chariſma, quo anima afficitur, inungitur, exornatur. Ex ſcripturis itaque conſtat impium per gratiam inhærentem juſtificari.

Demonſtratur Catholica veritas etiam auctoritate Sanctorum. Veniunt primo loco antiqui Patres, qui ea verba Geneſis, *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, non de ſola rationalis animæ creatione ſed de juſtitia ac ſanctitate præſertim interpretantur, ut Cyrillus Dialogo V. de Trinit. Nazianzenus Orat. 36. Severianus de Opificio mundi, & alii. Hi ſanctitatem nihil aliud eſſe definiunt, quam effigiem quamdam & ſimilitudinem Dei communicatione Spiritus ſancti, quaſi impreſſione formatam, ita ut Adam per creationem revera factus fuerit in animam viventem; per inſpirationem caritatis evaſerit ſpiritalis, & gratia Spiritus ſancti vivificatus. In quam opinionem olim inclinaſſe Augu-

Auguſtinum, liquet ex ejus libro 2. de Geneſi contra Manichæos cap.8. Et quamquam dicendum eſt Adamum ab initio gratiam ſanctificantem accepiſſe, ut demonſtravi libro XII. cap. 7., attamen qui in hac gratia Dei ſimilitudinem cum laudatis Patribus ſtatuunt, ſupponunt illam intrinſecam, atque inhærentem. Deinde S. P. Auguſtinus cujus verba exſcripſiſſe videtur Synodus Tridentina, de Spiritu & litera cap.9. n.15. ait: *Sicut fides Chriſti dicta eſt, non qua credit Chriſtus; ſic juſtitia Dei, non qua Deus juſtus eſt, ſed qua induit hominem dum juſtificat impium*. Vide Trident. Seſſ.VI. cap.7. & can.10. *Formalis* ergo juſtificationis cauſſa, non eſt juſtitia, qua Deus juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit: ideoque non eſt juſtitia Chriſti nobis imputata, ſed intrinſecus inhærens; ſive caritas ſit, ſive *habitus* alius a caritate ſejunctus: quod poſtremum ad fidem nequaquam ſpectat. Denique Chryſoſtomus Hom.1. in Epiſt. ad Epheſios comparatione iſta gratiam ſanctificantem declarat: *Si quis acceptum quemdam ſcabioſum, & peſte ac morbo, ſenioque, paupertate ac fame confectum & perditum, ſtatim formoſum fecerit juvenem omnes homines pulchritudine vincentem .... deinde eum conſtituerit in ipſo flore ætatis, & poſtea eum purpura induerit, & diadema impoſuerit, & omni ornatu ornaverit: ita noſtram inunxit, & ornavit animam, pulchramque fecit, deſiderabilem, & amabilem*. Quis non videt his verbis juſtificationem ita deſcribi, ut ſit interior animæ renovatio, ſuperadditum ornamentum, atque inhærens pulchritudo? Vide hujus voluminis pag.24. quo pacto idem Chryſoſtomus deſcribit gratiam per lavacrum regenerationis collatam.

Accedunt argumentationes a ratione petitæ, & Auguſtini verbis corroboratæ. Negari non poteſt, quod ſicut per Adam naſcimur filii iræ, ita per Chriſtum juſtificemur; cum hoc diſcrimine, quod per Adam contrahimus propagatione naturæ ſolum originale peccatum, & per Chriſtum delentur etiam illa, quæ propria voluntate patravimus. Legatur in quinto ad Romanos Capite Paulus Apoſtolus. At Adam, in quo omnes moriuntur, præter quod eis, qui divina tranſgrediuntur præcepta, imitationis exemplum eſt, occulta etiam concupiſcentiæ lue tabificavit omnes per ſeminalem originem de ſtirpe ſua venientes. Igitur & Chriſtus, præter quod ſe ad juſtitiam imitantibus præbuit exemplum, dat etiam iis, quos juſtificat, occultiſſimam Spiritus ſui gratiam, quam latenter infundit: quare ait S. Pater lib.1. de Peccat. meritis cap.10. *Legimus juſtificari in Chriſto, qui credunt in eum propter occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ ſpiritalis, qua quiſquis hæret Domino unus ſpiritus eſt*. Similia docet S. Pater proximo capite XV. Præterea quemadmodum impius exhibet ſe immundi ſpiritus hoſpitium, quando reatu nectitur concupiſcentiæ; ita juſtus fit Dei templum, dum in corde ejus caritas per Spiritum ſanctum diffunditur. Itaque, ut ratiocinatur S. Pater in celebri Epiſtola ad Sixtum,

niſi

Digitized by Google

niſi mundatam domum habitet Spiritus ſanctus, nonne cum aliis ſeptem redit ſpiritus immundus, & erunt noviſſima hominis illius pejora, quam erant prima? Ut autem habitet Spiritus ſanctus, nonne ubi vult ſpirat, & caritas Dei, ſine qua nemo bene vivit, diffunditur in cordibus noſtris, non a nobis, ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis? Inſuper Domino tam ſalus, quam juſtitia tribuitur; ſed non dicitur homo ſalvatus, niſi Deus illi impertiendo æternam vitam ipſum vera propriaque ſalute donaverit: non ergo dicendus erit juſtificatus, niſi Deus vere iniquitatem delendo, ei veram juſtitiam, qua interius exornatus ſit, impertiatur: unde inquit Auguſtinus de Spiritu, & lit. cap. 11. *Ideo juſtitia Dei dicitur, quod impertiendo eam juſtos facit, ſicut Domini eſt ſalus, qua ſalvos facit.* Denique niſi juſtificatio fiat per juſtitiam inhærentem, fiet profecto aut per favorem extrinſecum, aut per juſtitiam qua Deus juſtus eſt, aut per ſolam remiſſionem peccatorum, aut per imputationem juſtitiæ Chriſti. At juſtificatio, ſi fit Spiritu ſancto inhabitante, & caritate in cordibus noſtris diffuſa, intrinſecus hæret, ideoque non conſiſtit in ſolo favore extrinſeco; ut S. Pater demonſtrat citato libro de Spiritu & litera cap. 17. Juſtitia autem, qua Deus juſtus eſt, quonam pacto nos juſtificare poteſt, niſi *efficienter*, ſcilicet impertiendo interioris hominis pulchritudinem, qua Deo cohærentes ipſius habitaculum efficiamur? Ita quidem docet S. P. Epiſtola 85. ad Conſentium, nunc 120. Illis vero, quos Deus juſtificat, non ſolum remittit peccata, verum etiam inſpirando virtutem, & diffundendo caritatem, ſanat animi languores, non ſolum ut deleat quod peccaverunt, ſed ut præſtet etiam ne peccent, auctore ipſomet Auguſtino de Nat. & Grat. cap. 26. Ac tandem per Chriſtum utique nobis juſtitia donatur; ſed juſtitia, qua induti non nudi inveniamur, qua nobis confertur pignus ſpiritus, qua efficimur per renovationem filii Dei, & induentes novum hominem recipimus quod perdidit primus homo; ut docet S. Doctor de Spirit. & lit. cap. 18. de Trinit. lib. x. c. 7. & de Civit. Dei lib. xxII. cap. 28. Hæc argumenta tanti ſunt ponderis, ut etiam aliqui Proteſtantium partibus addicti juſtificationem conſtare dixerint remiſſione peccatorum, & regeneratione, ſanctificatione, ac donatione Spiritus ſancti, ut Joannes Aepinus, Andreas Fricius, Bucerus, & Ratisbonenſis hæreticorum Conventus; de quibus Caſſander in Conſultatione de Controverſiis inter Catholicos & Proteſtantes ad IV. Art. Confeſſ. Auguſtanæ, Grotius in Annotatis ad Caſſandrum, & Boſſuet in Hiſt. Variat. lib. III. num. 35. lib. XIV. num. 43. & lib. XV. n. 142.

Objectiones ſolvuntur.

Hæretici opponunt primo verba Apoſtoli ad Rom. IV. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam:* & verſu 5. *Ei vero, qui*

qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam. Verſu etiam 7. afferuntur verba Davidis, *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* His, inquiunt, conſtat juſtificari impium per imputationem juſtitiæ Chriſti, & per non imputationem peccati.

Reſp. ſenſum verborum Apoſtoli eſſe, quod ideo Abraham reputatus eſt juſtus, quoniam in tentatione fidelis inventus eſt; & juſtificatio non ex operibus legis, ſed ex fide & gratia ſuum habet initium. Redarguit enim illos, qui autumabant non ex fide in Deum, ſed ex obſervatione legis, & abſque fide haberi juſtificationem. Explicant Apoſtoli verba textus Scripturæ, quibus propriam ſententiam expreſſit. Etenim Gen. xv. 6. facta Abrahæ a Deo promiſſione naſcituri Iſaac, & numeroſæ poſteritatis, legimus: *Credidit Abram Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Macchab. 1. cap. 2. verſ. 52. *Abraham nonne in tentatione inventus eſt fidelis, & reputatum eſt illi ad juſtitiam?* Præterea Apoſtolus utitur eadem ſententia ad Galatas III. 6. ut demonſtret ex fide in Chriſtum, non ex operibus legis datum eſſe Spiritum ſanctum, retundens illorum opinionem, qui jactabant homines per carnis circumciſionem juſtificari. Itaque juſtitiæ originem, fontem divinarum gratiarum, aliarumque virtutum fidem altricem eſſe, Paulus demonſtrat; ſed inhærentem juſtitiam nobis conferri non denegat, & ibidem inquit: *Hoc ſolum a vobis volo diſcere: Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?* Nec opera ad juſtificationem pertinere negat Apoſtolus, ſed docet fidem cooperari operibus, & ex operibus conſummari, ita ut qui operatur, & qui occaſione & viribus deſtitutus operari non poteſt, ex fide juſtificetur. Habemus fideliſſimum Pauli interpretem alium Apoſtolum, Jacobum nempe cap. II. 21. Idem tradit Clemens Romanus in Epiſt. ad Corinth., S. P. Auguſtinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 14., & etiam in libro de Abraham Philo Judæus. Verum de Operibus poſtea. In verſu 5. ait Apoſtolus, quod *credenti reputatur fides ejus ad juſtitiam*; non fides Chriſti, ſed *fides ejus*, qui credit in Chriſtum, ἡ πίστις αὐτοῦ, oſtendens fidem plurimum prodeſſe, atque propter illam opera magni æſtimari. In Pſalmo denique 31. non *imputari peccatum*, idem eſt, ac non inveniri in impio, cui juſtificationem Deus impertitur, maculam culpæ. Hanc ſignificationem habet verbum hebraicum חשב. Si velis *non imputari*, idem eſſe, ac non exigi ab homine juſtificato pœnam peccati, neque id diffiteor. Allata modo Apoſtolicorum verborum explicatione, reſpondeo Scholaſtica methodo. Laudatis verbis docet Paulus fidem eſſe juſtificationis initium, per eam opera hominum reputari & æſtimari, atque Abraham fuiſſe Deo acceptum, quia in tentatione fidelis inventus eſt; concedo. Docet aut impium juſtificari per ſolam fidem, aut per ſolam juſtitiam Dei, aut per ſolam non imputationem peccati; nego.

Opp. 2. Idem Apoſtolus ad Rom. v. 19. inquit: *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per unius obeditionem juſti conſtituuntur multi*. Eſt igitur juſtificatio obedientia Chriſti nobis imputata.

Reſp. retorquendo argumentum. Qui conſtituuntur peccatores per obedientiam Adæ, propagatione naturæ contrahunt peccatum, quod non eſt imputatio prædictæ inobedientiæ, ſed reatus & macula, per quam naſcuntur filii iræ, filii gehennæ, filii vindictæ; ut diximus pag. 43. Igitur qui conſtituuntur juſti per obeditionem Chriſti recipiunt regeneratione ſpiritali occultiſſimam gratiam, quæ non eſt imputatio hujus obeditionis, ſed inhærens juſtitia, & caritas a Spiritu ſancto inhabitante diffuſa, per quam efficimur filii Dei, filii promiſſionis, filii adoptivi; ut demonſtratum eſt paullo ſupra. Deinde reſpondeo diſtinguendo ant. Per inobedientiam Adæ conſtituimur peccatores, & per obeditionem Chriſti conſtituimur juſti, tanquam per cauſſam *efficientem ac meritoriam*, concedo: tanquam per cauſſam *formalem*, nego antecedens.

Opp. 3. Juſtificari impium per ſolam imputationem juſtitiæ Chriſti, doctrina eſt Apoſtolica Sanctorum Patrum auctoritatibus confirmata. Enimvero Paulus in 1. ad Corinth. de Chriſto ait cap. 1. 30. *Qui factus eſt nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*. Et 1. ad Eph. 6. *Gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*. Hæc verba exponens Bernardus in Epiſt. ad Innoc. ait, *Chriſtum factum nobis eſſe juſtitiam a Deo Patre*.

Reſp. Chriſtum factum nobis eſſe ſapientiam, juſtitiam, ſanctificationem, redemptionem, atque in ipſo nos Deo Patri eſſe gratificatos, quatenus eſt cauſſa *efficiens*, per quam ſapiamus, per quam a peccatis purgemur, per quam donemur gratia Spiritus ſancti; ea ſcilicet figura metonymiæ, qua Deus in Pſalmis dicitur fortitudo noſtra, virtus, ſpes, ſalus, protectio; qua Joannis XII. 50. mandatum ejus dicitur vita æterna; qua ad Rom. VIII. 6. prudentia carnis mors dicitur, prudentia autem ſpiritus vita, & pax; qua Mich. 1. 5. Samaria dicitur prævaricatio Jacobi, &c. Et quidem in 1. ad Corinth. hortatur Apoſtolus, ne gloriemur in nobis, quoniam *Chriſtus factus nobis eſt ſapientia a Deo, juſtitia, ſanctificatio, & redemptio*: quorum verborum liquet hunc ſenſum eſſe, non propriis viribus, ſed beneficio mortis Chriſti, in quo ſumus nova creatura, novumque figmentum, & in quo ſignati ſumus Spiritu promiſſionis ſancto, accepiſſe nos doctrinam fidei, juſtitiam, aliaque gratiarum munera. Præterea ex quo Chriſtus factus ſit nobis ſapientia a Deo, ſequitur ne fidelibus minime inhærere ſcientiam Chriſti, fideique virtutem? Minime. Itaque ex quo Chriſtus dicatur noſtra juſtitia, noſtraque juſtificatio, non conſequitur nobis juſtificationis gratiam nequaquam infundi. Pari jure Bern. in eadem Epi-

ſtola

ſtola aſſerit Chriſtum factum nobis juſtitiam a Deo Patre, quoniam illius meritis nobis juſtitia donatur, neque hæc nobis *innata eſt*, *ſed indulta*; ibique etiam ipſe affert exemplum culpæ, quæ in nos per Adam traducitur. Explicatur eodem pacto locus ex Epiſtola ad Epheſios depromptus, cujus ſupra attulimus inſignem Chryſoſtomi expoſitionem. Addimus hic & gratiæ fieri mentionem; nam habetur, *In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*: extat in antiquis Mſs. ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς, *qua gratia nos affecit*. Demum propoſitio *In*, ſæpe ponitur ab Apoſtolo pro *Per*, hoc eodem capite verſu 4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. v. 10. *inſtaurare omnia in Chriſto*; verſ. 11. *in quo & nos ſorte vocati ſumus*, verſu 13. *in quo credentes ſignati eſtis*, *&c*. Fatetur id Glaſſius Lutheranus, probatque quindecim aliis exemplis De Præpoſit. Canone VI. num. 5. Itaque brevi argumentum diluentes negamus antecedens; quoniam appellatur Chriſtus juſtitia, & ſanctificatio noſtra *efficienter*, non autem *formaliter*.

Opp. 4. In eadem ad Epheſ. Epiſt. IV. 24. ait Apoſtolus: *Induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis*. At indumentum extrinſecum eſt. Igitur & juſtitia.

Reſp. Argumentum in hæreticos retorquendo; primo, quia indumentum revera adjacet corpori; itaque juſtitia revera adhæret animæ. Deinde, quia ita hortamur ut induamus novum hominem, quemadmodum ut deponamus hominem veterem, hoc eodem loco verſu 22. & ad Coloſſ. cap. III. 9. Atqui veterem hominem induimus contrahendo peccatum, & obſequendo deſideriis carnis, iræ, indignationi, malitiæ, ceteriſque malæ concupiſcentiæ affectionibus. Ergo induimus novum hominem, gratiam recipientes, atque virtutes, quarum Chriſtus exemplum nobis eſt, exercentes. Præterea, quia Apoſtolus ad Epheſ. IV. docet nos induere novum hominem, dum renovamur ſpiritu mentis noſtræ, & ad Coloſſ., dum reformamur ſecundum divinam imaginem. Renovatio autem ſpiritus, divinæque imaginis reformatio important interiorem animæ pulchritudinem. Inſuper diſtinguo minorem: Indumentum extrinſecum eſt; indumentum corporis, tranſeat; indumentum animi, nego. Uſitata enim Scripturarum phraſi virtutum habitus indumentis æquiparantur. Occurrit exemplum Sap. v. 18. Eſaiæ XLI. 10., 2. ad Corinth. x. 4., 1. ad Theſſalon. v. 8. & citato cap. III. ad Coloſſ. verſu 12. Vide Auguſtinum lib. 1. de moribus Eccleſ. cap. XIX. num. 36., & Serm. CLXVI. alias 25. de diverſis num. 4.

Opp. ultimo. In 2. ad Corinth. v. 21. inquit Apoſtolus: *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*. At Chriſtus peccatum fecit ſolum imputatione; Nos ergo ſola imputatione juſtitia efficimur. Confirmatur hoc argumentum ex Auguſtino ſcribente cap. XLI. Enchir. num. 13. *Ipſe ergo peccatum, ut nos juſtitia: nec noſtra, ſed Dei, nec in nobis, ſed in ipſo*:

ſo : ſicut ipſe peccatum non ſuum , ſed noſtrum , nec in ſe , ſed in nobis conſtitutum , ſimilitudine carnis peccati , in qua crucifixus eſt , demonſtravit .

Reſp. peccatum non dici hoc loco ab Apoſtolo ipſam peccati maculam , ſed ſacrificium , quod in ara crucis Chriſtus obtulit , ut nos Patri reconciliaret , & moriens in carne , in qua erat ſimilitudo peccati , nobis ſpiritalem vitam elargiretur . Id liquet ex verbis Apoſtoli , & ex citato cap.XLI. Ench. Non enim ait Paulus , *Is , qui non noverat peccatum , pro nobis peccatum fecit* , tanquam pro nobis Chriſtus ipſe peccaverit ; ſed , *Eum , qui non noverat peccatum* , ideſt , Chriſtum , *pro nobis peccatum fecit* . Quid eſt autem , *Fecit Deus Chriſtum pro nobis peccatum* , niſi , Fecit pro nobis ſacrificium pro peccatis ? Hinc S. P. *Propter ſimilitudinem carnis peccati* (inquit) *in qua venerat , dictus eſt & ipſe peccatum , ſacrificandus ad diluenda peccata . In vetere quippe lege peccata vocabantur ſacrificia pro peccatis : quod vere iſte factus eſt , cujus umbra erant illa* . Senſus ergo apertiſſimus verborum Apoſtoli , & Auguſtini eſt , quod ſicuti cauſſa efficiens , ac meritoria paſſionis Chriſti , qua mortuus eſt in ſimilitudine carnis peccati , non eſt peccatum quod ei inerat , quia nunquam vixerat ſecundum vetuſtatem peccati , ſed peccatum in nobis conſtitutum ac noſtrum ; ita cauſſa efficiens ac meritoria , per quam mundati lavacro baptiſmatis renaſcimur , non eſt juſtitia noſtra, ſed Dei , nec in nobis , ſed in ipſo ; eo quod mortui peccato morte Chriſti reviviſcentem gratiam adepti ſumus . Ceterum ut Chriſtus ob peccatum , quod nobis inerat , vere mortuus eſt , & vere factus eſt ſacrificium pro peccatis : ita ob juſtitiam , quæ eſt in illo , vere nos peccato morimur , vere acquirimus ſpiritalem vitam , ac ſpiritus novitatem : ideoque argumentum iſtud , quod prima fronte videtur difficile , confirmat Catholicorum ſententiam . Quare in forma , ut inquiunt , diſtinguo majorem : Efficimur juſti juſtitia Dei in Chriſto , *efficienter* , ac meritorie , concedo : *formaliter* , nego . Atque hac diſtinctione cetera omnia , ſi tamen alia ſunt , diſpelluntur .

C A P U T III.

An Deus hominem impium juſtificans vere illi remittat peccata?

Consequitur hoc fidei Catholicæ dogma ex præcedenti : ſi enim impio , dum gratia divina juſtificatur , revera infunditur Caritas ipſum Deo gratum reddens , atque illi cor novum , & ſpiritum novum impertiens , eique ſanctitas inhæret intrinſecus ; profecto non tegitur peccati nequitia hoc tantum ſenſu , quod *imputatione* juſtitiæ Chriſti non

non cenſeatur ad pœnam: ac, veluti Jacob hædina pelle contectus, peccator iniquus permanens, & indutus veſte Agni, qui tollit peccata mundi, divinam benedictionem, æternamque hæreditatem accipiat; ſed reapſe juſtus redditur, ſanctus, atque interiori pulchritudine, animique decore exornatus. Verſemur nihiloſecius in hac quæſtione paulifper, ne videamur neceſſarium aliquid prætermiſiſſe.

Propositio. In juſtificatione impii a Deo vere remittuntur peccata.

Demonſtratur primo Scripturis ſupra productis. Sanctus enim David Pſ.L. ſic Deum precatur: *Dele iniquitates meas: Cor mundum crea in me, Deus*: & per Ezechielem Dominus ſanctificationis ſpiritum promittens cap.36. *Mundabimini* (inquit) *ab omnibus inquinamentis veſtris*. Hæc, aliaque loca, ſi in proprio, obvioque ſenſu accipiantur, (accipi autem debent, quum nulla ſequatur repugnantia,) veram animi munditiem, innovationem, rectitudinem, pulchritudinemque ſignificant.

Præterea niſi affirmemus vere juſtificatis remitti peccati maculam, conſequuntur graviſſima abſurda eiſdem ſacris literis adverſantia. Sequitur primo Eccleſiam Sanctorum, ad quam pertinent juſti perſeverantes in gratia, habere rugam & maculam, atque in cæleſti Jeruſalem habitare aliquos coinquinatos; neque mundos corde duntaxat, ſed immundos etiam fœdoſque frui puriſſimæ, divinæque lucis ſplendore. Deinde ſequitur Deum non judicaturum eſſe homines ſecundum veritatem, neque ſecundum opera ſingulis retributurum eſse mercedem: quum illos, quorum, Auctoribus hæreticis, anima inquinata eſt & immunda, & quorum opera perverſa ſunt & abominatione, odioque digniſſima, ſit Judex univerſorum laudibus & coronis cumulaturus. Tertio ſequitur, ut animadvertit Martinus Becanus libro 1. Man. cap. 16. q. 3, juſtum comparandum eſse, in Proteſtantium ſententia, ſepulcris dealbatis, in quibus fœtida cadavera latent: ac propterea juſtitiam, quam magnopere jactitant Calviniani, illam eſse, quam in Phariſæis Chriſtus Dominus execrabatur.

Addam ratiocinationem teſtimonio Auguſtini confirmatam. Originale peccatum per lavacrum baptiſmatis, quantum ad reatum, & maculam penitus tollitur. Pariter ergo deletur peccatum actuale in renatis per gratiam Sacramento pœnitentiæ collatam. Antecedens negatur ab Hæreticis; ſed probatur Scripturis, in quibus baptizari dicuntur homines *in remiſſionem peccatorum*, Act. II. 38. baptizati vocantur *abluti*, *ſanctificati*, *vocati*, 1. ad Corinth. VI. 11, ipſumque baptiſmum Paulus appellat *lavacrum regenerationis*, *& renovationis Spiritus ſancti*, ad Titum III. 5. Et confirmatur auctoritate Patrum, præſertim S. P. Auguſtini ſcribentis lib. 1. ad Bonif. cap. 12. *Dicunt etiam baptiſma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre* *cri-*

Digitized by Google

crimina, ſed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur. Quis hoc adverſus Pelagianos, niſi infidelis affirmet? Dicimus enim baptiſma dare omnem indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, &c. Vide & Ench. ad Laurent. cap. LXIV. Jure itaque, meritoque Tridentina Synodus ſeſſ. V. can. 5. ſic definit: *Si quis per Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema ſit.* Argumenta autem petita a concupiſcentia, quæ remanet in renatis, ſoluta ſunt lib. XIII. cap. 5. neque enim concupiſcentia ad luctam permanens peccatum eſt, ut ibidem declaravimus.

Ad objecta responsio.

Verum objiciunt hæretici. I. In Pſalm. XXXI. legimus: *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Teguntur itaque ſcelera, non delentur.

Reſp. Ita tegi peccata, ut deleantur, quemadmodum cooperiuntur cicatrices cataplaſmate; nam contecta ſimul dicuntur peccata, & *iniquitates remiſſæ*, ſive, ut legit Syrus, necnon Hieronymus, *dimiſſa eſt iniquitas*. Et quidem tali pacto remiſſa eſt iniquitas, ut peccati labes nequaquam permaneat; quum habeat Hebraicus Codex, אשרי נשוי פשעם: Græcus etiam, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι. Eſt autem נשא, ſive, ἀφίημι, *auferre*; & נשוי־פשע, *Quorum ſcelus ablatum eſt*. S. P. Auguſtinus Enarat. 2. in hunc Pſalm. num. 9. docet ideo peccata tegi, quoniam Deus non amplius illa intuetur, ut puniat. *Cooperta ſunt* (inquit) *peccata, abolita ſunt, tecta ſunt. Si texit peccata, Deus noluit advertere; ſi noluit advertere, noluit animadvertere; ſi noluit animadvertere, noluit punire; ſi noluit punire, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere. Non ſic intelligatis quod dixit peccata cooperta ſunt, quaſi ibi ſint & vivant. Tecta ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid enim erat Dei videre peccata, niſi punire peccata? Ut noveris, quia hoc eſt Dei videre peccata quod punire peccata, quid ei dicitur? Averte faciem tuam a peccatis meis.* Diſtinguo itaque conſequens; teguntur ſcelera, ut ſanentur, nec puniantur, quemadmodum vulnera conteguntur emplaſtro, concedo: ut latitent & vivant, ut corpus cooperitur veſte; nego conſequentiam.

Opp. 2. Impius poſt juſtificationem coram Deo remanet turpis & inquinatus; Non ergo illius macula deleta eſt. Ant. probatur verbis Iſaiæ LXIV. 6. *Facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtræ.* Et Pſalm. 142. 2. *Et non intres in judicio cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.*

Reſp.

Reſp. nego antecedens. Ad Eſaiæ locum reſpondeo, abjici poſt promulgationem Evangelii, tanquam immundas, purificationes legales, quas appellat *juſtificationes* etiam Paulus ad Hebræos IX. 1. atque poſt Chriſti adventum Judæos in lege ſua merito haberi tanquam reos, & contaminatos: atque id ab Eſaia prænuntiatum eſt. Hanc interpretationem confirmat A-lapide ex Verſione Arabica,ex Comment. Hieronymi, atque ex confeſſione Muſculi Lutherani. Addimus expoſitionem Forerii Tom. III. Sac. Critic. P. 2. pag.723. Theologi Tridentini apud Pallav. lib. VIII. his Eſaiæ verbis docuerunt demonſtrari, non quod cuncta Judæorum opera forent contaminata & criminoſa, ſed quod multorum, quamvis viderentur honeſta, quamplurimis noxarum maculis aſpergebantur: atque hanc pariter expoſitionem probamus. Demum ipſe Calvinus in hunc locum inquit: *Hic ſe nonnulli torquent, quod Propheta de ſceleris inquinamentis loquens ſine exceptione Judæos omnes exprimat; in quibus tamen nonnulli reſtabant puri Dei cultores: ſed fruſtra quia non loquitur de ſingulis, ſed de univerſo corpore, quod cum infra omnes abjectum, atque extrema clade affectum eſſet, panno ſordido comparatur.* Vide I. B. Du-Hamel Tom. 3. pag. 767. Pſalmiſta vero hoc unum demonſtrat, juſtos in aliqua venialia peccata prolabi, ut etiam ipſi debeant divinam implorare clementiam, non autem de ſua juſtitia præſumere: quamobrem ait etiam Job IV. 17. *Numquid homo Dei comparatione juſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir?* Recte Auguſtinus in citatum Pſalmum: *Noli ergo mecum intrare in judicium. Quantumlibet rectus mihi videar, producis tu de theſauro tuo regulam, coaptas me ad eam, & pravus inveniar.* Ceterum idem David, niſi juſtis innocentiam & rectitudinem exiſtimaſſet inhærere, minime Pſalmo XVII. 21. dixiſſet: *Et retribuet mihi Dominus ſecundum juſtitiam meam*; & verſu 24. *Et ero immaculatus cum eo.*

Opp. 3. Hieronymus lib. III. in Hierem. verſ. 13. allatis verbis Davidis, *Non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*, ait hæc verba referenda, *non ad comparationem Dei, ut veteres, & novi hæretici volunt, & patroni hæreticorum, ſed ad ſcientiam ejus*; cauſſam proferens, quoniam, *Homo videt in facie, & Deus, in corde*; & *quod vitiis, atque peccatis omnis impletur humana conditio*. Etiam Gregorius libro XXXV. Moralium in fine omnia in homine *pura mala* eſſe declarat. Solet opponi etiam Ambroſius explicans libro 2. de Jacob juſtificationem exemplo ejuſdem Jacob ſeſe veſtimentis Eſau, ac pelle hædina occultantis. Ex his inferunt Heterodoxi hominem ſemper eſſe contaminatum & impium, atque juſtitià Chriſti contegi tantum extrinſece.

Reſp. cum Velloſillo Adv. in V. Tom. Hieronymi q. 4. Sanctum Doctorem reſpexiſſe ad humanam conditionem Dei gratia deſtitutam, nec non ad venialia crimina, in quæ cadit etiam juſtus in corpore corruptibili ingemiſcens. Novos ergo, ac veteres hæreticos appellat Hieronymus

ronymus Origeniſtas, & Pelagianos; quorum dogma erat poſſe hominem vivere abſque peccato; ut diximus libro xiv. cap. 2. Gregorius loquitur de bonis operibus, quæ nos approbamus & commendamus; in quibus appetitus laudis, typhuſque ſuperbiæ inficit honeſtatem. Ita reſpondet ad articulum 35. Lutheri Roffenſis. In comparatione Jacob cum homine juſtificato deprompta ex Ambroſio (niſi tamen ſuppoſita ſit,) ſicut in aliis quibuslibet, neceſſum non eſt ut res rebus amuſſim reſpondeant. Dicimus præterea juſtitiam Chriſti, qua cooperimur, meritoriam juſtificationis cauſſam eſſe, non *formalem*. Ac demum in hoc ſitam eſſe comparationem illam putamus, quod ſicut Jacob aliena veſte Indutus inceſſit, ita Chriſtus factus in ſimilitudinem carnis peccati vere languores noſtros tulit, & attritus eſt propter ſcelera noſtra. Quamobrem in libro contra Mendacium cap. 10. ſcribit Auguſtinus: *Per hædinas pelles peccata, per eum vero, qui eis ſe operuit, ille ſignificatus eſt, qui non ſua, ſed aliena peccata portavit.*

Prætermiſi hæreticorum argumenta petita ex comparatione debiti quod ſola Chirographi abolitione remittitur. Enimvero in peccato præter reatum pœnæ reperitur quoque reatus culpæ, ſive macula, ideſt, inhærens animæ turpitudo, averſio a Deo, rectique ordinis carentia. Differam de hac peccati macula lib. xxi. cap. 8. Quamquam ergo debitum pœnæ quodammodo deleri intelligatur per Dei condonationem; tolli nequit animæ deformitas & nequitia niſi per infuſam ſanctificationis gratiam. Fieri quippe non poteſt, ut per ſolam denominationem extrinſecam juſtitiæ auferatur privatio, ſicuti tenebræ diſpelli non poſſunt niſi per lucem; aut ſaltem hac providentiæ lege ita impius juſtificatur, ut ejus macula per inhærentem gratiam abſtergatur, ac deleatur.

APPENDIX.

Subnectunt hoc loco Scholaſtici quæſtiones duas, unam an de potentia ſaltim abſoluta poſſit Deus abſque gratia inhærente peccata dimittere, alteram num *habitualis* gratia & peccatum conſiſtere ſimul valeant, tenentibus in utraque quæſtione affirmativam partem diſcipulis Scoti, negativam cum Thomiſtica ſchola noſtratibus. His omnino ſubſcribendum cenſeo. Quomodo enim mors tolli poteſt, niſi per vitam? Quomodo animæ vulnus, niſi per ſanitatis inſtaurationem? Quomodo hominis carnalis vetuſtas, niſi per innovationem ſpiritus? Quomodo cor lapideum, niſi per carneum? Præterea quum reatus culpæ ſit privatio juſtitiæ, privationes autem per ſolam *formam* abſcedant; tam repugnat hominem impium abſque gratia juſtificari, quam cæcum abſque facultate viſus illuminationem recipere, curvamque lineam ſine rectitudine fieri directam. Defendi quidem poſſet Scotiſtarum opinio, ſi in peccato eſſet ſola ratio debiti, ſive reatus pœnæ; ſed

Digitized by Google

ſed cum exiſtat in illo etiam maculæ turpitudo, non video qua valida argumentatione poſſint iidem Scotiſtæ oppoſitam ſententiam evertere.

Idem de altera quæſtione dicendum eſt. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate, lucíſque cum tenebris? Quomodo erit idem homo ſimul ac ſemel ad Deum converſus, & averſus ab illo; natus ex Deo, atque peccato mortuus; templum Spiritus ſancti, ac Diaboli membrum, Dei filius, & filius Belial; Amicus, & hoſtis ejuſdem Dei? Deinde cum gratia ſanctificans ſit a caritate indivulſa, ſi peccatum & ſanctitas ſimul exiſtant; cur non poterit *habitualis* caritas ſtare cum reatu damnationis æternæ, ut commentus eſt prop. xxxi. & xxxii. Michael Bajus? Planior ergo, probabilior, ac vera eſt ſententia Noſtratium. Nam quod movet Maſtrium, alioſque Scotiſtas, in Gratia rationem qualitatis phyſicæ *formaliter* differre ab eo, quod eſt eſſe animæ ſanctitatem atque munditiem; aut deletionem peccati eſſe gratiæ effectum *ſecundarium*, quod poteſt divinitus impediri; aut poſſe juſtitiam & culpam eo pacto ſimul manere, quo fuit in Chriſto cum beatitudine triſtitia; id me nihil penitus movet. Principio *formalem* illam diſtinctionem non probo; neque, ſi detur, gratia erit gratia ſpectatâ ratione *qualitatis*, ſed ratione propria, quam dicunt *ſpecificam*; quemadmodum albedo non eſt albedo, quoniam *qualitas* eſt, ſed quoniam inter qualitates propriam habet naturam, & ſubjectum afficit peculiari ratione; quam ſi auferas, perperam autumabis albedinem permanere. Atque ita nego in gratia diſtingui eſſe *qualitatem*, & eſſe munditiem animæ; & præterea, ut figmentum iſtud admittam, nego gratiam eſſe gratiam in quantum eſt *qualitas*, cum gratia ſit, quatenus ſanctificat animam, & illam Deo gratam reddit. Peccatum vero deletur quidem per gratiam, ſed tanquam privatio per formam; nec fieri poteſt, ut forma ac privatio ſimul exiſtant; ſit in exemplo, vita & mors, lux & tenebræ, curvitas & rectitudo: unde affirmamus in Schola, quod poteſt Deus aliquam producens formam impedire effectum illius *poſitivum*, at non *privativum*. Beatitudo denique, ac triſtitia fuerunt in Chriſto comparate ad diverſas affectiones animæ, diverſumque objectum. Beatus enim erat ſecundum ſuperiorem rationem, quatenus mens divinitati adhærebat, & triſtis quatenus corporali ſenſu ſuſcipiebat illatam ſibi paſſionem; ut exponam lib. xxvi. At quomodo eadem animæ voluntas poteſt eſſe a Deo averſa, & ad Deum converſa? Itaque non videntur ratiocinationes Scotiſtarum nimis validæ: & quamvis illorum opinio ſit Catholica; noſtra tamen majorem vim habet ad refellendos hæreticos oppugnantes inhærentem juſtitiam, ac ſimul ſtatuentes juſtificationem & culpam.

CAPUT IV.

Quomodo adulti ad juſtificationem diſponantur.

TRIDENTINA Synodus ſeſſ. VI. cap. 5. & 6. adverſus hæreticos, qui autumant fieri juſtificatianem per ſolam fidem abſque ulla prævia diſpoſitione, motuque liberi arbitrii, declarat quid ex parte noſtri neceſſarium ſit, ut juſtificationis gratiam conſequamur. Ac primo definit ipſius juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſſe, damnans Pelagianos ac Semipelagianos errores, quod ſalutis initium ſit ex nobis, atque ex humanæ voluntatis conatu. Neque enim putandum eſt, Catholicos, qui negant homines ſola fide juſtificari, ad Pelagiana dogmata declinantes opinari, quod operibus ſine præveniente gratia patratis inſit ratio aliqua meriti. Nam ſi hoc ſenſu Proteſtantes contenderent, non ex operibus homines juſtificari, ſed per fidem, quatenus fides eſt prima gratia, & opera legis abſque fide ſterilia ſunt, facile poſſet inter nos illoſque ratio concordiæ inveniri. Nullus quippe Scholaſticorum unquam reclamavit adverſus Paulum, qui redarguens Judæos ſeſe inflantes, propterea quod onus legis tulerant, & cæremonias ſervaverant, ſcribit ad Romanos cap. IV. Abraham non ex operibus fuiſſe juſtificatum, ſtatuens initium ſalutis fidem Chriſti. Nec reclamavit, dum ſimiliter Ambroſius, Hilarius, aliique protulerunt gratiam non eſſe ex operibus, ne quis glorietur. Nihil enim verius, quam humanam naturam nulla fide paſſionis Chriſti & reſurrectionis imbutam, nihil naturaliter poſſe, quod pertineat ad ſanctitatem veramque juſtitiam, ut docet S. Pater Auguſtinus de Nat. & Grat. cap. 2. de Prædeſt. SS. cap. 15. aliiſque in locis compluribus. Egimus de hoc ſatis in libro de Hæreſi Pelag. cap. 12. Merito ergo Tridentinum Concilium hæreticis calumniandi Catholicos tanquam Pelagianos occaſionem omnem eripiens repetit juſtificationis exordium a gratia præveniente: atque ea cautione præmiſſa tradit quomodo adultus ad gratiam ſanctificantem diſponi debeat adverſus Lutheri & Calvini aſſeclas negantes neceſſariam eſſe ex parte peccatoris aliquam præparationem.

Monſtrum hoc hæreticorum aſſertum videri poteſt: nam Lutherus in Viſitatione Saxonica, *Multi* (inquit) *dum audiunt, ut ſolummodo credatur omnia ipſis remitti peccata, fingunt ſibi fidem, & putant ſe mundos eſſe, per quod fiunt temerarii & ſecuri*. Brentius in Lucam ait *fidem juſtificare, quæ ſit per caritatem efficax, & abſolvatur per pœnitentiam*; & Hieronymus Zanchius in Miſcellaneis: *Nemo adultus poteſt ſalvari ſine caritate in Deum, & proximum*. In Colloquio etiam Altenburgenſi an. 1568. inter alia traditum eſt, *Bona opera neceſſaria eſſe*

eſſe ad ſalutem; quod & Philippus Melanchthon aſſentitur in Diatriba de Juſtif., Witembergenſes, & Proteſtantes alii in Miſena Urbe congregati an. 1548. ita ut conquerantur a Caniſio, & Bellarmino pleraque paradoxa ex libris ipſorum congeri quæ ibidem non extent. Sed redarguuntur jure, meritoque: nam Flacciani, ideſt, Jenenſes, ſic a Flaccio Illyrico dicti, omnia opera pernicioſa eſſe contendunt. Melanchthon, ut animadvertit ad art. IV. Confeſ. Auguſtanæ noſter Joannes Hoffmeiſterus, in Locis ſcribit propter ſolam Chriſti miſericordiam, non propter dignitatem operum remitti peccata. Zanchium proterere ſtudet in examine Calvinianæ *ματαιολογίας* Hinkelmannus. Verum hanc inter partes hæreticas velitationem cenſemus eſſe logomachiam; ſiquidem qui neceſſitatem operum ad ſalutem concedunt, minime loquuntur de neceſſitate *efficientiæ*, quaſi ad ſalutem per ſe gignendam, & juſtificationem promerendam aliquid valeant, ſed de neceſſitate, quam Witembergenſes vocant *præſentiæ*, abſque concurſu ad actum juſtificationis, quam haberi putant per ſolam in Chriſtum fiduciam. Quamobrem Synodus Tridentina opportune non ſolum actus juſtificationem præcedentes commemoravit, ſed etiam docuit, quod impii divina gratia excitati *ad ſuam ipſorum juſtificationem eidem gratiæ libere aſſentiendo & operando diſponantur*. Verbo dicam: Opera hæretici nequaquam negant; bona eſſe, habere meritum, & ad juſtificationem diſponere, id negant.

Conſulto etiam Tridentini Patres de ſolis adultis loquuntur. Pueri enim ad gratiam baptiſmatis per actus liberi arbitrii diſponi non poſſunt: & fruſtra quidam hæreticorum in illis præcedere putant firmam in Chriſtum fiduciam; præveniente uſu rationis ætatem. Unde ſomnium iſtud, atque portentum? Opponentibus autem ad tollendam neceſſitatem diſpoſitionis puerorum exemplum reſpondet S. P. Auguſtinus libro 1. de peccat. merit. cap. 19. *Si propterea pœnitentes dicendi non ſunt, quia ſenſum pœnitendi nondum habent; nec fideles dicendi ſunt, quia ſimiliter ſenſum credendi nondum habent. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur; cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorumdem verba geſtantium diabolo, & huic ſæculo renunciare monſtrantur? Totum hoc in ſpe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Eccleſiæ. Ceterum quis ignorat, quod baptizatus parvulus ſi ad rationales annos veniens non crediderit, nec ſe ab illicitis concupiſcentiis abſtinuerit, nihil ei proderit quod parvus accepit?* Exemplum itaque parvulorum ſi non demonſtrat quod in adultis ad juſtificationem neceſſaria non ſit fides; neque demonſtrat quod in eiſdem neceſſariæ non ſint reliquæ diſpoſitiones.

Eſt itaque harum diſpoſitionum prima, Fides. Hanc minime Catholici excludunt, fatentes homines juſtificari *ex fide*, & *ſine fide nemine*

Digitized by Google

minem poſſe placere Deo, ut ad Rom.v. & ad Heb.xı. docet Apoſtolus: nec ignorantes etiam Apoſtolis fuiſſe præſcriptum, ut priuſquam gentes baptiſmate tingerent, illas Evangelicis imbuerent veritatibus. Ab ipſa fide initium eſſe ſalutis, illamque donum Dei eſſe, ne quis glorietur, poſtremo Capite de H. Semipelagiana oſtendi collectis ex Auguſtino argumentis. Putant Hæretici fidem, qua juſtificamur, eſſe fiduciam, & certitudinem, qua abſque ulla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis certe credamus remitti nobis peccata. At recte Concilium cap.6. fidem, a qua ſumitur juſtificationis exordium, illam eſſe declarat, qua credimus *vera eſſe, quæ divinitus revelata ſunt, atque illud in primis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Eam autem Hæreticorum fiduciam expungit ſeq. cap.9. & Canone 13. Enim vero licet ad juſtificationem etiam ſpes, humiliſque ſine jactantia fiducia neceſſaria ſit, quum & nobis dicatur quod olim Paralytico Mat.ıx. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*; tamen fiducia iſta in fide fundata eſt, quia ideo in aliquo fiduciam collocamus, quoniam credimus illum fidelem eſſe, ac veracem. Fiducia itaque nequit eſſe fundamentum ſalutis, neque prima ad juſtificationem diſpoſitio.

Ad fidem ergo, qua in Deum credimus, timor & ſpes conſequantur neceſſe eſt: timor, quo peccatorum noſtrorum conſideratione utiliter concutiamur; ſpes vero, per quam ad conſiderandam Dei miſericordiam animum convertentes ſperemus nobis Deum propter Chriſtum propitium fore. Ac de timore legimus Prov. xıv. *Timor Domini fons vitæ*: de ſpe ad Rom. vııı. *Spe ſalvi facti ſumus*. Ubi ergo per fidem intelligit homo ſe legem tranſgreſſum & damnationis ſempiternæ reum eſſe, Deum autem miſericordem ac juſtum, haud ignorans non poſſe impium, niſi reſipiſcat, vitare gehennæ ſupplicium, concutitur divinæ juſtitiæ timore; ſed propriam infirmitatem, atque demeritum perpendens, ad Deum confugiens, quem ſcit nolle mortem peccatoris, & neminem in ſe ſperantem deſerere, cum regio Propheta, *Domine* (inquit) *ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum*. Ita fides timorem, timor ſpem, ſpes orationem gemitumque præcedit.

Enumerat deinde ſacroſancta Synodus dilectionem, qua Deum *tanquam juſtitiæ fontem* diligere incipiamus, nec non odium, & deteſtationem peccatorum, denique propoſitum ſuſcipiendi Sacramentum, inchoandi novam vitam, & divina mandata ſervandi. De his, ubi diſputabimus de Sacramento pœnitentiæ, erit ſingillatim pertractandum. Sat eſt modo animadvertere, quod ſicuti a Deo per pravam cupiditatem averſi fuimus, ita ad ipſum debemus per ſanctam dilectionem converti; nam ſcriptum eſt Ezech.xvııı. 30. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris; & non erit vobis in ruinam*

Digitized by Google

nam iniquitas: quibus exhortationibus plena ſunt divinarum Scripturarum eloquia. Quoniam vero propoſitum novæ vitæ operibus comprobatur, nequaquam putandum eſt excludi a Tridentinis Patribus, præſertim in peccatoribus vetuſta conſuetudine gravatis, opera quædam præparatoria, quæ debeant aliquando juſtificationem præcedere. Etenim hortatur Dominus improbos per Joelem II. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu*; & per Evangelicas Inſtitutiones Lucæ III. ut faciant *fructus dignos pœnitentiæ*: & Petrus Iſraelitis compunctis corde Act. 2. verſu 38. inquit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum*. Hinc haud vulgares Theologi docent quibuſdam peccatoribus abſolutionem non eſſe impendendam, niſi etiam externis operibus ſtuduerint ſe præparare; quod probant auctoritate Cypriani in libro de Lapſis, ex antiqua Eccleſiæ diſciplina, juxta quam peccatores laborioſis operibus ante reconciliationem addicebantur, aliiſque argumentationibus plurimis. Verum de his alibi. Nunc, quod inſtitutum erat, expoſuimus Catholicorum ſententiam circa diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſarias, commonſtrantes ſimul requiri ad illam actus liberi arbitrii.

CAPUT V.

Quo ſenſu affirmet Apoſtolus hominem gratis & per fidem juſtificari.

OMNEM modo hæreticorum molem ſubvertemus, Paulinæ, cui nimium fidunt, ſententiæ ſenſum ac ſcopum inquirentes. Tertio, & quarto capite Epiſtolæ ad Rom. ſcribit Apoſtolus, haberi juſtitiam per fidem Jeſu Chriſti, juſtificari impium gratis per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, & juſtificari per fidem ſine operibus legis, Abraham non ex operibus juſtificatum, ſed per fidem. His Apoſtolicis ducti momentis Sectarii nihil in impio, ſi fidem excipias, ad juſtificationem obtinendam requirunt. Ipſam quoque fidem pro ſuo arbitratu explanant & circumſcribunt. Quum enim fide una Chriſti credamus Incarnationem & quidquid nobis aut Scriptura, aut Traditio proponit, nec non virtutem ſigna & prodigia patrandi, propoſitumque bonis præmium, atque remunerationem, ſicuti eadem ſpe remiſſionem peccatorum, æternamque vitam expectamus, atque eadem virtute caritatis diligimus Deum, & proximum: diſpeſcunt in triplicem illi fidem; *Hiſtoricam*, qua traditis myſteriis aſſentimur, *Miraculorum*, qua res mirandæ efficiuntur, fidemque *Promiſſionum*, qua firmiſſime tenemus imputari nobis juſtitiam Chriſti. Ac fidem, per quam juſtifi-

juſtificamur, non fidem *hiſtoricam*, non fidem *miraculorum*, ſed eſſe ſolam fidem *promiſſionum* divinarum, temere pugnaciterque contendunt. Dabo itaque operam, ut primum Pauli mentem percipiamus, commonſtrans ab ipſo nequaquam in juſtificationis negocio actus liberi arbitrii, aut ſupra enumeratas diſpoſitiones expungi; evertam deinde Hæreticorum de ſola fide *promiſſionis* commentum.

Propositio I. Paulus Apoſtolus non eo ſenſu docet homines juſtificari per fidem ſine operibus legis, ut ſola in Chriſtum fiducia gratiam juſtificationis obtineant, neque ad hanc diſponantur etiam ſpe, dilectione, ceteriſque virtutibus.

Demonſtratur 1. Hoc unum intendit Apoſtolus, ne Judæi ad fidem Chriſti converſi glorientur quod fuerint ſemen Abrahæ, quod divinas acceperint promiſſiones, quod ob circumciſionem & reliqua legis opera, non per gratiam divinumque propoſitum, non per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, vocati fuerint ad Evangelium, dirigens in hunc ſcopum Epiſtolæ ad Romanos duo præcitata capita; in quibus docet quod lex, excluſa fidei gratia, minime ad juſtitiam conducit, quod tam Gentium, quam Judæorum opera, per circumciſionem atque præputium expreſſa, ex fide, & per fidem, ſcilicet præveniente gratia, cujus primus effectus fides eſt, accepta ſunt illi, qui eſt Deus non Judæorum tantum, ſed & Gentium; quod Abraham non habet gloriam, niſi apud Deum, propterea quod non per carnis circumciſionem, ſed per fidem Mediatoris factus eſt Pater multarum gentium. Hæc ſola Epiſtolæ Paulinæ lectione comperta ſunt. At qui talia, & ad hunc finem pronuntiat, a Juſtificatione excludit duntaxat opera, quæ fidem præcedunt, ac fiunt abſque gratia præveniente; ſive opera legis, aut Moſaicæ ſint, aut naturalis, abſque ulla Reparatoris fide patrata; non autem excludit opera fide directa, & facta divinæ gratiæ adjutorio. Paulus ergo, dum inquit hominem juſtificari per fidem, non ex operibus legis, minime excludit opera gratiæ, timorem, ſpem, caritatem, pœnitentiam, & novæ vitæ propoſitum.

Præterea. Si Paulus quæcunque bona opera excludit, de nuda ac ſola fide ſermonem inſtituet, non de fide operante per dilectionem. Id vero quis ſibi poterit perſuadere? Principio idem Apoſtolus ad Galatas v. 6. ait: *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides, quæ per caritatem operatur*. Et in priori ad Corinth. XIII. 2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil ſum*. Quo pacto putat ſolam fidem juſtificare, qui tam aperte docet fidem abſque caritate nihil prodeſſe? Deinde ad Hebræos XI. 17. inquit: *Fide obtulit Abraham Iſaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones*. Fidem itaque in Abraham commendat non ſterilem, & otioſam, ſed cum obedientia & opere conjunctam. Recte Auguſtinus De Fide, & Ope-

Operibus cap.14. *Paulus non quamlibet fidem , qua in Deum creditur , ſed eam ſalubrem , planeque Evangelicam definivit , cujus opera ex dilectione procedunt : Et Fides , inquit , quæ per dilectionem operatur . Unde illam fidem , quæ ſufficere ad ſalutem quibuſdam videtur , ita nihil prodeſſe aſſeverat , ut dicat , Si habeam omnem fidem , ita ut montes transferam , caritatem autem non habeam , nihil ſum , &c.* Et de Grat. & lib. arbitrio cap.7. *Homines autem non intelligentes quod ait ipſe Apoſtolus , Arbitramur juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis , putaverunt eum dicere ſufficere homini fidem , etiamſi male vivat , & bona opera non habeat . Quod abſit, ut ſentiret Vas electionis, qui cum dixiſſet quodam loco , In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet , neque præputium , mox addidit , ſed fides , quæ per dilectionem operatur . Ipſa eſt fides , quæ fideles Dei ſeparat ab immundis dæmonibus ; nam & ipſi , ſicut dicit Apoſtolus Jacobus , credunt & contremiſcunt , ſed non bene operantur .*

Inſuper cum Paulus Apoſtolus ſcribens ad Romanos affirmaſſet juſtificari hominem per fidem ſine operibus , nonnulli id ita acceperunt quaſi credentes in Chriſtum , etiamſi facinoroſe viverent , ſalvi eſſe poſſent per fidem : atque ad illorum retundendum errorem Epiſtola Judæ , prima Joannis , & ſecunda Petri ſcriptæ dicuntur . Id quidem cenſet Auguſtinus citato cap. XIV. de Fide & Op. , & lib. LXXXIII. QQ. q.76. , conſentiunt veterum multi , & poteſt ex eo demonſtrari , quod Petrus ibidem cap.3. verſu 16. ait in Epiſtolis Pauli eſſe quædam *difficilia intellectu , quæ indocti & inſtabiles depravant* , ipſum tamen Paulum ſcripſiſſe , ut omnes ſatagerent inveniri immaculati & inviolati , *ſecundum datam ſibi ſapientiam* . Ac Jacobus cap.2. verſu 21. utitur eodem exemplo Abrahami , quo indocti illi , atque inſtabiles abutebantur . De Paulina ergo ſententia juxta Jacobi , Joannis , ac Petri doctrinam æquum eſt judicare . At Petrus cap.III. hortatur nos , ut ſimus *in ſanctis converſationibus & pietatibus expectantes , & properantes in adventum diei Domini* . Joannes de caritate & obſervantia mandatorum ſpecialiter tractat ; Jacobns vero ſic de Abraham loquitur : *Abraham Pater noſter nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius : & ex operibus fides conſummata eſt ?* Certe abſque impietate ſuſpicari non poſſumus Paulum & Jacobum pugnantia conſcribere , cum uterque fuerit divino Numine afflatus , atque unus alterius mentem expreſſerit . Deinceps , ut ratiocinatur Auguſtinus eadem q.76. , *Qui putant iſtam Jacobi Apoſtoli ſententiam contrariam eſſe illi Pauli Apoſtoli ſententiæ , poſſunt arbitrari etiam ipſum Paulum ſibi eſſe contrarium , quia dicit alio loco , Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum , ſed factores legis juſtificabuntur . Et alio loco , ſed fides , quæ per dilectionem operatur . Et iterum , ſi enim ſecundum carnem vixeritis , moriemini ,*

riemini, *&c.* Conſequens ergo eſt, ut Paulus redargucrit Judæos ſe Gentibus in Chriſtum credentibus præferentes, quaſi meritis bonorum operum, quæ in lege ſunt, ad gratiam Evangelicam perveniſſent. At legite citatis in locis Auguſtinum, nec non in Pſalm.31. & 67. prope finem, ac de Civ. Dei lib.xvi. cap.23.

Rurſus demonſtratur Catholica veritas teſtimoniis Patrum, ad juſtificationem etiam ſpem, timorem, caritatemque neceſſariam eſſe affirmantium. Clemens Alex. lib.2. Stromatum docet, *fidem præcedere*, *timorem ædificare*, *dilectionem perficere*. Baſilius in Pſ.33. ait: *Timor ſalutaris ad pœnitentiam ducit*. Ambroſ. initio librorum de Pœnit. inquit: *Nemo poteſt bene agere pœnitentiam*, *niſi qui ſperaverit indulgentiam*. Hieronymus in cap.3. Epiſt. ad Rom. *Non peccatorem dixit* (Paulus) *juſtificari per fidem*, *ſed impium*, *ideſt non credentem*. Docent conſimilia Patres alii apud Bellarminum lib.1. De Juſtificat. cap. xiii. Neque audiendi ſunt hæretici reponentes opera quidem comitari fidem, ſed hanc ſolam ſalutem apprehendere; non enim alia vis juſtificandi ineſt fidei, niſi quam illi caritas impertitur; quum Apoſtolus fidem commendet, quæ per dilectionem operatur, neque fides ipſa ſit forma virtutum, ſed caritas fidei ac virtutibus reliquis conferat perfectionem. Caritas quippe legis plenitudo eſt: qui non diligit, manet in morte: & ſi quis tantam habeat fidem, ut montes transferat, non tamen diligat, nihil ei prodeſt; quod ex dictis, atque ex iis, quæ de virtutibus alibi diſputamus, arbitror manifeſtum.

Ut revertar ad Paulinam Epiſtolam, ita poſtremo loco ratiocinabor. Judæis obſervationem legis, & circumciſionem jactantibus; cur Apoſtolus opponit exemplum Abrahæ, repetitque verba Geneſeos xv. 6. *Credidit Abram Deo*: *& reputatum eſt illi ad juſtitiam*? Hæc de Abrahamo prolata ſunt annis xv. priuſquam circumcideretur. *Priuſquam enim eſt circumciſus*, *ſic de eo promulgatum eſt*, *credidit Abraham Deo*, *&c.* inquit cum Tryphone diſputans Juſtinus. At jam eo tempore Abraham Deo mandante exierant de terra ſua, divinaſque acceperat promiſſiones, atque, ut ſcribit Hom. viii. in Epiſt. ad Hebr. Joan. Chryſoſt. *meritis*, *& recte factis emicabat*. Declarat itaque Apoſtolus Chriſtianæ fidei vim ac robur, ut non ex circumciſione Judæi ad hanc eligi promeruerint, quandoquidem ex fide Abraham juſtificatus ſit nondum circumciſus, ſed ut fides ipſa circumciſioni, ceteriſque bonis operibus intelligatur præceſſiſſe. Forte dices: ſi longe ante circumciſionem ea verba prolata ſunt; cur Jacobus ſcribit referenda eſſe ad Iſaac immolationem? Id recte ſcribit. Divinæ promiſſiones factæ ſunt Abraham Gen.xii. 3. quando de domo Patris ſuæ egreſſus eſt: & confirmatæ Gen. xxii. 18. quando Iſaac immolaturus montem conſcenderat, in præmium utrobique ſingularis obedientiæ. Demonſtraturus itaque Jacobus fidem Abrahami non fuiſſe inertem ac ſolam, illam in ſingu-

Digitized by Google

ſingulari Abrahæ obedientia proponit, non repugnans Geneſi, quoniam etiam poſt filii immolationem Abraham divinas promeruit benedictiones; neque Apoſtolo, quoniam & ille idem affirmat in Epiſtola ad Hebræos. Atque hæc magis, magiſque commonſtrant loqui Apoſtolum de fide operante, & obedientiæ adjuncta: ut dictum hactenus.

Propos. II. Fides, quæ eſt juſtificationis exordium, non eſt ſola fides divinarum promiſſionum.

Apertiſſimis Scripturæ locis oſtenditur. Ac primo: Fides illa Deo pergrata eſt, divinamque uberiorem gratiam promeretur, qua credimus divina myſteria, Trinitatem præſertim, ac Verbi Incarnationem. Fides autem iſta non eſt fides ſola promiſſionum, ut liquet. Igitur fides promiſſionum ea non eſt, unde ſumitur juſtificationis exordium. Prob. ma. nam Matth. XVI. 16. Petrus ob illam fidei confeſſionem, *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, audire meruit, *Beatus es, Simon Bar-Jona, &c.* Marci ultimo 15. ait Dominus diſcipulis: *Prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Joan. VI. 69. Petrus ita Dominum allocutus eſt: *Verba vitæ æternæ habes. Et nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus filius Dei*. Joannis XX. 31. *Hæc ſcripta ſunt ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus*. Act. VIII. Philippus Spadoni baptiſmum petenti, poſteaquam illi Jeſum evangelizaverat exponens Iſaiæ prophetiam, ait: *Si credis ex toto corde, licet*. Apoſtolus ad Rom. X. 9. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris*. Fides, qua Petrus confeſſus eſt Chriſti divinitatem, quam evangelizando Apoſtoli diſſeminarunt, ob quam Chriſti verba & opera literis mandata ſunt, per quam credimus eumdem Chriſtum a mortuis reſurrexiſſe, de qua vaticinati ſunt Prophetæ, eſt fides divinorum myſteriorum. Itaque hæc fides ad conſequendam ſalutem diſponit. Ad hæc, ut præcedenti capite diximus, qualem fiduciam in Chriſti Redemptione habere poſſumus, niſi fides præcedat, qua credamus illum eſſe filium Dei, & pro hominum ſalute incarnatum & paſſum? Hæc ergo fides omnium gratiarum fundamentum eſt, nec aliud ponere poſſumus, ut inquit Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap. 3. & Auguſtinus de Fide, & Op. cap. XV.

Objectiones contrariae refutantur.

Multa quidem adverſus primam propoſitionem objiciunt hæretici, ſed poſſunt omnia ad tria capita reduci. Primum eſt, quod Apoſtolus ad Rom. III. 28. docet *juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis*; de quo loco plura in prima propoſitione: & quod præſertim objectant, ſcopus Apoſtoli eſt demonſtrare juſtificationem gratis haberi, quoniam ſi quis ex operibus juſtificatur, *habet gloriam, ſed non apud Deum*.

Hinc eſt, quod etiam Tridentinum Concilium Seſſ. VI. cap. 8. definit, *nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fidem, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promereri*. Et Auguſtinus de Fide, & Operib. cap. XIV. num. 21. inquit: *Sciat quiſque per fidem ſe poſſe juſtificari, etiam ſi legis opera non præceſſerint. Sequuntur enim juſtificatum, non præcedunt juſtificandum*. Alterum caput eſt, quod plura Scripturæ loca fidei juſtificationem, atque ſalutem tribuunt, ut ad Rom. I. 17. *Juſtus ex fide vivit*. X. 10. *Corde creditur ad juſtitiam*. Matth. IX. 22. *Fides tua te ſalvam fecit*. Et ſi dixeris hæc accipienda eſſe de fide, quæ operatur per dilectionem, extat Lucæ VIII. 50. apertus textus ſolam fidem commemorans, nempe: *Crede tantum, & ſalva erit*. Quare Auguſtinus lib. I. ad Bonif. cap. 21. de Sanctis veteris teſtamenti ait: *Quantælibet fuiſſe virtutis antiquos prædices juſtos, non eos ſalvos fecit, niſi fides Mediatoris*. Tertium caput eſt, quod Patres a ſola fide ſalutem agnoſcunt. Legatur Chryſoſtomus Orat. de Fide & lege, Tertullianus de Baptiſmo, Auguſtinus ipſe quæſt. 76. ex LXXXIII. Ex his talis objectatio conſurgit. Si juſtificationem præcederet aliqua liberi arbitrii diſpoſitio, non eſſet gratia, ſed merces; neque recte Scripturæ ac Patres fidei tantùm ipſam juſtificationem tribuerent. Id omni procul dubio falſum eſt. Nulla ergo liberi arbitrii diſpoſitio juſtificationem præcedit.

Reſp. juxta Apoſtolum juſtificari quidem hominem per fidem, ſed per illam fidem, quæ per dilectionem operatur; atque eo tantum ſenſu excludi opera, quatenus in ſe inſpecta nullatenus ad juſtitiam perducunt, omnemque vim ac robur a præveniente gratia recipiunt. Explicatum id paullo ſupra ejuſdem Apoſtoli, & S.P. Auguſtini expreſſiſſimis verbis. Affirmamus propterea hominem juſtificari gratis per fidem, etiamſi juſtificationem præcedat timor, ſpes, dilectio, & contritio, *Quia ipſa fides, unde incipiunt bona, quæcunque ſunt, merita, gratuitum donum Dei eſt*: inquit Epiſtola ad Sixtum 150. nunc 194. num. 9., Gratiæ prædicator Auguſtinus. Et *quia opera ſunt ex fide, non ex operibus fides, ac per hoc ab illo ſunt nobis opera juſtitiæ, a quo eſt fides, de qua dictum eſt, Juſtus ex fide vivit*, inquit idem Auguſtinus de Grat. & libro cap. VII. num. 18. Atque recte monet Apoſtolus, *ne quis glorietur*; quoniam cum ipſa fides ſit donum Dei, non poſſunt homines dicere: *Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam ſibi fidem tribuentes, gratiam Deo*, inquit eo loco Sanctus Pater: quemadmodum inaniter quidam Judæorum jactabant ſe ad fidem Chriſti ob circumciſionem fuiſſe vocatos.

Eadem profecto mens eſt Tridentinorum Patrum; nam ſacroſancta Synodus paullo ante ea verba, *Nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promerentur*, diſpoſitiones, quas juſtificatio conſequitur, enumerat. Deinde

de per omnia Auguſtino cohærens inquit: *Cum Apoſtolus dicit juſtificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ ſenſus tenuit, & expreſſit, ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium*. Illam quoque rationem addit, quam affert Apoſtolus, *Quoniam ſi juſtificatio gratia eſt, jam non ex operibus, ut idem Apoſtolus inquit, alioquin gratia jam non eſt gratia*. Cum itaque dictum illud Apoſtolicum non ſit accipiendum de operibus a gratia Chriſti profectis, quibus ineſſe rationem meriti Synodus ipſa definit, ſed tantum de iis, quæ fiunt abſque prævenientis gratiæ adjutorio, a quo juſtificationis exordium ſumendum eſt; ſequitur apertiſſime Concilium, ubi ait neque fidem, neque opera juſtificationis gratiam promereri, aut loqui de fide prorſus informi & mortua, quæ ad juſtitiam nihil magis, quam donum linguarum, aut prophetiæ, aut ſcientiæ, ſi nihil adſit Chriſtianæ dilectionis, poteſt conferre; aut ſaltim de merito *de condigno*, quo carent opera ante juſtificationis gratiam patrata. Legite Eſtium in III. & IV. caput Paulinæ ad Romanos Epiſtolæ.

Habent ſenſum eumdem verba Auguſtini ſcribentis de Fide & Op. cap. XIV. num. 21. quod opera non præcedunt, ſed ſequuntur juſtificatum: opera nempe, quibus æterna vita tanquam merces rependitur. Enimvero ibidem inquit Apoſtolum tribuentem juſtificationem fidei, definire, *non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, ſed eam ſalubrem planeque Evangelicam, cujus opera ex dilectione procedunt*. Deinde ſupra cap. VIII. num. 8. oſtenderat in baptizandis requiri pœnitentiam ex verbis Act. II. 38. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque veſtrum, &c.* Requirit etiam cap. IX. & ſeq. ſervandi mandata propoſitum. Ait præterea citato num. 21. ſe de hac quæſtione prolixius in libro de Spiritu & litera diſputaſſe. Quid autem hoc in loco Auguſtinus? Cap. IX. num. 15. ait: *Juſtificati gratis per gratiam. Non itaque juſtificati per legem, non juſtificati per propriam voluntatem; ſed juſtificati gratis per gratiam ipſius, non quod ſine voluntate noſtra fiat; ſed voluntas noſtra oſtenditur infirma per legem, &c.* Apertiſſime itaque docet Auguſtinus hominem gratis juſtificari, & opera juſtificationem non præcedere, quoniam prior eſt gratia, quàm meritum; ac bona voluntas, & quidquid juſtificationem præcedit præſupponunt gratiam prævenientem.

Solvuntur ex dictis, quæ ſecundo loco objiciuntur. Dum enim Scripturæ ac Patres fidei juſtificandi vim tribuunt, accipiendi ſunt de fide, quæ per dilectionem operatur, & in quantum fides eſt primum gratiæ donum, per quod cetera impetrantur. Superiori capite conſimiles Scripturæ textus protulimus, etiam timorem Domini, ſpem, caritatem, & converſionem cordis præcipientes. Fidem ergo juſtificare fatemur, ſolam atque informem negamus ad juſtificationem ſufficere.

cere. Oppoſitum ſane non evincunt ea verba apud Lucam VIII. 50. *Crede tantum, & ſalva erit*. De ſalute filiæ principis ſynagogæ, ejuſque a mortuis excitatione, non de ſanctificationis gratia, iſta prolata ſunt: ac poſſunt etiam operarii iniquitatis, ut colligitur ex Matth. VII. 22. virtutes multas in Chriſti nomine operari; ideoque alia fides ad patranda miracula, alia ad ſanctificandas animas eſt neceſſaria. Sanctus autem Auguſtinus dum I. libro ad Bonif. cap. XXI. ait antiquos juſtos nonniſi fide Mediatoris ſalutem conſecutos, redarguit Pelagianos autumantes, quod veteres Patriarchæ ſalvi facti fuerint abſque Chriſti gratia: quare per τὸ, *niſi fides*, excludit opera ſolius naturæ viribus facta, non auxilio gratiæ, ac per fidem in futurum Reparatorem perfecta: quod commonſtrant hæc verba paullo poſt appoſita: *Per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti credimus nos ſalvos fieri, quemadmodum & illi: hoc vos non vultis inimici gratiæ Chriſti, ut eadem gratia Jeſu Chriſti ſalvi facti credantur antiqui; ſed diſtribuitis tempora ſecundum Pelagium, in cujus libris hoc legitur; & ante legem dicitis ſalvos factos eſſe per naturam, deinde per legem, poſtremo per Chriſtum, quaſi hominibus duorum ſuperiorum temporum, ante legem ſcilicet, & in lege, ſanguis Chriſti non fuerit neceſſarius, &c.*

Eadem plane ſignificatione affirmarunt Patres hominem ſola fide juſtificari excluſis operibus factis abſque gratia; aut ſi mors, vel impedimentum aliquod ſuperveniat, ſola fide ab operum conſummatione, ſed non a bona voluntate, ac mandata ſervandi propoſito ſejuncta: ideſt, fide illa, quam Hieronymus in Dialogo Orthodoxi & Luciferiani appellat *devotam in Deum animam*, & per quam dicimur in ſacris literis credere, non mente tantum, ſed etiam *corde*; ut Act. VIII. 37. & ad Rom. X. 10. *In Evangelio enim voluntas quæritur, quæ etiamſi effectum non habuerit, præmium non amittit*: inquit idem Hieronymus in caput XII. Matthæi. Hanc eſſe Auguſtini mentem in libro LXXXIII. quæſt. Q. 76. præter ea, quæ ſupra ex eodem loco produximus, hæc verba confirmant: *Quod ſi cum crediderit, mox de hac vita deceſſerit, juſtificatio fidei manet cum illo: nec præcedentibus ejus operibus, quia non merito ad illam, ſed gratia pervenit; nec conſequentibus, quia in hac vita eſſe non ſinitur*. Idem docet Chryſoſtomus pertractans eo loci de Latrone, qui tempus recte operandi non habuit; propriam tamen iniquitatem confeſſus eſt, & regnum Chriſti ſperavit & petiit, ut narrat Evangelica Hiſtoria, & in eloquentiſſima de ipſo Latrone Homilia idem Chryſoſtomus. Inquit de hoc Latrone Cyrillus Hieroſolym. Catech. XIII. *Vellet juſte agere latro, ſed venit mors*. Tertullianus denique loquitur de fide per caritatem formata, quam *integram* vocat. Tribus ergo hæreticarum objectionum capitibus hæc tria Orthodoxæ doctrinæ opponuntur; quibus præmiſſæ argumentationis explicatur major propoſitio, minor autem apertiſſime refutatur.

Argu-

Argumenta, quæ urgentur ab hæreticis adverſus ſecundam propoſitionem, poſſunt pariter ad tria capita revocari, ad exemplum Paralytici ex Evangelio depromptum, ad Apoſtolicam Divi Pauli doctrinam, atque ad fidei definitionem & firmitudinem. I. De Paralytico legimus Matth. IX. 2. dictum illi a Domino: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Fides itaque, per quam delentur peccata, nihil eſt aliud, quam firma in Chriſtum fiducia. II. Apoſtolus in prælaudata ad Romanos Epiſtola de fide, qua juſtificatus eſt Abraham, cap. IV. 16. ait: *Ideo ex fide, ut ſecundum gratiam firma ſit promiſſio*: his verbis commendat Paulus fidem duntaxat promiſſionis divinæ. Addit verſu 18. *Qui contra ſpem in ſpem credidit*; atque hic pariter ſpes firmiſſima deſignatur. Sequitur verſu 20. 21. 22. *In repromiſſione Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo, pleniſſime ſciens, quia quæcunque promiſit potens eſt facere. Ideo & reputatum eſt illi ad juſtitiam*. En majori verborum expreſſione declaratur, quod Abraham juſtificatus ſit ob fidem pleniſſimam, & certam ſine animi fluctuatione fidentiam. III. Fidem ita nobis deſcribit idem Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos cap. XI. 1. *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum*; ubi Græcum vocabulum *ὑπόστασις*, *ſubſtantia*, commonſtrat fiduciæ conſtantiam, ac firmitatem: de qua etiam Jacobus cap. I. 6. inquit: *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans*; ubi oſtendit fidentiæ firmitudinem a Deo omnium gratiarum dona impetrare. Exemplum itaque Evangelium, doctrina Apoſtolica, ipſaque Fidei natura ac poteſtas demonſtrant, quod juſtificationis exordium a ſola fide divinarum promiſſionum ſit repetendum.

Reſp. ad 1. nos pariter, ut diximus cap. præcedenti, ſpem & fidentiam exigere ad juſtificationem obtinendam; cum Tridentina Synodus iiſdem verbis Matth. IX. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, doceat ſeſſ. VI. cap. 6. diſponi ad juſtificationem impios, dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore. *De hac diſpoſitione ſcriptum eſt* (inquit ibidem ſacroſancta Synodus) *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Et, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Negamus tamen probari exemplo Paralytici, quod initium juſtificationis ſit fides *promiſſionum*, & quod hæc debeat in nobis excludere omnem formidinem. Cur enim tanta in Paralytico, & in iis, qui eum ad Chriſtum adduxerant, ſpes & fiducia, ut una cum grabato ſubmitterent illum e tecto; niſi quia Redemptoris fama longe, lateque diffuſa, & accedente fidei illuſtratione, credebant revera ipſum eſſe Chriſtum, & omnipotentia eſſe præditum? Hæc ergo ſpes, hæc fiducia non fuit collati beneficii prior cauſſa, quia jam fidem Chriſti ex auditu

Digitized by Google

ditu conceperant. Quod ſi potuit paralyticus omnem exuere dubitationem, quoniam ſine verborum ambiguitate Dominus illi impendebat remiſſionem peccatorum; non eſt idem affirmandum de nobis, quibus non tribuit abſolutionem ipſe Chriſtus videns, ut in paralytico, fidem noſtram, ſpem, animique dolorem: ſed abſolutionem nobis impendunt Sacerdotes, quos latet interior cordis noſtri contritio; ideoque non expellunt a nobis omnem prorſus formidinem. Ergo paralytici exemplum perperam opponitur ab hæreticis.

Idem aſſerendum eſt de verbis Apoſtoli, quorum ſenſus liquet ex præcedentibus reſponſionibus. Ait enim Paulus firmam eſſe promiſſionem *ex fide*: quia ad Chriſti hæreditatem non ſolum vocantur Judæi, quorum Abraham eſt Pater ſecundum carnem; ſed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in ſemine; ideoque promiſſio facta Abrahæ etiam ſuper nos confirmatur, quia non per circumciſionem, ſed per fidem dictus eſt *Pater multarum gentium*. Quid hæc, quæſo, ad inanem fiduciam hæreticorum, quum Apoſtolus in genere tantum affirmet factam promiſſionem *omni ſemini*, non autem ſingulos in individuo poſſe firmiter credere, ſe nactos eſſe gratiam Abrahæ ſemini repromiſſam? Quod addidit, *Contra ſpem in ſpem credidit*, ſignificat tantum Abraham præter *ſpem naturæ* crediiſſe ſe conſecuturum a Domino ſobolem, tametſi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum eſſet annorum, & emortua pariter eſset vulva Saræ, ut ipſe Apoſtolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ ſupra dixerat, nonniſi per gratiam, & per fidem conſtitui Abrahami poſteros, adverſus Judæos carnalem propagationem, & carnis circumciſionem jactantibus. Ea autem, quæ ſequuntur verſu 20. & ſequentibus, retorquentur in Adverſarios. Primo, quia per Apoſtolum, Abraham *non hæſitavit diffidentia*, ſed credidit naſciturum ſibi filium, cum fere centum eſſet annorum, quoniam pleniſſime ſciebat poſse Deum facere quæcunque promiſit; non fuit ergo fidentia Abrahami initium juſtificationis ipſius, ſed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebat. Deinde huic fidentiæ acceſserat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognatione ſua; quomodo ergo hæc ſola fiducia Abrahamum juſtificavit? Præterea ſi Abraham non hæſitavit diffidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nonagenaria pareret filium; quo pacto ſecluſa revelatione divina poteſt haberi firmiſſima ſine ullo timore fiducia? Demum ſi Apoſtolus de fide, qua Abraham credidit Deo prænuntianti partum Saræ, Gen. XVII. cum eſſet annorum 99. ait: *Ideo reputatum eſt illi ad juſtitiam*; ergo idem Apoſtolus non loquitur de prima Abrahami juſtificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipſo Abraham dictum eſt, *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, Geneſ. xv. 6. cum ageret annum ætatis ſuæ

Digitized by Google

ſuæ 84. Sed de juſtitiæ certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Poſtremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si conſulamus Græcos Patres, fides dicitur ὑπόστασις ἐλπιζομένων, *ſperandarum rerum ſubſtantia*, metonymice, in quantum præſtat ut menti firmiter hæreant quæ non videntur, & nondum ſubſiſtunt, ut eſt reſurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chryſoſtomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput XI. Epiſt. ad Heb. nec repugnat Auguſtinus Tract. LXXIX. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides ſit ſpei noſtræ baſis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non ſit hæſitans, nihil diſceptans de fide, &, quemadmodum habet Græcus, διακρινόμενος, dijudicans, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promiſſionem. Profecto nequit ex his inferri aut ſolam fiduciam juſtificare, aut orantes Deum non poſſe de propria conſcientia titubare ac timere.

CAPUT VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

HAERETICORUM circa bona opera hæc eſt ſententia: Omnia hominum opera, ſi in ſua dignitate cenſeantur, nihil eſſe aliud, quam ſordes & inquinamenta. Ita ſcribit libro III. Inſtit. Calvinus. Et Lutherus pariter art. 33. aſſerit, juſtum in omni opere bono peccare. Moventur illi ex quo nemo poſſit in hac vita perfecte legem implere, ut divina Scriptura, & Patres omnes teſtantur. *In multis labimur omnes*, inquit cap. III. Jacobus; & Salom. VIII. primi Regum, *Non eſt homo, qui non peccet*. Juſtitias noſtras panno menſtruatæ æquiparari a Propheta, diximus ſupra cap. 3. Etiam juſtis orandum eſſe, *Dimitte nobis debita noſtra*, demonſtratum eſt cap. 6. præcedentis libri. Ex Græcis Patribus, non eſſe aliquem inter homines qui non delinquat, docet in XI. caput ad Rom., in XIII. Epiſt. I. ad Corinth. Chryſoſtomus. Ex Latinis Cyprianus in Expoſit. orat. Dominic. Auguſt. de Peccat. merit. lib. 2. cap. 7. Greg. lib. IX. moral. cap. 26. Horum autem, aliorumque teſtimonia tam aperta ſunt, ut nequeant in dubium revocari.

Catholici e contra plura dari opera, quæ nullatenus peccata ſunt longe meliori ſenſu propugnant, ac talia eſse cenſent illa omnia, quæ a nobis fiunt ſecundum legis præſcripta, neque a malæ cupiditatis radice proficiſcuntur. Id probant literarum ſanctarum, ac Patrum auctoritate ſuffulti. *Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera ejus*, ut legitur cap. IV. Gen. ideſt, *grata hæc habuit, ac laudavit*; quemadmodum exponit Hom. 18. Chryſoſtomus. Dicitur Noe cap. 6. *inveniſſe gra-*

gratiam coram Domino: ac deinceps alii Patriarchæ dignis laudibus celebrantur. Job appellatur cap. I. *homo ſimplex & rectus*, *timens Deum, ac recedens a malo*. Ait de ſeipſo David Pſ. 118. *Ab omni via mala prohibui pedes meos*. Magdalena Chriſti pedes inungens dicitur Matth. 26. *bonum opus operata*. Paulus ad Titum III. dicit fidelium opera *bona & utilia hominibus*. Jacobus cap. 2. repetit juſtificationem ab ipſis operibus. Patres quidem omnes ad bene operandum nos vehementer hortantur; Juſtinus diſputans cum Tryphone, Irenæus lib. IV. H. 71. Chryſoſtomus Hom. 30. in Joan. Auguſtinus toto libro de Fide & Operibus. Fieri iſtiuſmodi hortationes ut magis ſceleribus inquinemur, ſuperat rationem ac fidem noſtram.

Momenta ſane hæreticorum difficile non eſt refutare; ſi advertas aliud eſse, hominem quamvis juſtum aut negligentia, aut alia cauſa, dum etiam ſanctis operibus incumbit, plura venialia peccata committere; aliud ſancta opera vel a mala radice procedere, vel eſse legis, præceptorumque tranſgreſſiones, vel eſse inſpecta dignitate ſua damnabilia. Hoc poſtremum jure negamus; quoniam quiſquis recte operatur, ducitur ſpiritu Dei, ſervat mandata, redditque ſe dignum remuneratione & corona. At primum non diffitemur; nam a radice alia, a qua minime exoriuntur opera bona, ideſt ab infirmitate atque ab inhærente concupiſcentia, facile oritur defectus aliquis, pro quo nobis divina miſericordia eſt continuo imploranda. Hac ratione in multis omnes labimur, & oramus quotidie, *Dimitte nobis debita noſtra*: ſed vide præcedentis libri caput 2, ac 6. Porro quod inquiunt Heterodoxi, quolibet peccato, quantumvis minimo, penitus juſtitiam labefactari, diluetur libro XXI. cap. 8. ubi demonſtrabimus dari peccata naturâ ſuâ venialia. Locus Iſaiæ LXIV. expoſitus eſt paullo ſupra cap. 3. Ibidem præterea propheta commendat juſtorum opera, dum ait verſu proximo: *Occurriſti lætanti, & facienti juſtitiam: in viis tuis recordabuntur tui*. Prior itaque hæreticorum aſsertio, quod omnia opera hominum inquinata ſint, merito a Tridentina Synodo fuit proſcripta ſeſs. VI. can. 25, meritoque a nobis refellitur.

Altera hæreticorum propoſitio eſt, bona opera non eſſe ad ſalutem neceſsaria: quod Novatores ſolent diverſa ratione explicare. Nam quidam autumant juſtum non adſtringi ad præceptorum obſervationem; quod ſcriptum ſit ab Apoſtolo 2. ad Corinth. V. *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas*: & I. ad Timot. I. *Juſto non eſt lex poſita*. Verum hæc, & conſimilia ita ſunt accipienda, ut juſti non coacte, ſed lubenter impleant mandata, ut exponam cap. 2. libri proximi. Hanc ergo hæreticorum aſsertionem nunc ommitto. Flacci, Jenenſium, & Hinkelmanni opinatio, quod bona opera ad ſalutem nullo pacto ſint neceſsaria, ut vidimus cap. IV, rejicitur a ceteris Proteſtantibus. Hinc neceſſitatem bonorum operum confeſſi ſunt in Confeſs. Saxonica, de

qua

qua legendus Du-Hamel Tom. 3. pag. 796. Videtur mihi Gerardus Voſſius in Theſibus habitis in Academia Leidenſi omnem ſuorum fraudem detegere. Is inquit bona opera eſſe homini Chriſtiano triplici nomine neceſſaria, primo ut Chriſtum glorificet; deinde ne ob bonorum operum neglectum amittat bonam conſcientiam, tandem ut proximum caritatis officiis ſtudeat lucrifacere. Negant igitur neceſſitatem bonorum operum, quaſi his apprehendatur vita æterna, quam nulla ratione bonis operibus hominem juſtum promereri opinantur.

Ergo doctrinam illorum, qui bona opera prorſus rejiciunt, ſenſu unanimi Catholici omnes repellunt. Ducuntur invictiſſimis argumentis. Primum eſt, quod nobis ut bene operemur præcipitur, Iſ. 58. Matth. 5. Marc. 8. Joan. 15. ad Coloſs. 3. atque in omni fere Scripturarum ſanctarum pagina. Sufficit animadvertere, quod non ſit amicus Chriſti, qui ejus mandata non ſervat, dicente eodem humani generis Reparatore apud Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Quare ſapienter unumquemque commonet beatus Jacobus cap. 1. *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos*. Alterum argumentum eſt, quod fides ſola ad ſalutem non ſufficit, dicente eodem Apoſtolo in fine ſequentis capitis, *Fides ſine operibus mortua eſt*, Plura huc ſpectantia fuerunt in articulo ſuperiori producta. Tertium argumentum eſt, quod vita æterna nonniſi bonis operibus rependitur; ſummus enim Judex Matth. 25. dicturus eſt electis: *Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare, &c.* De iniquis vero S. Petrus in altera Epiſtola cap. 2. *Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato*. De quo, aliiſque Scripturarum locis, legendus eſt Auguſtinus capite de Fide & Operibus quarto ac viceſimo. Poſtremum argumentum peti poteſt ex Patrum traditione. Nam Chryſoſtomus orat. v. adv. Anomœos ait: *Dogmatum ſalubritati addamus illam, quæ in vita & operibus eſt, puritatem, ne dimidiata tantum habeamus ea, quæ ad ſalutem perducunt*. In Epiſtolam ad Romanos cap. VIII. *Fieri non poteſt, ut ſalvetur, qui poſt fidem torpeſcit*. Et libro IV. de Sacerd. *Nihil lucri ex ſana fide, ſi vita ſit corrupta*. Ambroſ. in cap. IV. Epiſt. ad Hebræos; *Non ſufficit fides, ſed debet addi vita fidei condigna*. Auguſtinus cap. VII. de Grat. & lib. arb. eos reprehendit, qui putant aſſerere Apoſtolum ſcribentem ad Romanos: *Sufficere homini fidem, etiamſi male vivat, quod abſit, ut ſentiret Vas electionis*. Magnus Gregorius in Epiſt. ad Francorum Reges Theodoricum, & Theobertum: *Si vita deeſt, fides meritum non habet, beato Jacobo atteſtante, qui dicit, Fides ſine operibus mortua eſt*. Atque huc ſpectant omnia, quæ dicta ſunt capite præcedenti, Quum hæc ſatis aperta ſint, & conſentientem habeamus magnam Adverſariorum partem, minime negantium bonorum operum

rum neceſſitatem; totum, ni fallor, diſſidium in hoc ſitum eſt, quod hæretici denegent homines per bona opera poſſe aliquid promereri, & ad æternam vitam illa tantum requirant, vel quatenus ſunt ſigna fidei, vel ob triplicem rationem ſuperius a Voſſio explicatam; Catholici autem firmiter teneant ipſam æternam vitam bonis operibus ut cauſſæ meritoriæ a Deo promitti, atque rependi. Quamobrem puto hæc perpauca tali methodo atque ordine de neceſſitate operum a me expoſita ſufficere ad dirimendam omnem in hac materia controverſiam, ſi accurate attendantur quæ de operum merito nunc proponam.

De merito.

Ut a ratione nominis exordiar; Calvinus in III. Inſtit. cap. 15. nomen meriti ait faſtuoſiſſimum eſſe, a Scripturis extraneum, & ab aliquo *Sophiſta rabula* inductum. Nimium profecto in Scholaſticos homo iſte excandeſcit, rabula ipſe, ravuſque latrator. Ajebat Hugo Grotius in Animadverſiones Riveti Artic. 6. de hoc vocabulo meriti, *Voces ab omni antiquitate uſurpatas commode interpretari, non autem moroſe rejicere, piæ eſt modeſtiæ*. Jam unde Meriti nomen derivatum ſit, Calvino demonſtretur. Illud accepimus ex ſacris literis: ex Eccleſi. XVI. *Omnis miſericordia faciet locum unicuique, ſecundum meritum operum ſuorum*: ex innumeris aliis locis, quæ commemorant juſtorum *mercedem*, capite proximo proferendis. Unde enim præmium, quod datur pro labore, *merces* dicitur, niſi *a merendo*? Eadem voce uſi ſunt fere omnes Eccleſiæ Patres. Cyprianus de Præceptis Eccleſ. inquit: *Præceptis obtemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem*. Ambroſ. I. de Officiis cap. 15. *Meritorum præmia remanent poſt mortem*. Auguſtinus Epiſt. ad Sixtum: *Vita æterna meritis præcedentibus redditur*. Meriti ergo nomen nobis Dei verbum ac Patrum ſententiæ tradiderunt.

At quoniam Calvinus parum ſibi conſtans poſtea inquit vetuſtos Eccleſiæ Scriptores hujus voculæ abuſu materiam erroris poſteris tribuiſſe; vindicato *Meriti* nomine, de ipſa jam re diſſeramus. Nos meritum hac definitione deſcribimus: *Meritum eſt bonorum operum, quæ ſunt ex gratia, quædam dignitas aut præſtantia, ob quam illis ſive ex decentia, ſive ex juſtitia rependitur aliquod præmium pertinens ad vitam æternam*. Diximus *ad vitam æternam*, nam bona temporalia, cum bonis æque ac malis communia ſint, nequeunt eſſe bonorum operum retributio, niſi ſub ea tantum ratione, quod ad ſalutem æternam poſſunt auxiliante gratia ordinari, veluti dum quis utitur divitiis eleemoſynam largiendo, corporis animique valetudine, orando, atque exercendo pietatis, aliarumque virtutum officia. Diximus etiam,

quæ

quæ ſunt ex gratia; quoniam, ut conſtat ex diſputationibus adverſus Pelagianam ac Semipelagianam hæreſim, nullum ſine gratia opus aut fidem, aut juſtificationem, aut æternam vitam promeretur. Diximus præterea, ſive, *ex decentia, ſive ex juſtitia*; quippe non omne meritum talem habet dignitatem, ut illi merces ac præmium ſervatâ æquitate debeatur, ſed complura ſunt imperfecta & exigua, quibus præcedentibus dona largitoris ob profuſam ejus liberalitatem ſolent rependi; ut dum bonæ voluntatis conatibus retribuitur gratia operationis, huic vero juſtificatio.

Duplex propterea *meriti* genus diſtinguimus; quorum unum appellatur ***meritum de condigno***; alterum ***meritum de congruo***. Meritum *de condigno* eſt illud, cui ex juſtitia retribuitur æterna vita; atque locum habet in ſolis juſtificatis, & ***habitualem*** gratiam ſupponit. De hoc merito ait Apoſtolus ad Tim. I v. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*. At meritum *de congruo* illud eſt, cui ex ſola decentia remuneratio confertur: & tale meritum habetur etiam in peccatoribus, dum gratia præveniente excitati, fide, ſpe, & dilectione ad juſtificationem diſponuntur. De hoc merito loquuntur Concilia & Patres, dum definiunt contra Pelagianos: *Gratiam non dari ſecundum merita noſtra*; ut demonſtravimus ſupra libro XIV. de H. Pelag. cap. 12. Non ſunt hæc nomina, *Meritum de congruo*, & *Meritum de condigno*, alicujus recentioris Scholaſtici commentatio; cum iiſdem utatur etiam Guilelmus Arvernus apud Iſacium Habertum in Theologia Græcorum Patrum pag. 445. Floruit autem Guilelmus circa annum 1240. duobus integris ſæculis, antequam Lutherus & Calvinus ad Religionis, & Chriſtiani nominis dedecus naſcerentur. Ac meritum *de condigno*, quod proprium meritum eſt, etiam ex ſacris literis nomen accepit, ubi dicitur operarius *dignus mercede ſua*, Matth. x. & qui non ſunt inquinati, appellantur *digni* ut cum A gno ambulent *in Albis*, Apoc. III. Meritum vero *de congruo* neceſſum fuit, ut a priori diſtingueretur, & Pelagiana præſertim dogmata ſecernerentur a Catholicis, hoc ipſo vocabulo, aut alio conſimili deſignare. Id nos, dum pronuntiamus vocem *meriti*, volumus inſinuare auditoribus.

Hæretici merendi vocabulum prorſus damnare non audent, eoque utuntur in Confeſſionibus ſuis, ut liquet ex Harmonia Confeſs. ſect. 9. Reſpuunt tamen illud, tanquam ambiguum, & ſuperbiæ nomine periculoſum. Atque ad rem quod attinet, ſtatuunt falſo, & impie ſentire, quotquot bonis operibus cenſent æternam vitam retribui juſtitiæ debito. Hoc eſt præcipuum inter nos, illoſque diſſidium, in quo an noſtra, an illorum melior ſit cauſſa, nequit definiri, niſi attendantur neceſſariæ ad meritum conditiones.

Digitized by Google

OPERIS MERITORII CONDITIONES
JUXTA DOCTRINAM HAERETICAM.

Quatuor ſunt conditiones, quas requirunt hæretici, ut bona opera poſſint mereri vitam æternam; illaſque præ ceteris enumerant, atque exponunt Forbeſius de Juſtificat. lib. v. cap. 3, & Voſſius diſput. iv. Leidenſi. Prima conditio eſt, inquiunt, quod opera ſint undequaque perfecta, tam graduum, quam partium ratione. Videtur hæc conditio conſentanea rationi, eo quod juſtitia poſtulet inter datum atque acceptum æqualitatem. Præterea ſi opera bona non merentur *ex condigno* juſtificationem, quia ſunt imperfecta, neque habent eamdem dignitatem; multo minus promereri poterunt vitam æternam, quum hæc ſit ipſa juſtificatione longe perfectior. Victoriam canit Voſſius ob quamdam Joannis Feri ſententiam in Act. cap. xv. *Apoſtoli concludunt, quod fides juſtificat, non opera, neque lex. Cur fides? Quia innititur gratiæ, & miſericordiæ Dei, promiſſis Dei, meritis Chriſti. Cur non juſtificat lex? Quia nemo eam ſervavit. Cur non opera? Quia imperfecta ſunt. Hæc quidem ſumma totius Concilii Apoſtolici.*

Hanc priorem conditionem perperam ſtatuere nituntur. Quamquam enim opera in ſe ſpectata, atque, ut Scholaſtici loquuntur, *materialiter*, imperfecta ſint, & juſtus ſæpenumero in venialia crimina prolabatur; ut per bona opera vitam conſequatur æternam, ſat eſt, quod juſtus operans habeat per gratiam *habitualem* tantam dignitatem ac perfectionem, ut per iſtam opera poſſint cum promiſſa mercede æquiparari, ac ſint æternæ vitæ quaſi radix & ſemen. Nam etiam Chriſti paſſio, ſi tantum attendas patibulum Crucis, ſanguiniſque effuſionem, finita eſt, nec omnium Martyrum excedit cruciatus; at inſpecta tamen dignitate perſonæ, omnem exaltationem promeruit, & magis efficax fuit, quam paſſiones Martyrum univerſorum. Ergo non opera juſtorum quantum ad ſolam officiorum exhibitionem ſpectanda erunt, ſed quantum ad excellentiam virtutis illis dignitatem tribuentis. Minimum quidem eſt ſemen quercus, at producit proceram arborem; & aqua ſuapte natura per meatus terræ dilabitur, ſed in canali compreſſa adſcendit ad altitudinem ſcaturiginis. Reperitur in juſto Spiritus ſancti chariſma, atque *ſemen Dei manet in eo*, 1. Joan. 3. in eo pariter eſt *fons aquæ ſalientis in vitam æternam*, Joan. 4. Igitur ad hæreticorum argumentum petitum ex definitione juſtitiæ, etſi reſponderi poſſet cum D. Thoma in 2. diſt. 27. art. 3. non reperiri inter Deum & creaturam juſtitiam *commutativam*, quæ exigit inter datum, & acceptum æqualitatem, ſed ſolam juſtitiam *diſtributivam*, quæ poſtulat ſolam condignitatem proportionis ſervandæ in diſtributione præmiorum, ita, ut majori merito major compenſatio, minori minor retribuatur; reſpondeo dari inter bona opera, & vitam æternam, æqua-

æqualitatem, non *entitatis*, ſed virtutis. Id non valet de operibus, quæ præcedunt juſtificationem; quoniam in iis deeſt principalis conditio ad meritum *de condigno*, ideſt, ſtatus gratiæ ſanctificantis. Joannis Feri doctrinam ab Hiſpanis Cenſoribus in Complutenſi editione pluribus in locis caſtigatam non tenemur amplecti. Locus tamen, quem Voſſius tantâ confidentiâ objectat, accipiendus eſt de operibus ſine gratia patratis, quæ *gratiæ & meritis Chriſti* non innituntur, quemadmodum commonſtrat verborum ac ſententiarum antitheſis.

II.

Altera ad meritum conditio juxta hæreticos eſt, quod opus meritorium ſit prorſus indebitum, quia ſub meritum non cadunt ea, ad quæ obſtringimur. Conditionem iſtam requiri putant, quoniam Chriſtus Lucæ XVII. 10. inquit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus; quod debuimus facere fecimus*. Deinde Theophylactus in hunc locum ait: *Servus ſi non operabitur, dignus eſt multis plagis: cum autem operatus fuerit, contentus ſit quod plagas effugerit*. Præterea Bernardus in libro de quadruplici debito docet ſic opera noſtra deberi Deo, ut poſſet illa citra præmii ſpem exigere a nobis. Addunt exemplum, quoniam ſubditus non meretur, ſi præſtet principi obedientiam; nec filius, ſi parentibus debitum exhibeat obſequium.

Verum & hæc conditio male conſtituta eſt. Si enim admittatur; nec opera Chriſti fuerunt meritoria, propterea quod debebat ipſe quoque præcepta Patris implere. Oportet ergo in bonis operibus diſtinguere ipſorum debitum a merito bonæ voluntatis: cum enim Deus hominem condiderit liberi arbitrii, ac dominum ſuorum actuum, neque ad bene operandum quemquam impellat neceſſitate; habetur ratio meriti non a conditione ſervili, ſed a dominio liberæ voluntatis. Ac ideo in his, quæ neceſſitate fiunt, nihil eſſe meriti non ſolum fatemur, verum etiam contra Janſenianos tanquam dogma fidei argumentis pluribus demonſtravimus. Itaque allatum ſervorum, filiorumque exemplum in hæreticos retorquetur. Negamus enim illos nihil promereri dum juſſa dominorum, atque parentum libera voluntate exequuntur. Merentur plane; & magis filius, quam ſervus; quia licet plus debeat patri, majori amore & alacritate mandatis ejus obtemperat. Cauſſa itaque meriti non eſt opus quod debetur; ſed operis quod debetur libera & non coacta executio. At ad textum Lucæ reſpondendum eſt modo. Ipſum duplici ratione adverſus Heterodoxos urgere poſſumus. Ait Evangeliſta: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis*; igitur omnia præcepta ſervari poſſunt. Addit: *Quod debuimus facere, fecimus*; igitur qui ſervat præcepta non peccat, ſed facit quod debet. Debemus autem dicere etiam poſt præceptorum obſervationem, *Servi inutiles ſuimus*; primum quia ex opere noſtro nihil Deo acceſſit utilita-

tis

tis & lucri: deinde quia nullum bonum opus propriis viribus ſine gratia auxiliante potuiſſemus efficere; inſuper quia cavendum nobis eſt, ne conſurgat ex bonorum operum æſtimatione tumor ſuperbiæ: ulterius quia poterat nobis Deus mandata proponere, nulla repromiſſa mercede: quo ſenſu loquuntur Theophylactus ac Bernardus. Vulgatis his reſponſionibus addo, Chriſtum apud Lucam exemplo ſervi, qui tantum imperata domini facit, hortari Apoſtolos cupientes fidei virtutiſque augmentum ad ſolicitudinem ac vigilantiam, ne ad inſtar ſervorum nutum ac præceptum attenderent; cum ſit inutile operari invito animo, voluntatis autem bonæ indicium ſit ſtudioſa ſolicitudo. Sic & Petrus hortatur Paſtores Eccleſiæ Ep. 1. cap. v. 2. *Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie*. Conſimilem habet ſententiam Chryſoſtomus in 1. ad Corinth. ix. 16. ac Plautus Sticho:

Qui manet ut moneatur ſemper ſervos homo officium ſuum,
Non voluntate id facere meminit, ſervos is habitus haud probu' eſt.

Denique hortatur Dominus etiam ad perſeverantiam; nam ſervus *inutilis* hic, & Matth. xxv. 30. idem eſt ac *ceſſator*, vertente Syro apud Grotium בטילא. Qui ergo mandata ſervaverit, non coacte, ſed voluntarie, ac perſeveraverit uſque in finem, non erit ſervus inutilis, ſed audiet a Domino: *Euge ſerve bone, & fidelis, &c.* Matthæi xxv. 21.

III.

Tertiam Bonorum operum merita, juxta hæreticos, conditionem habere debent, ut illa plane vel imprimis ſint noſtra, non ejus, a quo expectamus mercedem. Bona autem opera, licet ſint a nobis tanquam a voluntario inſtrumento, ſunt principaliter Dei: quod oſtendit teſtimonium illud Apoſtoli 1. ad Corinth. xv. 10. *Amplius quam omnes illi laboravi, non ego, ſed gratia Dei mecum*. Hinc vita æterna dicitur *Gratia* ab eodem Apoſtolo ad Rom. 6. atque ab Auguſtino in Epiſt. ad Sixtum, de Grat. & lib. arbitrio cap. 8. in Enchirid. cap. 107. in Pſalm. 70. Enarrat. 2. & aliis in locis. Gloriantur propterea Novatores, quod ſibi conſentiant Paulus Apoſtolus, & magnus Hipponenſis Antiſtes.

In hac quoque conditione aſſignanda labuntur errore maximo. Opus patratum a gratia noſtrum eſſe negant immerito. Eſt quidem rationalis creatura inſtrumentum Dei, ſed animatum, liberum, ſe movens, propria præditum poteſtate, & potens diſſentire gratiæ illum moventi atque excitanti. Opus ergo meritorium debet etiam noſtrum reputari. Demonſtratur id apertiſſime Evangelicis verbis, apud Joannem xv. 5. ubi Salvator ait: *Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia ſine me nihil*

hil poteſtis facere. Areſcentem palmitem, atque a vite reciſum non germinare uvas, atque impium non manentem in Chriſto æternam vitam non promereri, certiſſimum quidem eſt, dicente Domino, *Sine me nihil poteſtis facere*: ſed uvas non produci a palmite, licet nequeat *ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite*; a juſto nimirum non ferri fructum bonorum operum, repugnat dominicæ ſententiæ, *Hic fert fructum multum*. Hac eadem vitis & palmitis ſimilitudine uſi ſunt Tridentini Concilii Patres apud Pallavic. lib.VIII. cap. 4. addito experimento, quo ſi uvæ nigræ palmes inſeratur viti uvæ candidæ, uvam inde prognatam nigram eſſe conſpicimus: ideoque trahit uva certam qualitatem etiam a palmite. Attulerunt ibidem Juriſconſulti legem, quæ incipit, *Servi electione*, tit. de Legat. & Fideicommiſſ. & alteram, cujus initium eſt, *In re communi*, tit. de Servit. Urb. præd. pronuntiantes, *Id quod non eſt tantummodo meum, ſed mihi cum alio commune, meum abſolute dici poteſt*. Allata ibidem fuerunt & verba Cæleſtini Papæ in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, Auguſtini in Pſalm. 145. Baſilii in Summa Moralium cap.4. diſerte aſſerentium bona opera a nobis fieri, licet non ſine gratiæ ſupernaturalis inſpiratione. Ne repetamus omnia, arbitramur ſatis eſſe, ſi cum magno Auguſtino de Grat. & lib. arbitrio cap.16. dixerimus: *Certum eſt nos mandata ſervare, ſi volumus: certum eſt nos velle cum volumus: certum eſt nos facere cum facimus*. Itaque præparari voluntatem noſtram a Domino, ipſumque per gratiam prævenientem facere ut faciamus, bonorum quoque operum cauſſam principem Deum eſſe, abſque ulla repugnantia concedimus: eadem autem opera noſtra non eſſe, utilia non eſſe, meritoria non eſſe, jure meritoque negamus.

Ne glorientur hæretici tam audacter Pauli Apoſtoli, & Hipponenſis Epiſcopi patrocinio; obſervandum eſt vitam æternam recte dici mercedem ſimul & gratiam. *Gratia* eſt, ſi ad divinam prædeſtinationem referatur, qua Deus ſtatuit electis conferre gratiam, ſine qua recte agere & perſeverare non poſſent; *merces*, ſi referatur ad juſtitiam, qua recte agentes & perſeverantes coronat. *Gratia*, ſi attendatur quod opera bona præcedit; *merces*, ſi quod illa conſequitur, inſpiciatur. Apoſtolus ad Rom. VI. poſtquam demonſtravit quomodo fuimus ſervi peccati, cujus ſtipendium eſt mors, inquit: *Gratia autem Dei vita æterna*; ſed ad Timoth. IV. poſtquam ait ſe curſum ſuum conſummaſſe, addidit, *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*. Itaque Gloria, ſi ſpectetur quod fuimus ante electionem ſecundum propoſitum, *gratia* eſt; ſi attendatur conſummatio bonorum operum, *corona juſtitiæ*. Nam in electione ac præparatione gratiæ nihil quod noſtrum ſit poſſumus invenire; at ſervata lege, inveniemus aliquid noſtrum, nimirum obedientiam. Atque hæc eſt Doctrina Auguſtini in locis, quæ objectant hæretici, probantis contra Pelagianos gratiæ prævenientis neceſſitatem.

Digitized by Google

tem. *Ipſa vita æterna* (inquit citata Epiſtola ad Sixtum) *meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non a nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud, niſi quia gratis datur; nec ideo, quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita, quibus datur*. Plura ibidem S. Doctor, quæ repetit de Gratia & libero arbitrio capite IX. & de Corrept. & Gratia cap. XIII. demonſtrans vitam æternam eſſe mercedem, quia redditur bonis operibus; licet ſit gratia, in quantum Deus bona opera in bonis operatur. Neque aſſerere poſſumus ſolam gratiam operari, non liberum arbitrium, propterea quod ſcribat Apoſtolus, *Non ego, ſed gratia Dei mecum*. Quomodo enim hanc hæreticam interpretationem patiuntur proxima verba, *Amplius, quam omnes illi, laboravi*? Quomodo ait Paulus, *Gratia Dei mecum*, niſi & ipſe ſit operatus? Hoc unum ergo demonſtrat, nihil ſe feciſſe abſque divinæ gratiæ auxilio; quo ſenſu Matth. X. 20. legitur: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*; non quod Apoſtoli minime loquerentur, ſed quia loquebantur, *prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis*, Act. II. 4.

IV.

Quartam operis meritorii conditionem parum a prima diſſimilem hæretici hanc eſſe ajunt, ut opus non tantum ſit dignum atque perfectum, ſed etiam habeat cum mercede proportionem æqualitatis: quod probare nituntur ex idea juſtitiæ, atque ex Apoſtolica ſententia ad Rom. VIII. 18. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus ſæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Verum hæc ex ſupradictis refelluntur; ſive dixeris mercedem bonorum operum non ſpectare ad juſtitiam *commutativam*, ſed ad *diſtributivam*; ſive diſtinctionem feceris inter id quod ſpectat ad officium operis, & quod attinet ad principium, & dignitatem ortam ex gratia *habituali*, quæ eſt propter inhabitantem Spiritum ſanctum participatio divinitatis, conſtituitque hominem juſtum filium Dei & hæredem, ei tribuens æternæ vitæ arrham, & pignus. Atque hoc poſtremum aſſertum nos probamus, non denegantes inter Deum & hominem etiam juſtitiam *commutativam*, dummodo non ſit ſermo de illa juſtitia, quæ mutuæ utilitati, qualis inter homines intercedit, conjuncta eſt, & de qua accipiendum eſſe Divum Thomam contendunt haud vulgares Theologi. Eadem reſponſione ſententiam Apoſtolicam explicamus. Non ſunt utique paſſiones hujus ſæculi ſpectatæ in ſeipſis condignæ, ut æquiparentur futuræ gloriæ; illæ quippe leves ſunt & finem habent, & merces eſt bonorum omnium aggregatio nunquam fini, aut viciſſitudini ſubjecta. Digna tamen eſt hujus ſempiternæ mercedis retributio, ſi attendamus illum, qui patitur, eſſe filium Dei, & hæredem, eique repromiſſam eſſe conglorificationem cum Chriſto, dummodo cum Chriſto compatiatur. Quare ait Apoſtolus

Digitized by Google

ſtolus eodem loco: *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti; ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Vide ſis 2. Epiſtolam ad Corinth. IV. 17. Verbo dicam: non eſt æquiparatio inter opus atque mercedem, ſpectata operis ſubſtantia; concedo, inſpecta ſanctificantis gratiæ, unde meritum proficiſcitur, dignitate; id nego.

Addunt nonnulli hæreticorum conditionem quintam, ut ille cujus gratia opus præſtatur, recipiat emolumentum aliquod vel honorem. Si aſſerant nullum operibus noſtris Deo accedere commodum, atque intrinſecum emolumentum, verum dicunt; nam Job. cap. XXXV. 7. inquit: *Porro ſi juſte egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* At conditione hac poſita quomodo invenient meritum in operibus Chriſti? aut quomodo invenient debitum in operibus malis, dicente Jobo ibidem: *Si peccaveris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Quod ſi affirment bonis operibus homines non præſtare Deo honorem, gloriam & laudem, mentiuntur plane; atque refutantur verbis Chriſti Matth. V. 16. *Luceat lux veſtra coram hominibus; ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt;* & Joan. XV. 8. *In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis:* necnon Apoſtoli 1. ad Corinth. VI. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.*

CONDITIONES OPERIS MERITORII
JUXTA DOCTRINAN CATHOLICAM.

Expunctis conditionibus, quas ad meritum requirunt Hæretici, de his agendum modo eſt, quas conſtanter admittunt Catholici, & ſeptem connumerantur. Sunt autem, ut Opus meritorium ſit bonum, ſit liberum, ſit ſupernaturale, ſit elicitum in ſtatu viæ, ſit ex caritate profectum, ſit cum divina promiſſione conjunctum, ſit hominis juſti, atque gratia *habituali* exornati; etſi, ut dicam infra, non omnes hæ conditiones requirantur ad meritum *de congruo*. Ajunt Calviniani nos in aſſegnandis hiſce conditionibus certare more Andabatarum, neque inter nos convenire, quoniam Robertus Holkot negat requiri libertatem, Michael Bajus neceſſarium non putat ſtatum gratiæ, nec promiſſionem divinam; hanc propugnare Scotum, Marſilium, & Vegam, negare Cajetanum, & pleroſque Thomæ Aquinatis Sectatores: denique non opus eſſe, ut a caritate proficiſcatur, quæ fuit opinio Guilelmi Antiſiodorenſis, & quorumdam Recentiorum. Sed fruſtra obganniunt Sectarii. Etenim, quod ad rem attinet, fatentur omnes Orthodoxi meritum bonorum operum: conditiones etiam præcipuas ex recenſitis admittunt ſinguli, quod ſit liberum, quod ſupernaturale,

Digitized by Google

quod ex gratia ſanctificante: atque his conditionibus poſitis aliæ, me judice, ſequuntur ſuapte natura; quoniam opus bonum liberum in ultimum finem eſt referendum, ideoque fieri debet ex caritate. De ſtatu viæ nulla oriri poteſt dubitatio, quum in termino ſit bravium & corona, non curſus & labor. Roberti Holkot nulla a nobis habetur ratio, & nulla pariter Baji. Divinam promiſſionem in ſacris literis haberi, neque Scotus, nec Thomiſtæ negant, certantque de formali meritorum ratione, ut dicam infra. Sed miſſis iis, quæ parum neceſſaria videntur, de ipſis conditionibus agendum eſt ſingillatim.

Prima igitur conditio eſt, ut opus meritorium ſit *bonum*. Neminem fore puto, qui conditionem iſtam explodat. Ait enim Dominus ad Cain Gen. IV. 7. *Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit?* Et Apoſtolus ad Rom. II. 9. *Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum:* & infra cap. VI. 23. *Stipendia enim peccati mors*. A citandis aliis textibus ſuperſedeo; quid enim frequentius legimus, quam impios theſaurizare ſibi iram, habere odio animam ſuam, arcendos eſſe a regno Dei, atque ſempiternis gehennæ ſuppliciis damnandos? Ratio etiam hoc demonſtrat, quoniam accepta ſunt Deo duntaxat opera ſua, quæ illum laudant, & æternæ legi conveniunt: at mala opera Deus nec prædefinit, nec præcipit, nec approbat, eaque tantum permittit ad oſtenſionem juſtitiæ, profectumque bonorum. Qui ergo rejicit priorem hanc meriti conditionem, is neque Chriſtianam fidem habet, neque rectam conſcientiam, neque communem rationem. Sciſcitanti autem quodnam ſit opus bonum, lib. XXI. ſatisfacere curabimus. Nunc ſat eſt, ſi reponamus illud bonum opus cenſeri, quod ab æquitatis regula non deflectit, quo fruimur Deo & utimur creaturis, cujus non ſolum officium commendatur, ſed etiam finis recte dirigitur. Qui enim juſtitiam faciunt ut videantur ab hominibus, *mercedem non habent apud Patrem, qui in cœlis eſt*; & qui gloriam ſuam quærunt, & laudem captant, *receperunt mercedem ſuam*. Matth. VI. 1. 5.

II.

Præterea neceſſe eſt, ut opus meritorium ſit *liberum*, non ſola libertate voluntatis immunis a coactione, ſed etiam voluntate arbitrii non obſtricti neceſſitate: ea nempe libertate, qua homo ſuorum actuum habet poteſtatem atque dominium, & de qua pluribus in locis, ſed præſertim libro XVI. cap. 2. ac 3. inſtituimus diſputationem. Hanc libertatem requiri ad meritum conſtat ex verbis Eccleſ. XXXI. 10. *Qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit; ideo ſtabilita ſunt bona illius in Domino*: conſtat ex Auguſtino, qui de Grat. & lib. arb. cap. 2. poſtquam demonſtravit exigi in divinis monitis ad aliquid faciendum, vel non faciendum opus voluntatis, concludit; *Quando enim volens facit, tunc dicendum eſt opus bonum, tunc ſperanda*

randa eſt boni operis merces ab eo, de quo dictum eſt. Qui reddet unicuique ſecundum opera ſua: conſtat ex damnatione tertiæ propoſitionis Janſenii, & articulorum Michaelis Baji, & ex canone 4. Seſſ. vi. Concilii Tridentini, quæ non ſemel ſunt repetita: conſtat ex ratione, quoniam nequit ad meritum imputari quidquid non eſt ſub poteſtate hominis operantis: conſtat denique ex Gentilium Philoſophorum conſenſu, inter quos ajebat Euryphamus Pythagoricus hominem promereri vituperationes ac laudes, honores & ignominias, in quantum *pro jure ſuo poteſt aut virtuti ſtudere, aut vitium ſectari*. Certiſſimum eſt itaque quod recte hæc ſecunda meriti conditio ſit conſtituta, cum quiſque mereatur aut demereatur, quoniam libertas, ut inquit in primo contra Symmachum libro Prudentius,

Conceſſa eſt homini, formam cui flectere vitæ,
Atque voluntatis licitum eſt; ſeu tramite dextro
Scandere, ſeu lævo malit decurrere campo.

At hæc omnia juxta doctrinam libro xvi. propugnatam dicta ſunto.

III.

Tertia operis meritorii conditio eſt, ut ſit *ſupernaturale*, ideſt factum prævenientis gratiæ auxilio. Probant hujus conditionis neceſſitatem præmiſſæ adverſus Pelagianos & Semipelagianos diſputationes, atque libri proxime præcedentis priora capitula. Recte Arauxicana 2. Synodus canone 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere poſſe confirmat, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, hæretico fallitur ſpiritu*. Et Tridentina Seſſ. vi. canone 2. *Si quis dixerit ad hoc ſolum divinam gratiam per Chriſtum Jeſum dari, ut facilius homo juſte vivere, ac vitam æternam promereri poſſit, quaſi per liberum arbitrium ſine gratia utrumque, ſed ægre tamen, & difficulter poſſit; anathema ſit*. Plura ſunt argumenta Auguſtini; ſed modo ſufficiat repetere illud, quod urget contra Julianum lib. iv. cap. 3., gratis eſſe mortuum Chriſtum, ſi poſſimus abſque ipſius gratia ad regnum pervenire. Neque prætereundum eſt quod tradit D. Thomas 1. 2. q.104. art.3., opus meritorium, in quantum ex libero arbitrio procedit, maximam habere cum vita æterna inæqualitatem; ideoque requiritur, ut valorem ſuum accipiat a virtute Spiritus ſancti moventis. Poſtremum argumentum eſt, quod homo gratia deſtitutus, ut inquit Proſper adverſus Collat. cap. xxii., *Bonis ſuis male utitur*;

Et licet eximias ſtudeat pollere per artes,
Ingeniumque bonum generoſis moribus ornet;
Cæca tamen finem ad mortis per devia currit,
Nec vitæ æternæ veros acquirere fructus
De falſa virtute poteſt:

inquit de humana voluntate idem Proſper in Carm. de Ingratis.

 IV.

Digitized by Google

IV.

Quarta conditio eſt *ſtatus viæ*. De hac Eccleſiaſtes cap. XI. 3. ait: *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit*. Et Chriſtus Dominus apud Joannem IX. 4. *Venit nox quando nemo poteſt operari*. In hunc locum appoſite Joannis Commentator illuſtris Auguſtinus Tract. XLIV. *Aliud eſt tempus operationis, aliud receptionis: reddet enim Dominus unicuique ſecundum opera ſua. Cum vivis fac, ſi facturus es: erit enim tunc nox valida, quæ involvat impios. Sed & modo omnis infidelis quando moritur, illa nocte ſuſcipitur, & non eſt ut illic aliquid operetur*. Lege & Auguſtinianam Ad Heſychium Epiſtolam, & ex Græcis Olympiodorum ſuper Eccleſiaſten. Hujus conditionis cauſſam eſſe præordinationem divinam, eſt communis ſententia Theologorum. Ac illius præordinationis poſſumus hanc afferre rationem, quod cum Deus temporalem hominum vitam militiæ & laboribus deſtinarit, ſtatuit in altera vita coronam atque mercedem. Quamobrem diſſoluta hujus habitationis domo, quibus nihil reſtat diluendum, ad perpetuam & non manufactam tranſeundum eſt; ac viciſſim qui induuntur purpura & byſſo, epulantur ſplendide, atque voluptuoſa fruuntur vita, impingunt in illius calamitatem, de quo Lucæ XVI. 22. *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno*. Defectu hujus conditionis neque Sancti majorem gloriam, neque damnati gravius ſupplicium promerentur. Sancti quidem pro nobis intercedunt; ſed illorum oratio obtinet nobis beneficia potius per modum impetrationis, quam meriti: quamquam ſunt aliqui negantes hanc Sanctorum impetrationem recte non dici meritum, ob illorum dignitatem intimamque cum Deo unitionem. Verum hæc dignitas ac præſtantia ex meritis, quæ conſummarint in via, non ex iis, quæ in patria ſuperaddiderint, ortum habet. Etiam Chriſtus ſempiternum habens Sacerdotium, ſemel ſeipſum offerendo, vi hujus ſacrificii, operiſque jam peracti ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum, *ſemper vivens* (inquit Apoſtolus ad Hebræos VII. 25.) *ad interpellandum pro nobis*. Omnium ergo meritorum cumulus virtute comparatur, ut inquit Juvencus Presbyter,

Dum rapidæ tecum graditur per compita vitæ.

V.

Præterea nos ad meritum *de condigno* neceſſarium putamus, quod proficiſcatur *ex caritate*. Et caritatem quidem *habitualem*, cum ſit vel a gratia ſanctificante indiſtincta, vel ſaltim ab illa indivulſa, puto a Theologis univerſis requiri. Illa etiam caritas, quæ eſt inſpiratio bonæ voluntatis præveniens omne opus ſalutare, cum ſit ipſamet actualis gratia, debet opera meritoria, nullo Theologo diſſentiente, præcedere. Ego neceſſariam puto illam quoque caritatem, quæ virtus ſpecialis eſt, nimirum dilectionem, ſaltem *virtualiter* exiſtentem. Cer-

Certe Apoſtolus neceſſitatem caritatis inſinuat locis productis cap. v. prop. I. Eamdem commendat, eique æternam vitam repromiſſam affirmat Chriſtus apud Joannem xiv. 21. dicens: *Qui diligit me diligetur a Patre meo; & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum*. Et Jacobus cap. 1. 12. de viro, qui in tentatione probatur, ait: *Accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe*. Hanc eſſe mentem Divi Patris Auguſtini demonſtrabo libro xxi. cap. 4. Illud tantum nunc dico eſſe apertiſsimam ejus ſententiam, *Amorem, quo pervenitur ad Deum non eſſe niſi a Deo, & ſine hoc amore Creatoris nullum bene uti creaturis*; lib. iv. contra Jul. cap. 3. *Per legem adduci hominem ad fidem, per fidem impetrare ſpiritum largiorem, per ſpiritum diffundi caritatem, per caritatem impleri legem*; Epiſt. 144. ad Anaſtaſium: *Bonum non eſſe fructum, qui de caritatis radice non ſurgit*; de Spirit. & lit. cap. 14. Vide quæ ſupra diximus de H.Pelag. cap. 7. S.Thomæ ſententia liquet ex 1.2. q.114. act.4. ubi ait: *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad caritatem: ad alias autem virtutes ſecundario, ſecundum quod earum actus a caritate imperantur*. Ratione demum hæc veritas comprobatur. Primo quoniam gloria magis dilectioni, quam operibus rependitur; alioqui non foret Beata Virgo ſublimior Apoſtolis, qui pro nomine Chriſti contumelias ac mortem perpeſsi Evangelium ubique prædicaverunt. Deinde quia caritas, cum ſit plenitudo legis, non ſolum præcepta omnia comprehendit, atque ad illa ſervanda voluntatem inflammat; verum etiam finem dirigit, unde in moralibus pullulat decus, pretiumque virtutis. Poſtremo quia merces omnium ampliſſima & præſtantiſſima actibus virtutis omnium maximæ debet rependi. Atque ex his colligitur actus ceterarum virtutum, quidquid ſentiant e Schola aliqui, non promereri *de condigno* vitam æternam, niſi a caritate ſint *eliciti*, vel *imperati*.

VI.

Sextam conditionem ſtatuimus divinam promiſſionem. Illam neceſſariam putant Scotus, Bellarminus, Suareſius, alii; cum aliquo tamen diſcrimine, quod velit Scotus hanc eſſe meriti rationem *formalem*, alii autem ſolummodo *conditionem*. Illam minime neceſſariam putat cum paucis aliis Vaſquesius. Thomiſtæ complures diſtinguunt inter ordinationem Dei, & extrinſecam promiſſionem, illam quidem, non iſtam prærequirentes ad meritum. Quoniam non vacat momenta expendere ſingulorum; dico divinam promiſſionem ad meritum *de condigno* recte exigi. Videtur primo id conforme Tridentino decreto ſeſſ. vi. cap. 16. *Bene operantibus uſque in finem & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda*. Videtur etiam huc ſpectare articulus Baji ab Apoſtolica Sede proſcriptus: *Sicut opus malum eſt ſua natu-*

natura mortis æternæ meritorium: ſic bonum opus ex ſua natura eſt vitæ æternæ meritorium. In multis locis deberi æternam mercedem ex divina promiſſione, ſcribit Magnus Auguſtinus. Enarrat. in Pſalm. 109. ait: *Fidelis Dominus, qui ſe nobis debitorem fecit, non aliquid a nobis accipiendo, ſed omnia promittendo*. Et ſerm. 16. de verbis Apoſtoli, nunc 158. *Debitor factus eſt Deus non a nobis aliquid accipiendo, ſed aliquid quod ei placuit promittendo*. Idem ſcribit Fulgentius in prologo lib. ad Monimum: *Seipſum ſua largitate dignatus eſt facere debitorem*. Idem Cyprianus in Epiſtola de Opere & eleemoſyna: idem ſcribens ad Victricium Paulinus. Atque iſtorum auctoritati accedit ratio. 1. Quia ſumus naturâ Dei ſervi, a quibus poteſt ille omnia opera ſervato æquitatis jure ſine remuneratione aliqua exigere. 2. Quia nullo alio pacto poteſt Deus conſtitui hominum debitor, niſi quatenus rationi & veritati maxime convenit, ut ſit fidelis, ac ſtet promiſſis. 3. Quia bona opera dignitatem quidem, & proportionem habent cum æterna mercede ob gratiam ſanctificantem; ſed nulli operanti, tametſi portaverit pondus diei & æſtus, debetur ex juſtitia merces, niſi fuerit conductus, niſi pactum cum Domino interceſſerit, niſi conventione facta perſolvendi denarium diurnum. Legite Evangelicam parabolam Matth. cap. xx. 4. Quia ideo peccator abſque ullo pacto per opera iniquitatis fit debitor juſtitiæ, quoniam ad contrahendum debitum ſufficit, ſi creatura Domini ſui legibus teneatur; ſed per opera bona, niſi adſit liberalis promiſſio, nequit Deus fieri debitor creaturarum, quoniam univerſorum Dominus nullius obligationis capax eſt, niſi ex liberali conventione, ac promiſſo.

Lubenter his poſitis omnium Scholaſticorum, quamvis invicem pugnare videantur, ſubſcribo ſententiis. Ac probo doctrinam Scoti, in quantum promiſſio *formaliter* neceſſaria eſt, ut merces ex juſtitia ſit perſolvenda. Verum quoque docent Thomiſtæ, quatenus hæc promiſſio extrinſeca eſt, nec tribuit operibus illam pretii, ac valoris dignitatem, quam habent ab inhærente juſtitia. Aſſentior Bellarmino ac Suareſio, quatenus conventio aut promiſſio inducunt inter Dominum ac famulum obligationem. Neque dicas promiſſionem iſtam etiam ab hæreticis agnoſci; hi enim eo modo aſſerunt reddi æternam vitam ex promiſſione divina, *quo levanti feſtucam deberetur regnum, ſi illi promitteretur*. Hac ſimilitudine utitur Voſſius diſp. iv. Theſi 1. num 6. abuſus verbis quorumdam veterum Scholaſticorum, negantium bonorum operum & vitæ æternæ condignitatem, ſed ſpectata ut dictum ſupra, ipſorum operum *ſubſtantia*, non operantis in Dei filium adoptione, atque inhabitatione Spiritus ſancti. At nos ita divinam promiſſionem ſtatuimus, ut etiam fateamur bonorum operum dignitatem, atque de præmio vitæ æternæ aſſeramus cum Bernardo extremo libro de Grat. & libero arbitrio, *Promiſſum quidem ex miſericordia, ſed jam ex juſtitia perſolvendum*.

VII.

VII.

Tandem ad meritum de condigno requiritur *habitualis gratia*. Ita Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 16, idque probat ex quo nullum meritum haberi poſsit, niſi Chriſtus *tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipſos juſtificatos virtutem influat*. Proferri poteſt hujus veritatis multiplex ratio: ac prima quoniam hæreditas non ad ſervos pertinet, ſed ad filios; & conſtituimur filii Dei adoptivi per gratiam. Sequitur alia ratio, propterea quod iniquitas dividat inter Deum, & hominem, atque impiorum munera reprobet Altiſsimus. Accedit tertia, eo quod gratanter nihil recipitur, niſi exhibitum ſit ab amico. Additur ratio quarta; nam nulla eſt inter gloriam, & opera noſtra æqualitatis proportio, niſi ob inhærentem juſtitiam. Poſtrema ratio ſit, quod nec nummi valorem habent, niſi impreſſa Principis imagine, aut inſculpto aliquo charactere, ac præſertim ſi fuerint ex viliori materia conflati. Quæ omnia cum ex hactenus dictis perſpicua ſint; conſequitur ſeptem has conditiones ad meritum *de condigno* fuiſſe a nobis rectiſsime conſtitutas.

Ad meritum autem *de congruo* ſufficit, ſi opus bonum ſit, liberum, atque ex gratia actuali, & aliquo Dei amore procedens. Gratia autem *habitualis* non eſt ad hoc meritum neceſſaria, quia non ex operis dignitate, ſed ex ſola decentia divina beneficia hoc meritum conſequuntur. Quare impii, dum fide, ſpe & caritate ad juſtificationem diſponuntur, hanc promerentur tantum *de congruo*. Neque meritis iſtiuſmodi redditur divina gratia ſemper, atque infallibiliter, ſed pro Dei beneplacito, atque ſi ex parte recipientis nullum ponatur impedimentum. Stat autem meritum *de congruo* etiam cum gratia ſanctificante, dum juſtus aut aliis gratiam promeretur, aut ſibi donum finalis perſeverantiæ, quæ non ex juſtitia conferuntur, ſed ex liberalitate divina. Promiſsionem denique meritum *de congruo* neque requirit neceſſario, neque excludit: ad tale enim meritum ſufficit ſi opus habeat aliquam rectitudinem, cujus intuitu Deus beneficium aliquod impertiatur.

CAPUT VII.

De merito bonorum operum, quæ juſtificationem præcedunt, & ſubſequuntur.

EXPOSITA Hæreticorum, & Catholicorum doctrina circa meritum bonorum operum, atque explicatis conditionibus ſingulis, erroribuſque Proteſtantium refutatis, haud operoſum eſt omnem controverſiam dirimere. Quum vero operibus abſque gratia patratis, etiamſi

etiamſi honeſta cenſeantur, & bona ſint ex objecto atque officio, nullum ineſſe meritum doceat Catholica Fides, & præmiſſa Pelagianorum dogmatum confutatio; coarctatur quæſtio ad opera, quæ fiunt præveniente Spiritus ſancti adjutorio; & quorum aliqua præcedunt juſtificationem, ut ſalutaris timor, oratio, actus Theologalium virtutum, contritio, & peccatorum confeſsio; aliqua ſubſequuntur, ut juſtorum pœnitentia, eleemoſyna, divinorumque omnium præceptorum obſervatio.

Propositio I. Opera, quæ præcedunt juſtificationem, habent meritum *de congruo*, non *de condigno*.

Hujus theſeos, cui omnes, etſi aliqui excipiunt Sotum, ſubſcribunt, veritas primo demonſtratur; quoniam opera, quæ juſtificationem præcedunt, ex definitione Tridentini ſeſs. VI. cap. 6. atque ex Scripturis allatis ſuperiori cap. IV, ad ipſam juſtificationem diſponunt, & Deus convertitur ad impium ſe, dum gratia excitatur, convertentem ad Deum. Atqui iſtiuſmodi diſpoſitionibus ineſt ratio meriti *de congruo*; quia, ut oſtendimus lib. XIV. auctoritate & ratione, non eſt reputanda nullius meriti petentis fides, quærentis pietas, & pulſantis inſtantia, præcipue ſi quærendo, petendo, & pulſando invenire, accipere, & intrare dicatur. Igitur opera, quæ fiunt ante juſtificationem cum auxilio prævenientis gratiæ, promerentur juſtificationem ipſam *de congruo*. Atque hoc argumentum corroboratur ſequenti. Si præveniens gratia conatus bonæ voluntatis exigeret aut expectaret, ut Pelagiani primum, deinde Semipelagiani affirmarunt, gratia daretur ſecundum merita noſtra; nam iccirco hoc Pelagianum aſſertum damnatum eſt, quia tollitur gratia, ſi a libero præveniatur arbitrio. Itaque ſi Deus ut hominem juſtificet, exigit atque expectat motus liberi arbitrii per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ſe diſponentis; nequeunt iſtiuſmodi motus omnino expoliari ratione meriti. Accedit expreſſa S. P. Auguſtini auctoritas. Ait enim Epiſtola non ſemel laudata ad Sixtum: *Sed nec ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat; neque enim nullum eſt meritum fidei, qua ille dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori, & deſcendit juſtificatus merito fidelis humilitatis, quoniam qui ſe humiliat exaltatur*. Et de Prædeſt. Sanctorum cap. 2. *Quis autem dicat eum, qui jam cœpit credere, ab illo in quem credidit nihil mereri?*

Quod vero eadem opera, quæ juſtificationem præcedunt, habere nequeant meritum *de condigno*, conſtat ex capite præcedenti. Deeſt quippe illis princeps conditio, ſcilicet ſtatus gratiæ, & filii adoptivi dignitas, ac divinæ naturæ participatio. Quare citata Epiſtola ait S. Pater: *Poſſunt quidem dicere remiſſionem peccatorum eſſe gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti poſſunt peccatores?* Hanc tantum aſſertionis noſtræ partem confirmant

Digitized by Google

mant argumenta, quæ pro ſententia Soto attributa poſſunt afferri. Ubicunque enim Patres, Theologi, ac præſertim laudatus Auguſtinus, & D. Thomas docent hominem impium nihil mereri, ita accipiendi ſunt, ut nihil mereri dicatur tali merito, quod innitatur juſtitiæ; habeatque cum remuneratione æquiparandam dignitatem. Etenim hoc meritum, quod verum propriumque meritum eſt, comitatur duntaxat bona opera hominis juſtificati. Aut certe ita accipiendi ſunt, ut gratia non dicatur conferri operibus naturalibus, *nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcunque ſunt merita*; inquit eodem loco Auguſtinus. Vide quæ ſcripſimus ſupra cap. v. ad Hæreticorum objectiones.

Propositio II. Hominis juſtificati bona opera vere promerentur vitam æternam, non tantum *de congruo*, ſed etiam *de condigno*.

Quod bona opera juſti æternam vitam promereantur probatur I. ex divinis Scripturis. Sap. v. 16. legitur: *Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum*. Matth. v. 12. *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis*; & xxv. 34. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. Eſurivi enim, &c.* Lucæ vi. 23. *Ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlo*. Ad Rom. 11. 64. *Reddet unicuique ſecundum opera ejus*. II. ad Timoth. 1, 12. *Potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem juſtus Judex*. Apocalyp. ultimo 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundum opera ſua*. Apparet ex his æternam vitam eſſe bonorum operum mercedem. Merces autem meritis rependitur; ideoque bona opera a merito non ſunt disjuncta.

Eadem eſt perpetua & conſtans Sanctorum Patrum Traditio. Etenim ut aliquorum ſententias proferam, Martyr Ignatius in Ep. ad Romanos, *Sinite* (inquit) *ut beſtiarum eſca ſim, per quam poſſim Deum promereri*. Baſilius in Pſalm. 33. *Omnis actio juſti digna eſt, quam Deus reſpiciat*. Et de Sp. S. cap. 24. *Homo ex operibus juſtitiæ ſalvatur*. Greg. Nazian. Orat. 31. & 40. nos ad *bona opera* hortatur, *ut non ſolum habeamus gratiæ donum, ſed etiam præmium conſequamur*. Chryſoſtomus Hom. 2. in Epiſt. 2. ad Timoth. *Vitæ ratione, & bonorum operum Deum habemus debitorem*. Cyrillus in Theſ. 26. docet *præmium gloriæ certantium laboribus reſpondere*. Idem docent Latini Patres. Cypriani, Ambroſii, & Auguſtini teſtimonia produximus capite præcedenti. Proſper ad 6. ob. Gallorum inquit: *Juſtificatus homo, ideſt, ex impio pius factus nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum*. Bern. denique ſerm. 81. in Cant. *Omne quod feceris bonum, malumve, quod quidem non facere liberum ſit, merito ad meritum deputatur*. Cum ergo tam Scriptura, quam Patres bonorum operum merita conteſtentur; jure optimo Tridentina Synodus in Spiritu ſancto congregata propoſitionem noſtram ſeſſ. vi. can. 32. dicto hæreticis anathemate definivit.

Digitized by Google

Quamquam autem laudata Synodus expreſſe meritum *de condigno* non commemoret, in gratiam, uti arbitramur, quorumdam antiquiorum Scholaſticorum, qui affirmarunt nullum dari in creatura condignum meritum, propterea quod nequeat Deus ejuſdem creaturæ conſtitui debitor; nihilo tamen minus nos etiam meritum ipſum *de condigno* majori pobabilitate defendimus. Cum vero bona juſtorum opera mereri vitam æternam ſit dogma Catholicum, atque præmiſſis argumentis valide propugnatum; addam aliqua, quæ demonſtrant in bonis operibus hominis juſtificati non meritum qualecunque, ſed habens cum repromiſſa mercede condignitatem. Ac primum ſit, quod citato Canone Tridentini ſtatutum eſt juſtorum opera *verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, &c.* quæ ſane verba *verum meritum* commonſtrant, non ſolam congruitatem, atque decentiam. Deinde Hæretici meritum *de congruo* nequaquam negant. Etenim Bucerus in diſput. Ratisponæ an. 1546. inquit: *Si ſancti Patres aut alii intelligant per mereri facere ex fide gratiæ bona opera, quibus Deus mercedem promiſit, hoc ſenſu uſurpare illud verbum minime damnabimus.* Voſſius etiam, ut ſupra diximus, teſtatur aliquod meritum agnoſci etiam a Confeſſione Wittembergenſi, & Auguſtana, & Eccleſias Reformatas tantum negare, quod bona opera vere proprieque, non ex promiſſione ſolum, ſed etiam juſtitiæ debito propter æqualitatem operis & mercedis cenſenda ſint vitæ æternæ meritoria. Atque id, ni fallor, ſequitur directe ex hæretico de juſtificatione dogmate ſuperius impugnato: nam ideo negant Sectarii æqualitatem operis & mercedis, quoniam non admittunt juſtitiam inhærentem, quæ tribuat bonis operibus dignitatem. Niſi ergo meritum *de condigno* neceſſum ſit propugnare, cur hac in parte cum Novatoribus tam acerba contentio? Præterea Theologi Tridentini, Auctore Pallavicino lib. VIII. cap. IV, *Operibus poſt acceptam juſtitiam peractis, adeoque divina gratia informatis, redditiſque ob merita Chriſti potentioribus, cujus vivum membrum effectus eſt is, qui ea peragit, omnes concedebant rationem meriti condigni, ad conſervandam, augendamque eamdem gratiam, æternamque felicitatem conſequendam.* Idem docuerunt Theologi poſteriores: quorum profecto doctrina, cum ſcripſerint poſt exortam hæreſim Lutheranam & Calvinianam, placitis Durandi, aliorumque paucorum eſt præferenda. Inſuper nec veterum quorumdam placitum re ipſa diſcrepat a communi recentiorum Theologorum ſententia. Si qui enim juſtorum opera mereri *de condigno* negarunt, & vitam æternam gratiam tantum, non juſtam retributionem eſſe dixerunt, loquuti ſunt verbis a Scriptura non penitus alienis, & præciſa ordinatione ac promiſſione divina. His quippe argumentationibus ducebantur; quod non repugnet Deum conſervare juſtos in hac mortali vita, & nunquam illos ad cæleſtem hæreditatem adſumere; quod poſſit illos abſoluta potentia reducere in nihilum; quod pleniſ-

ſima

ſima libertate creaturas producat, & pro ſuo beneplacito prædeſtinatorum numero acceenſeat; quod ſupremus Dominus nihil debeat ſervulis, nihilque ab his capere poſſit emolumenti; quod denique æterna vita dicatur ab Apoſtolo *gratia*, neque ſine beneficio Creatoris poſſit obtineri. Urget hæc argumenta peracutus Theologus Ariminenſis in 1. ſent. diſt. XVII. q. 1. art. 2. At hæc non valere ordinatione divina, ac promiſsione ſuppoſita, liquet ex dictis; neque id negat Gregorius noſter ibidem in ſolutione primæ argumentationis Aureoli. Ex quibus infertur Scholaſticos verbotenus, non re invicem diſſentire, eorumque diſcrepantiam fruſtra nobis ab heterodoxis opponi; recte demum Tridentinos Theologos monuiſſe, ut principio hujus libri dictum eſt, in his quæſtionibus veritatem majori in luce a Scriptoribus collocatam, qui ſerpentes hæreſes ſubſecuti ex inſtituto illas exagitarunt.

His permoveor ut non ſolum bonis juſtorum operibus verum meritum cum univerſis Catholicis tribuam, ſed etiam meritum condignum; etſi ad evitandam inanem gloriam nonnulli cum Thoma Valdenſi & Paulo Burgenſi putent ab hujuſmodi vocabulo eſſe abſtinendum. Confirmant aſſertum noſtrum quæ hactenus dicta ſunt. Sacræ enim literæ æternam vitam appellant coronam juſtitiæ, depoſitum, bravium, mercedem, & denarium diurnum: quibus ſane verbis ſignificatur retributio; qua, ſervata æquitate, non debet operarius defraudari. Appellatur præterea juſtus filius Dei, regni hæres, palmes adhærens viti, & obſignatus ſpiritu promiſſionis, qui eſt arrha & pignus hæreditatis. Atque his juſtorum dignitas, & jus ad gloriam, qua nequeant, ſi permaneant in gratia, expoliari, ſatis aperte declaratur. Patres etiam tradunt Deum ſe juſtis debitorem feciſſe, licet non accipiendo aliquid, ſed quod ipſi placuit promittendo: unde ſequitur Dominum, qui eſt largitor gratiarum, eſſe debitorem coronæ; ut Enarrat. in Pſalm. LXXXIII. ait Auguſtinus. Denique in bonis operibus hominis juſtificati reperiuntur omnes conditiones, quas requiri ad meritum *de condigno* paullo ſupra fuit demonſtratum. His itaque nunc in Epitomen redactis, ſed jam ſtilo fuſiori explanatis, poſitum theorema valide propugnatur.

Ad Objecta haereticorum responsio.

Sequitur ut reſpondeamus hæreticis brevi, nec prolixo ſermone, cum fuerint præcedenti capite ſoluta omnia fere illorum ſophiſmata. Opponunt nobis priori loco ſacras literas, in quibus vita æterna appellatur *Gratia & miſericordia*, ut Pſalm. CII. *Coronat te in miſericordia, & miſerationibus*. Iſ. LV. 1. *Venite, emite abſque argento, & abſque ulla commutatione vinum, & lac*. Ad Rom. VI. 23. *Stipendia enim peccati, mors: Gratia autem Dei vita æterna*. Et ad Epheſ. II. 8. *Gra-*

Digitized by Google

8. *Gratia enim ſalvati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt; non ex operibus, ut ne quis glorietur.*

Hæc ſoluta ſunt in refutatione 11. Conditionis ab Hæreticis pro opere meritorio ſtatutæ: ubi oſtendimus quomodo æterna vita ſit miſericordia ſimul, & merces; miſericordia ob gratiam prævenientem: merces propter liberam hominis obedientiam. Ita Auguſtinus in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 9. exponit verba Pſalmiſtæ. *Nunquid non corona* (inquit) *bonis operibus redditur? Sed quia ipſa bona opera ille in bonis operatur, de quo dictum eſt, Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona voluntate, ideo dixit Pſalmus: Coronat te in miſeratione & miſericordia; quia ejus miſeratione bona opera operamur, quibus corona reddetur.* Eſaiæ textus literaliter de terra promiſſionis, myſtice de fide in Chriſtum, & vocatione ad Eccleſiam eſt accipiendus: & utrumque beneficium eſt. Si velis illum de gloria exponere; nota verborum proprietatem. *Emite*, inquit Propheta; pretium itaque eſt exhibendum. Addit *ſine argento*, quoniam regnum cœlorum comparatur, non bonis fortunæ, ſed libertatis. Ait *ſine commutatione*, quoniam Deus nihil a nobis accipit emolumenti. Quod habetur ad Romanos 6. *Gratia autem Dei vita æterna*, eamdem poſtulat interpretationem. Ut enim S. Pater ſcribit eodem loco, & in Epiſt. ad Sixtum, *Cum poſſet* (Apoſtolus) *dicere, & recte dicere, Stipendium autem juſtitiæ vita æterna; maluit dicere, Gratia autem Dei vita æterna.* Cur autem? *Quia ejus miſeratione bona operamur, quibus corona reddetur*, inquit Auguſtinus priori loco: *Deinde ne juſtitia de humano ſe extolleret bono merito*; addit S. Pater Epiſtola nuper laudata. Verbis depromptis ex cap. 2. ad Epheſios eadem eſt adhibenda reſponſio. Niſi enim gratia foret ad actus ſingulos neceſſaria; *poſſent* homines *dicere: Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam ſibi fidem tribuentes, gratiam Deo: propter hoc Apoſtolus cum dixiſſet, Per fidem, & hoc, inquit, non ex vobis, ſed Dei donum eſt. Rurſus ne dicerent ſe ſuis operibus donum tale meruiſſe; continuo ſubjecit, Non ex operibus, ne forte quis extollatur: non quia negavit, aut evacuavit opera bona, cum dicat Deum unicuique reddere ſecundum opera ejus; ſed quia opera ſunt ex fide, non ex operibus fides.* Ita S. Pater eodem libro de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. Itaque in nobis gloriari non poſſumus, quia licet vitam æternam promereamur; omne meritum a divina gratia procedit, neque coronam redderet juſtus Judex, niſi gratiam largitus eſſet miſericors Pater.

Deinde Heterodoxi objiciunt quædam teſtimonia Sanctorum ſcribentium divina miſeratione nobis æternam gloriam conferri; beatitudinem nihil aliud eſſe, quam munificentiſſimam Dei gratiam; Deum non merita noſtra coronare, ſed dona ſua: ipſum Deum nulli facturum injuriam, etiamſi juſtis nollet cœleſtem gloriam largiri. Ita ſcribit

Digitized by Google

bit Hilarius in Pſalm. LI. Baſilius in Pſalm. XIV. Auguſt. Conc. 2. in Pſalm. LXX. & Bern. Serm. I. de Annunt.

Quoniam hæc conformia ſunt productis ſupra Scripturis, eamdem quoque poſtulant reſponſionem. Confertur ergo nobis beatitudo miſeratione divina, quia Deus elegit nos ante mundi conſtitutionem in Chriſto, ut eſſemus ſancti & immaculati; quia miſericordia ejus prævenit nos; quia nemo venit ad fidem, nemo ad gratiam, nemo ad coronam, niſi Pater traxerit illum. Dicitur beatitudo munificentiſſima Dei gratia, propterea quod prædeſtinatio Sanctorum, non hominis volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; neque ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis, tanquam ex nobis, ſed miſericordia Dei prævenit nos in benedictionibus dulcedinis, excitat dormientes, adjuvat operantes, & reddit coronam juſtitiæ perſeverantibus. Coronat Deus dona ſua, non merita noſtra, quia ipſe operatur in nobis velle & perficere; & ejus adjutorio operamur bona, quibus merces ſempiterna rependitur. Nulli utique faceret Deus injuriam, ſi gloriam, cujus abſolutus Dominus eſt, nec juſtis concederet; ſi vel opera tantum ſpectemus, vel ſolam Domini auctoritatem: at ſi operibus accedat divina præordinatio, & liberalis promiſſio, fidelis eſt, nec aliquem fraudat mercede; juſtus eſt, & reddet unicuique ſecundum opera ejus.

Objiciunt denique hæretici: Pontificiorum dogma ſecum pugnat, ac ſeſe evertit; eſt Chriſto injurioſum & impium, ſacrilegum demum, & ſuperbiæ atque arrogantiæ pleniſſimum. Repugnans eſt, & ſeipſum evertit, quia ſi bona opera habent meritum ex gratia, & ex divina promiſſione, quomodo coronam promerentur ſuamet dignitate? Eſt præterea injurioſum Chriſto, quoniam imminuit vim & efficaciam paſſionis ipſius: & cum ſolius Redemptoris noſtri obedientiæ, mortiſque merito tum gratia, tum gloria ſit tribuenda; Pontificiorum ſcitum hanc ſaltim concedit ſummæ operum efficaciæ. Item impium eſt, atque ſacrilegum; evacuat enim divinam miſericordiam, & Dominum univerſorum facit debitorem creaturarum. Viam tandem aperit ad humani ſpiritus faſtum; cum fas ſit, hoc ſtatuto dogmate, in operibus noſtris, meritiſque confidere.

Verum & hæc parum urgent, atque ex dictis facile refelluntur. Non repugnat Catholicum dogma, eo quod divina promiſſio, (quam tamen ut diximus, non omnes Communionis noſtræ Theologi ad meritum *de condigno* requirunt,) non eſt neceſſaria ut bonis operibus conferat dignitatem, ſed ut Deus æternam vitam juſtis tanquam coronam juſtitiæ rependat; eo pacto, quo paterfamilias non tenetur ad ſolvendum operariis denarium diurnum, niſi facta cum illis conventione. Cum gratia autem ſtat meritum, quia etiam liberum arbitrium operatur, licet operari recte non valeat ſine ipſa gratia; quemadmodum

dum palmes viti inſitus producit fructum; etiamſi fructum ferre, niſi manſerit in vite, non poſſit. Conſtat hoc exemplo nullam a nobis irrogari injuriam paſſioni & meritis Chriſti; qui ſemetipſum *viti*, & juſtum *palmiti* comparavit. A vite enim provenit, ſi palmites fructum ferant: a gratia Chriſti, ſi juſtificatorum opera vitam ſempiternam promereantur. Ob hanc eamdem rationem non evacuatur a nobis gratia; quia licet aſſeramus vitam æternam conferri meritis, dicimus tamen hæc merita abſque gratia non comparari. Sed neque nos Deum facimus debitorem, qui ex nobis aliquid captet utilitatis & commodi: illum dicimus ſe facere debitorem noſtrum, non aliquid a nobis accipiendo, ſed promittendo, ita ut poſſint juſti conſummato curſu proferre verba Auguſtini ſerm. xvi. de Verbis Apoſtoli, nunc clviii. c. 2. *Redde quod promiſiſti, quia fecimus quod juſſiſti*. At hæc omnia ex præcedenti capite ſunt manifeſta: iterum, ſi hæc videantur ſummatim dicta, illud perlegas.

Reſtat ut aliquid dicamus de iis, qui in bonis operibus habent ſpem ac fiduciam. Principio nefas eſt ſpem locare in operibus, quaſi a ſola liberi arbitrii facultate procedant, cum ad malum quiſque ſe ipſo ſufficiat, ad bonum vero nihil ſit, niſi adjuvetur ab omnipotenti bono. Deinde non debemus peracta opera, quamvis bona videantur, ita æſtimare, ut nullo concutiamur timore; cum neſciat homo utrum amore, vel odio ſit dignus, atque etiam juſtis quotidie divina miſericordia ſit imploranda. Præterea cum Deus operetur in nobis velle & perficere, ac facillimum ſit juſtitiam deperdere, maxime ſi relinquatur ſibi ipſi humana infirmitas, ſic vero deſeratur qui nimium præſumit; æquum eſt, ut cum timore, & tremore operemur ſalutem noſtram. Ad hæc, quia divina auxiliante gratia factum eſt, ſi quid boni peregimus; debemus exercere humilitatem, vitantes ſuperbiam illius qui dicebat, *Non ſum ſicuti ceteri hominum*; & imitantes Apoſtolum dicentem, *Non ego, ſed gratia Dei mecum*. His ſervatis, dicimus in bonis operibus locandam eſſe ſpem divinæ retributionis, uti collocarunt Nehemias, David, Paulus, aliique viri ſanctiſſimi. Ad excitandum fervorem, torporemque expellendum debet quiſque firmiſſime credere, quod non ibunt in vitam æternam, niſi qui bona egerunt; atque ſi ipſe bene agere ſtuduit, & bonam conſcientiam gerit, repetat cum Davide Pſalm. xvii. *Retribuet mihi Dominus ſecundum j. ſtitiam meam*. Ne appetitus laudis ſubrepat, indigere ſe divina miſericordia, & meritis paſſionis Chriſti ſedulo animadvertat. Demum ne præſumat, meminerit non cuilibet juſto, ſed ei, qui perſeveraverit uſque in finem paratam eſſe æternæ ſalutis retributionem. Videntur mihi Tridentini Patres hæc omnia comprehendiſſe Canone xxvi. Seſſ. 6. *Si quis dixerit, juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & ſperare æternam retributionem a Deo per ejus miſericor-*

Digitized by Google

ſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata cuſtodiendo uſque in finem perſeveraverint; anathema ſit.

CAPUT VIII.

Explicatur quid poſſimus de congruo, *& quid* de condigno *apud Deum promereri.*

IN ſerie auxiliorum omnium, atque gratiarum, quæ nobis ad conſequendam beatitudinem conferuntur, connumeratur primo divina prædeſtinatio, deinde gratia fidem præveniens; atque hæc duo cum ſint abſque præſcientia meritorum, fide Catholica certum eſt bonis operibus non rependi. Loquor autem de prædeſtinatione ad Gratiam, quoniam de electione ad gloriam non eſt una Scholaſticorum opinio; noſtraque priori volumine fuit ſufficienter expoſita. Conſequuntur vocationem ad fidem liber voluntatis aſſenſus, timor, ſpes, caritas, & peccatorum deteſtatio, quibus cap. IV. oſtendimus homines ad juſtificationem diſponi, & in præcedenti demonſtratum eſt, quomodo hæc juſtificationem ipſam promereantur *de congruo*, ideſt, moveant divinam miſericordiam ad remittendum peccatum, & ad impertiendam caritatem, quæ diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum inhabitantem: idque Deus ſemper præſtat, dummodo humana voluntas ſe recte diſponat, neque divinarum gratiarum virtuti aut malitia, aut pervicacia opponat obicem.

Spectare poſſumus in ipſa juſtificationis gratia primùm ipſius in animam ingreſſum, deinde juſtitiæ augmentum, poſtea diuturnam in ſanctitate perſiſtentiam, inſuper reparationem poſt lapſum, & denique finalem perſeverantiam. Ac primam ſanctificationis gratiæ collationem nemo meretur *de condigno*; quoniam hoc meritum, ut liquet ex dictis, non reperitur in peccatore. Augmentum vero juſtitiæ poteſt homo juſtificatus etiam *de condigno* promereri, ut declarat Tridentina Synodus Seſſ. 6. can. 32., dummodo ire ſatagat de virtute in virtutem, & aſcenſiones in corde ſuo diſponat; nam qui Deo accepti ſunt, ſi magis diligant, magis in virtute meritoque proficiunt; atque *liberati a peccato, ſervi autem facti Deo*, habent *fructum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam*; inquit Epiſtola ad Rom. VI. 22. Paulus Apoſtolus. Ut juſtus in gratia ſanctificante perſiſtat, nedum diuturno tempore, ſed exiguo etiam ac minimo, poteſt ſolum mereri *de congruo*, inſtans orationibus, & juxta monitum Apoſtolicum videns ne cadat: at id mereri *de condigno* non poteſt. Enim vero ut juſtitiam ſervet, & tentationibus non ſuccumbat, indiget auxilio gratiæ efficacis; iſtud vero cur uni detur, non alteri, inſcrutabilia ſunt judicia

cia Dei: & quamvis Deus juſtum non deſerat, niſi prius ab eo deſeratur; nemo ſe continet ab injuſtitia ſine adjutorio, quod cui datur miſericorditer datur, cui non datur juſto judicio non datur. Reparationem poſt lapſum nemo poteſt *de condigno* mereri, dicente Domino per Ezechielem cap. XVIII. 24. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius, numquid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*. Ergo qui ſanctitatis jacturam fecerit, ſi miſericorditer trahatur ad pœnitentiam, gratiam iterum conſequetur, non merito *condigno* præcedentis juſtitiæ, quæ deperiit; ſed merito *de congruo* præſentis contritionis & gemitus. Iſtius quippe deſiderium, & oratio *non innititur juſtitiæ*, *ſed tantum miſericordiæ*, ut aſſeruit 1. 2. q. 104. art. 6. Doctor Angelicus; & rationem tradidit Epiſtola VII. Cyprianus, *quoniam recedente diſciplina Dominica receſſit & gratia*.

Quod dixi de perſiſtentia in gratia ad aliquod tempus, multo magis affirmandum eſt de perſeverantia finali. Hanc itaque non poteſt juſtus *condigne* mereri, cum ſit ſpecialiſſimum donum divino beneplacito præparatum electis, ut demonſtravi præcedentis libri capite VII. Poteſt enim Deus recto judicio homini juſto efficacem gratiam ſubtrahere, atque convertentem ſe ad deſideria cordis ſui abſque injuſtitia deſerere: & quemadmodum rapit parvulum, ne malitia mutet intellectum ejus, ita aliquando permittit juſtificatum delinquere in ſenectutis maturitate, & abſque juſtitia, a qua mala voluntate receſſit, in æternum perire. Habet enim figulus poteſtatem alia vaſa in honorem, & alia in contumeliam efformandi: & Deus elegit vaſa miſericordiæ, in quæ effundit divitias gratiæ, & ſuſtinet vaſa iræ ad oſtenſionem juſtitiæ. Hinc de electis, reprobiſque naturæ concedentibus ſcripſit Honorius Fortunatus,

Quale placet figulo, vas fictile tale paratur;
Quando placet figulo, vaſa ſoluta ruunt.

Si nunc petas quare juſtus poſſit mereri *de condigno* vitam æternam, & non finalem perſeverantiam; reſpondeo quod utique vita æterna debetur bonis operibus, dummodo accedat ipſa perſeverantia, cui repromiſſa eſt ſalus, & corona juſtitiæ. Attamen placuit Deo promittere vitam æternam tanquam bravium bonis juſtorum operibus, ut omnes ſic currerent ut comprehenderent; non placuit promittere perſeverantiam ipſam, ut nemo præſumeret, ſed unuſquiſque propriam ſalutem operaretur cum timore & tremore. Denique non eſt conſequens, ut ſi merces ſit finis, merces etiam debeat eſſe medium ad ipſum finem perducens; ſed pro ſua liberalitate Dominus talenta diſpenſat, & pro libito vocat operarios; at pro juſtitia ſervum fidelem de reportato lucro remunerat, & pro conventione ſolvit ſtatutum denarium. Non eſt ergo de perſeverantia, & de gloria eodem pacto ratiocinandum; quoniam hæc finis eſt

eſt, illa medium. At citato capite ſeptimo plura huc ſpectantia.

Verum *de congruo* hoc magnum perſeverantiæ donum juſti mereri poſſunt; reprehendit quippe Auguſtinus in libro, quem de hoc argumento conſcripſit, cap.6. eos, qui volunt *ita hanc perſeverantiam prædicari, ut non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit*. Neque aliud petimus, dum verbis Davidicis Deum deprecamur, *Ne des in commotionem pedes meos*; aut in quotidiana oratione, *Et ne nos inducas in tentationem*. Hæc oratio demonſtrat perſeverantiam eſſe gratiæ divinæ beneficium, neque ulli mortalium deberi ex juſtitia; impetrari tamen orando, ideoque cadere ſub merito, quod appellamus *de congruo*. Quod ſi dixeris peti a nobis etiam vitam æternam, dum oramus, *Adveniat regnum tuum*, & nihilominus illam nos promereri *de condigno*; reſpondemus cum Auguſtino citato loco Sanctos hac petitione nihil aliud orare, *niſi ut in ea ſanctitate, quæ illis data eſt, perſeverent: neque enim aliter veniet regnum Dei, quod non aliis, ſed iis, qui perſeverant uſque in finem, certum eſt eſſe venturum*. Præterea ſic orantes neſcimus an odio, vel amore ſimus digni, ideoque regnum petimus titulo potius beneficii, quam depoſiti atque coronæ; ut ſi forte inquinati ſumus occulta aliqua culpa, illam Deus miſericorditer abſtergat, & ita inveniamur idonei ipſi regno, in quod non intrat aliquid inquinatum vel immundum.

Qui perſeveraverit uſque in finem, juxta Evangelicam ſententiam Matth. x. 22., *hic ſalvus erit*. Itaque juſtus, ſi in gratia deceſſerit, *vere* promeretur vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum. Sunt e Schola aliqui, qui negant primum gloriæ gradum cadere ſub merito *de condigno*, eo quod titulo hæreditatis debeatur homini exornato gratia ſanctificante, cujus primus pariter gradus *condignum* meritum antecedit: at non repugnat gloriam eſſe ſimul hæreditatem atque mercedem; quia dum efficimur filii Dei per gratiam *habitualem*, conſtituimur quidem cohæredes Chriſti, ſed hoc titulo, ut cum Chriſto crucem tollamus, & abnegemus noſmetipſos. Recte dirimit Scholaſticorum illorum oppoſitionem divinus Apoſtolus ad Romanos VIII. 17. *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Quamobrem non ſolum gloriæ augmentum, ſed etiam conſecutio cadit ſub meritum, ut aperte declarat Synodus Tridentina canone 32. non ſemel laudato.

Regnantes in gloria electi, & etiam peregrinantes a Domino poſſunt *de congruo* promereri aliis primam gratiam; ut illam promeruit Stephanus Apoſtolo Paulo: quia caritatis virtute ſubnixus orans pro lapidantibus vicit Saulum crudeliter ſævientem; & ita *quem habuit in terra perſecutorem, in cœlis meruit habere conſortem*; inquit Serm. de S. Stephano Fulgentius. De bonis temporalibus, quæ ne cupidius ap-

Digitized by Google

petantur tam juſtis, quam impiis Deus voluit eſſe communia, dixi ſupra cadere ſub meritum, quatenus prærordinantur ad vitam æternam; ſub qua ratione pertinent quoque ad effectus prædeſtinationis divinæ: atque ideo nefas eſt illa aut nobis, aut aliis expetere, ubi a ſummo Bono animum noſtrum avertant, aut nos a proximi caritate divellant. *Hæc enim merces ſumma eſt, ut ipſo Deo perfruamur, & omnes qui eo fruimur, nobis etiam invicem in ipſo perfruamur*. His verbis Auguſtini lib. 1. De Doctrina Chriſtiana cap. 32. noſtra de merito bonorum operum diſſertatio concluditur.

CAPUT ULTIMUM.

Probatur quod poſſint juſti excidere a gratia, quod non habeant de illa certitudinem fidei, & quod non ſint omnes in juſtitia ac merito prorſus æquales.

Docuerunt Tridentini Theologi poſtremo loco inquirendum eſſe de proprietatibus Juſtificationis, quas tres enumerant Heterodoxi, indemutabilem perſiſtentiam, firmiſſimam certitudinem, & æque magnam in ſingulis dignitatem; omneſque profluunt ex reprobato dogmate quod ſola fiducia juſtificet, eaque ſit immobilis atque inextinguibilis, nec debeat ſtatui inhærens juſtitia capax augmenti. Igitur poſt antiquos errores Joviniani, & Pelagii, quorum damnatum dogma fuit amitti non poſſe gratiam per Baptiſmum ſuſceptam, docuit Calvinus lib. 111. Inſtitut. cap. 2. in electis omnibus, quantumvis exigua ſit fides, certam haberi arrham ſalutis, & tenui illi fidei æqualem tribui juſtitiam; propterea quod, ut explicat Vindelinus lib. 4. Theolog. cap. 24. juſtitia Chriſti per fidem apprehenſa æqualiter imputetur. Nonnulli, præſertim Lutherani, excipiunt peccatum Apoſtaſiæ; in quod ſi quis animo prorſus libero, nec perterritus metu impendentis mali, neque ſpe allectus melioris fortunæ labatur, dicatur peccare in Spiritum ſanctum, neque habere remiſſionem in hoc ſæculo, neque in futuro, permixta cum aliarum hæreſum colluvione etiam Novatiana.

Sed quoniam inquiunt hæretici complures, immerito a Catholicis accuſari, quod afferant ſemel juſtificatos nunquam peccare; dicam in quo conveniant, & in quo diſcrepent, brevi injuſtas querimonias repulſando. Quidam graviſſima ſcelera juſtos patrare fatentur, ſed tamen negant illos amittere Spiritum ſanctum, atque excidere a gratia, eo ferme pacto, quo peccant amentes, atque deſtituti exercitio libertatis. Sentit id citato loco Calvinus, Theodorus Beza in Colloquio, quod

quod habuit cum Jacobo Andrea Lutherano, Dordrectana Synodus contra Arminianos coacta anno 1619. canone 4. 5. & 6. Zanchius in Miſcel. Chamierius Tom. 3. lib. VI. cap. 12. Rivetus in Apologetico, & alii. At nonnulli cum Pareo & Forbeſio non negant aliquando juſtificatum ita deperdere ſanctitatem, ut in reatu mortis æternæ permaneat, donec reſipiſcat, omnes tamen juſtos putant ad pœnitentiam adduci poſt ſcelera; quoniam licet actu iniquitatem operentur, retinent habitudine fidem & caritatem, quæ ſemen eſt vitæ æternæ. Atque hæc ſentientes peccatum, ſpectato etiam debito damnationis, ſtare autumant cum gratia ſanctificante. Ne ergo querantur Remonſtrantes oppugnari a nobis quod ipſi non aſſerunt; affirmamus dari inter juſtos plures, qui, cum prædeſtinati non ſint, non ſolum in graviſſima crimina voluntarie prolabuntur, verum etiam peſſima morte decedunt, & de ipſis prædeſtinatis permultos ſæpe cadere a ſanctitate, quamvis his divina miſericordia conferatur gratia converſionis, & finalis perſeverantia: dicam verbo, non eſt ſemel arrepta juſtitia talis generis, ut non poſſit extingui; nec adeo certa, ut non debeat juſtificatus, quandiu agit mortalem vitam, ullatenus pertimeſcere.

Propositio I. Juſtus vitam agens mortalem poteſt excidere a ſanctitate.

Id primo evincitur e Scripturis. Si enim ſemel juſtificatus perire nequit, cur Ezechielis XXXIII. 18. ſcriptum eſt: *Cum receſſerit juſtus a juſtitia ſua, feceritque iniquitates, morietur in eis?* Cur Apoſtolus ad Epheſ. V. 5. hortatur filios lucis, & ſanctos ad vitandum omne crimen, *Hoc intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti, & Dei?* Cur iis, qui Spiritus ſancti templum ſunt, in prima ad Corinth. III. 17., *Si quis* (inquit) *Templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus?* Cur denique omnes ita alloquitur eadem Epiſtola X. 12. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat?* Si juſtus non poſſit amittere Spiritum ſanctum, cur talia monita urgeantur, non video. Deinde non exhortationibus tantum, ſed parabolis atque ſententiis in Evangelio Catholica Doctrina ſtatuitur. Etenim Matth. XIII. 7. & Lucæ VIII. 14. proponens Dominus parabolam ſeminantis, docet multos eſſe qui credunt, ſed ad inſtar ſeminis cadentis inter ſpinas, *a ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*. Addit divina Scriptura in veritatis confirmationem exemplum multiplex. Primum eſt protoparentis Adæ, quem Deus cum bona voluntate & in gratia creaverat, & tamen inobedientia ſeipſum ac poſteros perdidit. Alterum eſt Satanæ, aliorumque damnatorum Angelorum; quos licet conditos participes æternæ lucis, ſuperbia tumidos tradidit Deus inferni rudentibus in perpetuum excruciandos. Alterum eſt Davidis, qui cum diu innocentiam ſervaſſet, prola-

pſus in adulterium atque homicidium ſe coram Deo ejuſque Propheta Nathan confeſſus eſt impium & peccatorem. Petro etiam dixerat Jeſus, quod mundus eſſet, & nihilominus negavit ſe noſſe Magiſtrum anathematizando & jurando. De Simone Samarita legimus in Actibus Apoſtolicis, quod credidit, baptizatus eſt, & adhæſit Philippo, ſed poſtea ſcelere, quod ab ipſo Simoniacum dicitur, ruit in perditionem. Divinæ itaque literæ monitis, ſententiis, exemplisque Remonſtrantium dogma redarguunt, damnant, eliminant.

Afferam nunc ex Patribus teſtimonia locupletiſſima. Chryſoſtomus in caput VIII. ad Romanos inquit: *Si dum hic es, depuleris a te Spiritus gratiam, & non ea ſervata abeas ex hac vita, periiſti quamquam reſurrexeras*: & in caput V. Epiſt. ad Epheſios; *Laus eſt*, inquit, *ſervare inimicos, ſed eos qui poſtquam facti ſunt amici, amici manent; itaut ſi ad inimicitias priores redeant, irrita ac vana fiant illa omnia*. Tertullianus de Pœnitentia ſcribit: *Nonne multi poſtea excidunt? non a multis donum illud aufertur?* Et Scorpiaco: *Proſpexerat Deus etiam poſt lavacrum, poſt editiorem fidem perituros pleroſque rurſum poſt ſalutem*. Cyprianus de Exhortatione Martyrii ſcribit: *Ereptos de faucibus Diaboli, & de laqueis ſæculi liberatos non debere denuo ad ſæculum reverti, ne perdant quod evaſerint*. Hieronymus libro II. contra Jovinianum: *Si peccaverimus, & per peccati januam ingreſſus fuerit Diabolus, protinus Chriſtus recedit*. Sed quoniam ab Hæreticis creditur in illorum opinione fuiſſe Auguſtinus, opus eſt, ut illos refellamus Sanctiſſimi Protoparentis auctoritate. Ergo S. Pater de Corrept. & Grat. cap. VIII. demonſtrat, *quod filiis ſuis Deus quibuſdam, quos regeneravit in Chriſto, quibus fidem, ſpem, dilectionem dedit, non dat perſeverantiam*. Et cap. XIII. ejuſdem libri ait: *Propter hujus ergo utilitatem ſecreti, ne forte quis extollatur, ſed etiam eos qui bene currunt timeant, dum occultum eſt quo perveniant; credendum eſt quoſdam de filiis perditionis, non accepto dono perſeverandi uſque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquandiu fideliter & juſte vivere, & poſtea cadere*. Item de dono Perſev. cap. IX. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei.... Nonne utrique a Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit, Omnem flatum ego feci, unius ejuſdemque naturæ animas acceperant? Nonne poſtremo utrique vocati fuerant & vocantem ſecuti, utrique ex impiis* JUSTIFICATI, *& per lavacrum regenerationis utrique renovati?* Idem docet S. Pater in Epiſt. ad Sixtum. Idem in poſtremis adverſus Julianum ſcriptis, libro I. num. 128. Idem Auguſtini fideliſſimus diſcipulus S. Proſper ad object. Gallorum III. & VII. Cum vero ex laudata Epiſtola ad Sixtum inferrent quidam Monachi Adrumetini, non eſſe corripiendos quibus non confertur donum per-

Digitized by Google

perſeverantiæ, reſpondet S. Pater Auguſtinus citato libro de Corrept. & Grat. cap. 6. corripiendos utique eſſe, quia, *ſi nondum regenerati ſunt, prima cauſſa cur objurgati quod ſint inobedientes Deo ſibi debeant diſplicere, eſt quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non eſt iniquitas apud Deum .... Si autem jam regeneratus & juſtificatus in malam vitam ſua voluntate relabitur, certe iſte non poteſt dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio.*

Verba hactenus ex Auguſtino producta non ſolum S. Patris mentem demonſtrant, verum etiam invictiſſimum ſuppeditant argumentum. Nam ſi ſemel juſtificatus non poſſet in ſe Spiritus ſancti gratiam extinguere, quilibet juſtus actu perſeveraret, nec eſſet perſeverantia ſpecialiſſimum donum, nec teneretur juſtus ad illam precibus aſſiduis petendam, nec deeſſet cauſſa cur ſalutem ſuam operaretur cum timore & tremore, & revereretur Omnipotentem, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam. Atqui, ut docet divina Scriptura, docet Auguſtinus, docet experimentum, juſtorum quamplurimi non habent donum perſeverantiæ, illud petere debent, & quamvis bene currant, timere dum occultum eſt quo perveniant. Ergo poſſunt ſemel juſtificati gratiam, & caritatem amittere.

Diluuntur quæ objectant Remonstrantes.

Nituntur hæretici errorem ſuum comprobare his Scripturarum ſanctarum locis. David Pſ. XXXVI. 24. de homine juſto ait: *Cum ceciderit, non collidetur*. Et Pſ. CXVIII. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*. Hieremiæ XXXII. 40. de gratia novi teſtamenti prænuntiatum eſt: *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me*. Igitur ſemel juſtificatus etiamſi in gravia ſcelera cadat, non frangitur neque colliditur: igitur qui ſemel tenuerunt viam juſtitiæ, nunquam ab illa operando iniquitatem deflectunt: igitur qui ſemel ob merita Chriſti ſanctitate exornantur, poſthac a Domino non recedunt.

Ad primum ex Pſalm. 36. depromptum, etiamſi complures Theologi docent ſermonem haberi de Juſtis, qui ſedulo vitantes peccandi pericula, levia quidem peccata committunt, ſed gratiæ præſidio muniti præſervantur a turpioribus; noſtra tamen reſponſio, eaque veriſsima eſt, loqui Pſaltem de tribulationibus hujus vitæ, quibus, ſi Dominus ſupponat manum ſuam, animus juſtorum non frangitur. Ac reſponſionem iſtam confirmant, quæ ad locum huic ſimilem dixi præcedenti libro cap. 6. Ita interpretatur Auguſtinus, ſerm. 2. in eumdem Pſalmum num. 17. ſcribens: *Contingat illi, ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exhonorationem, aliquam contumeliam, aliquam*

quam afflictionem, aliqua damna, & cetera, quæ abundant in vita iſta; proponat ſibi Dominum ſuum quanta genera tentationum paſſus eſt, & non conturbabitur cum ceciderit, &c. Ad ſecundum petitum ex Pſalmo 118, ut omittam communem reſponſionem, quod ibi præteritum tempus ponitur pro præſenti; ita ut ſenſus ſit, Qui operantur iniquitatem, non ambulant in viis ejus, quemadmodum Pſalmo 1. verſu 1. uſurpatur pro præſenti idem præteritum הלך *ambulavit, abjit;* affero interpretationem S. P. Auguſtini ſerm. 2. in eumdem Pſalmum 118. num. 2: *Si ambulant, non operantur iniquitatem; ſi non operantur iniquitatem, non habent peccatum, quia peccatum iniquitas eſt.* Qui ergo peccat, iniquitatem habet, non æquitatis, atque juſtitiæ ornamentum. Hieremiæ verba poſtremo loco producta Hugo Grotius in diſcuſſione Rivetiani Apologetici ita exponit, ut quia Hebræi fœdus initum in Aegypto multimodis violarunt, Deus ut ad pios mores redirent, renovavit idem fœdus, addens benefacta maxima, munitiſſimam urbem, & Doctores egregios, & conteſtans nullam apud ſe priorum criminum reſidere memoriam; ſed quoniam hæc Riveti argumentum, me judice, non diſſolvunt, eo quod in illo novo fœdere etiam gratia Evangelii prænuntiata eſt; reſpondeo propheticum textum, non de gratia *habituali*, ſed de actuali, quæ facit ut faciamus, & aliquando deeſt juſtis, eſſe accipiendum, ut demonſtrat Auguſtinus libro IV. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. VI. num. 14, & præſertim de magno dono perſeverantiæ omnibus electis miſericorditer præparato, at non, ut demonſtravimus, juſtificatis omnibus: quod idem eximius Doctor tradit de dono perſev. cap. VIII. num. 19. & cap. IX. num. 21.

Opponunt rurſus hæretici. Legitur Matthæi VII. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere.* Item Epiſtola 1. Joannis III. 6. *Omnis, qui in eo manet, non peccat*; & verſu 9. *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & peccare non poteſt.* Præterea in eadem Epiſtola cap. 2. v. 19. de reprobis habetur: *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis.* Atqui juſti ſunt arbor bona, ſunt nati ex Deo, ſunt ex numero illorum, quos Deus ſumma caritate complectitur. Igitur peccare non poſſunt, neque ex illo numero excidere.

Reſp. Juſtos eſſe arborem bonam, quatenus habent caritatem, & bonam voluntatem, quæ eſt radix bonorum omnium; unde nequit produci fructus malus, quoniam hic non a caritate & voluntate bona, ſed a cupiditate & voluntate mala procedit: atque hæc cupiditas in homine juſtificato poteſt rurſus excitari, ideoque ſi illi obſecundet, fiet arbor mala. Reſponſio eſt S. Patris de Grat. Chriſti cap. XVIII. num. 19. Eadem ratione qui natus eſt ex Deo, & in ſe habet ſemen ejus, non poteſt peccare, quia peccatum non a gratia quæ eſt bonum ſemen, ſed

ſed a malitia voluntatis derivat: ideoque recte ſcribit idem Auguſtinus Tract. IV. in Epiſt. I. Joannis cap. 3. num. 8. *In quantum in ipſo manet, in tantum non peccat*. Quid vero ſi bonum ſemen a ſollicitudinibus, divitiis, & voluptatibus ſuffocetur? Addo utriuſque ſententiæ ſenſum eſſe, quod bona opera, & præſertim caritatis, diſtinguunt inter filios Dei, & filios Diaboli, quoniam qui male agit, & odit fratrem ſuum, non poteſt eſſe non improbus. Atque iccirco addit Matthæus, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*; & Joannes, *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli*. Sunt ergo iſtiuſmodi loca exponenda *in ſenſu compoſito*, videlicet, quod componi nequeat cum gratia ſanctificante ſcelerum contaminatio. Tertium ſic ſolvitur a S. Doctore de dono perſeverantiæ cap. VIII. *Quid eſt, quæſo, non erant ex nobis? Nonne vocati fuerunt, ex impiis juſtificati, & per lavacrum Regenerationis renovati? Sed ſi hoc audiret ille, qui ſciebat proculdubio quod dicebat; reſpondere poſſet, & dicere, vera ſunt hæc, ſecundum hæc omnia ex nobis erant; veruntamen ſecundum aliam diſcretionem* (ideſt divinam ad regnum prædeſtinationem) *non erant ex nobis*. Corruit his interpretationibus admotis male architectata hæreticorum argumentatio.

Inſuper ex perfectione caritatis hæc objiciunt. In ultimo Canticorum verſu 7. legimus: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem*; Joannis IV. 13. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*: & Apoſtolus in I. ad Corinth. XIII. 8. *Caritas nunquam excidit*. Si ergo juſti caritate præſtant, quomodo hæc extingui poteſt, quomodo exſiccari, quomodo excidere?

Reſp. quod *aquæ multæ non poſſunt extinguere caritatem*; quia ſi loquamur de juſtis, gratia ſanctificans ſuperat omnium cupiditatum impulſus, dummodo tamen adſit etiam gratia actualis, neque huic voluntas libera obſiſtat; ut dixi hujus voluminis pag. 159. Si autem loquamur de Eccleſia, cujus cum Chriſto unitionem delineat ibidem Canticum Canticorum, nequeunt aquæ multæ extinguere caritatem, quia neque ingruentibus hæreſibus, neque ſævientibus perſecutionibus, neque vigentibus malis aliquorum moribus deſerit Salvator Eccleſiam, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Scribentem ad Corinthios Apoſtolum demonſtrare præcellentiam Caritatis ſupra fidem & ſpem, & reliqua Dei dona, ex quo caritas diligenter in hac vita cuſtodita permaneat in Patria, demonſtrant quæ ſequuntur: *Sive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt, &c.* At poſſe in hac vita caritatem amitti docet idem Apoſtolus I. ad Teſſal. V. 19. aliiſque in locis ſupra citatis. Quod legitur Joannis IV. accipiendum eſt conditionate, nimirum ſi fontem aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam juſtificatus non deſerat; niſi enim fontem illum plures peccato defererent, non dixiſſet Dominus

per

per Jeremiam XVII. 13. *Derelinquerunt fontem aquarum viventium:* Obſervandum eſt inſuper Chriſtum Dominum comparatione aquæ,quam mulier Samaritana hauriebat e puteo, & illius, quam idem exhibuit ſemel ebibendam, uti ad prædicandum Evangelium, & fidem Reparatoris. Poſſumus ergo nomine hujus aquæ intelligere Baptiſmum, & novi Teſtamenti doctrinam, quorum unum non iteratur, altera perpetua eſt, & ſalit in vitam æternam: atque non abhorret hæc interpretatio a mente Cypriani, & Chryſoſtomi. Demum Auguſtinus Tractatu in Joannem XV. refert præcitatum locum ad Sanctorum beatitudinem, de qua in Pſalmis legimus, *Apud te eſt fons vitæ*: &, *Satiabimur, cum apparuerit gloria tua*; necnon, *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Sunt autem omnes hæ reſponſiones ſatis manifeſtæ, veriſſimæ, atque optimæ.

Perpauca ſunt, quæ ex Patribus poſſunt ab hæreticis objectari. Gregorius hom.V. in Ezech.XI. in Matth. & XIII. in Joannem videtur affirmare quod caritas nunquam ocioſa eſt, ſed ſtabilis, operatrix & perſeverans. Recte reſpondet in III. Sent. diſt. 31. & 22. q.24. S.Thomas, hæc attributa convenire caritati, quatenus a Deo procedit, non prout a ſuſcipiente recipitur. Addo Gregorium priori loco agere duntaxat de caritate Electorum, quam eo ſenſu appellat permanentem, quia in patria non excidit, & in quantum ubi eſt caritas, eſt etiam gratia Spiritus ſancti, quæ tamen non ſemper cum habitibus & officiis ceterarum virtutum conjuncta eſt. In aliis locis ſermonem inſtituit de caritate actuali, quæ ſi efficax ſit, ſuperat terrena deſideria, & operari non rennit. Velloſillus in Advert. ad IX. Quæſ. in B. Gregorium profert quædam teſtimonia S. P. Auguſtini, quæ putat difficilia, nec ea ullatenus explicat. Primum depromptum eſt ex Tract. III. in Epiſt. I. Joannis, ubi ait S. Pater: *Unctionis Sacramentum virtus ipſa inviſibilis: unctio inviſibilis Spiritus ſanctus: unctio inviſibilis caritas illa eſt, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit, quamvis ardente ſole areſcere non poteſt. Omne quod radicatum eſt, nutritur calore Solis, non areſcit*. Alterum petitur ex proximo Tractatu VIII. *Radicata caritas eſt; ſecurus eſto, nihil mali procedere poteſt*.

Verum hæc neque difficilia ſunt, neque ſententiam Auguſtini aliis in locis expreſſam arguere valent antilogiæ. Tractatu in Epiſt. Joannis tertio exponit ea verba: *Hæc ſcribo vobis de his, qui vos ſeducunt, ut ſciatis quia unctionem habetis, & unctio quam accepimus ab eo permaneat in nobis*. Ea S. Pater ita interpretatur, ut non debeamus timere qui nos tentant ſeducere aut promittendo temporalia bona, aut carceres, catenas, ignes, aliaque tormenta minitando. *Nemo* (inquit Auguſtinus) *vos ſeducat ad mortem, promiſſionem vitæ æternæ deſiderate. Quid poteſt mundus promittere? Quicquid promittat, fortaſſis in craſtino morituro promittit. Et qua fronte ad illum, qui maneat*

uet in æternum, exiturus eſt? Sed quid minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam? quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, beſtias, nunquid ignem æternum? Cum ergo tam Joannes, quam Auguſtinus hortentur juſtos, ut permaneant in caritate; conſequens eſt poſſe illos unctionem Spiritus ſancti amittere. Quo ergo ſenſu ait S. Pater, *quamvis ardente ſole non areſcere?* Profecto non ait ipſam caritatem non areſcere, ſed non areſcere id quod in caritate radicatum eſt; ſcilicet deperdi quæ operamur ducti fallaci ſpe temporalium bonorum, aut ſervili hominum timore, permanere autem fructum caritatis & dilectionis etiam poſt mortem. Atque hinc eſt, quod immutata Auguſtini ſententia in cap. *Unctio* diſt. 2. de Pœnit. ubi legitur, *Caritas eſt, quæ in quocunque fuerit areſcere non poteſt*, appoſita eſt in Correct. Romana hæc adnotatio: *Non negat* (Auguſtinus) *caritatem poſſe areſcere, ſed quod in caritate radicatum eſt*. Idem eſt ſenſus alterius loci ex Tract. VIII. Ibidem quippe Divus Pater diſtinguit inter opera, quæ bona videntur, ſed fiunt ſuperbia aut inani cupiditate, & illa, quæ ex radice dilectionis procedunt; affirmatque nunquam opera prioris generis eſſe bona, nunquam opera caritatis eſſe mala: at caritatem eſſe in hac vita indemutabilem, non aſſerit Auguſtinus: *Radicata eſt cupiditas*, inquit, *ſpecies poteſt eſſe bonorum factorum, vere opera bona eſſe non poſſunt: radicata eſt caritas, ſecurus eſto, nihil mali procedere poteſt*. Denique caritatem non areſcere, & nunquam excidere in Patria, veriſsimum eſt, ut diximus paullo ſupra.

Propositio II. Nullus mortalium abſque ſpeciali revelatione habet certitudinem fidei de propria caritate & juſtitia.

Dixi *certitudinem fidei* cum Tridentina Synodo ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 15. diſtinguenda eſt enim duplex certitudo, *fidei* nimirum, & *ſpei*: qua diſtinctione facta corruunt omnia hæreticorum ſophiſmata. Itaque certitudo *fidei* eſt illa; qua ob divinæ revelationis auctoritatem orthodoxis veritatibus præbemus aſſenſum; quumque veritates ipſæ non pendeant ab ulla mutabili conditione, credi debent abſque fluctuatione ulla hæſitantis animi. Talis eſt certitudo, quam habemus de Trinitatis & Incarnationis myſteriis, ceteriſque Symboli articulis. At certitudo *ſpei* illa eſt, qua bonam conſcientiam habentes, neque nobis gravium ſcelerum conſcii, bonis etiam operibus inſudantes in ſpem erigimur repromiſſæ nobis certantibus & vincentibus retributionis. Hæc autem ſpes non ſolum innititur divinæ promiſsioni, ſed etiam humano ſtudio, & diligentiæ cum gratia Chriſti adhibendæ, quoniam Deus non abſolute coronam promiſit, ſed certantibus & currentibus: ideoque comparate ad Deum Chriſtiana ſpes erigitur & roboratur, ſed attenta hominis infirmitate, non caret ſolicitudine atque timore. Quod de ſpe juſtorum in ordine ad gloriam dictum eſt modo, idem tenendum eſt de ſpe perſeverandi uſque in finem; nam qualis ante juſtifica-

Digitized by Google

tionem ſpes requiratur in peccatore, diximus præcedenti cap. IV. Plura de hac duplici certitudine Thomas Stapletonus Tom. 2. libro IX. cap. II.

Itaque propoſitionem demonſtro I. ex Scripturis. Proverbiorum XI. 2. legitur: *Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus*; & præcedenti cap. V. 9. *Quis poteſt dicere, Mundum eſt cor meum, purus ſum a peccato?* Eccleſiaſtes cap. IX. 1. ait: *Sunt juſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei; & tamen neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſervantur incerta*. Apoſtolus in 1. ad Corinth. IV. 4. 5. *Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum; qui autem judicat me Dominus eſt, Itaque nolite ante tempus judicare, &c.* Occurrit hoc loco in Græcis verbum δικαιοῦσθαι, *eſſe a vitiis purgatum & liberum*; ita enim accipitur Eſajæ LIII. 11. Dan. XII. 3. Act. XIII. 38. ad Rom. VI. 7. & aliis in locis. Apoſtolicorum ergo verborum ſenſus eſt: Etſi nullius criminis mihi conſcius ſum, non propterea ſum immunis ab omni culpa, fortaſsis enim habeo peccatum, quod me habere neſcio. Atque hunc ſenſum optime aſſecutus eſt, expoſuitque Chryſoſtomus, iiſdem fere verbis; necnon S. Pater Auguſtinus in Pſalmum XLI. 8. ubi etiam cor hominis comparat impenetrabili abyſſo. *Si profunditas eſt abyſſus* (ait S. Pater) *putamus quod cor hominis abyſſus eſt. Quid eſt profundius hac abyſſo? Abyſſum invocant Sancti prædicatores verbi Dei. Numquid & ipſi abyſſus? Ut noveris, quia abyſſus & ipſi, Apoſtolus ait: Minimum eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Quanta autem abyſſus ſit, audite amplius: Neque enim ego meipſum judico. Tantamne profunditatem creditis eſſe in homine, quæ lateat ipſum hominem, in quo eſt?* Vide & Epiſtolam S. Bernardi n. 42. ad Archiepiſcopum Senonenſem.

Addimus manifeſtæ rationis præſidia. Ac primum ex Tridentina Synodo locis citatis depromptum ſit. Ad juſtificationem non ſolum requiritur divina miſericordia, meritum Chriſti, & efficacia Sacramentorum; verum etiam conatus liberi arbitrii, & congruens voluntatis humanæ diſpoſitio. Igitur quemadmodum nefas eſt dubitare de iis, quæ ſe tenent ex miſericordia Dei, & Chriſti meritis atque inſtitutione, ſed hæc omnia ſunt ſpei, fiduciæque noſtræ fundamentum; ita ſi reſpiciamus propriam infirmitatem atque indiſpoſitionem, poſſumus formidare ac timere, neque certi omnino ſumus nos gratiam Dei eſſe conſequutos; quoniam ſi in noſmetipſos animum convertamus, occurrit juſta cauſſa timoris atque formidinis. Sit alterum momentum: Inanis illa hæreticorum fiducia quemadmodum infert certitudinem juſtitiæ, ita infert certitudinem perſeverantiæ, & prædeſtinationis divinæ. Et revera Heterodoxi opinantur hominem juſtificatum amplius peccare non poſſe, & certum eſſe de ſuamet prædeſtinatione, ut liquet ex canone

none xv. & xxiii. ſeſſ. vi. Trid. Atqui fiducia hæreticorum non recte infert certitudinem perſeverantiæ, ut demonſtravimus propoſ. præcedenti; neque certitudinem prædeſtinationis, ut docet S. P. Auguſtinus de dono perſ. cap. 24. de Civit. Dei lib. xi. cap. 12. de Corrept. & Grat. cap. xiii. & ut apertiſſimâ conſecutione deducitur ex prædictis. Igitur illa hæreticorum fiducia non recte infert certitudinem juſtificationis.

Ex his ſequitur non poſſe haberi talem certitudinem, quæ omnem excludat hæſitationem, abſque revelatione ſpeciali; qualem habuit felix latro, mulier peccatrix, & plurium opinione Moyſes, Elias, Stephanus, & ipſe Paulus: de quo non evincit oppoſitum Epiſtola ſuperius citata ad Corinthios; tum quia hæc ſcripta videtur circa annum Vulgaris æræ 57. & Epiſtolæ ad Timotheum, in quibus occurrunt aliqua hujus certitudinis veſtigia, datæ ſunt vertente anno 66. tum etiam, quia potuit Apoſtolus ex Dei revelatione diſcere, quod non potuerat ex propria conſcientia. In ceteris eximiæ ſanctitatis viris poteſt eſſe certitudo moralis, & ſpei, quam paullo ſupra deſcripſimus; & quæ oritur ex frequentia bonorum operum, & conſcientiæ tranquillitate, quemadmodum a fructibus dignoſcitur arbor bona. At ſicut inter fructus bonæ arboris poteſt aliquis infici aut attractione maligni ſucci, aut contactu animantis venefici; ita contingit, ut aliquando opus, quod optimum arbitramur, ſit aut labe latentis concupiſcentiæ, aut finis perverſitate vitiatum? Qui tamen habet bonam conſcientiam, ac ſtudet recte operari, habet etiam ſpem bonam, ut ſcribit Enarrat. in Pſalm. xxxi. Auguſtinus. Hanc ſolam certitudinem ſpei commendant aliqui Patres; quorum auctoritate perperam hæretici nobis litem intentant.

Præcipua tamen ipſorum arma ſunt ſequentia literarum ſanctarum loca. I. Joannis v. 13. legitur: *Qui credit, habet vitam æternam*. Et Apoſtolus ad Rom. vi. inquit: *Juſtificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum*. In eadem Epiſt. cap. viii. 16. ait: *Ipſe autem ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei*. Et verſu 38. *Certus ſum*, inquit, *quia neque mors, neque vita, neque Angeli... neque creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei, &c.* Ex his inferunt ſemel juſtificatum firmiſſima in Chriſtum fiducia apprehendere vitam æternam, idque ſe certiſſime noſcere ex Spiritus ſancti præſentia.

His reſpondentes dicimus ſcopum Joannis eſſe hortari Parthos, ceteroſque fideles ad fidem Incarnationis & divinitatis Chriſti: hæc enim ſola fides dilectioni conjuncta filios Dei ad vitam æternam perducit. Igitur qui credit habet vitam æternam, non re, ſed ſpe, & dummodo mandata cuſtodiat, jure adoptionis. Extat conſimilis phraſis, quam Rhetores appellant metonymiam, in ipſius Joannis Evangelio v. 24. vi. 47. xvii. 3; atque hoc ipſo loco præced. verſu 11. & 12. Apoſtoli verba in Epiſtola ad Romanos imperite ad ſtabiliendam juſtificationis certitudinem

tudinem detorquent Sectarii; per εἰρήνη quippe, ideſt, *pacem*, Paullus ſignificat reconciliationem & gratiam, non infallibilem hujus gratiæ notitiam. Quæ petuntur ex cap. VIII. 16. ejuſdem Epiſtolæ ita a Catholicis exponuntur: Ex Apoſtolicis verbis unum colligitur, Spiritum ſanctum perhibere juſtis teſtimonium, quod ſint filii Dei, non enim Spiritus ſanctus inhabitans datur, niſi Dei amicis & juſtis. At non ait Apoſtolus, quod ipſis juſtis teſtimonium ipſum Spiritus ſancti ſit infallibiliter notum; cum nequeant juſti certis indiciis diſcernere num teſtimonium conſcientiæ ſit Spiritus ſancti, an ſpiritus præſumptionis & cœnodoxiæ. In corde itaque juſtorum inhabitat Spiritus ſanctus; hujus teſtimonium verax eſt; ſed quemadmodum illa inhabitatio cognoſcitur ſolis conjecturis, cujuſmodi ſunt abſolutio Sacerdotalis, & bona conſcientia; ita per ſolam probabilem conjecturam poſſumus agnoſcere, num quod redditur Spiritui noſtro ſit teſtimonium Spiritus ſancti. Si autem Spiritus ſanctus expreſſe teſtificetur aut remiſſionem peccatorum per ſpecialem revelationem, aut veritatem fidei per evidentiam miraculorum; fatemur huic teſtimonio certiſſimam fidem eſſe adhibendam. In poſtremo loco certitudo ſignificat tantummodo firmum animi propoſitum, ut in eadem Epiſtola XV. 14: unde Hieronymus in Epiſt. ad Algaſiam legit, *Confido enim*; & Græcus pariter habet, πέπεισμαι γὰρ, &c.

Propositio III. Gratia ſanctificans non eſt æqualis in omnibus omnino juſtis, & in ſingulis capax eſt augmenti.

Ab hac poſtrema theſi me paucis expediam, cum priori Volumine demonſtraverim in cœleſti Jeruſalem diverſas reperiri manſiones, quæ meritorum inæqualitati reſpondeant. Sequitur etiam hæc theſis ex præcedentibus; cum enim ſanctitas ſit *forma* quædam animæ inhærens, haud dubium, quin per opera pietatis majori accedente diſpoſitione recipiat gratia incrementum, & efficiatur perfectior. Huc ſpectat quod legimus Prov. IV. 18. *Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem*: quod ſcribit Apoſtolus ad Philipp. I. 9. *Hoc oro, ut caritas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu*: quod ſcriptum eſt in poſtremo Apocalypſeos, verſu 11. *Qui juſtus eſt juſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc.* Quum inſuper legem credendi ſtatuat lex ſupplicandi; dari juſtitiæ ceterarumque virtutum incrementum commonſtrat S. Mater Eccleſia, ita Deum exorans Dom. XIII. poſt Pentecoſten: *Omnipotens ſempiterne Deus, da nobis fidei, ſpei, & caritatis augmentum*. Idem docet S. Pater in libro de Sancta Virginitate, & Tract. 67. in Joannem, Fulgentius libro III. ad Traſimundum, & Patres alii, quos neceſſe non eſt, ut iterum proferamus. Vide quæ ſcripſimus de Inæqualitate beatitudinis: ubi etiam plura diximus de Parabola Operariorum, quam poſt Jovinianum nobis objectant Sectarii: ſed quam importuno, irritoque

Digitized by Google

toque conatu, oſtendimus eo loci. His ergo controverſiis finem conſtituat Canon XXIV. Seſſ. VI. Tridentini Concilii: *Si quis dixerit juſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, ſed opera ipſa fructus ſolummodo, & ſigna eſſe juſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſſam; anathema ſit, &c.*

Una cum diſſertationibus de Gratia Chriſti Volumen tertium abſolvimus; quod in lucem prodit, quamquam nobis univerſæ Theologiæ exornandæ occupatis neque ad utendum lima, neque ad ſpongiam adhibendam otium ſuppetit. Hinc eſt, quod duplici nomine imploramus Lectoris humanitatem; nimirum, quia divina inſcienter tractamus, & quia inculte admodum, & impolite. Ut enim prelo committeretur Theologicum Opus elaboratum, atque perfectum, alio nobis ingenio opus erat, alio etiam temporis adjumento. Nunc, quoniam Exercitationes noſtræ ad hunc modum ſe habent, ob oculos legentium ſtatuimus verba Ovidii, De Ponto lib. III. Elegia 9.

Scribentem juvat ipſe favor, minuitque laborem,
Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus.
Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.

Explicit liber undeviceſimus.

TER-

Digitized by Google

TERTII VOLUMINIS
PROPOSITIONES.

I. *ORiginalis peccati transfuſio evincitur ex veteri Teſtamento.* 5

II. *Eadem Catholica veritas confirmatur novi Teſtamenti locupletiſſima auctoritate.* 9

III. *Inique ſcribit Phereponus, Auguſtinum confidentius explicaſſe Caput v. Epiſtolæ Divi Pauli ad Romanos.* 10

IV. *Ex ſcriptis veterum Patrum depromi poſſunt pro Originali peccato apertiſſima teſtimonia.* 17

V. *Demonſtratur ejuſdem peccati transfuſio ex Eccleſiaſticis definitionibus.* 20

VI. *Ex miſeriis etiam, quas modo patimur, comprobatur peccatum Originale.* 28

VII. *Contrahitur idem peccatum etiam a filiis Baptizatorum.* 36

VIII. *Originale peccatum non eſt mala quædam, ac perverſa ſubſtantia, ut affirmavit Illyricus:* 40

IX. *Neque eſt ipſum Adæ perſonale delictum.* 42

X. *Sed eſt concupiſcentia, cui ineſt reatus culpæ, ſeu privatio originalis juſtitiæ; adeo, ut concupiſcentia ſit originariæ culpæ quaſi materies, reatus vero ſit illud, quod Theologi appellant* formale *peccati.* 43

XI. *Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiſcentia & libidine ſeminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inſeritur, unde hæc carnis conſortio vitiatur.* 53

XII. *Non ergo transfunditur in Adæ poſteros ob arbitrarium illud pactum, pro quo decertatur in Scholis.* 57

XIII. *Scelus Judæorum, quibus auctoribus Chriſtus affixus eſt Cruci, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in poſteros.* 66

XIV. *Pueri ſine baptiſmate decedentes minime potiuntur ſupernaturalis beatitudinis.* 73

XV. *Fictitia eſt quoque beatitudo illa naturalis, quam benigniores quidam iiſdem infantibus pollicentur.*

XVI. *Hi enim parvuli morientes abſque regenerationis lavacro dolore aliquo afficiuntur.* 76

XVII. *Imo & plectuntur pœna ſenſus, licet in comparatione adultorum, mitiſſima.* 77

XVIII. *Hæc eſt doctrina Auguſtini refellentis hæreſim Pelagianam; cujus auctorem recte Noriſius noſter tradidit fuiſſe Origenem.* 101

XIX. *Rufinus, qui Pelagiano errore imbuit Cæleſtium, eſt Rufinus Aquilejenſis, non Palæſtinus, vel Syrus.* 103

XX. *Al-*

XX. Alter Pelagianorum Prodromus fuit Theodorus Mopſueſtenus. 107
XXI. Pelagius, qui nomen ſectæ & hæreſi dedit, fuit patria Brittannus, & Monachus inſtituto. 108
XXII. Quæ ſcripſit Noriſius de Cæleſtio, & Juliano Pelagianis, hujuſque uxore filia Aemilii, haud merebantur recentiorum Criticorum caſtigationem. 114
XXIII. Nulla eſt hæreſis, quæ tantis anathematiſmis & vellicationibus fuerit exagitata, quemadmodum Pelagiana. 119
XXIV. Hujus hæreſis ſtatus tres diſtinguuntur: in quorum primo admiſit Pelagius etiam legem, atque doctrinam. 124
XXV. In ſecundo autem erroris ſtatu admiſit etiam gratiam, quæ ſanctam dilectionem inſpirat, at non ut ſimpliciter neceſſariam. 126
XXVI. Tandem in tertio ſtatu admiſit Pelagius ut neceſſariam gratiam internæ illuminationis; at numquam gratiam, quæ adjuvat voluntatem per inſpirationem caritatis. 127
XXVII. Quartus ſtatus Pelagianæ hæreſeos, in quo agnoverit veram gratiam conſiſtentem cum indifferentia liberi arbitrii, commentum eſt Janſenianum. 132
XXVIII. Habitualem quidem gratiam Pelagius agnovit, at non ſenſu recto & Catholico. 133
XXIX. Præter habitualem ipſam gratiam, neceſſarium eſt ad actus ſupernaturales præmovens aliquod actuale adjutorium. 136
XXX. Adjutorium iſtud nihil aliud eſt, quam mentis illuſtratio, & inſpiratio caritatis; ſed magis in hac inſpiratione, quam in illa illuſtratione conſiſtit. 140
XXXI. Recte ergo Gratia ab Auguſtino definitur, Eſt inſpiratio dilectionis, ut cognita ſancto omne faciamus. 144
XXXII. Dividitur hæc Gratia in ſufficientem, & efficacem; & hæc eſt inſpiratio caritatis ſuperans contrariam cupiditatem. 149
XXXIII. Habet hæc gratia gradus ſuos, ex quibus abſque ullo præjudicio abſolutæ Dei voluntatis dignoſcitur una cum vera arbitrii noſtri libertate mirabilis ejuſdem gratiæ œconomia. 153
XXXIV. Atque hæc ſententia recte explicata nihil habet affinitatis cum hæreſi Janſeniana, in qua victrix delectatio libertatem evertit. 155
XXXV. In hoc infirmitatis ſtatu admittendam eſſe Gratiam ab intrinſeco efficacem, demonſtratur ex ſacris literis. 166
XXXVI. Idem evincitur ex Orationibus Eccleſiæ. 173
XXXVII. Traditur eadem ſententia a Gratiæ ſtrenuiſſimo vindice D. Parente Auguſtino. 175
XXXVIII. Conſpirant in eamdem alii etiam Eccleſiæ Patres. 185
XXXIX. Magis, magiſque hæc ſententia firmatur ex aliarum confutatione. 186
XL. Doctrina de Gratia per ſe efficaci nihil præjudicii, ſed multum potius

Digitized by Google

tius auctoritatis acceſſit tam occaſione diſſidiorum Belgii, quam ex inſtitutis Congregationibus De Auxiliis. 189
XLI. *Fruſtra quidam nituntur demonſtrare, quod hæc doctrina liberi arbitrii poteſtatem, & indifferentiam interimat.* 195
XLII. *Eſt autem Gratia tale donum, quod ſolis operibus naturalibus nec* de condigno, *nec de* congruo *poſſumus promereri.* 205
XLIII. *Ad prævenientem gratiam nemo poteſt ſeſe viribus naturæ* poſitive *diſponere: & diſpoſitionis* negativæ *nullam Deus rationem habet in ſuorum diſpenſatione donorum.* 207
XLIV. *Non extat lex aliqua, aut promiſſio, per quam Deus facienti quod in ſe eſt per naturales vires arbitrii gratiam ſupernaturalem elargiatur.* 209
XLV. *Itaque ex gratia eſt etiam bona voluntas, quæ fidem præcedit, quidquid opinati fuerint Semipelagiani,* 216
XLVI. *Quorum errori nequaquam præluſit S. Joannes Chryſoſtomus.* 220
XLVII. *At Caſſianus ejuſdem Chryſoſtomi diſcipulus nequit a Semipelagianiſmi nota purgari.* 226
XLVIII. *Etiam Fauſtus Rejenſis fuit revera imbutus Semipelagianorum errore.* 231
XLIX. *Vincentius Lirinenſis fuit & ipſe Semipelagianus.* 232
L. *Quid vero de Hilario Arelatenſi dicendum eſt? De ſancto hoc viro judicium Cardinalis Noriſii grave eſt, libratum, & verum.* 238
LI. *Ad Semipelagianos declinavit etiam Gennadius.* 241
LII. *Contra hos, alioſque Chriſti Gratia ad initium fidei aſſeritur neceſſaria.* 245
LIII. *Non admiſerunt Semipelagiani neceſſariam ad fidei initia aliam gratiam, quam mentis illuſtrationem.* 251
LIV. *Debemus ſimul cum gratia defendere liberum arbitrium, & refellere qualibet perverſa dogmata hæreticorum.* 261
LV. *Itaque idem liberum arbitrium etiam in homine lapſo perſiſtit.* 266
LVI. *Tradit hoc dogma Catholicum Auguſtinus & contra Manichæos, & contra Pelagianos decertans.* 269
LVII. *Ad libertatis eſſentiam pertinet poſſe agere, & non agere; non autem poſſe peccare: quod potius defectus eſt libertatis.* 275
LVIII. *Requiritur* libertas indifferentiæ *ad meritum, vel demeritum etiam in ſtatu naturæ lapſæ.* 279
LIX. *Indifferentia liberi arbitrii non eſt mere paſſiva, ut opinantur hæretici.* 281
LX. *Futile eſt quidquid adverſus liberi arbitrii activam indifferentiam Lutherani, Calviniſtæ, & Janſeniani objectant.* 283
LXI. *Blaſphemum eſt appellare Deum cauſſam efficacem peccatorum.* 299

LXII. *Ma-*

LXII. *Male de Gratia & libero arbitrio ſenſerunt Bajus, Janſenius, & Queſnellus.* 312
LXIII. *Aſſertiones complures Baji anno 1560. revera proſcriptæ fuerunt a ſacra Facultate Pariſienſi.* 319
LXIV. *Subreptitiæ non ſunt Romanorum Pontificum adverſus eumdem Bajum Conſtitutiones.* 320
LXV. *In Bulla Pii V. ejuſque confirmationibus, articuli Baji vere ac proprie in ſenſu ab aſſertoribus intento reprobati fuerunt.* 321
LXVI. *Damnationi ipſorum articulorum nefas eſt refragari.* 323
LXVII. *Affirmavit Janſenius aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent, vires eſſe impoſſibilia, & deeſſe illis gratiam, qua poſſibilia fiant.* 327
LXVIII. *Verum Auguſtinus oppoſitum tradidit:* 328
LXIX. *Et recte propoſitio illa Janſenii declarata eſt*, Temeraria, impia, blaſphema, anathemate damnata, & hæretica. Ibid.
LXX. *Janſenius etiam aſſeruit, interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſti;* 335
LXXI. *At Auguſtinus contrarium docuit:* 336
LXXII. *Meritoque ſecunda hæc Janſenii poſitio* tanquam hæretica *proſcripta eſt* 337
LXXIII. *Protulit Janſenius & enunciationem illam hæreticam*: Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione; 343
LXXIV. *In qua aſſertione Janſenio opponitur Auguſtinus:* 344
LXXV. *Debuitque hæc tertia Janſenii propoſitio eadem cenſoria animadverſione damnari.* Ibid.
LXXVI. *Etiam in hoc abſurdum Janſenius prolapſus eſt, ut ſcripſerit Semipelagianos admiſiſſe prævenientis gratiæ neceſſitatem etiam ad fidei initium, & in hoc fuiſſe hæreticos, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas obſiſtere, vel obtemperare;* 345
LXXVII. *Quod eſt plane falſum, & a doctrina S. P. Auguſtini alienum:* Ibid.
LXXVIII. *Ideoque hæc quarta propoſitio Janſenii recte damnata eſt* tanquam falſa & hæretica. 346
LXXIX. *Janſeniana eſt etiam hæc enunciatio*: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe. Ibid.
LXXX. *Verum Auguſtinus Chriſtum pro omnibus & ſingulis pretioſum ſanguinem effudiſſe, innumeris in locis aſſeruit, & commonſtravit.* 347
LXXXI. Falſa *eſt autem hæc aſſertio Janſenii*, temeraria, ſcandaloſa, *aliiſque*

que notis, quibus afficitur ab Eccleſia, jure meritoque confixa. 349
LXXXII. *Quæ vero a Janſeniſtis adverſus univerſorum redemptionem objiciuntur, non ex incertis quorumdam placitis, ſed ex communi Conciliorum, & Patrum doctrina diluuntur, & refutantur.* 352
LXXXIII. *In hoc etiam Janſeniani decipiuntur, quod pugnaciter contendant judicium Romani Pontificis in* factis Dogmaticis *eſſe obnoxium errori.* 362
LXXXIV. *Denique ſe obſtringunt graviſſimo perjurii crimine, qui* obſequioſo, *ut inquiunt,* ſilentio, *atque ſimulatione celebri* Formulario *ſubſcribunt.* 375
LXXXV. *Poteſt utcunque rationalis creatura veritatem aliquam naturalem ſine gratia ſcrutari.* 378
LXXXVI. *Requiritur tamen ipſa gratia, ut mens piis ſtudiis intenta juvetur ad æternam vitam capeſſendam.* 380
LXXXVII. *Multa fiunt etiam ab infidelibus & impiis, quæ ſi inſpiciantur officia virtutum, habent decus laudis, neque appellari debent peccata.* 382
LXXXVIII. *Sunt tamen virtutes infidelium, ut plurimum, germen inutile, & marceſcens; quoniam vitio aut philautiæ, aut inhoneſtatis labefactantur.* 385
LXXXIX. *Alio quoque ex capite quæ ſine Chriſti gratia ab infidelibus peraguntur, nequeunt inter virtutes connumerari; ſcilicet quia ad veram & Chriſtianam pietatem nihil conferunt.* 386
XC. *Quicquid igitur boni patraverunt infideles, non fuit a ſuperna gratia disjunctum.* 387
XCI. *At neceſſaria non eſt ad non peccandum fides* habitualis, *nec gratia remiſſionis peccatorum.* Ibid.
XCII. *Utrum bonum opus morale ſine gratia patratum careat vitio, diſputant in utramque partem Scholaſtici:* 395
XCIII. *Petenti quid nos in hac gravi quæſtione opinemur, reſpondemus ſubſcribere utroque pollice Auguſtino, cujus ſententiam exponimus.* 401
XCIV. *Ad obſervanda divina præcepta,* ut oportet, *cogimur divinum implorare auxilium;* 403
XCV. *Nec poſſumus abſque gratia Deum ſuper omnia diligere.* 405
XCVI. *Sine eadem gratia non poſſumus aut peccatum vitare, aut* undequaque *vincere tentationes.* 419
XCVII. *Ut vero vitentur peccata quælibet venialia, neceſſarium eſt gratiæ ſingulariſſimum beneficium.* 423
XCVIII. *Finalis quoque perſeverantia eſt donum gratiæ magnum, & ſpeciale.* 430
XCIX. *Deus pro omnibus ac ſingulis remedia ſalutis inſtituit, paravitque, exhibuit, & quantum eſt ex ſe, nulli prorſus mortalium dene-*

Digitized by Google

denegat Gratiæ ſuæ beneficentiſſimam largitatem. 440
C. Non eſt de fide, quod ſinguli reapſe recipiant auxilium gratiæ omnibus miſericorditer exhibitum ac præparatum. 441
CI. Neque neceſſaria eſt ad imputationem peccati præſens & actualis inſpiratio divinæ gratiæ. 442
CII. Cuilibet fideli, niſi libere ponat obicem, adeſt gratia orationis, qua impetrare poteſt auxilium immediate ſufficiens ad implenda mandata. 445
CIII. At nemo abſque gratia per ſe efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu. 446
CIV. Eſt probabilior ſententia, auxilia, quæ omnibus divina munificentia paravit, quibuſdam aliquando deeſſe ob impedimenta, quæ objicit humanum demeritum. 448
CV. Denegatur enim ſufficiens auxilium pueruliis vitâ functis ante Baptiſmum. 449
CVI. Nonnullis etiam infidelibus deeſt eorum culpâ ſufficiens gratia ad credendum. 450
CVII. Sunt & aliqui in ſcelera damnabili obſtinatione ruentes, quibus gratia ſufficiens aliquando ſubtrahitur. 453
CVIII. Ceterum quiſquis non adjuvatur a Deo per ſubminiſtrationem gratiæ actualis, queri debet de prava ſua voluntate, non de ipſo Deo beneficentiſſimo gratiarum ſuarum largitore. 455
CIX. Quod omnibus ac ſingulis hominibus nunquam denegetur ſufficiens gratia, nec Auguſtinus aſſeruit, nec Proſper, nec Oroſius, nec Divus Thomas. 460
CX. Etiamſi in Juſtis ipſa Perſona Spiritus ſancti inhabitet, 472
CXI. Habitualis tamen Gratia non eſt eadem Spiritus ſancti perſona; 473
CXII. Sed habitus caritatis, quæ in cordibus noſtris per ipſum Spiritum ſanctum diffunditur. Ibid.
CXIII. Juſtificantur itaque impii per inhærentem gratiam, & non per ſolam imputationem juſtitiæ Chriſti, neque per ſolam peccatorum extrinſecam condonationem. 477
CXIV. Atque in iis, qui juſtificantur, vere peccata delentur; non ita teguntur, ut adhuc inquinata ſit anima. 485
CXV. Sanctificans gratia, & mortale peccatum nequeunt ſimul conſiſtere. 488
CXVI. Neque peccati macula omnino deleri poteſt abſque gratia inhærente. Ibid.
CXVII. Diſponuntur ad juſtificationem adulti fide, timore, ſpe, dilectione, ceteriſque actibus, quos Tridentina Synodus ſingillatim enumerat. 490
CXVIII. Docens itaque Apoſtolus homines gratis, & per fidem juſtificari, non excludit opera, quæ fiunt præveniente actualis gratiæ adju-

adjutorio : 494
CXIX. *Nec, ut impie ſentiunt hæretici, repetit juſtificationem a ſola fide divinarum promiſſionum, ſive firma in Chriſtum fiducia.* 497
CXX. *Opera bona nequaquam cenſenda ſunt ſordes, & animarum inquinamenta ;* 503
CXXI. *Et neceſſaria omnino ſunt, ut adulti æternam ſalutem adipiſcantur.* 504
CXXII. *Faſtoſum non eſt, ut inquiunt hæretici, nomen* meriti, *ſed recte illo utuntur Catholici, recte illud deſcribunt & dividunt.* 506
CXXIII. *Decipiuntur vero Sectarii, dum putant primam meritorii operis conditionem eſſe, ut in ſe perfectum ſit, tam graduum, quam partium ratione.* 508
CXXIV. *Errant quoque ſtatuentes conditionem alteram, quod opus meritorium ſit illi, cui impenditur, prorſus indebitum.* 509
CXXV. *Male etiam requirunt conditionem tertiam, ut opus plane ac in primis ſit noſtrum, & nulla ratione ſit ejus, a quo expectamus mercedem.* 510
CXXVI. *Fruſtra & quartam conditionem ſtatuminant, ut opus in ſe ſpectatum habeat cum mercede proportionem æqualitatis.* 512
CXXVII. *His itaque conditionibus rejectis, requiritur primo ad meritum ut opus ſit bonum, ac liberum ;* 514
CXXVIII. *Deinde, ut fiat prævenientis gratiæ auxilio.* 515
CXXIX. *Inſuper, ut patratum ſit in ſtatu viæ, & proficiſcatur ex caritate,* 516
CXXX. *Ulterius, ut interſit divina promiſſio :* 517
CXXXI. *Ad meritum denique* de condigno *requiritur habitualis gratia, per quam filii Dei conſtituimur.* 519
CXXXII. *Statutis autem his conditionibus, affirmandum eſt opera, quæ juſtificationem præcedunt, habere quidem meritum* de congruo, *at non* de condigno ; 520
CXXXIII. *At quæ juſtificationem conſequuntur, non* de congruo *tantum, ſed etiam* de condigno *mereri vitam æternam.* 521
CXXXIV. *Promeretur etiam juſtus* de condigno *ſanctificantis gratiæ augmentum, ſed non ejuſdem gratiæ perſiſtentiam, & finalem perſeverantiam.* 527
CXXXV. *Quandiu juſtus mortalem hanc vitam agit, poteſt excidere a ſanctitate ;* 531
CXXXVI. *Et abſque ſpeciali revelatione nequit habere de ſua juſtitia certitudinem fidei.* 537
CXXXVII. *Status denique gratiæ ſanctificantis poteſt magis perfici, atque augeri.* 540

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google